

Vadim Guzan (editor)

HNAT POROHIVSKI

HNAT POROHIVSKI:
ASUL UCRAINEAN AL SERVICIULUI SPECIAL
DE INFORMAȚII

Biblioteca Institutului de Istorie
„George Barițiu” din Cluj-Napoca
XXIV

**Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca
al Academiei Române**

HNAT POROHIVSKI: ASUL UCRAINEAN AL SSI

**Volum editat de Vadim Guzun
Prefață de Olga Porohivska**

**Argonaut
Cluj-Napoca, 2013**

HNAT POROCHIWSKY: the Ukrainian Ace of the Special Intelligence: publications, documents, letters and photos
Cluj-Napoca. "George Barițiu" History Institute. 2013

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

HNAT POROHIVSKI: asul ucrainean al Serviciului Special de Informații: publicații, documente, scrisori și fotografii / editor: Vadim Guzun ; prefață: Olga Porohivska. – Cluj-Napoca: Argonaut, 2013. – 458p.

Bibliogr.

Index

ISBN 978-973-109-378-9

I. GUZUN, Vadim (ed.)

II. POROHIVSKA, Olga (pref.)

929 (Porochiowsky, H.)"1921/1944"(093)

355.40 (498)"1921/1944"(093)

© Vadim Guzun, 2013

Toate drepturile rezervate. Tipărit în România. Nicio parte din această lucrare nu poate fi reprodusă sub nicio formă, prin niciun mijloc mecanic sau electronic, sau stocată într-o bază de date fără acordul prealabil, în scris, al editorului.

All rights reserved. Printed in Romania. No part of this publication may be reproduced or distributed in any form or by any means, or any information storage, or retrieval system, without the prior written permission of the editor.

Seria: „Afaceri orientale”, inițiată de Vadim Guzun

Volumul 8: Hnat Porohivski: asul ucrainean al Serviciului Special de Informații: publicații, documente, scrisori și fotografii

Editor: Vadim Guzun

Referenți științifici: CS I dr. Dumitru Suciuc, CS I dr. Stelian Mândruț

Coperta și grafica seriei: Vladimir Moraru

Editura **Argonaut**, Cluj-Napoca

e-mail: editura_argonaut@yahoo.com, tel/fax: 0264/425626

In honorem Olga Porohivska

Eu m-am angajat și servesc interesele României
cu tot devotamentul la care este capabil vreun om,
fiindcă sunt ferm convins că, atât acum, cât și în viitor, interesele poporului
ucrainean vor mult depinde
de interesele și prosperitatea poporului român.

- Hnat Porohivski -

CUPRINS

Olga Porohivska: Prefață	11
Notă asupra ediției	13
<i>Note on the edition</i>	17
Abrevieri	20
Două războaie mondiale, două patrii și mai multe servicii de informații	21
Olga Porohivska: Tatăl meu, colonelul	37
Hnat Porohivski: Emigrația militară ucraineană în România	65
Lista și rezumatul documentelor	117
<i>List and summary of documents</i>	126
Documente	135
De la Odessa la Rostov pe Don: jurnalul care a scăpat <i>Smerș</i> -ului și Securității	319
Scrisori de pe Frontul de Est	380
Facsimile	419
Indice	449

PREFAȚĂ

Cartea de față, care face parte din seria „Afaceri Orientale” - inițiată și coordonată de către Vadim Guzun, este o cercetare minuțioasă și aprofundată a datelor care oglindesc viața zbuciumată a unui neînfricat luptător, viață pusă în slujba dobândirii cu orice preț, mergând până la sacrificiul suprem, a libertății și independenței Ucrainei - colonelul Hnat Porohivski.

Activitatea neobosită a acestui lider al emigrației militare și politice ucrainene în România, urmărit atât de NKVD, cât și de Siguranță, care face obiectul acestei lucrări, este un crâmpiei de istorie ce pare un roman polițist *sui generis*, numai că nu e ficțiune, ci crudă realitate.

În truda lui minuțioasă, de valoare istorică inestimabilă, editorul - primul care a studiat această temă - face o încercare originală și temerară de a ridica de pe evenimentele întâmplare cu aproape un secol în urmă vălul uitării, care cu trecerea timpului devine tot mai de nepătruns.

Este perioada interbelică, în care adevărații patrioți ucraineni, înfrânți în lupta aprigă, dar inegală împotriva bolșevicilor și pentru independența Ucrainei, au fost nevoiți să ia calea pribegiei spre alte țări, primiți cu ospitalitate, compasiune și generozitate de România.

Vadim Guzun s-a aplecat cu interes științific, dar în special omenesc, asupra destinului acestor luptători, dezrădăcinați de vârtejul necruțător al istoriei care i-a aruncat în bătaia tuturor vânturilor. Oameni care și-au întors privirea cu eternă recunoștință către România - țara care i-a primit cu atâta înțelegere și căldură.

Periplul lor nici aici nu a fost ușor: criza de adaptare la noile condiții, dorul sfâșietor de patrie și familie; oameni a căror dorință arzătoare de a atinge țelul sfânt îi face, la un moment dat, să cadă în mreaja unor false promisiuni. Nu au fost feriți nici de provocări, nici de disensiuni interne, stârnite de provocatori - probabil unelte ale unor forțe din umbră. Nu au fost scutiți nici de biciul calomniei și arestării, cu care legionarii, confundându-i cu proprii lor dușmani - bolșevicii - au încercat să lovească în acești apatrizi, care nu aveau alt idol și alt ideal decât soarele libertății și al independenței țării de baștină - soare ascuns de negura războiului.

Pe fundalul furtunos se profilează o figură impunătoare - LIDERUL: înțelept, echilibrat, ferm, bun organizator al miilor de compatrioți aflați în grija lui, neclintit în lupta pentru atingerea țelului său sacru; apreciat de oamenii de seamă, uman, carismatic, simpatizat, iubit, urât, invidiat. Este personajul principal - colonelul Hnat Porohivski - o viață pentru alții, dăruită, o luptă finalizată prin sacrificiul suprem pentru o cauză dreaptă.

Tâlcul întâmplărilor relatate ne duce cu gândul la acele minți luminate din România, care au înțeles încă pe-atunci că năzuințele arzătoare și străduințele acelor emigranți sunt îndreptate spre înfăptuirea și propășirea unui stat vecin independent, puternic - Ucraina - și că instaurarea în viitor a unor relații de prietenie și bună vecinătate cu acesta nu poate fi decât benefică pentru România; deci, pe cale de consecință, lupta lor era și spre binele și în folosul Bucureștiului.

În elucidarea acestor adevăruri, care decurge din prezentarea și analiza obiectivă a fenomenului istoric al emigrației ucrainene interbelice în aspectele sale atât de puțin cunoscute, constă deosebita utilitate a lucrării de față, ceea ce constituie, incontestabil, un mare merit al editorului.

Meticulozitatea și profunzimea acestei cercetări în premieră, cu valoare de monografie, înfăptuite de către cercetătorul și diplomatul Vadim Guzun este cert meritorie și vrednică de cele mai alese elogii.

Nu am cuvinte să-mi exprim recunoștința față de străduința extraordinară a Domniei sale, care mi-a dat posibilitatea să cunosc mult mai bine neînfrânta activitate și sacrificiul bunului meu părinte - col. Hnat Porohivski și, totodată, să mă simt mai aproape de sufletul lui, rătăcitor acum printre stele...

București, 22 septembrie 2013

Olga Andrici (Porohivska)
Membru al Uniunii Ziariștilor
din România

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Importanța documentelor publicate în volumul de față, cel de al optulea din seria „Afaceri Orientale”¹, inițiată sub egida Institutului de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române, se încadrează în limitele nefaste ce au marcat nu doar soarta arhivei principalei structuri informative a statului român. Numeroase documente ale Serviciului Special de Informații au fost preluate de autoritățile sovietice după data de 23 august 1944², altele au fost distruse cu puțin timp înainte ca Bucureștiul să fie controlat de Armata Roșie și serviciile de informații sovietice³. Schemele de organizare și încadrare a „Eșalonului Mobil”, respectiv a Agenturii Frontului de Est, în campania din URSS, în care Hnat Porohivski apare cu numele conspirativ „Dobrescu”, identificate în Arhivele Naționale ale României și incluse în partea finală a lucrării, confirmă poziția onorabilă a locotenent-colonelului Porohivski în cadrul Serviciului Special de Informații.

Cea mai mare parte a surselor provin din Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (fond *Informativ*), câteva au fost însă identificate în Arhiva Ministerului Afacerilor Externe (fondurile 71/1939 (E 9); 71/1920-1944. URSS), în Arhivele Naționale ale României (fond *Președinția Consiliului de Miniștri – Serviciul Special de Informații*) și în arhiva personală a doamnei Olga Porohivska. Acestea au fost structurate cronologic, iar în cazul documentelor nedatate, în paranteze drepte, s-au trecut luna și anul approximate ca urmare a sistematizării

¹ *Marea foamete sovietică, 1926-1936*, Baia Mare, Editura Universității de Nord, 2011; *Foametea, piatiletkă și ferma colectivă: documente diplomatice românești, 1926-1936*, Baia Mare, Editura Universității de Nord, 2011; *Rusia înfometată: acțiunea umanitară europeană în documente din arhivele românești, 1919-1923*, Târgu Lăpuș, Editura Galaxia Gutenberg, 2012; *Chestiunea refugiaților de peste Nistru: documente diplomatice și ale serviciilor române de informații, 1919-1936*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2012; *Indezirabili: aspecte mediatice, umanitare și de securitate privind emigrația din Uniunea Sovietică în România interbelică*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2013; *Acțiunea informativă Nichita Smochină: liderul românilor transnistreni urmărit de Securitate, 1952-1962*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2013; *Emigrația belarusă, caucaziană, rusă și ucraineană în timpul celui de al Doilea Război Mondial: organizarea, activitatea și orientarea în corespondență diplomatică română și note ale Serviciului Special de Informații*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2013.

² Vezi lista sintezelor SSI din perioada 1941-1944, inclusiv a unora referitoare la/redactate de Hnat Porohivski, descoperite de către Gh. Buzatu în arhivele din Federația Rusă, în Gh. Buzatu, *Românii în arhivele Kremlinului*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996, p. 240-287.

³ C. Troncotă, A. Spănu (ed.), *Documente SSI privind spațiul sovietic, 22 august 1939-23 august 1944*, București, Editura Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului, 2004, p. 30.

tuturor datelor. Pentru fiecare document a fost alcătuit un titlu care conține date despre emitent, destinatar, un rezumat al conținutului, datei și locului redactării. Notele de final au rolul de a completa sau de a explica informațiile din conținutul textului, acolo unde s-a considerat că este cazul. Din punct de vedere calendaristic, documentele selectate pot fi împărțite în trei categorii: *înainte de intrarea României în războiul împotriva Uniunii Sovietice* – 62 documente (aprilie 1932 – iunie 1941); *în timpul războiului* – 67 documente (iulie 1941 – decembrie 1943); *după război* – 29 documente (octombrie 1946 – ianuarie 1964).

Majoritatea documentelor din primele două categorii, referitoare la petliuristul Hnat Porohivski sau la „rivalul” său, emigrantul hatmanist Vasile Melnik, au fost „colectate” de către fosta Securitate a Statului din arhivele serviciilor de informații care au activat până la data de 23 august 1944 (Corpul Detectivilor, Siguranța, SSI). Opțiunea de a selecta și materiale referitoare la Vasile Melnik a fost determinată de faptul că acestea au legătură directă cu liderul incontestabil al emigrației ucrainene din România în timpul celui de al Doilea Război Mondial, susținut fără echivoc de către autoritățile de la București, sau indirectă, prin relevarea teribilei dispute dintre cei doi emigranți, cu miză explicită asupra organizării și orientării politice a ucrainenilor din România, inclusiv a minoritarilor autohtoni. Este limpede că, pentru creionarea unui tablou complet asupra mișcării ucrainene din România, asupra segmentului românesc al problemei ucrainene, în general, asupra personalităților emigrației ucrainene și ruse al căror destin tragic a fost legat de România, toate aceste surse trebuie să fie completate cu cele care au ajuns în arhivele din Federația Rusă sau care au rezultat din anchetarea emigranților ucraineni sau ruși capturați de echipele SMERȘ pe teritoriul român, depozitate în prezent tot în fostele arhive sovietice.

În completarea surselor provenind de la autoritățile „burgheze” și de la cele „populare”, instalate în România după fatidicul 23 august 1944, publicăm un document extraordinar, în posesia căruia am intrat cu puțin timp înainte de predarea volumului la tipar. Este vorba despre caietul în care Hnat Porohivski a consemnat unele aspecte referitoare la activitatea „Eșalonului Mobil”, ca structură principală a Serviciului Special de Informații de pe Frontul de Est, în intervalul mai – decembrie 1942. Jurnalul celui care a făcut parte din nucleul detașamentului special al „Eșalonului”, care se ocupa de obținerea de informații din adâncimea frontului inamic, denumit „Vulturul” și condus de locotenent-colonelul Vasile Palius (Ionescu), a scăpat perchezițiilor Securității sovietice și ale celei române prin grija familiei colonelului. Publicarea acestor însemnări de război, precum și a tuturor fotografiilor, posibilă datorită doamnei Olga Andrici (născută Porohivska), aduce lumină în privința activității SSI pe teritoriul eliberat de regimul bolșevic, în general, și asupra celei desfășurate de Hnat Porohivski, în special.

Prin intermediul doamnei Andrici l-am cunoscut pe George Trohani, fiul lui Nicolae Trohani – colegul lui Hnat Porohivski. Domnului dr. George Trohani, vicepreședinte al Societății Numismatice Române, îi datorăm publicarea fotografiilor care surprind momente inedite din activitatea ofițerilor SSI mobilizați pe Frontul de Est. La fel de importante sunt și cele 48 de scrisori trimise de către Hnat Porohivski

soției Nelly, fiicei Olga, prietenilor sau diverselor persoane, în perioada 1942-1944. Aceste scrisori completează nu doar imaginea oferită de caietul cu însemnări de pe Frontul de Est, dar scot la lumină și aspecte interesante din viața personală a protagonistului volumului de față.

Cele 158 documente au fost transcrise integral, cu unele excepții, conform materialelor arhivistice, respectând faptele de limbă și normele ortografice actuale, păstrându-se topica frazei, precum și unele particularități de vorbire. Inexactitățile, punctuația și erorile au fost îndreptate tacit, pentru a oferi un caracter inteligibil textului final. La fel s-a procedat cu numele proprii, îndeosebi cu rezonanță ucraineană sau rusă, transcrise fonetic greșit, cu excepția celor care erau un produs al asimilării sau traducerii. În cazul protagonistului principal s-a preferat varianta ucraineană a prenumelui și numelui (*Hnat Porohivski*) diverselor variante de transcriere (în limba rusă sau, de cele mai multe ori, stâlcite în limba română). Abrevierile au fost explicate în „Lista abrevierilor”. „Lista și rezumatul documentelor”, elaborată în limbile română și engleză, sintetizează principalele elemente privind cronologia, emitentul, destinatarul și conținutul, cititorul va găsi însă și alte informații relevante decât cele reținute în lista menționată. De asemenea, am indicat volumul, filele și arhiva în care se păstrează documentele. Pentru a facilita studiul sau lectura, la sfârșitul lucrării, am inclus câteva facsimile, precum și un indice de nume și toponime, în ordine alfabetică.

În elaborarea proiectului am beneficiat de concursul colaboratorilor CNSAS, motiv pentru care aduc sincere mulțumiri dlui vicepreședinte Virgiliu Țărău, cercetătorilor Alina Ilinca și Silviu Moldovan, personalului din depozite și sala de studiu a acestei instituții importante în deconspirarea criminalului regim comunist. De asemenea, evoc sprijinul de neprețuit al familiei, concursul invariabil al domnului doctor Stelian Obiziuc, șeful Unității Arhive Diplomatice din cadrul Ministerului Afacerilor Externe, și al funcționarilor Arhivelor Naționale ale României. Oanei Florescu îi datorez traducerea în limba engleză, iar bunului prieten Vladimir Moraru – grafica seriei „Afaceri Orientale”⁴. Mențiuni de aleasă considerație se îndreaptă către referenții științifici ai volumului, domnii dr. Dumitru Suciu, dr. Stelian Mândruț, domnul Nicolae Edroiu, directorul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române. Domnului profesor Valentin Orga îi mulțumesc pentru sprijinul acordat la editare și tipărire, iar lui Vasile Căptaru, de la Secția Ucraineană a postului *Radio România Internațional*, – pentru sursele publicistice importante, necesare alcătuirii studiului introductiv, precum și culegerea scrisorilor în limba ucraineană.

Pentru contribuția generoasă a scriitoarei Olga Andrici, unica fiică a liderului ucrainean, cuvintele de mulțumire nu ar fi suficiente – materialele din arhiva personală (fotografii, note, scrisori), prefața, memoriile sincere, captivante și cutremurătoare în același timp, intitulate „Tatăl meu, colonelul”, au îmbogățit lucrarea. Despre lămurirea unor aspecte istoriografice încă destul de confuze, în faza pregătitoare a proiectului,

⁴ Urmărește blogul <http://afaceriorientale.blogspot.ro/>.

Hnat Porohivski: asul ucrainean al SSI

onoarea și plăcerea de a dialoga, nu mai vorbim. Cu deosebită apreciere, Domniei Sale îi dedicăm această contribuție la aflarea adevărului despre participanții la războiul necunoscut al informațiilor împotriva colosului sovietic.

Baia Mare, 2013

vadimguzun@gmail.com

NOTE ON THE EDITION

The importance of the documents published in the current volume, the eight in the series „Oriental Affairs” initiated under the aegis of the „George Barițiu” History Institute of the Romanian Academy, must be evaluated in the context that had marked not just the faith of the archive of main intelligence service of the Romanian State. Many documents of the Special Intelligence Service were taken over by the Soviet authorities after August 23, 1944⁵, while others were destroyed shortly before Bucharest went under the rule of the Soviets and their intelligence services⁶. The organizing schemes of “Eșalonul Mobil” and the Eastern Front Agency, respectively, in the USSR campaign in which Hnat Porochiowsky bears the cover name “Dobrescu”, identified in the National Archives of Romania and included in the final part of the volume, confirm the honorable position lieutenant colonel Porochiowsky had in the Special Intelligence Service.

Most of the sources come from the Archive of the Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității (fond *Informativ*), some having also been identified in the Archives of the Ministry of Foreign Affairs (fonds 71/1939 (*E 9*); 71/1920-1944. *URSS*), in the National Archives of Romania (fond *Președinția Consiliului de Miniștri – Serviciul Special de Informații*) and in the personal archive of Ms. Olga Andrici (born Porochiowska). These have been structured chronologically, and in the case of the undated documents the approximate month and year were put in square brackets. For each document we have included a title containing information about the issuer, recipient, summary of the content, date and place of drafting. The end notes are meant to complete and explain the information in the content of the text, where needed. Chronologically, the selected documents can be put into three categories: *before the entry into war of Romania against the Soviet Union* – 62 documents (1930 – June 1941); *during the war* – 67 documents (July 1941 – December 1943); *after the war* – 29 documents (October 1946 – January 1964).

Most of the documents in the first two categories, referring to Hnat Porochiowsky or his „rival”, the Ukrainian emigrant Vasile Melnik, were „collected”

⁵ See the list of the SIS documents between 1941-1944, including some related to/drafted by G. Porohivski, discovered by către Gh. Buzatu in the archives of the Russian Federation, in Gheorghe Buzatu, *Românii în arhivele Kremlinului*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996, p. 240-287.

⁶ Cristian Troncotă, Alin Spănu (editors), *Documente SSI privind spațiul sovietic, 22 august 1939-23 august 1944*, București, Editura Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului, 2004, p. 30.

by the former Securitate from the archives of the intelligence services active until August 23, 1944 (the Detective Corpus of the Special Intelligence Service). The choice of selecting also materials referring to Vasile Melnik was determined by their direct connection with Lt-col. Porochiowsky, the undeniable leader of the Petliurist emigration in Romania during the Second World War, unequivocally supported by the authorities in Bucharest, or indirectly, by portraying the terrible dispute between the two emigrants, at stake being the organization and political orientation of the Ukrainians in Romania. It is clear that in order to draw the full picture of the Ukrainian movement in Romania, of the Romanian segment of the Ukrainian Question, in general, of the personalities in the Ukrainian and Russian emigrant community whose tragic destiny has been connected to Romania, all these sources need to be corroborated with those presently located in the archives in the Russian Federation, or with those resulting after the inquiries of the Ukrainian or Russian emigrants captured by the SMERSH squads on the Romanian territory.

In addition to the sources from the “bourgeois” and then the “popular” authorities, settled in Romania after August 23, 1944, we are publishing here an extraordinary document, which we have discovered shortly before sending the current volume to print. It is the notebook in which Hnat Porochiowsky wrote aspects of the activity of „Eșalonul Mobil”, as a main structure of the Special Intelligence Service on the Eastern Front, between May and December 1942. The journal of the lieutenant-colonel who was part of the nucleus of the special squad of “Eșalonul Mobil”, which dealt with obtaining information from deep inside the enemy front, under the name „Vulturul” and led by lieutenant-colonel Vasile Palius (Ionescu), escaped the search of the Soviet Intelligence officers and of the Romanian Securitate due to the diligence of the colonel’s family. The publication of this war memorabilia, as well as of all the pictures included, which was possible thanks to Ms. Olga Andrici.

To dr. George Trohani, vice-president of the Romanian Numismatic Society and the son of Nicolae Tronani – the colleague of Hnat Porochiowsky we owe the publication of the photos portraying moments in the activity of the SIS officers on the Eastern Front. These images bring light on the activity of the SIS on the territory freed from Bolshevik rule, in general, and on the activity of Porochiowsky, in particular. As important are the 48 letters sent by Hnat Porochiowsky to his wife Nelly, his daughter Olga, their friends or to other people, between 1942 - 1944. These letters complement not just the picture set by the notebook with writings from the Eastern Front, but also reveal other important aspects of the personal life of the protagonist in the current volume.

The 158 documents were fully transcribed, with some exceptions, according to the materials in the archives, respecting the language facts and the current orthographic rules, keeping the phrase order, as well as some of the language particularities. The inaccuracies, punctuation and errors have been tacitly corrected, to give the final text an intelligible character. The same was done for the names, especially those of Russian and Ukrainian origin, phonetically erroneously

transcribed, with the exception of those already assimilated or translated. As for the main protagonist, we have preferred the Ukrainian version of the given name and surname (*Hnat Porochiwsky*) to the other transcription options (in Russian or, most of the times, erroneously written in Romanian). The abbreviations are explained in the “List of abbreviations”. The “List and summary of documents”, drafted both in Romanian and in English, contains the main elements about the chronology, issuer, recipient, and content of each document, but also other relevant information. We have indicated as well the volume, file and archive in which the documents are kept. In order to facilitate the study or lecture, we have included some facsimiles, as well as index of names and toponimes, alphabetically ordered, at the end of the volume

Throughout this project I have constantly benefited from the support of the Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității, for which reason I give my sincere thanks to vice-president Virgiliu Țărău, researchers Alina Ilinca and Silviu Moldovan, the staff in the archive and study rooms of this institution which plays a key role in unveiling the criminal Communist regime. I would also like to mention the invaluable encouragement of my family, the constant cooperation of dr. Stelian Obiziuc, Head of the Diplomatic Archives Office and that of the staff at the National Archives. To Oana Florescu I owe the translation into English and to my good friend Vladimir Moraru the graphics of the “Oriental Affairs” series⁷. My sincere gratitude goes to the scientific coordinators of the volume, dr. Dumitru Suciu, dr. Stelian Mândruț, Mr. Nicolae Edroiu, Director of the „George Barițiu” History Institute in Cluj-Napoca of the Romanian Academy. To prof. Valentin Orga I am grateful for the support in editing and printing the volume, and I thank Mr. Vasile Căptaru, from the Ukrainian Section of *Radio România Internațional*, – for the important press sources used in the introductory study and for drafting the texts in Ukrainian.

As for the generous contribution of the writer Olga Andrici, the only daughter of the Ukrainian leader, I have not enough words to thank for the materials in her personal archive, for writing the foreword, as well as the memoir entitled “My father, the colonel”, a sincere, captivating and touching work that has enriched the content of the current volume. Our discussions about historiographical aspects still unclear, during the preparatory stage of this project, the honor and pleasure of our dialogues are beyond words. My full appreciation goes to Ms. Andrici and thus we dedicate this contribution towards unveiling the truth about the participants in the unknown intelligence war against the Soviet colossus to her.

Baia Mare, 2013

vadimguzun@gmail.com

⁷ See <http://afaceriorientale.blogspot.ro/>.

ABREVIERI

AMAE – Arhiva Ministerului Afacerilor Externe.

ANR – Arhivele Naționale ale României.

CEKA – Comisia Extraordinară, poliția secretă sovietică (*Чрезвычайная Комиссия*), predecesoarea GPU și a NKVD.

DGP – Direcția Generală a Poliției.

DGSS – Direcția Generală a Securității Statului.

FRN – Frontul Renașterii Naționale.

GPU – Administrația Politică de Stat, poliția politică sovietică (*Объединенное Государственное Политическое Управление*).

MAE – Ministerul Afacerilor Externe.

MAI – Ministerul Afacerilor Interne.

MAN – Ministerul Apărării Naționale.

MAS – Ministerul Afacerilor Străine.

MCG – Marele Cartier General.

MStM – Marele Stat Major.

NKVD – Comisariatul Poporului pentru Afaceri Interne al URSS (*Народный Комиссариат Внутренних Дел*).

OUN – Organizația Naționaliştilor Ucraineni (*Організація Українських Націоналістів*).

OSS – Serviciul de Operații Strategice.

SMERȘ – Direcția Generală de Contraintformații Militare din cadrul Comisariatului Poporului al Apărării al URSS (*СМЕРШ*).

SOVROM – societăți mixte româno-sovietice.

SS – Serviciul Secret.

SSI – Serviciul Special de Informații.

SSIAR – Serviciului Secret de Informații al Armatei Române.

UDUR – Uniunea Democrată a Ucrainenilor din România.

UNDO – Uniunea Național-Democratică Ucraineană (*Українське національно-демократичне об'єднання*).

UNR – Republica Populară Ucraineană (*Українська Народня Республіка*).

URSS – Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (*Союз Советских Социалистических Республик*).

UUR – Uniunea Ucrainenilor din România.

DOUĂ RĂZBOAIE MONDIALE, DOUĂ PATRII ȘI MAI MULTE SERVICII DE INFORMAȚII

§ 1. Lider al emigrației ucrainene din România

Prezența emigranților militari ucraineni în primul val masiv al exodului de peste Nistru în România se explică prin aceea că Ucraina, ale cărei regiuni devastate au trecut prin mai multe regimuri, pe parcursul anului 1919 a fost ocupată de Armata Roșie. La începutul anului 1920, forțele naționaliștilor conduse de Simon Petliura, au trecut râul Zbruci și s-au refugiat în Polonia, unde autoritățile au înființat mai multe centre - în anul 1921 numărul lor se ridica la aproximativ 35.000. Potrivit Șefului Directoratului, la această cifră se adaugă 30.000 de ucraineni care au fost obligați să-și părăsească țara odată cu Armata Voluntară Rusă, ucrainenii care au emigrat în România, precum și cei care au fugit din Ucraina pe parcursul anilor 1921-1922¹. Din totalul emigranților, care nu depășea cifra de 100.000², câteva mii de militari și reprezentanți ai conducerii Republicii Populare Ucrainene (civili-membri de familie erau o minoritate) au fost internați în Basarabia. În luna decembrie 1920, misiunea diplomatică ucraineană de la Viena intervenea pe lângă cea română pentru acordarea asistenței unui număr de 1.500 - 2.000 de militari retrași pe teritoriul României. Tot în luna decembrie, Take Ionescu, ministrul Afacerilor Străine, printr-o radio-telegramă, îl informa pe omologul său sovietic, Gh.V. Cicerin, că au fost dezarmați și internați 440 soldați și 105 ofițeri ucraineni³.

La începutul anului 1921, pentru emigranții militari ucraineni (dificultatea stabilirii cifrei exacte derivă și din faptul că, deseori, erau confundați cu rușii sau prezentați deliberat ca atare), precum și pentru cei ruși, funcționau centrele mai mari din Brașov, Făgăraș, Satu Mare și Techirghiol⁴. Cifra albgardiștilor din aceste tabere, menționată de către delegatul român C.I. Diamandy într-o discuție cu vice-comisarul poporului pentru Afaceri Străine, M. Litvinov, la 19 iulie 1922, era de

¹ M. Popovici, V. Mironenko (ed.), *Симон Петлюра. Главный атаман. В плену несбыточных надежд*, Sankt Petersburg, Editura Letni Sad, 2008, p. 386-387.

² V.V. Isaiv ș.a., *The Refugee Experience. Ukrainian Displaced Persons after World War II*, Edmonton, Canadian Institute of Ukrainian Studies Press, 1992, p. 6.

³ Dm. Preda (red.), *Relațiile româno-sovietice. Documente*, vol. I, 1917-1934, București, Editura Enciclopedică, 1999, p. 79.

⁴ Vezi V. Guzun (ed.), *Chestiunea refugiaților de peste Nistru: documente diplomatice și ale serviciilor române de informații, 1919-1936*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2012, documentele nr. 42, 52, 57, 106, 109, 149, 161, 185, 217 ș.a.

2.500-3.000. Centre provizorii pentru emigranți au mai fost organizate în Tulcea și Tuzla. Potrivit scrisorii secrete adresate de Litvinov Colegiului MAS al RSFS Ruse, ministrul Diamandy l-ar fi asigurat de lipsa oricăror intenții agresive din partea României și chiar de absența oricărui sens și scop pentru trecerea Nistrului, că emigranții respectivi nu prezentau niciun pericol la adresa Sovietelor, niciun fel de importanță militară, nici chiar pentru România⁵. În Cehoslovacia, nucleul emigrației petliuriste, ucrainenii au fost internați în centrele din Nemecke Jablonne și Liberec, iar ulterior, când numărul s-a mărit, au fost mutați în Josefov, iar în Polonia - în lagărele situate în apropierea Wadowice, Piotrkow, Aleksandrow Kujawski, Lancut, Strzalkow, Kalisz și Szczypiorno⁶.

Fig. 1. Portretul lui H. Porohivski, schițat în tabăra emigranților militari ucraineni din Domboe, Polonia, 1919.

Emigrația militară ucraineană din România s-a edificat în jurul brigăzii petliuriste conduse de Hnat Porohivski, care s-a retras pe malul drept al Nistrului în toamna anului 1920⁷. Cei mai mulți militari ucraineni acceptați în România au fost

⁵ Dm. Preda (red.), *Relațiile româno-sovietice...*, op. cit., p. 184-185.

⁶ V.V. Isaiv, *The Refugee Experience...*, op. cit., p. 7.

⁷ Vezi și T.G. Renduk, „Українська діаспора в Румунії: роль і місце військової та політичної еміграції у період між двома світовими війнами”, în V.M. Vașkevici (coord.), *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*, nr. 54/2011, p. 3-4.

internați în centrele din Brașov, Făgăraș și Oradea Mare. În luna decembrie 1921, în tabăra din Cozia se mai aflau 89 de militari, alții 72 fiind detașați sau plecați, iar în cea din Făgăraș, în luna ianuarie, se aflau 902 - ruși, ucraineni, cazaci. Exemplul faptului că ucrainenii erau incluși în categoria rușilor, din perspectiva provenienței din fostul Imperiu Rus, iar rușii în categoria ucrainenilor deoarece proveneau din Ucraina, este comunicatul RADOR din 21 decembrie 1921, care informa despre sosirea, cu o zi înainte, în Oradea a unui număr de 1.000 de soldați vrangheliști, printre aceștia figurând 500 ofițeri, din care 3 generali⁸. Potrivit statisticilor oficiale, la începutul lunii martie 1922, în tabăra din Oradea se aflau internați 800 de militari ucraineni, iar cheltuielile cu întreținerea lor au fost suportate de bugetul de stat (aproximativ 10 miliarde de lei doar în intervalul decembrie 1920 - decembrie 1922). În prima parte a anului 1922 cifra totală a emigranților ucraineni din România (potrivit estimării acestora) era de 20.000, iar după datele oficiale - aproximativ 6.000⁹.

Militarii ucraineni care au primit azil în România, în intervalul 1920-1921, inițial au fost internați în orașul Bălți, apoi a fost mutați în Vechiul Regat. În Brașov unitățile ucrainene au fost întâmpinate de comandantul taberelor pentru refugiați, colonelul Moscu, și au fost repartizate în două puncte: Barăcile Bartolomeu și Cetățuia. Comandant al celor două puncte în care au fost internați ucrainenii, iar ulterior și al celui de al treilea, din Făgăraș, completate cu rămășițele detașamentelor conduse de Sirko, Gulii-Gulenko, Mahno etc., a fost desemnat locotenent-colonelul Porohivski. El reprezenta militarii în relația cu autoritățile, rolul celor din urmă constând, în fapt, în asigurarea pazei și întreținerii. În anul 1921, datorită intervențiilor misiunii diplomatice ucrainene la București, *starșinelor*¹⁰ li se plătea o soldă lunară în cuantum de 50 de lei. Exista și viață culturală în tabere - emigranții învățau limba română, participau la activități sportive și religioase. În toamna anului 1921 petliuriștii au fost mutați temporar în localitatea Hălchiu, în apropierea Brașovului. Raporturile dintre ei și vrangheliști nu au fost însă cele mai armonioase, generalul Cernov încercând să-i prezinte pe ucraineni într-o lumină negativă. Ucrainenii s-au înțeles mai bine cu cazacii de pe Don, în frunte cu generalul Rindin. Cel de al treilea general rus, Stașinski, a avut o poziție neutră în economia divergențelor ruso-ucrainene¹¹.

În Oradea, unde, la mijlocul lunii decembrie 1921, au fost mutați din Brașov atât emigranții, cât și administrația taberelor, la mijlocul lunii decembrie, asperitățile au continuat. Atunci când s-a făcut internarea în Castelul Cetății, ucrainenii au cerut să fie cazați în sectoare separate față de *muscali*. Șef al sectorului ucrainean al taberei din Oradea a fost desemnat Dmitro Ignatenko, iar al

⁸ *Epoca*, nr. 293/21 decembrie 1921, „Internarea armatei lui Vranghel”.

⁹ Vezi V. Guzun (ed.), *Chestiunea refugiaților...*, op. cit., documentele nr. 108, 109, 114, 116.

¹⁰ Din limba ucraineană, *subofițer, plutonier*.

¹¹ G. Porohivski, „Emigrația militară ucraineană în România”, *Табір*, nr. 13/1930, p. 57-68; nr. 16, p. 74-90; nr. 17/1931, p. 1-9.

celui rus - generalul Cernov. Hnat Porohivski, considerat șeful tuturor emigranților militari din România, avea o relație excelentă cu comandantul Garnizoanei Oradea, generalul Olteanu, episcopul, primarul și alte personalități din localitate. Activitățile culturale și educaționale au continuat. După redisolocarea taberei din Oradea în Făgăraș, regimul de internare a devenit tot mai flexibil, internații având dreptul să părăsească incinta cetății și să se angajeze la diverse lucrări. La nivelul anului 1923, procesul de integrare în societate avansând cu rapiditate, în fapt, *luptătorii deveneau cetățeni*¹².

Fig. 2. H. Porohivski cu un grup de camarazi - emigranții militari ucraineni internați în tabăra Lanțut, Polonia, 1919.

După expirarea perioadei de ședere în centrele special amenajate soarta emigranților militari ucraineni a fost următoarea: 1) s-au stabilit în România, solicitând cetățenia română; 2) s-au repatriat în URSS (la nivelul anului 1924 - aproximativ 5%, cu mult mai puțini față de Polonia); 3) au emigrat în alte state din Europa (Cehoslovacia, Germania) sau America (SUA, Canada, Argentina, Brazilia); 4) cei care nu s-au putut angaja au rămas cu statutul de internați, fiind transferați în colonia Mărcuța din apropierea Bucureștiului. Mai trebuie precizat că, într-o importantă monografie tematică, condițiile de internare a imigranților din România sunt apreciate ca fiind mai bune decât în Polonia, dar mai dificile decât în

¹² G. Porohivski, *Emigrația militară...*, op. cit., nr. 16, p. 74-90; nr. 17/1931, p. 1-9. Vezi condițiile de trai în taberele Oradea și Făgăraș.

Cehoslovacia¹³. În anii '20-'30, printre localitățile cu un număr mai important de ucraineni figurau București, Ploiești, Brașov, Ghimeș, Vatra Dornei, Jurja, Piatra-Neamț, Galați, Scutaru. Organizați în echipe de muncitori, cu opțiuni republicane sau monarhiste, foștii militari s-au angajat în fabricile din Giurgiu, Barațcoș, Ghimiș-Făget, Bacău. În ierarhia intensității activității în Europa, cu limitele între centru (Polonia, Cehoslovacia, Austria) și periferii (Belgia, Bulgaria, Iugoslavia, Italia, Turcia, Finlanda, Ungaria, Marea Britanie ș.a.), creionată de istoricul V.P. Troșcinski, emigrația ucraineană din România a ocupat o poziție intermediară¹⁴.

Fig. 3. H. Porohivski (în centru, cu căciulă) cu un grup de emigranți militari ucraineni în tabăra Lanțut, Polonia, 1919.

Reprezentarea intereselor cetățenilor ucraineni (ai unui stat fără teritoriu) la București a presupus și activitate de asistență. Statutul filialei din România a Asociației Ucrainenilor de pe lângă Societatea Națiunilor a fost prezentat Ministerului Afacerilor Străine la 8 iulie 1923. Scopul principal al organizației consta în promovarea intereselor emigranților, acordarea sprijinului material, moral și cultural, susținerea continuării procesului educativ, precum și în asistența intelectualilor proveniți din Ucraina. Sediul filialei se stabilea în București, iar conducerea era asigurată de președintele K. Mațievici, vice-președintele V. Trepke,

¹³ Vezi și V.P. Troșcinski, *Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище*, Kiev, Editura Intel, 1994, p. 9, 20, 22-23, 38-39.

¹⁴ *Ibidem*, p. 47-49.

secretarul Dm. Ivașina (cumnatul lui Porohivski) și contabilul Al. Doliniuk¹⁵. În anul 1929, în calitate de membru al filialei din Praga a Comitetului Ucrainean de Ajutorare a înfometaiților din Ucraina sovietică, Mațievici, împreună cu emigranții din București, va înființa o astfel de filială și în România¹⁶. Activitatea Comitetului a continuat și după foametea din anii 1931-1933¹⁷, constând în: 1) conservarea morală și fizică a cadrelor emigrației ucrainene; 2) facilitarea condițiilor de ședere a emigranților; 3) pregătirea viitoarelor relații de bună vecinătate între România Mare și viitoarea Republică Ucraineană Democratică, pe calea a) informării sistematice a cercurilor politice și obștești din România asupra situației din Ucraina ocupată; b) colaborării cu autoritățile române în domeniul înlesnirii controlului emigrației și în cel al înlăturării elementelor dubioase (din perspectiva colaborării cu Sovietele)¹⁸.

Organizarea și supraviețuirea cu demnitate a emigrației ucrainene, în care Hnat Porohivski a jucat un rol decisiv, trebuie analizată nu doar în paradigma umanitară, dar și în cea a consolidării capacității defensive a României în raport cu Uniunea Sovietică (în eventualitatea unei revoluții sau război). Recunoașterea suveranității și integrității teritoriale a Statului Român din partea UNR au generat un cadru politic care, la rândul său, a facilitat emigrarea din teritoriile ucrainene ocupate în România. În altfel de condiții, principiile reciprocității și cooperării ar fi fost, evident, mai dificil de aplicat. Față de definiția dată emigrației ucrainene de Simon Petliura - parte integrantă a întregului popor ucrainean, aflat sub dominație străină - acceptarea și întreținerea emigranților militari, precum și tolerarea celor civili, a reprezentat o formă incontestabilă de susținere de către România a ideii de statalitate ucraineană. Potrivit sarcinilor puse în fața emigrației de șeful UNR, care aprecia, în anul 1923, că cei mai mulți dintre conaționalii săi s-au stabilit în Polonia, România, urmate de Bulgaria și Serbia, refugiul trebuia să fie o formă continuă de luptă pentru eliberare și nu una de viață lipsită de rost¹⁹.

Obiectivele fixate de Simon Petliura în *Сучасна українська еміграція та її завдання*²⁰ au fost valabile și pentru ucrainenii din România: munca în numele idealului statal, organizarea de manifestări în fața comunității internaționale, implicarea în organizații științifice, în activitatea presei europene și în jurnalism, organizarea cursurilor și dezbaterilor pe teme ucrainene, lupta împotriva Rusiei Mari și Indivizibile, învățarea limbii poporului care le-a oferit ospitalitate (*pentru a-l cunoaște mai bine, pentru a ne cunoaște și înțelege mai bine*), studiarea limbilor europene și organizarea activității de traducere, elaborarea de lucrări despre țara în

¹⁵ V. Guzun (ed.), *Chestiunea refugiaților...*, op. cit., documentul nr. 187.

¹⁶ L.I. Epik, „K.A. Mațievich - науковець, дипломат, громадсько-політичний діяч”, *Український історичний журнал*, п.1/2007, p. 129-131.

¹⁷ Despre legătura dintre înfometare ca instrument politic și exidul din URSS vezi V. Guzun, *Marea foamete sovietică...*, op. cit., precum și V. Guzun, *Indezirabili...*, op. cit.

¹⁸ Vezi V. Guzun (ed.), *Chestiunea refugiaților...*, op. cit., documentul nr. 464.

¹⁹ M. Popovici, V. Mironenko (ed.), *Симон Петлюра...*, op. cit., p. 386-397.

²⁰ *Еміграція укрaineană contemporană și scopurile sale*, republicată de Academia Liberă Ucraineană de Științe din SUA, în 1956.

care trăiau, cercetarea în arhive și biblioteci a materialelor referitoare la istoria Ucrainei, consolidarea morală și materială a militarilor internați în diverse tabere, având în vedere importanța unităților internate ca sursă de cadre pentru viitoarea armată, atât de necesară edificării statului ucrainean, protejarea studenților, lucrul cu reprezentanții minorităților-emigrante din Ucraina, editarea de cărți²¹.

Fig. 4. Colonelul Armatei UNR Hnat Ermilovici Porohivski, 1920.

§ 2. Pe frontul antisovietic al informațiilor

Hnat Porohivski (*Ignati Porohovski* în limba rusă), fiul lui Ermil și al Haritinei, s-a născut în data de 29 ianuarie 1888, în comuna Dobroe, județul Uman, Ucraina. Absolvent al Școlii Militare din Odessa, promoția 1907, până la trecerea în România, avansează până la gradul de locotenent-colonel. Deși în mai multe documente, inclusiv în evocări memorialistice, Porohivski apare cu gradul de colonel, mențiunea cea mai frecventă în acest sens este de locotenent-colonel. Vorbitor al limbilor rusă, ucraineană, germană și franceză, pe parcursul serviciului în Armata țaristă, Hnat Porohivski a primit următoarele decorații: Ordinul „Sfântul Stanislav” clasa a III-a și a II-a, Ordinul „Sfânta Anna” clasa a III-a și a II-a, Ordinul „Sfântul Vladimir” clasa a IV-a, Sabia „Sfântul Gheorghe”. Tatăl, frații și surorile și-au pierdut viața în împrejurări tragice, în primii ani sângeroși ai regimului bolșevic.

²¹ M. Popovici, V. Mironenko (ed.), *Симон Петлюра...*, *op. cit.*, p. 397-433.

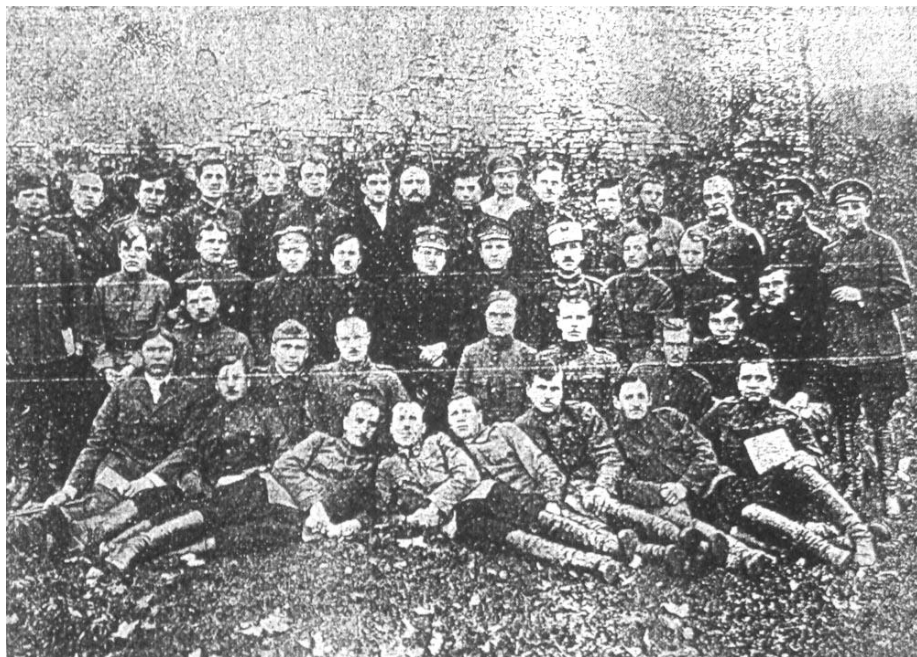

Fig. 5. H. Porohivski în mijlocul emigranților ucraineni petliuriști internați în tabăra din Brașov, 1921.

La 1 ianuarie 1930 Hnat Porohivski figurează în evidențele Serviciului Secret de Informații al Armatei Române (SSIAR)²² cu numele conspirativ „Ciobanu”. Începându-și cariera specială cu funcția de translator și încheind-o cu cea de șef de grupă, locotenent-colonelul ucrainean a lucrat în cadrul Frontului de Est (Secția Informații, Biroul I - *Uniunea Sovietică*), direct cu Mihail Moruzov, cel care a fondat, organizat și condus SSIAR, din anul 1924 până în 1940. În anul dureroaselor pierderi teritoriale, ca urmare a contextului politic intern și internațional, denumirea Serviciului Secret a fost schimbată în Serviciul Special de Informații (SSI), iar conducerea a fost preluată de Eugen Cristescu²³. Potrivit unor autori, pe parcursul activității sale, Serviciul Secret a jucat rolul cel mai important la nivelul comunității informative românești, compuse din Serviciul Secret, Corpul Detectivilor din cadrul Direcției Generale a Siguranței, Secția a II-a a Marelui Stat Major, Serviciul de Informații al Jandarmeriei și Serviciul Special Secret al CFR.

²² Despre organizarea Serviciului Secret de Informații al Armatei Române vezi pe larg P. Moraru, *Serviciile Secrete și Basarabia: 1918-1991: dicționar*, București, Editura Militară, 2008, p. 257-261.

²³ Despre înființarea, organizarea și funcționarea Serviciului Special de Informații vezi P. Moraru, *Serviciile Secrete și Basarabia...*, op. cit., p. 261-281. Despre activitatea și destinul directorului SSI, Eugen Cristescu, vezi C. Troncotă, *Omul de taină al Mareșalului*, București, Editura Elion, 2005.

Un exemplu al aprecierii de care se bucura Serviciul Secret de Informații este oferit de către Cristian Troncotă și Alin Spânu, vizând concluzia ofițerului american Robert Bishop, din cadrul Serviciului de Operații Strategice (OSS), despre Mihail Moruzov și dosarele privind URSS: „Conțineau cea mai grozavă culegere de date despre sovietici din toată Europa, cu excepția dosarelor găsite în Germania. Prezenta o colecție continuă de date, începând cu Primul Război Mondial. Aceste documente reflectau munca mai multor ramuri ale serviciilor secrete românești, dar secretele cele mai importante fuseseră obținute, în cea mai mare parte, de un om și agenții pe care îi dirija. Experții care îi cunosc munca îl considerau cel mai mare spion ce a lucrat vreodată pentru România. Avea peste 200 de agenți activi în Rusia, atât înainte, cât și după război, și nu exista porțiune din această țară, inclusiv bine-păzita zonă a Uralilor, în care să nu fi pătruns”²⁴.

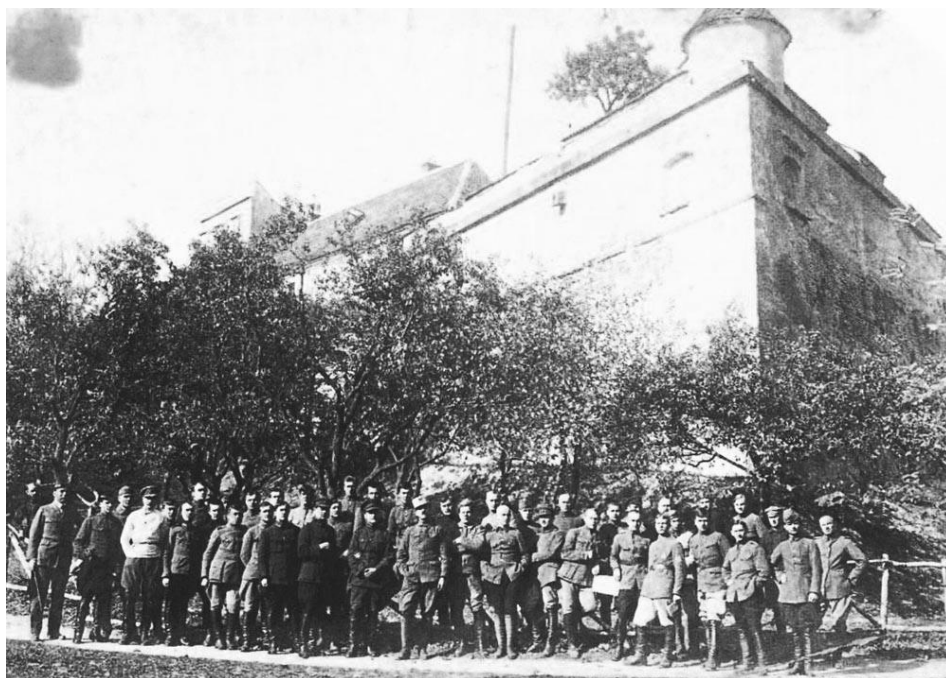

Fig. 6. H. Porohivski în mijlocul emigranților militari ucraineni în fața cetății Făgăraș, 1923.

În condițiile în care s-a scris foarte puțin despre emigrația politică ucraineană în România, o informație de context suplimentară față de cuprinsul documentelor ce fac obiectul acestui volum privește activitatea de spionaj desfășurată de pe teritoriul Poloniei de către guvernul petliurist în exil împotriva URSS. Potrivit profesorului V.S. Vernut, șeful Academiei Serviciului de Securitate al Rusiei, în

²⁴ C. Troncotă, A. Spânu (ed.), *Documente SSI privind spațiul sovietic...*, op. cit., p. 35.

perioada interbelică, „punctul” român al centrului militar de spionaj naționalist-ucrainean din Polonia a fost organizat și coordonat de către Hnat Porohivski. Activitatea principală a rețelei coordonate de Porohivski, similară cu cea desfășurată de „punctele” din Cehoslovacia sau Turcia: obținerea de informații din Ucraina sovietică, transportul ilegal de materiale propagandistice, identificarea și stabilirea unor contacte în scop informativ cu adepții statului ucrainean independent, trecerea agenților peste linia de frontieră. În baza documentelor tematice din arhivele de la Moscova, generalul Vernut specifică faptul că locotenent-colonelul Porohivski lucra „în strânsă legătură” cu spionajul român, fiind finanțat de către acesta, dar nu numai, existând informații privind achitarea unor plăți lunare în cuantum de 190 de zloți de către Secția a II-a a Marelui Stat Major polon²⁵.

Principala structură a Serviciului Special de Informații în războiul antisovietic a fost „Eșalonul Mobil”, a cărui mobilizare a început în luna mai 1941 și care a fost condus, până în luna decembrie 1941, de către colonelul Ion Lissievici (Vulpescu). Locotenent-colonelul Porohivski a făcut parte din unitatea specială a „Eșalonului Mobil” numită conspirativ „Vulturul”, condusă de către locotenent-colonelul Vasile Palius (Ionescu Palius). Vasile Palius (este menționat frecvent în jurnalul locotenent-colonelului Porohivski, publicat pentru prima dată în volumul nostru: fie cu numele conspirativ „Ionescu”, fie, simplu, „colonelul”) era ajutat de Nicolae Trohani (cu numele conspirativ „Cârlan”) și de Hnat Porohivski (cu numele conspirativ „Dobrescu”). Obiectivul principal al „Vulturului” consta în culegerea de date și informații din adâncimea frontului inamic, care, potrivit editorilor „Documentelor SSI privind spațiul sovietic”, în proporție de 90% aveau caracter militar. Aceste informații erau direcționate, spre o primă verificare și analiză, Biroului de Studii și Documentare al „Eșalonului Mobil”, iar apoi – Marelui Cartier General²⁶.

În luna noiembrie 1941 „Eșalonul Mobil” a revenit în capitala țării, fiind însă organizat din nou, la solicitarea Marelui Stat Major, în luna ianuarie 1942. Ofițerii „Eșalonului” urmau să se ocupe de interogarea prizonierilor sovietici capturați de trupele româno-germane, o parte din personal fiind redistribuit în centre informative pe lângă divizii. Interesant și mai puțin cunoscut este faptul că, din primele luni ale anului 1943, activitatea „Eșalonului Mobil” nu viza doar inamicul

²⁵ VI. Vernut, „Особенности разведывательной деятельности военной спецслужбы Государственного Центра УНР в экзиле в межвоенный период” (*Particularitățile activității Serviciului special militar al Centrului de Stat al UNR în exil în perioada interbelică*), în *Военная история (Istoria Militară)*, Moscova, nr. 3-4/2002.

²⁶ T. Tănase, „Eșalonul Mobil – structură de intelligence a Serviciului Special de Informații în al Doilea Război Mondial”, în publicația SRI, *Intelligence*, nr. 20/august-octombrie 2011, p. 78-79. Autorul menționează, pe bună dreptate, faptul că, până la această dată, nu se dispune de prea multe documente despre activitatea concretă desfășurată de SSI pe Frontul de Est.

sovietic, dar și aliatul german²⁷. Astfel cum rezultă din nota Agenturii Frontului de Est nr. 22.686 din data de 12 mai 1943, Biroul de Studii și Documentare al „Eșalonului Mobil” era condus de ucraineanul Hnat Porohivski, locotenent-colonel al Armatei Române²⁸.

Fig. 7. H. Porohivski (pe scaun, al treilea din dreapta) și V. Trepke (în picioare, în spatele lui H.P.) cu un grup de emigranți, Bacău, 1923.

Sintetizarea activității „Eșalonului Mobil” pe care o face Cristian Troncotă în lucrarea „Glorie și tragedii” ne poate ajuta să înțelegem mai bine cu ce se ocupa emigrantul Porohivski în cadrul unității speciale care a acționat pe teritoriul sovietic: „Conform ordinelor Președinției Consiliului de Miniștri și Marelui Stat Major, principalele misiuni ale Eșalonului Mobil și ale centrelor informative SSI pe Frontul de Est, au fost: 1) procurarea informațiilor despre armatele sovietice angajate în lupte; 2) apărarea spatelui armatei române de acțiuni de spionaj, sabotaj și terorism; 3) recuperarea oricăror documente militare sovietice găsite pe câmpul de luptă (ordine operative, hărți, instrucțiuni, directive, broșuri, regulamente, telegrame etc.). De asemenea, cadrele Eșalonului Mobil erau obligate să asiste la interogarea prizonierilor de război, a dezertorilor și a partizanilor prinși. Datele și

²⁷ Vezi C. Troncotă, A. Spănu (ed.), *Documente SSI...*, op. cit., p. 29-30, 32. Vezi și declarația directorului general al SSI, Eugen Cristescu, privind activitatea informativă a SSI pe Frontul de Est, în C. Troncotă, *Omul de taină al Mareșalului...*, op. cit., p. 381-384.

²⁸ Vezi documentul nr. 126.

materialul informativ procurat erau sintetizate sub forma unor rapoarte și înaintate direct șefului Secției I Informații pentru analiză, sinteză și valorificare”²⁹.

După sfârșitul celui de al Doilea Război Mondial, în debutul campaniei de exterminare a elitelor naționale, „cercetarea” „Tribunalului Poporului” a vizat și activitatea „Eșalonului Mobil”. De exemplu, „Actul de Acuzare” din 29 aprilie 1946 reținea în sarcina Serviciului Special de Informații, în general, faptul că a fost „amestecat în toate măcelurile și masacrele din epoca acestei guvernări odioase a Antoneștilor”, iar în sarcina „centrelor de identificare și cercetare” ale „Eșalonului Mobil”, în special, – „cele mai bestiale maltratări” și „exterminarea patrioților sovietici pentru a băga groaza în populație”. Acuzațiile de „crime de război” au fost respinse de către Eugen Cristescu, calificat drept „port-parola intereselor hitleriste în România”: „Serviciul de Informații Român nu a avut legături nici directe, nici indirecte cu Gestapoul, ci numai cu Serviciul de Informații Militar al Armatei Germane. [...] Serviciul n-a participat, sub nicio formă, la atrocități, crime constrângeri, ci dimpotrivă, le-a denunțat și a cerut măsuri de sancționare, pentru a evita altele. A fost un serviciu de informații al statului, public, nu clandestin, condus de lege și norme regulamentare precise”³⁰.

Întrebat despre procedura de cercetare a prizonierilor de către ofițerii „Eșalonului Mobil”, directorul general al SSI răspundea acuzatorului public Săracu, la 9 mai 1946: „Eu nu neg că au fost cercetați, din punct de vedere informativ, prizonierii la eșalonul activ. După aceea erau cercetați din punct de vedere militar, al informațiilor militare, de către organele Marelui Stat Major. Erau cercetați și din punct de vedere politic de organul eșalonului. [...] A fost un singur caz, domnule președinte, în care am constatat că un căpitan de la mine pălmuia pe prizonieri. L-am scos, l-am dat afară din serviciu și l-am trimis în prima linie pe front. Dacă au mai fost abuzuri, mie nu mi s-au semnalat. Mie mi s-a raportat, că am întrebat întotdeauna: *Cum vă purtați cu ei? Și au spus: Le dăm masa la popota ofițerilor și ne purtăm bine*. Nu mi s-a semnalat niciun caz și, în această materie, cine a făcut vreun abuz are răspundere personală”. Prin „sentința” „Tribunalului Poporului” de condamnare la moarte pentru „crime de război” și „dezastrul țării”, cu privire la fapta de a fi „supus la un tratament inuman pe prizonierii de război”, din lipsă de dovezi, Eugen Cristescu a fost achitat³¹.

²⁹ C. Troncotă, *Glorie și tragedii. Momente din istoria Serviciilor de Informații și contrainformații române pe Frontul de Est (1941-1944)*, București, Editura Nemira, 2003, p. 57.

³⁰ C. Troncotă, *Omul de taină al Mareșalului...*, op. cit., p. 267, 325-327. Vezi și p. 360-363, 365.

³¹ *Ibidem*, 344-345, 373-374. Pentru identificarea, capturarea și interogarea partizanilor sovietici vezi pe larg studiul „Serviciul Special de Informații și mișcarea de partizani din Odessa. 1941-1942”, semnat de către Ottmar Trașcă (Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române), în curs de apariție.

Fig. 8. Hnat Porohivski împreună cu viitoarea soție, Nelly Margulis, și verișoarele acesteia, Mania și Rozica Rozenfeld, București, 1928.

Potrivit declarației colonelului Ion Lissievici, datată 16 iunie 1949, Hnat Porohivski, împreună cu doi foști colonei albgardiști, Pavlov și Romanenko, a lucrat ca funcționar diurnist al Agenturii Frontului de Est, începând din luna mai 1942, toți trei fiind uiliizați, în special, pentru interogarea prizonierilor și întocmirea lucrărilor de studiu și sinteză. Fostul șef al lui Porohivski declara reprezentanților Securității Statului că locotenent-colonelul „a lucrat și anterior lunii mai 1942, mai mult în calitate de indicator și recrutor al Agenturii Est, care nu-l utiliza în permanență, ci sporadic”³².

În aceeași declarație a colonelului Lissievici, care, la 17 septembrie 1944, fusese numit în funcția de șef al Serviciului de Informații al Ministerului de Război (noua denumire a SSI), aflăm doar o parte din adevărul divulgării părții sovietice a datelor referitoare la foștii săi colegi și agenți: „Cam prin luna octombrie 1944, pe când îndeplineam funcția de șef al SSI, locotenent-colonelul Alexandrov și maiorul

³² I. Lissievici, *Amintirile unui fost lucrător în Serviciul de Informații al statului*, în C. Troncotă, *Glorie și tragedii...*, op. cit., p. 194.

Karandășev, ofițerii delegați ai Serviciului de Informații al Comandamentului sovietic (cu sediul în Aleea Alexandru), cu care conlucram pe teren informativ și contrainformativ, mi-au cerut să le dau: a) tabelul nominal al tuturor rezidenților noștri (SSI) din străinătate (indiferent de țară) și b) tabelul nominal al tuturor informatorilor rămași pe teritoriul URSS (inclusiv Basarabia și Bucovina), cum și al celor ce au acționat pe aceste teritorii (curieri, rezidenți etc.). În urma aprobării ministrului de Război (dl general Racoviță), fostul șef de care depindea SSI în acel timp, am dat ambele tabele delegaților sovietici, tabele întocmite pe bază de date complete și cu toate detaliile necesare, fără posibilitate de omisiuni, întrucât, pe atunci, fostul colonel Palius, șeful Agenturii Est, era în viață și posedea scriptele necesare”³³.

În fapt, spectrul „conlucrării” informative româno-sovietice, la care se făcea trimitere în anul 1949, a fost cu mult mai extins și nefericit. Astfel, potrivit unui studiu elaborat de ofițerii SMERȘ³⁴ la 28 decembrie 1944, după ce, la 19 octombrie 1944, colonelului Lissievici i s-a pus problema „predării unui șir de materiale”, evenimentele s-ar fi derulat astfel: „De la Serviciul de Informații am primit următoarele materiale: referate despre organele de spionaj germane și ungare care au acționat pe teritoriul României; note informative privind activitatea organizațiilor emigrației albe, ucrainene și altora naționaliste și antisovietice, cu listele și caracteristicile membrilor, privind agentura germană și ungară din România, documente cu privire la activitatea comitetului emigranților armeni din România, despre activitatea OUN din România, despre comitetul Dro Kanaian, o serie de materiale despre ambasadele străine la București, conducătorii marcanți ai mișcării legionare, activitatea spionajului german în timpul de față ș.a.m.d.”³⁵.

Trădarea colonelului Ion Lissievici (și nu doar a sa), căruia i s-a dat de înțeles faptul că ar putea fi arestat în orice moment, nu s-a rezumat însă la activitatea emigrației antisovietice de pe teritoriul României și la lista celor 108 agenți ai Serviciului Special de Informații. Potrivit aceluiași document, tradus de către cercetătorul basarabean Pavel Moraru, în cadrul unor întrevederi succesive ulterioare dintre noua conducere a SSI și reprezentanții SMERȘ la București, ofițerii roșii de contraspionaj au mai primit din partea celor care își imaginau că prin „disponibilitate” totală vor scăpa de „vigilența” dictaturii proletariului: „lista nominală a colaboratorilor centrelor mobile ale Serviciului de Informații (de front)”³⁶, lista colaboratorilor organelor teritoriale ale Serviciului de Informații, sinteza privind starea de spirit în rândurile ucrainenilor naționaliști, materiale

³³ *Ibidem*.

³⁴ SMERȘ, acronim din limba rusă, Direcția Generală de Contrainformații Militare din cadrul Comisariatului Poporului al Apărării al URSS (provine din aglutinarea cuvintelor *смерть шпионам* – moarte spionilor).

³⁵ P. Moraru, *România și bătălia informațiilor între Prut și Bug (1941-1944)*, București, Editura Militară, 2011, p. 278-281.

³⁶ Sublinierea noastră.

privind activitatea de spionaj a ambasadelor și misiunilor străine și o notă referitoare la activitatea de spionaj a japonezilor în România”³⁷.

Fig. 9. Nelly Margulis și Hnat Porohivski la căsătorie, București, 1928.

În acest context, în cel mai scurt timp posibil, în mod nestingherit și beneficiind de cooperarea necondiționată a conducerii „noului SSI”, organele SMERȘ au identificat cu celeritate și răpit în București, prin acțiuni planificate de tip „comando”, 99 de membri ai organizațiilor emigranților din fosta Rusie țaristă, inclusiv pe locotenent-colonelul Porohivski. Pe lângă reprezentanții de marcă ai emigranților ruși, ucraineni, români și de altă etnie, zeci de mii de basarabeni, bucovineni și transnistreni – în cea mai mare parte cetățeni români refugiați în anul 1944 pe malul drept al Prutului – au fost „prinși” cu ajutorul serviciilor secrete comuniste și „repatriați” în Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste. Potrivit datelor Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului, citate de către Pavel

³⁷ *Ibidem*, p. 281.

Moraru în ultima sa monografie, până la data de 30 septembrie 1946, au fost „repatriați” în „paradisul sovietic” 56.450 persoane³⁸.

³⁸ P. Moraru, *SMERȘ în Basarabia. 1944-1954*, București, Editura Militară, 2013, p. 135, 137.

TATĂL MEU, COLONELUL

Despre biografia tatălui meu am avut ocazia să povestesc de multe ori până acum (desigur după 1989) în presa de limbă ucraineană din România. Publicarea prezentului volum reprezintă un prilej de a relua, pentru prima dată în limba română, desfășurarea evenimentelor, așa cum le-am cunoscut, legate de tatăl meu.

Din cele relatate direct, precum și mai târziu, din cele aflate de la mama, știu că Ignatie Porohovski (sub acest nume era cunoscut în România și așa figura în acte; pronunțarea în limba ucraineană fiind *Hnat Porohivski*) s-a născut pe data de 29 ianuarie 1888 în satul Dobroe din Ucraina, nu departe de Kiev, în regiunea Umansk. Părinții lui, Ermil Porohivski și Haritina Porohivska (născută Diduk), erau oameni înstăriți, aveau o fermă, ale cărei venituri puteau asigura bunăstarea familiei. Îmi aduc aminte că de câte ori venea vorba despre ei, tata spunea cu mândrie: „Părinții mei nu au fost bogătași, dar au fost niște agricultori de toată isprava!”.

Hnat avea un frate mai mare - Mihail, care a urmat cariera militară, ajungând ofițer, precum și trei surori: Olga, Polina și Marina. Nu am cunoscut familia tatălui meu, rămasă în Ucraina, și nici represaliile de care au avut parte. Hnat era foarte bun la învățătură. Studiile medii le-a făcut la Kiev. Atras de cariera militară, a fost admis în anul 1906 la Academia Militară Superioară din Vladivostok, pe care a absolvit-o în anul 1911.

În luna octombrie 1916 Hnat Porohivski, deși încă destul de tânăr (28 ani), a obținut gradul de colonel. Ucazul țarist a apărut în publicația „Invalid” din același an. Se apropia revoluția din octombrie. Sub influența propagandei comuniste, soldații au început să-i ucidă pe ofițeri și să se răscoale împotriva regimului țarist.

Tânărul colonel Porohivski s-a remarcat în rândurile armatei contrarevoluționare în lupta împotriva bolșevicilor. Odată cu înființarea primului corp de armată ucrainean care urmărea obținerea independenței Ucrainei el s-a încadrat în acesta. Cu multă bucurie și mândrie i-am văzut numele menționat ca lider militar marcant în „Istoria Armatei Ucrainene”, apărută în anul 1936, la Lvov. Apoi din niște însemnări ale sale am aflat următoarele detalii:

În armata lui Simon Petliura colonelul Hnat Porohivski era în 1917 comandant al Regimentului 4, apoi al Regimentului 8 Căzăcesc. Din luna mai și până în luna octombrie 1918 a fost comandant al Regimentului din Iziaslav, iar în decembrie 1918 - Șef de Stat Major al oștilor de răsculați din Volînia. La sfârșitul anului 1918 - începutul anului 1919 era comandant al grupului operativ din Volînia din oștirea UNR. Din ianuarie până în martie 1919 a fost ataman cu însărcinări speciale pe lângă Centrul de Comandă al Frontului de Sud-Vest. În același an a fost numit Comandantul Frontului

Operativ Volodimiro-Volînsk. În 1920 era la comanda celei de-a 6-a brigăzi de pușcași, de rezervă, apoi a celei de-a 2-a brigăzi selecționate de rezervă.

Sub presiunea unităților bolșevice și fiind prea puțin sprijiniți de forțele de intervenție din țările occidentale, oștile lui Petliura s-au văzut în situația de a se retrage.

În 1919-1920 colonelul Hnat Porohivski și camarazii săi au trăit o perioadă grea în prizonieratul din Polonia. În ciuda condițiilor dificile din lagărele unde au fost internați (Lanțut și Dombiu) Porohivski nu s-a lăsat copleșit de disperare, ci, dimpotrivă, își îmbărbăta tovarășii de luptă și le cultiva sentimentul național, organizând un ansamblu de cântece ucrainene, cor și orchestră. După cum se știe, în rândul ucrainenilor sunt mulți oameni talentați. Acolo în lagăr ei compun cântece, cântă cu drag la bandură, scriu poezii, își scriu memoriile, pictează, mai ales imagini care reprezintă satul ucrainean.

Dar nu au mai putut rămâne mult timp în Polonia, condițiile de iarnă erau grele, au apărut și epidemii.

Și iată că în anul 1920, Hnat Porohivski, în fruntea unui regiment ucrainean, ajunge în România, traversând Munții Carpați. Începe, așadar, o nouă perioadă, nici aceasta nu tocmai ușoară - viața în emigrație.

Fig. 10. Colonelul Porohivski împreună cu soția sa, Nelly, București, parcul Carol, 1931.

Colonelul Porohivski se prezintă în audiență la Regele Ferdinand, cu solicitarea de azil politic, insistând totodată pentru condiții cât mai bune de trai pentru oamenii săi. Regele Ferdinand a manifestat o deosebită bunăvoință față de această oaste contra-revoluționară, obligată de împrejurările istorice să ceară adăpost ospitalierei țări vecine.

Regele, cât și Regina Maria, erau atunci teribil de impresionați de „revoluția” bolșevică din Rusia, de nimicirea nobilimii și a ofițerimii, dar mai ales de uciderea

bestială a Țarului Nikolae al II-lea cu întreaga sa familie. Țarul Rusiei era văr primar al Reginei Maria, care se înrudea după tată cu Curtea Angliei, iar după mamă cu familia Țarului Rusiei.

Regele Ferdinand a aprobat imigrarea militarilor ucraineni în România și le-a promis întregul sprijin. La început noii sosiți au fost cazați, la 1 octombrie 1921, în lagărul situat în apropiere de orașul Brașov. În februarie 1922 îi aflăm pe ucraineni cazați în alt lagăr - cel din apropiere de Oradea-Mare, iar apoi, în 1923, aproape de Făgăraș.

În funcția de comandant al lagărelor de azilanți colonelul H. Porohivski s-a bucurat de înaltă apreciere din partea autorităților române pentru ordinea, disciplina și conduita exemplară instaurate de el.

După anii de lagăr, pentru emigranți a început o nouă perioadă, nici aceasta nu tocmai ușoară, care necesita adaptarea la viața civilă în noua lor patrie, care-i primise cu ospitalitate. Nu aveau încotro, drum de întoarcere nu mai exista, deși, poate, în sufletele lor mai pâlpâia, ca o slabă luminiță, vaga speranță a vreunei reveniri, cândva, în viitor. Dar acolo, în Ucraina, după ce au căzut pe câmpul de bătălie, mulți luptători pentru libertate, își instalase domnia puterea sovietică. Armata lui Simon Petliura fusese înfrântă, iar el însuși, ajuns de mână lungă a NKVD-ului, pierise asasinat în anul 1926, la Paris.

Emigranții ucraineni au început să învețe limba română, care până atunci le fusese total necunoscută, și să-și caute de lucru, nevoiți adesea să învețe meserii noi. Multor ofițeri, neobișnuiți cu munca fizică, le-a fost greu să se adapteze la aceasta.

Refugiații au fost dirijați spre locuri de muncă în toate colțurile țării, mulți înspre diferite fabrici de cherestea (Barațcoș, Luna de Mijloc - Ciuc, Piatra-Neamț, Bacău), mulți au luat drumul fabricii de zahăr de la Giurgiu. O comunitate mare de refugiați s-a format pe lângă o fabrică din comuna Găvana, în apropiere de Pitești.

Ucrainenii - oameni harnici și stăruitori erau și temerari în a se apuca de orice fel de muncă. Pe lângă aceasta, mulți aveau înclinații artistice: printre ei erau și pictori și poeți, mulți știau să cânte la bandură și, desigur, toți știau să cânte vocal, ceea ce făceau cu multă plăcere la orice ocazie. Pentru a se întâlni se adunau la locuința unuia sau a altuia, iar în cazul celor ajunși în București, cel mai adesea, la colonelul Porohivski, care din anul 1923 se afla în Capitală, unde se înființase Comitetul de Ajutorare a Emigranților Ucraineni. În fruntea acestuia, pe lângă Porohivski, mai erau Dmitro Ivașina, cunoscut sub pseudonimul literar *Herodot* - publicist, poet și scriitor, Vasil Trepke, doctor în Științe Economice. De secretariatul Comitetului se ocupa soția lui Herodot - Antonina Ivașina, născută Sarah Margulis.

La început sediul Comitetului se afla în clădirea Misiunii Diplomatiei a UNR, din Calea Dorobanților. Activitatea acestei Misiuni a durat doar câțiva ani (1917 - 1923), atâta timp cât a durat și UNR, al cărei președinte era profesorul Mihail Grușevski, iar principal ataman al oștirii și flotei - marele Simon Petliura. Ulterior sediul Comitetului Ucrainean s-a mutat într-o casă din cartierul Călărași, în str. Delea Veche 45. Imobilul este și acum în picioare, demolarea oprindu-se chiar lângă el.

Ambasadorul extraordinar și plenipotențiar al UNR în România - profesorul Konstantin Mațievici a fost în strânsă colaborare cu colonelul Porohivski, pe care adesea îl vizita acasă, chiar după încetarea activității Misiunii Diplomatiei. Îmi aduc perfect

aminte de „Domnul Profesor” și de vorbele ce mi le-a spus în glumă: „La ce-ți trebuie, fetiço, ochi așa de mari? Ce, nu poți vedea lumea și cu ochi mai mici?”, precum și de cadoul oferit de ziua mea: o mică cruciuliță de platină.

Colonelul Porohivski a colaborat și cu generalul de artilerie Sergiu Delvig - atașatul militar al Misiunii Diplomatice, precum și cu avocatul Denis Maer-Mihalsky, doctor în Științe Juridice, care răspundea de departamentul de presă al Misiunii, ulterior ales senator în Parlamentul României. Mai târziu Maer-Mihalsky, împreună cu soția sa, doctorița Elena Mihalsky, doctor în Științe Medicale, au fost nașii de cununie ai părinților mei, nașii mei de botez și cununie, precum și nașii de botez ai copiilor mei. Elena Mihalsky i-a ajutat mult pe toți ucrainenii, iar atunci când au venit vremuri grele a ajutat mult și familia noastră.

Fig. 11. Hnat Porohivski în biroul său din centrul Bucureștiului.

În conducerea Comitetului de Ajutorare a Emigranților Ucraineni colonelul Porohivski a jucat un rol deosebit, ținând legătura cu emigrația ucraineană din alte țări. În corespondența tatălui meu din perioada anilor 1930-1940, care s-a păstrat până acum, zeci de cărți poștale, pe care le trimitea mamei, purtau ștampila a numeroase țări, fie din apropiata vecinătate: Polonia, Cehoslovacia, Iugoslavia, Bulgaria, Ungaria, fie din țări occidentale: Franța, Belgia, Germania, dar și din orașe care făceau parte din România Mare: Chișinău, Cernăuți.

Cel mai adesea tatăl meu călătorea la Paris, unde era concentrat un fel de Stat Major al emigrației ucrainene. Găsea un sprijin deosebit din partea principalului lider

de-acolo: generalul Olexandr Udovichenko. Totodată ținea legătura cu guvernul în exil al UNR din Paris. Membri marcanți ai acestui guvern, ca de exemplu, profesorul Alexandr Șulghin - Primul Ministru al Guvernului în exil din Paris, generalul Vladimir Salski - Ministrul de Război, au făcut vizite în București, atât la sediul Comitetului, cât și acasă la familia Porohivski.

Fig. 12. Generalul Vladimir Salski și colonelul Hnat Porohivski în vizită la comunitatea ucraineană de refugiați din comuna Găvana, Pitești, iulie 1931.

Da, de-acum colonelul își făcuse o familie. În anul 1928 se căsătorise cu Ita Margulis, originară din Delta Dunării, de la Chilia Nouă, care venise să studieze la Universitate la București, Facultatea de Litere și Filozofie. După 5 ani, în anul 1933, li s-a născut primul și unicul copil, o fetiță căreia i s-a dat numele vestitei Împărăteasă Olga, care a adus creștinismul în secolul al X-lea în Rusia Kieveană. Așadar, m-am născut eu, dar despre mine voi vorbi mai încolo. Acum aș vrea să spun despre mama mea, că nu-i plăcea deloc numele Ita, așa încât a adoptat numele de Nelly - sub care a fost cunoscută de toată lumea de când mă știu. Era o femeie inteligentă, manierată, de lume, veselă, sociabilă, îi plăcea mult societatea. Ca și tatăl meu, cunoștea bine limbile franceză și germană. Cânta splendid la pian, avea o ureche muzicală ieșită din comun. Era cu 14 ani mai tânără decât tata. Ar fi vrut să petreacă mai mult timp cu el, dar a trebuit să suporte cu resemnare plecările îndelungate în misiunile sale.

Revenind la personalitățile de seamă care au dat o înaltă apreciere activității tatălui meu, trebuie să menționez o carte poștală, păstrată cu sfințenie în arhiva familiei, primită la 1 ianuarie 1938 de la Andrei Livițki - Președintele UNR în exil. Cartea

poștală avea fotografia lui însoțită de următorul autograf: „D-lui Colonel Hnat Porohivski - neînfrânt patriot, neobosit luptător”, iar în inscripția de pe verso îl numește: „vechiul meu tovarăș în lupta pentru independența Ucrainei”.

Comitetul de Ajutorare a Emigranților Ucraineni desfășura o activitate prodigioasă care îi justifica pe deplin denumirea. I se adresau numeroase solicitări de tot felul: unii cereau sprijin în găsirea unei locuințe mai ieftine, alții aveau nevoie de medicamente, internare în spital sau căutau un loc de muncă. Niciodată tatăl meu nu-i lăsa să plece fără a fi ajutați. Fondurile bănești ale Comitetului nu erau mari, dar tatăl meu, cunoscând mulți oameni influenți, căuta să ajute pe fiecare emigrant cum putea. Pe mulți i-a ajutat să-și găsească prin Crucea Roșie familiile dispărute în vâltoarea revoluției.

Fig. 13. Ministrul de Război al Guvernului UNR în exil, generalul Vl. Salski, în casa familiei Porohivski, în stânga sa – Nelly Porohivska, București, 1931.

Comitetul desfășura o activitate importantă în domeniul culturii naționale.

Foarte eficientă era menținerea legăturii cu Societatea „Prosvita” (*Iluminarea*) din Lvov. Pe vremea aceea Lvovul, ca și întreaga Galiție, aparțineau Poloniei. Se ținea legătura cu editura, redacția și tipografia acestei societăți, de la care veneau prin poștă la Comitetul din București foarte multe cărți în limba ucraineană, aparținând atât clasicii ucraineni (Taras Șevcenko, Ivan Franko, Vinnichenko, Fedkovici ș.a.), cât și traduceri din alte limbi ale unor minunate cărți pentru tineret: Jules Verne, Jack London ș.a. Se primeau și cărți de povești pentru copii - ediții de lux superb ilustrate. Prin „Prosvita” se primeau, de asemenea, manuale pentru studiul limbii ucrainene, reviste cu tematică socială și politică, reviste pentru femei, pentru lumea satelor, litografii de icoane etc. Toate publicațiile primite erau difuzate de Comitet abonaților ucraineni din București și din provincie.

La sediul Comitetului aveau loc adunările generale ale ucrainenilor, diferite comemorări (Taras Șevcenko, Ivan Franko, Simon Petliura etc.), precum și serbări de Crăciun și de Paști. Acolo, în acel sediu modest (de altfel în acea casă am și locuit la început), îmi aduc aminte că am auzit pentru prima dată cântându-se acele cântece nemuritoare pe versuri de Șevcenko: „Cântecul Niprului”, „Testamentul”, „Gândurile mele”, precum și vechi cântece căzăcești. În încheiere se intona, de obicei, imnul „Șce ne vmerla Ucraina” (*Încă n-a murit Ucraina*), ascultat cu pioșenie și lacrimi.

Cu timpul, conducerea Comitetului s-a străduit ca, având în vedere numărul tot mai mare de participanți, să închirieze pentru ocazii o sală mai mare pentru serbări, unde, în afară de concerte, au început să se monteze de către un grup de amatori piese de teatru de autori ucraineni. Se recitau poezii aparținând unor poeți ucraineni, se cânta în cor sau cu soliști, se cânta la bandură.

Fig. 14. Premierul Guvernului UNR în exil, Olexandr Șulghin în vizită în casa familiei Porohivski. În stânga sa - A. Ivașina, în dreapta - soții Porohivski.

De menționat că ucrainenii din București se constituiseră într-o filială a Ligii Națiunilor. De asemenea, s-a menținut legătura cu Societatea Regală Britanică din Londra, în arhivele căreia se păstrează documente care atestă activitatea ucrainenilor din România.

Îmi face mare plăcere să-mi amintesc despre generozitatea tatălui meu, care a ajutat numeroși emigranți săraci. Avea un suflet atât de bun încât - ceea ce pare aproape incredibil - împărțea săracilor aproape în întregime propriile sale venituri, păstrând pentru sine și nevoile familiei doar strictul necesar. Ca urmare, duceam un trai foarte modest. Îi plăcea să dăruiască totul - bani, îmbrăcăminte, încălțăminte; nu mai vorbesc de mâncare - nimeni nu pleca flămând din casa noastră. Unii veneau doar după

o vorbă bună, un sfat, căci se dusesse vestea despre bunătatea și înțelepciunea domnului colonel. La cererea multor emigranți le-a botezat copiii.

În cartierul modest din București unde ne-am mutat din sediul Comitetului, tata a cumpărat pentru noi, în 1938, în rate, o casă (pentru un cartier mai de lux nu i-au mai ajuns banii). În jur erau căsuțe mai mult decât modeste, locuite de muncitori săraci. Oamenii considerau ca o mare cinste că lângă ei s-a mutat un *ditamai colonel*. Având vederi democratice, tata îi saluta, se oprea să stea de vorbă cu ei, se interesa de grijile și necazurile lor. Surprinși și plăcut impresionați de purtarea lui, oamenii aveau față de el multă simpatie și un mare respect. Și în acel cartier sărac, tata i-a ajutat mult pe toți, atât moral cât și material. De Crăciun aduna toți copiii la pom și le dădea cadouri. Mult timp a rămas în amintirea locuitorilor de-acolo.

Fig. 15. Hnat Porohivski (primul din stânga, pe sacun) cu un grup de emigranți ucraineni. Al doilea din dreapta, pe scaun, Vasile Trepke.

În anul 1931 Porohivski a absolvit Școala Superioară de Documentare și Științe Administrative din București. Ca și toți ceilalți emigranți, nu avea cetățenie română, ci doar așa-numitul pașaport Nansen pentru apatrizi și trebuia să se prezinte cu regularitate la Poliția Capitalei - Biroul de Control al Străinilor.

În viața civilă Porohivski a ocupat diferite funcții: a lucrat un timp la o societate de asigurări, a fost corespondent al unui cotidian românesc de informare pentru străinătate „Capitala”, în care iscălea cu pseudonimul *Mircea Dobrescu*. În afară de numeroasele călătorii pentru legătura cu diaspora din alte țări, Porohivski avea o intensă activitate publicistică și scriitoricească. În perioada 1923-1933 a publicat

numeroase articole în revistele „Dnipro” (*Niprul*) și „Tabor” (*Tabăra*), care apăreau la Lvov, în editura „Do Zbroii!” (*La arme!*) - lucrări cu caracter documentar, istoric și militar pe teme legate de problema ucraineană, în care milita fervent pentru independența Ucrainei.

Tata păstrase în suflet amintirea țării natale - Ucraina și a satului în care se născuse. De aceea a amenajat grădina casei noastre în felul celor ucrainene. De-a lungul gardului a plantat 13 plop, care cu timpul au crescut foarte înalți. De asemenea, în fundul grădinii a plantat un salcâm; de parfumul minunat al florilor sale albe îmi amintesc și acum. Iar pe sub ferestre a sădit un rând de tufe de liliac. Prietenii lui emigranți se adunau cu plăcere la noi, iar în serile de vară în grădina noastră răsunau vesel glasurile lor depănând amintiri, precum și sunetele melodioase ale bandurei.

Dar aici eram în oraș, iar dorința tatei era de a simți atmosfera de la țară. De aceea, după un timp, a achiziționat o mică fermă la 30 km de București, într-o comună cu multe reminiscențe istorice: Călugăreni, satul Crucea de Piatră. Denumirea provenea de la o cruce uriașă de piatră care străjuia dealul împădurit din apropiere. La poalele acestuia curgea lin Neajlovul, pe ale cărui poduri de piatră veghea efigia lui Mihai Viteazul - ecou al glorioaselor bătălii trecute.

Fig. 16. Hnat Porohivski (în centru, cu căciulă) cu un grup de emigranți ucraineni.

Ferma era alcătuită dintr-o casuță modestă cu o curte enormă și o grădină situată în pantă, în care tata a sădit o livadă de pomi fructiferi și o mică vie. O bună parte din curte a fost consacrată stupăriei în care, după un timp, numărul stupilor ajunsese la 80. Stupăria era separată de restul curții printr-un garduș și un rând de tufe de liliac. Îi făcea

mare plăcere să se ocupe de albinărit, iar în livadă, printre vișinii încărcăți de rod sau printre tulpinile zvelte de floarea soarelui se simțea ca în Ucraina; acolo, în sânul naturii erau singurele lui momente de odihnă și relaxare, departe de zbuciumul preocupărilor de la oraș. Prietenii lui veneau adesea vara în vizită aici. Totuși, destul de rar își putea permite asemenea momente, de aceea i-a adus acolo pe doi ucraineni care să aibă grijă de gospodărie în lipsa lui și care se pricepeau la toate: Ivan Usenko și Alexe Pika. Primul înalt, slab, vânos, foarte iute și energic, al doilea mic, gras, chel, lenevos, cu o mustață stufoasă. În mintea mea de copil îi asemuiau cu Don Quichote și Sancho Panza.

A venit anul 1940. Ca o ciumă neagră fascismul german se întindea tot mai tare în Europa, anexându-și o țară după alta. Cum s-a reflectat această conjunctură în starea de spirit a emigrației ucrainene? Părerile erau împărțite. Unii ucraineni - mai puțini - înțelegeau că naștii reprezintă o amenințare pentru întreaga Europă, alții - din păcate majoritatea - nutreau speranța că nemții vor ataca Uniunea Sovietică, iar cucerind teritoriul Ucrainei îl vor da ucrainenilor ca stat independent - un vis de veacuri. Ca urmare, au apărut neînțelegeri în comunitate.

După modelul dat de așa-numitul *Hitlerjugend*, în România a luat naștere mișcarea legionară, de orientare ultra-șovină. Legionarii manifestau o atitudine dușmănoasă față de ucraineni, căci nu făceau nicio deosebire între aceștia și ruși, iar a fi rus însemna pentru ei a fi bolșevic. Necunoscând nimic din istoricul emigrației ucrainene, ei nu știau că emigranții ucraineni erau tocmai victime ale bolșevismului, care fugiseră de acesta și luptau împotriva lui.

Hnat Porohivski, Dmitro Ivașina (Herodot) și soția sa Antonina au fost arestați de legionari, ajungând în beciurile Siguranței. Cu foarte mare greutate au reușit să lămurească situația și cu sprijinul unui comisar pe nume Totoescu, bucovinean de origine, au fost puși în libertate, după ce li s-au cerut scuzele de rigoare.

Anul 1941. În România s-a instaurat dictatura militară a Mareșalului Ion Antonescu, care a lichidat mișcarea legionară. Pentru a evita distrugerea țării de către nemți, precum și în scopul redobândirii ținuturilor pierdute, România a devenit aliata Germaniei în războiul împotriva URSS.

Mulți emigranți, în speranța că Germania le va reda patria pierdută și se vor putea întoarce într-o Ucraină în sfârșit independentă, s-au înscris ca voluntari în Armata Română, care, în alianță cu cea germană, pornea războiul împotriva bolșevismului. A fost nevoie de un timp pentru ca ei să înțeleagă realitatea, care le-a adus o mare dezamăgire, căci promisiunile nemților n-au fost decât o păcăleală în scopul de a-i folosi drept carne de tun. Într-adevăr, când în evoluția războiului teritoriul Ucrainei a fost eliberat de puterea sovietică, ucrainenii au adresat cereri către Ministerul de Interne al României și Președinția Consiliului de Miniștri cu solicitarea de a se întoarce în Ucraina. Consulatul german le-a răspuns însă printr-un refuz, motivând că acum nu e momentul. A devenit cât se poate de clar că nemții nu aveau nicio intenție de a reda ucrainenilor patria ca stat independent. Scopul germanilor era de a lua ei în stăpânire absolută acest vast și roditor teritoriu.

Fig. 17. Familia Porohivski împreună cu un grup de prieteni pe plaja din Grădiștea, Argeș. În dreapta lui Hnat Porohivski – soacra sa, Rahil Margulis.

22 iunie 1941. Mareșalul Ion Antonescu a dat binecunoscutul ordin: „Ostași, vă ordon, treceți Prutul!”. Însuflețit de speranța că va avea prilejul de a lupta pentru independența Ucrainei, colonelul Hnat Porohivski a acceptat propunerea Statului Major al Armatei Române de a fi cooptat în calitate de consilier tehnic al acestuia.

Amintirea acelei zile fatidice mi-a rămas foarte clar în amintire. Aveam pe-atunci 8 ani. Tata ne-a anunțat că pleacă și dacă vrem să ne luăm rămas bun să venim de urgență la biroul lui, unde ne aștepta. Biroul, unde lucra zilnic și unde aveau loc întâlnirile cu oamenii importanți cu care era în legătură, era situat în centrul Bucureștiului, adică în Piața Sf. Gheorghe, într-un bloc vechi, pe care și acum îl putem vedea, colț cu strada Lipscani, vis-a-vis de Biserica Sf. Gheorghe.

Îmi amintesc rochița roz în care eram îmbrăcată, taxiul în care mă aflam împreună cu mama, lacrimile noastre de emoție și de teamă că nu vom ajunge la timp și că tata va pleca la războiul acela crunt și nu-l vom mai vedea. În auzul meu răsună, de parcă ar fi acum, vorbele șoferului, care căuta să ne liniștească: „Doamnă, domnișoară, vă rog, nu mai plângeți! N-aveți nicio grijă, căci vom ajunge la timp!”. Într-adevăr, tata încă nu plecase, ne aștepta. Era deja îmbrăcat în uniforma Armatei Române. Cu multă emoție ne-a îmbrățișat și ne-a îmbărbătat.

Mă uit de multe ori cu drag la fotografia lui, făcută chiar în aceeași zi, la Piatra-Neamț, căci pe-acolo era drumul lui spre front. Arăta obosit și chiar puțin îmbătrânit. Ținuse să ne-o lase ca amintire a primei zile de război, căci nimeni nu știe, plecând pe front, când și dacă se va mai întoarce la cei dragi.

Au urmat apoi atâtea zile, atâtea luni în care l-am așteptat, presărate de permisiile atât de rare și de scurte în care îl întâmpinam cu lacrimi de bucurie. Prilejuri de mare bucurie erau scrisorile ce veneau rar de la el, ca răspuns la noianul de scrisori din partea noastră, pline de dor nestins și de rugăminți de a ne vedea cât mai curând.

Recitind scrisorile lui, păstrate cu sfințenie, mă simt cuprinsă de aceeași emoție. Absolut în toate leitmotivul este grija pentru mine, pentru sănătatea mea, căci eram un copil fragil. Abundă îndemnurile pentru mama de a mă duce, la nevoie, la cei mai buni medici; de asemenea, de a avea grijă ca eu să nu întrerup lecțiile de muzică și de limbi străine. O preocupare importantă pentru el era îngrijirea stupăriei de la fermă, în care investise atât de mult, material și moral.

Fig. 18. Familia Porohivski: Nelly, Hnat și Olga, București, 14 iunie 1934.

Foarte impresionante în acele scrisori sunt atât descrierea unor momente grele și periculoase prin care trecea, cât și, mai ales, considerațiunile sale asupra participării la război. El afirmă: „Îmi place viața de pe front, fiindcă asta este singura activitate demnă de un luptător”. Într-o scrisoare către mine spune: „Dragă copilă, îmi pare rău că nu pot fi acasă de ziua ta, dar situația cere ca noi să mergem mai departe spre Est... Suport cu hotărâre pericolele, fiindcă prin aceasta lupt împotriva bolșevicilor care au distrus Ucraina, mi-au nimicit familia de acolo și i-au luat toată avuția ce prin trudă necurmată o dobândise. Bolșevicii nu trebuie lăsați să ajungă în România, căci vor face și aici același dezastru. Acum lupt pentru România și pentru tine, dragă copilă! Rugați-vă lui Dumnezeu să ne ocrotească: și pe mine și pe voi, cei de-acasă!”.

Devotamentul lui pentru țara sa de adopție, România, reiese și din acea scrisoare către mama în care scrie: „Eu sunt obligat față de România. Viața mea, fericirea de a trăi, de a avea o casă, o familie fericită, toate acestea sunt numai datorită țării unde am

fost primit cu atâta ospitalitate, am fost bine tratat; iacă sunt 20 de ani de când trăiesc aici și mă simt liber. Eu sunt soldat, m-am pus la dispoziția Armatei Române până la sfârșitul războiului. Până atunci, ca cel mai disciplinat soldat, execut ordinele ce mi se dau, care sunt bune, raționale, logice, așa că le execut întocmai și din toată inima. Toți ofițerii mă tratează ca de la egal la egal, în ciuda originii mele străine. Șefii mei sunt foarte buni față de mine, așa încât sper ca, la timpul oportun, să primesc și ordinul de a mă duce la București ca să vă pot vedea. Draga mea soție, fii curajoasă, energică, activă! Totul se va termina cu bine”.

Fig. 19. Fotografie de familie. De la stânga la dreapta, în picioare: Dmitro Ivașina (Herodot), Hnat Porohivski; pe scaune: Antonina Ivașina, Rahil Margulis (mama celor două surori, soacra lui H.P.) și Nelly Porohivska.

Grija pentru familie, pentru copil, astfel cum rezultă din jurnalul în care Hnat Porohivski a început să consemneze unele momente din viața de pe Frontul de Est, inclus în volumul editat de Vadim Guzun, îi absoarbe toate gândurile: „Viața mea aparține numai familiei, mai ales copilei - e principala mea grijă. Trebuie s-o pun pe picioare - este un copil care promite mult dacă va avea educația și instrucția cuvenită”. Și: „Nu mi-e frică de moarte, îmi pun toată nădejdea și viața în voia lui Dumnezeu. Oricând însă mi se poate întâmpla orice. În acest caz, sunt convins că Guvernul Român și Mareșalul nu-mi vor lipsi familia de ocrotirea lor”.

N-am uitat niciodată sfaturile ce mi le dădea în scrisorile sale și m-am străduit să le urmez. „Învață bine, copila mea, fii ascultătoare, politicoasă și respectuoasă cu toți, săraci sau bogați, umili sau puternici. Dacă tu vei fi bună, mai ales cu cei sărmani și suferinzi, soarta va fi bună și cu tine. De vei fi bună - vei fi iubită și apreciată de toți și vei putea face mult bine pentru omenire. Acesta a fost întotdeauna principiul meu în viață.”

Fig. 20. H. Porohivski, instantaneu pe str. Lipscani, București, 1 august 1934.

Într-adevăr, acest principiu el l-a transpus permanent în viață, căci era de o bunătate rară, iar generozitatea lui nu avea margini. În periplul lui de război, în care nu a tras nici măcar un singur glonț, căci niciodată n-a fost în stare să ia viața unui om, a căutat să ajute foarte mult, cu orice a putut, cu lemne, cu alimente, populația din ținuturile eliberate, atrăgându-și simpatia localnicilor.

Este interesant faptul că populația de-acolo, scăpată de restricțiile și propaganda ateistă comunistă, era foarte dornică de a-și boteza copiii - lucru strict interzis până atunci. Ca urmare, tata a asistat cu interes la botezuri în masă a câte zeci de copii, iar la insistența expresă a unei mame care ținea neapărat ca el să fie nașul de botez al fetei ei de 5 luni, tata a botezat-o, dându-i numele de Elisabeta și i-a umplut de daruri: bani și alimente pe părinții ei.

Nici de-acolo de pe front el n-a uitat de toți prietenii și vecinii noștri, transmițându-le salutări, iar faptele caritabile au continuat: odată, cu o scrisoare către mine, a trimis din solda lui o sumă însemnată de bani având destinația ca majoritatea să fie donată preotului din satul unde era ferma noastră, părintelui Drăgan, cu scopul ca acesta s-o împartă la cinci familii dintre cele mai sărace. Cât despre restul sumei, m-a rugat să-l împart celor trei fete sărace din mahalaua noastră - tovarășele mele de joacă.

Atașamentul lui față de țara de adopție reiese cât se poate de limpede dintr-o scrisoare adresată tot mie, în care îmi spune: „Copilă dragă, mă bucur nespuse că ai vizitat de curând ferma noastră și spui că îți place mult acolo. Să știi că acel petec de pământ, pe care l-am cumpărat și l-am împodobit cu drag cu pomi și flori și zumzet de albine, l-am realizat cu un singur gând: acela ca el să fie un loc minunat de plimbare și odihnă pentru tine. Mă bucur că a devenit locul tău preferat. Iubește acel loc, iubește Călugărenii, satul Crucea de Piatră, iubește frumoasa Vlaşcă, iubește întreaga țară în care te-ai născut. Iubește-le așa cum am făcut-o și eu și vei fi fericită, indiferent de ce greutăți vei întâmpina în viață!”.

Considerațiuni asupra războiului: „Oricât aș vrea să mi se împietrească inima, războiul este foarte greu de suportat pentru un om cu suflet milos”. Din corespondența lui reiese și cât de oripilat era de cruzimea și barbariile la care s-au dedat trupele germane în zonele ocupate, omorând numeroși etnici evrei.

Fig. 21. O adunare a membrilor Comitetului Refugiaților Ucraineni din România (Nelly Porohivska, Antonina Ivașina, Nina Trepke, Dmitro Ivașina, Vasile Trepke ș.a.) la sediul din București, str. Delea Veche nr. 45.

Este interesant faptul că încă din luna octombrie 1942 tatăl meu, constatând că forțele germane au slăbit iar cele sovietice trec mereu la contraofensivă, a prevăzut că Germania va pierde războiul. Era oare un vizionar sau avea vreo presimțire? Nu, cred că, mai curând, era un rezultat al observării atente a mișcărilor de trupe, întrucât se afla chiar în linia întâia a frontului. De fapt, în asta și consta misiunea lui pe Frontul de Est: aceea de a urmări cu atenție deplăsarile unităților militare, atât aliate, cât și inamice, precum și evoluția confruntărilor armate, reflectând aceste constatări în rapoartele de sinteză ce le întocmea pentru Marele Stat Major.

Pentru meritele sale din războiul antisovietic colonelul Hnat Porohivski a primit următoarele medalii de la Guvernul Român: „Cruciada împotriva comunismului”, care are pe avers data de 1941 și o mână ce ține o spadă cu vârful în sus pe fondul unei cruci, iar pe revers un cap de femeie și cuvintele „România recunoscătoare”; „Coroana României” cu spade; „Virtutea Militară”, 8 noiembrie 1943; „Steaua României”, 12 martie 1944.

Fig. 22. De la stânga la dreapta: Konstantin Mațievici, primul șef al misiunii diplomatice a UNR în România, Nina și Vasile Trepke, Nelly Porohivska, ferma colonelului Porohivski, Călugăreni, 14 septembrie 1935.

De asemenea, anterior, din partea Guvernului în exil al UNR de la Paris, a primit, în anul 1938, prin Varșovia, Polonia, o medalie în formă de cruce care are pe fond negru o sabie aurie și un trident auriu.

În timpul războiului activitatea Comitetului de Ajutorare a Emigranților Ucraineni s-a restrâns într-o oarecare măsură; totuși se mai făcea ce se putea. Se continua strângerea de fonduri pentru construirea mult visatei Case de cultură pentru ucrainenii din București (vis, căruia nu i-a fost dat să se mai împlinească). În luna mai 1942 s-a făcut un parastas pentru comemorarea lui Simon Petliura. În luna mai 1944 Comitetul a reușit să obțină de la Crucea Roșie Internațională o sumă însemnată destinată ajutorului prizonierilor ucraineni aflați pe teritoriul României.

În luna aprilie 1944 Bucureștiul se afla sub puternicele bombardamente ale aviației americane, care urmărea distrugerea locațiilor germane. Tata primise din martie ordinul de a pleca în permisie la București. De menționat că aceasta a fost ultima lui permisie, dat fiind desfășurarea fulgerătoare a evenimentelor - ofensiva armatei sovietice.

Fig. 23. Hnat Porohivski în via fermei sale din comuna Călugăreni, 1935.

Alarmați de perspectiva unor bombardamente și mai puternice - la care, potrivit zvonurilor ne puteam aștepta de Ziua Națională a României - pe atunci 10 mai - noi, toată familia ne-am evacuat, la fel ca majoritatea locuitorilor Capitalei, pe data de 9 mai. Ne-am dus la ferma noastră din Călugăreni, aflată la 30 km de București (și la 30 km de Giurgiu). Modesta noastră casuță s-a umplut de oaspeți - ucrainenii din București, fugiți de frica bombardamentelor, cărora le-am oferit găzduire. Erau atât de mulți - câteva familii - încât nici acum nu pot să-mi dau seama cum de au încăput cu toții.

În luna august 1944 Armata Roșie dădea deja lupte pe teritoriul României. Oaspeții noștri ucraineni de la fermă erau foarte îngijorați, temându-se de represalii din partea sovieticilor pentru că s-au refugiat în România și au militat aici pentru o Ucraină liberă și independentă.

După cum se știe, la 23 august 1944, Regele Mihai I a încheiat Armistițiul cu Uniunea Sovietică, iar România a întors armele împotriva Germaniei. În următoarele trei zile și trei nopți nemții s-au dedat la bombardamente cumplite asupra Bucureștiului. Eram foarte îngrijorată pentru părinții mei, care tocmai atunci se aflau acolo. Tata o dusese pe mama la București ca s-o consulte un medic, căci în ultimele zile avusese crize grave de ficat. Dumnezeu însă i-a ocrotit și s-au întors teferi la fermă.

Armata Roșie se apropia de satul nostru, așa că ne-am strâns în grabă lucrurile și am plecat la București.

Fig. 24. Soții Porohivski și fiica lor Olga.

Deasupra emigranților se adunau nori negri. Comitetul a încetat orice activitate. Din ce în ce mai speriați, ucrainenii stăteau tăcuți în casele lor, evitând să se întâlnească între ei. Se auzeau zvonuri teribile. NKVD-ul începuse să aresteze emigranți ucraineni.

La întrebarea *Cum de și-a arogat URSS acest drept pe teritoriul unei țări străine?* se poate răspunde că, formal, nu deținea niciun fel de asemenea drepturi, dar... România avea statutul de țară învinsă, rușii au venit în postura de cuceritori și, ca atare, făceau tot ce voiau. De acest lucru am putut să ne convingem mai târziu, când sovieticii au instaurat aici propria lor ordine, au instalat un guvern comunist, care, nu după mult timp, l-a determinat pe Regele Mihai să abdice, obligându-l să-și părăsească tronul și țara.

S-a declanșat o teribilă teroare împotriva emigranților ucraineni. Cei din conducerea Comitetului stăteau ascunși, fiecare pe unde putea. M-au impresionat mult cuvintele unei prietene a noastre, doamna Kiminici, care, dând o fugă pe la noi, i-a arătat mamei un mic flacon cu otravă pe care-l avea în permanență asupra ei, în ideea că, dacă vor veni s-o aresteze, să-și ia viața pentru a nu ajunge să fie torturată de NKVD.

Și mai mult m-a impresionat un bilețel care căzuse dintr-un buzunar al hainei lui tata. Acel bilet îl avea tot timpul la el pentru cazul că va fi prins de agenții sovietici. Era în aceeași idee de suicid, iar pentru ca mama să nu aibă vreo problemă cu poliția, scrisese că își cere iertare de la soție și fiică, punându-și capăt zilelor din cauza unei boli incurabile pe care n-o mai putea suporta.

Fig. 25. Sediul Comitetului Ucrainean, București, Delea Veche 45, fotografiat de H. Porohivski. În balcon: A. Ivașina, N. Porohivska și R. Margulis.

Casa noastră intrase sub stăpânirea terorii. Și-au făcut apariția anchetatori de la NKVD, supunând-o pe mama la interogatorii pentru a afla unde este tata. Mama le răspundea într-una că nu știe unde este. De fapt chiar asta era adevărul, căci dispăruse de-acasă și nu știa unde se ascunde. Aceste „vizite” au început să se repete tot mai des.

Au început s-o ia pe mama cu mașina și s-o ducă undeva, la un sediu de-al lor din București ca s-o interogheze. De asemenea, o duceau cu mașina și pe sora ei, Antonina Ivașina (căreia mama îi spunea Noșka), care acum locuia la noi, fiindu-ne frică să stăm singuri în casă. Noi aveam încredere totală în Noșka și ne bizuiam pe tot ce spunea ea, fiind foarte fermă și curajoasă. Era cu 8 ani mai mare decât mama. O interogau pentru a afla unde se ascunde soțul ei - Dmitro Ivașina-Herodot. Când ele plecau cu mașina aceea neagră, în casă rămâneam doar eu cu bunica și plângeam amândouă, de teamă că nu se vor mai întoarce.

O dată, anchetatorii au venit după miezul nopții. Ne-a fost frică să le deschidem ușa. Speriate, am început să batem în perete pentru a chema vecinii în ajutor. Vecinul din casa lipită de-a noastră, s-a îmbrăcat și a ieșit afară. După cum ne-a povestit mai târziu, când a vrut să iasă în stradă și să vină la noi, a simțit deodată răceala unui revolver lipit de piept și o voce din întunecimea nopții i-a poruncit să intre înapoi în casa lui și să nu se mai amestece în treburile care nu-l privesc. În cele din urmă NKVD-iștii au spart ușa și au dat năvală cu țeștile revolverelor îndreptate spre noi. Ne-am speriat foarte tare. Ne-au somat să spunem unde sunt tata și unchiul meu - Ivașina-Herodot. Văzând că nu pot scoate nimic de la noi, s-au apucat să scotocească toată casa, întorcând-o cu susul în jos, inclusiv pivnița și podul. N-au găsit pe nimeni și nimic, căci unchiul Dmitro și mătușa Antonina au avut prevederea de a distruge toate documentele legate de activitatea Comitetului Ucrainean, precum și albumele tatei cu fotografii ale tovarășilor lui de luptă.

Auzind de acest incident, tata a luat hotărârea să nu se mai ascundă și să dea piept cu dușmanul. Presupun că a făcut-o temându-se pentru siguranța familiei, ca nu cumva să fie deportată în Siberia. Dar poate că explicația era alta. Poate, considera că nu era de demnitatea lui să devină un veșnic fugar. Aici, în România, el și-a adus la îndeplinire cu cinste datoria ce și-o asumase: de a lupta împotriva bolșevismului, pentru o Ucraină liberă și independentă. Nu-i stătea în fire să fugă din loc în loc și să se ascundă prin cotloane. Prefera să moară ca un stejar falnic - în picioare.

Între timp circulau vești spăimoase. Au fost arestați mulți dintre prietenii noștri - activiști de seamă ai emigrației ucrainene. Mulți dintre ei, după cum am aflat mai târziu, au pierit în lagărele de concentrare, mai bine zis de exterminare, din Uniunea Sovietică. Doar unii dintre ei, foarte puțini, s-au întors în România, cam după zece sau mai mulți ani, bineînțeles, toți foarte bolnavi.

Un bun prieten de-al nostru - inginerul Dumitru Linički a fost împușcat în stradă, la Craiova. Un alt bun prieten și, totodată, unul din liderii Comitetului Ucrainean, Vasil Trepke, în ciuda faptului că era bătrân și bolnav a fost arestat fără pic de milă și dus la judecată în Uniunea Sovietică, unde, în scurt timp, a și murit. Nu pot uita tragedia bunului nostru prieten Ivan Usenko, cel care avea grijă de ferma noastră și a fost camarad de front cu tata, unde pentru merite a fost decorat cu medalia „Bărbăție și credință” cu spade. După cum ne-a relatat soția sa, în momentul când au venit să-l aresteze, a încercat chiar în fața ei să se împuște, dar a dat greș. Și atunci și-a dus până la capăt intenția, aruncându-se pe fereastră de la etaj. Cu coloana vertebrală fracturată, a murit la spital. Alți ucraineni au dispărut, fugind într-o direcție necunoscută. Tatăl meu și-a ales soarta de a privi pericolul drept în față.

Mi-e foarte greu să înving amintirile dureroase care nu m-au părăsit niciodată și să vorbesc despre sfârșitul tragic al tatălui meu. Dar trebuie să duc povestirea până la capăt.

Fig. 26. Hnat Porohivski împreună cu fiica sa Olga, 21 august 1938.

Din momentul în care tata s-a hotărât să rămână acasă și să se supună destinului, devenise foarte liniștit, tăcut, serios, meditativ, cufundat în gânduri. Citea din „Sfânta Scriptură”, se gândea doar la Cel de Sus, încredințându-și sufletul în voia Lui.

N-a trecut mult timp, când, într-o seară, pe data de 6 noiembrie 1944, în ajunul acelei zile nefericite de 7 noiembrie când comuniștii sovietici sărbătoreau aniversarea „revoluției din octombrie”, stăteam cu toții la masa de seară. Deodată s-au auzit ciocănituri la ușă. Tata pâli, mama scoase un vaiet, mie mi se strânse inima căci simțeam că se va întâmpla ceva îngrozitor. Nici n-am apucat să deschidem ușa, că

intrușii au și intrat, scoțând-o din țâțâni. Erau șapte inși, dintre care unul în uniformă militară sovietică.

Lucrurile s-au desfășurat fulgerător, căci imediat tata scoase un revolver, intenționând să se împuște. Dar în aceeași clipă unul dintre cei șapte i-a sucit mâna la spate și l-a dezarmat. I-au spus că trebuie să-i urmeze pentru a fi interogată. Cel îmbrăcat în uniformă i-a spus mamei să nu se îngrijoreze, fiind vorba doar de un interogatoriu, iar mâine dimineață soțul ei va fi acasă. Tata începu să-și ia rămas bun de la noi, o îmbrățișă pe mama, pe bunica și pe mine. Bunicii i-a spus: „Nu te teme, mamă, totul va fi bine!”. Când m-a îmbrățișat pe mine am întors capul ca să nu-mi vadă lacrimile. Am vrut să mă arăt curajoasă ca și el. Tata plecă cu ei.

La poartă în întuneric aștepta o mașină neagră ca o pasăre de noapte. Au demarat în trombă. De atunci nu l-am mai văzut niciodată pe tatăl meu. Restul nopții niciunul dintre noi ai casei n-am închis un ochi, zadarnic așteptându-l. Mama m-a întrebat, ce cred eu, oare se va întoarce? Eu, care aveam un mare respect și încredere în militari, i-am spus că da, devreme ce domnul ofițer așa a promis. Mama însă părea să se îndoiască de asta.

De cum s-a luminat de ziuă, mama s-a dus împreună cu mătușa Antonina la Miliție, unde au povestit ce s-a întâmplat și au întrebat cum am putea afla unde l-au dus pe tata. Răspunsul ce li s-a dat a fost că acum rușii sunt stăpâni în țara asta, iar NKVD-ul își face de cap după cum vrea.

În următoarele săptămâni vizitele anchetatorilor au început iar să se repete foarte des, de data asta pentru a o interoga pe mătușa Antonina unde se află soțul ei Dmitro Ivașina, pe care-l căutau cu asiduitate. Ea le răspundea cu mult curaj și demnitate că nu știe, căci, într-adevăr, atunci nu știa nimic de el.

După vreo două luni de la arestarea tatei a avut loc o întâmplare ciudată. Un curier de la NKVD i-a adus mamei o foarte scurtă scrisoare de la tata. Neîndoielnic era de la el, căci scrisul era inconfundabil. Scris că e bine, sănătos, lucrează; că rău au făcut cei care fug, căci cel mai bine este să se prezinte și să dea toate declarațiile care li se cer. În scrisoare întreabă și de mine și de fermă. În încheiere, o roagă pe mama să îndeplinească rugămintea ce i-o va adresa aducătorul scrisorii... Și ce-i cerea acela? Ca, în cazul în care Dmitro Ivașina va reveni acasă sau vom lua cumva legătura cu el, să-l convingem să se prezinte de bunăvoie la anchetatorii NKVD, căci nu va păți nimic și e spre binele lui. Bineînțeles că ne-am dat seama imediat că tata n-a scris acea scrisoare de bunăvoie, ci a fost silit s-o facă.

Despre moartea lui tata într-un lagăr de concentrare din Uniunea Sovietică am aflat după mulți ani, adică prin 1958. O familie de prieteni aflaseră aceasta, la rândul lor, de la o prietenă, care era sora domnului Nicolae Trohani, coleg de serviciu al tatei la Statul Major al Armatei Române și camarad de pe Frontul de Est. Acest ofițer a fost arestat după „Armistițiu” și deportat la muncă forțată în Uniunea Sovietică, unde a fost reținut timp de zece ani. De-abia după vreo cinci ani, prin 1963, am reușit să îl găsim pe Trohani și să vorbim direct, întrebându-l despre tata. N-am putut afla amănunte, căci, se pare, cei care au trecut prin acel infern erau obligați să nu relateze nimic. Atâta ne-a spus că, atunci când l-a văzut, l-a găsit foarte bolnav, cu inima, cu rinichii ș.a., încât nici nu putea vorbi. După părerea domnului Trohani, tatăl meu a decedat spre sfârșitul

anului 1949 sau în 1950, în lagărul de concentrare din localitatea Potma, RASS Mordvină.

Când tatăl meu a fost arestat în București era un om voinic, sănătos și avea doar 56 ani. Ce regim crud, inuman i s-a aplicat încât să-l distrugă într-atât? De ce a murit atât de repede și nu a mai apucat să fie eliberat? Nu voi ști niciodată unde îi este mormântul! Nicio inscripție. Unde să poți depune o floare? Unde să verși marea de lacrimi ce s-a adunat în sufletul îndurerat?

După arestarea lui, mare jale și amar a fost în casa noastră. Toată familia: mama, care s-a îmbolnăvit de nervi în urma șocului suferit, bunica bătrână și eu - mică, de 11 ani, am rămas fără niciun mijloc de trai, fără niciun venit sau sprijin.

Fig. 27. Colonelul Hnat Porohivski în misiune la Lvov, ianuarie 1939.

Dumnezeu însă nu ne-a părăsit. S-a găsit un înger păzitor care a avut grijă de noi: Noșka (tanti Antonina) care a susținut, cu un devotament rar întâlnit, întreaga familie, atât moral cât și material. Deși fragilă, numai o mână de om, s-a dovedit ca psihic foarte puternică. Ea a muncit necurmat pentru noi zi și noapte. S-a angajat în servicii la un „Sovrom”, căci pe-atunci se cereau traducători de limba rusă, și a colaborat mult la „Editura Didactică și Pedagogică”, dactilografiind texte în limba ucraineană pentru manuale. Îmi aduc aminte că de multe ori adormeam în țăcănitul mașinii ei de scris. Erau vremuri grele după război, în 1947 nu se găseau alimente, nu era pâine. Seceta din Moldova a adus și foamete. La începutul anului 1948, bunica s-a stins de amărăciune, pur și simplu n-a mai vrut să trăiască.

De foarte mare ajutor ne-a fost unchiul meu Dmitro Ivașina, mare patriot ucrainean, care un timp a fost președintele Comitetului Ucrainean de Ajutorare a Emigranților Ucraineni, scriitor, poet, publicist, consul al primei misiuni diplomatice ucrainene din București. În dorința de a ajuta familia noastră greu lovită de soartă, el a luat cu curaj hotărârea de a alege viața în ilegalitate. Ani de zile s-a ascuns, schimbându-și numele și înfățișarea - lăsându-și barbă. În felul acesta n-a putu fi găsit de NKVD, care l-a căutat vreme îndelungată. Avea o voință puternică și voia să trăiască, dar mai ales să ne ajute, pe cât posibil, din umbră. A stat prin locuințe sărăcăcioase, a lucrat ca simplu muncitor, de-abia înainte de pensie ajungând casier la o farmacie. Datorită ajutorului lui, strecurat pe furiș, am supraviețuit. Spre sfârșitul vieții, l-am luat la noi acasă, l-am îngrijit și l-am internat în spital, căci suferise un accident rutier. A murit la vârsta de 82 ani.

Fig. 28. Hnat Porohivski între doi membri ai Guvernului UNR în exil.

Susținută moral și material de Antonina, am reușit să termin liceul „Domnița Ileana” din București. Între altele fie spus, în școală, de multe ori mă simțeam marginalizată, căci mă țineau de rusoaică, iar contra rușilor era mare ură, căci aduseseră comunismul. Pe-atunci nu se făcea nicio deosebire între ruși și ucraineni. Când am vrut să dau admiterea la facultate (Filologie – limba engleză) nu știam că dispoziția era de a se primi în marea majoritate doar copii de muncitori și țărani, iar copii de intelectuali doar 2%. La rubrica referitoare la meseria tatălui am făcut greșeala să scriu „ofițer”. Ca urmare n-am fost admisă nici în examen.

Încurajată de mătușa, n-am pierdut speranța pentru viitor. M-am angajat ca secretară-translatoare de limba rusă la un „Sovrom”. După desființarea acestuia am lucrat la Camera de Comerț ca dactilografă de limba rusă.

În 1953, după moartea lui Stalin, s-a produs un oarecare dezgheț, astfel încât m-am încumetat să dau examen de admitere la Facultatea de Biologie din București, când n-am mai repetat imprudența de data trecută, ci am declarat la rubrica din formularul de înscriere că tata a fost funcționar. Facultatea am absolvit-o în anul 1959. În această perioadă am trecut printr-un moment de mare teamă când, în 1956, anul insurecției din Ungaria, au fost dați afară din Facultate foarte mulți studenți. Dar Dumnezeu m-a ocrotit și de data aceasta și am scăpat.

Fig. 29. Casa din București a familiei Porohivski (strada Călugărului nr. 34), în care a fost arestat colonelul Porohivski, în luna noiembrie 1944.

După absolvire m-am angajat ca traducător la Secția de Biologie a Institutului de Studii Româno-Sovietic unde se prelucra toată literatura de specialitate din toate domeniile venită din Uniunea Sovietică. Din 1964 Institutul a devenit Centrul de Documentare Științifică al Academiei Române, unde am lucrat ca redactor responsabil de publicații de specialitate. Apoi am lucrat un timp la Centrul de Infomare Documentară pentru Invățământ în cadrul Ministerului Educației. În 1974, când Nicolae Ceaușescu a desființat toate centrele de documentare, am fost repartizată la Institutul de Virusologie ca biolog principal. Însă, întrucât îmi plăcea mai mult să lucrez în redacție decât în laborator, m-am transferat la Institutul Internațional de Apicultură APIMONDIA ca redactor de limba rusă. Ultimii ani înainte de pensie am lucrat ca

documentarist principal la Oficiul de Informare Documentară pentru Agricultură și Industria Alimentară în cadrul Academiei de Științe Agricole și Silvicultură din București.

Până în prezent am publicat un număr de 6 cărți, din care 3 de popularizare a științei, apoi „Roxolana” - traducere din limba ucraineană (2010); „Domnița Ruxandra și Timuș” - roman istoric (2012); „Basmă din patru zări” - culegere de basme din folclorul popoarelor (2013). Pentru acest ultim volum am primit o diplomă de excelență de la portalul „Literatură pentru copii”, iar de la Biblioteca Națională din București am primit medalia jubiliară „1521 - șase sute de ani de scriere în limba română”. Am certificat de traducător din 5 limbi (rusa, ucraineană, franceză, engleză și spaniolă) și sunt membru al Uniunii Ziariștilor din România.

În anul 1962 m-am căsătorit cu Vladimir Andrici - profesor de limba rusă, ucrainean de origine, născut în România în județul Suceava, părinții: tatăl - Vasile Andrici - preot, mama - Minodora Andrici - învățătoare, fiind refugiați din Bucovina de Nord.

Vladimir, la fel ca și mine a avut greutăți la admiterea în Facultate, fiind fiu de preot. Totuși a reușit să termine Facultatea de Filologie. A lucrat în învățământ în regiunea Suceava, apoi a fost redactor la Biblioteca Centrală Pedagogică din București. În ultimii ani până la pensie a lucrat ca profesor în învățământul special - la Casele de copii.

Fig. 30. Momentul vizitei președintelui ucrainean Viktor Iușcenko la București în care Olga Porohivska îi dăruiește lucruri ce au aparținut tatălui său, 31 august 2007.

Avem doi copii: un fiu, Iulian, în prezent stabilit în Canada, lucrează la Poliția din Toronto, este căsătorit cu Georgiana, româncă, și au o fetiță născută în anul 2006, Julia-Nicole; o fiică - Renata, graficiană, lucrează în Israel.

După 1989, soțul meu, Vladimir Andrici, care era Președinte al Filialei din București a Uniunii Democratice a Ucrainenilor din România (UDUR) și cu mine, care eram secretara Filialei, ne-am hotărât să inițiem o reînnoire a activității culturale a ucrainenilor din București. Pentru aceasta am început să organizăm o serie de manifestări culturale în scopul menținerii tradițiilor ucrainene și a folclorului ucrainean și, mai ales, în vederea susținerii și dezvoltării spiritului național ucrainean în cadrul etniei.

Fig. 31. Scriitoarea Olga Porohivska, Generalul Mihai Pocorschi, Vadim Guzun, la lansarea volumului „Chestiunea refugiaților de peste Nistru”, Ambasada Ucrainei la București, 2013.

Având o bună pregătire muzicală, Vladimir Andrici a înființat în anul 1990 un cor al ucrainenilor din București cu denumirea simbolică de „Cervona Kalina” (*Călina Roșie*). Acest cor pe care îl dirija s-a dezvoltat, în timp ajungând un ansamblu artistic de muzică și poezie cu aceeași denumire. În fiecare an acest ansamblu a dat spectacole cu diferite ocazii: concerte de colinde de Crăciun, spectacole de comemorare a poetului național ucrainean Taras Șevcenko, de aniversare a proclamării Independenței de Stat a Ucrainei etc. La toate spectacolele noastre ne-am bucurat de prezența și elogiile ambasadurilor Ucrainei care s-au perindat în acest răstimp. Din păcate, toată această activitate culturală, care a durat timp de circa 18 ani, a trebuit s-o susținem pe speze proprii, întrucât organizația noastră, fiind a doua înființată după Uniunea Ucrainenilor

din România (UUR), nu a beneficiat de nicio subsidie guvernamentală, spre deosebire de prima. Soțul meu a decedat pe data de 2 mai 2008. Ca urmare, ansamblul s-a destrămat. Conducerea Filialei UDUR București a fost preluată de mine.

În afară de preocupările legate de organizarea manifestărilor susmenționate am colaborat cu numeroase articole și recenzii în publicațiile presei de limbă ucraineană din București: începând cu cele ale UDUR: „Verhovina” (*Plaiul*), „Nașa Dumka” (*Gândul Nostru*) și continuând cu cele ale UUR: „Vilne Slovo” (*Cuvântul Liber*), „Naș Holos” (*Glasul Nostru*) și „Curierul Ucrainean”, în limba română. De asemenea, am colaborat și cu publicații din Ucraina, editate de Uniunea Naționalistilor Ucraineni (a cărei membru sunt eu și a fost și soțul): „Samostiina Ucraina” (*Ucraina Independentă*) și „Surmaci” (*Trâmbițașul*).

Pentru memoria tatălui meu, colonel Hnat Porohivski, am trimis în anul 1996, prin intermediul Ambasadei Ucrainei în România, atât amintirile mele, cât și documente și fotografii, Comisiei Naționale pentru Problemele Întoarcerii în Ucraina a Valorilor Culturale de pe lângă Cabinetul de Miniștri al Ucrainei. Aceste materiale au fost predate Arhivei Centrale a Ucrainei.

În luna august 2007 am transmis numeroase materiale despre tatăl meu, despre unchiul meu - Dmitro Ivașina (Herodot), militant naționalist de seamă, precum și despre scriitorul Ilko Havriliuk, la Kiev, Muzeului Personalităților Marcante ale Diasporei Ucrainene. În același an am trimis materiale documentare Muzeului din Torcin din Volînia, acolo unde în anul 1919 era locația Statului Major al colonelului Porohivski - comandant al Frontului Operativ Volodimiro-Volînsk, unde a fost vizitat de Simon Petliura.

Pe data de 31 august 2007 am avut onoarea de a sta de vorbă cu Președintele Viktor Iușcenko, care a participat la inaugurarea Centrului Cultural și de Informare din cadrul Ambasadei Ucrainei la București, cu ocazia vizitei oficiale în România. Atunci i-am povestit despre tatăl meu și i-am dăruit relicve care i-au aparținut: timbre poștale și bancnote de pe vremea UNR, precum și o icoană veche din argint pe lemn pirogravat din Ucraina Subcarpatică.

Cel mai mare regret al meu este și va fi că tatăl meu nu a trăit să vadă că visul lui sfânt s-a realizat: Ucraina a devenit liberă și independentă!

București, 13 august 2013

Olga Andrici (Porohivska)

EMIGRAȚIA MILITARĂ UCRAINEANĂ ÎN ROMÂNIA³⁹

Partea II-a. (15 decembrie 1920 - decembrie 1921)

I. ...N-am mai zăbovit mult în orașul Bălți.

Oficial a fost confirmată știrea că întreaga noastră Armată, după o aprigă luptă sângeroasă, a trecut râul Zbruci și se află internată în diferite lagăre din Polonia. Această știre a avut drept consecință că și în ceea ce privește unitățile noastre, aflate până atunci în Bălți, autoritățile române au recunoscut necesitatea de a aplica reglementările internării.

Nici orașul Bălți, nici Basarabia în general, nu corespundea însă condițiilor de internare. Pe lângă aceasta, dincolo de Nistru se concentrau hoardele bolșevice.

Trecuseră pentru România acele vremuri când între ea și năvala bolșevică pierdea într-o luptă inegală armata ucraineană. România se afla acum cu fața direct spre acel „Sfinx” al estului Europei, monstrul care de la Oceanul Pacific până chiar la Nistru se contorsiona în convulsii febrile, gata în orice clipă să ducă spre apus vâlvătaie de foc, mare de sânge, precum și otrava unor idei demente. În consecință, România trecuse la concentrarea de trupe de infanterie și cavalerie la granița de est.

Ținând seama de aceste împrejurări complexe, autoritățile române au decis că cel mai bun lucru este să ne dirijeze spre locuri mai în adâncul țării, pentru a nu se împiedica de noi în cazul unor evenimente care ar putea avea loc.

Românii nu ne cunoșteau și poate că nici nu aveau încredere... Dealtfel n-am avut nimic de pierdut din cauza aceasta, dimpotrivă, poate aveam de câștigat, văzând cum trăiesc alte popoare, de la care am avea, dacă am dori, câte ceva de învățat. În afară de asta, izolarea noastră strictă în primii ani ai șederii în România a dus la o unire mai strânsă între noi și totodată am avut prilejul să eliminăm lacunele din educația noastră național-politică. În Basarabia nu aveam condiții favorabile pentru așa ceva. Dimpotrivă, acolo opinia obștească dezorientată era în stare să-i facă pe mulți să se abată de la direcția preconizată...

Nu-mi aduc aminte exact pe ce dată, într-o seară, am primit ordin să ne pregătim de plecare. A doua zi dimineată unitățile noastre, lăsând la Bălți o comisie pentru lichidarea micii noastre avuții, am pornit spre gară, unde ne-am urcat repede în tren și am părăsit orașul Bălți.

³⁹ *Nota noastră:* Sub acest titlu H. Porohivski a publicat o serie de articole, în intervalul 1929 - 1931, în revista științifico-militară „Tabor” (*Tabăra*), Editura „Do Zbroii” (*La Arme!*), Lvov, 1929-1931, nr. 12/1929, pag. 75-82; *Idem*, nr.13/1930, pag.57-68; *Idem*, nr.16/1930, pag.74-90; nr.17 / 1931, pag.1-9. Prima parte nu a fost identificată.

II. Soarta cea rea ne-a gonit în străinătate și ne gonia tot mai departe și mai departe de Patrie... Dar nu e vorba de distanță și nu din cauza asta ne era greu, ci amară era conștiința faptului că Patria noastră a rămas ocupată de dușmani iar viitorul ne apărea în culori întunecate...

Se simțea că, după marea furtună sângeroasă, Europa se îndreaptă spre o perioadă de liniște. Dar era greu de ghicit cât timp ar mai trebui ca popoarele, obosite de Marele Război și de revoluții, să ajungă să se supună iar riscului. De aceea liniștea generală, chiar și numai aparentă, ne apăsa, stârnind presimțiri întunecate. Această liniște ne prevestea o ședere îndelungată în străinătate și, totodată, dădea dușmanilor posibilitatea de a încătușa mai tare Ucraina, de a o secătui, de a otrăvi.

Într-adevăr, dispoziția noastră tristă și presimțirile negre erau întemeiate...

De-atunci au trecut opt ani. Europa și-a vindecat rănile iar viața merge înainte în condiții normale. Europa își consolidează liniștea prin înțelegeri, atât evidente, cât și tainice, în timp ce poporul nostru pierde sub stăpânirea comunistă... Iar noi ne aflăm în țară străină! Și cine știe când oare poporul nostru ne va chema la lupta pentru libertate? Acum credem însă că poporul nostru, greu încercat de suferințe, singur, fără a mai apela la Europa, își va chema la bătaie fiii, oriunde s-ar afla, și îi va trimite la lupta pentru Patrie. Doar cu speranța asta trăim!

Atunci însă, acum opt ani, în trenul acela, noi eram toți o mare durere, o mare suferință... Boală grea... Și dacă cineva ar fi avut puțința să arunce o privire în sufletele noastre, s-ar fi speriat de rănile mult sângerânde, de disperarea care le învăluia.

Dar noi eram încă vii. Ne priveau oameni străini. După felul în care ne prezentam - ei puteau aprecia armata noastră, poporul nostru, aptitudinile sale și drepturile la o existență independentă... De aceea, ne străduiam ca spiritul nostru rănit să-l ascundem sub masca unei aparențe pline de vioiciune, căutam să ne împrăștiem tristețea, s-o adormim prin munca pentru menținerea curățeniei și a ordinii, organizare și disciplină... Toate acestea le dădeau la toți mult de lucru și-i împedica să se dede la ieșiri disperate. Ba mai mult chiar, sub influența muncii și a unei discipline severe, oamenii căpătau siguranța că în curând vom trece la luptă, că a noastră cauză va fi în curând la ordinea zilei.

Pe parcursul călătoriei ne-a însoțit un ofițer român al cărui nume de familie, care ne-a plăcut foarte mult, era Cozac și câțiva subofițeri. Dar acest ofițer, urmaș al serdiucilor hatmanului Mazepa, nu mai păstrase din spiritul ucrainean decât priceperea de a bea horincă; în afară de asta nu posedea nici limba ucraineană nici conștiința paternității sale. Era român de-a binelea! O asemenea desnaționalizare, această totală preluare a tuturor caracteristicilor unei nații străine ne-a mirat foarte mult. Noi credeam că azilanții politici trebuie să-și păstreze cu sfințenie din generație în generație limba, tradițiile, precum și conștiința națională! Mai mult, noi credeam că în urmașii emigranților politici trebuie să trăiască veșnic dezideratele național-statale ale părinților lor, care tocmai din cauza acestor sentimente au fost nevoiți să-și părăsească Patria...

Pe drum nu s-a întâmplat nimic deosebit.

Doi ofițeri, și anume sotnicul Karp Budzilo și *horunjii* Iosip Vahivski, au părăsit unitățile respective, plecând în Polonia, unde-i chemau niște probleme de familie, iar câțiva cazaci dintre cei proaspăt mobilizați au dispărut - nu se știe unde...

III. Am trecut Prutul.

Ne-am continuat călătoria prin adevărata Românie, care chiar în documentele oficiale era denumită „Vechiul Regat”, spre deosebire de provinciile nou alipite la România după război, denumite „Noul Regat”.

Ne uitam cu curiozitate la români. Oare cum se simțeau ei în țara atât de norocos ieșită din război, unindu-și aproape pe toți românii sub egida unui centru statal unic, fapt prin care au devenit realitate visurile generațiilor lor precedente? Mi se părea că toți acești muncitori, țărani, funcționari, ofițeri și în general toți românii ar trebui să se simtă precum copiii în zilele de sărbători mari. Dar n-am observat așa ceva. Totul era cenușiu, obișnuit, ca în zilele de lucru. Oamenii înșiși făceau impresia că sunt mai curând triști decât veseli.

Noi încă nu știam atunci că fiecare țară, indiferent în ce situație a ieșit din război, are în față o muncă grea, căci și victoria înseamnă vindecarea timp de zeci de ani a rănilor, iar unificarea cu ajutorul armelor încă nu e o unire completă. De aceea poporul trebuie încă multă vreme să-și încordeze toate forțele spirituale și economice pentru ca unirea să devină reală.

La România, care avea doar în jur de 7 milioane populație s-au alipit: Basarabia cu 3 milioane, Semigradul (Transilvania), Banatul, Crișana și Maramureșul - cu o populație la un loc de circa 5,5 milioane, precum și Bucovina cu aproape un milion de locuitori. Teritoriul statului s-a mărit de aproape 3 ori. Așadar, în față sa era sarcina de a întări unirea printr-o sudură spirituală și economică, ceea ce era cu atât mai greu, cu cât populația din ținuturile alipite nu constituia o masă românească compactă⁴⁰.

Prin fața ochilor noștri se perindau sate, orașe, păduri și crânguri. Totul arăta aproape la fel ca și la noi în Ucraina, dar era mai multă sărăcie și adia spre noi cu răceala străinătății, ne învăluia cu tristețe. Oamenii înșiși ni se păreau aspri, neprietenoși, enigmatici, dușmănoși...

Noi trebuia însă să cunoaștem România, să cunoaștem poporul român, căci în viitor Ucraina și România vor trebui să fie strâns legate prin legături de prietenie.

Ulterior am avut ocazia ca în 8 ani să călătoresc prin aproape întreaga țară, să trăiesc în diferite orașe și sate și să mă întâlnesc cu cei mai diferiți oameni. Trebuie

⁴⁰ *Nota autorului:* Români - 13.200.000, unguri - 1.000.000, evrei - 810.000, nemți - 810.000, ruși - 200.000, ucraineni - 100.000, bulgari - 120.000, sârbi - 60.000, lipoveni - 400.000, greci - 50.000, turci - 70.000, alte naționalități - 233.932; total - 17.153.932. Aceste date sunt însă contestate de unguri, care spun că în Transilvania ei sunt în număr de un milion și jumătate, precum și de ucraineni, care consideră că numai în Bucovina ei sunt în număr de circa 300.000, iar în Basarabia aproximativ tot atât.

să spun pe scurt că acest popor - urmaș al daco-romanilor, pe parcursul istoriei sale de două milenii a suportat vremuri grele de înrobire, dar și-a păstrat unitatea spirituală și merită pe deplin să aibă parte de o dezvoltare viitoare precum și de tot respectul din partea vecinilor.

A trecut deja mult timp. Parcă totul a fost ieri, parcă doar o singură noapte ne desparte de acel moment când călătoream de la Prut spre Carpați, dar iată că de atunci au coborât în mormânt zece ofițeri și câți ostași! Și toți fuseseră tineri, puternici, sănătoși... Acum fiecare zi ne stoarce forțele fizice. Anii petrecuți în străinătate ne apasă din greu trupurile, aplecându-le cu fiecare zi tot mai mult spre pământul străin...

IV. Prima noastră impresie despre români, despre tot ce vedeam nu era prea bună, era negativă. Nu corespundea de fapt realității, dar ne indispucea.

Situația noastră era neclară. Nu eram prizonieri, dar eram sclavi. Mulți dintre noi înțelegeau în mod diferit cum să ne comportăm față de români. Unii credeau de cuviință că trebuie să cerem cu insistență de la ei tot ce avem nevoie, ba chiar să-i amenințăm și, în general, să nu fim prea „protocolari”. Alții, argumentând cu faptul că am venit aici de bună voie și că nimeni nu știe câtă vreme și în ce condiții vom fi nevoiți să trăim printre români, insistau pentru o restrângere a cerințelor noastre și o deplină corectitudine față de români, instituirea unei discipline stricte în unități și menținerea relațiilor cu românii în probleme de serviciu doar prin intermediul comandanților de unitate. Acest ultim punct de vedere a triumfat, întrucât eu însumi l-am instituit chiar din primul moment al trecerii Nistrului și, spre folosul tuturor, s-a menținut în toți anii vieții noastre de lagăr.

Chiar și în acele vremuri de tristețe și durere pe toți îi preocupau viitoarele noastre relații cu românii, condițiile de trai în lagăr și altele. De fapt aceste probleme erau asumate de cei care aveau obligația de a avea grijă de sănătatea oamenilor, de starea de spirit a unităților și de bunul lor renume. În schimb cei, care știau că are cine să aibă grijă de ei, erau foarte liniștiți. Glumeau, râdeau și în general căutau să-și mascheze tristețea ca să se mai înveselească, și pe ei înșiși și pe ceilalți.

În general, trebuie spus că poporul nostru e înzestrat cu un suflet frumos. Era greu și nouă, ofițerimii, să plecăm în țară străină, dar cred că și mai greu le era cazacilor simpli, fiindcă ei erau și mai strâns legați de satul și casa lor. Totuși nu i-am auzit niciodată plângându-se de soarta lor. Dimpotrivă, la fel ca și la război, unde mergeau curajoși și liniștiți într-acolo unde erau duși, așa și în țară străină ei luptă pentru existență, plini de încredere într-un viitor mai bun. Nu s-ar putea spune ca în comportamentul ofițerilor să răzbată ceva necorespunzător împrejurărilor, dar abordau lucrurile cu mai multă nervozitate, adesea dând o foarte mare importanță unor amănunte.

Acum, când îmi amintesc fețele dragilor mei cazaci - copii ai Ucrainei - care mă priveau cu atâta căldură din vagoane în timpul acestei călătorii, mă învăluie măhnirea pentru că mulți dintre ei au coborât în mormânt, fără a mai apuca să-și vadă Patria liberă. Și mi-e greu să mă gândesc că părinții, frații, prietenii lor iată că

de 8 ani se chinuiesc sub stăpânire străină, care caută din răputeri să ucidă sufletul lor atât de bun.

În orașele și satele de aici se desfășura viața cotidiană, obișnuită. Oamenii munceau ca să trăiască din truda mâinilor lor, trăiau o viață omenească, obișnuită. În timp ce pe noi trenul ne ducea undeva unde vom sta în spatele sârmelor ghimpate, numai pentru faptul că ne-am iubit Patria, poporul...

Ei, ce să facem? Se vede că așa ne-a fost scris!

Către seară trenul nostru se apropia de Munții Carpați, pătrunse încet în ei și începu să se ridice tot mai sus și mai sus, urmând un drum abrupt și periculos, spre culmile lor împădurite, acoperite de zăpadă. Luminate de razele lunii, culmile Carpaților ne fascinau prin măreția înspăimântătoare a frumuseții lor.

Oare ne gândeam atunci că pe aceste culmi și în văi mulți dintre noi vom fi supuși la munci grele? Trei ani mai târziu, tocmai pe aceste culmi, în aceste văi, sute de oameni ai noștri, în majoritate ofițeri, munceau din greu prin ploaie și zăpadă sau în noroi până la genunchi, luptându-se cu copaci grei, pe care trebuiau să-i aducă la fabricile din vale. Acolo și atunci mi-a fost dat să plâng pentru prima oară în viață văzând suferințele lor. Dar nu ne-am lăsat doborâți. Am luptat și iată că toți au reușit să iasă din munți, de la munca cea grea la una mai corespunzătoare⁴¹.

Dar în momentul pe care-l descriu, noi nu știam ce ne așteaptă și doar admiram munții, fascinați de frumusețea lor. Unii dormeau, alții stăteau de vorbă sau jucau cărți. Răsuna și un cântec, un cântec trist despre un cazac care își ia rămas bun de la țara natală și de la fata iubită.

Iar trenul, ca un șarpe negru, se ridica tot mai sus și mai sus; iar în zori începu să coboare în una din cele mai bogate văi ale Transilvaniei. Am trecut prin reședințele de județ Miercurea-Ciuc și Sf. Gheorghe și într-o zi cețoasă am ajuns la Brașov.

V. Brașov

La gară ne-a întâmpinat comandantul lagărelor din Brașov, colonelul Moscu împreună cu ceilalți din conducere. După un scurt moment în care am făcut cunoștință, unitățile au primit ordin să meargă la baia centrală iar eu m-am deplasat în oraș pentru a cunoaște condițiile noastre de cazare. Ni s-au atribuit două locații separate: „Barăcile Bartolomeu” și fortăreața numită „Cetățuia”.

Barăcile Bartolomeu se găseau la marginea orașului, lângă gara cu același nume. Ele au fost construite în timpul Marelui Război, pentru prizonieri, erau prevăzute cu garduri solide, înălțate cu sârmă ghimpată. Am văzut șiruri lungi de

⁴¹ *Nota autorului:* Tocmai acolo, în acei munți, am petrecut într-o iarnă două săptămâni, pentru a depista și a-i pedepsi pe acei dintre noi care aveau tendința să-și îndrepte activitatea în altă direcție decât în cea cuvenită. Erau acele cazuri răzlețe de oameni care nu înțelegeau prea bine ce înseamnă lupta pentru Ucraina și viața în emigrație. Erau departe de a le înțelege așa cum o înțeleg fiii corecți ai Ucrainei.

barăci precum și construcții pentru cancelarie și pază. Erau destinate cazării principalilor ofițeri, în număr de cel mult 20. Pentru restul de ofițeri a fost atribuită „Cetățuia”, care se găsea chiar în centrul orașului, pe un deal înalt și abrupt. „Cetățuia” era o mică fortăreață foarte veche. Avea ziduri foarte groase și era compusă din 5 clădiri, din care una cu 3 etaje era situată în mijloc iar celelalte parcă încununau zidurile și erau de asemenea prevăzute pentru apărare - aveau ambrazuri și alte dispozitive. Toate aceste clădiri erau destinate unor cazări de scurtă durată. În total, puteau fi încartiruiți acolo (având destul spațiu) aproape 200 oameni. În afară de aceste case, în cele 4 colțuri ale fortăreței erau 4 beciuri adânci, care, probabil în vremurile vechi, erau destinate pentru asediații în fortăreață și erau totodată adaptate pentru respingerea unor atacuri; în timpul sejurului nostru acolo se păstrau lemnele și proviziile. Sub casa cea mare era un beci mare având o adâncime de 200 metri. În vremurile vechi el servea pentru comunicarea asediaților cu lumea din exterior și avea galerii care duceau departe în munți. Atât beciul, cât și celelalte înjghebări ne-au produs mare mirare și constituiau o dovadă a dezvoltării tehnicii ingineresti în Evul Mediu.

Aceste două lagăre aveau fiecare comandantul său, dar aparatul economic-administrativ era comun și se afla sub ocârmuirea colonelului Moscu, care avea ca ajutor pe căpitanul Pescaru, precum și un aghiotant, un intendent, un tezaurier și câțiva ofițeri pentru supravegherea internaților. Trebuie amintit cu recunoștință colonelul Moscu, un ofițer sever, obișnuit cu administrația, poate puțin cam pedant, dar care tocmai grație caracteristicilor sale, depunea foarte multă muncă în vederea asigurării noastre cu tot ce era necesar.

Când ne apropiam de Brașov mă gândeam cu oarecare emoție cum își vor petrece oamenii prima lor noapte în noul lagăr. Dar inspectând barăcile Bartolomeu am constatat că acolo paturile suprapuse erau dotate cu saltele noi, acoperite de cearșafuri, aveau plăpumi iar pernele erau umplute cu paie. De asemenea, am observat că mâncarea era pregătită în cantitate îndestulătoare. Pentru cei 20 de paznici care trebuiau să rămână pe lângă internații din „Bartolomeu” fusese amenajată o cameră cu paturi și inventar.

La „Cetățuia” erau doar 4 camere mari; una din ele era ocupată de prizonierii unguri, care în curând au fost eliberați, iar trei camere erau alocate cazacilor noștri. Restul erau câteva camere mici de câte 5-8 paturi. Și la „Cetățuia” am găsit totul pregătit.

Comandantul „Cetățuii” – locotenentul Tisescu, acum în rezervă, (redactor al unui mare ziar românesc din Transilvania) mi-a arătat toate camerele, rugându-mă să-i atrag atenția dacă cumva lipsește ceva sau dacă trebuie ceva înlocuit cu altceva mai bun. Toate acestea au depășit așteptările mele și nu puteam decât să-i mulțumesc pentru grijă.

Târziu noaptea în sfârșit oamenii s-au aranjat. Ei credeau că e doar pentru o lună-două, cel mult până la primăvară, dar am stat un an încheiat în acest lagăr, iar atunci când l-am părăsit nu a fost ca să ne întoarcem în Ucraina, ci doar să ne mutăm în lagăre similare din alte părți.

A doua zi dimineața toți cei internați la „Cetățuia” stăteau cățărați pe zidurile fortăreței și admirau minunatul peisaj care se desfășura în fața ochilor lor. Jos era orașul cu case albe, străzi și ulicioare; dincolo de oraș, dinspre sud se ridicau munții înalți; spre nord se întindea o vale largă cu sate, drumuri de țară. Și nu numai în prima zi a șederii noastre la „Cetățuia” ne-a plăcut să admirăm acest peisaj; tot timpul cât am stat aici simțeam privindu-l dacă nu bucurie, măcar liniștea cu care ne învăluia superbul peisaj.

Mult timp apoi în decursul anului au stat ostașii pe aceste ziduri, cu privirea rătăcind pe munți, văi, sate și păduri. Dar gândurile lor? Probabil ele zburau prin câmpiile largi al Ucrainei, deasupra satelor și orașelor ei. Și cine știe, poate tocmai în acele clipe, pline de tăcere și tristețe, creștea și se întărea în inimile lor dragostea pentru Patria îngenunchiată și ura pentru asupritorii ei!

VI. Admirând acest peisaj, devenea limpede că lumea e frumoasă, că natura oferă omului totul, ca să poată fi fericit, trebuie doar să se creeze asemenea condiții în care, în munca sa întru dobândirea darurilor naturii, spiritul său să nu fie legat, apăsător de vreun factor inutil. Tot ce vedeam în jur tocmai ne arăta că în această țară spiritul creator al omului era liber și se dezvoltă în condiții pe care nu le încătușa vreo forță exterioară cu efect de reținere sau ruinare.

Viața și munca popoarelor între care ne-a aruncat soarta era frumoasă, interesantă și plină de învățăminte... Aș fi vrut ca și poporul nostru, înlăturând dominația străină să se situeze în asemenea condiții în care năzuința spre o astfel de viață să fie realizabilă. Fiindcă spre a ajunge la nivelul de cultură la care se află în prezent Transilvania, aceasta a ajuns treptat, în decursul unui timp îndelungat. Pe pământul acesta oamenii au trăit din cele mai vechi timpuri. Ei erau, după cum o dovedesc săpăturile arheologice, strămoșii dacilor, pe care istoria scrisă îi găsește prin aceste locuri. În primele studii istorice dacii apar ca niște barbari, care deranjau autoritățile Imperiului Roman, poate numai prin însăși existența lor; la fel cum în timpurile noastre pe Rusia o supăra prezența popoarelor mai mici, pe care căuta să și le supună.

La începutul celui de-al doilea secol după Christos Împăratul Traian a întreprins cu o energie mai mare operațiunile militare, care au durat vreme îndelungată. Armata romană a forțat Dunărea și, învingându-i pe daci, a trecut mai departe, în adâncul țării, dincolo de munții înalți, dincolo de codri. Regele dacilor a fost luat prizonier și adus la Roma. Românii îi consideră pe cei doi: Împăratul Traian și Regele Decebal cei doi piloni pe care s-a ridicat poporul român. Victoriosul învingător și cel învins sunt adesea reprezentați împreună în imagini, de parcă și în viață ar fi fost prieteni, nu dușmani de moarte. Dar, după cum se spune, timpul e cel mai bun doctor care vindecă nu numai rănilor fizice, dar și cele spirituale.

Oricum ar fi, romanii cu cohortele lor au năpădit Dacia și aproape tot teritoriul actual al României și au domnit aici aproape un secol și jumătate. Ei au imprimat țării forma de organizare a țărilor civilizate și au contribuit cu mult la evoluția ei culturală.

Este greu de spus în ce măsură au reușit să-i romanizeze pe daci într-o perioadă istorică atât de scurtă. Dar se poate crede că nici armata, nici administrația, nici înșiși coloniștii romani nu au fost în stare să-i influențeze pe daci în asemenea măsură încât aceștia, care țineau la libertatea lor, să preia limba romanilor și să dea uitării limba eroului lor Decebal. Românizarea, după părerea unor istorici români, a avut loc în perioada dintre sec. VI și sec. X, când bulgarii și populațiile slave venite din nord au cuprins aproape din toate părțile actualul teritoriu al românilor și i-au obligat astfel pe toți coloniștii romani de pe malul drept sudic al Dunării să migreze spre nord, tocmai în actualele ținuturi: Transilvania, Valahia și Moldova. Comunicarea cu Roma fiind tăiată și fiind înconjurată aproape din toate părțile de slavi, acei coloniști romani și dacii, pe parcursul a 3-4 secole, s-au contopit într-un singur popor și și-au elaborat o limbă unică, la crearea căreia au contribuit într-o foarte mare măsură și slavii. Limba română contemporană are aproape 1.000 cuvinte cu rădăcini slave. Acest aspect oferă argumente, și nu nouă, ci românilor înșiși, că în vinele lor curge nu numai sângele dacilor și al romanilor, ci și slav. Sunt mulți oameni de știință care găsesc multe elemente comune între popoarele ucrainean și român.

Așadar în Transilvania trăiește în prezent o populație care are originea menționată mai sus. Acești oameni se consideră români, adică romanici, urmași ai romanilor, și vorbesc limba română, care aparține grupului limbilor neo-latine.

Prin spațiul ocupat de această populație s-au mai perindat încă câteva popoare, dar care n-au lăsat după ele nicio urmă.

Nu așa s-a întâmplat însă în sec. X, când la orizontul istoric au apărut ungurii. La început ei se opriseră în Basarabia de azi, dar de-acolo au fost goniți de bulgari și atunci au pornit-o, din jaf în jaf, prin spațiul ce se întinde de la Nistru până la Tisa și s-au așezat între Tisa și Dunăre, în așa-numita Panonie. Din Panonia au început să facă incursiuni de jaf în Europa. Dar Europa și prin forță și prin creștinism le-a imprimat deprinderi culturale, iar cu timpul Papa de la Roma le-a dat misiunea de a introduce creștinismul la barbarii din Transilvania. Deși se poate presupune că acolo pătrunsese și se extinsese deja creștinismul de la bulgari și greci. Ungurii au pus stăpânire pe întinderea de la Tisa până la Carpați și au dominat acolo, cu foarte scurte întreruperi, până în timpurile noastre. În prezent se numără în jur de 1,5 milioane de unguri în Transilvania.

În sec. XIII s-au strămutat în Transilvania, venind de pe malurile Rinului, nemți, care au adus cu ei adevărata cultură. În prezent ei se numără în jur de 900.000.

Toate aceste popoare - români, unguri și nemți au creat și creează imaginea spirituală și culturală a Transilvaniei. În absența vreunuia din ele, Transilvania ar avea alt aspect, altă cultură, alt suflet. Românii, ce-i drept, au fost și sunt elementul predominant, dar ungurii în decursul aproape al unui mileniu au deținut conducerea administrativă iar nemții timp de 8 secole au condus pe linie culturală.

Dacă îi vom examina cu mai multă atenție pe românii contemporani din Transilvania vom observa că ei prezintă multe deosebiri față de românii din Moldova sau Valahia. În general, transilvăneanul are un nivel de cultură mai ridicat

decât fratele său de pe malurile Prutului sau ale Dunării. Este mai curajos, mai direct, mai tenace, mai activ. În gospodărie menține totul în mai multă ordine, orice treabă o face mai sistematic, dar în familie manifestă mai mult despotism - tendință preluată de la unguri. În general, românii din Transilvania nu erau bine așezați. Văile mai roditoare erau în mâna nemților, pantele munților - roditoare și ele - erau ocupate de unguri, iar românii au fost împinși mai încolo. Lor le aparțineau culmile muntoase, dealurile înalte, pădurile. Acolo trăiau ei, ocupându-se, în special, cu creșterea vitelor și produsele lactate. Tăierea pădurilor, producerea în casă a stofelor, pânzeturilor, prelucrarea pieilor și confecționarea obiectelor din lemn - aceasta a fost și este ocupația lor. Prin orașe ei se stabileau la margine și se ocupau de comerțul mărunț.

Acum multe s-au schimbat. Administrația românească în orașe, școlile, distribuirea pământului, a celor mai bune terenuri populației românești - toate acestea sunt de natură a înlătura nedreptatea care domnea în Transilvania față de români.

Maghiarii au adus cu ei din Turan caracterul aspru, răzbunător, ambițios și dominator. Acest caracter nu l-au putut schimba secolele de dominație a lor asupra altor popoare, ci dimpotrivă, aceste trăsături de caracter au devenit poate și mai pregnante. Ca națiune, a cărei domnie a început acum un mileniu, adică în vremurile când dreptatea se afla în vârful sabiei, ei s-au așezat în Transilvania așa cum au vrut. Orașele, castelele, fortărețele, pantele roditoare ale munților - totul era al lor. Românii erau împinși tot mai sus și mai sus în munții abrupti, reci și împăduriți iar nemții munciau în văi. Unde aceștia nu erau - maghiarii puneau stăpânire peste tot. Ei sunt viteji. Au purtat bătălii vitejești împotriva turcilor. Femeile lor, mândre contese și simple țărânci, au luptat pentru apărarea orașelor alături de bărbații lor și s-au sinucis, și-au ucis și copiii ca să nu cadă în prizonierat; se aruncau în flăcări sau se așezau pe butoaie cu pulbere. Ei și-au menținut și acum acest spirit. Ei îi urăsc pe români. Și cine știe cât sânge se va mai vărsa dacă va fi cândva vreo tulburare în Europa.

Germanii care trăiesc în Transilvania, prezintă caracteristicile nemțești obișnuite: putere de muncă, capacitate de organizare, priceperea de a-și propune un țel anume și tenacitatea de a-l atinge. Ei au construit orașe minunate, sate curate, drumuri, au acoperit văile cu livezi și lanuri. Totul la ei este frumos, curat, sărbătoresc! Vitele sunt de cea mai bună rasă, inventarul este cel mai solid. Satele sunt construite după plan iar casele sunt spațioase, curate.

Capacitatea lor de organizare este de toată mirarea. Grupuri, uniuni, comunități, asociații și toate lucrează încet dar sistematic și fără oprire. Pastorii lor, învățătorii, judecătorii - au fost și sunt conducătorii lor pe care-i urmează. Le place sportul, adesea organizează excursii în munți. Dar și-au pierdut caracterul războinic. Aici, ca popor fără țară, ei nu au resimțit niciodată vreun pericol care să le amenințe existența. Ca urmare nu au nicio trageră de inimă către arme. Sfera lor este munca creatoare. Față de schimbările care au avut loc după război au avut o atitudine simplă, făcându-și liniștit socoteala că în aceste împrejurări comerțul lor nu se diminuează.

Aceasta este țara în care ne-a aruncat destinul și printre aceste nații ne-a fost sortit să viețuim o parte din din internarea noastră.

VII. Organizarea noastră în acea vreme era următoarea : autoritățile române m-au recunoscut pe mine drept comandant al ambelor lagăre, iar cu timpul și al celui de-al treilea - de la Făgăraș. Fiecare lagăr avea câte-un comandant ucrainean căruia i se supuneau direct toți cei internați. Comandanții români ai lagărelor respective relaționau în toate problemele numai cu comandanții ucraineni. Dreptul de a da pedepse în toate cazurile de abatere de la statut intra în atribuțiile doar ale comandanților ucraineni. Numai în acele cazuri când abaterile de la ordinea stabilită erau îndreptate împotriva ofițerilor români sau a pazei românești, atunci comandanții români aveau dreptul să-i aresteze pe vinovați până la analiza cauzei de către colonelul Moscu și de către mine. În felul acesta, de fapt, românii se mărgineau doar la paza noastră precum și la alimentație. Însă și asta li se părea prea mult oștenilor noștri, și mai ales pentru că nu era vorba de nemți sau de francezi, ci de români.

Viața la „Bartolomeu” se desfășura ca viața oricărei unități. Cazacii mențineau lagărul în ordine, funcționa o școală de alfabetizare, aveau loc discuții. Atelierele, înființate încă din Bălți, cizmăria și croitoria și-au lărgit activitatea. În general masa cazacilor a manifestat multă disciplină. Ofițerii din „Bartolomeu” făceau de gardă, supravegheau pregătirea mâncării și aveau grijă de menținerea unei ordini militare. Sub conducerea *sotnikului* Sereda viața în lagăr era la nivelul maxim la care se putea ridica în condițiile date. În camere era curat, îmbrăcămintea era în ordine, oamenii erau spălați, bărbieriți, tunși, având o ținută militară coprespunzătoare.

Se stabileau gărzile: ofițerul pe lagăr, *bunciujnii* pe *kurinuri*⁴², subofițerii pe *sotnii* și, separat, cineva de gardă la bucătărie. Mâncarea se distribuia într-o deplină ordine în prezența comandanților de sotnii. Orice abatere de la ordine trebuia raportată comandantului.

La „Cetățuia” se manifesta mai multă nervozitate. Aparent vedeai aceleași forme ale vieții cazone dar sub raport spiritual nu toate erau în regulă.

Din disperare, sau poate și de aceea că în vremurile de război sistemul nervos se obișnuise cu senzații tari, unii ofițeri își căutau destinderea și uitarea în pahar, alții s-au apucat de cocaină, cărți de joc, spiritism, hipnoză, gâlcevi. Nemulțumirea de toate și de sine domnea la „Cetățuia”. Câte-unul rămânea în pat până la amiază și nu se îngrijea de îmbrăcămintea sa. Cursurile de limbi străine nu erau urmate, gimnastica era evitată.

În timpul acestui haos moral au sosit în lagăre detașamentele de partizani: unul sub conducerea lui Sirko, apoi rămășițele detașamentului generalului Gulii-Gulenko și alții. Aceștia au contribuit și mai mult la atmosfera nesănătoasă.

Pentru a descongiona lagărul, au fost trimiși la cel de la Făgăraș militarii care erau cu familii precum și civilii.

⁴² Nota traducătorului: *kurin* - denumire a vechilor unități căzăcești.

Urmărind cu strictețe orice abateri de la formele exterioare de trai, de ex. chefurile în oraș, întârzierile la permisiu ș.a. am lăsat totuși la dispoziția ofițerimii un timp pentru risipirea amintirii suferințelor îndurate cât și pentru revenire prin propriu efort. Dar în vederea unei stimulări mai rapide a renașterii morale, am încercat din toate puterile să-i susțin pe cei care manifestau dorința de a învăța, arătând exemplu în această privință. Împărtășeam altora cunoștințele mele, organizam la mine seri de citit, partide de șah; totodată căutam să cazez ofițerii de așa manieră încât cei cu dorință de a învăța să locuiască împreună.

Totuși, pe la mijlocul lunii ianuarie li s-a permis ofițerilor să iasă în oraș pentru câteva ore. Asta, în mare măsură, a ajutat la lichidarea fenomenelor negative care domneau în lagăr la început. Dar principalul factor era și a rămas spiritul și natura ucraineană sănătoasă care au învins disperarea temporară și i-au dus pe oameni pe calea renașterii spirituale, a dezvoltării și a pregătirii pentru lupta viitoare. Așadar, chiar în acea stare care poate fi caracterizată drept haos moral, în care omul nu știa de ce este capabil, a luat naștere „Asociația pictorilor”. Membrii ei - *porucinik* Bogdanovici, *horunji* Makovski și Didov au început în desenele și caricaturile lor să prezinte diferite fenomene din viața de lagăr. Se înființează un cerc literar, care editează două exemplare din revista de lagăr „După Gratii”. Se înființează și un cor. Ofițerii au început să învețe limbi străine. În acea perioadă, mulțumită măsurilor luate de Misiunea Diplomatică a Republicii Populare Ucrainene (UNR), ofițerii au început să primească câte 50 lei pe lună, ceea ce le-a îmbunătățit starea materială. În martie s-a sărbătorit comemorarea poetului național ucrainean Taras Șevcenکو și s-a organizat un concert.

În primăvară corul ucrainean a dat, cu mare succes, două concerte. Pregătirea lor și spectacolele au dus la legarea de cunoștințe cu populația localnică. Cântăreții noștri s-au integrat în coruri bisericești; alții în asociațiile sportive. S-a instaurat o perioadă de corectitudine generală, de întărire a disciplinei militare. Fiecare a început să se autoeduce în spiritul pregătirii pentru viața din afara lagărului.

Din veniturile obținute în urma concertelor s-a confecționat multă îmbrăcăminte pentru cazaci și a fost înființată o băcănie a lagărului, care în decurs de 2 ani a fost unica sursă la care s-a apelat pentru un ajutor în toate cazurile de necesitate. Un anumit procent din veniturile băcăniei a fost pus deoparte pentru necesitățile culturale și de învățământ ale lagărului.

În acea primăvară la Brașov am înmormântat și prima victimă din străinătate: *horunji* Hnat Humeniuk.

În luna iunie la Brașov, în prezența Regelui României Ferdinand I și a întregii familii regale, a avut loc dezvelirea monumentului la cimitirul ostașilor care au pierit în lupta de la Brașov în timpul războiului de eliberare. La acest eveniment au fost prezentate toate unitățile române, iar delegația din partea noastră, în prezența Regelui, a depus la monument o coroană de flori. Cu această ocazie, Regele mi s-a adresat binevoitor, punându-mi câteva întrebări.

În aceeași lună *sotnik* Sereda cu 3 *sotnii* și detașamentul de artilerie a plecat la Giurgiu pentru construirea fabricii de zahăr. Aceste unități s-au reunit cu noi de-abia în ianuarie 1922 la Oradea Mare. Dar tot timpul *sotnik* Sereda a menținut cu

mine cea mai strânsă legătură iar cazacii din grupul Giurgiu îmi trimiteau în fiecare lună o anumită sumă de bani pentru cazacii din sotnia de muncă, care era la „Cetățuia”.

În luna iunie colonelul Moscu a fost transferat într-un alt post iar pe locul lui a fost numit un alt colonel, foarte bătrân și bolnav. În timpul cât a stat aici masa s-a înrăutățit foarte mult, iar problema permisiilor a început să fie la cheremul capriciului comandanților, care au început, fără niciun motiv, să le interzică. Bineînțeles că și ofițerii au început să abuzeze de drepturile lor la permisie, întârziiau, făceau chefuri în grupuri mari prin oraș ș.a.

Căutând să fiu obiectiv, luam măsuri atât împotriva comandanților, cât și împotriva acelor care prin comportamentul lor atrăgeau tot soiul de pedepse asupra întregului lagăr. Pe fundalul acestor împrejurări am avut o ceartă cu șeful Statului Major al brigăzii - *sotnikul* Pilipenko, care fără știrea mea a convocat o adunare generală a ofițerilor pentru protest, de fapt într-un caz în care, în oarecare măsură, vina era și a lor - a ofițerilor.

Sotnikului Pilipenko i s-a propus să plece la Făgăraș, iar eu, pentru a mă relaxa după munca asta în care mi-am făcut nervi, m-am mutat în lagărul „Bartolomeu”, trecând conducerea lagărelor *sotnikului* Benzol. Totuși, chiar după scurt timp am fost nevoit să mă întorc iar la „Cetățuia”, fiindcă în timpul cât am stat la „Bartolomeu” viața ofițerilor a mers tot mai rău.

Se apropia toamna, care a adus cu ea și sfârșitul speranțelor legate de un război. În fața tuturor stătea grija pentru viitor. Comandantul era mereu bolnav, lăsând conducerea pe umerii ajutoarelor sale, care erau destul de multe. Ca urmare, problema existenței noastre, mai ales în ce privește hrana, devenea cu fiecare ceas mai acută. Despre asta s-a scris Misiunii Diplomateice, care a luat măsuri, a trimis revizori, dar situația nu s-a îmbunătățit.

Atunci s-a îngăduit ofițerilor și cazacilor să se angajeze undeva în afară la muncă, pe baza permisiunii corespunzătoare. Primii au plecat la lucru *sotnikul* Benzol, *horunjii* Mialovski și încă câțiva ofițeri. S-au angajat la o fabrică de sticlă și s-au cazat într-un sat în apropiere de Brașov. Dar după un timp, destul de scurt, au apărut niște neînțelegeri între cei susmenționați și populația localnică. Ca urmare, ucrainenii noștri au fost arestați și maltratați de jandarmi, dar în scurt timp au fost eliberați. *Sotnikul* Benzol a venit în lagăr și, după ce ne-a relatat tot ce s-a întâmplat, s-a sinucis prin împușcare, în prezența a doi ofițeri.

Acest incident extrem de regretabil s-a întâmplat din cauză că *sotnikul* Benzol n-a fost în timpul șederii în lagăr pregătit să facă față luptei pentru existență în împrejurări noi pentru el. Ofițer cu vechi state de serviciu, cavaler al ordinului Sf. Gheorghe, avea în față un viitor strălucit la care visa. Dar în loc de aceasta - munca grea în mijlocul simplilor muncitori. Neînțelegerile cu jandarmii au pus capăt la toate, împingându-l la sinucidere. L-am înmormântat cu toate onorurile.

Pentru anchetă au venit multe comisii, dar ele nu pot învia morții...

Acest trist incident a dus la faptul că toți intelectualii noștri s-au adâncit mai tare în gânduri despre situația lor. Ei, vor mai sta așa o lună, un an dar apoi? Dacă

va trebui să se ducă la muncă? Trebuiau să se pregătească pentru viață; au început să se preocupe mai intens de lărgirea cunoștințelor lor...

Toamna anului 1921 a fost grea pentru noi. Frigul timpuriu, mâncarea proastă, încălzirea insuficientă, atitudinea răzbunătoare față de noi a noului comandant român - toate acestea erau departe de ne crea o bună dispoziție.

La începutul lunii noiembrie am fost mutați cu toții în satul Hălciu, la 20 km de Brașov. Mutarea s-a făcut pe jos, prin viscol. Noile locuințe (foste cazărmi ale unui regiment de cavalerie) nu erau suficiente pentru cazarea tuturor, eram prea înghesuți. Ne cuprindea pe toți disperarea. Dar ce era de făcut? Doar nu era să ne împușcăm !

Din fericire, n-am rămas prea mult timp la Hălciu, așa încât, după o săptămână, am revenit iar la Brașov. În acest scurt interval împrejurările în lagăre se schimbaseră. Din alte lagăre au fost trimiși încoace ruși, care, deși nu aveau nicio organizare, aveau printre ei 3 generali și un mare număr de ofițeri de stat major, față de care comenduirea română s-a purtat la început foarte atent.

Oamenii noștri, toți, de la cazacul simplu și până la cel mai important ofițer, au înțeles că va trebui să stăm aici la un loc cu dușmanii noștri, de la care puteam să ne așteptăm la tot felul de neplăceri. Toți au înțeles că trebuie să ne întărim disciplina și să fim uniți. Până și acele mici grupuri care erau dușmănoase față de mine în special, au ajuns la concluzia că în fața pericolului rusesc trebuie să dea uitării totul și să susțină cu tărie autoritatea comandantului lor. Într-adevăr, venise timpul unei uniri generale, care cu timpul a ajuns chiar exemplară.

Vrangheliștii cu care am dat nas în nas nu semănau deloc cu cazacii din Regimentul Frolovist, cu care am fost buni prieteni în decurs de un an. Rușii nou veniți au început imediat să se străduie a ne prezenta autorităților române ca pe un fel de ciumă, zurbagii, ucigași, pretinzând chiar că le e frică să rămână cu noi în același lagăr. Cu toate că noul comandant român, pe nume Iliat, era nemulțumit de noi din cauza plângerilor ce le făcusem la Misiunea Diplomatică, s-a mirat totuși de atâtea calomnii la adresa noastră. În ce privește ofițerimea română mai tânără a lagărului - aceștia erau foarte enervați de atacurile rușilor împotriva noastră, cu atât mai mult cu cât se vedea totala lor dezorganizare, lipsa unui respect atât militar, cât și omenesc unul față de altul. Într-adevăr acei ruși se prezentau atunci ca o masă dezorganizată, în care generalii și ostașii stăteau unul lângă altul la coadă în fața bucătăriei românești. În special căuta să ne ponegrească peste tot generalul rus Cernov. În prezența ofițerilor ruși și români el i-a declarat comandantului că noi, petliuriștii suntem niște haidamaci, bandiți; că trebuie să ne țină la închisoare. Maiorul Iliat, care încă nu ne cunoștea bine a tăcut; dar căpitanul Pescaru - un ofițer cu o fire independentă, ferm, a protestat cu hotărâre împotriva celor afirmate. „Ucrainenii sunt organizați, disciplinați, sunt ca o unitate, au comandantul lor etc.”, a declarat căpitanul Pescaru.

Așadar, în încercarea sa de a ne prezenta ca bandiți generalul Cernov n-a avut succes încă de la bun început. Generalul de pe Don, pe nume Rîndin - om cu caracter deschis, simpatic, care se bucura de mare respect printre cazaci, a stabilit chiar de la început cele mai bune relații cu mine. El și-a declarat simpatia față de

ucraineni iar ulterior, la Oradea Mare, s-a separat cu cazacii lui de ruși și niciodată între ucraineni și cazacii de pe Don nu s-a iscat nicio neînțelegere.

Cel de-al treilea general pe nume Stașinski, sub influența fratelui său - colonelul Stașinski - camaradul meu de regiment (43 siberian de pușcași) s-a situat pe o poziție absolut neutră în materie de relații de lagăr ucraino-ruse...

Ulterior, datorită celor două împrejurări susmenționate: simpatia generalului Rîndin și camaraderia de regiment cu colonelul Stașinski, generalul Cernov a rămas singur; dar a continuat să ne atace prin toate mijloacele posibile, fără a se da înlături chiar de la cele mai josnice.

Trebuie menționat totuși că în rândurile taberei moscovite erau mulți, atât ofițeri cât și soldați, care manifestau față de noi o mare dușmănie. Dar și ucrainenii le răspundeau cu aceeași monedă!

Situația pentru mine, în postura de comandant, devenise și mai dificilă, căci se adăugase o nouă împrejurare : șederea în aceleași lagăre împreună cu dușmanul! Dar tocmai această situație a contribuit, în mare măsură, la un fenomen pozitiv: acela că în fața primejdiei toți ucrainenii s-au unit într-un corp spiritual comun.

Dar tocmai în toiul dușmăniei dintre noi și muscali, în toiul relațiilor noastre dușmănoase, dar încă insuficient clarificate, noi cu toții: și ucraineni și ruși am fost imbarcați în trenuri și transportați la Oradea Mare.

Partea a III-a. Oradea Mare

I. Pe la mijlocul lunii decembrie a anului 1921, într-o zi friguroasă, ne duceam lucrurile la tren pentru mutarea în noul lagăr Oradea Mare. Ne transferam nu numai noi, cei internați, ci și toată administrația lagărului. Cazarmamentul primit de unitățile noastre la Brașov nu ne-a fost luat, ceea ce asigura folosirea lui în continuare în noul lagăr și, totodată, înlătura eventualele certuri cu rușii în noul loc de cazare.

Ce lucruri necesare traiului nu știam dacă vom găsi la Oradea Mare, dar știam că într-acolo sunt dirijați de prin toate colțurile României rușii internați, a căror stare de spirit și atitudine față de noi le cunoșteam prea bine.

Am plecat cu două trenuri - unul pentru oameni iar celălalt pentru bagaje. Rușii, care pe-atunci la Brașov erau în număr de circa 300, mergeau și ei cu noi în vagoane separate.

Am trecut prin Făgăraș, Sibiu, Cluj; în fața noastră se desfășurau minunate peisaje montane. Din păcate, vagoanele nu erau într-o stare bună, simțeam curent de la uși și ferestre așa că înghețam acolo.

Totuși chiar și în aceste condiții grele ale călătoriei noastre involuntare severitatea Alpilor Transilvaniei ne fascina prin culmile lor înalte, pantele abrupte și codrii seculari, iar amintirile despre război precum și speranța unei reînnoiri cât de curând a luptei ne încălzea sufletele.

Drumul de la Brașov la Oradea Mare nu ne-a luat mult timp astfel încât chiar a doua zi dimineață ne apropiam de scopul călătoriei noastre. Munții rămăseseră în urmă iar în fața noastră se întindea nemărginitul șes unguresc.

Pe dealuri nu prea înalte am zărit vii și am înțeles că la Oradea Mare aerul va fi mai cald. În general, așa era, dar atunci, în 1921 spre 1922, se nimerise o iarnă excepțional de grea și peste tot se așternuse un strat gros de zăpadă. Localnicii spuneau că noi - oamenii veniți de la nord - am adus asemenea iarnă.

II. Pentru cazarea noastră la Oradea Mare ni s-a atribuit o veche fortăreață numită „Castelul”. Ea ocupa o suprafață de cel puțin un kilometru pătrat și era înconjurată de un șanț lat și adânc, precum și de ziduri înalte din pământ căptușite cu cărămizi, pe care ar fi putut patrula *sotnii* și *kurinuri* întregi. Șanțul era unit pe sub pământ cu un râu din apropiere și putea fi, la caz de nevoie, umplut cu apă.

În unul din colțurile acestui pătrat și anume în cel din nord-vest era un alt pătrat mai mic care era o clădire cu 2 etaje, având o curte imensă la mijloc. În această clădire trebuia să ne cazăm.

Probabil că această construcție a văzut nu numai un schimb de generații și nu numai o serie de străini. Acolo, la Oradea Mare, am văzut tabloul făcut de un pictor maghiar, care reprezenta „Castelul” în momentul cuceririi sale de către turci. Mult sânge și cadavre. Iar în centrul tabloului era reprezentată o femeie cu o făclie aprinsă în mână – gata de a se arunca în beci, pentru a face castelul să explodeze.

Cazarea noastră în „Castel” nu a fost lipsită de altercații cu rușii, care îndată după intrarea în lagăr se repezeau în grupuri mici spre camerele care le conveneau, căutând doar propriile avantaje, fără a ține seama de nimic altceva. Acesta era un sistem foarte prost de cazare a celor internați. Această sarcină intra pe de-a întregul în atribuțiile comandantului român - maiorul Iliat, care însă atunci s-a dovedit neglijent. Încercările ofițerilor români mai tineri de a introduce o oarecare ordine în situația asta haotică nu s-au soldat cu succes.

În mijlocul acestei debandade, Statul Major ucrainean făcea în liniște o inspecție a întregii clădiri, calcula mărimea camerelor și numărul lor necesar. Ofițerii noștri, precum și cazacii nu intrau în încăperi, ci așteptau disciplinată dispoziția cuvenită.

Mai repede decât am reușit eu împreună cu tot Statul Major să inspectăm zona lagărului, rușii s-au și instalat, răspândiți prin întregul lagăr, ocupând cele mai bune camere, sau chiar dacă nu erau cele mai bune, dar măcar în momentul acela erau cele mai pregătite cu tot ce e necesar pentru a fi locuite. Rușii considerau că o astfel de cazare era perfect normală, pornind de la ideea că, în primul rând, ei nu au avut niciun fel de obligații față de comunitatea lor, iar în al doilea rând că, după spusele lor, aici „nu există nici armată, nici națiuni”, ci doar internați. Dar în curând s-au convins că s-au înșelat, căci s-a găsit și „națiunea și armata”...

După ce am stabilit care este raionul cel mai corespunzător pentru noi, am dat comendurii române un mic ultimatum: „ori ne repartizează acest raion sau altul, ori nu vom intra în incintă”. Maiorul Iliat a recunoscut raționamentul necesității împărțirii pe raioane, dar nu avea curajul s-o pună în aplicare, cu atât mai mult că generalii ruși insistau ca ofițerii lor să nu fie deranjați.

Timp de câteva ore unitățile ucrainene au staționat în curte. Această așteptare a lor în liniște ca să primească ordinul i-a făcut pe mulți ruși să cadă pe

gânduri, întrebându-se dacă e sau nu adevărată teza lor precum că „nu e nici armată, nici nații”. Unii dintre ei, chiar aceia care apucaseră să se instaleze confortabil, se apropiau de Statul Major ucrainean și întrebau ce raion pretindem. Primind răspunsul, porneau să-și caute loc în alte camere, din afara raionului solicitat de noi.

Tot timpul am dus tratative cu maiorul Iliat și în cele din urmă a trebuit să-l asigur că s-ar putea să ne pierdem răbdarea și atunci voi da ordin să se ocupe raionul pe care l-am desemnat eu și să-i arunce afară din el pe muscali. Comandantul a căpătat curaj și a dat ordinul convenit privitor la repartizarea raioanelor.

Am trecut la ocuparea raionului nostru.

Rușii s-au simțit ofensați, considerau că și-au bătut joc de ei și se apărau în acele camere, din care a trebuit să fie evacuați aproape cu forța. Plecând, spărgeau geamurile, zgâriau pereții, scriau cu cărbune pe pereți diferite amenințări: „Moarte petliuriștilor!”, „Trădătorii!” etc. și făceau mare gălăgie, proferau amenințări, blesteme.

Atunci și-au dat seama ofițerii și ostașii noștri că „Războiul de Eliberare” încă nu s-a terminat, că va continua încă mult timp prin toată lumea și că noi trebuie să-l purtăm în mod organizat și în deplină unire.

În felul acesta am pus stăpânire pe partea de est și de sud a castelului, iar rușii - pe cea de nord și de vest.

În partea de est a graniței noastre aveam o ieșire de serviciu și un perete care ne delimita de cancelaria română a lagărului. Acesta era, s-ar putea spune, o solidă graniță naturală, iar spre vest, la limita dintre noi și ruși, în coridoarele de la etajele 1 și 2 au fost instalate paravane de scânduri pentru a se evita orice neînțelegeri.

În raionul nostru, care imediat primise și denumirea oficială de „Raionul Ucrainean”, la parter erau situate bucătăriile, magaziiile, carcerele. Oamenii ocupau doar etajul 1 și 2, fiind cazați destul de rarefiat și aveau la dispoziție la ambele etaje câte un coridor larg, în care se putea face instrucția și gimnastica; de asemenea acolo aveau loc apelurile de seară și de dimineață precum și rugăciunile.

Prima noapte am petrecut-o în camere neîncălzite și am dormit pe jos, pe dușumeaua goală, căci trenul cu lucrurile noastre a avut întârziere.

III. În scurt timp după sosirea noastră a sosit la Oradea Mare și *sotnikul* Sereda cu *kurinul* lui de la Giurgiu, așa că acum s-a adunat iar la un loc aproape întreaga noastră familie.

După instalare, viața în lagărul nostru a intrat în normal, ca orice unitate militară. Relațiile noastre cu comenduirea română se limitau doar la primirea alimentelor și a lemnului. În afară de aceasta românii nu se amestecau în viața noastră. Niciun fel de revizii, inspecții sau controale ale încăperilor ocupate de noi de obicei nu se făceau. Numai în cazul sosirii cuiva din partea Ministerului de Război, musafirii inspectau și raionul nostru. Accesul soldaților români în raionul nostru era interzis. Niciunul din ofițerii români nu avea dreptul la relații de serviciu

cu nimeni din lagărul ucrainean. Repartițiile ostașilor noștri la muncă, de ex. la tăierea lemnului ș.a. erau date doar de propria comenduire.

În general, comenduirea română a instituit cea mai bună formă a relațiilor cu noi, care corespundea pe deplin și dorințelor noastre, iar pentru români le oferea ocazia de a evita orice bătaie de cap.

Viața noastră internă se apropia de viața oricărei unități militare pe timp de pace. Se stabilea un ofițer de gardă pe lagăr precum și gărzi pe *kurinuri*, *sotnii*, bucătării. Schimbarea gărzii pe lagăr a ofițerilor avea loc în prezența comandantului român, care prin intermediul ofițerilor de gardă avea de obicei relații cu noi. În cazuri de necesitate a diferitelor informații, cancelaria română lua legătura cu cancelaria lagărului ucrainean și numai în cazul vreunor probleme importante comandantul român lua legătura cu comandantul lagărului, care în Oradea Mare era *sotnikul* Dmitro Ignatenko. Și doar în cazurile deosebit de importante, cu însemnătate generală pentru întregul lagăr, se lua legătura cu mine. Pe mine continuau să mă considere comandantul lagărelor ucrainene din toată România, deși în realitate lagărul era doar unul. Dar această gradație avea aspectele sale pozitive și anume că în toate relațiile românilor cu noi se respecta o anumită ierarhie, se ridica prestigiul comandanților lagărului și al tuturor lagărelor, ceea ce era foarte important.

În *sotnii* se făcea studierea statutului, precum și instrucția. Grupa de școlarizare își încheia parcurgerea cursurilor și se pregătea de examen.

În ce privește ofițerii, un mare număr al acestora se pregătea pentru admiterea în Academia de la Podebrady din Cehoslovacia. Ceilalți au început, cu mai mare energie decât la Brașov, să desfășoare activitate în diferite direcții.

Pentru efectuarea activității într-un mod organizat s-au înființat diferite grupuri și uniuni, și anume: un grup de studenți, sub conducerea *sotnikului* Mițkevici, alcătuit din militari (ofițeri și ostași) care aveau studii medii încheiate; o uniune a învățătorilor, care aveau în frunte pe *porucinikul* Vasile Melnik. Această uniune, într-un scurt interval de timp, a făcut o verificare a gradului de alfabetizare a tuturor ostașilor și a înființat o școală pentru neștiutorii de carte sau pentru cei puțin știutori. Învățământul în această școală se făcea foarte intensiv astfel încât în primăvară analfabetismul a fost lichidat. În afară de școală, această uniune a organizat un șir de conferințe de istorie și geografie a Ucrainei și, în general, de cunoaștere a Ucrainei. Foarte mult s-au dedicat acestei munci, în afară de șef - *porucinikul* Vasile Melnik, și *horunji* I. Drobit, M. Onîsimiv, Gh. Oleksandriv și alții.

Grupul studenților, care avea drept scop pregătirea membrilor săi pentru studii superioare, a înființat totodată o uniune a celor cu studii medii pentru absolvirea acestora.

Activitatea asociației profesorilor și a grupului studențesc aducea o rază de lumină în viața monotonă de lagăr, susținându-ne moralmente și salvându-ne de la disperare...

Odată cu sosirea *kurinului* de mitraliere și a bateriei de artilerie de la Giurgiu s-a întărit, iar corul și a început să se pregătească pentru un concert. Totodată s-a

înființat un cerc dramatic și, pe baza celei mai strânse colaborări dintre Petro Zaprojeț și S. Radzievski, se pregătea pentru spectacol...

Își continua activitatea grupul de pictori. Cu recunoștință putem să ne amintim de *porucikul* S. Bogdanovici și de *horunjii* S. Didov și V. Makovkin, care ore întregi se ocupau de colegii lor mai puțin pregătiți. Mai erau și grupurile de gimnastică, de șah, de studierea limbilor străine ș.a., care aveau propriile lor statute și cereau de la membrii lor să depună o muncă serioasă. Necuprinși în aceste cercuri rămăseseră prea puțini oameni care în afară de îndeplinirea obligațiilor de serviciu nu se mai ocupau cu nimic altceva.

IV. După prima înfrângere în momentul cazării, rușii, mai exact ofițerii lor superiori în frunte cu generalul Cernov, nu se considerau însă învinși. Acest general, foarte încăpățânat din fire, deși fără a organiza niciun fel de activități, s-a proclamat comandant al lagărului rușilor. Asta nu a adus nicio schimbare în viața aceluiași lagăr; ei viețuiau fie în grupuri răzlețe, fie singur fiecare. Toți alergau pentru fiecare fleac la comandantul român, ceea ce făcea ca lagărul lor să fie foarte gălăgios. Nu era nicio disciplină acolo, ceea ce îl făcea să fie foarte diferit față de al nostru.

Chiar dacă proclamarea generalului Cernov drept comandant al lagărului rușilor nu a adus nicio schimbare în viața lor, el avea însă în gând planuri cu bătaie mai lungă, adică, având un rang superior, visa la a dobândi și subordonarea lagărului ucrainean. Greu de spus la ce i-ar fi folosit. Dar în curând au început să circule prin lagăr zvonuri, potrivit cărora ar urma să vină de la București un reprezentant al Ministerului de Război care să dea ucrainenilor un ordin de a se subordona generalului Cernov. Rușii se bucurau. În lagărul nostru se vorbea despre asta în șoaptă, până ce am aflat și eu și le-am spus că aceste zvonuri sunt niște prostii. De atunci cei din lagărul ucrainean au început să ia în derâdere zvonurile respective, făcând din ele subiect de glume.

După un timp a venit într-adevăr un reprezentant al Ministerului de Război și deîndată a început să fie asaltat de cei din lagărul rușilor. Oriunde apărea, era așteptat de o mulțime de ruși de ranguri diferite, ba și femei și copii, cu diferite cereri și plângeri. Din lagărul ucrainean nimeni nu s-a dus la acel reprezentant, căci oricum așteptam să fim invitați de el.

De la înălțimea coridorului nostru priveam ore în șir la scenele care aveau loc în jurul domnului reprezentant. Și acum sunt sincer mirat de ce se înghesuiau în jurul lui, se îmbrânceau, se certau? Ce putea dânsul să le ofere? Libertate? Bani? Haine? Așa ceva nu putea să le dea. Toți știau că venise în lagăr ca să instituie anumite forme de viețuire. Toți rușii știau bine asta, dar fiecare (și erau aproape 2.000) găsea de cuviință că trebuie să vorbească cu reprezentantul, să-i solicite ceva...

Nu o dată, privind la acea năvală din jurul reprezentantului, în care se înghesuiau generali, colonei laolaltă cu soldați, femei și copii, mă năpădeau gânduri triste în ce privește rușii. Aici nu era doar pleavă. Printre ei am cunoscut mulți ofițeri viteji și care meritau tot respectul. Încă nu demult, în timpul Marelui Război

ei erau cavaleri mândri și neînfricați, iar acum nu considerau nimic neobișnuit în faptul că luau parte la această aiureală fără rost din jurul reprezentantului. Nici nu apucase să coboare din trăsură că l-au și înconjurat, vorbind, țipând. Ce putea el să înțeleagă din tot ce auzea? Ce-i drept, erau și unii ruși care știau ce vor. Ei îi dădeau cereri către Regină, către Doamnele de onoare, către diferite organizații filantropice, cu solicitări de îmbrăcăminte, bani. Erau oameni abili, care s-au adaptat.

Prin lagăr au început să circule zvonuri, de astă dată ca sigure, cum că generalul Cernov va fi Comandantul general al lagărului. Acesta nu numai că nu se dezlepea de reprezentant, dar îl vizita chiar la hotel.

În cele din urmă am fost și eu invitat la reprezentantul Ministerului de Război - colonelul Cernescu. I-am prezentat istoricul formării emigrației noastre militare, precum și sistemul nostru de organizare. În ce privește organizarea, situația reală prezentată de mine a fost confirmată de maiorul Iliat care era de față. Nici generalul Cernov nu putea s-o nege, dar a declarat că în lagărul ucrainean există și oameni de ai-lui Mahno - adevărați tâlhari etc. El insista pe ideea că comanda asupra internaților trebuie unificată și că numai aceasta ar garanta evitarea ciocnirilor dintre ucraineni și ruși.

Colonelul Cernescu, care, probabil, apucase să-i facă promisiuni în acest sens rămase nehotărât mult timp. În cele din urmă își exprimă dorința de a vizita lagărul ucrainean. Asta nu prea-i plăcu generalului Cernov, dar nu avea ce face; timp de 3 zile reprezentantul vizitase lagărul lor, deci acum venise și timpul nostru.

Chiar la intrarea în zona noastră, col. Cernescu părea să se mire că aici nu este asaltat de o mulțime cu diverse solicitări. Pe coridoare nu era nimeni. L-am condus pe reprezentant în sala de adunare a ofițerilor. Acolo ofițerii erau aliniați în careu. Colonelul i-a salutat apoi le-a adresat unele întrebări. La acestea i s-au dat răspunsurile cuvenite, dar nimeni n-a manifestat dorința de a-i adresa vreo cerere sau plângere. Aici, în prezența ofițerilor, am făcut o declarație oficială, arătând că nici nu poate fi vorba de a ne subordona generalului rus, întrucât noi aparținem unor națiuni ce sunt în dușmănie, iar în cazul în care comandamentul român ar emite un asemenea ordin - acesta ar fi un act de nedreptate și ar duce la consecințe cât se poate de grave, căci nici eu, nici unitățile din subordinea mea nu vom accepta așa ceva niciodată și vom reacționa prin toate mijloacele posibile.

Apoi colonelul Cernescu a făcut un tur al tuturor încăperilor. Camerele ofițerilor i-au făcut o impresie foarte bună, fiind foarte curate. În noaptea colonelul i-a găsit pe ostași aliniați. Se dădeau comenzi, oamenii de gardă se prezentau cu raportul. Toate acestea nu numai că i-au făcut plăcere colonelului, dar l-au și bucurat. Așa-numiții „tâlhari” mahnoviști s-au prezentat în aceeași ordine și i-au făcut o impresie foarte bună. Ca să spunem drept, în tot timpul șederii lor în lagăr s-au comportat ca oameni disciplinați și educați. Și în general erau oameni de treabă, ca și toți adevărații fii ai Ucrainei și nu aveau în ei nimic tâlhăresc.

În continuare colonelul a vizitat atelierele noastre, școala, prăvălia. S-a oprit peste tot și s-a interesat detaliat de toate. În una din camere a observat inscripțiile, pe-atunci încă neacoperite cu var, făcute de ruși pe pereți. M-a rugat să i le traduc și

când a aflat ce scriau nu și-a putut ascunde oripilarea. La sfârșitul vizitei col. Cernescu ne-a mulțumit cu multă amabilitate pentru tot ce a văzut și a constatat și, dorindu-ne o cât mai grabnică întoarcere acasă, s-a îndreptat spre cancelarie.

După câteva minute a venit la mine unul dintre ofițerii români din lagăr și a dat spre citire un ordin care consemna faptul că în lagărul ucrainean totul a fost găsit în cea mai deplină ordine iar rușilor li se ordona să adopte același sistem de organizare. Din acest moment așa-zisul „pericol moscovit” a fost pentru totdeauna anihilat, ca să nu mai punem la socoteală diferitele zvonuri false, pe care unii ruși le lansau la adresa Armatei noastre.

Acum, când a trecut destul timp de la aceste evenimente, ele par destul de neînsemnate, mai ales pentru acei cititori care, spre norocul lor, n-au avut prilejul de a trăi într-un lagăr, dar atunci acele evenimente erau pentru noi vitale: „a fi sau a nu fi!”. Ce s-ar fi întâmplat dacă noi n-am fi avut pe vremea aceea o atât de puternică unire, atât de ordin militar, cât și spiritual? Am fi ajuns sub comanda generalului rus, general nu numai al unei armate străine, ci chiar al unei armate dușmane. I-ar fi revenit Misiunii noastre diplomatice să facă eforturi supraomenești ca să ne scoată din subordinea generalului rus. Dar această apărare de către Misiunea diplomatică și solicitare a acesteia pentru obținerea drepturilor noastre ar fi avut oare un rol educativ atât de important cum a avut-o acel exemplu pe care l-am dat în văzul tuturor: de luptă prin forțe proprii pentru drepturile ce ni se cuveneau? Lupta din lagăr împotriva intenției de a ne amesteca cu rușii i-a învățat pe mulți dintre noi cum să ne apărăm drepturile și după ce am ieșit din lagăre.

Așadar în această luptă, mai bine zis în această intenție de aplicare a politicii lor de „Rusie unitară și indivizibilă”, rușii au suferit o înfrângere. Dar trebuie menționat că intențiile generalului Cernov nu erau susținute de întregul lagăr rus. Acolo erau mulți ucraineni, care din diferite împrejurări au nimerit în armata lui Denikin. Ei rămâneau în lagărul rus din inerție, dar puteam să fim siguri că în cazul declanșării unui nou război ei s-ar fi situat firește sub Steagul ucrainean. Ei nu treceau în momentul respectiv la noi fiindcă nu voiau ca în condițiile vieții de lagăr să treacă drept „prozeliți” ai mișcării ucrainene. Într-adevăr, acei ofițeri care trecuseră din lagărul lor într-al nostru au fost primiți de noi cu mare reticență și cu cel mai neînsemnat prilej li se făceau reproșuri în legătură cu trecerea atât de târzie la ucraineni. Pe această temă se iscau incidente, care uneori luau o întorsătură cât se poate de nedorită.

Referitor la diversitatea opiniilor din lagărul rus în ce privește atitudinea față de ucraineni trebuie spus că acolo, chiar și printre ofițerii de origine pur rusă, erau mulți care aveau o opinie foarte corectă privind problema ucraineană și condamnavă cu hotărâre politica lui Denikin, considerându-l drept singurul vinovat de succesul bolșevicilor.

După lecția neplăcută ce au primit-o de la reprezentantul Ministerului de Război, rușii au trecut la o oarecare nouă organizare. Comandant al lagărului lor a fost numit colonelul Cijikov. Acesta era o persoană mai în etate, avea specialitatea artilerie, era cult și avea un caracter ce denota noblețe și o voință puternică. El și-a organizat un Stat Major din cei mai buni ofițeri și a reușit să instituie o oarecare

ordine în lagărul rus. Față de lagărul ucrainean avea o atitudine justă: îl considera drept o parte dintr-o armată străină, care întâmplător se află în același lagăr cu unități rusești. Aveam ocazia să mă întâlnesc destul de des cu el la comandant și să rezolv diferite probleme comune pentru lagăr, față de care se comporta cu un strict simț al dreptății. În afară de asta, mă întâlneam cu el în particular la generalul Rândin, care se situa pe față în favoarea unui ținut al Donului independent pe lângă o Ucraină independentă. Colonelul Cijikov mi-a demonstrat o bună cunoaștere a literaturii ucrainene precum și a năzuințelor noastre de independență și, în general, era un simpatizant al Ucrainei, unde își petrecuse tinerețea... Din păcate, un an mai târziu, el a obținut permisiunea de a pleca în Finlanda, dar pe drum s-a îmbolnăvit și a murit, fără a mai ajunge la destinație.

În afară de această schimbare în lagărul rus, a avut loc o schimbare și în ce privește comandamentul românesc al lagărului.

Curând după sosirea noastră la Oradea Mare comandamentul lagărelor a fost preluat de către maiorul Kikician, sosit împreună cu lagărul Făgăraș, al cărui comandant era. Acesta era un fost ofițer din armata maghiară, român de origine. El fusese prizonier în Rusia, unde a învățat limba rusă. În timpul revoluției a înființat o legiune românească alcătuită din prizonieri români și cu toate că nu a mai ajuns cu ea pe front, s-a întors cu acest *kurin* pe căi ocolite în România.

Maiorul Kikician, în scurt timp promovat la rangul de locotenent-colonel, avea un caracter care reunea într-un mod fericit o inimă foarte bună și miloasă cu o subtilă înțelegere a stării de spirit a militarilor, precum și a celor internați. Și el a fost mulțumit de formele traiului nostru intern și nu se mai amesteca în acesta; și nici altora nu le permitea să se amestece.

În felul acesta, atât cu comandamentul lagărului rusesc, cât și cu autoritățile românești relațiile noastre reciproce au căpătat un aspect sigur, bine delimitat și se prezentau foarte bine.

V. În ce privește componența lagărului nostru, aceasta încă spre sfârșitul șederii la Brașov începuse să-și piardă uniformitatea. Începuseră să sosească în lagăr diferite formațiuni militare și nemilitare, precum și diferite persoane care, chiar dacă erau de origine ucraineană, aveau orientări politice diferite, precum și o atitudine diferită față de ordinea militară.

În timp ce ofițerii și cazacii, atât ai Brigăzii a 2-a de Mitraliere, cât și cei aparținând altor unități regulate ale Armatei Ucrainene, considerau organizarea militară a lagărului ca o situație normală, care le dădea o siguranță a existenței și-i ferea de neplăcerile și abuzurile posibile în străinătate; și totodată găseau în această ordine folosirea propriilor forțe în vederea pregătirii pentru munca viitoare, elementele nou sosite nu puteau în cadrul organismului nostru militar viu să-și găsească un loc care să le ofere o muncă mulțumitoare sau care să le poată satisface năzuințele ambițioase.

Încă în primăvara anului 1921 a sosit la Brașov D-I Sirko cu resturile detașamentelor de partizani, care la timpul lor, conduse de generalul Gulii-Gulenko, au făcut un raid de la Zbruci până aproape de Uman. Erau în număr foarte

mic - câteva zeci. S-ar părea că șederea în comun în lagăr ar fi trebuit să întărească unitatea spirituală a ostașilor care făceau parte din aceeași armată. Așa s-a și întâmplat în realitate în cele din urmă dar între comandanți n-au putut fi evitate oarecare frecșuri. D-l Sirko, care la timpul său nu a fost recunoscut ca ofițer, odată venit la Brașov a ridicat pretenții de a i se preda comanda asupra lagărelor și a unităților și a început să facă demersuri în acest sens la comandamentul român. Dar nu i-a mers. A plecat cu brigada sa din „Ținuturile de Jos” la muncă la Zarojani (lângă Cernăuți). Acolo oamenii lui au nimerit în niște condiții extrem de dificile, iar Sirko, cu ajutorul său - *horunjii* Vasil Poberejnii, aproape că și-a torturat subordonații. După mutarea acestei nefericite „brigăzi” la Giurgiu, în căutarea unor condiții mai bune de muncă, Sirko a tot rătăcit prin România, fie la muncă, fie prin spitale. În cele din urmă, abia la începutul anului 1923, după o încercare de a comite o faptă destul de suspectă, a plecat în Ucraina.

Abia acum, după 8 ani, îl văd pe D-l Sirko în adevărata lui lumină. Om energic, dar fără studii, fără educație care să-i imprime orientarea într-o direcție în care să-și folosească această energie. Cei ca el sunt mulți. Ei cred că fac o mare realizare dacă, prin orice mijloace, fie cinstite fie necinstite, caută să prindă o funcție superioară, caută să joace un rol în viața societății. Ei nici nu-și închipuie măcar că această năzuință e dăunătoare dacă nu merge mână în mână cu o activitate folositoare. Dacă asemenea oameni ar putea să-și pună întrebarea: „Oare eu voi munci mai bine decât cel căruia vreau să-i iau locul?” și să-și lămurească sieși de ce anume cred că vor lucra mai bine, atunci probabil că ar avea mai puțin tupeu în a-și face „carieră”. Toate aiurelile D-lui Sirko, atitudinea lui necorespunzătoare față de cazaci în lagăr, precum și în Zarojani, confirmă cât trebuie să fii de prudent ca să nu încredințezi viața și sănătatea unor oameni pe mâinile unor inși luați la întâmplare, care demoralizează atât propriile unități, cât și pe cele străine prin comportamentul lor.

Odată cu D-l Sirko a sosit la Brașov încă o unitate de insurgenți în număr de 109 oameni sub comanda *porucinikului* Eugen Iakubenko.

Această unitate avea, în rezumat, următorul istoric:

În luna iunie a anului 1920, în timpul Luptei de Eliberare, în ținuturile Lipoveț și Brațlav s-au format multe unități înarmate mărunte care își desfășurau activitatea în favoarea mișcării ucrainene și luptau împotriva bolșevicilor. Uneori aceste unități se comasau în grupe mai mari, dar absența unui comandament unificator ducea la destrămarea acestor grupe... În luna octombrie în această regiune a sosit, împreună cu 8 cazaci, *porucinikul* Iakubenko cu ordin de la Volîneț privind formarea unor regimente de cavalerie. O întâmplare fericită a făcut ca *porucinikul* Iakubenko să intre imediat în legătură cu o unitate mică aflată sub comanda sotnicului Haralampie Pavlenko. După ce au chibzuit asupra situației au hotărât, pentru folosul cauzei generale, să schimbe în documentul respectiv numele „Volîneț” cu numele lui Simon Petliura (binecuvântată fie-i amintirea) și, bazându-se pe acest document, au desfășurat o agitație amplă. Aceasta a dus la consecințe foarte bune, încât au ajuns în curând la o unitate de 900 infanteriști și 278 cavaleriști.

Această unitate i-a terorizat pe comuniștii din județele Lipoveț, Haisin, Brațlav și o parte din Uman, zilnic dând bătălii cu diferite unități bolșevice. A pricinuit pagube mari bolșevicilor dar a și suferit pierderi. O dată a depozat armata lui Budionnâi, care trecea de pe frontul polonez pe cel al lui Vranghel, de un convoi de 320 căruțe cu toate bunurile ce le transportau... Toți comuniștii și comisarii au fost nimiciți, bunurile dobândite au fost împărțite țăranilor, iar cazacii simpli au fost lăsați la vatră.

Când a început luna decembrie, armata lui Vranghel a părăsit Crimeea... Bolșevicii au aruncat multe unități de infanterie și cavalerie asupra Ucrainei în scopul lichidării unităților de insurgenți. După o bătălie aprigă, singura soluție care-i mai rămânea unității menționate era: fie ca ostașii să se împrăștie pe la casele lor, cei care aveau posibilitatea s-o facă, fie să emigreze în țări străine. După o consfătuire li s-a dat posibilitatea de alegere liberă și în noaptea de 20 spre 21 decembrie unitatea, care număra 42 infanteriști și 67 cavaleriști a trecut Nistrul cu ajutorul a două sănii.

Odată cu această unitate, în afară de *porucinik* Iakubenko și *sotnik* Pavlenko care era șeful lui de Stat Major au mai venit încă câțiva insurgenți, care în unitate ocupau funcții de ofițeri, și chiar de rang înalt, precum comandanți de *kurin* ș.a., căci unitatea se considera aproape o divizie. Ofițerii săi erau în majoritate fie civili, fie proveniți din cazaci mai culți. Desigur că în lagăr era greu să se creeze condiții care ar putea constitui o recompensă corespunzătoare cuvenită acestor ofițeri pentru meritele lor de luptă. Chiar echivalarea drepturilor lor cu cele ale ofițerilor de carieră li se părea prea puțin. Ca urmare au apărut nemulțumiri atât din partea ofițerilor de carieră, cât și din partea ofițerilor-insurgenți... Firește că toate acestea s-au rezolvat cu timpul...

Însuși *porucinik* Iakubenko, acum răposat, era un om foarte interesant. Fiu de țăran, cu studii generale elementare, după ce a absolvit școala de *praporșcici* în timpul Marelui Război, în Armata Rusă a ajuns până la gradul de *porucinik*. În anul 1918, când Ucraina era un stat liber și independent, el a fost ofițer de legătură între armata lui Kolceak și formațiunile voluntare rusești din Ucraina; nu se simțea ucrainean, iar ca opinii politice era monarhist.

În timpul insurecției împotriva Hatmanului îl apăra pe acesta, iar cu timpul a trecut în Armata Ucraineană, unde, firește, nu a deținut vreo funcție importantă.

În condițiile unui asemenea periplu el era ferm convins că va ajunge Hatman al Ucrainei! Nu era un simplu vis al lui sau o glumă, ci era sincer convins că are dreptul de a fi hatman și că în năzuința de a deveni atare se poate ghida după principiul: scopul scuză mijloacele! Ca tactică el credea de cuviință că, în primul rând, trebuie înlăturați din posturi șefii superiori pentru a li se lua posturile, iar în al doilea rând considera necesară opunerea față de toate acțiunile oricărei instituții în care el nu lucrează - opoziția cea mai fermă, întrucât „doar opoziția poate ajunge la putere” etc.

Între altele, chiar el însuși a recunoscut față de mine, de-abia în anul 1925, când, fiind bolnav, locuia la mine, că în anul 1922, când ne aflam în lagăr, el pune la cale un puci pentru preluarea funcției de comandant al lagărelor... La mirarea

mea sinceră el mi-a oferit aproximativ următoarea explicație: „Pentru mine oamenii constituie doar un mijloc pentru atingerea scopului meu... Sau Dvs. sau toți ceilalți erau la fel pentru mine... Ne aflam în lagăr... Timpul trecea zadarnic pentru mine, pentru cariera mea. Dar puteam și în acele timpuri să-mi fac o carieră... Scenariul ar fi fost următorul: eu cu un grup de ofițeri ne înfățișăm la Dvs. și prin amenințări vă obligăm să-mi predați conducerea lagărelor... Eu ajung comandant... Desigur că veți face o plângere... Vin diferite comisii. Eu declar că am constatat diferite defecțiuni și că sentimentul meu patriotic nu mi-a permis să suport această situație, că m-au rugat domnii ofițeri și cazacii iar eu am fost de acord... Pe mine, desigur, mă înlătură, poate chiar mă arestează, dar numele de *Iakubenko* devine cunoscut. Mai târziu se va spune că acesta e acel *Iakubenko* care l-a dat jos pe comandantul lagărului, care îl ocărnuia după bunul său plac și al acoliților lui... etc... Într-un cuvânt, după un asemenea incident, în cazul unei noi formări, nu m-ar fi pus doar la comanda unei *sotnii* sau a unui *kurin*... Și nu m-ar fi lăsat fără o funcție, căci s-ar spune că sunt în stare de orice...”.

În luna octombrie 1921 a sosit la Brașov o unitate foarte mică, alcătuită din câțiva ofițeri și cazaci. Mi-a fost prezentat *horunjiul* pe nume Hmara⁴³. M-am gândit că el nici nu seamănă a nor, era bălan. Am stat de vorbă cu el vreo 5 minute și am plecat în camera mea. Și, ce credeți? Hmara mi-a devenit dușman, căci el era faimosul (!) ataman Hmara etc. Astfel că în tot timpul șederii lui în lagăr el făcea pe supăratul, iar în cele din urmă, alăturându-se „tătucului” Mahno, a fugit în Polonia.

În aceeași toamnă au mai sosit încă câteva unități de insurgenți. Între altele - mica unitate „Doroșenko” sub conducerea lui Petro Zaporojeț și Stepan Radzievski. Această unitate constituia o excepție în cadrul masei generale de insurgenți. Ofițerii săi s-au încadrat imediat în spiritul activității lagărului. Au priceput de îndată direcția în care trebuie să-și îndrepte activitatea. D-l Radzievski a început să pregătească un grup artistic pentru un spectacol, iar Zaporojeț a intrat la cor. Între mine și ei sau între ofițerii din lagăr și ei nu a existat nici măcar o umbră a vreunei neînțelegeri. Păcat că asemenea oameni de treabă, buni cetățeni și ofițeri exemplari, au devenit hatmaniști, dar cred că, la o adică, vor reveni în rândurile noastre, de unde au fost smulși temporar de spiritul politicianismului.

Oricum ar fi, orice planuri sau intenții ar cloci unele persoane cu ambiții nemăsurate, ele nu le demonstrau decât printr-o opoziție ce se manifesta prin a nu face nimic. Și cum ar fi putut să le demonstreze? Erau puțini. Dorința de măriri a fiecăruia în parte și dorința de a juca și în opoziție rolul de vioara întâi nu le permitau să facă vreo acțiune în comun, cu atât mai mult cu cât mediul cult creat de ofițerii celei de-a 2-a Brigăzi de Mitrailiori și alte unități regulate ale Armatei Ucrainene nu era propice pentru manifestări de operetă.

În afară de un număr mare de acești „atamani” mai erau în lagăr câțiva ofițeri, originari din Galiția. Probabil, în virtutea relațiilor politice create între Guvernul nostru și cel al Galiției, acești domni ofițeri deveniseră teribil de sensibili, așa încât

⁴³ Nota traducătorului: în limba română *nor*.

orice observație referitoare la executarea sarcinilor de serviciu sau la comportament era luată drept un fapt îndreptat împotriva lor ca galițieni, iar orice observație făcută unuia dintre ei era considerată ca generală la adresa lor ca galițieni. Firește că asemenea percepție a lor nu se baza pe nimic, dar făcea o impresie foarte proastă și era foarte greu să se stabilească față de ei o anumită linie de conduită. Acești ofițeri galițieni, pe care-i consideram întotdeauna ca persoane educate și disciplinate, ne-au pricinuit destule momente dificile în viața lagărului nostru.

După comasarea lagărului Făgăraș cu lagărul Oradea Mare s-au mai adunat la noi și femei și copii. Au mai venit și câteva femei din Ucraina, printre care și D-na S. Piscik - dentist. Cu sprijin din partea tuturor și-a deschis un cabinet dentar. În felul acesta în lagărul nostru au apărut și elemente de ordin nemilitar - femei, civili ș.a. Dar aceste elemente reprezentau un procent foarte mic și, în majoritate, erau sincer pătrunși de conștiința națională, ba chiar voiau din toată inima să-și aducă contribuția la viața culturală a lagărului.

Nu pot să nu menționez și două familii de țigani: Petrovici și Șarik, care, tot ca ucraineni, au intrat în lagărul nostru. Aceste două familii țigănești, având fiecare aproximativ câte 50 de suflete, se aflaseră în timpul revoluției și al războiului civil în Ucraina. Se pare că de aceea, în același an 1922, au trecut Nistrul și au fost internați. Cu toate că nu erau supuși niciunui stat, au declarat categoric că doresc să trăiască în lagărul ucrainean fiindcă au venit din Ucraina. Așa încât au fost cazați în partea noastră, în două camere enorme unde au trăit potrivit obiceiurilor lor.

Aceștia erau țigani „unși cu toate alifiile”. Printre ei erau mulți care cunoșteau limbile tuturor popoarelor balcanice și, în plus, ucraineana și germana... Și în general printre ei erau oameni foarte bine informați despre Ucraina, despre bolșevici, precum și despre viața politică a întregii Europe. Asta nu are de ce să ne mire dacă luăm în considerație pribegia lor seculară prin Europa. În lagăr, hrăniți cu rațiile date de români și fără posibilitatea de a colinda prin sate și câmpii, ei au început să mai decadă fizic... Ba chiar, așa zice, au început să cadă într-un fel de tristă apatie. Primăvara, la cererea mea, li s-a permis să-și facă șatre pe valurile de apărare ale fortăreței, iar apoi au fost chiar puși în libertate să plece unde vor, probabil, la inițiativa comandamentului lagărului, care a văzut că bieții țigani se prăpădesc în condiții improprii pentru viața lor.

VI. Să ne întoarcem acum la prima perioadă a șederii noastre la Oradea Mare. După ce ne-am cucerit o situație sigură în lagăr și am pus în ordine viața noastră internă, atât sub aspectul militar, cât și cel al activității general-culturale, lagărul ucrainean și-a îndreptat atenția asupra „cuceririi” orașului în care ne aflam - Oradea Mare.

Mi se pare că dorința „cuceririi” locurilor străine este o dorință generală plăcută a intelectualilor ucraineni aflați peste hotare. În această privință, se pare, nu există nicio diferență între diferitele partide sau grupări politice. Atunci, la Oradea Mare, ca și acum în emigrația ucraineană din România, nu existau tendințe legate de apartenența la diferite partide, în timp ce la „cucerirea” orașului mergeau toți, făcând un front comun. Doi factori au contribuit la succesul acestei operațiuni și

anume : masa comună a ofițerilor în Ajun de Crăciun și întâmpinarea în comun a Noului An 1922. În timpul mesei de Ajun ne-am făcut un plan cum să facem ca populația orașului Oradea Mare să ne cunoască pe noi ucrainenii și să le facem cunoscută realitatea evenimentelor care s-au petrecut pe teritoriul fostei Rusii.

În timpul petrecerii de Revelion, care a avut loc în sala cantinei lagărului ucrainean, împreună cu ofițerii de pe Don și cei români ai lagărului, s-a stabilit definitiv planul de acțiune și ne-am asigurat de sprijinul și colaborarea ofițerilor români.

Într-adevăr, la Bobotează, din inițiativa preoțimii române, corul nostru a fost invitat să cânte, atât la biserică, cât și la procesiunea spre Iordan. Corul se pregătea, astfel încât, atât în biserică în timpul serviciului divin oficiat de Episcopul de Oradea Mare - Preasfințitul Roman, cât și, mai ales, în timpul procesiunii prin oraș spre Iordan, corul a cântat foarte frumos. Frumoasele cântări melodioase au făcut o impresie foarte frumoasă asupra populației. Nu numai românii ortodocși, ci și cei catolici – ungurii, precum și luteranii - germani au urmat ca o mare mulțime procesiunea pentru a asculta cântările, care în Oradea Mare nu s-au mai auzit de la înființarea sa. La procesiune au participat, alături de unitățile militare românești și cele ucrainene. Eu am fost prezentat Șefului garnizoanei Oradea Mare - generalul de divizie Olteanu, Episcopului, Primarului orașului, precum și Ministrului pentru Transilvania din acel timp.

Cu aceste personalități înalte și respectabile am stabilit cu timpul relații foarte bune, care s-au menținut până la plecarea mea din Oradea Mare.

Generalul Olteanu totdeauna cu plăcere s-a implicat în rezolvarea problemelor noastre, ajutându-ne cu ce îi stătea în putință, iar când se organizau diferite sărbătoriri mă invita atât pe mine, cât și pe reprezentanții unităților ucrainene să participăm la acestea.

Preasfințitul Episcop Roman Ciorogariu se pricepea foarte bine la problemele din Est și ne simpatiza foarte mult. După ce suferise el însuși și cu parohia sa teroarea maghiară în timpul Marelui Război, sincer patriot român, el intuia năzuințele noastre și compătimea sincer cauzei Ucrainei. Rănit, în anul 1920, în timpul atentatului comuniștilor asupra Senatului Român din București, el, în ciuda blândeții sale și a preceptelor creștine, nu-i iubea pe comuniști și le dorea o cădere cât mai grabnică.

Într-o zi am primit de la Episcop o invitație pentru mine și pentru cor. Corul, într-un efectiv mai redus - doar 20 - dintre cei mai buni cântăreți, s-a pregătit și la ora fixată am fost întâmpinați în saloanele Preasfințitului cu cea mai mare căldură. După un scurt salut Episcopul ne-a invitat în sufragerie, unde o masă mare ne aștepta încărcată de mâncăruri și băuturi alese.

În timpul mesei, în pauze, corul a cântat sub bagheta *porucinikului* Mikola Dovicio executând un întreg șir de colinde precum și cântece de luptă de-ale noastre. Cu atâta suflet răsunau cântecele poporului ucrainean, cântecele satelor noastre, ale lanurilor noastre!... În toate ușile stăteau preoți, diaconi, precum și servitorime a casei episcopale ascultând fascinați cânturile străine, ba vesele, ba triste.

Preasfințitului i-au plăcut și cântecele și ofițerii noștri. A mai invitat de câteva ori corul să cânte, de astă dată în fața unui public mai numeros.

Mă simt deosebit de recunoscător, atât Episcopului, cât și generalului Olteanu pentru atitudinea lor binevoitoare față de noi; și fie ca în sufletul fiecărui ucrainean care va citi aceste rânduri să încolțească sentimentul de recunoștință față de aceste persoane, care cu atâta bunăvoință și amabilitate i-au primit pe fiii Ucrainei, aruncați de soarta cea rea în străinătate !

Corul a continuat să cânte în biserica Mitropoliei...

Se părea că, în condițiile unei asemenea simpatii dobândite de noi în cercurile militare, administrative și clerice, puteam avansa mai departe, urmărind țelul nostru de a face larg cunoscute în sânul populației informațiile corecte despre Ucraina.

Am organizat un concert. Din punct de vedere artistic s-a desfășurat bine, dar din punct de vedere material - în pierdere. Asta s-a întâmplat din cauză că ungurii și evreii, din care se compune aproape exclusiv populația orașului Oradea Mare, pur și simplu ne-au boicotat acest concert... și următoarele. Ungurii - din cauză că-i urau pe români, văzând că noi eram în bune relații cu ei, iar evreii fiindcă simpatiile lor erau de partea comuniștilor.

Așadar toate încercările noastre de a-i atrage n-au avut succes.

Cu timpul corul bisericesc s-a divizat: majoritatea sub conducerea *porucinikului* Stepan Melnik a continuat să cânte în biserica Catedralei, iar un număr mai mic de coriști au trecut să cânte în biserica ucraineană. Închipuiți-vă că s-a găsit o biserică ucraineană în Oradea Mare! Era o mică biserică greco-catolică, în care slujbele se oficiau în limba ucraineană, căci fusese înființată de Biserica Greco-Catolică și aparținea de aceasta. Apostolul și Evanghelia se citeau în ucraineană, dar predica se rostea în limba maghiară. Preotul nu știa limba ucraineană, doar bătrânul paracliser și soția lui vorbeau această limbă.

VII. Venise primăvara, dar nu ne-a adus nicio speranță a vreunei schimbări în situația noastră politică. Între timp viața din lagăr continua în așa fel încât, mai curând sau mai târziu, oamenii puteau ajunge la o mizerie totală în ce privește îmbrăcămintea, încălțăminte și - ceea ce era principal - în sens fizic. Pentru a nu ne uza prea repede hainele și ghetele nu se mai făcea instrucție: ne limitam doar la teorie.

Cursul de subofițeri își încheiase programul, au avut loc examenele și s-a făcut ridicarea în grad a absolvenților, care aveau un stagiul anterior de luptă, acordându-li-se gradul de subofițeri.

Primăvara au plecat din nou o parte din cazaci la Giurgiu, iar o altă parte la munca câmpului, la moșieri din Vechiul Regat. Lagărul s-a împuținat simțitor, căci nu numai cazacii, dar și o bună parte din ofițeri s-au angajat în Oradea Mare la lucrări de construcție, la cărămidărie, la parchetari, la tâmplărie etc.

În afară de cei plecați la muncă și oamenii de gardă, ziua aproape toți ieșeau din lagăr la aer, mergeau la râu, unde mulți ofițeri pescuiau, cu undițe și alte ustensile.

Timpul zbura, vara trecea. Studenții au început să plece în grupuri spre Cehoslovacia, pentru a intra la Academia din Podebrady. Se apropia toamna, și iarna - cea de-a treia iarnă în exil. Iarna este o perioadă grea pentru cei internați, căci problema încălzirii și a unor haine călduroase căpăta o tot mai mare importanță. Și în general, cu cât trecea mai mult timp, cu atât viitorul îi preocupa tot mai mult pe toți. Știau cu toții că lagărele nu pot exista la infinit. Dar ce va fi după lagăre?

Ofițerii și cazacii care lucrau la diferite fabrici și uzine din Oradea Mare erau tot mai disperați. Lipsa unei obișnuințe cu munca fizică le îngreuna foarte mult lucrul și adesea, după o săptămână de efort, ofițerii zăceau bolnavi și epuizați, apatici față de tot și indiferenți față de ei înșiși. Dar treceau câteva zile și mergeau din nou la treabă, pentru a demonstra că sunt în stare să muncească și că vor putea să lupte pentru existență în condiții de muncă străine. Pentru mulți dintre ei care nu mai făcuseră muncă fizică - munca era grea, nu în sine, ci din cauza condițiilor în care se desfășura. Și locul de muncă și patronii și vatafii - toate acestea îi apăsau... Brutalitatea, murdăria, arșița sau ploaia - totul avea o influență negativă asupra dispoziției... Necunoașterea limbii s-a făcut pentru prima dată simțită, și atunci tuturor a început să le pară rău că au pierdut atâta timp și nu s-au preocupat s-o învețe.

În același timp, unii dintre cei care plecaseră în grupuri la muncă, ca de pildă, la Zarojani și la unii moșieri, se întorceau în lagăr și povesteau lucruri nu prea bune despre viața în libertate. Numai acolo unde era organizare militară, ca la Giurgiu, era mai bun comportamentul administrației față de oameni, iar banii se plăteau corect. În toate celelalte locuri în care oamenii munciau individual sau în grupuri mici, patronii nu se țineau de cuvânt în ce privește condițiile. Munca era epuizantă, hrana era proastă, banii nu se plăteau la timp iar dacă muncitorii protestau împotriva nedreptăților - atunci erau acuzați de bolșevism și erau chemați jandarmii... Asemenea practici n-au dăinuit numai în acei ani când oamenii erau angajați direct din lagăr, ci și mult mai târziu. Toate acestea au durat mult timp, până ce oamenii noștri au învățat limba și au dobândit oarecare cunoștințe în meseriile respective, ceea ce le-a dat posibilitatea să lucreze în fabrici din orașele mari sau în întreprinderi și să se situeze sub protecția unor corporații și organizații.

Chiar eu însumi, în măsura în care îmi permitea timpul, am început să urmăresc mai îndeaproape viața populației în mijlocul căreia trăiam. Îmi puneam întrebarea: ce-aș face dacă lagărele ar fi desființate? Și era greu de dat un răspuns! Muncă fizică nu puteam să fac, căci rănilor din Marele Război nu-mi permiteau asemenea eforturi; mă făcuseră un invalid total. Meserie nu aveam. Limba română nu o cunoșteam... În asemenea situație eram aproape toți... Dar, după cum a arătat viitorul, nu trebuia să ne facem atâtea griji: n-a pierit nimeni dintre noi. Toți cei care au vrut și-au găsit, cu sprijin reciproc, calea, mai grea sau mai ușoară, dar o cale pe care să-și poată menține trupul și spiritul în vederea muncii viitoare în folosul poporului ucrainean.

Dealtfel, emigrația ucraineană, singură, fără niciun sprijin din afară, ci doar bazându-se pe propriile forțe, pe unirea în spirit și pe organizare, a reușit să ajungă

la oarecare bunăstare. Doar singuri, păstrând spiritul de unire, s-au sprijinit unul pe altul în mod organizat. Dar până atunci a trebuit să mai treacă mult timp...

La începutul toamnei anului 1922 a fost nevoie de vreo 60 de oameni la minele de cărbuni. În acest grup au intrat mulți dintre ai-lui Mahno, precum și câțiva ofițeri din armata regulată. Ei m-au rugat să mă îngrijesc eu personal de angajarea lor la muncă, de aranjarea traiului lor și, totodată, să stau măcar un timp cu ei. Propunerea lor corespundea planurilor mele de a cunoaște condițiile lor de muncă, așa că am fost de acord. Lăsându-l în lagăr în locul meu pe *sotnikul* G. Nesterenko, am pornit cu grupul respectiv spre locul de muncă, care se afla la o distanță de 6 ore cu trenul de la Oradea Mare... Acolo munca era grea, vremea era urâtă; era luna octombrie. Societatea carboniferă se afla sub amenințarea falimentului și singurul lucru ce am putut face a fost să obțin de la autoritățile locale documente pentru oameni care să le permită să se deplaseze în zonă, ceea ce le-a dat posibilitatea să se angajeze la alte mine de cărbuni, la care unii au rămas și până în prezent. Eu am plecat la Cluj pentru a termina cursurile de șofer pe care le începusem la Oradea Mare. Din Cluj mă mai repezeam din când în când la Oradea Mare pentru a urmări traiul din lagăr și a ține legătura cu comandamentul român al acstuia. În timpul acestor incursiuni ale mele mi-am dat seama că am făcut o greșeală lăsându-l ca adjunct pe Nesterenko, întrucât comportamentul lui față de ofițeri, precum și față de comandamentul românesc nu era corespunzător împrejurărilor. Față de ofițeri el a manifestat o atitudine discriminatorie: ofițerii-insurgenți au început să fie pe primul plan... Față de comandamentul român a manifestat o oarecare lipsă de tact, așa încât acesta a declarat că nu mai vrea să lucreze cu el. Pe-atunci îl cunoscusem prea puțin pe *sotnikul* Nesterenko, căci el sosise la Oradea Mare doar în iulie sau în septembrie al acelui an, împreună cu una din unitățile de insurgenți.

VIII. Trebuie să amintesc aici pe scurt istoricul interesant al acestei unități, pentru a-l determina pe vreun militar din această unitate sau poate și pe alții să scrie o istorie amănunțită a acelor eroi necunoscuți sau prea puțin cunoscuți ai luptei ucrainene de eliberare, care ani îndelungați, suportând foamea și frigul, arșița și bolile, au dus lupta împotriva dușmanilor Ucrainei și și-au dat viața neștiuți pe pământul strămoșesc sau prin țări străine.

Cam prin luna iunie 1920, când Armata Ucraineană se lupta cu dușmanul, bolșevicii au făcut mobilizare prin regiunea Cerkassî... La chemările lor de a intra în rândurile Armatei Roșii nu a răspuns mai nimeni, în ciuda intensei agitații... Aproape cu forța au reușit să adune câteva sute de tineri. Înainte de a fi dirijați spre unități au fost ținuți în șlepuri în mijlocul Niprului, ca să nu se împrăștie. La urmă a venit o șalupă care le-a remorcat în direcția Kievului... Acest transport a fost atacat undeva pe la Kaniv de către insurgentul Derkaci. El a tras în șalupă iar pe toți mobilizații i-a trimis pe la casele lor... O parte din ei s-a alăturat detașamentului său, iar o parte s-a împrăștiat, oamenii ducându-se în satele lor. Dar întrucât ei nu voiau să se înroleze în Armata Roșie și nu s-au prezentat la centrele de recrutare după eliberarea din acele șlepuri, situația lor a devenit ilegală din punctul de vedere

al bolșevicilor. Această situație a dus la faptul că, deși unii rămăseseră în ținuturile lor, se ascundeau prin păduri, iar alții i-au ridicat pe țăranii din satele lor împotriva bolșevicilor, i-au alungat pe agenții și comisarii bolșevici și au rămas să trăiască până una alta ca niște republici armate independente, gata permanent de a-i respinge pe bolșevici.

Acei însă care se ascundeau prin păduri au început să se organizeze în detașamente, care se comasau, și în scurt timp s-a format din acestea o unitate de circa 200 de oameni bine înarmați, curajoși și dușmănoși față de bolșevici... În fruntea unității s-a trezit bătrânul căruțaș de pădure Vasil Golii... Acesta cunoștea foarte bine întreaga zonă, ceea ce i-a dat autoritate pentru conducere... Având acele sate insurgente susmenționate ca bază, el și-a condus unitatea la atac asupra localității Orliveț, a cucerit-o și a dobândit foarte multe arme, precum și tot ce este necesar din cooperative și a pornit mai departe, acum cu forțe mult mărite, căci i s-a alăturat multă populație și a trecut la el toată miliția din Orliveț... A cucerit satele Mliiv, Derenkivți, Starosilia, Horodișce, și în scurt timp insurecția a cuprins 7 volostii (plăși, regiuni) întregi... Dar, din păcate, toate aceste forțe insurgente nu aveau o conducere unificatoare, nu aveau un plan de evoluție a insurecției până la mari proporții... Vasil Golii rătăcea prin zonă cu unitatea sa, fără a avea un plan precis, fără a urmări un scop bine definit... Prin toate satele răsculate au apărut atamanii lor, fiecare din ei înțelegând lupta în felul său; și fiecare se considera independent, nedepinzând de nimeni... În majoritate aceste sate răsculate se înconjurau de tranșee și nu treceau de granițele lor firești... Desigur că și printre insurgenți erau oameni care chemau la o unificare totală și la dezvoltarea unei activități intense în sensul ocupării țărilor și a localității de județ, dar fie că nu se bucurau de suficientă autoritate, fie că masele erau prea pătrunse de patriotism local - chemările lor nu au dus la urmările dorite... Chiar acei insurgenți de sub conducerea lui Vasil Golii, deși țineau legătura cu Derkaci, care opera în regiunea Kaniv, cu Grizda din regiunea Zvenigorod și cu Zahorodnii din regiunea Herson, nu au reușit să-și folosească situația favorabilă, nici legăturile... Au încercat prin forțe proprii să cucerească Cerkassî dar nu au putut s-o facă, în ciuda faptului că toate satele din împrejurimi le-au sărit în ajutor; lipsa unui conducător cu experiență și a disciplinei în luptă, precum și focul tunurilor de pe șalupe - toate acestea au contribuit la respingerea atacului insurgenților asupra orașului Cerkassî, cu multe pierderi pentru aceștia. După aceea, bolșevicii au trimis unități puternice împotriva satelor răsculate, multe dintre ele fiind nimicite de focul tunurilor... Insurgenții s-au apărat cu îndârjire și timp de ore în șir distrugeau unitățile bolșevice... Venise în ajutor Derkaci de la Holodnii Iar, dându-le sprijin în apărarea regiunii; era însă greu pentru insurgenți să lupte împotriva tunurilor și a forțelor proaspete ale inamicului, așa că, în cele din urmă, întreaga regiune răsculată a căzut în mâinile bolșevicilor; insurgenții s-au retras în păduri...

În cadrul unității lui Vasil Golii au început neînțelegeri pe tema jafurilor, împotriva cărora Golii nu lua niciun fel de măsuri... Toate acestea au contribuit la faptul că la conducerea unității a fost invitat Vovgura... Sub acest nume se ascundea în acea regiune și lua parte activă la mișcarea de insurgență unul din membrii Radei

Centrale. Prin toate măsurile, el se străduia să imprime mișcării un caracter pur ideologic, luă parte activă la luptele împotriva bolșevicilor, ca și la ofensiva asupra orașului Cerkassî și de aceea, în situația creată, nu putea să se protejeze decât prin trecerea la insurecție... El a preluat conducerea unității doar cu condiția ca Vasil Golii să părăsească unitatea și chiar regiunea. Golii a fost de acord și într-adevăr, cu un mic grup de prieteni devotați, a părăsit regiunea și s-a dus în zona satului Moșki de lângă Nipru, unde și-a găsit mai târziu moartea în lupta împotriva bolșevicilor.

În grele ceasuri a preluat Vovgura cârmuirea unității... Venea toamna, au început ploile. Prin regiune hălăduiau unități bolșevice puternice... Drumurile spre sate și prin sate erau barate de aceste unități... Cu timpul, prin regiune au început să treacă trupe de infanterie și cavalerie, transferate de pe Frontul Ucraino-Polonez pe frontul lui Vranghel.

Totuși, chiar în aceste condiții nefavorabile, unitatea, pe cât posibil, desfășura o activitate intensă și cu mari prejudicii pentru bolșevici... Unitatea ataca convoaie, îi ataca pe comuniști... În toate împrejurimile bolșevicii o duceau în mare frică și pericol permanent... Satul, deși speriat de execuțiile bolșevice, îi ajuta din toată inima pe insurgenți cu ce putea: alimente, haine, cartușe. Sătenii îi adăposteau în casele lor pe cei bolnavi și îi doftoriceau, în ciuda pericolului pentru propria lor viață.

Toată iarna unitatea a petrecut-o sub cerul liber. Zi și noapte... Iar iarna era aspră... Suferințele oamenilor erau de nedescris... Dar au suportat totul și au apucat primăvara anului 1921...

Bolșevicii, care nu luau împotriva acestei unități niciun fel de măsuri radicale, i-au trimis în primăvară soli cu „amnistie”. Pe baza acestei amnistii au trecut la bolșevici vreo 20 de oameni... Bolșevicii, după cum le e obiceiul, la început i-au lăsat în libertate, iar apoi i-au întemnițat și i-au împușcat aproape pe toți.

La venirea primăverii în unitate mai rămăseseră 150 oameni, iar mitraliere în număr de două... Toți aveau puști bune, iar aproape jumătate aveau revolvere.

Unitatea a intrat în legătură directă cu Zahorodnîi, a cărui unitate se compunea din 150 cavaleriști, 4 mitraliere și o singură căruță... Asta îi dădea posibilitatea de deplasare rapidă prin spații foarte mari... Participanții povesteau că Zahorodnyi era încă destul de tânăr, avea vreo 26-28 ani. Nu prea înalt, solid; avea studii militare, precum și o mare experiență în activitatea de partizani, căci oricât l-au urmărit bolșevicii în cursul anului 1921, nu numai că n-au reușit să-i nimicească detașamentul, dar nici măcar să-i provoace pierderi importante... În schimb el a adus unităților bolșevice mari pierderi... Uneori se părea că era înconjurat din toate părțile, dar el executa manevre atât de abile, încât reușea să iasă din încercuire... Când îl urmăreau întregi divizii roșii de cavalerie, el își împrăștia unitatea în grupuri mici pe distanțe de sute de verste, ceea ce îi deruta pe urmăritori, iar apoi reunea din nou, la un loc știut, unitatea, pregătind-o pentru atac... Vovgura, unindu-se cu Zahorodnîi, a făcut în decursul verii anului 1921 cinci raiduri din regiunea Cerkassî până în regiunea Herson... Toți infanteriștii din unitatea lui Vovgura se așezau în căruțe și o astfel de unitate unită făcea o cale sângeroasă

pentru bolșevici: peste tot, unde se putea, comuniștii erau nimiciți... Firește că în desfășurarea acțiunilor sale unitatea era foarte mult ajutată de populație...

S-ar putea scrie multe cărți despre lupta pe care o duceau cele două unități, fie împreună, fie separat, în decursul întregului an 1921 pe spațiile largi ale Ucrainei... Dar s-ar putea spune și pe scurt: vărsau sânge dușman, dar nu-l precupețeau nici pe al său propriu.

Pentru iarna 1921/1922 unitatea lui Vovgura s-a afundat în marele codru care se întinde de la localitatea Mliiv până la Nipru pe o distanță de aproape 40 de verste și care are o lățime în medie de 10 până la 20 de verste. În această pădure, în locuri acoperite au fost săpate în pământ două adăposturi la o distanță de 1½ verste unul de la altul. În aceste bordeie bine amenajate unitatea și-a petrecut iarna, făcând din când în când atacuri asupra comuniștilor, a convoaielor ș.a...

Această iarnă au petrecut-o oamenii mai ușor: alimente aveau - jefuite de la comuniști - iar de frig erau apărați în adăposturi... Autoritățile bolșevice știau unde își au sălașul, dar nu puteau face nimic, căci nu puteau trimite acolo nici cavaleria, nici artileria, iar ca să trimită doar infanteria, alcătuită din soldați tineri, și pe atunci slab disciplinați, nu se încumetau.

În primăvara anului 1922 iar a sosit la ei Zahorodnîi cu unitatea sa... El își petrecuse iarna în regiunea Herson, oamenii fiind încartiruiți pe la casele țăranilor, unde au fost puși la adăpost și caii.

Unitățile reunite au făcut iar un raid în regiunea Herson și au provocat mari daune comuniștilor, dar la întoarcere n-au avut noroc: în așa numita pădure Balašovsk, în mlaștina Erđin, la Vovcea Hat⁴⁴ li s-a pregătit partizanilor o ambuscadă. Sub presiunea bolșevicilor unitatea a trebuit să-și croiască drum pe la acest zăgaz. Acolo a pierdut mulți oameni și mulți cai... Unitatea lui Vovgura, care nu era legată de cai, a suferit mai puține pierderi, deși i-a ajutat mult să se elibereze și pe cavaleriști.

După atâtea pierderi, Zahorodnîi împreună cu restul unității sale s-a odihnit puțin la adăpostul unității lui Vovgura apoi a plecat din nou după forțe proaspete în regiunea Herson... S-au auzit mai târziu zvonuri că a fost rănit. Ce s-a întâmplat cu el mai departe nu știa nimeni... În timpul acestor raiduri, precum și prin legăturile lui Zahorodnîi i-a devenit cunoscut lui Vovgura că într-o anumită zonă acționează unitatea de insurgenți a lui Orel⁴⁵... Vovgura a trimis la el un sol și anume pe insurgentul Pavlo Petrenko. Acesta l-a găsit pe Orel și a aflat că acesta s-a intitulat conducător al zonei de insurecție, dar oameni nu avea decât 4 cavaleriști și 4 infanteriști (dintre care 2 fete)... Dar Orel i-a făcut insurgentului Petrenko o impresie bună de militar sadea; de aceea Vovgura l-a trimis încă o dată la Orel cu solicitarea să vină la unitatea lui... Orel a promis aceasta și într-adevăr, după un timp, a sosit la Vovgura împreună cu statul său major... Orel avea la el planuri (hărți militare) și, în general, ar fi putut cu timpul să utilizeze cu mai mult folos forțele

⁴⁴ Nota traducătorului: în limba română *Stăvilăruș Lupului*.

⁴⁵ Nota traducătorului: în limba română *vultur*.

existente, precum și starea de spirit dușmănoasă față de bolșevici care domnea... Dar chiar unitatea lui Vovgura se micșorase simțitor, iar legături cu alte unități nu existau: Zahorodnii se afla pe undeva în regiunea Herson, Derkaci fusese ucis... În afară de asta și bolșevicii își schimbaseră sistemul de luptă cu această unitate...

La un ordin din Harkov la insurgenți a venit pentru tratative președintele Comitetului Raional din Horodișce - tovarășul Us... El s-a apucat să-i convingă pe insurgenți să părăsească lupta, să primească o amnistie și să treacă la viața pașnică, promițându-le diferite favoruri... La chemarea lui nu s-a dus nimeni însă din unitate s-au dus 3 insurgenți pentru a verifica toate cele afirmate de Us. Acești insurgenți, cu armamentul lor complet au fost plimbați cu căruța prin sate și orașe. La Cerkassî au fost chiar tratați cu băutură, dar acești reprezentanți ai insurgenților, după ce s-au întors în pădure nu au manifestat nicio dorință de a merge la bolșevici după amnistie.

Astfel treaba s-a tergiversat până la începutul lui iulie... În iulie în acest raion insurgent a venit, însoțită de mai multe unități roșii bine înarmate, o comisie extraordinară - o așa numită „troikă”; i se spunea așa fiind alcătuită din trei persoane... Ajungând într-un sat, comisia îi aduna pe țărani, și fără a spune vreun cuvânt, îi decima, împușcându-l pe fiecare al zecelea... Apoi țăranii erau avertizați: „Vedeți că noi putem pedepsi și împușca... Luați aminte și alăturați-vă nouă pentru lupta împotriva răsculaților!”. Din fiecare sat se luau ostatici, sub amenințarea de a fi omorâți dacă satul se va arăta dușmănos față de bolșevici...

Toți cei care ridicau glasul împotriva acestor abuzuri asupra unor oameni nevinovați erau împușcați pe loc... Geamăt și plâns se învâртеbeau deasupra regiunii Cerkassy! Comisia a trimis țărani care să-i transmită lui Vovgura îndemnul să dispară împreună cu unitatea sa din regiune, să plece unde-o vrea...

Chiar țăranii-soli înșiși, povestind toate fărădelegile făcute asupra lor de bolșevici, apelau la unitatea lui Vovgura să părăsească regiunea, fiind foarte mică, pentru pentru a-i apăra de bolșevici, iar o răscoală generală în acel moment nu se putea stârni, căci o teroare sângeroasă bântuia pe la sate...

Vovgura a scris către zisa „troika” o scrisoare, în care sublinia toată ticăloșia comportării lor față de țărani și făgăduia să părăsească regiunea nu din teamă, ci doar fiindcă a fost ales un mijloc atât de josnic de a lupta împotriva insurgenților.

Într-adevăr unitatea s-a demobilizat și insurgenții s-au răspândit care încotro.

Înșiși Vovgura și Orel, cu o unitate mică alcătuită din cei mai valoroși insurgenți, au străbătut în care țărănești distanța de la Nipru la Nistru, iar în zona Moghilevo au trecut în România, unde au fost internați la Oradea Mare.

Nu mă încumet să judec activitatea lor din Ucraina, care numai din această succintă trecere în revistă merită toată atenția, pot afirma doar că pentru oameni obișnuiți cu lupta, cu libertatea, viața de lagăr, chiar în condițiile de mișcare liberă de care ne bucuram la Oradea Mare, era prea greu de suportat.

Vovgura - un cetățean cu un simț foarte dezvoltat al năzuinței spre bunăstarea generală, a devenit un exemplu meritoriu pentru populația lagărului. Și așa a rămas până în momentul de față. În ce privește pe D-I Nesterenko, în dânsul

clocotea spiritul atamaniei. Acest spirit constituia o piedică în relațiile lui cu ofițerii, precum și cu comandamentul român.

Când mi-am terminat treburile la Cluj legate de cursuri, am primit vestea că lagărul este transferat de la Oradea Mare la Făgăraș.

Era o iarnă grozavă, cu un strat gros de zăpadă.

Am plecat la Făgăraș, dar trenul meu, ca și cel al internaților, a rămas înzăpezit. Ei au fost blocați două zile într-o gară, iar eu am petrecut 36 ore în tren în mijlocul câmpului. În cele din urmă am reușit să ne urnim de sub zăpadă și „am cucerit” castelul „Radu Negru” din Făgăraș.

Partea IV. Făgăraș (24 ianuarie - 1 septembrie 1923)

I. Făgărașul este un mic orașel într-o vale a Transilvaniei. Munți înalți, pe-alocuri acoperiți de zăpezi eterne înconjură valea Făgărașului din toate părțile. Doar în direcția nord-est lanțurile muntoase sunt mai puțin înalte și dintre ele țâșnește la vale un mare râu de munte - Oltul. Acest râu taie valea, își mărește aici apele, apoi străpunge munții înalți în direcție sud-vestică, ca după un scurt periplu prin șes să se verse în marele fluviu - Dunărea cea liniștită. Poporul român cântă Oltul în cântecele sale. Nici nu e de mirare ! Pe malurile lui nu puțin sânge s-a vărsat, atât al său, cât și străin în apărarea Patriei. Pe malurile lui mureau dacii în lupta inegală împotriva puternicei Rome. Mureau apoi în lupte împotriva dușmanilor urmașii dacilor și romanilor. Iar în „ultimul” Mare Război pe malurile acestui râu, pe locul unde acesta străbate Alpii Transilvaniei, chiar acolo unde se înalță maleficul turn „Roșu”, a avut loc o tragedie sângeroasă, în timpul căreia au pierit multe mii de români în lupta pentru Patrie... Din respect față de cei care au murit, poporul român învăluie acele locuri în respect și amintiri mișcătoare; din aceste locuri, îmbibate de sângele fiilor săi, poporul român face relicve sfinte, altare.

Iată că au trecut zece ani de când suntem în România și ne-am convins de faptul că poporul român ne-a oferit un real adăpost. Nouă, străinilor, el ne oferă aceeași posibilitate nelimitată de a lupta în țara sa pentru existență, ca și fiilor săi... Nicăieri, în nicio țară, nimeni nu ne-a compătimit atât de sincer pentru soarta noastră nefericită și suferințele îndurate de Patria noastră... Așadar, trebuie să fim veșnic recunoscători pentru aceasta poporului român.

II. Valea Făgărașului dezvăluie un peisaj minunat, de la care adie liniște și pace. O vale liniștită, râul larg, păduri și munți în jur... Doar o singură cale ferată leagă valea de lumea îndepărtată. Aici, mai mult decât în altă parte, se făcea simțită de noi, emigranții, dorința de „a pune arma în cui”, fie pe un copac, fie pe peretele vreunei căsuțe sărace și să trecem „la plug”, la o muncă liniștită, pașnică în mijlocul etern minunatei naturi. Dar probabil că nu ne era dat să ne așezăm pe pământ pentru o muncă pașnică.

În mijlocul văii, lângă râu, este situat orașul Făgăraș, iar în mijlocul orașului se află un castel înconjurat de un șanț lat și de un zid înalt. Este un castel adevărat, o fortăreață.

Atât pereții înalți (având grosimea de 3 metri), cât și însăși clădirea prevăzută cu turnuri și ambrazuri au fost și au rămas adaptate pentru o apărare îndelungată împotriva armelor medievale și a primelor vremuri ale prafului de pușcă. Timpul n-a izbutit să șubrezească ceea ce a fost clădit atât de solid de mâinile oamenilor și nu a șters traseul scris cu sânge al istoriei de pe pereții acestui castel. Și acum adie sângele de pe aceștia!

Într-adevăr, castelul are o istorie îndelungată, uneori foarte sângeroasă. A fost înălțat, potrivit cronicii Mănăstirii franciscane de pe aceste locuri, încă înainte de Christos, probabil în acele vremuri când dacii, simțind pericolul ce venea dinspre Roma se pregăteau de lupta cu aceasta. Este greu de spus cum arăta castelul pe-atunci, dar se știe că la începutul celui de-al doilea secol după Christos, în timpul celei mai aprige bătălii a dacilor împotriva Romei, castelul a fost înecat în sânge și ruinat. Pe timpul Împăratului Claudiu, și anume cam prin anii 207-210 castelul a fost reconstruit pentru apărarea față de amenințarea „barbarilor” din nord. Hunii, înaintând asupra Imperiului Roman, au ruinat din nou castelul. Mai departe, cronica ne arată că acest castel, în anul 1310, pe timpul prințului maghiar Vladislav Apor, a fost reconstruit, iar în anul 1342, la ordinul regelui Ludovic cel Mare castelul a fost adus la maxima capacitate de apărare. În anul 1623, pe timpul prințului transilvănean Gabriel Betlen, castelul a căpătat aspectul pe care, poate cu oarecari modificări, îl are și în prezent. În 1630 castelul a fost înconjurat cu un șanț lat și adânc, care se putea umple cu apă din Olt printr-o galerie subterană, ceea ce, în mare măsură, îi sporea capacitatea de apărare. Mai există și până acum, sub castel și zidurile sale, multe galerii, unele mai mari, altele mai mici, care fac legătura dintre ele, dar în secolul nostru agitat nu sunt doritori de a le vizita, deși există legende, potrivit cărora acolo s-ar putea găsi multe și diferite comori. În anii 1920-1921 au fost încartiruiți în castel, ca internați, militari unguri. Se povestește că unii dintre ei, cu lanterne și măști de gaze, au încercat să cerceteze subteranele castelului, dar nu și-au putut duce până la sfârșit investigația fiindcă au fost cuprinși de o spaimă ciudată, la care n-au putut rezista.

La Făgăraș, ca și la Oradea Mare, am izbutit să ocupăm acea jumătate a castelului care în vremurile mai noi a fost adaptată pentru traiul unităților militare. Cazarea s-a făcut fără altercații cu rușii. Ei se găseau într-o stare de bună organizare iar colonelul Cijikov - comandantul lor îi ținea sub ascultare. Și în general, anul de conviețuire cu noi i-a învățat să se împace cu ideea că alături de ei pot exista independent și ucrainenii. Mai mult decât atât. Rușii se împăcaseră și cu ideea că cazacii de Don se îndepărtează tot mai mult de ei și fac o prietenie tot mai strânsă cu ucrainenii. Timpul este cel mai bun doctor, care probabil îi va obișnui în curând pe toți rușii, atât pe cei aflați în emigrație cât și pe cei din Rusia, cu ideea că Ucraina poate fi independentă.

Locuințele ocupate de noi dealtfel corespundeau atât dorințelor ucrainenilor, cât și ale rușilor. Noi aveam camere mari, luminoase, tocmai potrivite pentru mici unități și grupe, iar rușii aveau camere mici, potrivite pentru familii.

Familiile aveau o viață grea, mai ales cele care aveau și copii. Dar nu era ușor nici pentru cei singuri. Îmbrăcămintea se uza până la capăt, încălțăminteaa cerea o

îngrijire permanentă. Mâncarea era insuficientă... Deznădejdea îi cuprindea pe toți tot mai tare.

Era chiar momentul extrem pentru a aduce schimbări radicale în continuarea vieții noastre în străinătate.

III. Poate că nu toți ostașii ucraineni internați erau informați cu privire la întâmplările sângeroase care s-au petrecut cândva între pereții castelului, dar tocmai pereții aceia aveau ceva care te ducea cu gândul la fantome. Mersese vorba printre soldați despre o „fantomă albă”, despre „spiritul” unei prințese, care între acești pereți și-a aflat o moarte înfiorătoare. S-au găsit și printre internați unii care pretindeau că au văzut acea stafie în alb, care într-o noapte întunecoasă zbura prin văzduh deasupra curții interioare a castelului. Ca urmare, după căderea devreme a nopții de iarnă nu se mai găseau mulți doritori de a umbla pe scările și prin coridoarele întunecoase... Mai erau și unii care stăteau la pândă nopți întregi în speranța de a vedea „stafia”, dar majoritatea, după ce ascultase diferite istorisiri despre spirite și morți, căci doar cu asemenea povești își umpleau lungile seri de iarnă, nu mai ieșeau din camere decât în grupuri.

Între timp, demersurile Misiunii Diplomatice Ucrainene la Comandamentul superior român precum și ale mele la Comandantul lagărului au contribuit la „căderea treptată a gratiilor”. Ieșirea internaților în oraș a devenit liberă. Asta a dat posibilitate multor militari să se angajeze la diferite munci. Unii s-au dus „la zăpadă”, adică la curățarea străzilor de omăt, alții s-au dus la diferite depozite, de lemne, de mărfuri etc. Un număr însemnat de ofițeri s-au angajat la construcția uzinei pirotehnice care se construia lângă Făgăraș. Acolo se plătea bine. Mergeau la muncă alternativ, căci era și greu din cauza neobișnuinței și a frigului.

Un număr mare de militari au plecat de tot din lagăr la muncă în alte orașe din România.

Se simțea că în curând va veni momentul lichidării totale a lagărului. Asta nu-i prea bucura pe toți. Odată cu lichidarea lagărului se desființa și ultimul nostru cuib comun. Trebuia să ne răspândim care încotro prin țară străină în lupta pentru existență... Era ușor de a duce această luptă având adăpost și hrană în lagăr. Dar ce va fi când oamenii vor trebui să se bazeze doar pe propriile forțe?

Toate acestea făceau ca starea de spirit în lagăr să nu fie nici veselă nici sigură. Nu erau de natură de a înviora oamenii nici relatările acelor militari care, fie că reveneau singuri în lagăr, fie că erau aduși de jandarmi pentru părăsirea samavolnică a unui loc de muncă și trecerea la altul.

Lagărul, care în anii anteriori constituia un singur tot militar, a încetat să existe ca atare, căci nici exercițiile militare, nici alte ocupații nu mai puteau avea loc. Ostașii deveneau cetățeni.

Acestea au fost cele mai triste timpuri din șederea noastră în spatele gratiilor și tocmai de aceea că pe măsură ce gratiile se sfărâmau, se spulberau și speranțele noastre de întoarcere curând acasă. Ușile deschise ale lagărului parcă ne spuneau că a sosit timpul unei liniști neclintite, când aflarea noastră în libertate nu mai poate deranja pe nimeni. Dintr-o armată organizată a Ucrainei, care în năzuința sa de

independență putea tulbura Estul Europei, noi, în virtutea timpului și a împrejurărilor, ne transformasem într-un element de prisos, care nu putea decât să fie sâcăitor pentru țara în care se afla. În spațiul Europei, care se liniștise, noi devenisem oameni „de prisos”. Ba mai mult, pentru Europa, care atunci, în năzuința sa de liniștire a lumii era gata să întindă mâna nu numai bolșevicilor, ci chiar diavolului însuși, noi eram ca sarea în ochi, fiindcă noi eram victimele nedreptății și a sălbăticiiei din partea acelorora, pe care Europa intenționa să-i ia în brațe. Prezența noastră în Europa striga politicianilor și diplomaților că în Estul Europei nu era totul în regulă. Și tocmai asta îi enerva pe diplomații care vedeau departe, căci ei voiau să creadă că în Estul Europei totul a fost, este și va fi în regulă.

Ei, dacă-i așa, vom aștepta. Noi suntem ucraineni, avem multă încăpățânare... Această încăpățânare poate ne va scoate singură pe calea vieții independente. Va fi cu atât mai bine.

Experiența acestor 6 ani ne-a învățat pe toți. Și pe Europa și pe noi înșine! Acești 6 ani de viață în afara lagărului, în străinătate, ne-au învățat să înțelegem mersul lent al istoriei, precum și necesitatea unei munci grele și tenace pentru ca să facem ca roata istoriei să se învâртеască așa cum vrem. Atunci însă, în anul 1923, era greu să recunoaștem că suntem oameni „de prisos”, fiindcă ne durea inima pentru soarta amară, atât a noastră, cât și a poporului nostru!

Tot pe vremea aceea militarii au început să primească și primele vești despre familiile sale și cei apropiați din Patrie... Rele vești... Ele vorbeau despre moarte, despre execuții prin împușcare.

Vremuri grele, de deznădejde. Dar militarul ucrainean e în stare să le ducă pe toate, după cum a suportat și această stare de spirit tristă, care le sfâșia sufletul.

Ședeau adesea nemișcați, cu capul lăsat în jos, năpădiți de grea tristețe. Gândurile lor triste zburau spre necuprinsul Patriei. Își aduceau aminte de trecut, încercau să ridice vălul tainic ce ascundea viitorul. Ședeau ore întregi în tăcere. Deodată mai ofta câte unul și începea să cânte un cântec trist. Câțiva începeau să-i țină încetinel isonul. Apoi glasurile se porneau mai cu tărie. Numărul celor ce cântau se mărea. Începeau să răsunе în castel cântece triste, unul după altul. Dar deodată se făcea auzit câte un cântec vioi, vesel. Apoi, deodată sărea în picioare câte unul și trecând pe un petic de loc liber îi trăgea un „hopak”! Cântecul devenea tot mai ritmat, băteau din palme. Dansatorul se învârtea, bătea în podea cu cizmele-i rupte de vuiiau pereții! Apoi altul simțea că-i sfârâie călcâiele nemaiputându-și stăpâni dorința de joc! Și porneau ostașii, unul după altul, să joace cu foc și în figuri...

Uite așa se scurgea viața noastră pe-atunci: stăteau oamenii triști, cufundați în tăcere, apoi se veseleau zgomotos, ascunzându-și lacrimile amare.

IV. Dar și în aceste condiții nefavorabile viața socială și legată de cultura națională nu se oprea. În „Curierul Ucrainean de Lagăr”, care începuse să iasă la Făgăraș, citim: „Anul acesta ucrainenii din lagărul Făgăraș nu au reușit să serbeze aniversarea proclamării Independenței Ucrainei deoarece între 15 și 24 ianuarie a avut loc transferul de la Oradea Mare la Făgăraș. La Făgăraș clădirile destinate

internaților se găseau într-o stare deplorabilă, iar întrucât se lăsase un ger grozav, internații își încordau toate puterile în lupta cu condițiile de viață proaste. În plus, lipsa unui spațiu adecvat, a împiedicat organizarea acestei sărbătoriri”.

De îndată însă ce ne-am cazat și ne-am aranjat, viața culturală ucraineană a reintrat în făgașul său. Așa încât, în același ziar, citim: „Serbarea consacrată comemorării lui T.G. Șevcenko. Pe data de 11 martie emigrația ucraineană din Făgăraș a organizat serbarea consacrată comemorării Marelui nostru poet și martir pentru libertatea Patriei. Într-o sală amenajată festiv, ornată cu portretul lui Șevcenko, precum și cu portretele hatmanilor ucraineni și ale liderilor din timpul ultimei lupte, s-a adunat toată emigrația ucraineană, atât militară cât și civilă.

După parastasul oficiat de părintele Mihailo Popov⁴⁶, în aceeași sală, I. Drobit a dat citire unui scurt referat, iar corul a executat Imnul național. Apoi O. Derkaci a declamat *La aniversarea lui Șevcenko*, iar corul a cântat *Testamentul*. Apoi au recitat: M. Onisimiv – *Lui Osnovianenko*, cazacul Havriliuk – *Caucazul*, L. Hrodski – *Gorganul deschis*, iar corul a cântat: *Seară în Ucraina, Auzi, frate al meu!, Cântecul Niprului, Mamă Ucraino, a murit călăul și trio-ul Luceafărul de seară*. Cântecurile și recitățile au făcut o impresie foarte frumoasă și toți au plecat apoi într-o stare de spirit molcomă și tristă”.

Dispoziție tristă! Oare când ne va părăsi?

După iarna grea a izbucnit brusc o primăvară caldă și frumoasă. În „Curierul Ucrainean de Lagăr” din 31 martie citim: „Au început zile calde, frumoase, de primăvară. Vrem să ieșim spre libertate! Vrem să vină cineva mare, să arunce o chemare și să ne ducă prin câmpia verde, departe, departe, spre libertate, să luptăm pentru libertate!”. După această introducere poetică autorul spune: „Viața în lagăr este monotona. Oamenii sunt zdrențăroși, flămânzi. Gândurile tuturor le stau numai la mâncare”.

Asta e adevărat. Rația soldatului român era prea mică pentru noi.

„Curierul Ucrainean de Lagăr” semnalează că „mulți ofițeri și cazaci lucrează la uzina de dinamită pentru 40 lei la o muncă de 10 ore”. Pentru timpul acela era un salariu foarte bun, căci la cantina lagărului se putea lua pe-atunci cu 8 lei un prânz foarte bun și gustos. De atunci salariul pentru muncitorii de rând s-a mărit de peste 2 ori (100-150 lei pe zi), dar pentru a lua un prânz bun și gustos acum, chiar pentru un om nepretențios, se poate doar cu 45-50 lei. Așadar, cei care mergeau la muncă aveau posibilitatea nu numai să mănânce bine, dar chiar să-și cumpere câte-ceva, căci și prețurile altor produse erau corespunzătoare - de exemplu 1 metru de pânză pentru cămașă costa 10 lei, iar acum 35-45...

Libertatea, despre care vorbește autorul introducerii de mai sus, era de fapt în fața noastră. Toți aveau dreptul să meargă la muncă în orașul Făgăraș sau să-și găsească locuri de muncă în alte orașe. Revista consemnează faptul că „Pescarii au

⁴⁶ Nota autorului: Părintele Mihailo Popov, din grupul rus, ucrainean de origine, era un prieten sincer al lagărului ucrainean. Oficia serviciul divin cu accent ucrainean. Mai târziu, aflat în București, a murit din dorul de Patrie și de familie.

primit cârlige de undiță ruginite și lăncezesc la râu, dar prind prea puțin pește”. Dar noi nu la asemenea libertate visasem. Asemenea libertate îi speria pe mulți mai rău decât lipsa de libertate din lagăre. Niciodată nu ne-am gândit și n-am crezut că lupta noastră pentru Patrie se va încheia pentru noi, luptătorii, atât de tragi-comic, atât de banal-cenușiu... Nici libertate Patriei, nici moarte cu arma în mână, ci muncă murdară în țară străină, printre oameni străini. Asta îi enerva cel mai mult, ba chiar îi înrăia pe toți. Poate că revista noastră avea dreptate când nota: „Săptămâna trecută au fost văzuți mulți oameni cam amețiți de băutură sau chiar beți criță. Ar trebui ca acești domni să se gândească mai bine la situația lor și să-și cheltuiască banii câștigați prin muncă grea pe îmbrăcăminte și pentru menținerea sănătății decât pe diferite prostii”. Dar acest fenomen, după cum s-a văzut mai târziu, nu a luat un aspect îngrijorător și în curând a rămas în trecut, fără consecințe asupra spiritului și trupului ostașilor.

A fost o primăvară grea. În plus ne săcăiau și ne chinuiau cu tot soiul de vaccinuri: contra variolei, tifosului, holerei, tuberculozei ș.a.

În luna iunie a murit în spitalul local *porucinikul* Mikita Savciuk, om mai în etate. Înainte de stagiul militar trecuse printr-o cale grea a vieții. Avea păreri sale bine definite în ce privește disciplina militară, lupta pentru Patrie și momentul de față. Dar principalul era că avea acea bărbăție, care le lipsește multora, de a-și exprima păreri în toate cazurile, când o cereau împrejurările, fără a ține seama de „stările de spirit” sau de „simpatii”. Se bucura de respect din partea tuturor. Au fost luate toate măsurile pentru a-l ajuta să-și biruie boala - tuberculoza - de care se îmbolnăvise poate chiar în Ucraina. Încă din perioada de la Brașov el primea de la cantina lagărului lapte și mâncare gratis. În scurtul timp al șederii sale la Giurgiu, se părea că se restabilise, dar anul petrecut la Oradea Mare a avut repercusiuni proaste asupra sănătății sale. Dar ce îl ucidea - era faptul că se destrăma lagărul. Pe măsura micșorării numărului de militari în lagăr i se diminuea voința de a lupta cu boala sa.

„Ucraina se află sub jugul rușilor. Tovarășilor mei de luptă le este dat să moară în străinătate. Nu am de ce să mai trăiesc eu, bolnavul. E timpul să mor!”. Și așa a și murit bunul nostru ofițer și brav luptător.

Ostășimea și-a înmormântat camaradul și șeful așa cum se cuvine, l-au condus cu cântece pe ultimul drum îndepărtat... Probabil că mulți dintre cei cărora soarta le-a venit să moară în decursul acestor ani în singurătate au invidiat felul în care a murit *porucinikul* M. Savciuk. Fiindcă și în țară străină e mai ușor să mori când asupra capului tău se apleacă dragi camarazi, când știi că te vor duce la cimitir cântându-ți cântece de adio și pomenindu-te cu un cuvânt bun. Dar mulți din emigrația ucraineană în România (și ofițeri și cazaci) au murit în singurătate. În același an au murit *porucinikul* Anatolii Cernota și *horunjii* Ivan Terlețki. Se eliberaseră din lagăr ca să meargă la familiile lor - primul la Bălți iar al doilea la Chișinău, dar în scurt timp au murit de tuberculoză.

În afară de aceștia, cu timpul au mai murit: *porucinicii* Kost Hrecika, Tihii, A. Șevcenko și *horunjii* O. Rudcenko și I. Popovkin. Dar și mulți cazaci. Destui au murit și la munci în urma diferitelor accidente...

În fiecare zi în lagăr câte cineva își lua rămas bun. Militarii plecau care încotro. Cine știe dacă se vor mai vedea vreodată sau nu. Trăisem aici toți ca frații. La ceas de rămas bun erau date uitării toate neplăcerile mărunte ale vieții de lagăr, țineam minte cu toții doar faptul că suntem cu toții fiii nefericitei Ucraine.

Am plecat și eu la București pentru scurt timp, dar am întârziat în afara lagărului un timp mai îndelungat, așa încât ultimele două luni ale dizolvării lagărului nu le-am văzut.

Plecând din lagăr am încredințat conducerea acestuia *porucinikului* V. Melnik, iar acesta *sotnikului* Savon, în prezența căruia toți au părăsit lagărul. În primele zile ale lunii septembrie lagărul a fost totalmente lichidat. S-au împrăștiat și rușii. Aceia dintre oameni care nu puteau pleca la muncă din cauza stării precare a sănătății au fost transferați la colonia Mărcuța de lângă București.

Pe măsura lichidării lagărului, bunurile au fost returnate românilor. Iar bunurile care erau proprietatea lagărului ucrainean au fost transportate la București, deși ele nu aveau nici valoarea costului transportului lor. Era vorba de utilarea cantinei lagărului, rămășițele prăvăliei lagărului și un oarecare instrumentar al atelierelor. Multe au fost împărțite grupelor de muncitori, formate în diferite locuri pe lângă fabrici, ca de exemplu Giurgiu, Barațcoș, Ghimeș-Făget, Bacău. A fost distribuită între grupe și biblioteca, care era alcătuită din 280 volume de beletristică, precum și dintr-un număr mare de manuale și reviste. O parte din cărți se păstrează la Comitetul Comunității Ucrainene din România și până în prezent.

Viața de lagăr, viața după gratii, sub paza baionetelor gărzilor române trecuse. În fața emigrației militare ucrainene se deschidea o viață nouă în libertate, cu toate aspectele ei pozitive și negative. Din momentul acela, fiecare militar trebuia singur, prin forțe proprii să-și procure mijloace pentru cazare, hrană și îmbrăcăminte.

O sarcină grea. Dar în această luptă pentru existență militarii ucraineni, împrăștiați prin toată România, căliți în anii anteriori de viață pe front și în lagăre au reușit să-și unească forțele pentru ușurarea acestei lupte. Iar în locul zidurilor de lagăre s-au înălțat zidurile înalte ale unirii în spirit; apărați de aceste ziduri militarii au căutat și au găsit în ei înșiși puteri pentru a-și duce mai departe traiul în țară străină.

ZECE ANI ÎN EMIGRAȚIE⁴⁷

I. Evenimentele tragice pentru Armata Republicii Populare Ucrainene (UNR) și pentru întreaga Ucraină, care au avut loc în luna octombrie a anului 1920 au obligat Armata noastră să părăsească pământul natal și să plece pentru un timp în străinătate.

⁴⁷ Articolul a fost publicat în revista *Tabor* nr.15/1930, pag.69-80.

Polonia și România au fost primele etape ale peregrinării militarilor ucraineni în străinătate; cu timpul însă, din diferite motive, de cele mai multe ori economice, ei s-au răspândit prin aproape toate țările lumii...

Așadar acum, când au trecut 10 ani de ședere în emigrație, este interesant de consemnat ce schimbări au intervenit în componența acestei emigrații militare, cum și unde s-a disipat și prin ce mijloace își duce lupta pentru existență. Era interesant, de asemenea, de trecut în revistă cu ce s-a îmbogățit pe plan spiritual întreaga masă a militarilor, precum și stările lor de spirit în ce privește eforturile lor în planul eliberării Ucrainei și alte aspecte, în ce măsură s-au consolidat aceste stări de spirit etc. Dar până și trecerea în revistă a existenței exterioare a emigrației militare presupune mari dificultăți, întrucât dinamica emigrației ucrainene peste hotare nu a fost în măsură suficientă înregistrată, mai ales în locurile unde numărul emigranților militari era foarte mare și unde nu era comasată sub aceeași comandă în ce privește conducerea lor nemijlocită. Se pare că în astfel de țări acum este foarte greu de alcătuit un tablou complet al desfășurării vieții emigrației militare ucrainene pe parcursul celor 10 ani. Dar dacă ar fi posibil, atunci în toate țările unde se află emigrația noastră militară ar trebui să existe o evidență a emigranților militari în străinătate pentru a obține date certe despre forțele noastre, așa cum se prezintă ele acum, pentru a avea posibilitatea ulterioară de a le cunoaște proporțiile.

Această evidență sistematică este necesară și pentru că este în măsură să ne demonstreze pregnant faptul că „disiparea” noastră, precum și pierderile în străinătate nu sunt chiar atât de mari după cum își imaginează dușmanii noștri sau după cum poate chiar unii militari din rândurile noastre își închipuie că Armata Ucraineană a suferit în emigrație, din diferite cauze, pierderi mari, ceea ce i-ar fi diminuat mult forțele.

Rândurile ce vor fi prezentate mai jos sunt menite ca măcar în mică măsură să facă lumină în ce privește viața în emigrație a unei părți din armata noastră, care în anul 1920 a ajuns în România.

Emigrația militară ucraineană în România s-a format, după cum se știe, din Brigada a 2-a de Mitraliori, unii militari din diferite unități regulate ucrainene, partizani, insurgenți, precum și militari ucraineni proveniți din armatele rusești albe. O parte însemnată a acestora din urmă a servit în armata ucraineană, dar în virtutea unor motive diferite, și anume: răniri, boli etc. a fost nevoită să se desprindă de unitățile ucrainene și a fost mobilizată de către armatele rusești albe.

Odată cu armatele albe a sosit în emigrație și așa numitul „kiș” ucrainean de Ecaterinoslav, care s-a format din militari ucraineni pe timpul lui Vranghel și a luptat alături de unitățile albe împotriva bolșevicilor⁴⁸.

În cadrul emigrației în România au nimerit și rămășițele detașamentelor de partizani ale lui Mahno. Acestea, deși formate din ucraineni, aveau totuși o stare de spirit „mahnovistă”, astfel încât nu s-au contopit organic cu masa emigrației

⁴⁸ Nota traducătorului: *kiș* - denumire preluată de la vechile unități căzăcești.

militare ci au rămas cu totul deoparte. Dar trebuie menționat că, în ce privește subordonarea față de comandamentul general și o anumită disciplină, mahnoviștii s-au conformat exemplar.

Emigrația militară care a ajuns în România era compusă din ofițeri, subofițeri, funcționari militari și cazaci (ostași). Pentru fiecare din aceste categorii avem date corespunzătoare care permit o analiză multilaterală a vieții acestora sub toate aspectele.

În cele ce urmează sunt expuse datele referitoare la viața ofițerilor în decursul a 10 ani de ședere a lor în emigrație.

II. Înainte de a face trecerea în revistă a schimbărilor ce au survenit în componența cadrelor de ofițeri în decurs de 10 ani, trebuie să ne oprim asupra datelor care prezintă situația acestora în prima perioadă a emigrației.

Datele sunt următoarele :

1) *Grade*

În anii 1920-23 au fost înregistrați în componența emigrației militare ucrainene în România:

a) Generali.....	1
b) Ofițeri bulavni	5
c) Sotnici.....	34
d) Porucinici.....	59
e) Horunjii.....	136
Total ofițeri	235

2) *Studii militare*

a) Superioare.....	1
b) Școli militare din timp de pace.....	13
c) Școli militare din timp de război.....	214
d) Ofițeri în rezervă.....	4
e) Ridicați în grad pentru merite militare.....	3
Total	235

3) *Funcția în armată*

a) Generali.....	3
b) Ofițeri bulavni.....	15
c) Sotnici.....	61
d) Subofițeri.....	156
Total	235

4) *Arma* (nu în virtutea studiilor speciale, ci a serviciului efectiv în arma respectivă):

a) Infanterie.....	198
b) Cavalerie.....	20

c) Artilerie.....	11
d) Geniu.....	3
e) Aviație.....	1
f) Marină.....	2
Total	235

5) *Armata* (ultimul serviciu)

a) Armata Ucraineană.....	154
b) Rusă Albă.....	33
c) Insurgenți.....	37
d) Rusă țaristă.....	6
e) Armata Donului.....	1
f) Germană.....	1
g) Engleză.....	1
h) Armata Kubanului.....	1
i) Rusă Roșie.....	1
Total	235

6) *Originea teritorială* (inclusiv componența națională)

a) Ucraina Mare.....	202 ucraineni
b) Galiția.....	14 --
c) Bucovina.....	2 --
d) Kuban.....	3 --
e) Ucraina ungurească.....	1 --
f) Basarabia.....	3 --
g) Don.....	1 cazac
h) Rusia.....	7 ruși
i) Germania.....	1 neamț
j) Ucraina Mare.....	1 --
Total	235

7) *Vârsta* (majoritatea tineri)

a) Peste 50 de ani.....	2
b) Între 40 și 50 de ani.....	7
c) Între 30 și 40 de ani.....	31
d) Între 20 și 30 de ani.....	195
Total	235

8) *Situația familială* (majoritatea nu aveau familie)

a) Necăsătoriți.....	213
b) Căsătoriți.....	22
c) Din care cu copii.....	5

Așadar, din evaluarea cifrelor de mai sus reies următoarele concluzii:

1) Ofițerii ucraineni care au avut ca primă etapă a vieții lor în străinătate România, aparțineau în majoritate categoriei celor cu grade ofițerești inferioare, iar foarte puțini – celor cu grade medii și superioare.

2) Studiile militare, pe care în majoritate le aveau, nu erau satisfăcătoare, astfel încât, în proporție de peste 90% din ofițeri, aveau nevoie de completarea acestora.

3) Majoritatea ofițerilor ocupaseră funcții, care corespundeau nu atât studiilor lor militare, ci mai mult experienței dobândite în timpul Marelui Război și al Războiului de Eliberare.

4) Cadrele ofițerești erau slab reprezentate de către ofițeri din arme speciale.

5) Ofițerimea se compunea predominant din ofițeri care au participat la Războiul de Eliberare în rândurile Armatei Ucrainene.

6) Ca origine teritorială cadrele ofițerești se compuneau în marea lor majoritate din ofițeri proveniți din Ucraina Mare precum și reprezentanți ai tuturor ținuturilor unde există populație ucraineană.

7) Cadrele ofițerești aveau în majoritate o vârstă tânără.

8) Aceste cadre nu erau împovărate de familii.

Așadar, în cazul unei continuări imediate a Războiului de Eliberare, aceste cadre ofițerești, ținând seama de faptul că slaba lor pregătire teoretică era compensată de experiența dobândită în luptă (conducerea unităților în timpul Războiului Mare și al celui de Eliberare) prezentau o forță redutabilă, cu atât mai mult cu cât în eliberarea Patriei prin forță armată ei vedeau singura ieșire din situația în care a ajuns poporul ucrainean.

III. Soarta ofițerimii, ca și a tuturor militarilor, stătea atunci la răscruce: o cale ducea spre Ucraina la luptă, iar alta – spre pribegia prin țări străine.

Așadar, după cum am văzut, ofițerii erau mai mult sau mai puțin pregătiți și năzuiau să urmeze prima cale; de cea de-a doua se temeau și nu voiau să se gândească că soarta rea poate să-i ducă pe această cale, pe care să-i poarte vreme îndelungată.

Să analizăm cât erau domnii ofițeri de pregătiți pentru a colinda prin ținuturi străine și a lupta pentru existență în străinătate.

1) *Studii generale.* Clasificarea sub acest aspect se prezintă în felul următor:

a) Ofițeri cu studii universitare terminate.....	7
b) Cu studii universitare neterminate.....	16
c) Cu studii medii terminate (liceu, reale).....	22
d) Școli tehnice, agronomice, comerciale.....	22
e) Cu studii medii neterminate (clasele inferioare).....	61
f) Corpul cadeților (terminate).....	6
g) Cu studii inferioare (școli „orășenești” etc.).....	45
h) Din seminare pedagogice.....	56
Total	235

Acestea sunt cunoștințele cu care erau înarmați acești ofițeri pentru lupta de a-și asigura existența în străinătate. Nu se poate spune că aceste cunoștințe erau foarte vaste și că pe ele își puteau baza toate speranțele. Erau, ce-i drept, câțiva, care având studii universitare terminate, puteau spera la angajarea într-o muncă corespunzătoare. Ceilalți însă nu puteau avea o asemenea speranță, mai ales că din datele care vor fi menționate mai jos reiese că, deși erau oameni cu carte, studiile lor erau făcute doar în limba maternă.

2) *Cunoașterea limbilor* (nici acest al doilea factor important în lupta pentru existență nu era la înălțimea cuvenită). Iată ce limbi cunoșteau:

a)	limba engleză	(puțin).....	2
b)	-- franceză	(bine).....	2
c)	-- --	(puțin).....	14
d)	-- germană	(bine).....	23
e)	--	(puțin).....	10
f)	-- --	(începători).....	14
g)	-- română	(bine).....	5
h)	-- --	(puțin).....	11
i)	-- polonă		4
j)	-- bulgară		2
k)	-- sârbă		1
l)	-- greacă		1
m)	-- persană		1
n)	-- maghiară		1

Per total cunoșteau o limbă străină sau mai multe 91

Nu cunoșteau nicio limbă străină..... 144

Total 235

La o analiză mai atentă a gradului de cunoaștere a limbilor se constată următoarele:

Cunoașterea limbii engleze era aproape la nivel de începători.

Limba franceză o cunoșteau bine doar doi ofițeri care au fost pe lângă Misiunea Diplomatică Ucraineană din București. Ceilalți însă, care declaraseră că știau această limbă, de fapt nu o cunoșteau decât în foarte mică măsură.

Limba germană o cunoșteau bine cei din Galiția, bucovinenii și nemții. O cunoșteau bine și acei ofițeri care fuseseră angajați la Misiunea Diplomatică. Ceilalți însă o cunoșteau foarte puțin.

În ce privește cunoașterea *limbii române*, o cunoșteau bine doar cei proveniți din Basarabia; ceilalți dintre cei care declaraseră că știu limba română, de fapt, o cunoșteau în foarte mică măsură.

Așadar, dacă ținem seama de faptul că în România puteau avea importanță doar limbile română, germană și franceză, iar din cercetarea făcută reiese nivelul cunoașterii acestora, devine clar că tocmai aceste limbi nu le cunoștea nimeni din rândurile ofițerimii care trebuia să rămână mai departe în România, fiindcă cei care

cunoșteau limbi europene aveau intenția de a pleca din România, iar cei care cunoșteau limba română se pregăteau să plece acasă.

De aceea se poate afirma cu certitudine că la studiile puține și neterminate, pe care le aveau majoritatea ofițerilor, se adăuga și foarte slaba cunoaștere de către aceștia a limbii române și a altor limbi străine.

3) *Specialitatea*. Dacă facem abstracție, pe bună dreptate, de studii (din păcate puține și neterminate), precum și de nivelul cunoașterii limbilor străine, ca factori care, dacă ar fi fost la înălțime, ar fi putut să-i ajute pe ofițeri să dobândească o oarecare bunăstare materială, nu le mai rămâne decât capacitatea fizică, precum și posedarea unor anumite specialități, care să le dea posibilitatea ca chiar și fără cunoașterea la perfecție a unei anumite limbi să-și găsească mijloace pentru existență.

În ce privește starea fizică, se poate spune că aceste cadre ofițerești aflate în România aveau o stare a sănătății bună. Incapabili de muncă fizică, după cum a arătat mai târziu realitatea, erau numai doi, iar cu început de tuberculoză erau 5 ofițeri, deci se puteau număra în total 7 ofițeri incapabili de muncă fizică.

Sub aspectul specialității lucrurile stăteau foarte prost, căci prea puțini aveau o anumită pregătire în specialitate, iar chiar și cei care o aveau se îndepărtaseră atât de mult de ea în timpul războiului, încât nici nu îndrăzneau să-și declare cu hotărâre cunoștințele de specialitate. Dar și aceștia erau puțini, și anume:

Ingineri.....	1
Ingineri fără studii terminate.....	3
Agronomi.....	7
Ingineri cadastrali.....	2
Tehnicienii în construcții.....	3
Electrotehnicienii.....	1
Desenatori.....	1
Distilatori în industria alcoolului..	1
Șoferi.....	3
Marinari.....	2
Zugravi.....	5
Muzicanți profesioniști.....	1
Total	30

Așadar, doar 30 de persoane dintre ofițeri aveau o certă pregătire de specialitate, pe care se puteau baza pentru dezvoltarea și folosirea ei. Ceilalți însă, dacă nu punem la socoteală faptul că unii dintre ei aveau oarecare deprinderi în tâmplărie și alte meserii, nu aveau nicio specialitate.

Cu astfel de cunoștințe au venit ofițerii în emigrație. Și prea puțin le-au amplificat în timpul șederii lor în lagăre. Cu toate că și-au completat în oarecare măsură cunoștințele militare teoretice, cunoștințele de istorie a poporului ucrainean, de geografie a Ucrainei, întărindu-li-se totodată sentimentul conștiinței naționale, ofițerii însă, din păcate, au făcut prea puțin pentru ridicarea propriului

nivel de cultură generală, pentru studiul limbilor străine și pentru dobândirea unor anumite cunoștințe de specialitate, fie și teoretice.

În concluzie se poate spune că toți, cu excepția celor care au plecat să învețe în diferite instituții de învățământ superior, erau absolut nepregătiți pentru a urma calea pe care i-a aruncat soarta după o ședere de 3 ani în lagăre. De asemenea se poate spune că ofițerii, deși aveau un avantaj intelectual în comparație cu masa ostașilor, aruncați însă în lupta pentru existență în mijlocul uni popor străin, nu aveau apetență pentru muncă grea, ceea ce era mai ușor pentru simplii soldați.

Totuși, după cum o vor arăta realitățile ulterioare, pregătirea intelectuală a ofițerilor le-a dat posibilitatea ca, cu timpul, chiar în cele mai grele condiții, să tragă foloase din pregătirea pe care le-o dăduse școala și educația, pentru ca în lupta pentru existență să se apropie de acele metode pe care sperau să le utilizeze în condițiile unei vieți normale în Patria lor.

IV. Așadar, în ciuda visurilor și a speranțelor, soarta l-a dus pe ofițerul ucrainean pe calea peregrinării prin ținuturi străine, purtându-l deja de 10 ani. Nu se știe cât timp îi va purta pe ofițeri pe aceste drumuri spinoase și ce schimbări va aduce în rândurile lor, dar trebuie să consemnăm aici calea parcursă de ei; tot ce au dobândit în plan material și spiritual precum și pierderile suferite.

1. *Decedați.* În decurs de 10 ani, din numărul total de 235 ofițeri:

a) Au murit..... 9

b) S-au sinucis..... 2

c) Au fost uciși de bolșevici... 1

Total 12 = 5,1%

Cauzele deceselor: tuberculoza – 6; răceală – 1; hidropizie – 1, boală necunoscută – 1. Cauzele sinuciderilor : unul din ei n-a mai putut suporta o jignire, iar celălalt – în urma unei iubiri nefericite.

2. *Plecați în Ucraina:*

a) Pentru a lupta..... 14

b) Pentru căință în fața autorităților... 12

Total 26 = 11%

Probabil că atât unii, cât și ceilalți au avut parte de aceeași soartă teribilă.

Deci, în total, un număr de 12 + 26 = 38 ofițeri, care fuseseră în emigrație în România, care au trăit viață frățească în lagăre, au împărțit și necazuri și bucurii împreună cu întreaga emigrație militară, au dispărut pentru totdeauna din rândurile ofițerimii ucrainene!

De fapt este singura pierdere suferită de emigrația militară ucraineană în România.

3. *Plecați în alte țări.* Nu putem socoti ca pierdere plecarea unui anumit număr de ofițeri în alte țări în scop de studii sau pentru reunire cu familia. Se poate

spera că acești ofițeri la un moment dat se vor poziționa sub steagul Armatei Republicii Populare Ucrainene(UNR), chiar dacă în alte unități ale acesteia.

Au plecat în următoarele țări:

- a) Austria..... 1
- b) Cehia..... 22
- c) Polonia..... 13
- d) Bulgaria..... 4
- Total 40 = 17%

4. *Au luat cetățenie străină.* La pierderea a 38 oameni, menționată mai sus, trebuie să-i adăugăm, dar cu titlu provizoriu, pe acei ofițeri care din diferite motive au luat cetățenie străină – 16 = 6,9%.

5. *Se află în România* - 140 ofițeri. Concluzia este următoarea: în rândurile ofițerimii ucrainene se află în prezent în România 60% din numărul total al celor sosiți în anii 1920 - 1922 în emigrație. Au decedat 5,1%, au plecat în Ucraina – 11%, au plecat în alte țări – 17%, au luat cetățenie străină – 6,9%. Așadar: 60% + 17% = 77%, ceea ce reprezintă pe cei care au mai rămas (după scăderea pierderilor) sub steagul Armatei UNR.

V. Cadrele ofițerești ucrainene aflate în România, în componența actuală, se pot clasifica în felul următor, după criteriile de mai jos:

1. *Grad*

- a) Generali..... 1
- b) Ofițeri bulavni 2
- c) Sotnici..... 16
- d) Porucinici..... 36
- e) Horunjii..... .86
- Total 141

2. *Funcție*

- a) Generali..... 2
- b) Ofițeri bulavni..... 10
- c) Sotnici 34
- d) Subofițeri..... 95
- Total 141

3. *Studii militare*

- a) Superioare..... 1
- b) Școli militare în timp de pace..... 5
- c) Școli în timp de război..... 128
- d) În rezervă..... 4
- e) Ridicați în grad pt. merite de luptă..... 3

Total 141

4. Arma

a) Infanterie..... 117

b) Cavalerie..... 13

c) Artilerie..... 6

d) Geniu..... 2

e) Aviație..... 1

f) Marină..... 2

Total 141

5. Armata de proveniență

a) a Republicii Populare Ucrainene..... 115

b) Rusă Albă..... 10

c) a Donului..... 1

d) a Insurgenților..... 10

e) Rusă Țaristă..... 3

f) Germană..... 1

g) Rusă Roșie..... 1

Total 141

6. Originea teritorială

a) Ucraina Mare..... 135

b) Galiția..... 1

c) Kuban..... 2

d) Germania..... 1

e) Rusia..... 2

Total 141

7. Vârsta

a) Peste 60 de ani..... 2

b) Peste 50 de ani..... 2

c) Peste 40 de ani..... 21

d) Peste 30 de ani..... 116

Total 141

8. Situația familială. Avem știre despre 114 ofițeri:

a) Căsătoriți..... 63

b) Din care cu copii..... 28

Așadar se observă că componența ofițerimii ucrainene din România s-a micșorat cu 40%, iar numărul celor căsătoriți a crescut mult.

VI. Prin ce mijloace luptă pentru existență acești ofițeri? Oare au dobândit ceva specialități cei care nu aveau? Oare au găsit utilizare a specialităților lor cei ce le aveau? Au învățat limbi străine?

Cu referire la specialitate. Se poate afirma cu siguranță că și în momentul de față ofițerii nu au realizat cine știe ce succese în însușirea vreunei specialități. Dar totuși o parte din ei s-a perfecționat în anumite meserii, iar o parte „s-au adaptat” la viață după ce au dobândit cunoștințe de limbă română sau germană.

Din numărul total de ofițeri ucraineni care trăiesc în România avem știință doar despre 114 în ce privește munca pe care o efectuează.

1. Muncă administrativă și de birou:

a) Funcționari în diferite întreprinderi private....	19
b) Funcționari în întreprinderi de panificație.....	5
c) Cooperatori.....	1
Total	25

2. Muncă în specialitate:

a) Ingineri.....	1
b) Administratori de moșie..	2
c) Chimisti.....	1
d) Desenatori.....	1
e) Marinari.....	1
Total	6

3. Întreprinderi proprii:

a) Ferme.....	1
b) Întreprinderi cu caracter comercial.	4
Total	5

4. Profesii libere:

a) Cântăreți.....	2
b) Muzicanți profesioniști...	1
c) Muzicanți.....	3
d) Zugravi.....	1
e) Fotografi.....	1
Total	8

5. Specialitate - meserie:

a) Tehnicienii în construcții.....	1
b) Tâmplari.....	8
c) Mecanici.....	4
d) Țesători.....	10
e) Lăcătuși.....	1
f) Șoferi.....	7

g) Zidari.....	1
h) Sobari.....	2
i) Stupari.....	1
j) Maeștri de călărie la hipodrom.....	1
k) Pescari.....	1
Total	37

6. Muncitori – specialiști:

a) În minele de cărbuni....	2
b) La tuneluri.....	2
c) Muncitori forestieri.....	8
d) La sondele de petrol.....	3
e) În fabrici de hârtie.....	2
f) În construcții navale.....	2
g) La turnătorii de fontă...	3
Total	22

7. Funcționari la căile ferate:

Total	1
-------	---

8. Muncitori necalificați.....

Total	10
Total general	114

Situația în ce privește specialitatea la restul de 27 ofițeri în prezent nu se cunoaște.

Așadar, după cum vedem, viața în străinătate i-a silit pe mulți să se apuce de câte o muncă la care nici nu s-au gândit; iar pe mulți i-a obligat să se apuce de cu totul altă muncă decât cea dorită.

În privința dobândirii cunoștințelor de limbi străine, se pot spune următoarele:

a) Toți ofițerii ucraineni care trăiesc în România au învățat într-o anumită măsură limba română, atât cât este necesar pentru traiul de zi cu zi.

b) O parte din ofițeri s-au perfecționat la limba română, încât pot fi traducători, dar aceștia nu sunt decât în proporție de cel mult 20%, mai ales dacă ar fi vorba de traduceri literare.

c) Limba germană o cunosc în prezent, mai mult sau mai puțin bine – 27 ofițeri.

d) Limba franceză o cunosc 8 ofițeri.

În afară de cei menționați mai sus, un singur ofițer a depășit nivelul studiilor generale ajungând până la absolvirea celor universitare.

Din cele prezentate se pot trage următoarele concluzii:

1. În decursul primilor 10 ani pierderile în rândurile ofițerilor din emigrație au fost reduse.

2. Cu toate că ofițerii nu erau pregătiți să facă față luptei pentru existență în străinătate, au demonstrat voința în a birui dificultățile perioadei de început și a găsi o muncă, care să nu fie în contradicție cu demnitatea de om.

3. O parte din ofițerime a găsit posibilitatea de a urma cursurile unor instituții superioare de învățământ (în Cehia, Austria, România), în scopul ca mai târziu să fie de cât mai mare folos Patriei.

4. Ofițerii care trăiesc în emigrație în România, ca și pretutindeni, au păstrat în inimă dragostea pentru Patria înrobită și fidelitatea față de drapelul ucrainean, sub faldurile căruia au luptat pentru eliberarea Ucrainei, precum și dorința arzătoare de a ajunge cât se poate de repede la lupta pentru eliberarea poporului lor!

În general, primii zece ani de emigrație au demonstrat faptul că oricât s-ar mai prelungi timpul acesteia, el nu va frânge în luptătorii ucraineni spiritul lor puternic și nu-i va face pe ofițerii noștri să devină adepți ai dominației comuniste ruse.

București, 1930

Hnat Porohivski

Traducere din limba ucraineană: Olga Andrici (Porohivska)

LISTA ȘI REZUMATUL DOCUMENTELOR

1. **Aprilie 1932.** Notă informativă a lui Hnat Porohivski privind relația ucrainenilor Serbeniuk-Kralia.
2. **1933** Ștutul de serviciu al lui Hnat Porohivski la Marele Stat Major al Armatei Române.
3. **4 august 1933.** Notă privind Uniunea Foștilor Luptători ai Armatei Republicii Democratice Ucrainene.
4. **31 mai 1934.** Notă privind reuniunea emigranților ucraineni petliuriști.
5. **14 septembrie 1936.** Notă a lui Hnat Porohivski privind intenția de a obține naturalizarea română.
6. **10 ianuarie 1937.** Notă privind propaganda iredentistă ucraineană.
7. **16 iunie 1937.** Notă privind scrisoarea adresată de generalul ucrainean Horunji locotenent-colonelului Hnat Porohivski.
8. **28 august 1937.** Notă a lui Hnat Porohivski privind situația din Polonia.
9. **29 mai 1938.** Notă a lui Hnat Porohivski privind chestiunea ucraineană.
10. **1 august 1938.** Notă a lui Hnat Porohivski privind vizita în România a ziaristului german H. Lorentz.
11. **23 august 1938.** Notă a lui Hnat Porohivski privind vizita în România a ziaristului german H. Lorentz.
12. **7 decembrie 1938.** Notă a Direcției Generale a Poliției și Siguranței privind deplasarea lui Hnat Porohivski în străinătate.
13. **1 ianuarie 1939.** Mesaj de felicitare, cu ocazia Anului Nou, adresat de către conducerea Uniunii Emigranților Militari Ucraineni din România tuturor emigranților militari ucraineni.
14. **12 ianuarie 1939.** Scrisoare din Lvov interceptată în legătură cu G. Porohivski.
15. **Ianuarie 1939.** Notă a Direcției Generale a Poliției și Siguranței privind deplasarea lui Hnat Porohivski în străinătate.
16. **17 ianuarie 1939.** Notă privind posibila colaborare a lui Hnat Porohivski cu serviciile polone de informații.
17. **17 ianuarie 1939.** Buletin al Secției a II-a a Marelui Stat Major privind mișcarea ucraineană.
18. **25 ianuarie 1939.** Scrisoare a locotenent-colonelului Hnat Porohivski către colonelul S. Efremov.
19. **26 ianuarie 1939.** Scrisoare a locotenent-colonelului G. Porohivski către generalul O. Udovicenko.

20. **1 Ianuarie 1939.** Dare de seamă a lui Hnat Porohivski către emigranții militari ucraineni din România.
21. **28 ianuarie 1939.** Notă a Corpului Detectivilor, către Ministerul Afacerilor Străine, privind emigrația ucraineană și liderii organizațiilor din România.
22. **3 februarie 1939.** Adresă a Serviciului Secret de Informații, către Prefectura Poliției Capitalei, privind eliberarea unui pașaport pe numele lui Hnat Porohivski.
23. **6 februarie 1939.** Scrisoare a lui Hnat Porohivski, în calitate de președinte al Uniunii Fostilor Combatanți ai Armatei Republicii Democratice Ucrainene Emigrați în România, către atamanul emigranților ucraineni.
24. **13 februarie 1939.** Notă a Corpului Detectivilor privind vizita lui Hnat Porohivski în Ucraina Subcarpatică.
25. **21 februarie 1939.** Notă a Corpului Detectivilor privind vizita lui Hnat Porohivski în Ucraina Subcarpatică.
26. **21 februarie 1939.** Scrisoare adresată de către un emigrant ucrainean lui Hnat Porohivski.
27. **23 februarie 1939.** Notă a Secției a II-a a Marelui Stat Major, către Serviciul Secret de Informații, privind confiscarea unor broșuri aparținând lui G. Porohivski.
28. **24 februarie 1939.** Notă a Serviciului Secret de Informații, către Secția a II-a Marelui Stat Major, privind confiscarea unor broșuri aparținând lui Hnat Porohivski.
29. **28 februarie 1939.** Notă a Corpului Detectivilor, către Direcția Generală a Poliției și Siguranței, privind vizita lui G. Porohivski în Ucraina Subcarpatică.
30. **1 martie 1939.** Notă privind vizita lui Hnat Porohivski în Ucraina Subcarpatică.
31. **2 martie 1939.** Notă a Corpului Detectivilor, către Direcția Generală a Poliției și Siguranței, privind vizita lui Hnat Porohivski în Ucraina Subcarpatică.
32. **13 martie 1939.** Notă privind reuniunea de la sediul societății „Bucovina” asupra vizitei lui Hnat Porohivski în Ucraina Subcarpatică.
33. **Aprilie 1939.** Notă privind reuniunea Comitetului Ucrainean, cu participarea lui Hnat Porohivski, asupra poziției emigrației ucrainene din România față de Polonia.
34. **12 mai 1939.** Notă a Corpului Detectivilor, către Direcția Generală a Poliției și Siguranței, privind activitatea lui Hnat Porohivski în legătură cu chestiunea ucraineană.
35. **18 mai 1939.** Notă privind înființarea Uniunii Combatanților Ucraineni, condusă de către locotenent-colonelul Hnat Porohivski.
36. **Septembrie 1939.** Cerere a lui Hnat Porohivski privind obținerea cetățeniei române.

37. **12 septembrie 1939.** Cerere a lui Hnat Porohivski, către ministrul Justiției, privind acordarea dispensei de stagiu în vederea dobândirii cetățeniei române.
38. **16 septembrie 1939.** Cerere a lui Hnat Porohivski, către Serviciul Secret de Informații, privind acordarea ajutorului pentru scutirea de stagiu la dobândirea cetățeniei române.
39. **1939.** Jurământul lui Hnat Porohivski.
40. **10 octombrie 1939.** Notă privind emigrația ucraineană din România și posibila reorientare a lui Hnat Porohivski.
41. **9 noiembrie 1939.** Notă privind formarea Legiunii Ucrainene din Franța și posibile demersuri ale lui Hnat Porohivski în vederea înrolării ucrainenilor din România.
42. **6 februarie 1940.** Notă privind deplasarea locotenent-colonelului Hnat Porohivski la Paris și întrevederea cu generalul Udovichenko.
43. **23 februarie 1940.** Notă privind numirea lui Hnat Porohivski în funcția de comisar al guvernului ucrainean în exil pentru statele balcanice.
44. **Martie 1940.** Buletin informativ al Secției a II-a a Marelui Stat Major privind minoritatea și emigrația politică ucrainene din România.
45. **27 martie 1940.** Notă a Corpului Detectivilor privind deplasarea locotenent-colonelului Hnat Porohivski la Paris și întrevederea cu generalul Udovichenko.
46. **2 aprilie 1940.** Notă privind deplasarea lui Hnat Porohivski la Roma și întrevederea cu liderii emigranților ucraineni petliuriști.
47. **3 aprilie 1940.** Notă privind intenția lui Hnat Porohivski de a vizita conducătorii mișcării petliuriste din Polonia.
48. **8 iunie 1940.** Referat privind formalități pentru Hnat Porohivski.
49. **10 iulie 1940.** Notă privind prelungirea autorizației lui Hnat Porohivski.
50. **10 iulie 1940.** Notă a Agenturii Frontului de Est privind prelungirea autorizației lui Hnat Porohivski.
51. **3 august 1940.** Notă privind activitatea Comitetului Ucrainean din București, condus de Hnat Porohivski.
52. **5 septembrie 1940.** Scrisoare a lui Hnat Porohivski către Fedor Stepanovici.
53. **12 septembrie 1940.** Notă privind demisia lui Hnat Porohivski din funcția de președinte al Comitetului Ucrainean petliurist din România.
54. **26 septembrie 1940.** Articolul „Unul din banda *Moruzov-Ștefănescu*”, *Porunca Vremii*.
55. **16 octombrie 1940.** Notă privind opțiunile politice ale emigranților ucraineni din România.
56. **10 februarie 1941.** Notă a Serviciului Special de Informații prin care se semnalează publicarea unui articol împotriva lui Hnat Porohivski.
57. **28 februarie 1941.** Referat al Agenturii Frontului de Est referitor la eliberarea unei legitimații lui Hnat Porohivski.

58. **23 martie 1941.** Notă a Direcției Generale a Poliției privind situația din Comitetul pentru Asistența Emigranților Ucraineni și suspiciunea privind colaborarea lui Hnat Porohivski cu servicii de informații străine.
59. **31 martie 1941.** Adresă a Ministerului Afacerilor Interne către Serviciul Special de Informații privind pe Hnat Porohivski.
60. **12 aprilie 1941.** Referat al Agenturii Frontului de Est privind disensiunile din sânul emigrației ucrainene din România și necesitatea sprijinirii unei conduceri unice.
61. **15 mai 1941.** Notă a Serviciului Special de Informații, către Ministerul Afacerilor Interne, privind disensiunile din sânul emigrației ucrainene și susținerea lui Hnat Porohivski ca lider al organizației petliuriste.
62. **20 iunie 1941.** Adresa Direcției Poliției de Siguranță, către Serviciul Special de Informații, prin care se solicită relații asupra lui Hnat Porohivski, suspectat de colaborare cu servicii de informații străine.
63. **26 iunie 1941.** Notă a Serviciului Special de Informații despre emigranții ucraineni, plecarea lui Hnat Porohivski în direcția frontierei româno-sovietice.
64. **26 iunie 1941.** Adresă a Serviciului Special de Informații, către Direcția Generală a Poliției, prin care se solicită acordarea sprijinului lui Hnat Porohivski.
65. **23 iulie 1941.** Adresă a Serviciului Special de Informații în care se arată necesitatea sprijinirii lui Hnat Porohivski.
66. **23 iulie 1941.** Notă a Direcției Generale a Poliției către Serviciul Special de Informații privind recrutarea de către Hnat Porohivski a conaționalilor pentru frontul antisovietic.
67. **24 iulie 1941.** Notă a Serviciului Special de Informații privind deplasarea lui Hnat Porohivski la Viena.
68. **25 iulie 1941.** Notă a Secției a II-a a Marelui Cartier General, către Serviciul Special de Informații, privind recrutarea de către Hnat Porohivski a conaționalilor pentru frontul antisovietic.
69. **3 august 1941.** Notă a Eșalonului I, către Direcția Generală a Poliției, privind recrutarea de către Hnat Porohivski a conaționalilor pentru frontul antisovietic.
70. **19 august 1941.** Notă a Agenturii Frontului de Est privind Comitetul Ucrainean pentru Asistența Emigranților Ucraineni din România.
71. **19 august 1941.** Notă a Agenturii Frontului de Est privind măsuri către Consiliul de Miniștri în legătură cu emigrația ucraineană.
72. **20 august 1941.** Notă a Agenturii Frontului de Est privind organizarea unității ucrainene în cadrul Armatei Române de către Hnat Porohivski și recuperarea arhivei Comitetului pentru Asistența Emigranților Ucraineni.
73. **20 august 1941.** Notă a Agenturii Frontului de Est privind percheziția la sediul „Comitetului Ucrainean” din str. Cuțitul de Argint.

74. **August 1941.** Declarație a lui Vasile Melnik privind activitatea Comitetului pentru Asistența Emigranților Ucraineni din România, criticile aduse lui Hnat Porohivski și altor lideri petliuriști.
75. **August 1941.** Caracteristică a emigrantului ucrainean Vasile Melnik.
76. **August 1941.** Notă privind membrii Comitetului pentru Asistența Emigranților Ucraineni în România, istoricul și activitatea acestuia.
77. **August 1941.** Decizie a Uniunii Combatanților fostei Armate a Republicii Ucrainene în România privind constituirea unui organ special ucrainean.
78. **11 septembrie 1941.** Notă a Corpului Detectivilor privind o carte poștală adresată de Gherasim Nistorenko lui Hnat Porohivski, activitatea celui din urmă de organizare a unității ucrainene pe frontul antisovietic.
79. **Septembrie 1941.** Referat al Corpului Detectivilor privind istoricul diferendului dintre Comitetul pentru Asistența Emigranților Ucraineni din România și grupul condus de Vasile Melnik.
80. **Septembrie 1941.** Notă a Agenturii Frontului de Est privind un mandat poștal adresat lui Hnat Porohivski.
81. **3 octombrie 1941.** Notă a Serviciului Special de Informații privind revenirea din Ucraina în țară a lui Hnat Porohivski.
82. **14 octombrie 1941.** Notă a Serviciului Special de Informații privind revenirea lui Hnat Porohivski din Ucraina și deplasarea sa în Germania.
83. **14 octombrie 1941.** Adeverința Serviciului Special de Informații nr. 1153 privind calitatea lui Hnat Porohivski de consilier în serviciul Armatei Române.
84. **20 octombrie 1941.** Notă a Serviciului Special de Informații privind impresiile lui Hnat Porohivski asupra deplasării în Ucraina eliberată de bolșevici.
85. **20 octombrie 1941.** Notă a Serviciului Special de Informații, către Ministerul Afacerilor Străine, privind constatări ale organelor sale din teritoriile dintre Nistru-Bug-Nipru.
86. **21 octombrie 1941.** Notă a Serviciului Special de Informații privind parastasul oficiat de emigranții ucraineni din București pentru conaționalii căzuți în lupta pentru eliberarea Ucrainei.
87. **22 octombrie 1941.** Notă a Serviciului Special de Informații privind plecarea lui Hnat Porohivski la Viena.
88. **27 octombrie 1941.** Notă a Serviciului Special de Informații privind starea de spirit a membrilor Comitetului pentru Asistența Emigranților Ucraineni din capitală.
89. **2 noiembrie 1941.** Notă a Serviciului Special de Informații privind întoarcerea lui Hnat Porohivski din Viena.
90. **11 noiembrie 1941.** Notă a Serviciului Special de Informații privind declarațiile lui Hnat Porohivski asupra ofertei germane de a prelua conducerea unui lagăr de prizonieri sovietici.

91. **14 noiembrie 1941.** Notă a Serviciului Special de Informații privind propunerea lui Hnat Porohivski de trimitere în Ucraina a unor ajutoare umanitare.
92. **18 noiembrie 1941.** Notă a Serviciului Special de Informații privind intensificarea activității Organizației Ucrainenilor Naționaliști.
93. **18 noiembrie 1941.** Notă a Serviciului Special de Informații privind declarațiile lui Hnat Porohivski asupra viitorului teritoriilor eliberate de sub ocupație sovietică și implicarea emigranților ucraineni.
94. **27 noiembrie 1941.** Notă privind avertizarea lui Hnat Porohivski în legătură cu amestecul emigranților ucraineni în problema ucraineană din Transnistria.
95. **4 decembrie 1941.** Notă a Agenturii Frontului de Est privind participarea emigranților ucraineni din România la conferința emigranților de la Berlin, prezidată de Skoropadski.
96. **9 ianuarie 1942.** Notă privind mutarea radio-jurnalului ucrainean din biroul lui Hnat Porohivski.
97. **20 februarie 1942.** Informarea Cabinetului Militar al Președinției Consiliului de Miniștri, către Ministerul Afacerilor Interne, privind aprobarea de către mareșalul Ion Antonescu a unor măsuri asupra emigranților ucraineni din România.
98. **3 martie 1942.** Notă a Ministerului Afacerilor Interne, către Serviciul Special de Informații, privind executarea măsurilor referitoare la tranșarea diferendului dintre emigranții ucraineni din capitală.
99. **4 martie 1942.** Notă a Ministerului Afacerilor Interne, către Direcția Generală a Poliției, privind menținerea măsurii de închidere a „Comitetului Ucrainean” din str. Cuțitul de Argint, București.
100. **10 martie 1942.** Notă a Serviciului Special de Informații, către Ministerul de Interne, privind executarea măsurilor referitoare la tranșarea diferendului dintre emigranții ucraineni din București.
101. **16 martie 1942.** Notă a Ministerului Afacerilor Interne, către Direcția Generală a Poliției, prin care se solicită ca inventarul Comitetului Ucrainean din România să fie predat lui Hnat Porohivski.
102. **2 aprilie 1942.** Notă a Direcției Poliției de Siguranță, către Ministerul Afacerilor Străine, privind predarea inventarului Comitetului Ucrainean din București lui Hnat Porohivski.
103. **9 aprilie 1942.** Notă a Serviciului Special de Informații, către Ministerul Afacerilor Interne, cu propuneri de închidere a „Comitetului Ucrainean” din București și arestare a lui Vasile Melnik.
104. **18 aprilie 1942.** Notă a Prefecturii Poliției Capitalei, către Ministerul Afacerilor Interne, privind internarea lui Vasile Melnik.
105. **29 aprilie 1942.** Referat al Serviciului Special de Informații privind autorizația de deschidere a ziarului „Jitia”, relația dintre emigranții petliuriști și minoritatea ucraineană din România.

106. **6 mai 1942.** Notă a Serviciului Special de Informații privind starea de spirit a emigranților ucraineni petliuriști și hatmaniști din București.
107. **11 mai 1942.** Notă a Biroului 2 Siguranță privind starea de spirit a emigranților ucraineni din București după arestarea lui Vasile Melnik.
108. **6 iunie 1942.** Notă a Direcției Generale a Poliției privind demersurile Comitetului Ucrainean condus de Hnat Porohivski de deschidere a unui ziar.
109. **18 august 1942.** Referat privind avizul negativ la cererea lui Vasile Melnik de eliberare din lagărul de la Târgu-Jiu.
110. **27 august 1942.** Notă a Serviciului Special de Informații, către Direcția Administrației de Stat, privind avizul negativ la cererea lui Vasile Melnik de eliberare din detenție.
111. **31 august 1942.** Notă a Corpului Detectivilor, către Serviciul Special de Informații, privind starea de spirit a emigrației ucrainene din București.
112. **2 septembrie 1942.** Notă a Corpului Detectivilor, către Serviciul Special de Informații, privind starea de spirit a emigrației ucrainene din București.
113. **3 septembrie 1942.** Notă a Corpului Detectivilor, către Serviciul Special de Informații, privind starea de spirit a emigrației ucrainene din București.
114. **10 decembrie 1942.** Notă a Prefecturii Poliției Capitalei, către Corpul Detectivilor, privind starea de spirit a emigrației ucrainene și ruse din București.
115. **23 decembrie 1942.** Referat privind cererea A. Iaroș de eliberare a lui Vasile Melnik din detenție și avizul favorabil în acest sens.
116. **1942.** Memoriul lui V. Melnik privind justificarea eliberării din detenție adresat președintelui Comisiei de Verificare a lagărului Târgu-Jiu.
117. **10 ianuarie 1943.** Notă a Direcției Generale a Poliției privind apropierea dintre emigranții ucraineni hatmaniști și cei petliuriști din București.
118. **15 ianuarie 1943.** Notă a Serviciului Special de Informații, către Ministerul Afacerilor Interne, privind avizarea favorabilă a eliberării lui Vasile Melnik din detenție.
119. **2 februarie 1943.** Notă a Serviciului Special de Informații privind apropierea dintre emigranții hatmaniști și cei petliuriști din București.
120. **18 februarie 1943.** Notă a Serviciului Special de Informații privind o scrisoare adresată de Andrei Livițki emigrației politice ucrainene din România.
121. **20 februarie 1943.** Notă a Serviciului Special de Informații privind starea de spirit a emigrației ucrainene din București față de evoluțiile de pe frontul antisovietic.
122. **20 februarie 1943.** Notă a Serviciului Special de Informații privind starea de spirit a emigrației ucrainene din București față de evoluțiile de pe frontul antisovietic.
123. **20 februarie 1943.** Notă a Serviciului Special de Informații privind starea de spirit a emigrației ucrainene din București față de evoluțiile de pe frontul antisovietic.

124. **20 martie 1943.** Notă a Serviciului Special de Informații privind apropierea dintre emigranții ucraineni hatmaniști și cei petliuriști din București.
125. **12 mai 1943.** Notă a Agenturii Frontului de Est privind prelungirea șederii în țară a lui Hnat Porohivski.
126. **19 mai 1943.** Adresa Direcției Generale a Poliției către Serviciul Special de Informații privind preschimbarea certificatului *Nansen* de către Hnat Porohivski.
127. **4 noiembrie 1943.** Adresa Serviciului Special de Informații nr. 6117 privind decorarea lt.-colonelului Hnat Porohivski.
128. **25 noiembrie 1943.** Scrisoare de solidarizare a Comitetului de Asistență al Ucrainenilor Emigrați în România, prezidat de Hnat Porohivski, către mareșalul Ion Antonescu.
129. **Decembrie 1943.** Scrisoare de mulțumire a Ministerului Afacerilor Străine, în numele mareșalului Ion Antonescu, către Hnat Porohivski.
130. **30 iunie 1946.** Ordin al comandantului detașamentului „Vulturul” privind deplasarea lui H. Porohivski din garnizoana Joița.
131. **30 octombrie 1946.** Notă a Corpului Detectivilor privind pe Gh. Furman, membru al „Centrului Porohivski”.
132. **22 noiembrie 1946.** Notă a Corpului Detectivilor privind pe Hnat Porohivski.
133. **23 noiembrie 1946.** Notă a Corpului Detectivilor privind pe Ion Grigorovici și Hnat Porohivski.
134. **26 noiembrie 1946.** Adresă a Corpului Detectivilor, către Serviciul Special de Informații, prin care se solicită date despre Gh. Furman, membru al „Centrului Porohivski”.
135. **14 decembrie 1946.** Notă a Inspectoratului Regional de Poliție Iași, către Corpul Detectivilor, privind pe Gh. Furman și I. Grigorovici.
136. **21 ianuarie 1949.** Raport al Serviciului III al Securității privind percheziționarea și arestarea lui Vasile Melnik.
137. **9 februarie 1949.** Notă privind pe Hnat Porohivski.
138. **26 aprilie 1949.** Notă privind rezultatul cercetărilor privind pe Hnat Porohivski la domiciliul familiei.
139. **18 iulie 1950.** Declarație a lui Solcan C. Mihaiu privind pe Hnat Porohivski.
140. **18 mai 1951.** Notă a Direcției Generale a Securității Statului privind identificarea lui Hnat Porohivski.
141. **25 decembrie 1951.** Direcția a III-a a Securității Statului, către Direcția a IV-a, privind solicitarea de investigații asupra lui Hnat Porohivski.
142. **1 februarie 1952.** Adresă a Direcției Generale a Securității Statului, către Regionala București, privind identificarea foștilor conducători ai Organizației Naționaliste Ucrainene.
143. **9 februarie 1952.** Notă a Regionalei București, către Direcția Generală a Securității Statului, privind pe Vasile Melnik.

144. **11 februarie 1952.** Notă a Direcției Generale a Securității Statului privind rezultatul investigațiilor asupra lui Hnat Porohivski.
145. **8 aprilie 1952.** Notă a Regionalei București a Securității Statului, către Raionul de Securitate Vidra, privind investigații asupra lui Hnat Porohivski.
146. **1 mai 1952.** Notă a postului de poliție Călugăreni, către Serviciul Raional de Securitate Vidra, privind dispariția lui Hnat Porohivski de la domiciliu.
147. **2 mai 1952.** Notă a Serviciului Raional de Securitate Vidra, către Direcția Regională București, privind rezultatul investigațiilor asupra lui Hnat Porohivski.
148. **3 septembrie 1954.** Proces-verbal de interogare a lui Dumitru Rășcanu cu privire la Hnat Porohivski.
149. **1954.** Fișă elaborată de către Direcția Generală a Securității Statului privind pe Hnat Porohivski.
150. **1954.** Materiale extrase de către Direcția Generală a Securității Statului de la Serviciul de Evidență și Documentare Străini privind pe Hnat Porohivski.
151. **1955.** Proces-verbal de interogare a lui Budai N. Constantin cu privire la Hnat Porohivski.
152. **1955.** Declarație a lui Titus Bălănescu privind pe Hnat Porohivski.
153. **29 noiembrie 1955.** Proces-verbal de interogare a lui Titus Bălănescu.
154. **29 octombrie 1956.** Notă informativă a agentului „Popescu Alexandru” privind pe Hnat Porohivski.
155. **1956.** Notă a Direcției Generale a Securității Statului privind pe Ita Porohivski și Hnat Porohivski.
156. **15 aprilie 1958.** Referat privind predarea dosarului lui Hnat Porohivski la Serviciul „C”.
157. **22 ianuarie 1963.** Hotărâre a Serviciului „C” pentru păstrarea la arhivă a dosarului lui Hnat Porohivski.
158. **22 ianuarie 1964.** Notă-extras a Serviciului „C” privind materialele arhivate referitoare la Hnat Porohivski.

LIST AND SUMMARY OF DOCUMENTS

1. **April 1932.** Informative Note of Hnat Porochiwsky on the relation of the Ukrainians Serbenyuk-Kralya.
2. **1933.** Payroll of Hnat Porochiwsky at the Joint Chief of Staff of the Romanian Army.
3. **4 August 1933.** Note about the Union of Former Fighters in the Ukrainian Democratic Republic Army.
4. **31 May 1934.** Note on the meeting of Petliurist Ukrainian emigrants.
5. **14 September 1936.** Note of Hnat Porochiwsky on his intention to obtain the Romanian naturalization.
6. **10 January 1937.** Note on the Ukrainian irredentist propaganda.
7. **16 June 1937.** Note about the Letter sent by the Ukrainian General Horunjy to lieutenant-colonel Hnat Porochiwsky.
8. **28 August 1937.** Note of Hnat Porochiwsky on the situation in Poland.
9. **29 May 1938.** Note of Hnat Porochiwsky on the Ukrainian Question.
10. **1 August 1938.** Note of Hnat Porochiwsky on the visit to Romania of the German journalist H. Lorentz.
11. **23 August 1938.** Note of the Hnat Porochiwsky on the visit to Romania of the German journalist H. Lorentz.
12. **7 December 1938.** Note of the Police and Safety General Division about the voyage of Hnat Porochiwsky abroad.
13. **1 January 1939.** Congratulatory message, on the occasion of the New Year, addressed by the Board of the Union of Ukrainian Military Emigrants in Romania to all Ukrainian Military Emigrants.
14. **12 January 1939.** Intercepted letter from Lvov about H. Porochiwsky.
15. **January 1939.** Note of the Police and Safety General Division on the voyage of Hnat Porochiwsky abroad.
16. **17 January 1939.** Note on the possible collaboration of Hnat Porochiwsky with the Polish intelligence services.
17. **17 January 1939.** Bulletin of the Second Division of the Joint Chief of Staff on the Ukrainian movement.
18. **25 January 1939.** Letter of lieutenant-colonel Hnat Porochiwsky to Colonel S. Efremov.
19. **26 January 1939.** Letter of lieutenant-colonel H. Porochiwsky to General O. Udovichenko.
20. **January 1939.** Report of Hnat Porochiwsky to the Ukrainian Military emigrants in Romania.

21. **28 January 1939.** Note of the Detective Corpus to the Ministry of Foreign Affairs, on the Ukrainian emigration and the leaders of the organizations in Romania.
22. **3 February 1939.** Letter of the Secret Service to the Bucharest Prefecture Police on the issuance of a passport for Hnat Porochiowsky.
23. **6 February 1939.** Letter of Hnat Porochiowsky, as President of the Union of Former Combatants in the Army of the Democratic Ukrainian Republic Emigrants in Romania, to the Ukrainian emigrants' Ataman.
24. **13 February 1939.** Note of the Detective Corpus on the visit of Hnat Porochiowsky in Sub-Carpathian Ukraine.
25. **21 February 1939.** Note of the Detective Corpus on the visit of Hnat Porochiowsky in Sub-Carpathian Ukraine.
26. **21 February 1939.** Letter addressed by a Ukrainian emigrant to Hnat Porochiowsky.
27. **23 February 1939.** Note of the Second Division of the Joint Chief of Staff, to the Secret Service on the confiscation of brochures belonging to H. Porochiowsky.
28. **24 February 1939.** Note of the Secret Service to the Second Division of the Joint Chief of Staff on the confiscation of brochures belonging to H. Porochiowsky.
29. **28 February 1939.** Note of the Detective Corpus to the Police and Safety General Division on the visit of Hnat Porochiowsky in Sub-Carpathian Ukraine.
30. **1 March 1939.** Note on the visit of Hnat Porochiowsky in Sub-Carpathian Ukraine.
31. **2 March 1939.** Note of the Detective Corpus, to the Police and Safety General Division, on the visit of Hnat Porochiowsky in Sub-Carpathian Ukraine.
32. **13 March 1939.** Note about the meeting at the headquarters of the "Bucovina" Society on the visit of Hnat Porochiowsky in Sub-Carpathian Ukraine.
33. **April 1939.** Note about the meeting of the Ukrainian Committee, with the participation of Hnat Porochiowsky, on the position of the Ukrainian emigration in Romania towards Poland.
34. **12 May 1939.** Note of the Detective Corpus to the Police and Safety General Division on the activity of H. Porochiowsky in connection with the Ukrainian Question.
35. **18 May 1939.** Note on the establishment of the Union of Ukrainian Combatants, led by lieutenant-colonel Hnat Porochiowsky.
36. **September 1939.** Request of Hnat Porochiowsky for obtaining the Romanian citizenship.
37. **12 September 1939.** Request of H. Porochiowsky to the Minister of Justice for obtaining derogation from the minimal stage for obtaining the Romanian citizenship.

38. **16 September 1939.** Request of Hnat Porochiwsky to the Information Secret Service on getting assistance for obtaining derogation from the minimal stage for obtaining the Romanian citizenship.
39. **1939.** Oath of lieutenant-colonel Hnat Porochiwsky.
40. **10 October 1939.** Note on the Ukrainian emigration in Romania and the possible reorientation of Hnat Porochiwsky.
41. **9 November 1939.** Note on the establishment of the Ukrainian Legion and possible demarches of Hnat Porochiwsky for the enrolment of the Ukrainians in Romania.
42. **6 February 1940.** Note on the voyage of lieutenant-colonel Hnat Porochiwsky to Paris and the meeting with General Udovichenko.
43. **23 February 1940.** Note on the appointment of Hnat Porochiwsky as Commissar of the Ukrainian Exile Government for the countries in the Balkans.
44. **March 1940.** Informative Bulletin of the Second Division of the Joint Chief of Staff on the minority and Ukrainian political emigration in Romania.
45. **27 March 1940.** Note of the Detective Corpus on the voyage of lieutenant-colonel Hnat Porochiwsky to Paris and the meeting with general Udovichenko.
46. **2 April 1940.** Note on the voyage of Hnat Porochiwsky to Rome and the meeting with the leaders of the Ukrainian Petliurist emigrants.
47. **3 April 1940.** Note on the intention of Hnat Porochiwsky to visit the leaders of the Petliurist movement in Poland.
48. **8 June 1940.** Report on formalities for H. Porochiwsky.
49. **10 July 1940.** Note on the extension of the authorization of Hnat Porochiwsky.
50. **10 July 1940.** Note of the Eastern Front Agency on the extension of the authorization of H. Porochiwsky.
51. **3 August 1940.** Note on the activity of the Ukrainian Committee in Bucharest, led by Hnat Porochiwsky.
52. **5 September 1940.** Letter of Hnat Porochiwsky to Fedor Stepanovich.
53. **12 September 1940.** Note on the resignation of Hnat Porochiwsky as President of the Ukrainian Petliurist Committee in Romania.
54. **26 September 1940.** Article "One from the gang of Moruzov-Ștefănescu", *Porunca Vremii*.
55. **16 October 1940.** Note on the political options of the Ukrainian emigrants in Romania.
56. **10 February 1941.** Note of the Special Intelligence Service highlighting the publication of an article against Hnat Porochiwsky.
57. **28 February 1941.** Report of the Eastern Front Agency on issuing a document for Hnat Porochiwsky.
58. **23 March 1941.** Note of the Police General Division on the situation of the Aid Committee for the Ukrainian Emigrants and the suspicion about the collaboration of Hnat Porohovski with foreign intelligence services.

59. **31 March 1941.** Letter of the Ministry of Interior to the Special Intelligence Service about Hnat Porochiowsky.
60. **12 April 1941.** Report of the Eastern Front Agency about the frictions within the Ukrainian emigration in Romania and the need for supporting a single leadership.
61. **15 May 1941.** Note of the Special Intelligence Service to the Ministry of Interior about the frictions within the Ukrainian emigration in Romania and the support for Hnat Porochiowsky as leader of the Petliurist organization.
62. **20 June 1941.** Letter of the Safety Police Division to the Special Intelligence Service requesting information about Hnat Porochiowsky, under the suspicion of collaborating with foreign intelligence services.
63. **26 June 1941.** Note of the Special Intelligence Service about the Ukrainian emigrants, the departure of Hnat Porochiowsky towards the Romanian-Soviet border.
64. **26 June 1941.** Letter of the Special Intelligence Service to the Police General Division requesting support for Hnat Porochiowsky.
65. **23 July 1941.** Letter of the Special Intelligence Service explaining the need for supporting Hnat Porochiowsky.
66. **23 July 1941.** Note of the Police General Division to the Special Intelligence Service on the recruitment by Hnat Porochiowsky of co-nationals for the Anti-Soviet front.
67. **24 July 1941.** Note of the Special Intelligence Service on the voyage of Hnat Porochiowsky in Vienna.
68. **25 July 1941.** Note of the Second Division of the General Headquarters to the Special Intelligence Service on the recruitment by Hnat Porochiowsky of co-nationals for the Anti-Soviet front.
69. **3 August 1941.** Note of the First Squadron to the Police General Division on the recruitment by the Hnat Porochiowsky of co-nationals for the Anti-Soviet front.
70. **19 August 1941.** Note of the Eastern Front Agency about the Ukrainian Aid Committee for the Ukrainian Emigrants in Romania.
71. **19 August 1941.** Note of the Eastern Front Agency on measures taken by the Council of Ministers about the Ukrainian emigration.
72. **20 August 1941.** Note of the Eastern Front Agency on the organization of the Ukrainian unit within the Romanian Army by the Hnat Porochiowsky and the recovery of the archives of the Aid Committee for Ukrainian Emigrants.
73. **20 August 1941.** Note of the Eastern Front Agency on the search at the "Ukrainian Committee" headquarters in Cușitul de Argint street.
74. **August 1941.** Declaration of Vasile Melnik on the activity of the Aid Committee for Ukrainian Emigrants in Romania, critique addressed to Hnat Porochiowsky and other Petliurist leaders.
75. **August 1941.** Characterization of the Ukrainian emigrant Vasile Melnik.

76. **August 1941.** Note on the members of the Aid Committee for Ukrainian Emigrants in Romania, its history and activity.
77. **August 1941.** Decision of the Union of Former Combatants in the Army of the Ukrainian Republic in Romania on the establishment of a Ukrainian special organ.
78. **11 September 1941.** Note of the Detective Corpus on a postal card written by Gherasim Nistorenko to Hnat Porochiwsky, the activity of the latter in organizing the Ukrainian unity on the Anti-Soviet front.
79. **September 1941.** Report of the Detective Corpus on the history of the dispute between the Aid Committee for Ukrainian Emigrants in Romania and the group led by Vasyl Melnyk.
80. **September 1941.** Note of the Eastern Front Agency on a postal note addressed to Hnat Porochiwsky.
81. **3 October 1941.** Note of the Special Intelligence Service on the return from Ukraine of Hnat Porochiwsky.
82. **14 October 1941.** Note of the Special Intelligence Service on the return from Ukraine of Hnat Porochiwsky and his voyage to Germany.
83. **14 October 1941.** Certificate of the Special Intelligence Service no. 1153 on the position of Hnat Porochiwsky as counsellor in the service of the Romanian Army.
84. **20 October 1941.** Note of the Special Intelligence Service on the voyage of Hnat Porochiwsky in the Ukraine freed from the Bolshevik rule.
85. **20 October 1941.** Note of the Special Intelligence Service to the Ministry of Foreign Affairs on the findings of its territorial branches in the territory between Dniester-Bug-Dnepr.
86. **21 October 1941.** Note of the Special Intelligence Service on the wake organized by the Ukrainian emigrants in Bucharest for their co-nationals deceased in the fight for Ukraine's liberation.
87. **22 October 1941.** Note of the Intelligence Special Service on the departure of Hnat Porochiwsky to Vienna.
88. **27 October 1941.** Note of the Special Intelligence Service on the spirit of the members of the Aid Committee for Ukrainian Emigrants in Bucharest.
89. **2 November 1941.** Note of the Special Intelligence Service on the return of Hnat Porochiwsky from Vienna.
90. **11 November 1941.** Note of the Special Intelligence Service on the declarations of Hnat Porochiwsky about the German offer to take over the direction of a camp with Soviet prisoners.
91. **14 November 1941.** Note of the Special Intelligence Service on the proposal of Hnat Porochiwsky to send humanitarian aid to Ukraine.
92. **18 November 1941.** Note of the Special Intelligence Service on the intensification of the activity of the Nationalist Ukrainian Organization.
93. **18 November 1941.** Note of the Special Intelligence Service on the declarations of Hnat Porochiwsky about the future of the freed territories

- from the Soviet occupation and the involvement of the Ukrainian emigrants.
94. **27 November 1941.** Note on the warning addressed by Hnat Porochiowsky about the involvement of the Ukrainian emigrants in the Ukrainian Question in Transnistria.
 95. **4 December 1941.** Note of the Eastern Front Agency on the participation of the Ukrainian emigrants in Romania at the Emigrants' Conference in Berlin, presided by Skoropadsky.
 96. **9 January 1942.** Note about the move of the Ukrainian radio-journal out of Hnat Porochiowsky office.
 97. **20 February 1942.** Report of the Military Cabinet of the Presidency of the Council of Ministers to the Ministry of Interior about the approval by Marshall Ion Antonescu of measures for the Ukrainian emigrants in Romania.
 98. **3 March 1942.** Note of the Ministry of Interior to the Special Intelligence Service on executing the measures regarding the resolution of the dispute between the Ukrainian emigrants in Bucharest.
 99. **4 March 1942.** Note of the Ministry of Interior to the Police General Division on maintaining the measure of closing the "Ukrainian Committee" located in Cuțitul de Argint street, Bucharest.
 100. **10 March 1942.** Note of the Special Intelligence Service to the Ministry of Interior on implementing the measures regarding the settlement of the conflict between the Ukrainian emigrants in Bucharest.
 101. **16 March 1942.** Note of the Ministry of Interior to the Police General Division requesting that the inventory of the Ukrainian Committee in Romania be handed over to Hnat Porochiowsky.
 102. **2 April 1942.** Note of the Safety Police Division to the Ministry of Foreign Affairs on the handing over of the inventory of the Ukrainian Committee in Bucharest to Hnat Porochiowsky.
 103. **9 April 1942.** Note of the Special Intelligence Service to the Ministry of Interior with proposals for closing the "Ukrainian Committee" in Bucharest and the arrest of Vasile Melnik.
 104. **18 April 1942.** Note of the Bucharest Prefecture Police to the Ministry of Interior on the admittance of Vasyl Melnyk.
 105. **29 April 1942.** Report of the Special Intelligence Service on the authorization for opening the "Jitya" newspaper, the relation between the Petliurist emigrants and the Ukrainian minority in Romania.
 106. **6 May 1942.** Note of the Special Intelligence Service on the spirit of the Ukrainian Petliurist and Hatmanist emigrants in Bucharest.
 107. **11 May 1942.** Note of the Second Bureau of the Intelligence Service on the spirit of the Ukrainian emigrants in Bucharest after the arrest of Vasyl Melnyk.
 108. **6 June 1942.** Note of the Police General Division on the demarches of the Ukrainian Committee led by Hnat Porochiowsky to open a newspaper.

109. **18 August 1942.** Report about the negative opinion on the request of Vasyl Melnyk to be freed from the camp in Târgu-Jiu.
110. **27 August 1942.** Note of the Special Intelligence Service to the State Administration Division about the negative opinion on the request of Vasyl Melnyk to be freed from detention.
111. **31 August 1942.** Note of the Detective Corpus to the Special Intelligence Service on the spirit of the Ukrainian emigration in Bucharest.
112. **2 September 1942.** Note of the Detective Corpus to the Special Intelligence Service on the spirit of the Ukrainian emigration in Bucharest.
113. **3 September 1942.** Note of the Detective Corpus to the Special Intelligence on the spirit of the Ukrainian emigration in Bucharest.
114. **10 December 1942.** Note of the Bucharest Prefecture Police to the Detective Corpus on the spirit of the Ukrainian emigration in Bucharest.
115. **23 December 1942.** Report on the request of A. Iaroş to free Vasile Melnik from detention and the favorable opinion in this regard.
116. **1942.** Memoire of V. Melnik on justifying his liberation from jail addressed to the President of the Verification Commission of the camp in Târgu-Jiu.
117. **10 January 1943.** Note of the Police General Division on the about the synergy between the Hatmanist and Petliurist Ukrainian emigrants in Bucharest.
118. **15 January 1943.** Note of the Special Intelligence Service to the Ministry of Interior on the favorable opinion for freeing Vasyl Melnyk from detention.
119. **2 February 1943.** Note of the Special Intelligence Service about the synergy between the Hatmanist and Petliurist Ukrainian emigrants in Bucharest.
120. **18 February 1943.** Note of the Special Intelligence Service on a letter written by Andrei Livitsky to the Ukrainian political emigration in Romania.
121. **20 February 1943.** Note of the Special Intelligence Service on the attitude of the Ukrainian emigration in Bucharest towards the developments on the Anti-Soviet front.
122. **20 February 1943.** Note of the Special Intelligence Service on the attitude of the Ukrainian emigration in Bucharest towards the developments on the Anti-Soviet front.
123. **20 February 1943.** Note of the Special Intelligence Service on the attitude of the Ukrainian emigration in Bucharest towards the developments on the Anti-Soviet front.
124. **20 March 1943.** Note of the Special Intelligence Service about the synergy between the Hatmanist and Petliurist Ukrainian emigrants in Bucharest.
125. **12 May 1943.** Note of the Eastern Front Agency on prolonging the stay of Hnat Porochiowsky in Romania.
126. **19 May 1943.** Letter Police General Division to the Special Intelligence Service on changing the Nansen certificate of the Hnat Porochiowsky.
127. **4 noiembrie 1943.** Letter of the Special Intelligence Service no. 6117 on decorating lt.-colonel Porochiowsky.

128. **25 November 1943.** Letter of solidarity from the Aid Committee of the Ukrainian Emigrants in Romania, presided by Hnat Porochiwsky, to Marshall Ion Antonescu.
129. **December 1943.** Letter of thanks from the Ministry of Foreign Affairs, and from Marshall Ion Antonescu, to Hnat Porochiwsky.
130. **30 iunie 1946.** Order of the commander of the "Vulturul" unit about the departure of H. Porochiwsky from Joița garrison.
131. **30 October 1946.** Note of the Detective Corpus about Gh. Furman, member of the "Porochiwsky Center".
132. **22 November 1946.** Note of the Detective Corpus about Hnat Porochiwsky.
133. **23 November 1946.** Note of the Detective Corpus about Ion Grigorovich and Hnat Porochiwsky.
134. **26 November 1946.** Letter of the Detective Corpus to the Special Intelligence Service requesting information about Gh. Furman, member of the "Porochiwsky Center".
135. **14 December 1946.** Note of the Iași Police Inspectorate to the Detective Corpus about Gh. Furman and I. Grigorovich.
136. **21 January 1949.** Report of the Third Service of the Intelligence about the search and arrest of Vasyl Melnyk.
137. **9 February 1949.** Note about Hnat Porochiwsky.
138. **26 April 1949.** Note on the search results about Hnat Porochiwsky at his family home.
139. **18 July 1950.** Declaration of Solcan C. Mihaiu about Hnat Porochiwsky.
140. **18 May 1951.** Note of the Securitate General Division about the identification of Hnat Porochiwsky.
141. **25 December 1951.** Third Division of the Securitate to the Fourth Division of the Securitate about a request for investigation over Hnat Porochiwsky.
142. **1 February 1952.** Letter of the Securitate General Division to the Bucharest Division on identifying the former leaders of the Ukrainian Nationalist Organization.
143. **9 February 1952.** Note of the Bucharest Division to the Securitate General Division about Vasyl Melnyk.
144. **11 February 1952.** Note of the Securitate General Division on the investigations over Hnat Porochiwsky.
145. **8 April 1952.** Note of the Securitate Bucharest Division on the investigations over Hnat Porochiwsky.
146. **1 May 1952.** Note of the Călugăreni Police to the Vidra Division of the Securitate on the disappearance of Hnat Porochiwsky from his home.
147. **2 May 1952.** Note of the Vidra Division of the Securitate to the Bucharest Regional Division on the results of the investigations over Hnat Porochiwsky.
148. **3 September 1954.** Minutes of the interrogatory of Dumitru Rășcanu regarding Hnat Porochiwsky.

- 149. **1954.** Report done by the Securitate General Division about Hnat Porochiowsky.
- 150. **1954.** Documents taken by the Securitate General Division from the Department for Accounting and Documenting Foreigners about Hnat Porochiowsky.
- 151. **1955.** Minutes of the interrogatory of Budai N. Constantin about Hnat Porochiowsky.
- 152. **1955.** Declaration of Titus Bălănescu about Hnat Porochiowsky.
- 153. **29 November 1955.** Minutes of the interrogatory of Titus Bălănescu.
- 154. **29 October 1956.** Informative Note of agent "Popescu Alexandru" about Hnat Porochiowsky.
- 155. **1956.** Note of the Securitate General Division about Nelly Porochiowsky and Hnat Porochiowsky.
- 156. **15 April 1958.** Report on handing over to the file on Hnat Porochiowsky to the "C" Service.
- 157. **22 January 1963.** Decision of the "C" Service on keeping in the archives the file of Hnat Porochiowsky.
- 158. **22 January 1964.** Note of the "C" Service about the materials in the archives about Hnat Porochiowsky.

DOCUMENTE

1

Notă informativă a lui Hnat Porohivski

București

Aprilie 1932

[NOTĂ]

Mult stimate domnule șef,
Am onoarea a vă înainta o copie după cererea domnilor Serbeniuk și Karalia, înaintată dlui prim-ministru. Acești domni s-au împăcat în curând și se stăruiesc în sensul expus în cerere.

Dl S. mi-a spus că dl Karalia face parte din Serviciul Siguranței Statului.

Cu stimă, I.P.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 67.

2

Ștatul de serviciu al lui Hnat Porohivski la Marele Stat Major al Armatei Române

România
Ministerul Apărării Naționale

[1933]

STAT DE SERVICIU

Al dlui *Hnat Porohivski* (consp. *M. Ciobanu*), la 1 ianuarie 1930, prin D.M. nr. 19 din 18 ianuarie 1930, în funcțiunea de *translator* la *Marele Stat Major*.

Semnalmentele:

Înălțimea: 168 cm

Talia 90 cm

Părul: *castaniu*

Fața: *ovală*

Sprâncenele: *blonde*

Ochii: *verzi*

Barba: *rade*

Nasul/Gura/Bărbia: *potrivite*

Semne particulare *n-are*.

Semnătura funcționarului: H. Porohivski

Născut în anul 1888, luna *ianuarie*, ziua 29, în comuna *Dobroe*, județul *Uman*, *Ucraina*.

Fiul lui *Ermil* și al *Haritinei*.

Religia: *ortodoxă*.

Studii: 1) Absolvent al Școlii Militare din *Odessa*, la data de 1907, 2) Școala Superioară de Documentare și Științe Administrative în 1930, *București*.

Situația militară: *sublocotenent* - 1907, *locotenent* - 1910, *subcăpitan* - 1915, *căpitan* - 1916, *locotenent-colonel* - 1916, *colonel* - 1917 (în timpul Guvernului lui *Kerenski*).

Ce limbi străine cunoaște: *rusă, ucraineană, germană, franceză*.

Decorații: *Decorații căpătate în armata rusă țaristă: Ord. „Sf. Stanislav” clasa a III-a și a II-a, Ord. „Sf. Anna” clasa a III-a și a II-a, Ord. „Sf. Vladimir” clasa a IV-a, Sabia „Sf. Gheorghe”.*

Domicilii anterioare: *în 1903-1907 în Odessa, în 1907-1914 în Vladivostok, în România din 1920, în București, str. Delea Veche în timp 1923-1932.*

Domiciliul actual: *str. Brazilia din octombrie 1932.*

Carnet CFR nr. 102307 din 31.10.1930

Localitățile unde a voiajat și în ce scop: *în Ucraina: Uman, Odesa, Kiev, Kremenciug, Cerkasî, Berdicev, Jitomir, Ostrog, Cernigov; în Rusia: Moscova, Orel, Ekaterinburg, Perm, Irkutsk, Vladivostok, Habarovsk și mai multe alte orașe; în Polonia: Varșovia, Lvov, Peremîsl și mai multe alte orașe.*

Căsătorit cu *Ita Margulis*, etatea 32 ani, originară din *Chilia Nouă*, fiica lui *Pavel Margulis* și a *Rahil Margulis*; religie *mozaică*; supușenie *română*; studii *studentă la Facultatea de Litere din Universitatea București.*

Copii: *o fiică de 6 luni – Olga.*

Părinții funcționarului: tatăl *Ermil +*, comuna *Dobroe*, județul *Uman*, de religie *ortodox*, naționalitate *ucrainean*, ocupațiunea *agricultor*, *mort în timpul bolșevismului militar.*

Frați și surori: *toți morți după revoluție.*

Mama: *Haritina +*, comuna *Lescinova*, județul *Uman*, de religie *ortodoxă*, de naționalitate *ucraineană.*

Frații și surorile funcționarului: *Mihail Porohivski – la muncă forțată în Turkestan; Serghei – omorât de GPU în anul 1928; Sila – mort în timpul comunismului militar; Marina – s-a sinucis în timpul comunismului militar.*

Felul funcțiunii și gradul:

Translator Clasa a III-a; autoritatea – S.S., localitatea – București, nr. deciziei de numire – 19, data – 1 ianuarie 1930, avansat;

Șef echipă; autoritatea – S.S., localitatea – București, nr. deciziei de numire – 833, data – 1 iulie 1934, avansat;

Șef grupă; autoritatea – S.S., localitatea – București, nr. deciziei de numire – 52.337, data – 1 ianuarie 1937;

Pus în disponibilitate; autoritatea – S.S., localitatea – București, nr. deciziei de numire – 5.349, data – 1 septembrie 1940.

Șef de Echipă – conspirativ V. Andreescu.

Șef de Grupă – conspirativ R. Udrea.

Semnătura șefului autorității sau delegatului care a întocmit statul de serviciu:

Șeful Serviciului S., ss

Ștampilă: Marele Stat Major

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 46-51.

**Notă privind Uniunea Foștilor Luptători ai
Armatei Republicii Ucrainene Democratice**

București, 4 august 1933

[NOTĂ]

Uniunea Foștilor Luptători ai Armatei
Republicii Ucrainene Democratice

Armata Republicii Ucrainene Democratice a fost formată, în majoritate, din ofițerii și soldații proveniți din armata imperială rusă. Acești luptători, după izbucnirea revoluției, au socotit că este de datoria lor să treacă în armata ucraineană pentru apărarea țării lor de bolșevici.

După trei ani de luptă, armata ucraineană n-a putut rezista hoardelor bolșevice mult superioare și a fost silită să se retragă în străinătate. Majoritatea armatei ucrainene s-a retras împreună cu guvernul Ucrainei Independente și cu toate instituțiile statului pe teritoriul Poloniei. Un grup însă, condus de colonelul Porohivski, compus dintr-o brigadă de mitraliere și un regiment de cavalerie, a fost nevoit să se retragă în România, la 11 noiembrie 1920. Acest grup a numărat aproximativ 250 ofițeri și circa 2.500 soldați ucraineni, restul fiind cazaci de Don.

Această unitate a depus armele (puști, mitraliere, tunuri) și a fost internată de către autoritățile române în lagăre, unde, stând sub ordinele colonelului Porohivski, și-a menținut organizarea sa militară, făcând instrucția cuvenită până în toamna anului 1923, când lagărele au fost dizolvate, iar ostașii au căpătat drepturile de trai liber în România.

Ostașii eliberați din lagăre au fost subordonați prin ordinul hatmanului Petliura, din punct de vedere militar -comandantului lor militar, colonel Porohivski, iar din punct de vedere cetățenesc au intrat sub conducerea Comitetului Ucrainean pentru Asistența Emigranților.

Acest comitet are sub ocrotirea sa pe toți emigranții și refugiații ucraineni și n-are menirea de a apăra interesele speciale ale foștilor combatanți ucraineni care au luptat și și-au vărsat sângele în rândurile aliaților, unii chiar pe teritoriul român, în Dobrogea, Carpați și Moldova, sub ordinele Comandamentului Suprem Român.

Ostașii ucraineni, foști combatanți în Războiul cel Mare, au opinat că au și ei dreptul să formeze o societate în care, unindu-se, să strângă cât mai mult contactul cu foștii lor colegi din țările străine, în primul rând, cu foștii luptători din România Mare.

În acest scop, s-au creat grupuri de inițiativă la Bacău, Piatra-Neamț, Giurgiu, Gara Gujești, București, Găvana (Argeș) și alte localități, unde, grație ospitalității poporului român, și-au găsit ocupație, hotărând, totodată, formarea unei societăți

sub denumirea „Uniunea Foștilor Luptători din Armata Republicii Ucrainene Democratice în România”.

Aceste grupuri și-au ales organe de conducere locale și o Direcțiune Generală a Uniunii.

Prin urmare, foștii luptători ucraineni, aflați pe teritoriul României, ca foști combatanți din Războiul cel Mare, în rândurile aliaților, au următoarea conducere:

„Direcțiunea Generală a Uniunii Foștilor Luptători din Armata Republicii Ucrainene Democratice din România”. În această direcțiune sunt aleși:

președinte – colonel Porohivski Hnat, fost comandant al Regimentului 43 Vânători Siberieni din armata rusă imperialistă, în urmă comandant de Brigadă de Mitraliere în Armata Ucraineană;

vice-președinte – dr V. Trepke, fost locotenent de artilerie;

al doilea vice-președinte – dl IHnatenko, căpitan de geniu, rănit pe teritoriul României în Războiul cel Mare;

secretari – Grigori Olixandriv, fost sublocotenent în Armata Rusă, care a luptat pe teritoriul României în Munții Carpați, Grigore Vlasiuk, fost sublocotenent;

membrii – Dumitru Ivașina, fost locotenent de artilerie, din unitatea care a luptat pe teritoriul României, și încă 4 membri reprezentanți ai filialelor în Direcțiunea Generală, al căror nume va fi completat ulterior.

Filialele Uniunii și-au ales conducerile lor locale în următoarea compunere:

1. filiala Bacău: președinte – Grigore Șlapak, fost tânăr cu termen redus în cavalerie; secretar – S. Kohanenko;

2. filiala București: președinte - Grigore Olexandriv; membrii Ivan Peșenko și Nikanor Telenkevici, foști tineri cu termen redus;

3. filiala Găvana (Argeș): președinte - I. Drobit; secretari – K. Kușnirenko și membru N. Onisko, toți trei sublocotenenți.

4. filiala Giurgiu: președinte Alex. Koriako, fost locotenent de artilerie, și secretar Ratușenko, fost termen redus;

5. filiala Gara Gujești (R. Sărat): președinte M. Fedoriv, fost locotenent la unitatea de mitraliere, și secretar A. Karpovici, t.t.r.;

6. filiala Piatra Neamț: președinte P. Petrenko, membru F. Saianko, secretar M. Dziubinski.

În afară de aceste filiale, care, în prezent, până la legalizarea „Uniunii”, sunt formate dintr-un număr foarte redus de membri, Uniunea are reprezentanții ei în Moreni (Prahova), Întorsura Buzăului (Brașov), Brașov, Arad și alte localități.

Uniunea Foștilor Luptători din Armata Republicii Ucrainene Democratice în România, în primul rând, urmărește să mențină și să dezvolte printre membrii săi spiritul loialității și recunoștinței față de poporul român pentru ospitalitatea arătată, legături amicale cu foștii combatanți români, menținerea spiritului de camaraderie și disciplină, completarea științelor militare, precum și ajutorul moral și material reciproc etc.

Statutul este în curs de elaborare. Uniunea va solicita autorităților române legalizarea cuvenită.

Președintele Uniunii, colonel

Vice-președinte, doctor,
Secretar, sublocotenent

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 34-37.

4

**Notă privind reuniunea emigranților
ucraineni petliuriști din București**

NOTĂ

31 mai 1934*

Secret

Duminică 27 mai 1934, ora 11.00, a avut loc, în sala „Eintracht” din str. Dionisie, o adunare a ucrainenilor UNR-iști, organizată de Comitetul Ucrainean din Capitală, cu sediul în strada Delea Veche nr. 45, în memoria atamanului Petliura Simion, asasinat la Paris de evreul Svarthard, în anul 1928.

Au asistat 22 ucraineni petliuriști și 10 studenți bucovineni.

La adunare a luat parte și emisarul hatmanist ucrainean Bogdan Șemet. Adunarea a fost prezidată de Trepke V., care a deschis ședința cu o cuvântare ocazională.

A vorbit apoi Linițki D. despre personalitatea lui Petliura. Porohivski I. a vorbit tot despre activitatea lui Petliura, ca organizator al Armatei Ucrainene.

Herodot-Ivașina D., a citit versurile sale în memoria lui Petliura.

La sfârșit, corul studenților bucovineni a cântat „Imnul Ucrainean Petliurist”.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 45.

* Înregistrat cu nr. 495 din 1 iunie 1934.

5

**Notă a lui Hnat Porohivski privind intenția
de a obține naturalizarea română**

14.09.1936

Secret-Personal

[NOTĂ]

Mult stimate domnule șef,

Cum dvs. vedeți, eu m-am angajat și servesc interesele României cu tot devotamentul de care este capabil vreun om, fiindcă sunt ferm convins că, atât

acum, cât și în viitor, interesele poporului ucrainean vor mult depinde de interesele și prosperitatea poporului român. Astfel, eu servesc interesele poporului român cu conștiința curată că nu aduc niciun prejudiciu poporului ucrainean, ci foloasele pentru el și pentru România.

Intențiile mele au fost că să rămâi întotdeauna supus ucrainean, însă în ultimul timp m-am convins că pașaportul Nansen, posesorul căruia sunt, mult stânjenesc activitatea mea, îndreptată atât în interesul României, cât și în interesul eliberării poporului ucrainean.

Iată de ce vă întreb respectuos dacă va fi mai bine dacă eu voi încerca de a obține naturalizarea română?

Am 48 de ani, sunt căsătorit legal cu supusă română, am un copilăș, am terminat studiile superioare în România și posed o casuță la țară. Sunt în România de 16 ani și cred că nu numai că am atitudine loială pentru țara unde am găsit ospitalitatea, ci am și lucrat întotdeauna în interesul României.

Binevoiți, domnule șef, dați-mi un sfat, care găsiți de cuviință și eu mă voi subordona acestui sfat.

Cu stima cea deosebită, H. Porohivski

P.S. În armata rusă imperială am fost locotenent-colonel, comandantul regimentului și am mai multe decorații, însă în ceea ce privește Armata Română, în cazul îndeplinirii naturalizării mele, nu voi avea nicio pretenție, ci voi fi întotdeauna gata a îndeplini datoria mea de ostaș în fața României.

I.P.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f.52-53.

6

Notă privind propaganda iredentistă ucraineană

Copie

Nr. 18 din 10 ianuarie 1937

Notă privind propaganda iredentistă ucraineană

Se alătură o carte poștală de propagandă separatistă și iredentistă ucraineană răspândită de către Biroul de Presă Ucrainean din Berlin și primită de Comitetul Ucrainean Petliurist din București, strada Delea Veche 45.

Harta Ucrainei Mari desenată pe această carte poștală atribuie Basarabia, Bucovina și o parte din Maramureș Ucrainei, aceasta fiind cea mai bună dovadă că mișcarea separatistă și iredentistă ucraineană este îndreptată contra intereselor României.

AMAE, fond 71/1920-1944. URSS, vol. 40, f. 265.

7

**Notă privind scrisoarea adresată de generalul
ucrainean Horunji lt.-colonelului Hnat Porohivski**

NOTĂ

16 iunie 1937

Se înaintează, alăturat*, în fotocopie și traducere, scrisoarea adresată de către generalul ucrainean Horunji, actualmente stabilit la Praga, colonelului Porohivski, din Capitală.

Din cuprinsul scrisorii reiese că fostul colonel Porohivski a trimis Centrului Emigranților Ucraineni din Praga o dare de seamă asupra serbării comemorative a lui Simon Petliura, care a avut loc în Capitală, în ziua de 30 mai a.c., precum și o „declarațiune de loialitate către Guvernul Național Ucrainean”, din partea emigranților ucraineni din țara noastră.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 43.

* Anexa nu a fost identificată.

8

Notă a lui H. Porohivski privind situația din Polonia

București
I.P.

28.08.1937

[NOTĂ]

Mult stimat domnule șef,

Vă mulțumesc din toată inima pe dvs. pentru acordare-mi unui concediu de boală până la 1 septembrie. Am fost foarte bolnav, iar acum, se pare, m-am restabilit pentru binele țării.

Am petrecut un timp la țară, însă am urmărit cu cea mai mare atenție evenimentele din Polonia... Lucrul acesta este foarte greu, fiindcă acolo domnește cenzura foarte aspru; totuși am putut, în oarecare măsură, de a înțelege starea de lucruri din țara vecină.

Starea de spirit acolo este proastă. Se pot ivi evenimentele și mai grele. Cred că urmărirea acestor evenimente este necesară, fiindcă ele sunt așa de natură că pot, în un sau în alt mod, influența relațiile între România și Polonia de mâine.

Cu alte cuvinte, eu admit unele păreri că în Polonia poate izbucni, mai curând sau mai târziu, o revoluție cu înclinare spre extrema stângă.

Am găsit de cuviință de a atrage atenția dvs. despre aceste evenimente și dacă dvs. o găsiți necesar voi urmări cu atenție desfășurarea lor.

Anexez o scurtă expunere a situației din P.*

Cu stima cea mai perfectă și devotament, H.P.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 66.

* Anexa nu a fost identificată.

** Notă: „Plecat pe ziua de 3 septembrie 1937 în Polonia”.

9

Notă a lui H. Porohivski privind chestiunea ucraineană

București

29.05.1938

Mult stimat domnule șef,

Am onoare a vă înainta o scrisoare a dnei S. din Cernăuți în chestia Ucrainei.

În această scrisoare dna S. evidențiază interesul pe care îl au mai multe state față de problema ucraineană și face concluzii că și România trebuie să se intereseze pentru această chestiune.

Dna S. face mai multe observațiuni foarte precise, apreciază expansiunea Germaniei spre Marea Neagră și planurile Poloniei despre Bucovina.

Dna S. a scris aceste informații după libera ei voință de a aduce la cunoștința autorităților române informații asupra problemei ucrainene, cred însă că ea poate fi de folos în strângerea informațiilor și mai mult precise, referitoare la mișcarea ucraineană.

În așteptarea ordinelor dvs.

Cu stima cea mai perfectă, H.P.

[Anexa]

Chestia Ucrainei

I. Evenimentele politice de importanță rară care rulează informațiuni schimbătoare ca în caleidoscop vuiesc în toată Europa și o țin în atmosferă de neliniște și mare îngrijorare. Diplomații și politicienii cei mai versați sunt complect dezorientați, fiindcă nu pot prezice ce se întâmplă – ce aduce nu ziua, dar ora viitoare.

Orientații, constelații, aranjamente și conturații politice se schimbă mereu, uimind lumea întregă cu tempo-ul lor ultra-american.

Dar totuși, germanii spun că toate aceste aranjamente care apar haotice, fără orientare și rânduială, au un tâlc! Cu toate aceste aparențe, Hitler nu și-a schimbat *nicio virgulă din programul său**, publicat în „Mein Kampf”, unde după chestia Ruhrului, Saarului, Rhinului, Anschlussului vine „Orientul Europei”, care trebuie *de aranjat și civilizat, introducând acolo ordine și liniște. Cu aceste cuvinte cancelarul-dictator subliniază de mult proiectata, deja clasică, istorică idee a expansiunii germane (Drang nach Osten)*, unde poporul german are de jucat rolul mândru al aranjatorului păcii, culturii, civilizației etc. Cu un cuvânt – al gospodarului, sub orânduirea Hitlerului!** Și el se va ține de cuvânt!... În acest Orient se găsește – pur hazard – Ucraina, țară nespus de bogată, cu o mărime de 850.000 km, cu pământul ei renumit roditor. Acest cernoziom, din care deja în 1917 germanii au transportat mii și mii de vagoane încărcate în țara lor...!

Dar nu numai prin pământul și bogățiile ei imense Ucraina de demult atrage toată atenția și socoteala Germaniei. Tot ce se aranjează în Germania, lucruri importante, diplomatice, chestiile politice, negocierile sunt învelite în taină. Dar totuși se scrie că ea promite ucrainenilor comerțul liber, neamestecul în chestii naționale și religioase, exploatarea pământului, iar în schimb cer să fie izgoniți toți *străinii* din țară: ruși, polonezi, jidani, cehi, greci, români și în locul lor să fie aduși germani. Aceasta ar face cel puțin 6 milioane! Numai în mica Republică Moldoveană sunt 200.000 de români, iar alte popoare sunt mai numeroase. Ofițerii o să fie tot germani (ca și inginerii, profesorii, medicii, meseriașii etc.), al căror număr va fi foarte mare, fiindcă Ucraina va fi aranjată cu clădiri, edificii, șosele, autostrăzi, căi ferate etc.

Planurile acestea gigantice, ca și numărul specialiștilor de care dispune Germania, se vor întări în și prin Ucraina... și nimeni nu va fi în stare s-o scoată de acolo. Numai un om naiv nu va înțelege pericolul ce înseamnă ocupația Ucrainei de Germania, care devine atunci adevărata stăpână a Europei! Mai importantă este situația ei geopolitică și geografică! Malul Mării Negre, cu o întindere de 1.200 de km., porturile sale mari și importante pentru comerț, export, ca Odessa, Sevastopol, Novorossiisk! Iar Batumi, cu minunatele și preabogatele izvoare de petrol și gaz metan, izvoare pentru industria uriașă a Germaniei, se găsește la numai câțiva pași de Novorossiisk!

Se văd demult serioase pregătiri pentru această expansiune spre Orient. Ziarele germane scriu mereu de bogățiile imense ale Ucrainei care sunt exploatate pe nedrept de rușii-bolșevici, care au subjugat poporul ucrainean, ținându-l sub teroarea sovietică. Cărțile cu fotografiile șoselelor, fabricilor, magaziiilor de grâu, stațiunilor electrice uriașe, ca și romane și povestiri despre Ucraina – se țin lanț în Germania nobilului diplomat von Pappen, care demult pregătise Anschlussul, este acum Anschlussul în Ancara, unde aranjează cu Atatürk (prietenuț său din 1918) chestia expansiunii germane spre Marea Neagră! Proiectul canalului Rin-Main-Dunăre există demult. El va fi pentru corăbii mici și mari (cu tot felul de transport), care ajung ușor în portul Odessa! Săpăturile în acest scop au și început deja, iar

suma destinată acestei navigații, de 750.000 de mărci (30 milioane lei) este deja acreditată!

Transformând Ucraina într-o colonie a ei bine îngrijită și exploatată, Germania va fi stăpână pe Marea Neagră, silind pe toți vecinii de a respecta toate dorințele ei, mai puțin sau mai mult posibile. Oare se va găsi atunci cineva care va îndrăzni de a protesta contra acestei hegemonii?

Lucru sigur este că fără Ucraina Rusia bolșevistă nu ar fi existat până astăzi. Ucraina este și a fost comoara ei bogată, muma-hrănitore, fără care nu se poate juca niciun rol în Europa. Din aceasta reiese și terorul asiato-bolșevist în Ucraina pe întreg poporul ei, care nu încetează de a se revolta contra jugului barbar-rusesc. Ucrainenii, în număr de 36 milioane în Uniunea Sovietică, vor să se separe din nou de Rusia, ca în 1917. Vor reînvia din nou țara lor independentă, care căzuse după lunga și greaua rezistență din 1919 sub jugul și teroarea bolșevistă.

Rusia știe prea bine importanța geografică și politică a Ucrainei! Știe că ucrainenii vor să se separe de ea cu orice preț – pentru aceea Rusia a distrus complect forțele lor naționale, a ruinat, nimicind rezistența lor, făcând din popor sclavul colhozurilor, unde stă sub povara jidanilor, iar astăzi ucrainenii sunt transportați în Orientul Siberiei și Asiei, când în Ucraina stau regimente pur rusești. Viața națională nu mai există, religia, familia, morala în Ucraina sunt distruse și asimilate cu forța la moda rusească.

Din două rele este permis de a alege cel mai mic. Deci, ucrainenii preferă ocupația germană terorului asiato-crud al rușilor! Cel puțin, Germania nu se va amesteca în chestiile naționale ale ucrainenilor! Ei vor trăi în liniște, bucurându-se de produsele industriei germane! De aceea ocupația aceasta este de preferat libertății din Uniunea Sovietică, cu terorul bolșevist, unde nicio persoană nu este sigură de viața ei.

Chestia Ucrainei fiind importantă, preocupă de mult politicienii și jurnaliștii italieni. Cu toată prietenia, Italia nu va fi încântată de ocupația germană în Ucraina! Ziarele italiene nu încetează de a publica articole foarte favorabile chestiei ucrainene, subliniind mereu că Ucraina trebuie să devie din nou liberă și independentă! În ultimul timp apărut în chestie o broșură foarte interesantă a publicistului italian Insabato, sub titlul „Noi și Ucraina”, unde el descrie importanța chestiei ucrainene! Autorul este de părere că este mai bine și mai ușor de a evita și preveni o boală decât să fie târziu lecuită, cu multă cheltuială de medici!

Ziarele engleze din Londra demult se ocupă cu chestia Ucrainei, în mod foarte favorabil! De remarcat că în ultimul timp marele cotidian „Times”, numește diplomația sovietică fără cinste, onoare, morală etc. Consulii și ambasadorii ei au sarcină de a șpiona și intriga peste tot, de distrus relațiile bune și prietenești între statele europene, de a zădărnici tratativele, negocierile și simpatiile între ei! Tot rușii influențează politicieni, jurnaliști, scriitorii acestor state, creând astfel atmosferă favorabilă pentru Rusia în lumea mare. Anglia este (în ultimul timp) de partea Ucrainei independente și o va ajuta.

II. Chestia Ucrainei Mari nu este mai importantă pentru România, decât pentru Italia? Nu există o diferență între 36 milioane ucraineni pașnici, religioși, culți, care vor ține mult la prietenia română, față de 150 milioane de ruși, bolșevici-fanatizați, care după o consolidare internă (la care lucrează demult), vor avea o armată de 20 milioane soldați bine armați, echipați, aranjați etc.). Stalin nu a vorbit că lumea întreagă trebuie să fie stăpânită de ideea comunistă, care soldați ai lui au de impus în toată Europa?

Ucrainei i-ar trebui pentru aranjarea țării sale, complet istovite și ruinate de bolșevici, cel puțin 30 de ani de pace cu toți vecinii ei! După exemplul clasic al lui Hitler, care nu reinvocă chestia delicată a coridorului Tirolului de Sud, Ucraina nici ea nu va ridica chestia de câteva județe în Bucovina și saturația cu populație ucraineană. Iar după acești 30 de ani Ucraina nu va rupe relațiile cu România Mare! Pericolul este în faptul că politicienii, jurnaliștii și scriitorii români se lasă influențați în rău de... persoane anumite, care lucrează în scop de a distruge toate simpatiile române pentru Ucraina și poporul ei***.

Bolșevicii nu pot admite dezlipirea Ucrainei de Uniunea Sovietică! Ei nascocesc un pericol „ucrainean” și prin aceasta creează o atmosferă nefavorabilă țării vecine. Tot bolșevicii nu admit că chestia ei importantă să fie de drept tratată și studiată! Cu toate că aici nu poate fi vorba de micile interese și capricii personale, simpatii, sentimente etc., ci numai fapte inevitabile, ca consecința situației politice, geografice, militare, care sunt mai sus ca orice socoteală personală****.

Cum vedem astăzi sărbătorită prietenia reciprocă între Germania și Italia, tot așa poate fi între România și Ucraina. Aceasta nu va uita niciodată concursul și sprijinul sub orice formă dat ei în zilele negre de mizerie și înjosire sufletească: națională, religioasă, culturală și morală! România este fericită de a fi liberă în orientările, legăturile, negocierile ei. Ea poate veni în ajutor Ucrainei cu toate resursele sale: diplomatice, financiare, militare, cu armament, reclamă etc. Consulii români în străinătate și în țară pot vorbi de chestia Ucrainei cu șefii statelor europene și pot cere concursul pentru ea. Anglia și Italia, care demult serviseră ideea eliberării ucrainenilor, desigur, vor da răspunsuri favorabile. Știrile cele mai noi din Ucraina aduc vestea că poporul ucrainean așteaptă cu nerăbdare intrarea armatelor străine în Ucraina, la care el se va asocia imediat, luptând alături contra bolșevicilor. El se va răscula întreg și în ura lui va izgoni pe ruși din țara lui. Știind că are ajutorul armatelor străine, în răzbunare și ură strașnică. Ucrainenii din Galiția vor da 80.000 de oameni – care sunt naționaliști înfocați și gata să moară pentru eliberarea Ucrainei. Numărul lor va crește de la sat la sat – ei vor trece, dar nu au alte arme decât ideea lor. De aranjat ar fi chestia aceasta și multe altele. România, cârmuită de un sens real și inteligent, în clipele grele de azi, poate elibera viitorul ei de orice grijă și nesiguranță.

De amintit este că mii și mii de români vor găsi de lucru și câștig în Ucraina independentă, unde vor trebui intelectuali, profesioniști de toate meseriile, lucrători și meșteri! Iar câți ucraineni se vor muta din România în țara lor? Eliberând locul pentru urmași români? Tot așa, mii de țărani ucraineni din satele suprapopulate vor pleca peste hotarul apropiat!

În Iugoslavia, Cehoslovacia, Bulgaria, Franța și Belgia sunt emigranți ucraineni care tot așteaptă momentul potrivit de a forma batalioane de luptă pentru Ucraina. Ei și cu ostași din Galiția vor forma o armată de 200.000 ce privește spre țara lor și a poporului ucrainean de peste tot, el este naționalist și gata să lupte cu îndârjire pentru Patria-Mamă. Ucrainenii din America au 3 avioane pregătite pentru ea, 10 corăbii de război. Dar principalul este acum o propagandă bine condusă și distribuită în toată Ucraina, prin toate satele, cartierele lucrătorilor, cazărmi, pe vapoare comerciale și de război. Din 380.000 de soldați adunați la granița Manciuriei sunt 280.000 ucraineni. La vest și în patria lor sunt lupte pentru independența ei, toți vor fugi de pe front acasă, pentru a lupta alături de populație contra rușilor.

Franța însăși, văzând pregătirile și intențiile Germaniei de a ocupa Ucraina, va ajuta poporul subjugat de ruși ca el să devie liber și independent. Franța are multe posibilități de a sprijini și ajuta Ucraina, cum ajutase la eliberarea Poloniei de sub jugul Rusiei țariste! Prin demersuri diplomatice, concursul financiar, echipament, muniție, ofițeri etc.

În lumea mare sunt răspândiți vreo 100.000 ucraineni soldați-emigranți, care tot sunt gata de luptă pentru eliberarea Ucrainei. De a le organiza, pregăti, arma și aduna este în *posibilitatea statelor vecine cu Ucraina*. Prea mult suferise poporul ucrainean în ultimii 20 de ani sub jugul rusesc! Ura lui contra dușmanului istoric nu mai are margini. El are fermă hotărâre de a elibera patria lui la orice ocazie și, de această dată, va fi victorios!

Existența unei Ucraine libere și independente nu prezintă niciun pericol pentru România Mare! Din contra! Asemenea, este înlăturat pericolul Rusiei Mari, care nu se lasă de Basarabia, terminată expansiunea Germaniei în Orient, asigurată Bucovina de Nord la România! Ucraina independentă va fi amenințată numai de ruși și poloni, de aceea prietenia cu România îi este de mare folos și nevoie. Ar trebui de aranjat grabnic această problemă importantă pentru binele și progresul acestor două state!

ACNSAS, *fond Informativ, dosar 209902, f. 70-77.*

* Subliniat în original.

** Notă în original: „Pentru aceea politicienii români nu trebuie să lase de tot, nimeni, în chestia de importanță a Ucrainei. Mai ales de politicienii Poloniei, a cărei situație geografică este cu totul inferioară, dependentă de statele vecine!”.

*** Notă în original: „Sunt mai multe indicii și vorbe că Polonia va ridica problema asupra Bucovinei de Nord! Înconjurată și susținută de Germania, poate, foarte ușor, trece granița și ocupa până la Siret!”.

**** Notă în original: „Mii și mii sunt închiși din pricina pericolului naționalismului lor. Temnițele și închisorile sunt pline de arestați naționaliști intelectuali, studenți, preoți, țărani, care împăcau greu patriotismul lor. Cu cea mai mare efuziune ucrainenii din Galiția se vor duce la război”.

**Notă a lt.-colonelului Hnat Porohivski privind vizita
în România a ziaristului german Herbert Lorentz**

București

01.08.1938

Mult stimate domnule șef,

Am onoare a vă comunica că dl Serbeniuk din Cernăuți mi-a comunicat, prin scrisoare particulară, următoarele:

1. Ziaristul german Herbert Lorentz încă n-a venit în țară, însă este așteptat. Despre acest Lorentz am aflat din sursă sigură că el este agentul Gestapo și are misiunea de a studia în România mișcarea antigermană, precum și filogermană, din Bucovina și Basarabia.

2. În Basarabia de Sud crește comunismul.

Dl Serbeniuk m-a însărcinat cu misiunea de a ruga pe dvs. – acordarea lui 5.000 lei pentru călătoria lui în Basarabia de Sud, cu scopul de a studia în amănunt starea de spirit a populației și activitatea agenților comuniști de acolo.

Rugămintea aceasta o supunem la binevoitoarea rezolvare a dvs.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 69.

**Notă a lui H. Porohivski privind vizita în România
a ziaristului german H. Lorentz**

București

23.08.1938

[NOTĂ]

Mult stimate domnule șef,

Dl Serbeniuk din Cernăuți mi-a scris că ziaristul german Lorentz Herbert va veni în curând în România și va testa anumite chestiuni. Scrisoarea în acest sens a dlui S. am avut onoare a vă înainta.

Pentru a fi în posibilitatea de a veni cât mai repede la București sau la Cernăuți, dacă va fi nevoie, eu am schimbat planul plecării la Budapesta și am plecat la Slănic-Prahova, unde m-am oprit la dl Ion Gaftaescu (Hotel), sub numele Mircea Dobrescu. Am dat acestuia adresa și dlui Serbeniuk.

Prin urmare, în cazul dacă dvs. veți avea vreo dispoziție pentru mine, voi veni numaidecât. De asemenea, dacă la București vine Lorentz Herbert – voi veni și eu. Dau mare preț că afacerea cu acest ziarist trebuie să fie dusă la bun sfârșit.

Cu stimă și devotament, al dvs. H.P.

[Rezoluție: „Dl Georgescu, nu avansa chestiunea. La nevoie instrucțiuni de la mine”.]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 68.

12

**Notă a Direcției Generale a Poliției și Siguranței privind
deplasarea lui Hnat Porohivski în străinătate**

7 decembrie 1938*

[NOTĂ]

Fostul colonel ucrainean Hnat Porohivski, membru în Comitetul de Conducere al organizației ucrainene democrato-republicane, a părăsit Capitala, de câteva zile, cu destinația Varșovia-Praga-Paris.

Scopul acestui voiaj este de a lua contact cu reprezentanții și conducătorii acestei organizații din capitalele de mai sus, pentru ca, de comun acord, să elaboreze o nouă tactică de acțiune, acum când problema ucraineană este la ordinea zilei.

Colonelul Porohivski va încerca să convingă pe toți conducătorii acestor organizații din străinătate că programul democrato-republican nu mai corespunde actualității și că este cazul să se adopte principiul naționalist-totalitar (fascist).

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 2.

* Înregistrat în Arhiva Siguranței cu număr de intrare 18486.

13

**Mesaj de felicitare, cu ocazia Anului Nou,
adresat de către conducerea Uniunii Emigranților Militari Ucraineni
din România tuturor emigranților militari ucraineni**

ОБІЖНИК

1-го січня 1939 року.

Букурешть, Деля Веке 45

Головна Управа Товариства вояків українців емігрантів в Румунії засилає найщиріші привітання всім укр. воякам емігрантам з нагоди Нового 1939-го року.

В ці часи,
коли ситуація в Європі набирає все більшої і більшої напружености,
коли справа України стала на порядок денний міжнародної політики,
коли всі українці де б вони не були твердо вірять в те що час визволення
Нашої Батьківщини вже недалеко,

Ми українські вояки емігранти, що непохитно стоїмо під Тими
Прапорами з якими ми вийшли на чужину, мусимо ще з більшою силою та
відданістю сплотитися навколо УРЯДУ УНР, ПАНА ГОЛОВНОГО ОТАМАНА
та НАШОГО ВІЙСЬКОВОГО МІНІСТРА, для того, щоб з честю та гідністю
проявити максимум наших в боротьбі за визволення Батьківщини!

Всі ми українці, вояки і неволяки, живемо здогадами, уявами та
рішеннями передпущеннями, що до дальніших подій та планів в справі
боротьби та визволення України.

Кожний з нас уявляє собі дальніші події по своєму, але всі ми мусимо
пам'ятати, що як ми самі не будемо мати сили, яка дасться тільки через
єдність, віру в Свій Провід та прийняти такий напрям, який нікого з нас не
задовольнить, тяжко вразить і може навіть покрие нас соромом як в наших
власних очах, так і в очах нашої історії.

Вояки, твердо пам'ятайте, що лише наша вояків вірність Урядові УНР,
повна духовна єдність проміж себе та наша кожного окремо і всіх вмісті вперта
праця зможуть вивести нас на світлий та правдивий шлях боротьби за
визволення Батьківщини!

Дай Боже, щоб в цьому році сповнилися наші мрії та щоб ми побідно
вернулися на Батьківщину!

Головна Управа

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 83.

Scrisoare din Lvov interceptată în legătură cu Hnat Porohivski

Високоповажний Пане Докторе!

Кілька тижнів тому писав у справі, що її знова тут порушую, листа до п.
Дра Рихла. Маю підстави сумніватись, що цей лист до Вас не дійшов і тому
знов використовую "оказію" передати Вам листа через мого знайомого.

Напевно Вам, пане Докторе, відомо, що Українське Гігієнічне Т-во у
Львові видає популярний місячник "Народне Здоров'я", творцем та
видавцем/власне редактором якого є пишучій ці рядки. Гадаю, що потреба
подібної літератури для Підкарпаття не менша, ніж для Галичини чи Волині.
Очевидно, що як у вас, так і у нас оздоровлення народу піде рівнобіжно з його
освідомленням у справах здоров'я, що здорова пропаганда та освіта – це
найреальніший шлях до поліпшення гігієнічно-санітарного стану широких

народних мас у нас. Здаючи з цього справу У.Г.Т. видає цей журнал вже третій рік, розсилаючи 2/3 частини свого тиражу безплатно та покриваючи щороку поважний дефіцит з цього видання. Коли б служба здоров'я К.У. не спромоглася б сама видавати подібний журнал, чи не замовила б вона певну кількість примірників "Н.З." для К.У., задавольнюючи в цей спосіб потребу свою в подібній літературі та підтримуючи матеріально У.Г.Т.? На засіданні відділу Т-ва доручено дру Панчишину вам про це написати і запропонувати те саме від імені У.Г.Т. Не знаю чи він Вам про це написав. Гадаю, що буде певніше, коли передам ще й цього листа. Вразі, коли б ми одержали замовлення на "Н.З.", то мусили б притягнути до співпраці, як дописувачів, лікарів і К.У., аби зробити "Н.З." цілком актуальним і для терену К.У.

Коли б, крім того, була потрібна поміч фахівця суспільної здоровної профілактики та організації цієї служби, зголошуюсь до праці в кожному місті.

Львів 12.I.39

ss, indescifrabil

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 78.

15

**Notă a Direcției Generale a Poliției și Siguranței
privind deplasarea lui Hnat Porohivski în străinătate**

[Ianuarie 1939]

NOTĂ

Informații Siguranță

Activitatea colonelului ucrainean Hnat Porohivski

De la cercurile apropiate conducătorilor organizației ucrainene democratice (petliuristă) din Capitală, deținem informațiuni că colonelul ucrainean Hnat Porohivski, membru în comitetul de conducere al acestei organizații, se pregătește să plece peste câteva zile la Lvov, unde urmează să se întâlnească cu generalul ucrainean Salski, pentru a discuta împreună modalitatea de a convinge elementele naționaliste ucrainene din Galiția să primească oferta polonezilor, în vederea colaborării și rezolvării problemei ucrainene, conform intereselor statului polon.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 94.

**Notă privind posibila colaborare a lui Hnat
Porohivski cu serviciile polone de informații**

17 ianuarie 1939

[NOTĂ]

Avocatul Emilian Popovici a afirmat unui cunoscut că colonelul Hnat Porohivski, membru în Comitetul de Conducere ucrainean petliurist din București, se găsește de câteva zile la Lvov, în scop de a se informa la fața locului despre starea de lucruri din Galiția Orientală.

Colonelul Hnat Porohivski a avut, după cum afirmă avocatul Popovici, misiunea din partea polonezilor de a pleca la Hust, capitala Ucrainei Subcarpatice, în scop de a culege informații, însă n-a obținut viza din partea guvernului carpato-ucrainean, care este informat de către cercurile naționaliste ucrainene că este agentul informator al Poloniei.

[Rezoluție: „Se va spune dlui Georgescu să nu mai dea astfel de note cu Porohivski”.]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 86.

**Buletin al Secției a II-a a Marelui Stat Major
privind mișcarea ucraineană**

Marele Stat Major
Secția a II-a/Biroul 2

Buletin informativ din 17 ianuarie 1939

I. Informațiuni în legătură cu mișcarea ucraineană

1. Înainte de sărbătorile Crăciunului s-a primit informațiunea că mișcarea legionară ar intenționa să dea o lovitură de stat între Crăciun și Anul Nou.

Această știre pare a fi avut un scop mai mult de alarmare a autorităților.

Din alte informațiuni, această mișcare urma să fie sprijinită de un corp de voluntari, concentrat în Ucraina Subcarpatică, între Iasina și Rsova în cursul lunii ianuarie.

Acțiunea ucrainenilor este sprijinită de Germania, în care scop Ministerul de Război al Reichului a pus la dispoziția acestor voluntari armament și munițiuni.

2. În Bucovina agenții propagandiști ucraineni caută să recruteze elemente tinere ucrainene, de preferință cei cu serviciul militar satisfăcut, pe care le trec clandestin în Ucraina Subcarpatică, pentru a fi înrolați în Legiunea Ucraineană.

Un număr de 7 ucraineni au trecut frontiera clandestin, prin Valea Vișeului, în Ucraina Subcarpatică. Trei din aceștia au sosit la Hust, unde au fost bine primiți și urmează a fi trimiși la Viena pentru a intra în legiune.

3. S-a lansat zvonul de către propagandiști că în noaptea de Anul Nou Hitler urma să decreteze independența Statului Ucrainean.

4. Minoritatea ucraineană continuă a fi foarte atentă la desfășurarea evenimentelor internaționale și, din atitudinea de fiecare zi, *pare că ar fi în așteptarea unui eveniment*[1].

Toți țăranii ucraineni din zona de frontieră se agită pe chestiunea noului stat ucrainean și vorbesc de Hitler, socotindu-l drept salvatorul poporului ucrainean. Țăranii de pe malul stâng al Nistrului au strigat la cei de pe malul românesc *că în curând, cel mai târziu la primăvară, nu va mai fi aici frontieră*.

Studenții ucraineni, în timpul sărbătorilor, au făcut propagandă, întocmind liste nominale cu voluntarii ucraineni, organizație ce ar acționa la momentul oportun în fiecare comună.

5. Propaganda și spiritul agitat se mențin de intelectuali și, în special, de preoți.

II. Concluziuni

a) Mișcarea ucraineană pare că a început să facă propagandă intensă pentru crearea unui stat independent ucrainean.

b) Noul stat ucrainean ar cuprinde pe toți ucrainenii din Cehoslovacia, Polonia, România și URSS.

c) Această acțiune este sprijinită din punct de vedere moral și material din Germania și Cehoslovacia.

d) În afară de propagandă se pare că ucrainenii au trecut la acțiuni practice și anume la organizarea de legiuni ucrainene pe teritoriul cehoslovac și german.

AMAE, fond 71/1920-1944. URSS, vol. 42, f. 101-102.

[1] Aici și în continuare subliniat în original.

Scrisoare a lui Hnat Porohivski către colonelul S. Efremov

Січня 1939 року*

До В.П.

Пана Полковника С. Ефремова

Хуст

Високоповажний Пане Полковнику,

Щиро вітаю Вас, В.П., Пані Дружину Вашу і милу Вашу донечку! Моя родина приєднується до мого привітання і всі ми вмісті дякуємо за ту милу гостину, що Ви її okazали мені.

Надіюся, що час і обставини дозволять мені віддячити Вам.

Зараз шукаючи Вашу адресу, довідався, до мого великого здивовання, що Ви мене когось назвали полковником генерального штабу. Цього титула я ніколи не мав і думаю, вже не буду мати, хоч в свій час був близький до того. В російській армії за царських часів себто в 1916 році я був підполковником, помічником командіра полка. За часів Керенського мене було призначено командіром полка на законному основанні та підвищенню в полковники, але я того підвищення не чекав і ще раніше перейшов в Українську армію на посаду командіра полка в корпус Генерала Скоропадського, який тоді українізувався. Були часи, коли рангам не надавали значення. Я займав дуже високі посади. А нарешті в 1920 році, як то Вам добре відомо, рішили і у нас вернутися до рангів. Тоді об'явилось, що в моєму послужбовому спискові не занесено моє підвищення в полковники. Так як я в осені 1920 року перейшов з бригадою в Румунію то ми всі тут осталися без підвищення. З рештою, я цьому не надаю великої уваги і торкнувся цього питання, лише тому що зараз замітив Вашу надпись на вашій картці, яка не відповідає дійсному моєму становищу.

Мушу сказати, що хоч Букурешт знаходиться лише у вісімнадцяти годинах їзди від Хусту, тут така атмосфера спокою, життя та навіть радощів, я говорю про румун, що навіть дивним здається, що десь так близько, люди, можна сказати, ціла нація, б'ється в судорогах за своє правне і фізичне існування. У мене серце болить, коли я згадую ті Ваші настрої, в яких я залишив Карпатську Україну. От чому, нічого веселого і бадьорого я і не міг сказати тут нашим людям. Як Ви потім можете перевірити, я дав такі інформації:

Країна чудова, мила, любя. Нарід, а саме селяне, по своїх настроях, дають всі підстави для відбудови укр. нац. держави на Карпатській Україні. Інтелігенції вистачає для того, щоб в нормальних умовах обсадити всі державні посади та і всі галузі народного життя. Інтелігентна молодіж має дуже гарний настрій та запал. Як то вона може і робить дещо що може зараз і шкодить взаємовідношенням з чехами, то треба зрозуміти її настрої, порівнюючи їх з тими настроями, які ми молоді, ще тоді українські старшини

їх мали в 1917-18 роках, коли я сам в якості командіра полка, приміняв ще більш острі міри проти москалів, ніж то їх "Січ" приміняє зараз. Не старші покоління, не партійні вожді давали товчки до проголошення Самостійної України. Ті вагалися. Ми молодіж, вояки, як то було на З'їздах вояків, ми вплинули на те, що ми маємо в своїй історії "22-ге Січня". Отже, запал молодіж на КУ не треба гасити, а лише треба його направляти. То святий запал. без нього Самостіности чи взагалі державности здобути не можна. Є на Карпатській Україні, так твержу я, і мудрий провід, себ то Уряд. Має цей уряд і дуже гарних помічників. Економічні труднощі є, але в нормальних умовах і ці труднощі моглиб легко бути переборені Урядом Карпатської України при добрій допомозі всіх українців, де б вони не були. І хліба моглаб мати досить КУ і індустрія моглаб скоро розвинутиися і життя народу моглоб іти гарно та щастливо.

Лише той факт, що КУ. з трьох боків оточена ворогами, а саме венгри, поляки та навіть словаки, та при тому і певне нещире відношення Праги, ставить КУ. зараз в трагічне становище. Напруженість цього становища видно з преси.

Всі українські еміг. і буковинці дуже добре здають собі з того справу і всі ми боліємо за долю КУ.

Звичайно, всі є тої думки, що укладення найліпших відношень з Прагою є зараз необхідне для КУ. Такі відношення треба установити.

Зрештою, це Вам там на місті видніше.

Коли я виїзжав з Хусту, то обіцяв панові міністрові Реваю що скоро ще раз приїду на КУ. щоб здати звіт з тої можливости, яку уявляють з себе економічні майбутні взаємовідношення між КУ та Румунією, а особливо що до імпорту на К. Україну кукурудзи, бензину та газу. Прошу пане Полковнику при першій можливості повідомити Пана Міністра, що я в цій справі розвиваю саму активну діяльність. Це для мене не уявляє жодних труднощів. В галузі збіжа ми маємо тут спеціалістів буковинців, які зараз і студіюють цю справу. В галузі бензину, газу та інше ми маємо тут одного українця з околиць КУ, який займав до цього часу пост дірєктора в галузі експорту бензину. Ці мої друзі протягом декількох днів вивчать всю справу і то не як комерсанти, а як патріоти українці. Справа має багато перешкод. Перша: дівізові обмеження, а друге: клерінг. Я хоч студіював політичну економію і знаю що це значить, але не знаю як поборюються всі ті труднощі, чи використовуються всі ті привілегії що він їх дає.

Коли я виясню всі ці справи, і буду мати самі детальні данні, що того в яких умовах можна буде експортувати на КУ збіже, газ і бензину то я тоді приїду до Хусту.

Слова Пана Міністра, що "відсутність кукурудзи та бензину, як і газу" можуть витворити трагічну сітуацію на КУ дуже мене вразили і дуже мене як і нас всіх тут турбують. От чому я, який, крім того що є тут начальником укр. вояків та представником пана Міністра Сальського, нічим більше не звязаний,

вирішив приложити всі свої сили, щоб в ці тяжкі для КУ. часи допомогти її по всім чим тільки зможу.

Хто знає, Пане Полковнику, чи доживу я до того, щоб віддати свої сили визволенню нашої близької батьківщини?

Як я зможу зробити хоч каплю користи для КУ. зможу вмерти спокійно. Звичайно, що жадної користи я не переслідую. Слава Богові, мені вдалося трошки забезпечити себе, так що можу віддати себе праці відкидаючи навіть мову про яку будь винагороду. Одне, що я хочу, щоб мене в мої щирі для українського народу на КУ-ні не турбували тим, що я УЕН-ровець. Я уенеровець але я революціонер. Я не скриваю ні перед ким, навіть і перед Паном Головним Отаманом, якого я дуже люблю і поважаю, якого признаю законним головою Української Держави, що я за визволення України і українського народу піду битися під першим прапором який розпочне криваву боротьбу за визволення України з під Москви.

Отже, ворожість до мене Проводу "Січі", хочь правду сказати я не певен що вона є, мені обідна і не зрозуміла. Але я людина старшого віку. Люблю спокій душевний. Сама найменша прикрість вражає мене, а особливо тоді, коли вона безпідставна. Вона знеохочує мене до праці. На КУ-ні я нікому конкуренції робити не збираюся. Жодних посад не хочу і не прийняв би як би мені їх наважували навіть силою. Я маю змогу і хочу допомогти в інший спосіб. А міністр Ревай про це знає. І повідомте його, будь ласка, що я працюю в цьому напрямкові і не без успіхів.

Коли приїду до Хусту розповім детально.

Навіть і не думав, пане Полковнику, що розмахнуся в цьому листі на три сторінки. Та що моя стара бойова машина, що колись служила операційному відділі Штаба Бригади не дуже то охоче працює.

Як що я приїду, а думаю це річь певна, то не хотілосяб мені затримуватись в готелі. Залізні печі мене убивають. Мені хотілосяб знайти тих пару днів кімнатку в приватному домі. Готовий платити 30 корон денно, а як би і з пансіоном то 50-60. Я не вибагливий. Тепло і спокій. От що я шукаю.

Прошу передати мій щирий привіт Панові Др. Миколі Лацаничу. Я певен, що в майбутній Великій Україні він буде мати такий пост, що дасть йому моральну satіsfakцію за всю його працю на користь українському народові.

А пана Доктора попросіть передати привітання пані Остапчуківій, може я помиляюся що до її прізвища, але пан Доктор знає про кого іде мова. Я бачився з нею перед самим від-іздом, але не успів попрощатися. Боюся, що вона обідилася.

Румунська преса дуже мало відбила ті події, які відбулися на КУ-ні. Це не злий знак. Вона хотіла замовчати тертя між чехами та українцями, щоб не радувалися поляки і венгри.

Однако в румпресі було зазначено, що в польському соймі було заявлено урядовими чинниками, що Польща підтримує Венгрію в її прагненню до спільного кордону.

У французьському парламенті теж роздавалися голоса в дусі витворення спільного кордону між Польщею та Венгрією.

Все це дуже прикро.

Мені дуже хотілосяб, Пане Полковнику, щоб Ви були такі ласкові повідомили мене, як там стоять тепер справи на КУ-ні. Та чи буде мій приїзд невдалим із за яких будь нових там у Вас ускладнень?

Мені хотілосяб бути в Хусті коли життя там іде нормально і не турбується якими будь ускладненнями.

Прошу вітати всіх моїх знайомих, а особливо пана Редактора Довгаля.

Щирий привіт Вашій Родині!

Зі щирою повагою до Вас, [ss, Hnat Porohivski]

P.S. Прошу передати прикладеного листа Референтові Санітарних Справ. Автор листа патріот України. Спеціалізується у Львові.

Г.П.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 79-80.

* Scrisoarea poartă ștampila personală: „Colonel I. Porochoowsky-Delea Veche no. 45-București IV-25 ianuarie 1939”.

Scrisoare a lt.-colonelului H. Porohivski către generalul O. Udovichenko

До ВП*. Пана Генерала О. Удовіченко.
Париж

Високоповажний Пане Генерале,

Сьогодні я отримав Вашого листа від 19.I.39, рівнож як і копію політичних резолюцій Десятого з'їзду.

Щиро дякую! Я вже побоювався, що мої листи не дійшли до Вас, бо, правду сказати, зараз такі часи, що все може бути .

Цілком погоджуюся з постановами високого З'їзду. Жалко, що у нас зараз умови такі, що З'їзду тут зібрати не є можливим і не можна оформити цілковиту згоду з Вашими постановами і нашого вояцтва.

Як ви знаєте, пан Г.О. вибрався в довшу подорож з Польщі. Я певен, що він буде в Парижі і тоді, думаю, що він дасть вичерпуючі відповіді на всі ті запити, які цілком справедливо нас всіх мучать. І я маю щире переконання, що приятель може нас занести та що взагалі він дуже і дуже хитрує в укр. Справі, намагаючись ще більше з неї покористатися.

Без постійного звязку, без певного обміну думками нам приходится дуже тяжко. Я говорю про тих на кому лежить тяжкий обов'язок затримати у вояків дух та віру в Провід. Протягом вісімнадцяти років нам це вдалося. Не

знаю, як буде далі. Певні події, як справа КУ виявила обличчя і приятелів і ворогів. Отже робиться у вояків ломка їх віри. А тут у нас ще умови контакту з вояками несприятливі. Можу лише одне сказати: настрої у вояків майже скрізь однаковий. Може, дійсно в Польщі там вони не так “бойово” настроєні проти приятеля як у Вас та у нас. Але там є і опозиція сильна. Може не так Ідеологічно, як більш з мотивів корисних.

Одне тільки мене потішає, що пан Г.О. теж має такі почування до приятелів як і ми з Вами. На цьому я базую і свої особисті настрої до Проводу і настрої тутешніх вояків.

Думаю, Пане Генерале, що Ви отримали нашу листівку з привітом з Хусту. Там я зустрівся з п. Полковником С. Єфремовим. командир 24-го куріня Вашої дивізії. Ми самими щирими і гарними словами пригадали ті часи, коли билися під вашим проводом і таки добре випили за Ваше, Пане Генерале, здоров'я. Випив я і за здоров'я В.П. Пані Дружини Вашої. От чому пані Генералова так і турбувалася за лист до мене. Як раз це було 18 січня. Пан Єфремів є рахунковим директором при Уряді. Дуже гарна людина. Стоїть міцно під нашими прапорами. Вписався в “Січ”. Думає пройти на командну посаду, але не знаю чи це вдасться йому, бо провід “Січі” досить вороже ставиться до уенеровців. Коли я там був, то як раз виникло страшне напруження між українцями і чехами. Безпосередньою причиною було призначення генерала Прхалу міністром на КУ-ну, але дійсні причини полягають в тому, що Уряд КУ-ни має властиво в своїх руках лише освіту, а решта галузей державного життя, хоч нібито і теж знаходяться під його керуванням, в дійсності є в руках чехів. На КУ-ні залишилося 15.000 чеських урядовців. Отже всі галузі життя, як військо, жандармерія, податкові органи, пошта і телеграф, залізниця, інші засоби комунікації і тому подібне, все знаходиться в руках чехів. Поліція в Хусті мала в голові українця, сотника Білея, але весь состав лише чехи. Фінанси в руках чехів. Мало що всі державні посади зайняті чехами, мається ще велика резерва чеських урядовців, що відтягнулись з тої частини, яка відступлена венграм. При уряді є Дирекції, складені з українців, але я не міг уяснити вплив цих дирекцій на дійсне життя країни, в умовах що весь виконавчий апарат утворений лише з чехів.

Чехи і виду не подали, що цей стан колись зміниться та і взагалі вони відійшовши від першого удару, знов вернуться до політики Бенеша. Ось чому, в останні часи сталось багато випадків непорозумінь між урядовцями чехами і членами “Січі”. Прага була мабуть поінформована як про прояви хаосу, думаю що і Берлін через своїх представників був поінформований в такому же дусі. От чому Прага і призначила проти волю Монсіньора Волошина одного чеха міністром в Уряді КУ-ни!

Це призначення сталось під час мого побуту. Отже я був свідком тих всіх подій, про які Ви читали в “Нові Свободі” або і іншій пресі. Не можу тут в листі подати Вам всіх перепітій. Скажу коротко. Карпатська Україна оточена ворогами: поляки, венгри мабуть тільки і ждуть щоб утворити загальний кордон. Словаки ворожі до КУ-ни. А призначення генерала Прхала викликало

такі настрої, що на маніфестації в Хусті натовп і навіть промовці кричали: "Смерть чехам!" Та провінції!

І це в той час коли лише чехи і обороняють кордони

Уряд опинився в дуже тяжкому становищі. Чехи пригрозили, що покинуть Країну і заберуть зі собою всі засоби комунікації. Це був би кінець КУ-ни. Не тільки венгри навалилисяб зразу, а навіть і без того прийшлосяб зле, бо правду кажучи резерви кукурудзи, бензину та газу дуже і дуже малі.

Отже, ситуація витворилася трагічна. Думаю, що Уряд дав зрозуміти Чехам, що він вплине на зміну настроїв маси та дав свою згоду на прибуття Прхала. Іншого виходу не було , то Прхала буде поводитися як диктатор. Він є яскравий москофіл. Одружений з кацапкою. Приятель різних мадяронів. Отже, думаю, що він поведе політику Бенеша, се б надасть нового куражу всім москофілам та мадярофілам. Що до "Січі" то він мабуть прийме проти неї суворі міри. Може навіть і ліквідує. Німці не дуже то беруть і возьмуть в оборону своїх приятелів з "ОУН". Не можу довірити листові всього що я знаю в цій справі. Німці мають свої плани що до України, але як вони їх думають реалізувати та коли, це питання. До "ОУН" вони ставилися прихильно як знаряддя в досягненні певних завдань. А що до участі "ОУН" в ділі розрішення великої української проблеми, то хто знає чи "ОУН" не буде ліквідовано тими ж самими німцями і то ще перед самою акцією. Думаю, що німці недовольні діяльністю "ОУН" на Кар.Україні, рахують їх елементом негативним. Я цього не знахожу. Молоді, запал і щире бажання служити справі. Але, як я вже сказав, німці мають свої таємні плани і може в "ОУН" вбачають собі майбутнього ворога. Пан Ревай просив мене порушити в Румунії певні справи економічного характеру і знову приїхати до Хусту. 2-4 лютого двинуся туди знов.

Дуже мене вразило що Пані Генералова нездужає. Видно, що це тимчасового характеру. Щиро бажаю цього. Мої дружина і донька щиро вітають вас і Пані Генералову.

При першій змозі знов сяду за листа до Вас, так як маю ще декілька справ. Часу не має!

Зі щирою повагою, вірний вам, [ss, Hnat Porohivski]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 81.

* Scrisoarea poartă ștampila personală: „Colonel I. Porochowsky-Delea Veche no. 45-București IV-26 ianuarie 1939”.

**Dare de seamă a lui Hnat Porohivski către emigranții
militari ucraineni din România**

[Січня 1939 року]

Розіслати всім осередкам в Румунії

Маю за шану повідомити, що в кінці минулого року, а саме між 14-м листопадом та 7 груднем мною були зроблені довгі подорожі з метою посилити зв'язок Нашого Уряду з укр. вояками емігрантами в Румунії, як рівно ж наш зв'язок з іншими осередками укр. вояків в Європі.

Під час цієї подорожі я мав честь вітати в імені укр.вояків в Румунії:

Пана Головного Отамана;

Пана Військового Міністра Генштабу генерала Володимира Сальського

Пана Голову Укр. Центрального Комітету в Польщі та

Пана Генерала Олександра Загородського.

Всі ці високі особи перебували на той час у Варшаві і просили і з їх боку щиро вітати українських вояків ем. що перебувають в Румунії.

В Берліні було мною нав'язано зв'язок з маленькою але сильною духом організацією укр.вояків, яка існує під назвою: Місцева Рада Хреста С. Петлюри і знаходиться під проводом п. Сотника Дмитрієва Павла.

В Парижу, мав честь вітати в імені укр.вояків в Румунії Пана Прем'єра Міністрів Вячеслава Прокоповіча,

Пана Генерала О. Удовіченко, Голову Е-ва б. Вояків Армії УНР у Франції.

Панів О. Шульгіна, Шумицького, І. Косенко, І. Рудичіва, Пана Отця Бринзана і багато інших достойників українського визвольного руху.

У Варшаві мною було положено, в імені вояків, китицю квітів на могилу зачасно покинувшого нас Генерала Всеволода Змієнко.

В Парижу було положено букет живих квітів на Могили Покійного Головного Отамана. При цій сумній урочистості були присутні п. Ген. О. Удовіченко, п. І. Рудичів та інші.

В Парижу маю щастя присутувати на службі Божій, що її правив в українській мові Отець Бринзан та на панахиді в честь полеглих під Базаром.

Там же присутував на Академії в честь "359" після якої і передав укр. воякам в Парижу щирий, братерський привіт від укр. вояків ем. з Румунії.

В Празі вітав в імені укр. вояків з Румунії пп. Міністрів: Професора Яковліва, професора Славінського, та Професора Кабачківа.

Взяв контакт з представником вояків Сотником Битинським.

В моєму контакті зо всіми названими особами, давав правдиве освітлення життя та праці укр.вояків в Румунії, та їх настроям.

Знайомився з життям і працею вояків в різних країнах.

Можно сказати, що до умов існування нашої еміграції, наступне:

В Польщі матеріальне становище тяжче ніж в Румунії.

В Німеччині – добре, так як всі наші люди працюють і мають необхідний мінімум.

У Франції – всі працюють і мають необхідний мінімум, але під зглядом моральним становище тяжке, так як французькі робітники майже всі комунізовані і ставляться до укр.еміграції досить вороже.

В Чехії становище досить тяжке.

Взагалі, порівнюючи матеріальні умови а навіть і моральні, можна сказати, що наше тут становище не є гіршим ніж в інших країнах, а навпаки навіть ліпше. В Німеччині під зглядом моральним становище найкращим.

Що до політичних настроїв то вони яскраво характеризуються “Політичними резолюціями” укр. еміграції у Франції. Такими ж настроями можна сказати, пересякнена вся укр. військова еміграція і у всіх країнах.

На мою скромну думку, еміграції не треба думати, що ці настрої рядового вояцтва знаходяться в великій противорічності з настроями Нашого Проводу. Провід наш здає собі яскраво справу зі становища і не стоїть бездільно. Він робить все можливе, щоб в найвищій мірі спричинитися до діла визволення Батьківщини, підпорядковуючи собі сучасну ситуацію.

В цьому відношенню всі вояки українські емігр. де б вони не були мусять затримувати спокій та віру в свій Провід, який знає ситуацію ліпше ніж ми і звичайно не марнує часу.

В часі між 5 та 20 Січнем біжучого року я мав приємність відвідати Карпатську Україну, де мав честь передати привітання від укр.ем. в Румунії та від вояків нашим Панові Прем’єрові Міністрів Монсиньорові А.Волошину та панові Міністрові Юлію Ревай.

Ці високі достойники з великим задоволенням прийняли наші привітання та просили передати укр.ем. в Румунії військовий і невійськовий їх щирий привіт.

Що до становища Карпатської України, то воно у вистарчаючій мірі з’ясовано пресою, з мого боку можу лише сказати, що становище там дуже тяжке.

В політичному відношенню К.Україна оточена ворогами. Поляки, Венгри а навіть і Словаки, що не хотять віддати К. Україні терен український з 200.000 українців. Що до Венгрів то ці тільки ждуть щоб накинутися і проглотити Срібну Україну. До такого становища тяжкого ще треба додати і те що в останні часи, якраз як я там був, виникли великі непорозуміння між чехами та українцями, непорозуміння що вилилися в сутички між чеськими жандармами та населенням. В деяких містах такі сутички були кроваві. Причина такого непорозуміння це є небажання Чехів дотриматися конституції та прагнення звизити права Карпатської України.

Під зглядом власної сили К. Україна є слаба.

Вона, можна сказати не має ні одного вояка озброєного, бо чехи навіть і тих вояків укр. що були у війську звільнили. Отже, чехи на тому і грають, що вони її обороняють кордони та затримують порядок в середині. Всі урядовці

лише чехи. Грошові засоби в руках чехів. Генерал Прхала, що його проти волі Уряду та Народу призначили третім міністром в Уряд К. України, є москофіл. Передбачається, що він, маючи в руках військо, жандармерію та всіх урядовців, буде поводитися як диктатор і зведе роль Уряду К. України на другорядну. Чехи не навчені.

Що до німців то вони не вияснюють своєї ролі в справі К. України. Зацікавленість нею є, але як далеко вона іде і які плани ніхто не знає. Навіть не відомо чи прийняла б Німеччина міри, як би венгри нависли на К. Україну. З рештою зараз заграє з Польщею та навіть Совітами. Все це показує, що час ще не наступив і ми всі мусимо затримувати зимну кров та мати витримку. Єдність в ці часи навколо Нашого Уряду мусить бути сильна, бо вона одна допоможе нам честью вийти з тяжкого становища.

Гнат Порохівський

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 84.

21

**Notă a Corpului Detectivilor privind emigrația ucraineană
și liderii organizațiilor din România**

Ministerul Internelor
Direcțiunea Generală a Poliției
Corpul Detectivilor
Nr. 06742 din 28 ianuarie 1939

Confidențial

Către Ministerul Afacerilor Străine
Direcțiunea Politică

În referire la adresa dvs. nr. 2063 din 12 ianuarie 1939, avem onoarea a vă înainta, în copie, referatul Corpului Detectivilor privitor la mișcarea ucraineană.

Director general

Inspector de Poliție, Virgil Ionescu

[Anexa]

Refugiații ucraineni din Rusia și Uniunea Sovietică care compun emigrația ucraineană din România sunt grupați în următoarele organizațiuni:

1) Organizația Ucrainenilor Monarhiști (hatmaniști), afiliată organizației centrale a ucrainenilor monarhiști condusă de hatmanul Pavel Skoropadski, cu sediul central la Berlin, Germania.

Membrii aceștia duc lupta pentru dezlipirea Ucrainei de la URSS și crearea Ucrainei Independente, sub conducerea unui monarh.

Pretendent la tronul Ucrainei Independente este hatmanul Pavel Skoropadski, care se bucură de sprijinul moral și material al conducătorilor Germaniei și al Partidului Național-Socialist German, în special a lui Alfred Rosenberg, conducătorul de politică externă al Partidului Național-Socialist.

Organizația din București are sediul în str. Doamnei nr. 7, numără circa 80 de membri, în majoritate muncitori, și desfășoară o activitate mijlocie, neavând autorizația legală de funcționare și nici mijloace de întreținere a acțiunii.

Principalii conducători ai acesteia sunt:

Nicolae Stefanovici Iaroș, de naționalitate și supușenie ucraineană, în ziua de 1 mai 1896, [născut] în localitatea Lubna, județul Odessa, Rusia, fiul lui Ștefan și Evdochia Leontevici, absolvent de liceu, fost ofițer (sublocotenent în Regimentul 9 Roșiori – C.III A. rus), de profesiune funcționar particular, căsătorit cu Sofia Vassal, domiciliat în str. Doamnei nr. 7.

Numitul a intrat în țară în ziua de 10 mai 1920, prin punctul de frontieră Nepolocăuți, și locuiește în România în baza certificatului de identitate *dr. Nansen* nr. 829.

Emilian Teodorovici Cernițki, de naționalitate și supușenie ucraineană, născut la 17 iulie 1894, în localitatea Lubak, Ucraina, absolvent a 2 clase primare, de profesiune cizmar, în prezent lucrător la fabricile de încălțăminte „Gralex”.

Numitul a intrat în țară în ziua de 3 decembrie 1920, prin portul Constanța, și trăiește în România în baza certificatului de identitate *dr. Nansen* nr. 787.

2) Comitetul de Ajutorare a tuturor Emigranților Ucraineni, în realitate Organizația Politică Ucraineană Democrată (UNR – *Українська Народня Респу́бліка*), denumită „petliuristă”, cu sediul în București, str. Delea Veche nr. 45, care este afiliată și lucrează sub directivele centralei „Rada Emigranților Ucraineni Republicani”, cu sediul central la Paris, condusă de profesorul Șulghin, fost ministru de Externe al Republicii Ucrainene Naționale.

Acest comitet a luat ființă în anul 1924, după dizolvarea Misiunii Diplomatice și Militare a Republicii Ucrainene Naționale, fiind autorizat de Ministerul de Interne (adresa nr. 16718S din 9 martie 1924 a Direcțiunii Generale a Poliției) să funcționeze ca comitet de ajutorare a tuturor emigranților ucraineni din România.

După câțiva ani de funcționare, o parte din membri s-au retras, datorită părerilor lor politice, și au format organizația emigranților ucraineni monarhiști, iar restul, în număr de cca 3.000 persoane, în întreg cuprinsul țării, a rămas fidel organizației emigranților ucraineni republicani, luptând pentru dezlipirea Ucrainei sovietice de URSS și constituirea Republicii Ucrainene Independente, la care, în urma recentelor evenimente internaționale, urmează să fie alipite Ucraina Subcarpatică (Cehoslovacia), Galiția (Polonia) și nordul Bucovinei și al județului Hotin (România).

Această organizație are ramificații foarte puternice în Europa și Statele Unite, ducând o luptă aprigă pentru realizarea planului mai sus arătat și se bucură în ultimul timp de sprijinul Germaniei, care crede că-și va realiza interesele economice în Ucraina.

Reprezentanța din București este condusă de:

Konstantin Mațievici, președintele de onoare, profesor la Institutul Ucrainean de la Praga, fost agent diplomatic al Misiunii Extraordinare a Republicii Democratice Ucrainene.

Vasile Vasilievici Trepke, de naționalitate german, supus ucrainean, născut în ziua de 19 octombrie 1884, în orașul Poltava, Rusia, fiul lui Vasile și Ana, decedați, doctor în științe economice al Universității din Freiburg, Germania, fost locotenent în Brigada 60 Artilerie rusă.

Numitul a venit în țară în ziua de 2 aprilie 1919, prin punctul de frontieră Tighina, iar în prezent locuiește în țară în baza certificatului de identitate *dr. Nansen* nr. 4985.

Hnat Porohivski, de naționalitate și supușenie ucraineană, născut în anul 1888, în localitatea Dobroe, Ucraina, absolvent al Academiei Militare de la Odessa, fost locotenent-colonel în cadrele armatei imperiale ruse. Numitul a venit în țară în anul 1920, stabilindu-se în București, unde a ocupat diferite posturi ca funcționar particular.

În prezent se întreține din salariul ce primește în calitate de membru în Comitetul de Conducere al organizației ucrainenilor petliuriști și domiciliază în str. Delea Veche nr. 45, posedă certificatul de identitate *dr. Nansen* nr. 128.

Dimitrie Vasilievici Ivașina zis *Herodot*, de naționalitate și supușenie ucraineană, născut la 25 octombrie 1882, în localitatea Verhnedneprovsk, gubernia Ekaterinoslav, Rusia, fiul lui Vasile și Xenia, absolvent al liceului real din Poltava, de profesiune ziarist, fost ofițer de administrație în Divizia a III-a Vânători, Regimentul 9 Vânători, căsătorit cu Antonina Peisah Margulis, originară din orașul Chilia Nouă, județul Ismail.

Numitul a intrat în România în ziua de 3 aprilie 1921, prin punctul de frontieră Grigore Ghika Vodă și în prezent locuiește în str. Delea Veche nr. 45, servindu-se de certificatul de identitate *dr. Nansen* nr. 129.

Ivașina Dimitrie ocupă postul de secretar general al sus-menționatei organizații, fiind retribuit cu 6.000 lei lunar.

Organizația Emigranților Ucraineni Republicani conlucrează cu pașnica rezidență de la Berlin și Hust, capitala Ucrainei Subcarpatice, care prin Biroul de Presă și Propagandă Ucraineană desfășoară o intensă propagandă, în scris, pentru revendicările ucrainenilor naționaliști, fiind încurajată și sprijinită de regimul național-socialist din Germania.

AMAE, fond 71/1920-1944. URSS, vol. 42, f. 136-140.

* Înregistrat la MAS cu nr. 6497 din 31 ianuarie 1939.

**Adresă către Prefectura Poliției Capitalei privind eliberarea unui pașaport
pe numele Hnat Porohivski**

Serviciul Secret

Secret

Către Prefectura Poliției Capitalei*

Nr. 45274 din 3 februarie 1939

Avem onoare a vă ruga să binevoiți a aproba și dispune eliberarea unui pașaport pe numele Hnat Porohivski, pe termen de un an.

Se anexează semnalmentele și două fotografii.

Șeful Serviciului S., ss

[Anexa]

Numele – Hnat

Pronumele – Porohivski

Născut – Chișinău, 11.02.1888

Domiciliat – București

Profesiunea – proprietar

Etatea – 45 ani

Talia – mijlocie

Părul – blond

Fruntea – potrivită

Sprâncenele – castanii

Ochii – albaștri

Nasul, gura, barba – potrivite

Bărbia, fața – ovale

Tenul – smead

Semne particulare – n-are.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 179-180.

* Notă: „Arhivă reorganizată”.

**Scrisoare a lui Hnat Porohivski, președinte al Uniunii Foștilor
Combatanți ai Armatei Republicii Democrate Ucrainene Emigrați
în România, către atamanul emigranților ucraineni**

Union des anciens combattants de l'armée de la République Democratique
Ukrainienne émigrés en Roumanie

ТОВАРИСТВО ВОЯКІВ БУВШОЇ АРМІЇ У.Н.Р. В РУМУНІЇ

Uniunea Foștilor Combatanți ai Armatei Republicii Democratice Ucrainene
Emigrați în România

No. 15/6.02.39

Bucureși, str. Delea Veche 45

Високоповажний Пане Отамане,

Маю за честь донести, мною отримана Ваша листівка з повідомленням, що Ви, Пане Отамане, залишаєте на деякий час свою постійну резиденцію з наміром зробити подорож по Європі. Жалко лише, що, як мені здається, Букурешть не лежить на Вашому шлясі. Ми були б всі дуже раді і щасливі вітати Вас тут.

З прикладаемого відбитку листа мого до всіх укр. вояцьких осередків в Румунії видно які я враження виніс з мого побуту на Карпатській Україні. Звичайно, що в цьому листі я подаю відомості про К.У-ну в редакцій можливий для звичайних вояків. Залишається ще дуже багато важливих речей, про які воякам навіть не треба знати.

Крім цього під час свого побуту в Хусті, я мав контакт з важливими чинниками чужого походження. Довідався дуже багато цікавого. На жаль в листі не є можливим передати всі мої спостереження та враження від цього контакту з чужинцями.

Так як пан міністр Ревай просив мене зробити розвідку, що до можливості імпорту бензину та збірка з Румунії на К.Україну та приїхати ще раз до Хусту в цій справі, то, як що не виникнуть які будь перешкоди я завтра виїзжаю на К.Україну. там залишусь днів десять. Моя адреса в ті часи буде Готель "Січова Гостинниця" де я буду прописаний під своїм правдивим прізвищем.

Як би був певним, що зможу мати честь застати Вас, Пане Отамане, ще в Празі так числа 15-17 то я приїхав би до Праги.

В своєму листі до п. Військового міністра я подавав деякі відомості, що до акції Макаренка та Ко. та що до проектуемого ними з'їзду представників земель. Мене дуже цікавить що з того було правдою, а що видумкою. Хотілосяб знати, чи те джерело буковинське взагалі є правдивим? Чи може і там на Зеленій Буковині є люди, що хотіли так би мовити налякати мене тією акцією? В Хусті мене запевняли чужі чинники, що Макаренко не їздив з п. Ревай до Берліну. Як буду тепер питаю п.Ревая.

У нас життя спокійне. Румунія твердо тримає свою лінію. Еміграція прозябає. Настрій, що скоро підемо на Україну пройшов. Вернулися настрої щоденних буднів.

Новорічне привітання – декларація пана Прем'єра зробила гарне враження

Прошу прийняти, Пане Отамане, вислови моєї до Вас глибокої поваги та відданости,

[ss, Hnat Porohivski]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 83.

24

**Notă a Corpului Detectivilor privind vizita
lui Hnat Porohivski în Ucraina Subcarpatică**

Corpul Detectivilor
Grupa a III-a
De la organizația ucrainenilor democrați

13 februarie 1939*
Sursă foarte serioasă

[NOTĂ]

Colonelul Hnat Porohivski, membru în Comitetul de Conducere al organizației ucrainene-democrate (petliuriste) din România, a plecat din nou la Hust, capitala Ucrainei Subcarpatice, urmând să se înapoieze la București peste 4-5 zile.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 3.

* Înregistrat în Arhiva Siguranței cu număr de intrare 2192.

**Notă a Corpului Detectivilor privind vizita
lui Hnat Porohivski în Ucraina Subcarpatică**

Corpul Detectivilor
Grupa III-a

21 februarie 1939*
Sursă foarte serioasă

NOTĂ

Soția colonelului Hnat Porohivski, membru în Comitetul de Conducere al organizației ucrainene-democrate (petliuriste) din București, a primit o scrisoare din partea soțului său, de la Hust, în care-i comunică că și-a amânat înapoierea în Capitală cu încă două săptămâni.

Hnat Porohivski, a fost tot timpul campaniei electorale și în ziua alegerilor parlamentare în Ucraina Carpatică și a luat cuvântul în diferite localități, în timpul propagandei făcută de guvern pentru reușita alegerilor.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 4.

* Înregistrat în Arhiva Siguranței cu număr de intrare 2670.

**Scrisoare adresată de către un emigrant
ucrainean lui Hnat Porohivski**

[Traducere]

[21 februarie 1939]*

Mult stimată domnule colonel,

V-am mai scris mai înainte o scrisoare în care v-am descris situația mea și v-am rugat să nu mă uitați și să-mi căutați o oarecare ocupație.

Cred că ați primit scrisoarea mea anterioară din care ați văzut motivele pentru care sunt nevoit să mă deplasez pe meleagurile dvs. Încă o dată vă rog să nu uitați rugămintea mea și să combinați ceva.

La dispoziția mea mai sunt încă două luni de zile și chiar de pe acuma trebuia să mă gândesc ca să nu deranjez pe nimeni cu persoana mea și de aceea vă rog să-mi căutați de lucru.

Ce mai face soția dvs.?

Toată stima.

ss/indescifrabil

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 95.

* Data scrisorii adresate lui H. Porohivski (rezultă de pe plicul aflat la dosar, f. 98) apare în original (f. 96-97), nefiind tradusă.

27

**Notă a Secției a II-a a Marelui Stat Major,
către Serviciul Secret de Informații, privind confiscarea
unor broșuri aparținând lui Hnat Porohivski**

Ministerul Apărării Naționale
Marele Stat Major
Secția a II-a

Nr. 19831 din 23.02.1939

Biroul I
Marele Stat Major, Secția a II-a către Serviciul Secret

Cu onoare se trimite alăturata notă, referitoare la domnul Mircea Dobrescu, căruia i s-au confiscat unele broșuri de către autoritățile vamale de la punctul de frontieră Orășeni, Bucovina.

Semnalând dvs. acest caz, rog să binevoiți a lua măsuri de urmare.

P. șeful Secției a II-a, locotenent-colonel, I. Lissievici, ss

P. șeful Biroului I, maior, I. Catană, ss

[Anexa]

NOTĂ

05.02.1939

Secret

În ziua de 12 ianuarie 1939 s-a prezentat la Comandamentul Diviziei a 8-a un domn care s-a recomandat Mircea Dobrescu, din serviciul MAN, și care a spus că venea din Polonia, de unde a adus mai multe broșuri ucrainene, pe care i le-a confiscat autoritățile vamale de la punctul de frontieră Orășeni.

A rugat ca acele broșuri să fie cerute de Comandament și trimise la București, deoarece el pleacă în altă parte.

În acea zi, șeful Biroului 2 de la Comandamentul Diviziei a vorbit la telefon în acest sens cu șeful Vamei Orășeni.

Broșurile însă n-au fost trimise Comandamentului și, până în prezent, nici Mircea Dobrescu nu s-a mai prezentat la Comandament spre a se interesa de broșurile ce i-au fost confiscate.

Cercetându-se cazul la Oficiul Vamal Orășeni, s-a aflat că broșurile au fost predate Poliției de Frontieră, conform instrucțiunilor ce le au, care le-a înaintat Direcției Generale a Poliției cu nr. 344 din 15 ianuarie 1939.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 88-89.

28

**Notă a Serviciului Secret, către Secția a II-a
a Marelui Stat Major, privind confiscarea unor broșuri
aparținând lui Hnat Porohivski**

Nr. 46090/24 februarie 1939
Serviciul „S” către M.St.M. – Secția a II-a

La nr. 19831/1939.

Broșurile aduse de dl Mircea Dobrescu au fost achiziționate pentru interesul documentar ce-l reprezentau, întrucât însă fac parte dintre publicațiile a căror introducere în țara noastră este interzisă, au fost oprite de către organele vamale de la punctul de frontieră Orășeni.

Potrivit ordinelor în vigoare, organele vamale au înaintat întregul pachet de broșuri Direcției Generale a Poliției, care în timp util le-a înaintat acestui Serviciu.

Șeful Serviciului „S”, ss, Georgescu

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 87.

29

**Notă a Corpului Detectivilor, către Direcția Generală
a Poliției și Siguranței, privind vizita lui Hnat Porohivski
în Ucraina Subcarpatică**

Corpul Detectivilor
Grupele a III-a

28 februarie 1939*
Sursă foarte serioasă

NOTĂ

Colonelul Hnat Porohivski, membru în Comitetul Ucrainean Democrat (petliurist) s-a înapoiat de 3 zile de la Hust, capitala Ucrainei Carpatice.

Numitul a stat total la Hust 12 zile.

La plecare, Porohivski a fost sărbătorit printr-un banchet de către membrii guvernului și de cercurile politice ucrainene ale Ucrainei Carpatice.

Aceasta se datorește faptului că, de această dată, vizita colonelului Porohivski la Hust a avut un caracter oficial, el fiind plecat în Ucraina Carpatică însoțit de prefectul județului Satu Mare, care l-a condus cu automobilul prefecturii respective.

Porohivski a asigurat pe membrii guvernului carpato-ucrainean că atitudinea României față de încercarea Poloniei de a obține o frontieră comună cu Ungaria se datorește intervenției pe care a făcut-o pe lângă guvernul român profesorul Konstantin Mațievici și el personal.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 5.

* Înregistrat în Arhiva Siguranței cu număr de intrare 3008.

30

Notă privind vizita lui Hnat Porohivski în Ucraina Subcarpatică

1 martie 1939

NOTĂ

Colonel Hnat Porohivski, membru în Comitetul Ucrainean Democrat (petliurist), s-a înapoiat de 3 zile de la Hust, capitala Ucrainei Carpatice.

Numitul a stat, în total, la Hust 12 zile.

La plecare, colonelul P. a fost sărbătorit printr-un banchet de către membrii guvernului și de cercurile politice ale Ucrainei Carpatice.

Aceasta se datorește faptului că, de această dată, vizita colonelului P. la Hust a avut caracter oficial, el fiind plecat în Ucraina Carpatică însoțit de prefectul Poliției Satu Mare, care l-a condus cu automobilul prefecturii respective.

Porohivski a asigurat pe membrii guvernului carpato-ucrainean că atitudinea României față de încercarea Poloniei de a obține o frontieră comună cu Ungaria se datorește intervenției pe care a făcut-o pe lângă guvernul român profesorul Konstantin Mațievici și el personal.

Prin aceste inforsațiuni Porohivski a reușit să câștige încrederea guvernului carpato-ucrainean și să culeagă informațiunile care-l interesează.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 90.

31

**Notă a Corpului Detectivilor, către Direcția
Generală a Poliției și Siguranței, privind vizita lui
Hnat Porohivski în Ucraina Subcarpatică**

Corpul Detectivilor
Grupa a III-a

2 martie 1939
Sursă foarte serioasă

NOTĂ

Colonelul Hnat Porohivski, membru în Comitetul Ucrainean Democrat (petliurist) din București, va pleca săptămâna viitoare din nou la Hust.

Și de data aceasta el va fi însoțit de prefectul județului Satu Mare, spre a nu întâmpina dificultăți la frontieră.

Hnat Porohivski a cumpărat pentru guvernul carapato-ucrainean hârtie pentru tipar și produse alimentare, pe care le va preda personal la Hust.

Cu această ocazie, Porohivski a primit noi misiuni din partea conducătorilor ambasadei poloneze din Capitală, care l-au delegat să culeagă informațiuni precise referitor la starea de lucruri din Ucraina Carpatică.

Sumele realizate din comisioanele ce primește pentru cumpărăturile efectuate pentru guvernul carpato-ucrainean sunt întrebuințate în parte pentru interesele sale personale, iar o parte le va preda Comitetului Ucrainean din Capitală, în vederea majorării fondului de ajutorare a emigranților ucraineni.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 6.

* Înregistrat în Arhiva Siguranței cu număr de intrare 3111.

32

**Notă privind reuniunea de la sediul societății *Bucovina*
asupra vizitei lui H. Porohivski în Ucraina Subcarpatică**

13 martie 1939

NOTĂ

Sâmbătă, 11 martie a.c., colonelul Hnat Porohivski, membru în Comitetul Ucrainean Democrat din București, a vorbit la sediul societății „Bucovina” a minoritarilor ucraineni din Bucovina privitor la impresiile sale în urma vizitei făcute în Ucraina Carpatică.

Pe lângă membrii societății „Bucovina”, au luat parte la conferință și membrii Comitetului Ucrainean Democrat (petliurist) din București: dr. Vasilie Trepke, Dmitrie Ivașina-Herodot și inginerul Linițki.

Studentii ucraineni membri ai societății „Bucovina” au ascultat liniștiți expunerea colonelului Porohivski, iar apoi au început să pună întrebări, și anume:

a) de ce Porohivski a plecat la Hust în mașina județului Satu Mare?
b) în folosul cui a cules informațiuni referitor la starea de lucruri din Ucraina Carpatică?

c) care este atitudinea lui Porohivski și a Comitetului Ucrainean Petliurist din București față de Polonia, dușmana naționalismului ucrainean?

Hnat Porohivski s-a simțit foarte încurcat față de întrebările ce i s-au pus de către studenții ucraineni naționaliști, care au fost din timp informați asupra adevăratului scop al vizitelor sale la Hust.

La sfârșitul conferinței studenții ucraineni au declarat că părăsesc comitetul de conducere al societății „Bucovina”, din cauza că conducătorii comitetului admit ținerea de conferințe de către elemente care sunt în strânsă legătură cu dușmanii naționalismului ucrainean.

[Note: 1) „Pentru dl șef (nu s-a exploatat)”; 2) „Porohivski la ora 7.30, miercuri, la mine, ss”; 3) „Plecat”.]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 92.

33

Notă privind reuniunea Comitetului Ucrainean, cu participarea lui Hnat Porohivski, asupra poziției emigrației ucrainene din România față de Polonia

[Aprilie 1939]

[NOTĂ]

În ziua de 19 aprilie a.c. a avut loc, în str. Delea Veche nr. 45, o conferință a ofițerilor ucraineni care fac parte din organizația ucraineană petliuristă din România, convocată de către colonelul ucrainean Hnat Porohivski, cu autorizarea președintelui organizației, dr. Vasilie Trepke, și secretarul general Dmitrie Ivașina, zis Herodot.

Au asistat 35-40 foști ofițeri ucraineni, dintre care o parte au venit din provincie.

Colonelul Hnat Porohivski a comunicat celor prezenți că a fost lansat un apel adresat emigranților ucraineni de către generalul polonez Jelihovsky, în care se afirmă că Germania a trădat cauza ucraineană, fapt dovedit clar de soarta actuală a

Ucrainei Carpatice, și că numai Polonia poate fi de folos ucrainenilor, prin punerea din nou în aplicare a planului mareșalului Pilsudski de a înființa un stat independent ucrainean sub protectoratul Poloniei, care va fi o republică democratică compusă numai din teritoriile Ucrainei sovietice.

Colonelul Porohivski a explicat celor prezenți că o parte dintre ofițerii ucraineni trebuie să plece în Polonia, pentru a activa acolo în mișcarea ucraineană, conformându-se planului generalului Jelihovsky, iar cei care nu pot pleca trebuie să semneze un memoriu, pe care delegația ucraineană din capitală îl va prezenta dlui ministru al Apărării Naționale a României, prin care se va solicita să se îngăduie ofițerilor ucraineni petliuriști să facă stagiul militar de reînprospătare în regimentele românești.

Hnat Porohivski a mai cerut celor prezenți să voteze o moțiune în sensul celor de mai sus și să semneze procesul-verbal al ședinței, însă o parte din auditori au început să protesteze și au cerut ca această chestiune să fie discutată mai amplu.

Urmare acestei cereri a fost fixată o a doua ședință, în ziua de 23 aprilie crt.

[Notă: „Pentru SS – neexploatat”.]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 93.

34

Notă a Corpului Detectivilor, către Direcția Generală a Poliției și Siguranței, privind activitatea lui H. Porohivski în legătură cu chestiunea ucraineană

Corpul Detectivilor

Grupa a III-a

12 mai 1939*

Sursă serioasă

Activitatea colonelului ucrainean Hnat Porohivski

[NOTĂ]

De la cercurile apropiate conducătorilor organizației ucrainene democratice (petliuriste) din Capitală deținem informațiuni că colonelul ucrainean Hnat Porohivski, membru în Comitetul de Conducere al acestei organizații, se pregătește să plece peste câteva zile la Lvov, unde urmează să se întâlnească cu generalul ucrainean Salski, pentru a discuta împreună modalitatea de a convinge elementele naționaliste ucrainene din Galiția să primească oferta polonezilor, în vederea colaborării și rezolvării problemei ucrainene conform intereselor statului polon.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 200.

* Înregistrat în Arhiva Siguranței cu număr de intrare 7301.

**Notă privind înființarea Uniunii Combatanților
Ucraineni, condusă de Hnat Porohivski**

18 mai 1939

[NOTĂ]

Pe lângă Comitetul Ucrainean Democrat (petliurist), cu sediul în București, str. Delea Veche nr. 45, a luat ființă Uniunea Combatanților Ucraineni, sub conducerea colonelului Hnat Porohivski.

Această uniune convoacă regulat, săptămânal, adunări, la care participă și emigranți ucraineni domiciliați în provincie.

Activitatea acestei noi organizații este îndeaproape urmărită.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 42.

Cerere a lui Hnat Porohivski privind obținerea cetățeniei române

[Septembrie 1939]

Domnule Președinte,

Subsemnatul, Hnat Porohivski, locotenent-colonel din fosta armată rusă imperială, actualmente funcționar, domiciliat în București, str. Victoria Lambru Ionescu nr. 38, de religie ortodoxă, născut în Uman (Ucraina), la 29 ianuarie 1888, stabilit în țară de la anul 1920, când în fruntea Brigăzii a 2-a de Mitraliere m-am retras pe teritoriul României, cu onoare vă rog să binevoiți a-mi acorda cetățenia română prin naturalizare, dând avizul dvs. în acest sens, astfel precum prevede *Legea pentru dobândirea și pierderea naționalității române*.

Depun actele cerute de lege.

Primiți, domnule președinte, asigurarea respectului meu și a stimei perfecte.

Mențiune: sunt refugiat politic, fără cetățenie, deci, apatrid. Posed limba română, fiind absolventul unei școli superioare din Țară.

Domniei Sale domnului președinte al Comisiunii pentru Constatarea Condițiilor de Naturalizare și Recunoaștere
București

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 59.

**Cerere a lui Hnat Porohivski, către ministrul Justiției, privind acordarea
dispensei de stagiu, în vederea dobândirii cetățeniei române**

Înregistrat la Ministerul Justiției cu nr. 151124 din 12 septembrie 1939,
cu mențiunea „Porohivski Hnat, cererea de dispensă de stagiu”.

Domnule ministru,

Subsemnatul, Hnat Porohivski, locotenent-colonel din fosta armată rusă imperială, actualmente funcționar, domiciliat în București, str. Victoria Lambru Ionescu nr. 38, făcând cerere de naturalizare, care formează obiectul dosarului nr. 4315/1939 al onor. Comisiunii de Constatare a Condițiunilor de Naturalizare și Recunoaștere, respectuos vă rog să binevoiți a-mi acorda dispensa de stagiu, cerut de art. 10, pct. 4 din *Legea pentru dobândirea și pierderea naționalității române* din 1939, pe următoarele motive:

1) Sunt stabilit în Țară fără întrerupere de la anul 1920. Aici m-am căsătorit, aici s-a născut copilul meu.

2) În urma luptelor în contra bolșevicilor, m-am retras în România, la 11 noiembrie 1920, cu unitatea mea, Brigada a 2-a de Mitraliere, al cărei comandant am fost, și am predat autorităților române militare tot materialul de război, constând din cca 2.500 de puști și mitraliere, caii etc., toate în cea mai perfectă stare.

3) M-am căsătorit în țară cu o cetățeană română, care și-a rezervat cetățenia sa. Din căsătoria noastră a rezultat un copil, care s-a născut aici și care aici primește educația sa.

4) Posed o diplomă, eliberată de Școala Superioară de Documentare și de Științe Administrative, din București, pe care am absolvit-o în anul 1931, conform certificatului alăturat.

Primiți, domnule ministru, asigurarea respectului meu.

Domniei Sale, domnului ministru al Justiției
București.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 58.

**Cerere a lui Hnat Porohivski, către Serviciul Secret
de Informații, privind acordarea ajutorului pentru scutirea
de stagiul la dobândirea cetățeniei române**

București

16.09.1939

Mult stimat domnule șef,

Înaintând cu prezenta scrisoare copiile cererilor mele adresate Comisiunii de Naturalizare și dlui ministru de Justiție, cu onoare vă rog să binevoiți a-mi acorda ajutorul dvs. prețios pentru scutirea de stagiul.

Motivul care a determinat pe mine de a solicita cetățenie română este profundul devotament față de România și dorința sinceră de a lupta în rândurile ostașilor români în fața oricărui inamic care și-ar manifesta agresiunea față de România și poporul ei.

Cu stimă și devotament, H. Porohivski

P.S. În petiția mea către dl ministru, avocatul meu a omis de a arăta că eu timp de trei ani am fost pe front în Războiul cel Mare, am fost rănit de patru ori și am fost comandantul titular al Regimentului 43 de Vânătoare de Siberia. I.P

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 56.

Jurământul lui Hnat Porohivski

[1939]

JURĂMÂNT

Jur - credință Majestății Sale Regelui Carol al II-lea.

Jur - să respect Constituția și legile țării.

Jur - să-mi îndeplinesc cu onoare și conștiință funcțiunea ce-mi este încredințată și să păstrez secretele serviciului.

Așa să-mi ajute Dumnezeu.

Preot, ss

Semnătura, Hnat Porohivski

Dat în fața noastră, șeful Serv. Pers., ss

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 54.

40

**Notă privind emigrația ucraineană din România
și presupusa reorientare a lui Hnat Porohivski**

10 octombrie 1939*

Activitatea colonelului ucrainean Hnat Porohivski*

[NOTĂ]

În cercurile conducătorilor organizației ucrainene-democrate (petliuriste) din Capitală se afirmă că colonelul ucrainean Hnat Porohivski ar fi vizitat zilele trecute nordul Bucovinei, pentru a încerca să stabilească legătura, prin oamenii săi, cu Galiția Orientală, în scopul de a se informa asupra stării de lucruri, după ocupația sovietică.

Aceleași cercuri își manifestă părerea că în viitor mișcarea ucraineană democratică va fi susținută de Marea Britanie, iar colonelul Porohivski va începe să militeze sub directa conducere a diplomaților britanici din București.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 101.

* Un exemplar olograf al notei, datată „10 octombrie 1939, dosar 45444”, este îndosariat și la f. 184 (același volum).

41

**Notă privind formarea Legiunii Ucrainene din Franța
și posibile demersuri ale lui Hnat Porohivski în vederea
înrolării ucrainenilor din România**

NOTĂ

9 noiembrie 1939

Sursă sigură

Cercurile emigranților ucraineni democrați (petliuriști) sunt informate că formarea Legiunii Ucrainene a fost autorizată de guvernul francez și că, la Strasbourg, Statul Major al legiunii a început organizarea pe baze militare a acestei legiuni formată atât din ucrainenii domiciliați în Franța, cât și din cei sosiți din Belgia și Elveția.

În cercurile de mai sus se afirmă că colonelul Hnat Porohivski, de la Comitetul Ucrainean Democrat (petliurist) din București, ar urma să plece în Franța, pentru a face demersurile necesare în scopul de a obține autorizarea ca ucrainenii aflați în România să se poată înrola în Legiunea Ucraineană din Franța.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 23.

42

**Notă privind deplasarea lt.-colonelului Hnat Porohivski
la Paris și întrevvedere cu generalul Udovichenko**

06.02.1940

[NOTĂ]

Colonelul ucrainean Porohivski, membru în Comitetul Ucrainean Petliurist din România, se pregătește pentru plecarea la Paris, cu scop de a avea o întâlnire cu generalul ucrainean Udovichenko, comandantul Legiunii Ucrainene din Franța.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 102.

43

**Notă privind numirea lui Hnat Porohivski în funcția de comisar al
guvernului ucrainean în exil pentru statele balcanice**

Sursă sigură

23 februarie 1940

NOTĂ

Colonelul ucrainean Hnat Porohivski, reîntors de curând de la Paris, a fost numit de către noul guvern petliurist ucrainean de sub conducerea profesorului Șulghin comisar al guvernului ucrainean pentru toate țările balcanice.

În curând Porohivski va pleca în Iugoslavia, pentru a inspecta organizațiile ucrainene de acolo și pentru a organiza plecarea în Franța a membrilor organizației „Sici”, care se găsesc pe teritoriul Banatului sârbesc, după lichidarea Ucrainei Subcarpatice.

În același scop, colonelul Porohivski va pleca la Sofia și apoi la Salonic.

În cercurile ucrainenilor emigranți se afirmă că nu este exclus ca voluntarii ucraineni recrutați din țările balcanice să fie dirijați spre Salonic, unde s-ar proiecta debarcarea armatelor generalului Weygand.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 103.

Buletin informativ al Secției a II-a a Marelui Stat Major privind minoritatea ucraineană și emigrația politică ucraineană din România

[Marele Stat Major – Secția a II-a]

Buletin informativ despre activitatea
minorității ucrainene din România

10 februarie-10 martie 1940

[...]* Disensiunile dintre Comunitate și Comitetul Ucrainean

Mișcarea emigrației ucrainene din România este divizată în două curente reprezentate prin Comunitatea (*Hromada*) Emigranților Ucraineni, condusă de dr. G. Russov, având simpatie pentru mișcarea hatmanistă, și Comitetul Democrat, de nuanță petliuristă, condus de dr. Vasile Trepke.

După cum am arătat în buletinul precedent, începând de la alegerea recentă a dr.-lui G. Russov la conducerea Comunității, între aceasta și conducerea Comitetului Petliurist s-au produs disensiuni care amenințau să ducă la o sciziune în sânul emigrației ucrainene din România.

Elementele moderate emigrante, spre a preîntâmpina această eventualitate, au hotărât să întreprindă o acțiune pentru aplanarea disensiunilor.

În acest scop, s-a hotărât convocarea, în jurul datei de 10 mai a.c., în Capitală, a Adunării Delegaților *hromadelor* (comunităților) din întreaga țară, pentru alegerea noului Comitet Suprem de Conducere al Emigrației Ucrainene din România.

Cu această ocazie, pentru a se împăca ambele tabere, în calitate de președinte al Comitetului Suprem al Emigrației Ucrainene din România, este de precizat că va fi aleasă o persoană neutră, și anume prof. Mațievici, fost președinte al Comitetului Petliurist, care se află în prezent la Praga, iar ca vice-președinți dr. Russov și dr. Trepke, reprezentând cele două curente opuse.

Se menționează că dr. Russov a fost în cursul acestei luni la Praga, pentru a lua contact cu conducătorii ucraineni din Protectoratul Boemiei și Moraviei.

Printre alți conducători este posibil să fi luat contact și cu prof. Mațievici de la Praga, care intenționează să se reîntoarcă în România, pentru a prelua conducerea Comitetului Petliurist.

În prezent, pentru fixarea ordinei de zi și pentru aplanarea asperităților existente dintre Comunitate și Comitet, a fost formată o comisie compusă din patru membri și din noi membri supleanți, care să studieze această chestiune.

Din comisiune fac parte doi reprezentanți ai curentului hatmanist, ca delegați ai Comunității, dr. Russov și căpitan Nikolae Iaroș, precum și doi

reprezentanți ai curentului petliurist, ca delegați ai Comitetului, dr. Trepke și colonel Inițki. [...]**

Concluziuni

Minoritatea ucraineană din țară nu și-a revenit încă din dezorientarea produsă de schimbarea survenită în situația politică internațională, care a modificat complet jocul forțelor ce influențau direct problema ucraineană în general.

Conducătorii acestei minorități afișează în prezent o atitudine de lealitate față de Statul Român. La această atitudine i-a determinat, în mare parte, și orientarea lor categoric antisovietică.

În ce privește aspirațiile spre o Ucraină Mare, acestea par a fi atenuate din cauza lipsei de orientare, care la rândul ei este produsă de disensiunile ce s-au ivit între conducătorii emigrației ucrainene.

Emigranții democrați tind, în general, spre o apropiere de aliați, iar hatmaniștii mențin relațiile lor cu Reichul.

Tratatul polono-ucrainene sunt privite cu un scepticism oarecare de reprezentanții minorității, deși participă efectiv la toate consfăturile.

Elementele ucrainene orientate spre stânga încearcă a-și lărgi câmpul de activitate, redus până în prezent la colportarea de știri.

AMAE, fond 71/1920-1944. URSS, vol. 42, f. 463-464, 473-474.

* Urmează date despre minoritatea ucraineană din România: starea de spirit etc.

** Urmează poziția diverselor state față de problema ucraineană.

45

Notă a Corpului Detectivilor privind deplasarea lui Hnat Porohivski la Paris și întrevederea cu generalul Udovichenko

Corpul Detectivilor
Grupa a III-a

27 martie 1940
2398

Activitatea colonelului ucrainean Hnat Porohivski

[NOTĂ]

Ucrainenii din București afirmă că, colonelul Hnat Porohivski, membru în Comitetul de Conducere al organizației ucrainenilor democrați (petliuriști), se găsește în prezent la Paris, unde urmează a primi instrucțiuni din partea generalului Udovichenko, comandantul Legiunii Ucrainene din Franța, în vederea acțiunii ce urmează a o desfășura în România.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 104.

46

Notă privind deplasarea lui Hnat Porohivski la Roma și întrevederea cu liderii emigranților ucraineni petliuriști

Sursă sigură

2 aprilie 1940

Hnat Porohivski a revenit în țară

[NOTĂ]

Colonelul ucrainean Hnat Porohivski, șeful Secției Militare a Comitetului Ucrainean Democrat Republican din București, s-a înapoiat de la Roma, unde a avut întrevederi cu conducătorii supremi ai mișcării ucrainene petliuriste din Europa.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 105.

47

Notă privind intenția lui Hnat Porohivski de a vizita conducătorii mișcării petliuriste din Polonia

Corpul Detectivilor

Grupa a III-a

3 aprilie 1940

Activitatea colonelului ucrainean Hnat Porohivski

[NOTĂ]

De la cercurile apropiate de conducătorii Comitetului Ucrainean Democrat-Republican (petliurist), deținem informațiuni că colonelul ucrainean Hnat Porohivski, șeful Secției Militare a Comitetului, a solicitat consulatului german din Capitală viza pentru plecare la Varșovia, unde intenționează să viziteze pe conducătorii mișcării ucrainene petliuriste ce au rămas în Polonia.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 38.

48

Referat privind formalități pentru Hnat Porohivski

Agentura Frontului de Est

8 iunie 1940

REFERAT

Colonelul I.P., având o proprietate în comuna Crucea de Piatră, jud. Vlașca, datorită situației sale de străin, nu se poate deplasa în localitatea menționată, riscând să sufere neplăceri din partea autorităților locale.

Roagă ca pe dovadă alăturată să se facă o viză de către Prefectura de Poliție pentru a i se permită accesul în comuna menționată.

Se alătură o notă pentru dl V.I. și rugăm pe dl director Georgescu să aprobe facerea intervențiilor necesare, delegând în acest scop pe „conte”.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 106.

49

Notă privind prelungirea autorizației lui Hnat Porohivski

10 iulie 1940

NOTĂ

Vă rugăm să binevoiți a dispune ca Serviciul Controlului Străinilor din Prefectura Poliției Capitalei să aprobe prelungirea pe o nouă perioadă de 30 de zile a alăturatei autorizații nr. 147/24880, aparținând colonelului H. Porohivski, pentru a se deplasa în comuna Crucea de Piatră, Călugăreni, județul Vlașca.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 107.

50

**Notă a Agenturii Frontului de Est privind prelungirea
autorizației lui Hnat Porohivski**

Ag.Fr.de Est

10 iulie 1940

REFERAT

Vă rugăm să binevoiți a dispune să se facă obișnuitele demersuri la Prefectura de Poliție a Capitalei pentru a se prelungi pentru o nouă perioadă de 30 zile autorizația colonelului Hnat Porohivski.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 108.

51

**Notă privind activitatea Comitetului Ucrainean
din București, condus de Hnat Porohivski**

3 august 1940

NOTĂ

Activitatea Comitetului Petliurist Ucrainean din Capitală, din str. Delea Veche nr. 45, de sub conducerea colonelului Hnat Porohivski, președintele Asociației Foștilor Luptători Ucraineni, este mult diminuată în ultimul timp.

După demisiile din conducerea Comitetului a lui Dmitrie Ivașina-Herodot și a lui Vasile Trepke, Comitetul și-a redus simțitor cotizațiile și, printr-o atitudine cât mai binevoitoare și populară, se urmărește recrutarea a cât mai mulți membri, îndeosebi din organizația hatmanistă ucraineană de sub conducerea dr. Gh. Russov.

La sediul Comitetului funcționează, cu schimbul, până la ora 19.00, 2 secretari, Nikolae Varda și Vlasiuk.

Varda mai lucrează de 2 ori pe săptămână și cu emisarul german de origine ucraineană Nicolae Kovalevski, stabilit în luna decembrie 1939 în țară, în capitală.

Comitetul primește acum un singur ziar, „Krakivski Visti”, care sosește într-un singur exemplar pe adresa lui Kovalevski.

Președintele Comitetului, col. Hnat Porohivski, vine aproape zilnic la sediul Comitetului, unde rămâne câte ½ oră.

Comitetul îngrijește actualmente de procurarea actelor necesare membrilor săi.

La sediul Comitetului se găsește deschis în permanență un registru în care secretarii trec zilnic toate persoanele care vin, precum și scopul și localitatea de unde vin.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 28-29.

52

Scrisoare a lui Hnat Porohivski

[Traducere] Ucraineană*
București

5 septembrie 1940

Scumpul și iubitul meu Fedor Stepanovici,
Scrisoarea dvs. din 25.08.1940 am primit-o în ziua de 31.08., având în vedere situația actuală, mă grăbesc a răspunde.

Fiți bucuroși și liniștiți că ați plecat din noul rai sovietic. Îi compătimeșc pe cei ce au rămas acolo, sperând la ceva mai bun. Toți vor fi sărăciți, întrucât li se vinde totul.

Am primit scrisoarea dvs. trecută. Nu am avut posibilitatea să vă răspund, întrucât pe atunci mă pregăteam de călătorie. L-am rugat pe dl Herodot să vă scrie. El a făcut aceasta, nu știu de ce nu ați primit scrisoarea lui.

Vă scriu pe scurt ceea ce vă interesează:

1. Scumpul meu Fedor Stepanovici, nu am nicio speranță să pot obține pentru dvs. dreptul de a pleca în România.

Vă sunt cunoscute toate nenorocirile care au căzut pe capul acestei țări. Ea prezintă în întregime un aspect dureros și jalnic. Acea mare nedreptate pe care au făcut-o României vecinii ei dușmani a crescut, în mod normal, acea ură față de străini, în special față de unguri și ruși.

Față de noi, ucrainenii, se poartă destul de bine, însă dispoziția pentru primirea noilor refugiați este negativă. Poate că se va mai schimba cu timpul. Ne liniștește faptul că opinia publică română este de părere că dacă ar fi existat Statul Ucrainean nu i s-ar fi întâmplat României actuala catastrofă. Toate speranțele actuale se formulează astfel: când va exista Ucraina, toate nedreptățile create României vor fi reparate.

Cu privire la activitatea mea situația este astfel:

a) În activitatea politică, am vizitat în ianuarie Parisul, fiind trimis de guvernul UNR (Republica Națională Ucraineană). Cu toată simpatia mea pentru dl Prokopovici și dl general Udovichenko, eu nu am putut să nu-mi arăt atitudinea mea negativă cu privire la formarea noului guvern, cu toate că dl Prokopovici a îndeplinit toate formalitățile.

Formarea noului guvern la Paris a produs nemulțumire în rândurile armatei, ale cărei simpatii au rămas pentru A. Mikolaevici și pentru germani.

Acțiunea lui Prokopovici a slăbit Republica Națională Ucraineană.

Acum, când situația s-a clarificat, deși nu definitiv, eu cred că speranța Republicii Naționale Ucrainene în Germania e mică, iar în Franța deloc, aceasta din urmă aflându-se ea singură într-o stare catastrofală și în perspectiva unei catastrofe și mai mari.

Nefăcând parte nici dintr-un partid sau grupare și rămânând soldat, și mai mult decât aceasta – ucrainean, eu nu-mi creez tragedia de slăbire actuală a Republicii Naționale Ucrainene și sper totuși să se realizeze unirea tuturor forțelor de același sânge ucrainean, care se bucură de încrederea puterilor mondiale, de la care primesc sprijin în lupta pentru eliberarea Ucrainei.

Am fost la Roma.

În luna mai am vizitat Sofia și Belgradul.

În luna august – Praga și Viena.

Războiul nu m-a împiedicat să pot vizita centrele de emigrație împrăstiate pretutindeni.

b) În activitatea mea socială: a trebuit să iau conducerea emigrației în România, cred temporar, întrucât mai am de făcut multe altele afară de asta.

2. Cu gospodăria o duc binișor. Soția e sănătoasă, fetița crește. În prisacă albinele au început să roiască. Am strâns puțină miere, pomii nu mi-au adus niciun venit.

Nu știu ce se va mai întâmpla, eu totuși privesc cu mare încredere în viitor. Orice mi-ar aduce viitorul, eu o voi primi ca un adevărat soldat. În caz dacă pacea nu va aduce rezolvarea Ucrainei, eu voi renunța la viața politică-socială și mă voi ocupa cu apicultura. Trebuie un pic de răbdare.

3. Dl Donțov e aici în București. El locuiește la dr. Russov, la adresa str. Staicovici nr. 63, Institutul Național Zootehnic. Dnii Herodot, Trepke, precum și alți cunoscuți ai dvs. sunt bine. Le-am transmis salutul. Vă aduc mulțumiri și vă trimit salutări.

4. Tot aici sunt și Ilko Ivanovici Havriliuk, a fost nevoit să părăsească Basarabia. Dl Serbeniuk, redactorul ziarului „Nova Rada”, dl Torușanko, redactorul ziarului „Ceas”. El speră să scoată aici un ziar. Dl Torușanko a obținut autorizația să editeze ziarul „Ceas”, nu știu dacă are fondurile necesare.

În general, sunt foarte mulți intelectuali din Bucovina aici. Ce vor face mai departe nu știu. Toți se gândesc să plece în Germania.

Mie mi-a plăcut foarte mult viața din Germania și mi-am făcut convingerea că Germania nu poate fi învinsă. În caz dacă ar intra în război Sovietele, America și alte state, Germania ar putea fi înăbușită din punct de vedere economic (ceea ce nu cred), atunci s-ar prăbuși Europa întreagă, căzând pradă comunismului și ruinei. De aceea noi cu toții dorim din inimă ca războiul să se termine cât mai repede, iar

Germania să iasă așa de puternică, încât nu numai să poată opune rezistență bolșevicilor, dar chiar să distrugă definitiv dominația Internaționalei a III-a, pentru ca să poată exista Statele Naționale.

Soția și fiica mea vă trimit salutări dvs., soției dvs. și la toate rudele. Transmiteți complimente la toți cunoscuții mei.

Rog scrieți.

Salutări cordiale dvs. și sărutări de mâini soției dvs.,

ss, Porohivski

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 109-112.

* Fotocopia a 2 file din originalul scrisorii, în limba ucraineană, se află la f. 113-115 (același volum).

53

Notă privind demisia lui Hnat Porohivski din funcția de președinte al Comitetului Ucrainean din România

NOTĂ

12 septembrie 1940

În cercurile emigranților ucraineni din capitală se afirmă că recent colonelul Hnat Porohivski și-a dat demisia din funcțiunea de președinte al Comitetului Ucrainean Petliurist din România.

Aceleași cercuri susțin că în locul colonelului Porohivski a rămas conducător, în mod provizoriu, Iakovenko, unul din membrii comitetului menționat.

Se subliniază că demisia colonelului Porohivski a survenit în urma ivirii unor neînțelegeri între membrii comitetului pe tema adoptării noii orientări politice a acestuia, o mare parte considerând că ar fi necesară o apropiere de politica Reichului, datorită succesorilor armate ale acestuia în ultimul timp.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 116.

Articol despre Hnat Porohivski

Cenzurat din presă
PORUNCA VREMI

26 septembrie 1940

UNUL DIN BANDA „MORUZOV-ȘTEFĂNESCU”

Misteriosul „colonel” Porohivski Hnat

Din banda lui Moruzov făceau parte o serie de aventurieri pripășiți în țară de pe alte meleaguri. O figură interesantă a fost „colonelul” Porohivski, specializat în chestiuni „externe”, ca și în cele „interne”.

În anul 1939 el a fost trimis de Moruzov în Ucraina Subcarpatică, devenită atunci independentă, sub un regim naționalist, care a oferit un adăpost sigur pentru legionarii români, refugiați din țară, fiind prizoniți de nefastul regim al lui Armand Călinescu.

Omul lui Moruzov în Ucraina

El a avut însărcinarea de a cerceta în capitala Ucrainei Subcarpatice, Hust, unde au găsit adăpost legionarii, care era numărul lor și cine anume a reușit să scape. Pe lângă această misiune, el a trebuit să afle dacă în noua Republică Ucraineană sunt masate trupe germane, lucru care a avut un interes special, atât pentru Polonia și Ungaria, care nu vedeau cu ochi buni înființarea unui stat ucrainean independent la hotarele lor, precum și pentru *Intelligence Service*, al cărui mandatar în România era Moruzov.

Porohivski a îndeplinit misiunea încredințată în mod „conștiincios” și mulți legionari, care au crezut să fie la adăpost de urgia lui Armand Călinescu, au fost răpiți și readuși în țară, pentru a împărtăși soarta camarazilor lor din Garda de Fier.

Aceași soartă a avut-o și tineretul ucrainean naționalist, organizat în detașamente „Sici”, identificați de „colonelul” Porohivski și masacrați mai târziu de unguri, cât și de polonezi, când, după „desființarea” pripită a statului subcarpatian, urmăriți de bandele asasinilor unguri, au căutat refugiu în Polonia.

Varșovia a fost prea bine informată de Porohivski și a putut identifica ușor pe tinerii naționaliști ucraineni.

Jefuirea refugiaților ruși

Un amănunt interesant: ca și „mâna dreaptă” a lui Moruzov, Niki Ștefănescu, Porohivski a fost însurat cu o jidancă, Margulis, sub influența căreia au fost săvârșite multe afaceri, în urma cărora „colonelul” s-a ales cu o moșie la Giurgiu, o casă în București, o frumoasă stupărie de albine și valută forte, pentru orice eventualitate.

Compatrioții lui Porohivski din emigrație, care au privit cu dezgust „activitatea” „colonelului”, pe care-l știau căpitan, au fost terorizați de el și mulți au

fost siliți, în contra voinței lor, să-l tolereze pe dânsul și pe prietenii lui la conducerea Comitetului de Ajutorare a Emigranților.

Opoziția era amenințată cu expulzarea din țară, în special atunci când s-a cerut verificarea gestiunii fondurilor de ajutorare „Nansen” ale Ligii Națiunilor, administrate fără niciun control de Porohivski și oamenii lui.

Colaboratorii... „colonelului”

Cu banii primiți din fondurile secrete ale Ministerului Apărării Naționale, împărțite mărinimos de Moruzov, Porohivski a întreținut clica întreagă de trântori, care s-au ales și ei cu câte o căsuță „modestă” în București.

Acești apropiați și colaboratori intimi ai „colonelului” erau:

Dr Vasile Trepke, un abil mânuitor de fonduri de ajutorare și cotizații „benevole”, stoarse prin amenințarea de a refuza viza anuală a actelor de identitate de la oameni nevoiași emigranți.

Pentru faptele sale Trepke urmează să răspundă în fața Justiției, gestiunea sa fiind în cercetarea Parchetului.

Dmitrie Ivașina, recte „Herodot”, cumnatul lui Porohivski (este însurat tot cu o Margulis), specializat în altă direcție, anume: pentru o taxă specială el a distribuit pașapoarte *Nansen* pentru jidanii din Basarabia certați cu fiscul, Poliția și Cercul de Recrutare.

El făcea și oficiul de rabin, distribuind acte de naștere, cununie etc., pentru sume apreciabile, pentru jidanii năvăliți în România din toate părțile.

Printre „prietenii dezinteresați” ai „colonelului” erau și „democrații totalitari” din fostul regim Călinescu, bucovinenii-parlamentari:

Maer-Mihalski, avocat în București (ar fi interesant de a se ști dacă nu cumva el este înrudit cu jidanul Levy Mayer din Ciudei, județul Storojineț, actualmente la București, *Hotel Excelsior*). Acest avocat, cu toate că nu era emigrant, s-a „împrumutat” cu bani din fondurile de ajutorare destinate emigranților, în timp ce mulți din cei nevoiași trăiau în mizerie.

Serbeniuk Gheorghe, ziarist propagandist al regimului Călinescu în ziarul „Rada” din Cernăuți, susținut de Porohivski cu bani polonezi, dat fiind că polonezii urmăreau crearea unei legiuni ucrainene, care trebuia să fie trimisă în Siria, pentru a lupta alături de aliați, contra Axei.

Printre oamenii lui Porohivski mai era „inginerul” Taroșanko, însărcinat cu diverse misiuni privitoare la descoperirea cuiburilor legionare în Basarabia și în diverse localități din Ucraina Subcarpatică, unde s-au refugiat legionarii.

Acest Torușanko a obținut prin Moruzov autorizație de a scoate la București un ziar finanțat de Porohivski.

Aceștia sunt colaboratorii mai importanți ai „colonelului” și numai câteva exemple din activitatea lor.

Încercări de rehabilitare

Cu reabilitarea „colonelului” și a oamenilor lui mai sus notați se ocupa un oarecare N. Kovalevski, care, datorită unor împrejurări excepționale”, a reușit să se apropie de cercurile ziariștilor străini din București.

Subliniem însă că acest Kovalevski, în anul 1918, a defraudat tezaurul ucrainean cu suma de 6.000.000 karbovanți (egal cu 6 milioane coroane austriace), cu care sumă a reușit să se refugieze în străinătate, unde a cumpărat (la Viena) o frumoasă proprietate.

Iată o serie de aventurieri internaționali fără scrupule și compromiși, cu care a lucrat faimosul Moruzov.

[Notă: „Spre știință. Restituire”.]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 117-120.

55

Notă privind opțiunile politice ale emigranților ucraineni din România

16 octombrie 1940

Orientarea ucrainenilor din România

NOTĂ

Ucrainenii din România și-au însușit convingerea că într-un viitor apropiat se va produce un conflict între URSS și Germania, dr. N. Kovalevski fiind artizanul principal al acestei opinii.

O astfel de atitudine este strâns legată de considerentul că victoria Angliei ar determina, după părerea ucrainenilor, o intensificare a infiltrării marxiste spre Vest și, în tot cazul, ar întări poziția URSS în Europa Orientală.

Față de Soviete sentimentele ucrainenilor din România devin din ce în ce mai ostile.

Ucrainenii mai în vârstă și mai moderați dezaprobă creșterea tendințelor antipoloneze, care sunt în raport cu sosirea în România a elementelor tinere naționaliste refugiate din nordul Bucovinei.

Comitetul de Ajutor Reciproc al grupării petliuriste (democrat-republicane) din București trece printr-o perioadă de criză.

Colonelul Hnat Porohivski a părăsit postul de conducător al acestui comitet, în urma presiunii survenite din partea cercurilor naționaliste și a grupării hatmaniste (monarhistă).

În urma acestui fapt s-a procedat la alegerea unui comitet de conducere provizoriu, semnalat printr-o notă anterioară, care în ședințele sale obișnuite a hotărât convocarea pentru ziua de 26 octombrie a.c. a Congresului Emigrației

Ucrainene din România, în vederea alegerii unui nou comitet definitiv al emigrației respective.

Sunt indicațiuni că noul comitet va fi ales exclusiv din membrii naționaliști și monarhiști, cu toate că elementele petliuriste se străduiesc să stânjenească realizarea acestui plan.

De altfel, schimbarea regimului politic din România a produs un aflux de speranțe în rândurile elementelor naționaliste ucrainene, care încearcă să obțină relații strânse cu membrii mișcării legionare, încredințați fiind că având ajutorul acesteia și sub inspirația germană activitatea ucraineană în țara noastră se va putea dezvolta.

Această ultimă informație este confirmată de interesul reactualizat al Reichului pentru problema ucraineană din țara noastră.

În acest sens, se semnalează, printre altele, că într-un viitor apropiat vor fi distribuite în România un număr apreciabil de exemplare din ziarul ucrainean „Krakivski Visti”, care apare la Cracovia.

Sursă serioasă.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 30-31.

56

Notă a Serviciului Special de Informații prin care se semnalează publicarea unui articol împotriva lui Hnat Porohivski

SSI

10 februarie 1941

NOTĂ

Ziarul ucrainean „Batalo”, care urmează să apară, ar conține un articol împotriva lui Hnat Porohivski.

Rugăm a se cenzura acest articol.

[Notă: „Comunicat Serviciului Cenzurii”.]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 121.

**Referat al Agenturii Frontului de Est referitor la
eliberarea unei legitimații lui Hnat Porohivski**

Ag. Fr. de Est

28 februarie 1941

REFERAT

Informatorul Serviciului, colonelul I. Porohivski, cunoscut și vechi colaborator al Serviciului, neavând niciun act-legitimatie valabil în fața autorităților (în afară de pașaportul *Nansen*), vă rugăm să binevoiți a aproba de a i se elibera o legitimație de serviciu, care îi este necesară atât în misiunile ce îndeplinește, cât și pentru a fi recunoscut de către autoritățile noastre.

Șeful Ag. Fr. de Est, locotenent-colonel Ionescu Gh.

[Referat: „Col. I.P. avea ca legitimație un carnet de 50% reducere pe CFR, pe numele Paul Dobrescu. Prezentând la viză carnetul, a fost reținut de Direcția Personalului”.]

[Rezoluții: 1) „Rog a aproba să i se întocmească o legitimație specială. Șeful Secției I-a, locotenent-colonel, ss”; 2) „Să i se vizeze carnetul, ss”; 3) „05.03.1941. I s-a predat carnetul conform ordinului din rezoluție. Șeful Biroului, ss”.]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 55.

* Înregistrat la Biroul Personalului cu număr de intrare 1341 din 5 martie 1941.

**Notă a Direcției Generale a Poliției privind situația Comitetului
pentru Asistența Emigranților Ucraineni și suspiciunea privind colaborarea
lui Hnat Porohivski cu servicii de informații străine**

Direcțiunea Generală a Poliției

Nr. 15511S din 23 martie 1941

Administrației de Stat din Ministerul de Interne

La nr. 5791A din 14 martie 1941, referitor la memoriul întocmit de Hnat Porohivski, am onoarea a vă aduce la cunoștință:

În ziua de 26 octombrie 1940, cu paza formelor legale, la sediul Asociațiilor Emigranților Ucraineni, din str. Duzilor nr. 23, a avut loc Adunarea Generală a emigranților ucraineni pentru realegerea Comitetului Ucrainean pentru Asistența Emigranților Ucraineni din România.

Cu această ocazie au fost aleși: președinte, docent universitar George Russov, domiciliat în str. Dr. Staicovici nr. 63 (Institutul Național Zootehnic); secretar general V. Melnik, domiciliat în str. Păunașul Codrilor nr. 22.

La aceeași dată, a avut loc, în str. Delea Veche nr. 45, adunarea grupului opoziționist al fostului Comitet Ucrainean pentru Asistența Emigranților Ucraineni, cu care ocazie au fost aleși: președinte IHnatenko Dmitrie, fost căpitan în Armata Ucraineană, domiciliat în București, str. Armoniei, și secretar N. Varda.

Ambele grupări nu întrunesc condițiunile morale, statutare și, de fapt, pentru crearea unui organism central de reprezentare fidelă a întregii emigrații ucrainene de pe teritoriul românesc.

În afară de aceasta, înseși interesele statului impun existența numai a unei singure organizații centrale ucrainene.

În urma reclamației conducătorului comitetului dizident (IHnatenko Dm.), prin care arată că dr. George Russov și V. Melnik, considerându-se pe nedrept reprezentanții legali ai Comitetului Emigrației Ucrainene, au ridicat, în ziua de 14 noiembrie 1940, din localul Comitetului din str. Delea Veche 45, arhiva și mobilierul acelui comitet, pe care le-au depozitat în str. Duzilor 23, unde, potrivit ordinelor primite, organele noastre au procedat, sub dresare de proces-verbal, la sigilarea acelei arhive, care nu a putut fi verificată, întrucât cuprindea dosare personale ale membrilor și diferite acte în limba ucraineană.

În afară de aceasta, arhiva cuprindea gestiunea bănească, ceea ce făcea necesară prezența unui expert contabil cunoscător al limbii ucrainene.

Între timp, primindu-se o adresă, la data de 19 noiembrie 1940, din partea Prefecturii Poliției Capitalei, Serviciul Poliției Sociale, prin care se făcea cunoscut că, în urma cercetărilor făcute (de poliția legionară), s-a stabilit că Asociația Ucrainenilor din București întreține relații cu agenții comuniști, am intervenit la Cabinetul dlui ministru cu raportul nr. 93188 din 6 decembrie 1940, la care am anexat și copia referatului de mai sus, pentru dizolvarea Comitetului de Asistență a Ucrainenilor din România.

Ulterior s-a luat o dispoziție de a se desemna ca președinte al Comitetului Emigrației Ucrainene din România o persoană care să fie în afară de orice suspiciune și să nu fi făcut parte din rândurile conducătorilor grupurilor existente și, după găsirea unei asemenea persoane, să se fixeze 6 persoane din emigrația ucraineană, care prin tactul și conduita lor să se poată ajunge la o omogenitate de conducere, făcând totodată să înceteze neînțelegerile permanente din rândurile conducătorilor celor două comitete existente.

În urma investigațiilor făcute a fost desemnat inginerul Linițki Dimitrie, din suburbana Șerban Vodă, B-dul Dumitru Voicu 62, care, urmând să ia contact cu organele de conducere ale acestei Direcțiuni Generale, nu a fost primit din lipsă de timp.

Survenind evenimentele cunoscute, s-a dat Decretul-Lege pentru reprimarea faptelor ce pun în primejdie existența și interesele Statului, din 5 septembrie 1941, în care se atinge problema constituirii organizațiilor politice și activitatea acestora.

Referindu-ne la persoana care este semnatară alăturatului memoriu s-a stabilit:

Porohovski Ignatie, zis *Porohivski* (*Hnat Porohivski*, în ucraineană), născut la 29 ianuarie 1888, în localitatea Dobroe, Ucraina, căsătorit cu Ita, născută la 10 martie 1902*, în Chilia Nouă, județul Ismail, are o fiică, Olga, născută la 24 iulie 1933, la București.

Posedă la Serviciul Controlul Străinilor din Prefectura Poliției Capitalei dosarul nr. 817/1936, din care reiese că posedă certificat *dr. Nansen* nr. 128 și bilet de liberă petrecere nr. 817/1939, cu termen de ședere în țară până la 31 decembrie 1940.

Numitul a fost locotenent-colonel în fosta Armată Imperială Rusă și, ulterior, comandant de brigadă în fosta Armată Națională Ucraineană.

Porohivski Hnat domiciliază în comuna suburbană Progresul, str. Lambru Ionescu VIII nr. 1 și nu cum arată în memoriul alăturat că ar locui în B-dul Reg. Albert nr. 1, apart. 22.

La această din urmă adresă are un birou, unde accesul emigranților ucraineni este cu desăvârșire interzis și unde este vizitat de diferiți suspecti. În acest sens este semnalat printr-o notă din 12 octombrie 1940 a Serviciului Sescrēt și prin care se cere urmărirea activității suspecte a acestuia.

Este bănuț de mai mult timp că ar activa în serviciul unor puteri străine. Din aceste motive este trecut și pe tabloul suspectilor internabili.

În ceea ce privește persoanele propuse de sus-numitul că ar putea face parte din conducerea viitorului Comitet pentru Asistența Emigranților Ucraineni s-a stabilit:

Kovalevski Nikolae, ziarist german, de origine ucraineană, este corespondent și răspânditorul în România al ziarului în limba ucraineană „*Krakowski Visti*” (Știri din Cracovia), care apare la Cracovia, pe linia vederilor politice ale lui Alfred Rosenberg, conducătorul politicii externe germane pentru chestiunile referitoare la politica Reichului față de URSS. Este informator al Marelui Stat Major, totuși este bănuț că întreține o activitate suspectă.

Ilie Havriliuk (Gavriliuk), ucrainean de origine, posedă certificat de naționalitate română și a fost reprezentantul minorității ucrainene în FRN.

Ihnatenko Dm., arătat ca fiind inginer hotarnic, se dă drept inginer-constructor și arhitect, când, de fapt, este un simplu conducător de binale.

Linițchi Dmitrie, inginer, de origine ucraineană, în urma cererilor făcute de către autoritățile românești, prin care arată că este de origine etnică română – transnistreană (ceea ce dovedește că este de rea-credință și urmărea numai scoaterea sa de sub *Legea Controlului Străinilor*), a obținut dovada de scutire model nr. 1 și se bucură de drepturile unui protejat român.

Alăturat, se restituie memoriul.

Director general, ss, colonel V. St. Zirzor
Șeful Serviciului, ss, St. Ionescu

[Anexa]

[Copie]

Domnule Ministru,

Subsemnatul, Hnat Porohivski, fost locotenent-colonel în fosta Armată Imperială Rusă și ulterior comandant de Brigadă în fosta Armată Națională Ucraineană, în prezent domiciliat în București, B-dul Regele Albert I nr. 1, apart. nr. 22, am onoarea a vă aduce la cunoștință cele ce urmează:

1. Subsemnatul m-am refugiat în România în data de 11 noiembrie 1920, împreună cu unitatea ce o comandam – Brigada a 2-a de Mitraliere din fosta Armată Națională Ucraineană, trecând Nistrul și fiind constrâns la aceasta datorită lipsei de munițiuni și epuizării fizice a soldaților ce comandam, într-o luptă inegală cu forțe superioare bolșevice.

La refugiarea noastră în România întregul armament a fost predat autorităților militare române.

Hotărârea mea, de a mă retrace în România, a fost aprobată de către fostul Comandament al Armatei Ucrainene, hatmanul S. Petliura, el însuși fiind silit să se retragă și să solicite ospitalitatea de la guvernul polon.

Odată cu această aprobare am primit de la fostul meu comandant însărcinarea de a menține trează, în sufletele subalternilor mei, conștiința națională ucraineană, spiritul militar și de camaraderie, precum și o adâncă și loială recunoștință față de România ospitalieră.

Numărul refugiaților militari ucraineni în 1920 era de circa 2.500, iar în prezent este redus la circa 150 ofițeri și 1.000 foști soldați.

2. Următor instrucțiunilor inițiale primite, întreaga activitate a subsemnatului s-a dezvoltat în cadrul directivelor mai sus enunțate, spre satisfacția atât a autorităților militare și civile române, cu care am colaborat și continuu să colaborez, cât și spre mulțumirea întregii emigrații ucrainene.

Loialitatea elementelor ucrainene față de nobila Națiune Română îmi permit să consider că nu a fost desmințită în tot acest timp și cred că ar fi suficient, în această ordine de idei, să subliniez faptul că aproximativ 90% din emigranții ucraineni s-au căsătorit între timp cu femei române și au reușit să-și înjghebe un cămin și o ocupație pe teritoriul ospitalier al României Întregite.

Tot în aceeași ordine de idei îmi permit să menționez și declarația pe care am înmănat-o, la data de 4 iulie 1940, Guvernului Regal Român, prin care, în numele soldaților fostei Armate Naționale Ucrainene, solicitam să ni se facă marea cinste de a fi primiți să luptăm, în orice condițiuni, în rândurile Armatei Române, în cazul când vreun pericol ar amenința România (cerere înregistrată la Președinția Consiliului de Miniștri sub nr. 3.123).

3. Statutul legal în tot acest timp al emigrației ucrainene din România a variat, refugiații ucraineni dispunând de pașapoarte *dr Nansen* și fiind constituiți în Comitetul Ucrainean de Asistență, ales de către Congresul Emigrației Ucrainene din 1923 și de atunci reales în fiecare an.

Misiunea Comitetului este de a acorda sprijin moral, material, asistență juridică și de a întreprinde demersuri în favoarea ucrainenilor în fața autorităților române.

O armonie deplină domnea în rândurile emigrației ucrainene și luptele intestinale erau necunoscute.

4. Această situație a durat până la data de 8 septembrie 1940, când un grup de 40 de persoane, în mare majoritate elemente din afara cadrelor fostei Armate Naționale Ucrainene, în frunte cu dl dr Russov, au început, prin toate mijloacele, o luptă susținută pentru răsturnarea Comitetului de Conducere.

Din spirit de conciliațiune, Comitetul a hotărât convocarea Congresului pentru tranșarea litigiului și, de comun acord cu gruparea opoziției, a însărcinat o comisie interimară cu conducerea afacerilor curente ale emigrației ucrainene, până ce congresul va lua o hotărâre.

Congresul a avut loc la data de 26 octombrie 1940 și cu o covârșitoare majoritate de voturi a reales vechiul comitet, în fruntea căruia se află dl Dm. IHnatenko, fost căpitan în fosta Armată Națională Ucraineană.

Grupul opoziționist, înfrânt în alegeri, nu a dezarmat și s-a constituit într-un comitet aparte, în frunte cu dl dr Russov.

La ora de față există, deci, două comitete ucrainene, ambele cerând din partea autorităților române să fie recunoscute, iar realitatea este că autoritățile române, în fața disensiunilor existente, neluând până în prezent vreo hotărâre, emigrația ucraineană este lipsită de orice sprijin, datorită mișcării de agitație a unui infim număr de turbulenți. (Rog respectuos a mi se ierta acest termen, dar cred că corespunde realității, întrucât unii din membrii opoziției – Antoșko Cosma – se află sub ancheta autorităților ca participanți la rebeliunea din zilele de 21-23 a.c.)

5. Cum această situațiune poate dăuna, fiind pe de o parte dezastruoasă pentru întreaga emigrație ucraineană, care se vede lipsită de orice sprijin, iar pe de altă parte, de natură a menține un focar de permanente disensiuni, generatoare de dezordine, respectuos îmi permit, în calitatea de mentor moral al emigrației ucrainene de mai bine de 20 ani, să rog pe Excelența Voastră de a aprecia și dispune, în vederea unei organizări pe baze de disciplină și unitate a emigrației ucrainene.

În această ordine de idei, îmi permit a atrage atențiunea Excelenței Voastre asupra sistemului adoptat și aplicat de către guvernul Reichului față de emigrația ucraineană, în rândurile căreia de asemeni existau numeroase disensiuni. Autoritățile germane au numit în diferite guvernăminte ale Reichului – Berlin, Viena, Varșovia și Cracovia, câte o persoană de încredere însărcinată cu conducerea

ucrainenilor din regiunea respectivă. Acest conducător are libertatea de a alege 9 colaboratori, cu care conduce toate treburile interne ale ucrainenilor.

Datorită acestei măsuri, orice disensiune a dispărut și viața normală a ucrainenilor se desfășoară în condiții optime. După părerea mea modestă, acest sistem cred că este singurul posibil de a fi aplicat în prezent și în viața emigrației ucrainene din România.

Pentru ocuparea acestui post de încredere îmi permit să recomand Excelenței Voastre următoarele persoane:

1) Dl dr. Nicolae Kovalevski, fost ministru în Guvernul Național Ucrainean, corespondent de presă, domiciliat în București, str. Lascăr Catargiu nr. 24. Dl Kovalevski posedă pașaport german și se bucură de deplina încredere a cercurilor germane și are misiunea de a se ocupa cu studiul problemei ucrainene. Domnia sa este stabilit de mai mult timp în România și se bucură de o mare autoritate în rândurile ucrainenilor din România.

2) Dl Ilie Havriliuk, fost deputat în Parlamentul Român, refugiat din Basarabia, fost primar în comuna Saba și care se bucură de simpatii în cercurile ucrainenilor din România.

Ca ajutori îmi permit să sugerez Excelenței Voastre, în cazul numirii dlui N. Kovalevski, pe căpitan IHnatenko Dm., domiciliat în comuna Băneasa, str. Armoniei nr. 4, inginer-hotarnic, iar în cazul numirii dlui I. Havriliuk – pe dl inginer Linițki Dm., fost locotenent-colonel în fosta Armată Națională Ucraineană, domiciliat în București, str. Bumbăcari nr. 68.

Sub o conducere unică și bucurându-se de concursul Guvernului Regal Român, emigrația ucraineană, recâștigând liniștea și pacea internă, va putea din nou progresa și va putea și mai departe da dovadă că este un element de muncă, ordine și disciplină în serviciul Statului Român, care cu atâta spirit de noblețe i-a oferit ospitalitatea.

Mi-am permis, Excelență, în această cerere să vă expun cele de mai sus, numai și numai din dorința de a putea contribui, prin sugestiile ce mi-am permis a expune, la remedierea situației ucrainenilor din România și de a pune la dispoziția Statului Român elemente care, bine conduse, vor putea să dea un aport maxim.

Primiți, vă rog, Excelență, asigurarea considerațiunii mele celei mai adânci și respectuoase.

Domniei Sale

Domnului Ministru al Afacerilor Interne

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 133-137, 139-141.

* Consemnat eronat. Ita Margulis s-a născut în aprilie 1902.

**Adresă a Ministerului Afacerilor Interne, către Serviciul
Special de Informații, privind pe Hnat Porohivski**

Direcțiunea Administrației de Stat
Nr. 007485 din 31 martie 1941

Domnului director general Eugen Cristescu
Șeful Serviciului Special de Informații

Avem onoare a vă trimite, în original, memoriul dlui Hnat Porohivski, emigrant ucrainean, însoțit de avizul Direcțiunii Generale a Poliției nr. 15511S/1941, privitor la activitatea asociațiilor emigranților ucraineni, rugându-vă să binevoiți a ne da avizul dvs. asupra propunerilor făcute, prin acest memoriu.

Odată cu avizul dvs., rugăm a ni se restitui și alăturatele anexe.

Ministru, ss

Director, ss

[Note: „Cb. I, Bir. II, E, cu dl Trohani”; „Primit 09.04.1941”.]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 126.

**Referat al Agenturii Frontului de Est privind disensiunile
din sânul emigrației ucrainene din România și necesitatea sprijinirii
unei conduceri unice**

Ag. Fr. de Est

12 aprilie 1941

REFERAT

Datorită disensiunilor existente în rândurile emigrației ucrainene din România, care au avut de rezultat scindarea în două a emigrației ucrainene, personalitățile de răspundere din rândurile aceleiași emigrații au hotărât să facă apel la autoritățile române, pentru curmarea acestei stări de fapt, sugerând în același timp și soluția ce trebuie urmată pentru remedierea actualei stări de lucru.

Memoriul înaintat Ministerului de Interne de către colonelul Hnat Porohivski oglindește tocmai această dorință a forurilor cu răspundere din rândurile emigrației ucrainene.

Redactorul memoriului este o persoană bine cunoscută a cărei activitate a avut întotdeauna o linie de corectitudine și de loialitate față de țara noastră.

Activitatea ce o desfășoară este cunoscută de Serviciu și se manifestă în sensul potrivit cu interesele superioare ale Statului.

Propunerea privitoare la numirea unui conducător unic al emigrației ucrainene din România este rezultatul unor discuțiuni ce au avut loc în forurile emigrației ucrainene. A fost indicat ca preferat emigrantul ucrainean Nikolae Kovalevski, care, fiind supus german și bucurându-se de încrederea cercurilor germane, poate fi socotit ca o persoană neutră.

Pe de altă parte, N. Kovalevski, având multiple legături cu cercurile ucrainene din Germania și fiind trimis în țara noastră tocmai cu misiunea de a observa și organiza și în România emigrația ucraineană, va reuși mai ușor să împace spiritele agitate ale ucrainenilor.

Constituiți într-un singur bloc, ucrainenii, deși puțin numeroși, vor putea fi, la momentul oportun, manevrați potrivit cu interesele momentului și în cadrul directivelor superioare.

Față de cele de mai sus, credem că, în principiu, ideea creării unei conduceri unice a emigrației ucrainene din România nu numai că trebuie sprijinită de către autoritățile românești, dar trebuie și impusă.

Urmează numai să se stabilească persoana căreia urmează să i se încredințeze acest rol de răspundere.

Pentru soluționarea definitivă a chestiunii se propune ca, în prealabil, să se ceară și avizul Biroului „G”.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 138.

61

Notă a Serviciului Special de Informații, către Ministerul Afacerilor Interne privind disensiunile din sânul emigrației ucrainene și susținerea lui Hnat Porohivski ca lider al organizației petliuriste

Serviciul Special de Informații
Nr. 20527 din 15 mai 1941

Copie

Către Ministerul Afacerilor Interne
La nr. 7485 și 3312/1941

Cu privire la disensiunile existente în rândurile emigrației ucrainene din România, avem onoare a vă comunica cele ce urmează.

După lichidarea frontului ucrainean, în anul 1920, o parte din resturile Armatei Naționaliste Ucrainene a lui Petliura, sub conducerea colonelului H. Porohivski, s-a retras în România, unde, după dezarmarea ei, a fost internată în lagăr.

Odată cu retragerea resturilor armatei ucrainene și mult timp după aceea au continuat să se refugieze pe teritoriul țării noastre numeroși refugiați civili de origine ucraineană, parte din ei stabilindu-se în țara noastră, unde și-au legalizat situația, obținând pașapoarte *dr. Nansen*.

Ucrainenii în România, hotărâți să se stabilească în țara noastră, în anul 1923, au înființat o asociație generală a refugiaților ucraineni, cu scopul de a asigura tuturor conaționalilor lor o situație juridică și protecție în fața autorităților române.

A luat astfel ființă Comitetul Ucrainean de Asistență din România, care, cu mici modificări în compunerea sa, a condus în mod pașnic, până în anul 1940, destinele ucrainenilor din România.

În luna septembrie 1940, liniștea, care era una din caracteristicile mișcării ucrainene, a fost tulburată datorită prezentării la noile alegeri pentru Comitet, ce urmau să aibă loc, a două liste de candidați, pentru care se părea că orice soluție de împăciuire este exclusă. Deși în aceste alegeri a reușit o listă, sub președinția dlui IHnatenko, din care făceau parte candidați care și în trecut au participat la conducerea Comitetului, opoziția, reprezentată prin dr Russov, nevrând să țină în seamă rezultatul alegerilor, s-a constituit în comitet aparte, fapt care a avut de rezultat:

- scindarea emigrației ucrainene,
- certuri și discuții nesfârșite, terminate, de cele mai multe ori, prin reclamații reciproce la parchet,
- puțința pentru diferite elemente turbulente și, în special, agenți sovietici de a se infiltra în rândurile ucrainenilor și de a provoca discordii și disensiuni sau, eventual, acțiuni provocatorii.

Pentru remedierea acestei situațiuni, personalități de răspundere din rândurile emigrației ucrainene au hotărât să aducă la cunoștință autorităților române actuala stare de fapt din rândurile emigrației și să facă apel pe lângă aceleași autorități, pentru curmarea acestei situații.

Memoriul înaintat Ministerului de Interne de către colonelul H. Porohivski oglindește tocmai această dorință a forurilor cu răspundere din rândurile menționatei emigrații.

Redactorul memoriului este o persoană bine cunoscută, a cărei activitate a avut întotdeauna o linie de corectitudine și loialitate față de țara noastră.

Activitatea ce o desfășoară este cunoscută de Serviciu și se manifestă în sensul și potrivit cu interesele superioare ale Statului.

Propunerea privitoare la numirea unui conducător unic al emigrației ucrainene din România este rezultatul unor discuțiuni ce au avut loc în forurile emigrației ucrainene, unde, la propunerea emigrantului ucrainean Nikolae Kovalevski, corespondentul mai multor ziare și publicațiuni germane, stabilit în țara noastră cu un pașaport german, s-a hotărât să se sugereze guvernului român adoptarea unei soluții asemănătoare celei luate de către guvernul Reichului față de emigrația ucraineană din Germania.

Constituiți într-un singur bloc, ucrainenii, deși puțin numeroși, vor putea fi, la momentul oportun, manevrați potrivit cu interesele timpului și în cadrul directivelor superioare de stat.

Față de cele de mai sus, credem că, în principiu, ideea creării unei conduceri unice a emigrației ucrainene din România nu numai că *trebuie sprijinită de către autoritățile românești**, dar trebuie și impusă.

În ceea ce privește persoana indicată să asume răspunderea acestui post, acest Serviciu crede că în postul menționat să fie numit chiar autorul memoriului, colonelul H. Porohivski.

Numitul este o persoană de vază, de încredere și, datorită atitudinii sale de rezervă avută față de disensiunile existente în rândurile ucrainenilor, este capabil să readucă liniștea în cercurile emigranților.

Această numire trebuie socotită, pe de altă parte, ca fiind conformă cu interesele statului nostru, care nu poate rămâne indiferent la orice manifestare în legătură cu viața emigrației ucrainene, care ar putea fi chemată, în viitor, să joace un rol important în Estul Europei.

Se restituie, în original, memoriul colonelului H. Porohivski.

Șeful Serviciului Special de Informații,
director general

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 122-125.

* Subliniat în original.

62

**Adresa Direcției Poliției de Siguranță, către Serviciul Special de Informații,
prin care se solicită relații asupra lui Hnat Porohivski, suspectat de
colaborare cu servicii de informații străine**

Ministerul Afacerilor Interne
Direcțiunea Generală a Poliției
Direcțiunea Poliției de Siguranță
Nr. 35994-S-bis/20 iunie 1941

Secret

Către Serviciul Special de Informațiuni

Am onoare a vă înainta, în copie, referatul Corpului Detectivilor de la această Direcțiune, privitor la mai mulți emigranți ucraineni, cu rugămintea să binevoiți a ne comunica asupra modului cum trebuie să procedăm cu aceste elemente.

P. director general, ss, I. Vlasie

Director, ss, Victor Mironescu

[Anexa]

Corpul Detectivilor
Secret

Copie

REFERAT

Inspectoratul Regional de Poliție București, prin alăturatul raport nr. 12430/1941, face cunoscut că Poliția Giurgiu semnalează pe un anume Varda, secretarul general al Comitetului Asistenței Ucrainene din București, str. Delea Veche nr. 45, a fost în acea localitate în ziua de 1 iunie 1941, a luat contact cu diferiți supuși ucraineni și în ziua de 6 iunie au plecat la București 6 supuși ucraineni, sub motiv că sunt în căutare de lucru, însă se crede că altul ar fi scopul acestei călătorii.

Potrivit delegației primite, procedându-se la discrete cercetări, s-au stabilit următoarele:

Nikolae Varda, emigrant ucrainean, domiciliat în str. Delea Veche nr. 45, unde este sediul comitetului dizident pentru asistența emigranților (petliuriști) ucraineni din România, este omul de încredere allui Porohivski IHnatie, zis *Porohivski* (*Hnat Porohivski*, în ucraineană), născut la 29 ianuarie 1888, în localitatea Dobroe, Ucraina, căsătorit cu Ita, evreică, născută la 10 martie 1902*, la Chilia Nouă, județul Ismail, a fost locotenent-colonel în fosta Armată Națională Ucraineană.

Numitul domiciliază în comuna suburbană Progresul, str. Lambru Ionescu nr. 1, apart. 22**, unde accesul emigranților ucraineni este cu desăvârșire interzis și unde este vizitat de diferiți indivizi suspecti. În acest sens este semnalat printr-o notă din 12 octombrie 1940 a Serviciului Secret și prin care se cere urmărirea activității suspecte a acestuia.

Deși Porohivski Hnat este suspectat de mult timp că ar activa în serviciul unor puteri străine, sunt unele informații din care reiese că numitul ar fi în serviciul Marelui Stat Major și al legației germane din Capitală și că cei 6 emigranți ucraineni aduși de Nikolae Varda la București ar fi aduși în Capitală cu scopul precis de a se completa cadrele informative din serviciul Marelui Stat Major sau al legației germane.

Față de cele ce preced, vă rugăm să binevoiți a aprecia dacă nu este cazul să se intervină la Serviciul Special de Informații să se comunice acestei Direcțiuni Generale dacă într-adevăr Porohivski Hnat, fost locotenent-colonel în fosta Armată Ucraineană, este în serviciul Marelui Stat Major, dacă cei 6 emigranți ucraineni aduși de la Giurgiu sunt pentru completarea cadrelor informative ale serviciului respectiv sau dacă are cunoștință că ar deservi Serviciul de Informații al legației germane.

Numai în cazul unui răspuns care nu ar putea lămuri acest caz, urmează să binevoiți a aprecia dacă nu se impune ca să se treacă la o cercetare directă.

P. conformitate

[Note: 1) „Dl Trohani este rugat a ne da avizul, ss”; 2) „Urgent. Ag. Est. 23 iulie 1941. Col. I.P. este în Serviciul nostru, ca colaborator, dl Varda la fel. Activitatea ambilor este cunoscută și cei șase, despre care se vorbește în notă, la fel. Autoritățile să fie rugate să dea tot concursul lui I.P. Acțiunea celor șase este cunoscută de Serviciu”.]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 142-143.

* Consemnat eronat. Ita Margulis s-a născut în luna aprilie 1902.

**Sunt confundate cele două adrese – cea de la domiciliu și cea de la birou.

63

Notă a Serviciului Special de Informații despre emigranții ucraineni, plecarea lui Hnat Porohivski în direcția frontierei româno-sovietice

SSI

26 iunie 1941

NOTĂ

Din cercurile ucrainenilor petliuriști din Capitală

În legătură cu activitatea grupării ucrainene petliuriste (republicano-democrată) din Capitală se semnalează următoarele:

Colonelul Hnat Porohivski, fostul președinte al Uniunii Foștilor Combatanți ai Armatei Republicii Democratice Ucrainene Emigrați în România, București IV, Delea Veche 45, a plecat în ziua de 22 iunie a.c. la frontiera româno-sovietică, îmbrăcat în uniformă ucraineană, fără armă și înarmat cu un revolver.

La gară a fost însoțit de fostul său aghiotant Nikolae Varda, secretarul Comitetului de Conducere al grupării petliuriste.

În cercurile petliuriste se discută că înainte de declanșarea războiului germano-sovietic, Varda a pus la dispoziția germanilor, în urma cererii acestora, un număr de aproximativ 40 de ucraineni.

În cercurile menționate se vorbește, de asemenea, de existența unei armate ucrainene de 200.000 de oameni, constituită de germani, din ucrainenii făcuți prizonieri de război în Polonia și Franța.

Sursă serioasă.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 32.

64

**Adresă a Serviciului Special de Informații,
către Direcția Generală a Poliției, prin care se solicită
acordarea sprijinului lui Hnat Porohivski**

Serviciul Special de Informații
Nr. 24482 din 26 iunie 1941
Către Direcțiunea Generală a Polițiilor

La nr. 35994-B-Bis/1941

Cu onoare vă aducem la cunoștință că cei semnalizați cu referatul trimis cu adresa cu numărul de mai sus sunt în legătură de colaborare cu Serviciul nostru și vă rugăm a dispune să ne dea tot concursul de care ar avea nevoie colonelul H. Porohivski.

P. șeful Serviciului Special de Informații,
locotenent-colonel V. Siminel

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 128.

65

**Adresă a Serviciului Special de Informații în care
se arată necesitatea sprijinirii lui Hnat Porohivski**

București, 23 iulie 1941

Stimate dle căpitan Văleanu,

Vă mulțumesc și recunosc că sunt [onorat] pentru atențiunea deschisă ce mi-o arătați.

Rog vorbiți cu dl Miu de la C.S., căruia restituindu-i corespondența alăturată, comunicați-i că îl rugăm să răspundă de îndată Siguranței Generale că noi cunoaștem toată chestiunea și că dl Porohivski trebuie ajutat de autoritățile românești și să nu i se facă absolut nicio piedică.

Știm și ce este cu cei șase și toată acțiunea lui I.P.

Cu mii de mulțumiri, ss

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 144.

**Notă a Direcției Generale a Poliției, către Serviciul
Special de Informații, privind acțiunea lui H. Porohivski de recrutare a
conaționalilor pentru frontul antisovietic**

Ministerul Afacerilor Interne
Direcțiunea Generală a Poliției
Nr. 43358-S/23 iulie 1941*

Serviciului Special de Informațiuni

[NOTĂ]

Inspectoratul Regional de Poliție București ne face cunoscut că refugiatul rus Ivan Vakirineț din Brașov a primit o carte poștală, la data de 21 iulie 1941, din partea colonelului Porohivski, să vină la București, din informații reieșind că sus-numitul colonel pregătește mobilizarea rușilor albi, pentru a participa la luptă contra bolșevismului.

Din informațiunile ce le deținem reiese că locotenent-colonel Hnat Porohivski, fost comandant de Brigadă în fosta Armată Național-Ucraineană, se află în Serviciul de Informații al Marelui Stat Major și în această calitate ar fi recrutat un număr de aproximativ 60 ucraineni, din diferite regiuni ale țării, împreună cu care urmează să coopereze cu armatele germano-române, în dosul frontului.

Printre elementele ucrainene recrutate în acest scop este și Vakirineț, din Brașov.

Față cu cele de mai sus, am onoare a vă ruga să binevoiți a dispune verificarea celor menționate, comunicându-se și acestei Direcțiuni Generale de rezultat.

Director general, ss

Director, ss

[Rezoluții: 1) „28.07.1941. Secția I Inf. este rugată a ne indica ce răspunsuri urmează să dăm la aceste adrese, ss”; 2) „31.07.1941. Ag.Fr.E. Se va răspunde că acțiunea celui în cauză este cunoscută SSI și că aceasta nu credem să prejudicieze ordinii publice și statului nostru, colonel, ss”.]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 149.

* Înregistrat la Secția C.I. cu număr de intrare 26088 din 27 iulie 1941.

**Notă a Serviciului Special de Informații privind
deplasarea lui Hnat Porohivski la Viena**

SSI

24 iulie 1941

NOTĂ

Din cercurile ucrainene petliuriste din Capitală

În legătură cu activitatea grupării ucrainene petliuriste (republicano-democrată) din Capitală se semnalează următoarele:

Colonelul Hnat Porohivski, fostul președinte al Uniunii Foștilor Combatanți ai Armatei Republicii Democratice Ucrainene Emigrați în România, cu sediul în Capitală, str. Delea Veche 45, a plecat în cursul săptămânii trecute la Viena, spre a lua contact cu Centrul politic ucrainean de acolo, în vederea primirii de instrucțiuni.

Sursă serioasă.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 33.

**Notă a Secției a II-a a Marelui Cartier General,
către Serviciul Special de Informații, privind recrutarea de către
H. Porohivski a conaționalilor pentru frontul antisovietic**

Marele Cartier General, Eș. II

Secția a II-a, Biroul 3

Nr. 4496 din 25 iulie 1941*

Secret

MCG, Eș. II, Secția a II-a, către Serviciul Special de Informații

Am onoare a trimite alăturat, în copie, referatul Corpului Detectivilor din Direcția Generală a Poliției, cu data de 17.07.1941, rugându-vă să binevoiți a ne comunica de urgență relații.

D.O. Șeful Secției a II-a,
ss, locotenent-colonel Popescu Poiană
Șeful Biroului 2, (ss) maior V. Iulescu

[Anexa 1]

Copie de pe referatul Corpului Detectivilor din Direcția Generală a Poliției, cu data de 17 iulie 1941.

REFERAT

Poliția orașului Piatra-Neamț, cu raportul nr. 20615/1941, semnalează că un număr de 10 persoane, posesoare de certificate *dr. Nansen*, au părăsit acea localitate cu destinația București, unde ar fi fost convocați de colonelul rus Porohivski Hnat, în scopul de a contribui la lucrările de interes militar german.

Din informațiile ce le deținem și din relațiile furnizate de Nikolae Varda, secretarul general al Comitetului pentru Asistența Emigranților Ucraineni din România, cu sediul în str. Delea Veche nr. 45, reiese că cele 10 persoane menționate în raportul Poliției Piatra-Neamț sunt emigranți ucraineni convocați la București de locotenent-colonel Hnat Porohivski, fost comandant de brigadă în fosta Armată Național-Ucraineană.

Din aceleași informațiuni mai reiese că locotenent-colonel Hnat Porohivski se află în Serviciul de Informații al Marelui Stat Major și în această calitate ar fi recrutat un număr de aproximativ 60 ucraineni, din diferite localități ale țării, împreună cu care urmează să coopereze cu armatele româno-germane, în dosul frontului.

Printre elementele ucrainene recrutate în acest scop sunt și cele 10 persoane despre care se vorbește în alăturatul raport al Poliției Piatra-Neamț.

Asupra acestei activități a locotenent-colonelului Hnat Porohivski s-a raportat de această grupă în mai multe rânduri, ultimul referat fiind sub numărul 70224 din 15 iulie 1941.

Comisar, ss, I. Diaconescu
P. conformitate, ss, șeful Biroului 2, maior V. Iliescu

[Anexa 2]

Copie de pe raportul nr. 20615 din 6 iulie 1941 al Poliției Piatra-Neamț

Avem onoarea a vă raporta că supușii ucraineni notați pe contrapagină, posesori de certificate *dr. Nansen*, au plecat din localitate, cu destinația București, fără a anunța plecarea.

Din informațiunile făcute de noi, numiții au fost chemați de un anume colonel rus, numit Hnat Porohivski, de la Comitetul Ucrainean pentru Asistența Emigranților Ucraineni din România, pentru a lucra la lucrările de interes militar german.

Supunând aceasta la cunoștința dvs., vă rugăm să binevoiți a dispune.

Șeful Poliției, ss, maior Șoiman
P. conformitate, ss, șeful Biroului 2, maior V. Iulescu

Nota

1. Saenko Gavril
2. Saenko Teodor
3. Petrenko Pavel
4. Zabolenco Anton
5. Herasimenko Andrei
6. Gaevski Ivan
7. Lukienici Ilie
8. Zavianski Anton
9. Heroviski Erozim
10. Porusciuk Ivan Ioraniuk

[Rezoluție: „31.07.1941. Ag.Fr.E. Se va răspunde că acțiunea locotenent-colonelului Porohivski e cunoscută SSI și că prin aceasta credem că nu se aduce vreun prejudiciu ordinii publice și siguranței statului nostru. Col., ss”.]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 145-147.

* Înregistrată la Secția C.I. cu număr de intrare 26073 din 27 iulie 1941.

69

Notă a Eșalonului I, către Direcția Generală a Poliției, privind recrutarea de către H. Porohivski a conaționalilor pentru frontul antisovietic

Eșalonul I către Direcțiunea Generală a Poliției

Direcția Poliției de Siguranță

Nr. 397 din 3 august 1941

[Copie]

La nr. 4358-S/1941.

Am onoare a comunica următoarele:

Acțiunea menționată în sus-citata dvs. adresă a locotenent-colonelului Hnat Porohivski, fost comandant de brigadă în Armata Național-Ucraineană, este cunoscută acestui Serviciu.

Prin această acțiune credem că numitul nu aduce prejudicii ordinii publice și siguranței statului nostru.

Șeful Serviciului Special de Informații,
director general

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 148.

**Notă a Agenturii Frontului de Est privind Comitetul Ucrainean
pentru Asistența Emigranților Ucraineni din România**

[Agentura Frontului de Est]*

19 august 1941

NOTĂ

Emigranții ucraineni din România sunt constituiți în o asociație intitulată „Comitetul Ucrainean pentru Asistența Emigranților Ucraineni din România”, cu sediul în București, str. Delea Veche nr. 45.

Această asociație a dezvoltat o activitate legală și liniștită până în anul 1939, când în rândurile emigranților ucraineni s-a produs o acțiune de disensiune condusă de către drul Russov, Vasile Melnik, D. Donțov și alții. Deși în minoritate ca număr, gruparea opoziționistă s-a constituit în comitet aparte, adoptând aceeași titulatură și stabilind sediul în București, str. Cuțitul de Argint nr. 30.

În timpul guvernării legionare unele din elementele din gruparea dizidentă au intrat în legătură cu cercurile conducătoare din mișcarea legionară și, sub protecția lor, au comis o spargere la sediul din str. Delea Veche nr. 45, sediul comitetului legal, de unde au ridicat arhiva și actele comitetului, transportându-le în str. Cuțitul de Argint nr. 30, unde se află și în prezent.

În acest interval de timp, începând și în țara noastră acțiunea de captare a elementelor ucrainene de către reprezentanții autorităților germane, membrii grupării disidente au căutat să-și ofere serviciile germanilor, care însă, fiind informați asupra activității distructive ce o duceau în rândurile ucrainenilor și care din cele de mai jos apare într-o lumină foarte suspectă, au declinat oferta lor.

Russov, Melnik și Donțov au solicitat chiar o audiență ministrului Germaniei von Killinger, care a refuzat să-i primească. Ca urmare a acestei atitudini, Russov și Donțov au plecat în Germania, unde se află și în prezent, iar Melnik și un alt emigrant, Filipenko, au preluat conducerea „comitetului dizident” din str. Cuțitul de Argint nr. 30.

Comitetul dizident în cauză este compus din următorii membri:

- Filipenko, emigrant ucrainean, funcționar la societatea Wagons-Lits, domiciliat în București, str. Banatului nr. 18, fost căpitan în armata petliuristă, intitularea sa ca „colonel” pe buletinele ce emite este o uzurpare. Filipenko a găzduit la domiciliul său pe un ucrainean fost agent polon, Krucivski, în cursul anului 1939, fugit în prezent în America.

- Melnik Vasile, domiciliat în București, str. Păunașul Codrilor, se intitulează „locotenent-major”, fără să aibă dreptul la vreun titlu ofițeresc. A avut întotdeauna o atitudine dubioasă, prin aceea că a căutat să saboteze în permanență, atât acțiunea de organizare a ucrainenilor, cât și colaborarea elementelor ucrainene din emigrație cu germanii, astfel:

- în timpul în care colonelul Porohivski recruta elemente ucrainene ce urmau să fie instruite într-un mod special la Viena, emisarii lui Melnik îndemneau pe ucraineni să nu plece și discreditau pe colonelul Porohivski, afirmând că „vinde oameni nemților”,

- la începerea actualului conflict emisari și Melnik însuși îndemneau pe ucraineni să nu se înroleze în unitățile ucrainene ce se creiază sub auspiciile germanilor, martori despre aceasta sunt dl G. Serbeniuk, fost senator, actual propagandist la postul t.f.f. german în limba ucraineană, loc. Varda, secretarul Comitetului Ucrainean din str. Delea Veche nr. 45, emigrantul ucrainean Vlasiuk.

- Cosma Antoșko, condamnat de Tribunalul Militar al Capitalei la 5 ani pentru participare la rebeliunea din 23 ianuarie 1941 și ulterior grațiat.

- Berejnii Vasile, verificat ca agent al Sovietelor,

- Telenkevici Nikanor, Bogdanovici Ștefan, Drobit Ilari, Hodakivski Platon, Horețki Vasile și alții.

Este notoriu faptul că membrii acestei grupări dizidente, deși nu au nicio legătură cu emisarii germani, dispun totuși de fonduri a căror proveniență nu poate fi în niciun caz justificată prin cotizațiile eventuale ale unui infim număr de membri.

O sursă de venituri o constituie în prezent pentru această grupare emiterea „carnetelor de memoriu”. În acest scop, emisarii lui Filipenko și Melnik afirmă către ucraineni că niciunul din ucraineni nu se va putea întoarce în Ucraina fără a avea „carnetul de memoriu” în cauză.

La Ploiești un emisar al lui Filipenko este Vasile Horețki, care distribuie carnetele menționate în rândurile ucrainenilor stabiliți în zona petroliferă.

Blanchetele „carnetelor de memoriu” se găsesc la sediul din str. Cuțitul de Argint nr. 30, pe care se aplică sigiliul „Comitetului Ucrainean”, furat de la sediul comitetului legal din str. Delea Veche nr. 45.

Din cele de mai sus, cât și din informațiile obținute de la fruntașii ucraineni care colaborează cu autoritățile germane reiese:

- gruparea Melnik-Filipenko nu are nicio legătură cu autoritățile germane,

- prezența unor elemente ca Antoșko Cosma, condamnat pentru participare la rebeliune, Vasile Berejnii, agent sovietic, și Melnik V., agitator împotriva proiectelor germane cu privire la ucraineni, poate justifica prezumția că ne găsim în fața unei asociații fantome, care nu are altă misiune decât de a mina organizațiile ucrainene legale,

- eliberarea unor legitimații tip „carnet de memoriu” fiind complet ilegală, este cazul a se face o percheziție la sediul din str. Cuțitul de Argint nr. 30 și ca toate persoanele membre ale sus-zisului comitet să fie anchetate.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 33-35.

* Emitentul, precum și faptul că elaborarea sintezei a fost ordonată de către directorul general, rezultă dintr-un bilet manu al Agenturii Frontului de Est din 19 august 1941 (f. 36, același volum).

71

**Notă a Agenturii Frontului de Est privind propuneri
în legătură cu emigrația ucraineană**

[Agentura Frontului de Est]

19 august 1941

NOTĂ

Măsuri ce urmează a fi propuse guvernului cu privire la emigrația ucraineană:

- percheziționarea și închiderea imediată a sediului falsului comitet ucrainean din str. Cuțitul de Argint nr. 30, București,
- anchetarea și, eventual, arestarea tuturor membrilor falsului comitet ucrainean, în frunte cu Vasile Melnik, Filipenko, Berejnii, Antoșko Cosma din București și Vasile Horețki din Ploiești,
- recunoașterea din partea guvernului ca singur organ legal al ucrainenilor a Comitetului Ucrainean din str. Delea Veche nr. 45 și încredințarea conducerii ucrainenilor din România colonelului Hnat Porohivski, căruia să i se acorde titlul de „conducător al emigrației ucrainene din România”, după sistemul adoptat de germani,
- restituirea arhivei și sigiliului comitetului din str. Delea Veche nr. 45 și care sunt deținute astăzi în mod abuziv de către gruparea din strada Cuțitul de Argint nr. 30.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 38.

72

**Notă a Agenturii Frontului de Est privind organizarea unității ucrainene
în cadrul Armatei Române de către Hnat Porohivski și recuperarea arhivei
Comitetului pentru Asistența Emigranților Ucraineni**

Agentura Frontului de Est

20 august 1941

NOTĂ

Îndată după declararea războiului împotriva bolșevismului Uniunea Combatanților ai fostei Armate a Republicii Naționale Ucrainene în România, prin președintele ei, colonel I.P., a adresat o cerere dlui ministru al Apărării Naționale, prin care a solicitat crearea unei unități ucrainene care să lupte alături de trupele române.

Prin adresa nr. 5542 din 19 august (care se alătură, în copie) dl colonel I.P. a fost încunoștiințat că dl general Antonescu a aprobat crearea unei unități din

ucraineni, urmând ca detaliile de organizare să fie discutate de către colonel C. Verdeș, din Marele Stat Major – Secția I-a, împreună cu colonelul I.P.

Întrucât pentru organizarea acestei unități colonelul I.P. are nevoie de arhiva „comitetului”, care în mod abuziv este deținută de gruparea din str. Cuțitul de Argint nr. 30, colonelul C. Verdeș l-a sfătuit să se adreseze Ministerului de Interne pentru a o redobândi prin concursul autorităților de poliție.

Pentru urgentarea operațiunii se supune aprecierii dlui director general dacă nu este cazul ca, făcându-se o percheziție la str. Cuțitul de Argint nr. 30, să se ridice și arhiva „comitetului”, care să fie de îndată restituită dlui colonel H. Porohivski.

[Rezoluție: „La Ag. SSI. Conform ordonanței dlui vice-peședinte al Consiliului, se va face o descindere la sediul neoficial din Cuțitul de Argint nr. 30 și se va verifica arhiva și autorizațiile eliberate. Servicului Juridic pentru executare, ss”.]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 39.

73

Notă a Agenturii Frontului de Est privind percheziția la sediul „Comitetului Ucrainean” din str. Cuțitul de Argint

Agentura Frontului de Est

20 august 1941

NOTĂ

În ziua de 20 august a.c., în baza ordinului dlui director general, dl inspector Brighiu a făcut o percheziție la sediul neoficial al „Comitetului Ucrainean” din București, str. Cuțitul de Argint nr. 30, ridicându-se următoarele:

- un stoc de „carnete de memoriu”, majoritatea în alb, altele semnate în alb, iar unele completate și neeliberate încă,

- o serie de dosare,

- un tabel cu adresele membrilor comitetului.

La sediu a mai fost găsit un dulap, închis și purtând sigiliul Direcțiunii Generale a Polițiilor, este arhiva Comitetului din Delea Veche și care a fost ridicat de către acest comitet neoficial. Dulapul a fost lăsat pe loc.

Totodată a fost invitat la Secția Juridică Vasile Melnik, domiciliat în București, str. Păunașul Codrilor nr. 22, secretarul acestui comitet, și care elibera „carnetele de memoriu”.

Întrebat asupra felului cum elibera legitimațiile și pe baza cărei autorizații le emitea, V. Melnik a declarat că nu avea un dosar sau registru în care să înscrie persoanele cărora le elibera legitimații, iar ca autorizație mi-a arătat o adresă prin care Prefectura Poliției Capitalei îi autoriza să officieze o slujbă religioasă.

Arhiva și V. Melnik au fost depuși la Secția Juridică.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 28.

74

**Declarație a lui V. Melnik privind activitatea Comitetului
pentru Asistența Emigranților Ucraineni din România, criticile
aduse lui H. Porohivski și altor lideri petliuriști**

[August 1941]

DECLARAȚIE*

Subsemnatul, Vasile Melnik, de origine etnică ucrainean, proprietar și domiciliat în București, strada Păunașul-Codrilor nr. 22, de religie creștină ortodoxă, născut în județul și orașul Moghilev, posed certificat *dr. Nansen* 75 și bilet de liberă petrecere nr. 55916, am terminat seminarul din 1916, în Armata Rusă, actualmente secretar în Comitetul Ucrainean de Ajutorare, dau următoarea declarație:

Încă înaintea Războiului Mondial am luptat pentru independența Ucrainei. După lupta contra bolșevicilor am fost nevoit să trec cu un detașament, comandantul căruia am fost, în România. Am trecut Nistrul la 18 septembrie 1920, în punctul Napadova, Basarabia. Am stat la Chișinău până în luna mai 1921, de unde am plecat la lagărul din Brașov. Acolo am fost internați toți ucrainenii – militari și civili. Lagărul s-a mutat la Oradea Mare și Făgăraș. La Făgăraș am fost comandantul lagărului. La 1923, 23 aprilie am plecat din lagăr la Giurgiu, la Fabrica de Zahăr, fiind numit de Misiunea Diplomatică Ucraineană comandantul detașamentului ucrainean care a lucrat la fabrică. La fabrică am ocupat și serviciul de basculier, unde am stat 8 ani de zile, adică până la 31 decembrie 1931, când fabrica a fost închisă și eu cu oamenii am fost concediat. La lichidare am primit din partea fabricii pentru vechime casa de prevedere și alte avantaje ca funcționar 84.000 de mii de lei. Economii pe 8 ani de zile am avut 50.000. Cu 135.000 de lei am venit în București în 1932, luna ianuarie. Am închiriat pe str. Bulevardul Bumbăcari nr. 62 un teren compus din șase pogoane vie, șase pogoane loc arabil și fructifer, cu prețul de chirie de 50.000 pe an, primul și al doilea an – 35.000 lei, patru ani – 25.000 lei pe an. La fermă am ținut vaci 5 geamantale cu lapte, porci, 50-120 de bucăți, cai și alte gospod. Am stat la această fermă până la 1 decembrie 1936. Între 5 ani de zile am câștigat net 180.000 – 200.000 de lei. De la această fermă m-am mutat la Bul. Bumbăcari nr. 46, unde am cumpărat un loc de casă, cu 30.000 de lei, am făcut o căscioară, care m-a costat 11.000.

În 1938 am vândut cu 200.000 de lei, am cumpărat pe strada Păunașul-Codrilor un loc de casă cu 60.000, pe loc acest am făcut o casă, care nu este

terminată. De la această casă am venit 2.400 lei lunar. Stau și eu. Copii n-am. Nu sunt însurat.

În 1925 am fost ales ca membru al Comitetului Ucrainean, însă peste un scurt timp am demisionat din acest Comitet din cauza că Comitetul a fost condus în mod fraudulos și am avut doi membri jidani.

Istoricul Comitetului Ucrainean

În anul 1918, Ucraina, pe atunci țară independentă, a avut un regim monarhic în frunte cu ghetmanul Skoropadski. Regimului monarhic îi face opoziție Partidului Republican, susținut de mase influențate de propaganda bolșevică. Partidul Republican s-a hotărât să răstoarne regimul monarhic din Ucraina. Partidul Republican a trimis o delegație în țările vecine, cu propunere de a nu se amesteca în afacerile interne ale Ucrainei, în caz de răsccoală împotriva regimului monarhic.

În România, cu scopul acesta a fost trimis dl Konstantin Mațievici, de origine etnică polonez. Dl Mațievici, neștiind nicio limbă europeană, a angajat pe dl Wilhelm Trepke**, de origine suedez, și mai târziu pe dl Ivașina-Herodot, de origine jidan din Ucraina, însurat cu jidanca Margulis, din Basarabia. După venirea Partidului Republican la putere, dl K. Mațievici a transformat această Comisie în Misiune Diplomatică și au început să reprezinte interesele Ucrainei cu oameni care n-au nimic cu națiunea ucraineană.

Misiunea aceasta există semioficial până în 1923. În 1923 trebuia să înceteze. Membrii sus-numitei misiuni nevrând a preda altcuiva fondurile care rămăseseră încă și dorindu-se să se asigure o viață liniștită și mai bună s-a hotărât că în locul misiunii să facă un Comitet pentru Asistența Emigranților Ucraineni din România. Pentru aceasta, în 1923, 16 septembrie a ținut un Congres, care a fost compus din membrii fostei misiuni, prietenii lor, câțiva ucraineni, doar doi, că muriseră doi anarhiști, trei jidani, câțiva cetățeni români din Basarabia și Bucovina.

Sub influența lui K. Mațievici și V. Trepke a fost ales Comitetul și după prima constituire a lui s-a prezentat în modul următor: Comitetul pentru București Centru: K. Mațievici, Wilhelm Trepke, cu nevasta sa Nina Trepke, Ivașina-Herodot, cu nevasta sa Sara Margulis, jidancă din Basarabia, Hnat Porohivski, însurat cu jidancă, sora nevastei lui Ivașina-Herodot, Olexandr Daraniuk. Pentru Basarabia au fost aleși: Chișinău – avocat Mițkevici, Cetatea Albă – Ilie Havriliuk, Tighina T. Emilianov, Bălți – Mariciuk. Toți de cetățeni români. Pentru Brașov – Serghii Delvig, de origine francez.

Au fost convocate încă câteva congrese – adunări generale – pentru realegerea Comitetului, însă la Centru – președinția Comitetului au rămas aceeași. În acest mod reprezentarea și conducerea Comitetului s-au oprit în mâna a trei familii, cu secretară jidancă din Basarabia, și situația aceasta a durat 17 ani.

Activitatea Comitetului

De la început Comitetul a reușit să primească bani în mod secret din străinătate. Despre aceste fonduri au știut trei persoane – K. Mațievici, Wilhelm Trepke, Ivașina-Herodot. Comitetul a obligat pe refugiații ucraineni a-și scoate

actele necesare de autoritățile române prin intermediul Comitetului. Pentru scoaterea actelor au pus următoarele taxe: pentru autorizații de ședere în țară, care se eliberau gratis, Comitetul obține 200-400 lei, pentru bilet de liberă petrecere 400-500 lei, o mică informațiune de care are nevoie un refugiat – 500 de lei. În numele Comitetului, V. Trepke cerea bani de la Oficiul Nansen – sume importante au primit de la zisul Oficiu și le-au împărțit între prieteni și în mod necinstit le-au cheltuit.

Au strâns bani pentru a construi un azil, pentru a construi o casă în memoria lui Petliura, pentru a tipări un jurnal „Obedna”, pentru Asociația Liga Națiunilor, pentru Asociația „Acordul”, de acești bani n-au dat socoteală la nimeni și unde-s banii nu se știe.

Au avut strânse legături cu diferite organizații evreiești. După alipirea Basarabiei s-au găsit mulți jidani basarabeni care n-au vrut să facă armata, au declarat că sunt refugiați din Ucraina. Aceste elemente au fost luate sub protecția fostului Comitet. Pentru aceste elemente evreiești Comitetul a eliberat un mare număr de pașapoarte în numele Comitetului Ucrainean. Indivizi basarabeni, primind acte și pașapoarte, au început să figureze în țară ca refugiați din Ucraina, mai târziu obținând certificate *Nansen*. Din aceste pașapoarte se află câteva la Cabinetul 6 de instrucție Tribunalul Ilfov. Comitetul îi îndemna pe refugiații ucraineni care au luptat contra regimului bolșevic să se întoarcă la comuniști, le lua bani și făcea prin Comitetul bolșevic din Viena toate formalitățile necesare.

Din toate cele arătate mai sus reiese că fostul Comitet Ucrainean n-a fost organizație ucraineană cu scopul de a ajuta emigranții ucraineni, ci o organizație a trei familii, evreo-politicianistă, cu scopul de a excroca pe refugiați și a-i compromite în fața autorităților române. De un timp mai îndelungat emigrația ucraineană a manifestat nemulțumire de felul antisocial în care erau conduse afacerile Comitetului, dar totdeauna oamenii care au ridicat aceste chestiuni au fost terorizați, mai ales de dl Porohivski, care se găsea în Serviciul lui M. Moruzov. Pentru anumite nereguli care s-au produs în Comitet, colonia ucrainenilor din București a dat în judecată pe câțiva membri ai Comitetului. Sub influența învinuirilor au demisionat din Comitet câțiva membri. Astfel că, la 9 septembrie 1940, au rămas în comitet doi membri – Dumitru IHnatenko și Gh. Vlasiuk, care, bineînțeles, n-au putut reprezenta o organizație ucraineană.

După înțelegerea prealabilă cu Asociația Emigranților Ucraineni din București, conducerea Comitetului a fost predată de dl Dumitru Hnatenko și Gh. Vlasiuk unei comisii provizorii, care a convocat și o adunare generală, de la 26 octombrie 1940, conform aprobării Prefecturii Capitalei, pentru alegerea unui nou Comitet, care comitet a și fost ales în acea zi, ca să împiedice activitatea normală a noului Comitet, cu scopul de a scăpa de răspunderea pentru neregulile produse în vechiul Comitet. Acești membri ai lui s-au adunat pe strada Delea Veche, 45 și, fără permis din partea autorităților românești, au ales și ei comitetul lor – sub președinția dlui Dumitru IHnatenko. Oameni care au luat parte la această alegere sunt datori Comitetului peste o sută de mii de lei. După aceste procedee, Dumitru

IHnatenko, Vilhelm Trepke, Hnat Porohivski, Ivașina-Herodot au început să scrie despre membrii noului Comitet fel de fel de minciuni către autoritățile române.

Activitatea noului Comitet, cu sediul pe str. Cuțitul de Argint nr. 30: ajutor reciproc și moral, îndrumarea emigraților ucraineni pe calea cea dreaptă, creștinească.

Relativ la eliberarea de către Comitetul nostru a cărții de memorii refugiaților din Ucraina declar: mai mulți refugiați din Ucraina în actele lor de identitate au trecut ca ruși din Rusia. După izbucnirea războiului cu bolșevicii mai mulți refugiați din Ucraina de mai multe ori au cerut de la Comitet ca să dea ceva la mână că este din Ucraina. Comitetul, după mai multe sfaturi s-a hotărât ca să elibereze cartea de memorii, care nu reprezintă niciun act juridic și nu poate să fie servit ca act de identitate pentru nimeni, că este simplu memoriu pentru noi. S-a prezentat textul la cenzura militară din strada Academiei și la Tipografia „Litera”. S-a tipărit un număr de trei sute de bucăți. Au eliberat refugiaților din Ucraina în mod gratuit, însă cine a vrut și când a vrut o dovadă pentru locuința Comitetului.

De toate cele afirmate mai sus fac dovada lor cu acte.

Drept pentru care dau prezenta declarație.

Vasile Melnik

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 29-31.

* Conținutul acestei declarații olografe a lui V. Melnik a fost preluat aproape integral într-o notă, în care, suplimentar apar următoarele concluzii: „Din cercetările făcute nu rezultă vreo vină în sarcina lui Vasile Melnik și nici a celorlalți membri ai Comitetului Ucrainean. Dat fiind însă că interesele superioare de Stat dictează a se trece conducerea Comitetului actual asupra altor persoane, credem că este cazul să se dispună, prin Prefectura Poliției Capitalei – Serviciul Social, dizolvarea actualului Comitet Ucrainean, pe motive de suspiciune și încredințarea conducerii unui comitet provizoriu, compus din ucraineni de valoare și a căror atitudine este cunoscută ca favorabilă țării noastre” (f. 45-49, același volum).

** Numele corect este *Vasile Trepke*.

Caracterizare a emigrantului ucrainean V. Melnik

[August 1941]

CARACTERISTICA LUI V. MELNIK

Vasile Melnik a sosit în România izolat (singur), după ce trupele ucrainene înfrânte de bolșevici s-au retras în Polonia și România (iarna 1921). Astfel că V. Melnik a rămas la început sub bolșevici.

În Armata Națională Ucraineană regulat n-a servit.

Rangul de locotenent i-a fost recunoscut în lagăr după declarațiile sale. Când au fost însă dispuse revizuirea rangurilor ostașilor ucraineni de către Ministerul Armatei Ucrainene în emigrațiune, V. Melnik nu s-a prezentat la această revizuire, nici n-a trimis dovezile rangului.

Sosind în România, a fost câțva timp la Chișinău, unde, pentru activitatea descompunătoare printre refugiații ucraineni, ca și complicitatea la actele de contrabandă, a fost arestat, închis și pe urmă trimis în lagăr (în Oradea Mare , mai târziu la Făgăraș).

Despre aceste fapte Comitetul a aflat, din regrete, abia atunci când V. Melnik a început campania sa de calomnie, fiind demascată de martorii care îl cunoșteau de atunci.

În anul 1923 a fost autorizat să plece la lucru la fabrica de zahăr „Danubiana” din Giurgiu, unde a stat până în anul 1930, când a fost concediat.

În calitate de șef de grup al refugiaților ucraineni care lucrau la această fabrică, a stârnit ura întregului grup, numele său devenind nesuferit printre acești oameni, foști ostași ai Armatei Naționale Ucrainene și luptători efectivi contra bolșevicilor.

Arătându-se însă loial și supus, atât față de autoritățile române, cât și față de Comitetul Ucrainean din București, a știut foarte abil să se apere contra plângerilor compatrioților săi de la Giurgiu, dându-i-se astfel crezare.

Sosind la București, în anul 1930, fiind considerat șomer, i s-a permis de a sta câțva timp chiar la localul Comitetului (str. Delea Veche, 45). Atât cât a stat la Giurgiu, cât și în localul Comitetului, a manifestat o prietenie față de membrii Comitetului, frecventând casele lor (familiile Trepke, Porohivski și Ivașina-Herodot).

Acesta din urmă l-a invitat deseori pe V. Melnik și la masă, considerându-l lovit de soartă, în urma concedierii din fabrică.

Astfel, V. Melnik a intrat și mai mult în încrederea Comitetului, așa că la Conferința Emigrației Ucrainene din 1934 a fost chiar propus ca membru în Comitet, iar plângerile contra lui au fost considerate ca neîntemeiate, deoarece el știa foarte bine cum să se apere.

Sistemul de intrigă și insinuațiuni

Față de oameni de care V. Melnik nu avea nevoie sau care, cum i se părea, i-au stat în cale, V. Melnik a întrebuințat întotdeauna intrigă, insinuație și minciună, dar foarte abil. Așa dar:

1) prin acest procedeu V. Melnik a adus pe predecesorul său ca șef de grup la Giurgiu, căpitanul Iurcenko, la o stare de dezastru, așa că acesta a preferat să plece, V. Melnik ocupând postul lui.

2) De asemenea, prin persecuții și veșnice învinuiri de nereguli a silit să plece de acolo pe locotenentul P. Buialo, în sarcina căruia era cantina. În acest om V. Melnik vedea, probabil, pe un eventual adversar. Domnul P. Buialo, care are serviciu de peste 15 ani la o întreprindere petroliferă, se bucură de cea mai deplină încredere, ca și printre refugiații ucraineni.

3) Închiriind la București o vie, în 1931 (în Bulevardul D. Voicu), s-a asociat cu fostul locotenent ucrainean Alexandru Koriako. După ce acesta din urmă a băgat o sumă mai importantă de bani în vie, V. Melnik a început să se certe cu Koriako, care a preferat să plece, pierzând chiar banii, iar recolta a adunat-o V. Melnik, în folosul său exclusiv, lăsând în același timp zvon că Koriako l-ar fi înșelat.

Al. Koriako este însă cunoscut ca un om cinstit și se bucură de un renume bun atât printre compatrioții săi, cât și la patronii lui, fiind aproape 20 de ani în serviciul fabricii „Danubiana”, unde este bine apreciat.

4) Tot așa a procedat V. Melnik și cu Comitetul Ucrainean, primind sub garanția acestuia un avans de la Oficiul Nansen, pentru gospodăria sa la vie (lei 120.000), a cerut la început amânarea restituirii acestei datorii, pe motivul că are recoltă proastă.

Comitetul i-a îngăduit amânarea, replătind, în calitate de girant, această datorie la Oficiul Nansen.

Aflând de aceasta, V. Melnik a refuzat să mai restituie bani Comitetului, însoțind refuzul său cu scrisori pe un ton cât de necuviincios și cinic, comentând că are din ce să plătească, dar nu vrea.

Fiind atunci somat să achite, a încercat un șantaj, declarând că dacă nu i se va ierta datoria, el va da în vileag niște acte compromițătoare pentru persoanele conducătoare ale Comitetului, dacă va fi iertat – va tace.

Acest șantaj V. Melnik l-a încercat de mai multe ori, însă comitetul a respins cu indignare odioasa lui ofertă și l-a dat în judecată.

Fiind condamnat la plata sumei avansate, a și realizat șantajul său, publicând articole calomnioase în „Porunca Vremii” și făcând o reclamație la Parchet, în urma căreia s-au făcut cercetări, instrucția și chiar expertiza contabilă, care nu au descoperit, bineînțeles, nicio fraudă sau neregulă în Comitet și afacerea a fost clasată.

Cu toate acestea, V. Melnik continuă și acuma campania sa de calomnie și insinuație, făcând nesfârșite denunțuri la toate autoritățile țării, precum și la poliția legionară, urmărind prin aceasta distrugerea nu numai morală, dar și fizică (în zilele revoluției din ianuarie 1941) a celor frunțași ucraineni care nu au primit oferta lui șantajistă sus-menționată.

5) În tot acest timp a manipulat cu actele sustrase de către el „fraudulos” din arhiva Comitetului, cărora a dat o interpretare cu totul falșă. Pentru acest fapt, ca și pentru calomnie în presă, a fost reclamat Parchetului de dnii V. Trepke, Dm. Ivașina-Herodot și Dm. Ihnatenko.

Din regrete, s-a bucurat de legea amnistiei delictelor de calomnie prin presă, iar sustragerea actelor, fiind calificată de procuror ca „abuz de încredere”, a fost clasată pe motivul că a restituit aceste acte, prezentându-le judeului-instructor; faptul „abuzului de încredere” a rămas bine stabilit, ceea ce se poate dovedi prin dosarul respectiv al Tribunalului.

Este încă de relevat că actele pe baza cărora V. Melnik a făcut denunțul la Parchet au fost sustrase de el încă în anul 1935, iar reclamația a făcut-o abia în 1940,

după ce șantajul său n-a reușit și când „conjunctura politică” i s-a părut „favorabilă” pentru exploatare în scopul unei josnice răzbunări.

6) La orice acțiune a sa contra Comitetului din Delea Veche 45, V. Melnik, cu adepții săi, a amenințat că dacă nu se cedează va chema Poliția Legionară. Acuma însă se arată „antilegionar”.

Astfel, sub aceste amenințări, a fost ridicată în ziua de 10 noiembrie 1940, toată arhiva Comitetului, care a fost însă pe urmă sigilată de autoritățile Onor. Siguranței Generale a Statului, în urma cererii Comitetului din str. Delea Veche 45, motivate prin următoarele:

a) arhiva aparține Comitetului din str. Delea Veche 45, care a format-o în decursul a 17 ani de existență,

b) era sigur că V. Melnik, intrând în posesia arhivei, va continua opera sa de sustragere de acte, distrugerea actelor justificative etc.

Această afirmare a Comitetului s-a și dovedit prin faptul că, cât a putut, V. Melnik a continuat această operă a sa nefastă, sustrăgând corespondența (chiar recomandată), adresată dlor V. Trepke, H. Porohivski și Dm. Ivașina-Herodot, ceea ce s-a constatat prin controlul la poștă.

„Creștinismul” și „antisemitismul” lui V. Melnik

Speculând „creștinismul” său la orice ocazie, V. Melnik s-a purtat însă în modul cel mai „necreștin” față de compatrioții săi. Dovezi:

1) Când V. Melnik a stat la via din Bulevardul Voicu (lângă Șoseaua Giurgiului), într-un ajun de Paște, i s-a prezentat fostul subaltern al lui, din Giurgiu, Ștefan Pepa, ieșit abia din spital și rugându-l pe V. Melnik să-i dea voie de a rămâne peste noapte la vie. V. Melnik însă l-a gonit, exprimându-se cu brutalitate că „aici nu este hotel”, așa că săracul fost ostaș ucrainean, neavând bani la sine, a trebuit să petreacă noaptea sub cer, până la plecarea trenului spre Giurgiu.

2) Devenind stăpân pe localul Comitetului din Delea Veche 45, în calitate de secretar al Comisiei Interimare, unul din primii pași făcuți de V. Melnik a fost dispoziția ca refugiatul ucrainean N. Varda (fost locotenent în Armata Națională Ucraineană) să părăsească în 24 de ore cămăruța din localul Comitetului, unde a fost autorizat să stea, fiind șomer și după o operație prin care i s-a extras glonte de bolșevic, de care acest brav ofițer a fost rănit în lupta contra bolșevicilor încă în anul 1919 și care l-a chinuit mereu.

Numai grație intervenției energice a dlui colonel H. Porohivski a fost nevoit să retragă dispoziția sa de răzbunare contra lui N. Varda, care nu s-a asociat la campania nefastă a lui V. Melnik.

3) În timpul șederii sale la via din Bulevardul D. Voicu (anii 1931-1935), V. Melnik era deseori frecventat de evreul, un oarecare Rabinovici, împreună cu soția acestuia. V. Melnik le primea întotdeauna în vizită cu o mare prietenie.

4) În asociația ucraineană zisă „creștină”, la care se referă V. Melnik și din sânul căreia a fost ales în Comitetul din str. Duzilor 23, mutat acuma în str. Cuțitul de Argint 30, sunt membri căsătoriți cu evreice Valentin Makovkin și Teodor Duhnik. De asemenea, a fost căsătorit cu evreică și Ilarion Drobit (soția a murit).

Situația morală a Comitetului unde V. Melnik este secretar general (str. Cuțitul de Argint 30)

1) Trei membri ai acestui Comitet: Gh. Russov, I. Pisenko și Cosma Antoșko (legionar, care a luat parte la rebeliune), precum și Sava Fedorenko (se pare că este în Comisia Cenzorilor) se găsesc sub urmărirea penală pentru fapte de calomnie și ultraj, fiind trimis în judecată de Parchet, în urma reclamației dlui Ivașina-Herodot.

Procesul contra lui Sava Fedorenko a avut loc la 20 martie a.c. și Sava Fedorenko a fost condamnat la 15.000 lei amendă penală pentru ultraj.

2) Aceiași Antoșko, Pisenko, precum și membrii aceluiași Comitet: N. Iaroș, E. Cernițki și I. Drobit, sunt posesorii de „dovadă de scutire”, prin care se certifică că sunt „de origine etnică română”, așa că rolul lor într-un comitet care pretinde la reprezentarea emigrației ucrainene este, cel puțin, lipsit de sensul logic.

Mijloacele de trai ale lui V. Melnik

Din multiple afirmații ale lui V. Melnik, atât verbal, cât și prin scrisori (care se găsesc și astăzi în dosarul lui din arhiva Comitetului), reiese că V. Melnik a avut o situație materială foarte modestă, plângându-se mereu că era prost plătit la fabrica din Giurgiu și pierzând la vie.

Cu toate acestea, în anul 1937 sau 1938, el și-a construit o casă spațioasă, a mobilat-o bine și trăiește de mai mulți ani fără să aibă o meserie sau serviciu, întreținând și o concubină.

În anul 1935 V. Melnik ar fi fost văzut vizitând Consulatul sau Legația sovietică din București. Știrea aceasta a fost dată de fostul său prieten Petre Elanski, care a stat în țară sub ocrotirea acestei legații și cu pașaport sovietic.

Comitetul din str. Delea Veche 45, primind această știre, n-a dat crezare, dar acum ea trebuie recunoscută ca fiind adevărată, mai ales că V. Melnik, fiind întrebat despre aceasta, s-a înfuriat, dar nu a negat, vorbind evaziv.

Din procedurile lui V. Melnik reiese că el este un om de extremă răutate a naturii sale, de care se lasă condus în acțiunea sa, un mincinos, fără un pic de rușine, un ipocrit și un om josnic, care face tot să se facă plăcut și crezut de acei de care depinde sau de cine are nevoie, devenind însă de o răutate bestială față de acei din persecuția cărora crede că își poate trage un folos pentru sine, o răutate cu totul sadică.

Observat bine, el arată semnele vădite de anormalitate mentală, obsedat de o „manie” de a vedea pretutindeni necinste, nereguli, fraude etc.

Nu este exclus că el este condus din spate de o forță întunecată, în interesul căreia stă planul de descompunere morală a ucrainenilor din România și distrugerea organizațiilor lor, care sunt de mare folos, precum și de discreditarea conducătorilor cu cel mai bun renume în cercurile românești.

Spre a curma starea creată de V. Melnik și însănoșirea vieții sociale a emigranților ucraineni este absolut necesară luarea de măsuri, în urma cărora V. Melnik să fie pus în imposibilitatea de a-și continua opera sa dăunătoare și nefastă.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 51-54.

**Notă privind membrii Comitetului pentru Asistența Emigranților Ucraineni,
istoricul și activitatea acestuia**

[August 1941]

[NOTĂ]

Despre personalul conducător al „Comitetului Ucrainean” din str. Delea Veche, 45

Dl Konstantin Mațievici, fost profesor universitar și un economist ucrainean de renume, fost ministru plenipotențar și șeful Misiunii Extraordinare Diplomatice și Militare a Ucrainei în România, primul pas al căruia era punerea pietrei fundamentale sub temelia relațiilor de prietenie între România și Ucraina, prin prezentarea notei diplomatice din 26.07.1919 despre recunoașterea de către Guvernul Național Ucrainean a drepturilor României asupra Basarabiei. Șeful de stat al Ucrainei era atunci conducătorul Simon Petliura, iar primul ministru – dl Andrei Livîțki.

Dl profesor K. Mațievici provine dintr-o familie de clerici ortodocși din Ucraina, care a avut printre membrii ei ascendenți mulți demnitari ai Bisericii Creștine Ortodoxe până la gradul de Mitropolit. Afirmția că el ar fi polonez este neadevărată.

Dl Sergiu Delvig, general de Corp de Armată în rezervă, cu două academii militare făcute (artilerie și geniu), fost profesor al unora dintre Marii Duci Imperiali Ruși, s-a pus în slujba Ucrainei imediat ce s-a format primul guvern național ucrainean, devenind sfetnic, colaborator apropiat și prietenul intim al lui Simon Petliura.

Fost reprezentant în România al Comandamentului Suprem al Armatei Naționale Ucrainene, fiind și șef al Secției Militare a Misiunii Extraordinare Diplomatice și Militare a Ucrainei în România, semnată și el al sus-zisei note diplomatice din 26.07.1919.

Familia Delvig, asimilată de peste 200 de ani, de religie ortodoxă, avea mulți înalți demnitari civili și militari în Rusia Imperială.

Dl dr Basile (Vasile) Trepke, doctor în Științe de Stat, al Universității din Freiburg, din Germania, provine dintr-o familie de moșieri în Ucraina, de proveniență germană, asimilată de peste 100 de ani în Ucraina, cunoscută prin opera sa de susținere a vieții și mișcării culturale și economice ucrainene, care era temelia vieții politice ulterioare.

D-rul B. Trepke a luat parte la mișcarea națională ucraineană încă de pe banca studențească, fiind la început student al Universității din Petersburg. După terminarea cursului universitar s-a așezat pe moșia moștenită de la tatăl, fiind în același timp ales ca membru al Zemstvei (Consiliu Județean) din Poltava.

Ca ofițer de rezervă a fost mobilizat în Armata Imperială Rusă, în rândurile căreia a participat la războiul mondial trecut (1918).

La izbucnirea revoluției ruse a activat cu alți ucraineni la formarea unităților militare naționale ucrainene, care luptau contra bolșevicilor. A fost pe urmă ofițer în corpul de elită al Armatei Naționale Ucrainene „Corpul Cazacilor Zaporojeni”, de unde a fost trimis în România, ca secretar al Secției Militare a Misiunii Diplomatice Ucrainene, sub șefia dlui profesor K. Mațievici și a dlui general S. Delvig, devenind pe urmă, succesiv, prim-secretar și consilier al acestei Misiuni.

De la înființarea Comitetului Ucrainean a fost ales, cu unanimitate de voturi, de toate congresele ucrainene în România în acest Comitet și vice-președinte al lui.

Locotenent-colonel Hnat Porohivski, ofițer de carieră, a servit în unitățile de elită „de vânătoare siberiene” ale armatei imperiale ruse, căpătând gradul de locotenent-colonel în timpul Războiului Mondial (1914-1918), fiind numit și comandant al Regimentului nr. 43.

După izbucnirea revoluției ruse a activat în formațiunile noi ale Armatei Naționale Ucrainene și luând parte activă în luptele acestei armate contra bolșevicilor.

A intrat în România în ianuarie 1920, în fruntea „Brigăzii Speciale de Mitraliere”, al cărei comandant a fost și care după luptele contra bolșevicilor și în urma ordinelor primite de la Comandamentul Suprem Ucrainean, precum și autorizației Guvernului Regal Român, s-a retras, în plină ordine și formațiune neștirbită, pe teritoriul românesc, unde oamenii din această brigadă au primit un refugiu binevoitor, ca și alți refugiați ucraineni.

Această brigadă a d-lui locotenent-colonel Hnat Porohivski, în număr de 3.000 oameni, a format grosul emigrațiunii ucrainene în România, reprezentând și astăzi majoritatea covârșitoare a acesteia.

Pentru calitățile sale de comandant care a știut să mențină ordinea și disciplina printre oamenii săi, brigada devenind pilda de această ordine și pentru alți refugiați sosiți în grupuri sau detașamente mai mici, dl H. Porohivski a fost confirmat de către Misiunea Diplomatică și Militară a Ucrainei în România, ca șef al militarilor ucraineni refugiați în România, iar mai târziu și de Ministru de Armată al Guvernului Național Ucrainean în emigrațiune, fiind numit și șef al „Asociației Ostașilor și Fostei Armate Naționale Ucrainene în România”, fiind înainte ales de acești ostași ca președinte al acestei Asociații, bucurându-se astfel de plina încredere atât de superiorii săi, cât și de colegi și foști subalterni, ca și de majoritatea covârșitoare a tuturor ucrainenilor emigrați în România.

Ca dovadă poate sluji faptul (în afara alegerii mai sus menționate) că această demnitate în rândurile ucrainenilor el ocupa timp de peste 20 de ani, necontestat de nimeni dintre oamenii serioși, conștienți și cinstiți.

Numirea dlui locotenent-colonel Hnat Porohivski ca Conducător al Emigranților Ucraineni în România a provocat o vie satisfacție și mulțumire printre ucraineni, care trimit adevărate urări de succes.

Dl Dumitru Ivașina-Herodot este de origine etnică pur ucraineană, creștin-ortodox, provenind dintr-o familie a nobilimii din județul Verhnedniprovsk,

gubernia Ekaterinoslav, tatăl său fiind directorul Oficiului Poștal, adică funcționar de stat. În Rusia țaristă evreii nu au avut dreptul de a ocupa serviciile de stat, astfel că acest fapt dovedește clar că dl Dumitru Ivașina-Herodot nu este evreu.

În timpul Războiului Mondial dl Dumitru Ivașina-Herodot a fost ca ofițer de administrație în armata țaristă rusă (pe Frontul Românesc), unde evreii nu au avut dreptul de a avea gradul de ofițer.

Fiind redactorul ziarului Armatei a VI-a, cu sediul la Bolgrad, județul Ismail, Basarabia, dl Dumitru Ivașina-Herodot a combătut foarte energic curente bolșevice.

Dl Dumitru Ivașina-Herodot posedă actele autentice pentru a dovedi originea sa etnică ucraineană și religie creștină-ortodoxă.

Dna Antonina Trepke*, soția dlui Basile Trepke, născută Dankov, de religie creștină ortodoxă. Tatăl dânzei a fost inspector general al Școlii Cadetilor din Poltava, profesor de Matematică, având grad de Consilier de Stat, mama – proprietară de moșie în ținutul Ekaterinoslav.

În timpul Războiului Mondial s-a ocupat de opera de asistență a răniților, unul din spitalele militare fiind chiar în conacul moșiei soților Trepke, din ținutul Poltava.

La Misiunea Diplomatică a Ucrainei în România a ocupat unul din posturile de secretar.

A fost aleasă de la început ca președinte al Uniunii Femeilor Ucrainene Emigrate în România, înființată încă în anul 1922, pe lângă Misiune, iar apoi afiliindu-se Comitetului (în anul 1923), ca organizație autonomă.

În calitate sa de președinte al sus-zisei organizații feminine era aleasă de toate congresele ca membră a Comitetului sau a Consiliului ce funcționa pe lângă acest Comitet, exercitând, în special, funcțiunile filantropice (mai ales ajutorarea femeilor și copiilor bolnavi și săraci) sau culturale (organizarea cursurilor de limba ucraineană pentru copiii emigranților ucraineni, care funcționau în localul Comitetului din strada Delea Veche, 45, iar într-o vară și la „Hromada” din Bacău).

Dna Antonina Ivașina-Herodot este într-adevăr de origine semită, dar s-a botezat în religia creștină ortodoxă încă la 22 ianuarie 1919, înainte de a se căsători cu dl Dumitru Ivașina-Herodot.

Atât înaintea căsătoriei, cât și mai ales după aceasta, a activat în organizațiile ucrainene culturale și de binefacere, a activat foarte energic în mișcarea națională ucraineană, muncind în presa ucraineană și pe urmă ca funcționară la Ministerul Presei și Propagandei Guvernului Național Ucrainean (de sub șefia de stat a lui Simon Petliura).

De la sosirea împreună cu soțul ei, Dumitru Ivașina-Herodot în România (anul 1921), a activat în organizațiile ucrainene culturale și de binefacere, lucrând cu tot devotamentul și abnegație de sine.

Față de emigranții ucraineni dna Antonina Ivașina-Herodot, ca și întreaga familie a lor, au arătat nu numai cea mai mare atenție, bunăvoință, dar și adevărata milă și grijă.

Mulți dintre ucrainenii sosiți în București și fiind fără mijloace de trai au găsit adăpostul și ocrotirea la această familie.

Mai ales soțiile unor astfel de ucraineni au fost găzduite și întreținute de familia Ivașina-Herodot, în special cele ieșite din spitale sau îmbolnăvite subit în București.

Cităm numai câteva nume: soția refugiatului ucrainean Polikarp Rudenko, cu 2 copii, soția inginerului Nikolai Tuziv, cu copilul, și de relevat este că și soția „opoziționistului” Ilarion Drobit au stat mai mult timp în familia Ivașina-Herodot, fiind îngrijite în timpul boalei de dna Antonina Ivașina-Herodot.

Luni întregi au fost găzduiți: Eugen Iakubenko, locotenent ucrainean grav bolnav (tuberculoză), și refugiatul inginer Ivan Kuznețov. Numărul celor ce petreceau numai câteva zile este foarte mare.

Chiar Vasile Melnik, stând câteva săptămâni în localul Comitetului (fiind șomer), în anul 1931, a fost primit cu grijă și bunăvoință de această familie, cu spiritul de adevărată umanitate și conștiință națională ucraineană.

Astfel se explică stima de care se bucura dna Antonina Ivașina-Herodot printre emigranții ucraineni conștiincioși și de bună credință. Nu este de mirat de candidatura ei la postul de seceretar al Comitetului; a și fost primită și votată aproape unanim de Congresul din decembrie 1936.

Din cele de mai sus rezultă că *Comitetul Ucrainean, cu persoanele de mai sus în frunte, era menit din toate punctele de vedere și sub orice criteriu de a reprezenta și de a conduce emigrațiunea ucraineană în România.*

Calificarea pe care i-o dau autorii denunțului nu numai că nu corespunde adevărului, dar trebuie considerată ca *cea mai ordinară calomnie*, dusă de oameni de rea-credință, lipsiți de cultură, de spirit sănătos și de conștiință națională.

Comitetul Ucrainean din str. Delea Veche, 45

I. Constituirea Comitetului

Acest Comitet s-a constituit în zilele de 15-17 august 1923, ca organ ales de prima Conferință (Congres) al emigrației ucrainene în România. Această Conferință a fost convocată din inițiativa Misiunii Diplomatice și Militare a Ucrainei în România, cu scopul de a crea un organ reprezentativ și de asistență a emigrației ucrainene, deoarece în urma ocupării teritoriului ucrainean de către Soviete Misiunea prevedea necesitatea suspendării activității sale.

Spre a da Comitetului un caracter cât se poate de larg, în sensul reprezentativ, la Comisie se pregătea Regulamentul. Pentru primul Congres au fost invitați ucraineni din diferite grupări politice (în afară de comuniști). Așadar, la această comisie a luat parte și dl Nikolai Iaroș, reprezentantul grupului hatmanist. Congresul a și fost convocat după normele stabilite de această Comisie.

De asemenea, la Congres au luat parte delegați din toate grupările ucrainene: UNR (Republica Națională Ucraineană), hatmaniști și cei fără organizație specială (în afară de comuniști).

Așa și comitetul ales a fost compus nu numai de o singură grupare ideologică, ca și de toate curentele (în afară de comuniști) atunci existente.

Afirmația că la acest congres ar fi luat parte și niște comuniști este cu totul absurdă.

Dar dacă ar fi adevărat că s-ar fi strecurat printre delegați și „comuniști” (fără cunoștința Misiunii și Congresului), atunci de ce nu i-au demascât imediat acei care aduc această afirmație acuma (după 19 ani) în denunțul lor, cu toate că „denunțătorii” înșiși au luat parte la această conferință, cu Vasile Melnik în frunte.

Același lucru s-a repetat și la toate congresele (conferințele) ulterioare, în număr de 7, ultimul având loc în 1936.

Arătându-se până în ultimul timp loial și subordonat Comitetului și congreselor, Vasile Melnik a fost chiar ales în Comitet, la Congresul din toamna anului 1934, deținând acest post până la vara 1935, când a demisionat în urma cazului cu denunțarea contra lui pentru vizitarea consulatului (sau legației) sovietice din București.

Comitetul la început n-a dat crezare acestei știri, care a pornit de la fostul prieten al lui Vasile Melnik – Petre Elanski, communist cunoscut, plecat pe urmă în URSS. Prezidiul Comitetului a găsit însă de cuviință de a întreba pe Vasile Melnik în chestiune. Vasile Melnik însă, fără a nega categoric faptul, s-a înfuriat și a făcut un scandal la ședința Comitetului, declarând apoi că „aceasta nu privește pe nimeni”.

După această ședință Vasile Melnik a demisionat din Comitet.

În tot timpul prezenței sale ca membru în Comitet V. Melnik s-a distins printr-o „nervozitate” excesivă, provocând deseori scandaluri și dezordine, ridicând și pretenții bănești, ca, de pildă, diurna pentru ședințele Comitetului, neprevăzută în bugetul acestuia.

De atunci V. Melnik a și început pregătirea campaniei sale de calomnii și denunțuri (toate dovedite false) contra Comitetului și, în special, contra membrilor lui de frunte.

Este de relevant că la toate congresele organizate de Comitetul din str. Delea Veche, 45 au fost invitați delegații tuturor grupărilor ideologice ucrainene și acei care au vrut au și luat parte: unii ca membri ai Congresului, alții ca „oaspeți” (cum se calificau ei înșiși).

Nimeni dintre delegați n-a fost niciodată nici *neadmis*, nici *terorizat* de nimeni.

Dovada este că chiar la ultimul Congres General (decembrie 1936) au luat parte și unii dintre adepții actuali ai lui V. Melnik (K. Antoșko, I. Drobit, I. Pișenko, Șt. Bogdanovici).

Dnii N. Iaroș și E. Cernețki, sosiți și ei, fiind întrebați de două ori dacă au sosit ca delegați, și atunci să prezinte mandatele lor, au declarat categoric că au sosit ca „oaspeți”. Atunci li s-au dat locurile respective în primele rânduri din sală și chiar dreptul de a lua parte la dezbateri.

Un astfel de spirit de toleranță și bunăvoință a existat întotdeauna la Comitetul din str. Delea Veche nr. 45. Afirmația contrară a denunțătorilor este, deci, cu totul neadevărată.

Cu totul absurdă este afirmația că membrii Comitetului ar fi tras vreun folos personal din situația lor, deoarece ei exercitau funcțiunile lor în mod cu totul onorific și gratuit.

Numai secretarului i s-a fixat un modest salariu, dar și acest salariu a fost plătit numai pe măsura disponibilității fondurilor respective.

În realitate, chiar secretarul nu a primit nici jumătate din leafa fixată. Din contra, dl Dumitru Ivașina-Herodot a acoperit din resursele sale proprii suma de lei 48.000 pentru chiria Comitetului, care îi este și astăzi dator acești bani.

În schimb, tocmai membrii Comitetului au fost acei care au îndeplinit în modul cel mai conștiincios toate obligațiile lor, atât morale, cât și materiale, față de Comitet, plătind regulat impozitul național și subscriind cei dintâi la toate necesitățile și apelurile Comitetului. Dovezile respective se pot lua din registrele Comitetului.

În ceea ce privește ocuparea postului de secretar în decursul timpului, de la 1 ianuarie 1937 până la 1 mai 1940, de către doamna Antonina Ivașina-Herodot, ea nu a fost de nimeni numită, nici impusă, ci a fost aleasă în postul de secretar, în Congresul din decembrie 1936, cu o majoritate covârșitoare de voturi, și asta pe când între membrii Congresului și chiar ai Prezidiului au fost unii dintre actualii partizani ai lui Vasile Melnik și anume: K. Antoșko, I. Drobit, Șt. Bogdanovici, Iv. Pișenko, care nu numai că nu au protestat, dar nu au suflat măcar un cuvânt contra candidaturii dnei Antonina Ivașina-Herodot.

Fondurile Comitetului din str. Delea Veche, 45 și activitatea lui

Toate fondurile adunate sub orice formă de către Comitet au fost vărsate la casieria acestuia, iar manipularea lor, ca și activitatea Comitetului, a fost verificată de către comisiile de cenzori, alese și ele întotdeauna de congresele respective.

Fiecărui congres au fost prezentate dările de seamă detaliate atât de către Comitet, cât și de către comisiile de cenzori.

După dezbaterile în chestiune *toate gestiunile Comitetului au fost aprobate, fără nicio excepție, de congresele respective*, dându-se descărcarea Comitetului.

În ceea ce privește fondurile Nansen, dările de seamă respective au fost supuse unei duble verificări: 1) a Comisiei Cenzorilor și 2) a reprezentanței din București a Oficiului Nansen, iar rapoartele detaliate au fost trimise chiar la Oficiul Nansen, la Geneva. Toate aceste rapoarte nu au avut nicio obiecțiune.

Fondurile Nansen au fost întrebuințate în plină conformitate cu destinația lor și indicațiunile Oficiului Nansen.

Tablourile persoanelor beneficiare de aceste fonduri, existente în arhivele Comitetului dovedesc că ele au fost distribuite tuturor refugiaților ucraineni, conform cu gradul de necesitate și conform prescripțiilor Oficiului Nansen.

De altfel, este de relevat că și autorii actualului denunț au beneficiat la timpul lor de aceste fonduri, când cererile lor de ajutor erau întemeiate. Printre acești beneficiari au fost, de altfel, și V. Melnik, H. Russov, K. Antoșko, S. Bogdanovici, P. Hodakivski (decedat), sub forma de avansuri și alte persoane din așa-zisa opoziție.

Dovezile respective se găsesc atât în arhiva Comitetului, cât și la Oficiul Nansen.

Astfel că afirmația denunțatorului că fondurile Nansen ar fi fost „împărțite” de Comitet printre „oamenii lui” este cu totul neadevărată și calomnioasă.

Despre arhiva Comitetului și preținse nereguli

Tot așa de absurdă și cazuistă este aluzia denunțătorilor că în urma predării arhivei Comitetului dlui colonel H. Porohivski pot dispărea „acte importante”, cu scopul de a mușamaliza preținse „nereguli”.

Sustragerea actelor din arhivă este tocmai o îndeletnicire a lui Vasile Melnik, care a și practicat-o.

Este știut că reclamația la Parchet făcută de V. Melnik (fără ca el să aibă vreo calitate) despre niște preținse „fraude” a fost clasată după cercetări, instrucție și chiar expertiza contabilă cerută de V. Melnik.

Nu numai atâta, chiar Comisia interimară (V. Melnik fiind secretar al acestei comisii, a fost, de fapt, mânuitorul ei), contrariu obligațiunilor preluate, a hotărât revizuirea gestiunii Comitetului de la înființarea lui, din anul 1923.

Membrii fostului Comitet, și în special dl dr. V. Trepke, nu s-au opus deloc acestei verificări (cu toată ilegalitatea ei), ci au pus numai o singură condiție, ca la verificare să fie prezenți și martori neutri.

În astfel de condiții, V. Melnik, cu adepții lui, au „verificat” gestiunea aproape două luni de zile, fără a putea dovedi vreo neregulă sau lipsă, cu toate că V. Melnik a încercat fel de fel de mahinații, spre a falsifica cifrele, sensul actelor justificative (dând, de exemplu, citire numai unei părți din ele și ascunzând partea esențială ș.a.m.d.).

Văzându-se demascat în altfel de mahinații, V. Melnik a provocat un scandal, alungând și pe martorii neutri, care s-au opus sistemului necorect de verificare al lui V. Melnik etc.

Cu toate acestea, nicio neregulă nu a putut fi stabilită.

Interesul Comitetului este tocmai de a păstra toate actele Comitetului în deplina lor ordine și intacte, ele fiind dovezile celei mai bune activități corecte și oneste a membrilor și conducătorilor săi.

Despre preținse relații ale Comitetului cu legația sovietică din Viena

Spiritul antisovietic și anticomunist al tuturor membrilor Comitetului din strada Delea-Veche, 45 este așa de bine cunoscut autorităților române și așa de dovedit prin fapte și întreaga activitate a lor, că învinuirea de „a avea relații cu consulatul sovietic din Viena” este un act de rea-credință extremă.

Faptul cu scrisoarea dlui Dumitru Ivașina-Herodot către refugiații ucraineni Timoșciuk și Dermaneț are următoarea explicație. Sus-zișii emigranți ucraineni, ambii de o conștiință fermă națională și oameni de treabă, fiind curprinși de o extremă nostalgie de patrie, au exprimat dorința lor categorică de a se repatria cu

orice preț, chiar dacă îi aștepta acolo moartea, dorind de a muri pe pământul natal, dar având speranța că, totuși, vor putea fi mai folositori acolo mișcării naționale ucrainene, decât în starea de emigranți în străinătate.

Adresându-se în această privință dlui Dumitru Ivașina-Herodot (ca secretar al Comitetului Ucrainean), acesta din urmă a dat toată stăruința spre a-i convinge să nu facă acest pas. Toate argumentele lui dovedindu-se însă zadarnice, acești refugiați hotărându-se categoric de a pleca în Ucraina, unde, de altfel, (după știrile sosite) a acționat atunci Uniunea Liberării Ucrainei (*Ukrainski Vîzvolnnîi Soiuz*), o organizație anticomunistă și naționalistă, cu scopul de a răsturna regimul sovietic, dl Dumitru Ivașina-Herodot prin sus-menționata scrisoare a sa (fals în mod conștient interpretat de V. Melnik) le-a dat indicațiile cum s-ar putea repatria în mod legal. O astfel de repatriere ar putea, într-o anumită măsură, să le ferească de persecuția imediată, a CEKA.

Timoșciuk povestea, între altele, că, reîntorcându-se în Patrie, va continua activitatea sa anticomunistă, Dermaneț fiind un prieten și adept ascultător al lui Timoșciuk.

Despre modul cum se admitea repatrierea atunci s-a publicat și în ziare, drept care dl Dumitru Ivașina-Herodot a și scris sus-zisa scrisoare și asta abia atunci când Timoșciuk, fiind încă odată prevenit de întregul pericol ce-l așteaptă, a răspuns categoric că, dacă nu reușește să se reptarieze, se va sinucide, ceea ce a și săvârșit.

Este de relevant că Timoșciuk era unul dintre cei mai conștienți și hotărâți naționaliști printre refugiații ucraineni din Giurgiu, unde a fost până la sinuciderea sa casierul „Prosvitei” (organizație de educație națională) pe lângă grupul ucrainean de acolo.

Scrisoarea prezentată de Vasile Melnik a intrat în posesia lui încă în anul 1925, imediat după moartea lui Timoșciuk, și până în prezent nu a fost interpretată de V. Melnik în sensul pe care el îl atribuie acuma.

Posedând această scrisoare ani de zile, V. Melnik a continuat bunele relațiuni cu dl Dumitru Ivașina-Herodot până când și-a găsit momentul oportun și „conjunctura politică” spre a se folosi de această scrisoare pentru denunțuri calomnioase.

Ca dovadă pentru felul cum dl Dumitru Ivașina-Herodot a combătut tendințele de repatriere poate servi următoarea comunicare din Buletinul Agenției Telegrafice Ucrainene (*Ukraintag*) pe lângă Misiunea Diplomatică Ucraineană, buletinul redactat și condus de dl Dumitru Ivașina-Herodot:

„FERIȚI-VĂ DE PROVOCĂȚIUNE

București, 5 aprilie 1925, *Ukraintag*

Bolșevicii fac toate eforturile spre a slăbi și a descompune emigrațiunea ucraineană. În ultimul timp ei duc atacuri sistematice asupra emigrațiunii noastre în România.

Rezistența, organizarea și activitatea ei le ating îndeosebi.

Pentru descompunerea ei (emigrației), bolșevicii nu se opresc nici față de mijloace, nici față de cheltuieli.

Avem informațiile sigure, că ei au trimis aici agenți, spre a convinge pe emigrațiunea noastră de a se repatria.

În acest scop, bolșevicii se folosesc și de acei care au avut imprudența de a se repatria și care nu mai au posibilitatea de ascăpa de sub tutela CEKA.

În consecință, sfătuim tuturor oamenilor noștri de a fi prudenți.

Pentru repatriere nu a sosit încă ceasul.

Poate că el nu mai este departe.” (*Buletinul Ukraintag* nr. 3 din 5 aprilie 1925)

Textul unor alte buletine de același gen se alăturază (vezi *Anexa 1*)

Despre pretinsele înscrieri ale evreilor în Comitet

Niciun evreu n-a fost înscris în rândurile emigrației ucrainene în România, precum și niciun evreu nu a beneficiat de vreun ajutor din partea Comitetului din str. Delea Veche, 45.

Lista cu numele evreiești (de altfel, în această listă sunt trecuți și neevrei, ca, de pildă, frații Galeand Olexa și Samoil – sunt creștini) este întocmită, probabil, după condica unde se înregistrau toți acei care au plătit taxa stabilită încă de la primul Congres sub denumirea „impozitului național”. Evrei –supuși ucraineni, cu ocazia scoaterii sau prelungirii pașaportului Misiunii Ucrainene, erau însă obligați de a plăti, în afară de taxa consulară, și această taxă. Acest sistem a fost, de altfel, introdus din inițiativa tocmai a dlui Dumitru Ivașina-Herodot.

Sumele de pe lista cu numele evreiești trecute în dreapta lor reprezintă această taxă.

Astfel fiind, Comitetul încă de pe atunci (anul 1923) a introdus față de evrei sistemul aplicat în alte țări abia acum: evrei supuși ucraineni au fost tributari fără să fie beneficiari.

Această taxă, percepută de la evrei, revenea în întregime Comitetului, servind scopurilor de binefacere sau culturale ale acestuia.

Astfel au intrat în casa Comitetului cel puțin o sută de mii de lei, în folosul ucrainenilor creștini.

Majoritatea evreilor care au primit pașapoartele ucrainene (bineînțeles, în mod cu totul legal) au plecat în țările de peste ocean, Ucraina și Europa, scăpând astfel de prezența lor pentru totdeauna încă de pe atunci.

Legalitatea și valoarea morală a Comitetului Ucrainean din strada Delea Veche, 45

Activitatea Comitetului din strada Delea Veche, 45 a fost aprobată încă de la înființarea lui, de către Onor. Ministerul de Interne (Direcția Generală a Siguranței Statului), cu adresa nr. ... din 1924, pe numele dlui profesor K. Mațievici, atunci șef al Misiunii Diplomatice Ucrainene.

În ultima sa compunere, cu dl Dumitru IHnatenko în frunte, acest Comitet a fost ales la Conferința din 26 octombrie 1940, ce s-a ținut în str. Delea Veche, 45, de delegații emigrației ucrainene, atât din București, cât și din provincie.

Acești delegați, în total 26 voturi, după ce au fost opriți prin forța brutală a partizanilor lui Vasile Melnik să ia parte la adunarea din str. Duzilor, 23, aprobată de autoritățile române pentru toți emigranții ucraineni (nu numai pentru partizanii lui V. Melnik), s-au adresat imediat prin telefon la Onor. Siguranța Statului, obținând aprobare de a se reuni în str. Delea Veche, 45, unde au ținut astfel a 8-a Conferință a Emigrației Ucrainene, alegând în mod legal noul Comitet, compus din următoarele persoane:

IHnatenko Dmitrie – președinte (fost căpitan în Armata Națională Ucraineană),

Semenko Panas – vice-președinte, fost sublocotenent,

Varda Nikolae – membru, fost locotenent,

Vlasiuk Gheorghe – fost sublocotenent,

Dovhi Nikolae – membru, fost locotenent,

Derkaci Alexe – membru, fost sublocotenent, și

Pilavski Leon – membru.

Comisia Cenzorilor era compusă din 5 persoane, și anume:

Linițki Dumitru – fost colonel în Armata Națională Ucraineană,

Doliniuk Alexandru – fost căpitan,

Kohacenko Simeon – fost sublocotenent, și

Petrenko Pavel – fost ostaș.

Procesul-verbal al acestei Conferințe a fost prezentat chiar a doua zi Onor. Siguranței Generale, Comitetul continuând astfel activitatea sa pur filantropică.

Din regrete, acest Comitet a fost însă mereu stingherit de elementele turburătoare din gruparea din Cuțitul de Argint nr. 30, care în ziua de 10 noiembrie 1940 au devastat localul Comitetului, ridicând cu forța arhiva și mobilierul. Aceleași elemente din Cuțitul de Argint, 30 au trimis la toate autoritățile țării și la legațiile străine nenumărate denunțuri cu caracter calomnios și insinuant pe adresa Comitetului din str. Delea Veche, 45. Este bine știut că toate aceste denunțuri s-au dovedit false și nu reprezintă (ca și cel recent) decât o pură calomnie, plină de afirmări mincinoase.

Cu toate denunțurile și calomniile răspândite în larg printre ucraineni și străini, autoritatea și valoarea morală ale Comitetului din str. Delea Veche, 45 nu au putut să fie cu nimic știrbite.

Ca cea mai elocventă dovadă a acestei afirmări pot servi adresele de adeziune la acest Comitet primite din toate colțurile țării din partea emigranților, precum și violente proteste contra celor din str. Duzilor 23 (pe urmă str. Cuțitul de Argint, 30) și modului lor de a proceda. Copiile de pe aceste adeziuni și proteste se anexează la prezenta (vezi anexele nr. 2, 3, 4, 5, 6, 7).

Aceste proteste sunt, în același timp, și cea mai bună caracteristică pentru cei din str. Cuțitul de Argint, 30, care au recurs la mijloacele ilegale și de violență la Adunarea din 26 octombrie 1940 din str. Duzilor, 23.

La acea adunare nu au rămas, de fapt, decât delegații Hromadei (nouă) din București și [ai] așa-zisei „Asociații a Monarhiștilor Ucraineni”, ai cărei membri, în majoritatea lor, au renunțat încă dinainte la protecția ucraineană, prin faptul

obținerii „dovezii de scutire”, actul care nu se eliberează decât persoanelor de origine etnică română.

Un organ ales de o astfel de adunare nu poate pretinde de a reprezenta pe emigranții ucraineni.

Spre a se „asigura” voturile, conducătorii acestei adunări au refuzat restituirea mandatelor acelor delegați ai emigrației ucrainene care au părăsit în semn de protest această odioasă adunare.

Dacă criticile aduse de această adunare Comitetului din Delea-Veche, 45 ar fi fost întemeiate și drepte, iar „majoritatea” de voturi asigurată pentru Vasile Melnik, Russov și adepții lor, atunci ce i-a determinat de a nu recunoaște mandatele tuturor delegaților în afară de cei ai lor?

Și cum s-au putut lua deciziile fără ca partea adversă să fi putut măcar răspunde la criticile făcute?

Pentru ce au fost reținute pe nedrept mandatele celor care au părăsit ședința?

Este evident că astfel de procedee au fost adoptate tocmai că altfel toate criticile și calomniile ar fi fost ușor răsturnate pe loc, iar autorii lor blamați.

În ceea ce privește caracterul „apolitic” al Comitetului din Cuțitul de Argint, această afirmație se răstoarnă de la sine prin faptul de participare a unor membri ai acestuia la revolta din ianuarie 1940 (unul dintre membrii acestui comitet, prieten intim al lui V. Melnik, fiind și condamnat în cauză).

Mai este de relevat că între membrii „Hromadei” care au ales Comitetul din str. Cuțitul de Argint, 30 se găsesc mai multe persoane căsătorite, acum sau în trecut, cu evreice, așa dar: Valentin Makovkin, Duhnik Teodor și Ilarion Drobit. Soțiile evreice ale acestor doi din urmă au decedat, iar Makovkin a primit chiar ajutor bănesc de la acest Comitet cu conducerea „luptătoare contra evreilor”.

Caracteristica specială a lui Vasile Melnik se alătură (vezi anexa nr. 7).

Știrile ce se primesc din toate cercurile ucrainenilor dovedesc că majoritatea covârșitoare este foarte mulțumită de decizia Onor. Guvernului Român prin care se confirmă, în drept, Comitetul Ucrainean din str. Delea-Veche, 45, cu dl colonel Porohivski în frunte, exprimându-și loialitatea față de acest organ și membrii lui, precum și speranța că, în urma acestei decizii, va înceta activitatea de dezagregare și spiritul de dușmănie în rândurile ucrainenilor, duse și create de Vasile Melnik cu adepții lui.

Anexa nr. 1

CEKA PENTRU REPATRIAȚI

Buletinul nr. 8 al Biroului de Presă pe lângă Misiunea Diplomatică a Ucrainei în România din 6 martie 1923, redactat de dl Dumitru Ivașina-Herodot, ca șef al Biroului de Presă, care buletin a fost trimis în toate centrele emigrației ucrainene, în România și în străinătate, ca și la toată presa ucraineană, a transmis:

„În concordanță cu dispoziția GPU-lui din Moscova, reprezentanța sovietică din Berlin a tipărit un nou text de interogator, propus pentru complectare de către persoanele care vor să se repatrieze”.

Redând textul celor 35 de întrebări ale interogatoriului, dl Dumitru Herodot adăuga:

„Ăsta este un model de interogator pe care îl completa CEKA-ul pentru ostașii albi luați prizonieri. Soarta acestor ostași este bine cunoscută.

Aceeași soartă așteaptă și pe acei creduli care din emigrațiune se aruncă în labelle cekiștilor.

Consolator este însă faptul că se repatriază mai mult rușii, pe când ucrainenii se gândesc la întoarcere numai cu arma în mână”.

SOARTA ACELORA CARE SE ÎNTORC ÎN PATRIE

Sub acest titlu Buletinul nr. 10 al Biroului de Presă de pe lângă Misiunea Diplomatică a Ucrainei în România din 7 aprilie 1923, dă următoarele informații.

Sub titlul de mai sus ziarul din Sofia *Rusi* scrie:

„...Să relatăm numai două cazuri din ultimul timp.

Primul caz: colonelul Șciokin, care cu soția s-a întors în Rusia, în ianuarie a.c., a nimerit în CEKA din Odessa. O lună după plecarea lor s-a trimis la Sofia o scrisoare din Kiev prin care se comunică că dna Șciokin a sosit la Kiev, dar dl Șciokin *a mai rămas la Odessa*.

Puțin timp după asta, sublocotenentul Șciokin, fiul lor, care rămăsese încă la Sofia și care s-a alăturat bolșevicilor (iscălitura lui a stat sub declarație) a primit o scrisoare de la mama lui, din Kiev, care-i scria că dânsa a ajuns la Kiev cu mari greutate, dar soțul ei *a murit la Odessa*.

Sublocotenentul Șciokin își rupea atunci părul și striga: *Unde este atunci adevărul. Cum au îndrăznit ei, nemernicii, să garanteze securitatea întoarcerii în acest rai. Eu voi cere explicații de la nemernicii Holodovski și Kopîtin, care convingeau și pe tata și pe mine să ne întoarcem în Rusia sovietică!*

Alt caz: În timpul verii a plecat în Rusia sovietică generalul de Stat Major Șumilin, care a trăit mult timp la Sofia și a fost cunoscut de mulți.

Cam zece zile de acuma vecinul meu de cameră, cazac de Don, a primit o scrisoare din acel sat de pe Don, unde a trăit ultimul timp generalul țarist Șumilin, care a luat parte la războiul contra puterii muncitorilor și țăranilor, că a fost ucis în satul său.

În zilele din urmă s-a primit o altă scrisoare, unde se descria moartea lui Șumilin.

„Lucrurile au decurs astfel: în sat a sosit o *autoritate*, s-a adunat un miting, s-a cerut și prezența lui Șumilin, care a și apărut.

Mulțimea electrizată deja de către agitatori, a fost extrem de iritată. De la general s-a cerut explicarea cauzelor care l-au determinat de a lua parte la lupta contra Sovietelor.

În timp ce generalul dădea explicații, cineva s-a repezit spre el, l-a lovit. Gălăgie, învălmășală și ca rezultat – cadavrul mutilat al generalului”.

Terminând informația sa, ziarul *Rusi* scrie: „Generalul Șumilin s-a căit față de bolșevici încă cu mult înainte de Grovițki, Sekretov și alții mărunți care au salutat încă militărește pe generalul Kutepov, pe când Șumilin a trecut deja pragul delegatului sovietic Miliutin, care a vizitat Sofia.

Astfel Șumilin a fost *amnistiat* și a primit scrisorile de recomandare și mandate de la Mostovenko, reprezentantul sovietic din Praga.

Astfel dar, Șumilin nu era acela care s-ar putea aștepta la glonțul sovietic.”

Ce spun însă agenții sovietici: *Șumilin a fost general, Șciokin – colonel, astfel că dacă ei au fost uciși, mai devreme sau mai târziu, asta nu e de mirat, lor nu li s-a dat încredere. Altfel este cu oamenii de rând. Aceștia pot să se întoarcă cu totul liber.*

Așa vorbesc și vor vorbi sirenele bolșeviste.

În realitate toți emigranții care se întorc sunt în aceeași situație: ei toți nu se bucură de încredere și, pe unii mai devreme, pe alții mai târziu, bolșevicii îi vor distruge.

Un pretext se va găsi întotdeauna.

Confirmarea respectivă o găsim în scrisoarea primită zilele acestea din Constantinopol.

Autorul acestei scrisori, născut în Kuban, împreună cu alții, dând crezare securității repatrierii, a plecat în Patrie prin Constantinopol, dar gustul de repatriere i-a trecut cu desăvârșire. Mai mult, el roagă să se transmită tuturor camarazilor-cazaci ai săi că dacă nu s-au pus încă pe drum spre casă să nu-l facă în nici într-un caz.

El scrie: „*De la toate rudele din Kuban eu am primit o scrisoare foarte tristă. Patru din rudele mele care s-au repatriat un an și jumătate în urmă de pe insula Lemnos și care au stat tot timpul cu familiile lor în satul natal au fost pe neașteptate arestați și împușcați fără vreo judecată. Trei dintre ei n-au luat parte la războiul civil și au fugit numai fiind atrași de curentul general al stihiei. Dacă la voi acolo a mai rămas cineva dintre cazacii noștri, spuneți lor să se abție de la repatriere, deoarece îi așteaptă aceeași soartă (chiar după câțva timp de viață liniștită în sat), care a lovit pe rudele mele*”.

Astfel, se vede că soarta atât a generalului Șumilin și a colonelului Șciokin, ca și a acelor moși care nu s-au ocupat cu vreo politică și a căror singură vină era că au fost emigranți, este cu totul aceeași: bolșevicii i-au ucis.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 55-67.

* Consemnat eronat, corect este *Nina Trepke*.

**Decizie a Uniunii Combatanților fostei Armate a Republicii Ucrainene
în România privind constituirea unui organ special ucrainean**

Copie după traducere din limba ucraineană
[August 1941]*

Uniunea Combatanților ai fostei Armate a
Republicii Naționale Ucrainene în România
București, str. Delea Veche 45

DECIZIE

Luând în vedere situația internațională actuală, precum și necesitatea intensificării luptei pentru liberarea Ucrainei, conducerea Uniunii Combatanților ai fostei Armate a Republicii Ucrainene în România este de părere că în România, vecină imediată a Ucrainei viitoare, trebuie să se constituie un organ special ucrainean, care să fie în drept:

1. de a rezolva față de Guvernul Regal Român toate problemele ce se vor ivi,
2. de a coordona și de a controla activitatea tuturor organizațiilor ucrainene aflate pe teritoriul României.

Conducerea Uniunii crede că, spre a putea rezolva cu succes importante și grele probleme ce se vor pune, organul reprezentativ sus-menționat trebuie să fie alcătuit din următoarele persoane:

1. dl Sergiu Delvig, general de Corp de Armată în rezervă, fost șef al Misiunii Extraordinare Militare a Ucrainei în România,
2. dl Nikolai Kovalevski, doctor în Drept, fost ministru al Republicii Naționale Ucrainene,
3. dl Vasile Trepke, doctor în Științe de Stat, fost consilier în sus-zisa Misiune,
4. dl Hnat Porohivski, locotenent-colonel în rezervă, președintele Uniunii Combatanților ai fostei Armate a Republicii Ucrainene în România,
5. dl Dumitru IHnatenko, căpitan în rezervă, actualmente președintele Comitetului de Asistență al Ucrainenilor Emigrați în România.

Președinte, ss,
Hnat Porohivski, locotenent-colonel în rezervă
Vice-președinte, ss,
Dumitru Linițki, locotenent-colonel în rezervă
Secretar, ss,
Nikolai Varda, locotenent în rezervă

Pentru conformitate, ss

AMAE, fond 71/1920-1944. URSS, vol. 43, f. 178.

* Document nedatat, data fiind aproximată după interpretarea sistematică și ordinea cronologică a materialelor din dosarul de arhivă.

78

**Notă a Corpului Detectivilor privind o carte poștală adresată de
Gherasim Nistorenko lui Hnat Porohivski, activitatea celui din urmă
de organizare a unității ucrainene pe frontul antisovietic**

Direcția Generală a Poliției
Corpul Detectivilor - Grupa a III-a
Nr. 12961 din 11 septembrie 1941*

REFERAT

Diaconescu Ion, Comisar, raportează următoarele:

1. Obiectul:

Lăgarul de internați politici Târgu-Jiu, cu adresa nr. 5704 din 8 august 1941, înaintează acestei Direcțiuni o carte poștală adresată de internatul G. Nistorenko colonelului H. Porohivski, din București, scrisoare al cărei conținut pare suspect.

2. Expunerea:

Porohivski Hnat, de naționalitate ucraineană, născut la 29 ianuarie 1888, în localitatea Dobroe, Ucraina, căsătorit cu Ita, de origine etnică evreică, născută la 10 martie 1902**, la Chilia Nouă, jud. Ismail, are o fiică Olga, născută la 24 ianuarie 1933, la București.

Numitul a fost lt.-colonel în fosta Armată Imperială Rusă și ulterior comandant de brigadă în fosta Armată Națională Ucraineană.

Domiciliază în comuna suburbană Progresul, str. Lambru Ionescu 8 nr. 1 și are un birou pentru rezolvarea chestiunilor în legătură cu mișcarea ucraineană din țară, în B-dul Regele Albert I nr. 1, apart. 22.

Este bănuît de mai mult timp că ar activa în serviciul unor puteri străine și în acest sens posedă la Arhiva S. a acestei Direcțiuni Generale dosarele nr. 40509 ind. 7284 și evid. 5179, evid. 11171, evid. Jurnal 63076/1931.

Din aceste motive și datorită faptului că din informații reiese că sus-numitul ar fi în Serviciul Marelui Stat Major, s-a opinat în mai multe referate ale acestei Grupe să se intervină la Serviciul Special de Informații spre a ni se comunica dacă se confirmă informațiile de mai sus. Nu cunoaștem dacă s-a luat vreo măsură în acest sens și nici răspunsul ce, eventual, s-ar fi primit la această Direcțiune.

În prezent lt.-colonelul Porohivski Hnat se găsește în fruntea conducerii Asociației Foștilor Combatanți Ucraineni din România, în numele căreia a

intervenit la forurile superioare românești pentru formarea unor unități compuse din ucrainenii aflați în țară, în scopul participării acestora la lupta împotriva bolșevismului.

În această cerere Marele Stat Major a răspuns că Conducătorul Statului a aprobat formarea acestei unități de ucraineni.

În scopul recrutării elementelor ucrainene necesare formării acestor unități, lt.-colonelul Porohivski Hnat a făcut apel la ucrainenii aflați în țară și, printre alții, și la Gherasim Nistorenko, care se găsește internat în lagărul de la Târgu Jiu.

Alăturatele cărți poștale cuprind propunerea lt.-colonelului H. Porohivski către Gherasim Nistorenko și răspunsul acestuia din urmă, prin care condiționează participarea sa, solicitând suma de 3.000 lei, necesară întreținerii familiei sale.

Nistorenko Gherasim posedă la această Direcțiune, Arhiva S., dosarul ind. 60551, în care se găsește o adresă a Uniunii Combatanților Fostei Armate Ucrainene semnată de lt.-colonelul H. Porohivski, prin care solicită acestei Direcțiuni Generale eliberarea din lagăre a mai multor ucraineni, printre care și a lui Nistorenko Gherasim.

De asemenea, se găsește o telegramă din partea Chesturii Poliției Galați, care are următorul cuprins: „Gherasim Nistorenko are dosar de suspect, bănuit că ar avea legături cu Sovietele”.

Tot în acest dosar se găsește adresa nr. 48223S a acestei Direcțiuni Generale, din 8 august 1941, către Legiunea de Jandarmi Covurlui, prin care se cere să se raporteze antecedentele și motivele internării în lagărul de la Târgu-Jiu a numitului Gherasim Nistorenko, din comuna Foltești, județul Covurlui, însă în dosar nu se găsește niciun răspuns la această adresă și, astfel, nu se pot cunoaște motivele care au determinat această măsură luată contra sus-numitului, care actualmente se găsește trimis la muncă de lagăr pe Valea Jiului.

De asemenea, Poliția Târgu-Jiu raportează că, deși s-au cerut informații de la lagărul Târgu-Jiu, nu se cunoaște care sunt motivele acestei internări.

În cazul când interesează motivele pentru care Gherasim Nistorenko a fost internat în lagăr, ar urma să se intervină din nou la Legiunea de Jandarmi Covurlui, pentru a răspunde la nr. 48223S din 8 august 1941 al acestei Direcțiuni Generale.

Comisar, Ion Diaconescu, ss

[Rezoluție: „Cu dosarul complet, (indescifrabil)”.]

[Rezoluție a șefului Grupei: „Să se urmărească foarte strâns acțiunea ucraineană din Capitală și provincie. În acest sens este necesar a se da ordine și subinspectoratelor generale și Chișinău. Șef Gr. 3, (indescifrabil)”.]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 16-17.

* Înregistrat la Corpul Detectivilor cu nr. 3705 din 11 septembrie 1941.

** Consemnat eronat, Ita Margulis s-a născut în luna aprilie 1902.

**Referat al Corpului Detectivilor privind istoricul
diferendului dintre Comitetul pentru Asistența Emigranților
Ucraineni din România și grupul Melnik**

Copie de pe referatul Corpului Detectivilor
din Direcțiunea Generală a Poliției

[REFERAT]

Secret

Litigiul între Comitetul Ucrainean pentru Asistența Emigranților Ucraineni din România, cu sediul în str. Cuțitul de Argint nr. 30, și Comitetul Ucrainean cu aceeași titulatură, din str. Delea Veche nr. 45, face obiectul, până în prezent, a 25 referate ale acestei Grupe, care se găsesc în dosarul special nr. 3764 A.S.

Ministerul Afacerilor Interne, Cabinetul Subsecretariatului de Stat, cu ordinul nr. 14409 din 4 martie 1942, face cunoscut acestei Direcțiuni Generale că, în conformitate cu Ordinul Președinției Consiliului de Miniștri, recunoaște ca singur organ legal al ucrainenilor din România pe Comitetul Ucrainean din str. Delea Veche nr. 45, București, iar conducătorul lor în persoana colonelului H. Porohivski.

Totodată, se cere a se ridica arhiva sigilată de către Direcțiunea Generală a Poliției și Secția Juridică a SSI și a o încredința Comitetului Ucrainean din str. Delea Veche nr. 45.

Întrucât prin Ordinul de mai sus se arată că Comitetul Ucrainean din str. Cuțitul de Argint 30 reprezintă o grupare de elemente extremiste, s-a opinat pentru internarea în lagăr a emigrantului ucrainean Melnik Vasile, secretarul general și animatorul aceluia comitet, astfel că, în urma Ordinului nr. 160 de la 15 martie 1942, al Ministerului Afacerilor Interne, acesta a fost ridicat de organele Prefecturii Poliției Capitalei și trimis, cu adresa nr. 66188 din 18 aprilie a.c., lagărului Târgu-Jiu, sub învinuirea de „agitator al emigrației ucrainene”.

Ministerul Afacerilor Interne, Cabinetul dlui Secretar General, cu Ordinul nr. 14893, face cunoscut acestei Direcțiuni Generale că, în conformitate cu Ordinul Președinției Consiliului de Miniștri, Serviciul Special de Informații, întregul inventar al Comitetului Ucrainean din str. Cuțitul de Argint nr. 30 să fie predat dlui colonel H. Porohivski, singurul recunoscut ca conducător al ucrainenilor din România.

Aceste ordine de mai sus s-au executat întocmai (dosar sp. 3764 A.S.).

Ministerul Afacerilor Interne (Cabinetul dlui Subsecretar de Stat, cu ordinul 160/1942, trimite în copie acestei Direcțiuni adresa nr. 13024/1942 a Serviciului Special de Informațiuni de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri, prin care se cere închiderea definitivă a sediului ucrainean ilegal din București, str. Cuțitul de

Argint nr. 30, făcându-se cunoscut că dl ministru subsecretar de stat ordonă să se dispună executarea propunerilor ce se fac prin sus-menționata adresă.

Comisar, ss, Ion Diaconescu

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 18.

80

**Notă a Agenturii Frontului de Est privind un
mandat poștal adresat lui Hnat Porohivski**

Ag.Fr.Est.

[Septembrie 1941]

[NOTĂ]

Informatorul Serviciului nostru I.P. [text deteriorat], pe adresa str. Delea Veche 45, a primit un mandat poștal, trimis, după afirmațiunile sale, de un necunoscut.

Valoarea mandatului: 8.000 lei.

Expeditor: Petrici, Calea Griviței 175, București.

Este cazul de a se face investigațiuni la adresa arătată, spre a se vedea dacă există în realitate persoana de care este vorba, sub numele ce figurează pe mandat, sau, mai degrabă, sub un alt nume. De asemenea, în profitul cărui serviciu străin lucrează.

[Notă: „Adresa este fictivă”.]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 99.

81

**Notă a Serviciului Special de Informații privind revenirea
din Ucraina în țară a lui Hnat Porohivski**

SSI

3 octombrie 1941

NOTĂ

Iminenta înapoiere în Capitală a colonelului Hnat Porohivski

Nikolae Varda, secretarul Uniunii Foștilor Combatanți din Armata Republicii Ucrainene Democratice Emigrați în România, cu sediul în București, str. Delea Veche 45, a primit din partea colonelului Hnat Porohivski, președintele Uniunii și locțiitor la conducerea Reprezentanței Generale Ucrainene din România, București, B-dul Regele Albert I, nr. 1, care se găsește actualmente în Ucraina, o scrisoare, prin care îi comunică că se înapoiază în Capitală, în ziua de 30 octombrie a.c.

Sursă serioasă.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 150.

82

**Notă a Serviciului Special de Informații privind revenirea lui Hnat
Porohivski din Ucraina și deplasarea sa în Germania**

SSI

14 octombrie 1941

NOTĂ

Revenirea în Capitală a colonelului Hnat Porohivski

În ziua de 12 octombrie a.c. a sosit în Capitală, venind din Ucraina eliberată de trupele germane și aliate, unde a vizitat, printre altele, localitățile Nikolaev, Herson, Dnipropetrovsk, Krivoi-Rog, colonelul Hnat Porohivski, președintele Uniunii Foștilor Combatanți din Armata Republicii Ucrainene Democratice Emigrați în România, str. Delea Veche 45, și locțiitor la conducerea Reprezentanței Generale Ucrainene din România, B-dul Regele Albert I, nr. 1.

Numitul va rămâne în localitate numai câteva zile, după care va pleca pentru 2-3 luni în Germania.

Sursă serioasă.

Comunicat: Președinția Consiliului de Miniștri, Marele Stat Major,

Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Apărării Naționale.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 151.

83

**Adeverință a Serviciului Special de Informații
privind calitatea lt.-colonelului Hnat Porohivski
de consilier în serviciul Armatei Române**

Președinția Consiliului de Miniștri
Serviciul Special de Informații
Nr. 1153

București, 14 octombrie 1941

ADEVERINȚĂ

Prin prezenta se atestă că dl locotenent-colonel Porohivski Hnat, emigrant ucrainean, oferindu-și serviciile, este utilizat, cu începere de la data de 22 iunie 1941, în serviciul Armatei, în calitate de consilier tehnic.

Drept care i se eliberează prezenta adeverință.

Șeful Serviciului Special de Informații,
director general, ss, Eug. Cristescu

Arhiva doamnei Olga Porohivska.

84

**Notă a Serviciului Special de Informații privind impresiile lui Hnat
Porohivski asupra deplasării în Ucraina eliberată de bolșevici**

SSI

20 octombrie 1941

[NOTĂ]

Președintele Uniunii Foștilor Combatanți Ucraineni din România, Porohivski Hnat, întorcându-se din călătoria făcută în teritoriile Ucrainei eliberate de bolșevici, a făcut în cercurile ucrainene petliuriste următoarea expunere asupra impresiilor călătoriei sale.

În timpul călătoriei a vizitat Nikolaev, Herson, Krivoi-Rog, Ekaterinoslav, Voznesensk, multe târguri ucrainene și sute de sate. Cu toate că localitățile vizitate

au fost eliberate recent, totuși, viața se normalizează rapid, iar în unele locuri a luat un aspect normal.

În domeniul administrativ, Comandamentul german a lăsat împărțirea făcută de bolșevici: „oblasti” și „raion”, care se numesc acum „volosti” și „selo”. În fiecare „oblasti” a fost pus un șef din ucrainenii locali, care cu ajutorul unui consiliu conduce toate afacerile „oblasti”-ei. Pe lângă consiliul „oblasti”-ei funcționează mai multe secții: agrară, sanitară, de asigurare, educație etc.

În fruntea „volosti”-ei este pus un șef („golova”) și un consiliu („uprava”) al „volosti”-ei, care, de asemenea, au secții corespunzătoare cu secțiile consiliului „oblasti”-ei.

Satele sunt conduse de staroste și sfaturi sătești. Colhozurile au rămas și sunt conduse de oameni mai aleși.

Pentru menținerea ordinii există miliția: orășenească, regională și sătească. Milițiile orășenești și regionale sunt înarmate cu arme, iar cea sătească – neînarmată. Miliția nu poartă uniformă, ci numai o banderolă galben-albastră pe mânecă.

Există o strânsă colaborare între comandamentul german și organele ucrainene locale.

Bisericele sunt ruinate aproape de tot. Acolo unde au rămas întregi se fac slujbe religioase. Lipsesc preoți și obiecte bisericești.

Școlile în orașe și sate au început să funcționeze. Lipsesc însă profesori, manuale și hârtie.

În toate orașele mari apar ziare ucrainene. În unele locuri s-au deschis teatre.

Starea de spirit în orașe și sate este antibolșevică. Țăranii și muncitorii sunt fericiți că au scăpat de regimul comunist. Acest regim a dus satele la o stare mizeră; casele sunt ruinate, lângă case - niciun fel de construcții gospodărești. Casele, mai ales cele construite sub regimul bolșevic, sunt mici, strâmbe, acoperite cu pământ. În case nu se găsesc scaune, mese sau covoare. Înșiși țăranii sunt prost îmbrăcați. Încălțăminte lipsește. Nu se găsește zahăr, gaz, chibrituri și tutun.

Țăranii, mai ales femeile, sunt istoviți de muncă.

Condițiile de viață, în case mici antisanitare, lipsa îmbrăcăminte și încălțăminte de iarnă, silesc pe mulți să stea în casă, fără posibilitate de a se dezvolta normal.

După sosirea trupelor germane, țăranii, care sunt contra colhozurilor, și-au împărțit inventarul și pământul. Însă autoritățile au înțeles că n-a sosit timpul pentru distrugerea colhozurilor, căci țăranii, împărțind pământul, n-au nicio posibilitate să-l lucreze, ceea ce ar fi o tragedie pentru ei.

De aceea s-a dat ordin ca țăranii să restituie inventarul luat colhozurilor, să strângă recolta și să semene în mod colectiv. Țăranii s-au supus. Recolta strânsă a fost împărțită astfel: statului (după normele existente) rezerva pentru însămânțare, iar restul a fost împărțit între țărani, după numărul zilelor lucrate. Recolta a fost bună, astfel că țăranii au fost asigurați cu hrană pe un an întreg.

Țăranii nu vând nimic, deoarece cu bani nu pot să cumpere nimic: nici manufactură, nici săpun, nici gaz. De aceea, în ceea ce privește alimentele, țăranii

sunt asigurați, însă în ceea ce privește îmbrăcămintea, încălțăminte și alte articole de primă necesitate, ei se găsesc într-o situație foarte grea.

La întrebarea dacă, în asemenea condiții, întoarcerea emigrației ucrainene în patria sa ar fi oportună, Porohivski a răspuns că nu. Nu numai oamenii străini, dar și rudele cele mai apropiate, n-ar avea niciun fel de bucurie de pe urma întoarcerii emigrantului.

În schimb primăvara, când vor începe lucrările de primăvară, pentru care se va simți o mare lipsă de oameni, se va apela la emigrația ucraineană.

În ceea ce privește viața în orașe, ea se găsește în situație tragică. Orașele sovietice diferă de cele europene. Ele sunt locuite numai de funcționari și muncitori. Numeroasele instituții sovietice administrative, economice, financiare și comerciale au încetat să funcționeze, fabrici și uzine au fost distruse. Rezultatul: sunt sute de mii de șomeri, care n-au nici lucru, nici bani, nici rezerve de alimente pentru iarnă.

Situația lor, care și înainte era grea, a devenit tragică. Toată speranța lor constă în aceea că Comandamentul german va începe unele lucrări, pentru ca să poată câștiga, cel puțin, hrana. În asemenea condiții, întoarcerea emigrației ucrainene în orașe n-are niciun rost.

Desigur, când vreun emigrant ucrainean va fi chemat de vreun organ ucrainean sau german la vreun post sau lucru în Germania, atunci el trebuie să plece, cu atât mai mult că șederea lor în Ucraina va fi în folosul cauzei naționale.

În general, cine pleacă acum în Ucraina trebuie să știe că el nu pleacă să se odihnească, ci pleacă la o muncă grea, în condiții grele. Pot să plece numai oameni sănătoși fizicește, căci doctori și medicamente lipsesc, bine îmbrăcați, cu rezerve de îmbrăcămintă și încălțăminte.

Afară de aceasta, acei ce pleacă în Ucraina, fie muncitori, fie funcționari superiori, fie profesori sau preoți, toți trebuie să cunoască bine limba ucraineană, să fie oratori buni, să aibă o bună pregătire politică, mai ales în ceea ce privește problemele în legătură cu soarta poporului ucrainean.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 152-155.

**Notă a Serviciului Special de Informații, către Ministerul Afacerilor Străine,
privind constatări ale organelor sale din teritoriile dintre Nistru-Bug-Nipru**

Președinția Consiliului de Miniștri

Serviciul Special de Informații

București, 20 octombrie 1941

Nr. 1287

Către Ministerul Regal al Afacerilor Străine – Cabinet

Am onoarea a vă înainta alăturat nota informativă nr. 1956 din 19 octombrie 1941 a acestui Serviciu, primită astăzi din partea Eșalonului I.

Șeful Secției Secretariatului, ss, maior Tr. Borcescu

[Anexa]

SSI

Eșalonul I

Secret

Nota informativă nr. 1956/19 octombrie 1941

În urma călătoriilor întreprinse de organele SSI în teritoriile dintre Nistru-Bug-Nipru, s-a ajuns la următoarele constatări, date în rezumat mai jos și al căror text integral se anexează:

I. Istoric

Teritoriul dintre Nistru-Bug-Nipru este grâнарul URSS și a constituit totdeauna principalul obiectiv al strategiei germane.

Recenta cucerire a acestui teritoriu și stabilizarea situației în regiunea Kiev au permis autorităților militare germane să ia anumite măsuri tranzitorii de la regimul comunist spre o nouă formă de organizare politico-social-economică.

II. Administrația

Din punct de vedere administrativ în acest teritoriu s-a menținut vechea așezare constituită din *oblasti, volosti* (fost raion) și comună, în fruntea căroră autoritățile germane au numit conducători, fie dintre localnici, fie dintre ucrainenii din Galiția, Bucovina sau emigrația ucraineană, în special din Organizația Naționaliștilor Ucrainenii – OUN.

Pentru menținerea ordinii, a fost înființată miliția ucraineană, care colaborează cu armata de ocupație. Ea este formată din

- ucrainenii tineri din Galiția,
- tineretul localnic,
- prizonierii eliberați de germani.

Faptul că milițienii sunt armați a determinat OUN să vadă în această organizație germenul viitoarei armate ucrainene și de aceea caută să se infiltreze cât mai mult în ea.

Pe lângă reședințele *oblastilor* funcționează câte o judecătorie de pace, pentru judecarea pricinilor de drept comun, precum și camere agricole.

III. Starea economică

Din punct de vedere economic teritoriul dintre Bug și Nipru prezintă un triplu aspect:

- distrugerile provocate de bolșevici,
- situația economică la sate,
- situația economică la orașe.

În retragerea lor, bolșevicii au lăsat în această regiune mormane de ruine, mai ales la orașe. *La sate opera de distrugere nu a luat proporții prea mari, datorită rezistenței pasive a țăranilor*[1].

Situația economică la sate este actualmente mai bună decât sub regimul sovietic, întrucât țăranii au putut să se aprovizioneze luând din colhoz cantități necesare de alimente și semințe pentru iarnă și semănături, fără ca din aceste cantități ei să mai fi fost obligați a da statului ceva sub formă de diferite impozite.

Imediat după ocupare, țăranimea a procedat la desființarea colhozurilor, considerate ca izvorul principal al neajunsurilor. Totuși, în urma explicațiilor date de autoritățile militare germane, au revenit asupra măsurii inițiale, menținând provizoriu acest sistem economic, până la o nouă organizare a agriculturii.

Această dorință de desființare a colhozurilor se datorește situației că sub regimul sovietic se ajunsese la o completă pauperizare a țăranimii, întrucât impozitele în bani și natură care trebuiau plătite întreceau cu mult puterea de câștig sau de producție, ca urmare a muncii depuse în colhoz.

Din această cauză și din hotărârea Sovietelor de a face să dispară orice idee de proprietate individuală, casele țărănești sunt lipsite de orice mobilier sau utilaj casnic, iar îmbrăcămintea este mai mult decât necesară.

În actuala situație, țăranii sunt complectamente lipsiți de inventar, întrucât lucru în colhoz se făcea cu mașinile și uneltele statului, fapt care i-a obligat să continue și acum acest sistem de lucru colectiv.

Situația economică la orașe este mult mai critică decât cea de la sate, deoarece prin distrugerea stabilimentelor industriale sunt numeroși șomeri, iar populația, în genere, nu a putut în cei 24 de ani de regim comunist să-și facă vreo rezervă de numerar sau bunuri.

Orașenii sunt foarte rău îmbrăcați, deoarece micul lor câștig nu le ajungea aproape nici pentru hrană, iar locuințele sunt insuficiente, nereparate și insalubre.

Această situație critică este agravată și de alte două fapte:

- *lipsa totală a mijloacelor de locomoțiune* pentru aducerea alimentelor de la sate la orașe,
- *lipsa de interes a țăranilor pentru bani.*

Pentru acest motiv, autoritățile germane au de rezolvat nu numai problema redresării vieții economice la orașe, ci și combaterea eventualei acțiuni a agenților comuniști, care ar putea profita de această situație pentru a critica noul regim și scoate în evidență superioritatea răzbnării lor.

IV. Căile de comunicații

Caracteristicile principale ale căilor de comunicații sovietice din această regiune sunt:

- distanțe mari de parcurs,
- impracticabilitatea lor pe timp ploios.

Afară de aceste două mari neajunsuri, rețeaua feroviară și inventarul său au fost distruse de bolșevici în timpul retragerii.

Cu toate acestea, autoritățile militare germane, prin unitățile de geniu, și organizația „Todt” au reușit, în parte, să o redea circulației.

Șoselele, pe lângă că sunt rare, în majoritate, sunt făcute din pământ bătut, încât pe timp de ploaie sunt totalmente impracticabile pentru mijloace auto.

Din întreaga rețea rutieră din acest teritoriu doar câteva sunt pietruite sau asfaltate și numai pe mici porțiuni.

V. Starea de spirit

Populația dintre Nistru-Bug-Nipru este încă și astăzi sub impresia regimului sovietic, ale cărui sancțiuni, aspre și brutale, i-au sugrumat orice spirit critic și i-au infiltrat sentimentul de teamă.

Regimul bolșevic s-a menținut numai prin teroare. Lucrătorii erau obligați să lucreze numai într-o singură fabrică, orice întârziere fiind pedepsită, fie cu amendă foarte mare, fie cu închisoarea. Funcționarii, intelectualii și sătenii sufereau însă sancțiuni mai aspre, care, de regulă, se reduceau fie la pedepse capitale, fie la deportarea în Siberia, din care cauză unele sate au fost complet depopulate.

Spre deosebire de orășean, țăranul este acum fericit că a scăpat de regimul comunist, totuși, rezolvarea prematură a problemei agrare ar putea da prilej agenților comuniști să-și desfășoare activitatea lor propagandistică nefastă.

În ceea ce privește existența vreunui curent politic, *pentru moment, nu se poate vorbi*. Populația locală nu a avut o cultură politică și aceasta se vede din faptul că adoptă fără discernământ principiile politice ale organizațiilor ucrainene și, în special, ale OUN.

Dacă aceasta este situația la orașe, la sate propaganda politică a acestor organizații ucrainene prinde mai greu, pe de o parte, datorită lipsei totale de cultură a săteanului, iar pe de altă parte – rezervei ce manifestă, deocamdată, țăranul ucrainean față de tot ce este politică, deși este perfect [conștient] de origina sa etnică.

VI. Activitatea propagandiștilor ucraineni

Pentru educarea spiritelor și mai ales pentru captarea lor în rândurile organizațiilor ucrainene în străinătate, numeroși tineri ucraineni, din Galiția sau

Bucovina, au însoțit trupele germane, în calitate de traducători. Aceștia, pe lângă faptul că au fost numiți în diferite posturi de conducere, au început să desfășoare și o vie propagandă pentru difuzarea ideologiei lor politice. În special, tinerii aparținând OUN *sunt foarte activi și exigenți, iar propaganda lor este mai șovinistă, lovind în interesele viitoarelor țări vecine Ucrainei și României, căreia-i contestă orice drept asupra Bucovinei, Basarabiei și Transnistriei.*

De remarcat că răspândirea ideologiei ucrainene prinde mai ales la orașe, satele neavând încă pregătirea care să le facă apte a înțelege această ideologie.

VII. Activitatea agenților comuniști

Deși trupele și autoritățile sovietice s-au retras de pe acest teritoriu, au mai rămas totuși agenți comuniști, mai ales evrei, care profită de orice situație nefavorabilă spre a-și debita lozincile lor.

Activitatea acestora nu se simte acum decât prin lozinci și șoapte, dar este de presupus că agenții comuniști vor încerca să activeze mai intens, profitând de marele număr de șomeri de la orașe, precum și de faptul că în cele mai multe orașe evreii sunt încă liberi și, deci, au aliat foarte bun pentru combaterea noii ordini politico-social-economice, care lucrează să se instaureze în locul comunismului.

VIII. Atitudinea populației față de armatele de ocupație

În general, populația locală este mulțumită de modul de comportare a armatelor germano-române. Pe alocuri, ea se manifestă chiar călduros la ivirea vreunui soldat german sau român.

În schimb, armata maghiară este detestată, deoarece soldații unguri se dedau la acte reprobabile.

De remarcat că uniforma ungară seamănă cu cea română, de aceea unii localnici manifestă oarecare rezervă și față de soldații români, confundându-i cu ungurii.

IX. Starea culturală

Activitatea culturală este slabă, din cauza dispariției aproape totale a intelectualilor, cei mai mulți deportați și *epurați*.

Școlile sunt însă pe punctul de a se deschide, dar se simte lipsa atât de învățători și profesori, cât și de manuale didactice.

Puținele biserici care au scăpat de „furia civilizatoare a bolșevicilor” au fost redade cultului, dar și aici se constată lipsa preoților, icoanelor, odăjdiiilor, cărților etc.

Bolșevicii nu s-au mulțumit să transforme bisericile în teatre, muzee, restaurante și chiar grajduri, ci au pornit și o teribilă prigoană împotriva preoților, pe unii executându-i, pe alții deportându-i în Siberia, iar alții fiind obligați să îmbrățișeze meseria de măturător de stradă sau paznici de noapte.

Presa este actualmente aproape inexistentă, deoarece până la eliberare nu au apărut decât ziare sovietice. În prezent, apar vreo câteva ziare ucrainene, scoase de emigranții veniți din Galiția și România.

În aceeași situație se găsește și teatrul, care abia se găsește la începutul activității lui educative.

Trăind 24 ani numai cu propaganda sovietică, era și natural ca nivelul cultural al populației să fie foarte scăzut și lipsit de cele mai elementare noțiuni.

X. Așezări românești dincolo de Bug

Între Bug și Nipru sunt numeroase așezări românești. Chiar cei care nu știu românește sunt conștienți de origina lor etnică, pentru că majoritatea „moldovenilor” din această regiune sunt localnici, cu o vechime de câte 2-3 generații. Aceștia sunt refractari oricărei strămutări din acele locuri.

De altfel, această convingere a fost exprimată fățiș și cu ocazia conversațiilor dintre trupele de ocupație și moldoveni.

XI. Colonii germane în Transnistria și Ucraina

În Transnistria și Ucraina se găsesc multe colonii germane, majoritatea înființate prin secolul al XVIII-lea și așezate cu scopul de a popula regiunile pustii și de a da un exemplu de exploatare agricolă.

Multe din aceste colonii poartă denumiri germane, sunt însă și cu nume rusești sau reprezentate doar prin simple cifre.

Unele colonii sunt germane numai cu numele, deoarece acum nu sunt locuite decât de ruși.

Populația germană a fost, în general, privită cu neîncredere de comuniști, mai ales în ultimul timp. Din această cauză mulți dintre germani au fost executați, suspectați și deportați în Siberia pentru vini mici și chiar imagine.

Colonii germane se mai găsesc și peste Nipru, însă toți bărbații au fost ridicați și duși în direcții necunoscute, iar copiii puși la diferite munci extenuante.

XII. Concluzii

Din cele arătate, se constată că experiența comunistă în acest teritoriu s-a soldat cu rezultate dezastruoase în toate domeniile.

Deși comuniștii s-au folosit de teroare pentru a converti populația locală la ideologia lor, totuși nu au reușit să câștige nici majoritatea păturii muncitoare și nici a celei rurale.

Actualmente populația se simte mulțumită de a fi scăpat de comunism, deoarece speră că guvernării acestui teritoriu se vor comporta de așa manieră încât să facă din ea un factor de ordine și progres.

Acest deziderat se poate realiza numai prin:

- rezolvarea problemei agrare,
- combaterea șomajului,
- numirea în posturi de conducere a elementelor cu răspundere și cu experiență,
- organizarea temeinică a propagandei naționale,
- o nouă educare a tineretului.

Comunicat: Președinția Consiliului de Miniștri, Ministerul Afacerilor Străine, Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Propagandei și Presei, Ministerul Educației Naționale, Ministerul Agriculturii și Domeniilor, Marele Cartier General – Secția a II-a, Guvernământul Transnistriei, Guvernământul Basarabiei, Guvernământul Bucovinei, Armata a IV-a, SSI – Eșalonul II, Serviciul de Informații German, Serviciul de Informații Italian, Ministerul Comunicațiilor.

AMAE, fond 71/1920-1944. URSS, vol. 43, f. 239-248.

[1] Aici și în continuare subliniat în original.

86

**Notă a Serviciului Special de Informații privind parastasul
oficiat de emigranții ucraineni din București pentru conaționali
căzuți în lupta pentru eliberarea Ucrainei**

SSI

21 octombrie 1941

NOTĂ

Parastas ucrainean în Capitală

În ziua de 19 octombrie a.c., ora 16.30, s-a oficiat, la cimitirul „Reînvierea”, din Capitală, un parastas pentru ucrainenii căzuți în lupta pentru eliberarea Ucrainei.

Au asistat mai mulți ucraineni petliuriști și hatmaniști, în frunte cu colonelul Hnat Porohivski, președintele Uniunii Foștilor Combatanți din Armata Republicii Ucrainene Democratice Emigrați în România, Nikolae Varda, secretarul Uniunii, Ilie Havriliuk, fost deputat, Alexandru Doliniuk, Grigore Vlasiuk, Dm. IHnatenko, Ștefan Bogdanovici.

Sursă serioasă.

Comunicat: Președinția Consiliului de Miniștri, Marele Stat Major, Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Afacerilor Interne.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 156.

87

**Notă a Serviciului Special de Informații privind
plecarea lui Hnat Porohivski la Viena**

[Serviciul Special de Informații]

22 octombrie 1941

[NOTĂ]

Ieri 21 octombrie a.c., la ora 18.00, dl Porohivski Hnat a plecat la Viena, unde va rămâne 2-3 luni de zile pentru a urma cursuri speciale, sub conducerea germană.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 24.

88

**Notă a Serviciului Special de Informații privind starea
de spirit a membrilor Comitetului pentru Asistența Emigranților Ucraineni
din București**

[Serviciul Special de Informații]

27 octombrie 1941

[NOTĂ]

În Comitetul Ucrainean din str. Delea Veche nr. 45 se așteaptă scrisoare de la Porohivski, de la Viena, care să lămurească situația ucrainenilor, și atunci înlocuitorul lui Porohivski H., Linițki, va căpăta instrucțiuni pentru viitor.

Deocamdată, în Comitet domnește liniște și așteptare.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 158.

89

**Notă a Serviciului Special de Informații privind
întoarcerea lui Hnat Porohivski din Viena**

[Serviciul Special de Informații]

2 noiembrie 1941

[NOTĂ]

Referitor la voiajul lui Porohivski H. la Viena, sus-numitul a trimis înștiințarea la Comitet că în cursul săptămânii viitoare se întoarce în Capitală.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 170.

90

**Notă a Serviciului Special de Informații privind declarațiile lui Hnat
Porohivski asupra ofertei germane de a prelua conducerea unui lagăr de
prizonieri sovietici**

SSI

11 noiembrie 1941

NOTĂ

Reîntoarcerea în Capitală a colonelului H. Porohivski

În noaptea de 6 noiembrie a.c. a sosit în Capitală, venind de la Viena, unde a plecat acum câțva timp, colonelul Hnat Porohivski, președintele Uniunii Foștilor Combatanți din Armata Republicii Ucrainene Democratice Emigrați în România, str. Delea Veche nr. 45, și vice-președintele Comitetului General al Emigrației Ucrainene din România, B-dul Regele Albert I, nr. 1.

După declarațiile pe care le-a făcut până în prezent, germanii i-au făcut propunerea de a prelua conducerea unui lagăr de prizonieri sovietici din Prusia Centrală, de vreo 50.000 de oameni, cu scopul de a-i ucrainiza, dar el a declinat oferta.

Numitul a declarat, de asemenea, că germanii se opun trimerii în Ucraina de grupuri de emigranți ucraineni, dar că sunt speranțe că vor admite repatrieri individuale.

Sursă serioasă.

Comunicat: Președinția Consiliului de Miniștri, Marele Stat Major,
Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Afacerilor Interne.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 169.

91

Notă a Serviciului Special de Informații privind propunerea lui Hnat Porohivski de trimitere în Ucraina a unor ajutoare umanitare

SSI

14 noiembrie 1941

NOTĂ

Memoriu ucrainean respins de germani

În anturajul colonelului Hnat Porohivski, președintele Uniunii Foștilor Combatanți din Armata Republicii Ucrainene Democratice Emigrați în România, se afirmă că acesta a remis germanilor, cu prilejul recente sale vizite la Viena, un memoriu prin care solicita trimiterea în Ucraina a unor stocuri de haine, încălțăminte și alte produse necesare populației eliberate de sub stăpânirea Sovietelor.

Germanii nu au dat însă urmare – discută cercurile menționate – cererii formulate, declarându-i că aceste articole lipsesc și în Germania și, ca atare, nu pot fi trimise populației ucrainene.

Sursă serioasă.

Comunicat: Președinția Consiliului de Miniștri, Marele Stat Major, Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Afacerilor Interne.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 171.

92

Notă a Serviciului Special de Informații privind intensificarea activității Organizației Ucrainenilor Naționaliști

SSI

18 noiembrie 1941

Secret

NOTĂ

Teritoriile ucrainene sub administrația Germaniei
Intensificarea activității Organizației Ucrainenilor Naționaliști

În ultimul timp, „Organizația Ucrainenilor Naționaliști” manifestă o activitate tot mai intensă în rândurile populației ucrainene, pentru a menține trează ideea creării unui stat independent Ucraina și a o determina să lupte pentru realizarea acestui ideal.

În acest scop, în teritoriile ocupate de armatele germane se răspândesc foi volante în limba ucraineană, în care se descriu luptele duse de Simon Petliura și Konovalet Eugen, foști fruntași ai mișcării ucrainene, și Andrei Melnik, actualul șef al Organizației Ucrainenilor Naționaliști (OUN).

Aprecieri:

- Sursă de încredere.
- Informații verosimile.

AMAE, fond 71/1939 (E 9), vol. 326, f. 205.

93

Notă a Serviciului Special de Informații privind declarațiile lui Hnat Porohivski asupra viitorului teritoriilor eliberate de sub ocupație sovietică și implicarea emigranților ucraineni

SSI

18 noiembrie 1941

NOTĂ

Declarații făcute de fruntașul ucrainean petliurist colonel Hnat Porohivski

Discutând în cerc restrâns asupra eventualității organizării unei armate ucrainene, colonelul Hnat Porohivski, președintele Uniunii Foștilor Combatanți din Armata Republicii Ucrainene Democratice Emigrați în România, București, strada Delea Veche 45, reîntors, după cum se știe, recent de la Viena, a declarat următoarele:

Întrucât Galiția a fost alipită Guvernământului General, iar Transnistria a fost ocupată de România, bazinul Doneț și teritoriul ucrainean învecinat urmează să ajungă sub protectorat italian, astfel că din Ucraina rămâne o parte atât de mică, încât problema constituirii unui stat ucrainean independent nu prezintă niciun interes pentru germani și, ca atare, organizarea unei armate ucrainene încă nu este de actualitate.

Germanii, deocamdată, nu au luat nicio hotărâre în ce privește viitorul teritoriilor eliberate de sub dominația Sovietelor și nu pot proclama independența Ucrainei, deoarece sunt în joc, pe de o parte, interesele României în Transnistria, iar pe de altă parte, ale Reichului în Guvernământul General, unde, alături de 20 milioane de polonezi, simpatiiile cărora caută să le câștige, trăiesc numai 3 milioane de ucraineni.

Față de această situație, se recomandă ca emigranții ucraineni să urmărească a intra în serviciul germanilor, românilor și italienilor, pentru ca, în postul conferit, să desfășoare o cât mai intensă propagandă naționalistă ucraineană.

Sursă serioasă.

Comunicat: Președinția Consiliului de Miniștri, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Apărării Naționale, Marele Stat Major.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 159-160.

94

Notă privind avertizarea lui Hnat Porohivski în legătură cu amestecul emigranților ucraineni în problema ucraineană din Transnistria

27 noiembrie 1941

[NOTĂ]

Azi dimineață au fost chemați la Siguranța Generală reprezentanții ucrainenilor petliuriști Porohivski Hnat și secretarul său Varda Nikolae, și hatmaniștii Melnik și Bogdanovici, unde li s-a spus că nu se admite niciun amestec al membrilor acestei grupări în chestia ucraineană în Transnistria.

Cine nu se supune acestui ordin va fi expulzat sau concentrat în lagăr.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 167.

95

Notă a Agenturii Frontului de Est privind participarea emigranților ucraineni din România la conferința emigranților de la Berlin, prezidată de Skoropadski

Agentura Frontului de Est
Centrul nr. Cernăuți

04.12.1941

NOTA NR. 418*

Între 15 și 20.11.1941 a avut loc la Berlin, Schöenberg, Münchenerstr nr. 11, o conferință a delegaților ucraineni, sub președinția generalului Skoropadski.

La această ședință au luat parte col. Omelcenko, președintele Comitetului Național Ucrainean din Berlin, dr. Ioan Mirczulk, profesorul Kuziela și dr. Eugen Petrușevici, toți din Berlin.

Din Lemberg au luat parte dr. Andrei Livițki (după câte se știe acesta este mort?), președintele Comitetului Național Ucrainean, avocatul dr. Vladimir Starosklișki, dr. Roslan și scriitorul Ostap Lucki.

Din România au luat parte col. Porohivski, col. Melnik, dr. Trepke, inginer Jukovski, ziaristul Torușanko și avocatul Serghi Brendzan.

Ca sfătuitor a fost de față și dl dr. Rohrbach, profesor la Universitatea din Berlin.

La această conferință a luat parte dr. Kallay și profesorul Pereny, delegații ungarilor, socotiți ca oameni de încredere.

Înainte de a avea loc această conferință la Berlin, o delegație oficială ungară a fost la Lemberg, unde la conferințele avute cu reprezentanții ucraineni au propus perfectarea unui tratat pentru ducerea unei lupte comune contra României.

Cu toate că reprezentanții lui UNDO (această organizație nu mai există) au fost, în principiu, pentru ducerea acestei lupte, cu toate acestea o hotărâre definitivă nu s-a luat, pentru motivul că ucrainenii nu au voit să înceapă o astfel de acțiune importantă fără a avea prealabila aprobare din partea forurilor competente din Berlin.

La conferința din Berlin a fost adusă în discuție și această importantă chestiune.

Colonelul Omelcenko, într-un expozeu mai lung, a prezentat întreaga situație reală a ucrainenilor, menționând mai ales faptul că, în curând, trebuie să izbucnească un conflict între ucraineni și români, aceștia, ajutați de unguri, pentru motivul că ucrainenii nu vor renunța nicicând la Bucovina de Nord și Basarabia și că pretențiunile României referitoare la Transnistria și orașul Odessa nu sunt altceva decât directe provocări.

Dr. Andrei Livițki se raliază în totul expunerilor făcute de Colonel Omelcenko și adaogă că delegații UNDO aprobă în întregime încheierea acestui tratat propus de unguri, pentru că ungurii vor fi aceia care vor începe tulburările de la frontieră și în caz că ungurii vor primi întreaga Transilvanie, atunci ei vor ceda de bună voie Rusia Subcarpatică, care apoi va fi înglobată Galiției.

Dl Staroselski și Lucki, în cuvântările făcute, au fost contra acestui tratat, motivând că Rusia Subcarpatică va fi și așa anexată viitorului Stat Ucrainean și că Germania nu va risca, ca să piardă pe aliata ei, România, pentru Bucovina de Nord și Basarabia, care nu este un teritoriu ucrainean.

Colonelul Porohivski și inginer Jucovski au declarat că în Bucovina de Nord se vor face în curând toate preparativele pentru provocări și tulburări la frontieră, ca astfel ungurii și ucrainenii să aibă motivul de a invada acest teritoriu și că ucrainenii din Bucovina de Nord sunt gata și așteaptă numai semnalul.

Colonelul Melnik, în replică, a declarat că, după părerea sa, ucrainenii din Bucovina de Nord nu sunt încă pregătiți pentru o astfel de acțiune.

După ce s-au mai discutat chestiuni de ordin administrativ și propagandistic, conferința a luat sfârșit.

[Rezoluție: „Ce sunt? [text deteriorat] ordinul dlui [text deteriorat] Lissievici să spună sursa și câteva aprecieri, ss”.]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 19-20.

* Înregistrat cu număr de intrare 12831 din 09.12.1941.

96

**Notă privind mutarea radio-jurnalului ucrainean
din biroul lui Hnat Porohivski**

9 ianuarie 1942

[NOTĂ]

Referitor la mutarea redacției radio-jurnalului ucrainean de la biroul dlui Porohivski Hnat aflăm următoarele:

Mutarea s-a făcut după stăruințele lui Porohivski H., deoarece sus-numitul crede că din cauza redacției a fost făcută divulgarea secretului lui Porohivski la Siguranța Generală.

După cum spunea Varda, îi era frică să vorbească, deoarece tot ce se vorbea la birou se aducea la cunoștința Siguranței.

După spusele lui Doliniuk Alexandru, ei cred că de vină este profesorul Grecina, care lucrează la redacție ca traducător, deoarece cunoaște mai multe limbi europene.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 168.

**Informarea Cabinetului Militar al Președinției Consiliului
de Miniștri, către Ministerul Afacerilor Interne, privind aprobarea
de către mareșalul Ion Antonescu a unor măsuri asupra emigranților
ucraineni din România**

România

Președinția Consiliului de Miniștri

Cabinetul Militar – Biroul 2

Nr. 3487/M

Strict-Secret

București, 20 februarie 1942

Ministerul Afacerilor Interne – Cabinet

Cu onoare vă comunicăm că domnul Mareșal a aprobat propunerile făcute de Serviciul Special de Informații, din alăturata notă, în legătură cu organizațiile ucrainene din Capitală.

Vă rugăm să binevoiți a dispune a comunica Serviciului Special de Informații măsurile de execuție, pentru a putea urmări îndeplinirea lor.

D.O., șeful Cabinetului Militar, colonel R. Davidescu

Comunicat: Serviciul Special de Informații.

[Anexă]

NOTĂ

4 februarie 1942

În ziua de 20 august 1941, potrivit Ordinului domnului vice-președinte al Consiliului de Miniștri, s-a efectuat de către organele SSI o descindere la sediul „Comitetului Ucrainean” din București, str. Cuțitul de Argint nr. 30.

Cu ocazia descinderii s-a ridicat de la menționatul sediu o parte din arhivă, care a fost predată Secției de Poliție Judiciară Militară, pentru îndeplinirea cercetărilor. Totodată s-a dispus și sigilarea sediului.

Obiectul cercetărilor era de a controla activitatea acestui comitet, care, printre altele, începuse să emită niște carnete de identitate, sub pretextul că posesorii lor, pe baza acestor carnete și cu concursul autorităților militare germane, ar fi putut pătrunde în Ucraina. Ceea ce era mai grav, asemenea carnete, în care titularii figurau ca ucraineni, începuseră să fie distribuite și la unii din românii transnistreni (cazul Portărescu Macarie).

Împotriva conducătorilor comitetului nu s-a luat nicio măsură, însă în Consiliul de Miniștri din 20 august 1941, discutându-se și chestiunea comitetelor ucrainene, s-a hotărât închiderea sediului din str. Cuțitul de Argint.

În consecință, asupra oportunității redeschiderii sediului menționat, urmează să statueze aceeași autoritate care a statuat închiderea lui, în speță Consiliul de Miniștri.

Acesta este stadiul chestiunii din punct de vedere legal, *dedesubturile afacerii*[1] sunt următoarele:

„Comitetul Ucrainean” din str. Cuțitul de Argint reprezintă gruparea ucrainenilor extremiști, adică partizani ai OUN-ului. Această grupare, în timpul guvernării legionare, bucurându-se de sprijinul indirect al autorităților, a reușit să preia conducerea Comitetului Ucrainean din Capitală, care de aproape 20 de ani conducea destinele emigrației ucrainene din țară și să înlocuiască vechea conducere petliuristă. Cum operațiunea înlocuirii conducerii nu s-a făcut în același timp cu paza formelor legale și statuare, vechea conducere a protestat și astfel s-a produs o scindare și în Capitală au apărut două comitete:

- 1) cel vechi, care continua să-și aibă sediul în str. Delea Veche nr. 45, și
- 2) cel nou, cu sediul în str. Cuțitul de Argint nr. 30, bucurându-se de sprijinul anumitor autorități, a reușit să pună mâna și pe întreaga arhivă a vechiului comitet, care se află în prezent la sediul din str. Cuțitul de Argint, sigilată de către Siguranța Generală.

Rezultatul la ora de față este că vechiul comitet nu poate funcționa din cauza lipsei scriptelor sale, iar noul comitet nu-și poate continua activitatea din cauza măsurii Guvernului.

Interesele superioare cer următoarele și în funcție de ele se fac următoarele propuneri:

- 1) Să se mențină mai departe măsura de închidere a sediului din str. Cuțitul de Argint, întrucât respectivul „comitet” reprezintă gruparea cu tendințele cele mai extremiste din rândurile ucrainenilor.
- 2) Să se recunoască de către autoritățile române ca singur organ legal al ucrainenilor „comitetul” ucrainean din str. Delea Veche nr. 45, căruia să i se înapoieze arhiva sigilată de către Siguranța Generală și care se află la sediul din str. Cuțitul de Argint nr. 30 și, parte, la Secția Juridică.
- 3) Pentru curmarea disensiunilor, pe de o parte, iar pe de altă parte, pentru a putea avea un control continuu asupra întregii emigrații ucrainene, să se realizeze măsura preconizată și sugerată autorităților superioare de către SSI, și anume aceea de desemnare a unui conducător unic al ucrainenilor din România în persoana colonelului I. Porohivski.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 107-110.

[1] Aici și în continuare subliniat în original.

**Notă a Ministerului Afacerilor Interne, către Serviciul Special
de Informații, privind executarea măsurilor referitoare la tranșarea
diferendului emigranților ucraineni din București**

Ministerul Afacerilor Interne
Cabinetul Secretarului General
Nr. 14409 din 3 martie 1942

Confidențial

Președinția Consiliului de Miniștri
Serviciul Special de Informații

[NOTĂ]

La Ordinul nr. 3487M/1942, al Președinției Consiliului de Miniștri, Cabinetul Militar, Biroul 2, prin care ne înaintează nota informativă din 4 februarie 1942, cu privire la „Comitetul Ucrainean” din București, strada Cuțitul de Argint nr. 30;

Am onoarea a vă face cunoscut că, drept urmare a propunerilor, am ordonat Direcției Generale a Poliției să continue a menține închis sediul din strada Cuțitul de Argint nr. 30, iar arhiva sigilată acolo de către Siguranța Generală și Secția Juridică SSI să fie ridicată și predată Comitetului Ucrainean din strada Delea Veche nr. 45, singurul recunoscut și având conducător pe colonelul H. Porohivski.

Secretar general, colonel-magistrat, V.G. Gelep

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 106.

**Notă a Ministerului Afacerilor Interne, către Direcția Generală
a Poliției, privind menținerea măsurii de închidere a „Comitetului
Ucrainean” din str. Cuțitul de Argint**

Ministerul Afacerilor Interne
Cabinetul Secretarului General
Nr. 14409 din 4 martie 1942

Confidențial

Direcția Generală a Poliției

[NOTĂ]

În conformitate cu Ordinul Președinției Consiliului de Miniștri nr. 3487M/1942;

Am onoare a vă face cunoscut că se recunoaște ca singur organ legal al ucrainenilor din România Comitetul Ucrainean din strada Delea Veche nr. 45, București, iar conducătorul lor - în persoana colonelului H. Porohivski.

În acest scop, vă rugăm să binevoiți a dispune menținerea mai departe a măsurii de închidere a sediului din strada Cuțitul de Argint nr. 30, București, care aparține „comitetului” ce reprezintă o grupare de elemente extremiste și de unde veți ridica arhiva sigilată de către Siguranța Generală și Secția Juridică a SSI și o veți încredința Comitetului din strada Delea Veche nr. 45.

Vă rugăm să binevoiți a ne comunica rezultatul.

Secretar general, colonel-magistrat, V.G. Gelep

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 105.

**Notă a Serviciului Special de Informații,
către Ministerul Afacerilor Interne, privind executarea măsurilor referitoare
la tranșarea diferendului emigranților ucraineni din București**

Președinția Consiliului de Miniștri
Serviciul Special de Informații
Nr. 13487

Secret
București, 10 martie 1942

Către Ministerul Afacerilor Interne
Cabinetul Subsecretarului de Stat

[NOTĂ]

La nr. 14409 din 4 martie 1942,
Am onoarea a comunica următoarele:

În ziua de 7 martie 1942 dl colonel Hnat Porohivski a fost invitat la Direcțiunea Generală a Poliției, unde i s-a comunicat oficial că Ministerul de Interne a dat dispozițiuni ca întreaga arhivă a „Comitetului Ucrainean” să-i fie predată, întrucât numitul este singurul organ recunoscut ca șef al mișcării ucrainene din rândurile emigranților.

La Direcțiunea Poliției fusese convocată și partea adversă, reprezentată prin Melnik și Filipenko, de la „comitetul” din strada Cuțitul de Argint nr. 30, unde s-a procedat la desfacerea sigiliilor. Cu acest prilej s-a constatat că mai multe sigilii erau deteriorate – lucru care, de altfel, a fost consemnat în procesul-verbal – ceea ce face să se creadă că Melnik și Filipenko au sustras în intervalul de timp din august 1941 și până în prezent anumite lucrări, considerate, probabil, că reprezintă vreun interes.

Comisarul Diaconescu, interpretând în mod strict și restrictiv Ordinul Ministerului de Interne, nu a predat Comitetului Hnat Porohivski decât arhiva, care, în prealabil, a fost sigilată de către Siguranța Generală.

Au rămas astfel nepredate o serie de publicațiuni, restul arhivei, precum și mobilierul.

În consecință, vă rugăm ca întregul inventar aflat în prezent în str. Cuțitul de Argint nr. 30 să fie predat Comitetului condus de către colonel H. Porohivski.

Arhiva luată în primire de colonel H. Porohivski a fost de îndată depusă la sediul Comitetului din București, str. Delea Veche nr. 45.

Șeful Serviciului Special de Informații,
director general, Eugen Cristescu

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 103-104.

101

**Notă a Ministerului Afacerilor Interne, către Direcția Generală
a Poliției, prin care se solicită ca inventarul Comitetului Ucrainean
să fie predat lui H. Porohivski**

Ministerul Afacerilor Interne
Cabinetul Secretarului General
Nr. 14893 din 16 martie 1942
Direcțiunea Generală a Poliției

Secret

În conformitate cu Ordinul Președinției Consiliului de Miniștri, Serviciul Special de Informații,

Am onoare a vă ruga să binevoiți a da dispoziții ca întregul inventar aflat în prezent în strada Cuțitul de Argint nr. 30, al „Comitetului Ucrainean”, să fie predată domnului colonel H. Porohivski, singurul recunoscut ca conducător al ucrainenilor din România.

Secretar general, colonel-magistrat V.T. Gelep

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 102.

102

**Notă a Direcției Poliției de Siguranță, către Ministerul
Afacerilor Străine, privind predarea inventarului Comitetului Ucrainean
din București lui H. Porohivski**

Ministerul Afacerilor Interne
Direcțiunea Poliției de Siguranță
Nr. 88946S din 2 aprilie 1942

Confidențial-Secret

Ministerul Afacerilor Străine – Cabinetul dlui Secretar General

La nr. 14893 din 17 martie a.c., avem onoarea a vă aduce la cunoștință că în ziua de 22 martie a.c. s-a predat întregul inventar al „Comitetului Ucrainean” din strada Cuțitul de Argint nr. 30 colonelului H. Porohivski.

Se alătură, în copie, procesul-verbal încheiat.

Director general, ss

Director, ss

[Anexa]

Copie

PROCES-VERBAL

Astăzi 22 martie anul 1942, orele 10.30,

Noi, Diaconescu Ion, comisar în Direcțiunea Generală a Poliției – Corpul Detectivilor –

Având în vedere Ordinul nr. 14893 din 17 martie 1942 al Ministerului Afacerilor Interne, Cabinetul Secretarului General, prin care se dispune ca, în conformitate cu Ordinul Președinției Consiliului de Miniștri, Serviciul Special de Informații, întregul inventar aflat în prezent în str. Cuțitul de Argint nr. 30 al „Comitetului Ucrainean” să fie predat dlui colonel H. Porohivski, singurul recunoscut ca conducător al ucrainenilor din România.

Constatăm prin prezentul act că astăzi, data și orele de mai sus, potrivit dispozițiilor primite, însoțit fiind de detectivii Dobrovici Eugen și Pompilian Alexandru, ambii din Direcțiunea Generală a Poliției, ne-am transportat în str. Cuțitul de Argint 30, la sediul „Comitetului Ucrainean”, unde s-a procedat la predarea întregului inventar al celui comitet domnului colonel H. Porohivski, care inventar cuprinde următoarele:

- 1) un birou de lemn cu patru sertare,
- 2) una masă lungă de lemn,
- 3) șase scaune de lemn curbate,
- 4) trei scaune de lemn simple,
- 5) două cutii de lemn cu fișele membrilor din vechiul comitet,
- 6) două sute douăzeci și șase „carnete memoriu”, în alb,
- 7) arhiva „Ukrainska Hromada”, compusă din însemnări și corespondență.
- 8) un registru de casă cuprinzând șaizeci și opt file, din care sunt scrise paginile 1, 6-43, inclusiv, 125 și 135, restul paginilor fiind albe; paginile scrise sunt semnate de dl Ilarion Drobit, casierul celui comitet,
- 9) un registru de procese-verbale cuprinzând cincizeci file, paginile 3-8 inclusiv și 11-18 inclusiv scrise, restul paginilor albe,
- 10) trei caiete albastre, primul cuprinzând opt file, al doilea douăzeci și patru file și al treilea optsprezece file,
- 11) douăzeci dosare numerotate și sigilate de noi, conținând corespondență diversă, conținând în ordinea numerotării un număr de file, după cum se specifică: 21, 34, 37, 10, 27, 3, 68, 3, 23, 146, 33 și 6 file,
- 12) un dosar cu corespondență cuprinzând treisprezece plicuri, din care patru cuprind scrisori, iar restul sunt goale,
- 13) două stampile, din care una pătrată și una rotundă, ale comitetului.

Drept care am încheiat prezentul proces-verbal în triplu exemplar, din care un exemplar s-a dat domnului Filipenko Nikolae, fostul președinte al „Comitetului

Ucrainean” din str. Cuțitul de Argint nr. 30, predător, și un exemplar dlui colonel H. Porohivski, primitor, spre cele legale.

Comisar, ss, Diaconescu

Am predat, ss Filipenko Nikolae

Am primit, ss H. Porohivski

Am primit, ss, E. Dobrovici, ss, A. Pompilian

P. conformitate, H. Popescu

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 112-113.

* Înregistrat la MAS cu nr. 26389 din 3 aprilie 1942.

103

**Notă a Serviciului Special de Informații, către Ministerul Afacerilor
Interne, cu propuneri de închidere a „Comitetului Ucrainean” din str.
Cuțitul de Argint și arestare a lui V. Melnik**

Președinția Consiliului de Miniștri
Serviciul Special de Informații
Nr. 13024

Secret
București, 9 aprilie 1942

Către Ministerul Afacerilor Interne
Cabinetul Subsecretarului de Stat

[NOTĂ]

La nr. 15000/30 martie 1942

Am onoarea a vă comunica:

Față de cele raportate dvs. de către Direcțiunea Generală a Poliției cu nr. 88024S din 24 martie 1942 și care concordă în totul cu datele ce posedă acest Serviciu, credem că este cazul a se dispune următoarele:

1) Ordonarea unei anchete și deschiderea unei acțiuni publice împotriva celor vinovați de sustragerea de acte de sub sigiliu, în speță V. Melnik;

2) Închiderea definitivă a sediului ucrainean ilegal din București, str. Cuțitul de Argint nr. 30;

3) Internarea în lagăr a lui Vasile Melnik, pe motive de legitimă suspiciune și pentru faptul că prin continuele sale agitații tulbură atât liniștea emigrației ucrainene, cât și ordinea publică în general.

Șeful Serviciului Special de Informații,
director general, Eugen Cristescu

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 100.

* Înregistrat la Ministerul Afacerilor Interne cu nr. 160 din 9 aprilie 1942.

104

**Notă a Prefecturii Poliției Capitalei, către Ministerul
Afacerilor Interne, privind internarea lui Vasile Melnik**

Ministerul Afacerilor Interne
Prefectura Poliției Capitalei
Nr. 066187 din 18 aprilie 1942

(Concept)

Ministerul Afacerilor Interne
Cabinetul Domnului Ministru Subsecretar de Stat

[NOTĂ]

La ordinul nr. 160/1942, avem onoarea a raporta că numitul Vasile Melnik, fost în „Comitetul Ucrainean” din str. Cuțitul de Argint nr. 30, a fost înaintat astăzi lagărului Tg. Jiu, pentru a fi internat.

Se anexează una fișă personală.

Prefectul Poliției, Chestor, Emil Iagolnița
Șeful Serviciului

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 8.

105

**Referat al Serviciului Special de Informații privind autorizația
de deschidere a ziarului „Jitia”, relația dintre emigranții petliuriști
și minoritatea ucraineană din România**

[Serviciul Special de Informații]

REFERAT

29 aprilie 1942

Azi, la orele 16.00, am avut a treia întrevedere cu A. Torușanko. Mi-a comunicat că în cursul unei întrevederi avute cu lt.-colonel H. Porohivski, șeful emigranților ucraineni din România, l-a înștiințat că niște „prieteni” de-ai lui fac intervenții pentru a obține autorizația de reapariție a ziarului „Jitia” (*Viața*).

Şeful emigranţilor ucraineni i-a comunicat lui T. că şi el intenţionează să scoată un ziar, dar că în nici un caz nu are rost să apară două gazete ucrainene şi că ar fi bine dacă s-ar putea găsi o modalitate de a evita fie eşuarea ambelor iniţiative, fie o divizare a eforturilor. Aceasta din urmă în ipoteza că autorităţile româneşti ar aproba amândouă proiectele.

Porohivski a dat a înţelege că are concursul anumitor organe ale Marelui Stat Major.

Faţă de această situaţie, se ivesc următoarele considerente în vederea soluţionării problemei:

- 1) Numărul emigranţilor ucraineni este mult mai redus decât al minoritarilor;
- 2) Contactul între organizaţia reprezentată de Porohivski şi minoritatea ucraineană este slabă, aceasta din urmă fiind foarte rezervată faţă de acţiunea acestei fracţiuni a emigraţiei;
- 3) O influenţare şi dirijare a minorităţii ucrainene prin organele emigraţiei ar fi redusă şi dificilă;
- 4) Minoritatea ucraineană acceptă mai docil o îndrumare din partea unui conaţional de aceeaşi cetăţenie (nu este numai decît necesar ca această persoană să fie T.);
- 5) Organizarea unei reţele informative la adăpostul ziarului ar fi foarte dificilă dacă s-ar încredinţa emigranţilor, deoarece aceştia nu au elemente în toate centrele care interesează Serviciul. Tot dificilă ar fi organizarea serviciului informativ dacă s-ar adapta sistemul unei combinaţii între aceste două fracţiuni ucrainene.
- 6) Încredinţarea ziarului unui minoritar ucrainean are avantajul, pe lângă legătura directă pe care o au conaţionalii săi, de a putea fi oricând constrâns, în caz de abatere, cu mai multă eficacitate decât un emigrant;
- 7) Este ştiut că Hnat Porohivski se bucură de o consideraţie personală apreciabilă în rândurile conaţionalilor săi de cetăţenie română, totuşi, nu este considerat ca un om politic de viitor, din cauza soţiei sale de origine etnică evreică.

Binevoii, vă rog, a dispune.

Şef de Grupă, ss

[Note: „Dosarul R”; „DI Agronom. Propuneri concrete dacă discuţiile s-au terminat (indescifrabil)”.]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 21-22.

106

Notă a Serviciului Special de Informații privind starea de spirit a emigranților ucraineni petliuriști și hatmaniști din București

SSI

6 mai 1942*

Secret

NOTĂ

Din cercurile ucrainene hatmaniste din Capitală

În urma arestării și internării în lagărul de la Târgu Jiu a emigrantului ucrainean Vasile Melnik, zis Dovbnea, fostul șef al dizolvatei grupări hatmaniste din capitală, fruntașii hatmaniști evită să se mai întâlnească și să discute unii cu alții, temându-se să nu formeze, de asemenea, obiectul unor măsuri privative de libertate din partea autorităților românești.

În unele cercuri ucrainene petliuriste se colportează, în legătură cu aceasta, din nou, versiunea după care aderenții fostei grupări hatmaniste intenționează să se ralieze emigranților ruși grupați în jurul publicistului Alexandr Mihailov, șeful Biroului Emigranților Ruși Naționaliști din România, cu sediul în București, strada Bateriilor, care după cum se știe, a urmărit în trecut captarea hatmaniștilor.

Informație sigură.

Comunicat: Direcția Generală a Poliției, Prefectura Poliției Capitalei.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 10.

* Înregistrat la Serviciul Poliției de Siguranță cu nr. 10638 din 8 mai 1942.

107

Notă a Biroului 2 Siguranță privind starea de spirit a emigranților ucraineni din București după arestarea lui V. Melnik

Biroul 2 Siguranță

11 mai 1942

REFERAT

Într-adevăr internarea în lagărul Tg. Jiu a emigrantului Melnik Vasile, fostul șef al grupării hatmaniste din Capitală, str. Cuțitul de Argint 30, dizolvată prin Ordinul Ministerului Afacerilor Interne, a avut darul să indispuină cercul respectiv și să tempereze avântul războinic și dușmănos cu care acesta privea gruparea

petliuristă a colonelului Porohivski, recunoscută ca singură reprezentanță valabilă a emigranților ucraineni din țară.

Membrii hatmaniști, rămași fără conducere, caută să se alieze emigranților ruși de sub șefia lui Mihailov, care însă, din prudență, nu ar subscrie la aceasta decât numai în cazul că emigranții hatmaniști s-ar ralia individual asociației lui și nu constituiți în grupare.

Comisar-ajutor, ss

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 11.

108

Notă a Direcției Generale a Poliției privind demersurile Comitetului Ucrainean condus de Hnat Porohivski privind deschiderea unui ziar

DGP

Nr. 2312B din 6 iunie 1942*

[NOTĂ]

Comitetul Ucrainean din Capitală, condus de către colonelul ucrainean Porohivski H. și Trepke V., din str. Delea Veche nr. 45, a hotărât să facă demersuri pentru obținerea unei autorizații de editare a unui ziar, în limba ucraineană, asemănător cu ziarul „Jitie”, în prezent suspendat, care a fost editat în Capitală de către ucrainenii Torușanko Al. și Havriliuk Ilie.

În caz de obținere a acestei autorizații, la conducerea acestui nou ziar ucrainean va fi numit tot Torușanko Al., ziarist minoritar ucrainean din Bucovina, aflat în prezent în Capitală.

Sursă sigură.

S-a comunicat: dlui ministru al Afacerilor Interne, dlui ministru al Propagandei Naționale

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 181.

* Notă: „Naționaliști ucraineni”.

**Referat privind avizul negativ la cererea lui Vasile
Melnik de eliberare din lagărul de la Târgu-Jiu**

REFERAT

18 august 1942

Emigrantul ucrainean Melnik Vasile, fostul secretar al dizolvatei grupări ucrainene hatmaniste din Capitală, a adresat Comisiei pentru trierea internaților din lagărul de deținuți politici Tg. Jiu, unde se găsește internat de la data de 20.04.1942, sub învinuirea că „prin continui agitații tulbură liniștea emigrației ucrainene, cât și ordinea publică, în general”, o cerere de eliberare.

Numitul este cunoscut acestui Serviciu ca un element disolvant, care începând din anul 1940 și până în momentul internării sale a provocat în rândurile coloniei emigrante ucrainene agitații permanente, făcând necesare repetate intervenții din partea organelor de Siguranță.

Internarea sa s-a produs pentru a-l pune în imposibilitatea de a pune piedici acțiunii întreprinse de guvern pentru unirea și încadrarea emigrației ucrainene din țară într-o singură organizație recunoscută – Comitetul de Conducere al Emigrației Ucrainene din România, București, str. Delea Veche 45, în care elementul activ îl formează vechii aderenți ai grupării ucrainene petliuriste și care se străduiește să ralieze în jurul său toate elementele emigrante, inclusiv hatmaniștii.

Or, considerând atitudinea de ostilitate a lui Melnik față de petliuriști, este foarte probabil că, dacă i se va aproba eliberarea, va căuta să împiedice aderarea hatmaniștilor la Comitetul înființat din inițiativa Guvernului, cu scopul de a imprima activității emigranților ucraineni orientarea corespunzătoare intereselor Statului.

Față de cele de mai sus, suntem de părere să se dea un aviz negativ în ce privește cererea sa de eliberare din lagărul Tg. Jiu.

Șef de Echipă, R. Hariton

[Rezoluție: „Gr. Minoritari. Să rămână în lagăr”.]

[Notă: „Conform instrucțiunilor verbale ale dlui lt.-colonel Borcescu, răspunsul se va da fără motivare. Hariton”.]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 73-74.

Notă a Serviciului Special de Informații, către Direcția Administrației de Stat, privind avizul negativ la cererea lui V. Melnik de eliberare din detenție

Nr. 21861 din 27 august 1942
Către Ministerul Afacerilor Interne
Direcția Administrației de Stat

[NOTĂ]

La adresa dvs. nr. 23762 din 23 iulie a.c.

Am onoarea a vă aduce la cunoștință că de către acest serviciu se dă aviz negativ în ce privește cererea de eliberare din lagărul de la Tg. Jiu a emigrantului ucrainean Melnik Vasile, fostul secretar al dizolvatei grupări ucrainene hatmaniste din Capitală, interese superioare de Stat dictând, cel puțin pentru moment, menținerea lui în actuala situație.

Se restituie, alăturat, anexele.

Șeful Serviciului Special de Informații,
director general, ss

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 71.

Notă a Corpului Detectivilor, către Serviciul Special de Informații, privind starea de spirit a emigrației ucrainene din București

Corpul Detectivilor
Grupa a III-a

31 august 1942

[NOTĂ]

Privitor la starea de spirit în cercurile ucrainene emigrante din capitală, suntem informați că ucrainenii sunt foarte abătuți și dezorientați din cauza refuzului Berlinului de a aproba repatrierea ucrainenilor emigranți din România în Ucraina.

În legătură cu aceasta unii din emigranții ucraineni se adresează la dl Smochină, conducătorul elementelor transnistrene aflate în țară, pentru repatriere sau trimiterea lor la muncă și servicii în Transnistria.

ACNSAS, fond Documentar, dosar 011512, nenumerotat.

**Notă a Corpului Detectivilor, către Serviciul Special de Informații,
privind starea de spirit a emigrației ucrainene din București**

Corpul Detectivilor

Nr. 10065 din 2 septembrie 1942

Copie de pe buletinul informativ al SSI din 29 august 1942

Starea de spirit a cercurilor emigrante ucrainene din capitală

[NOTĂ]

Urmare la nota nr. 22628 din 11 august a.c.

În cercurile emigrante ucrainene din Capitală se vorbește foarte mult și cu o accentuată nemulțumire despre răspunsul negativ pe care Comitetul de Conducere al Emigrației Ucrainene din România, București, str. Delea Veche nr. 45, l-a primit de la Berlin, la cererea făcută în chestiunea repatrierii emigranților ucraineni din țara noastră (a se vedea nota noastră nr. 23280 din 25 august a.c.).

În legătură cu aceasta, unii emigranți ucraineni afirmă că germanii se opun repatrierii lor în Ucraina, deoarece cred că, odată repatriați, ucrainenii emigranți se vor deda la acte de răzbunare împotriva comuniștilor și a urmașilor lor, care le-au înstrăinat casele și le-au ucis rudele.

Informație sigură.

ACNSAS, fond Documentar, dosar 011512, nenumerotat.

**Notă a Corpului Detectivilor, către Serviciul Special de Informații,
privind starea de spirit a emigrației ucrainene din București**

(Corpul Detectivilor, Grupa a III-a) Copie

Nr. 23857 din 3 septembrie 1942

SSI

NOTĂ

Starea de spirit a cercurilor emigrante ucrainene din Capitală

Urmare la nota nr. 23577 din 29 august a.c.

Răspunsul negativ pe care Comitetul de Conducere al Emigrației Ucrainene din România, București, str. Delea Veche 45, l-a primit de la Berlin la cererea făcută în chestiunea repatrierii în Ucraina a emigranților ucraineni din țara noastră (a se

vedea nota nr. 23280 din 25 august a.c.) a imprimat stării de spirit a cercurilor emigrante din Capitală o notă de adâncă deprimare.

După cum s-a remarcat, îndeosebi în ziua de 30 august a.c., parte din emigranții ucraineni au încetat de a mai veni la obișnuitele reuniuni duminicale de la sediul Comitetului.

Vasile Trepke, vice-președintele Comitetului de Conducere al emigrației ucrainene din România, face pe lângă legația germană intervenții în vederea angajării emigranților ucraineneni șomeri pentru muncă în Germania, fiind în așteptarea sosirii de la Berlin a unui delegat german, având misiunea de a recruta muncitori.

Informație sigură.

ACNSAS, fond documentar, dosar 011512, nenumerotat.

114

Notă a Prefecturii Poliției Capitalei, către Corpul Detectivilor, privind starea de spirit a emigrației ucrainene și ruse din București

Prefectura Poliției Capitalei [către Corpul Detectivilor]*
10 decembrie 1942

[NOTĂ]

Starea de spirit din cercurile emigranților ucraineni și ruși

În rândurile emigranților ruși și ucraineni se observă o stare de nedumerire în legătură cu situația militară.

Cercurile de recrutare cer acestor emigranți să prezinte actele de naștere.

Acest lucru este aproape imposibil, întrucât cei fugiți din Rusia în timpul revoluției, în majoritate, sunt lipsiți de aceste acte.

Pe de altă parte, sunt îngrijorați întrucât, din lipsă, trebuie să-și procure aceste acte prin îndeplinirea unor formalități legale (2 martori, avocat etc.), care sunt destul de costisitoare pentru posibilitățile lor materiale foarte reduse.

De asemenea, deoarece nu s-a luat nicio dispoziție cu privire la gradul ce vor avea în Armata Română foștii ofițeri activi ruși și ucraineni, aceștia se întreabă, cu legitimă grijă, dacă li se va recunoaște gradul avut în fosta armată țaristă.

Înrolarea lor ca simpli ostași ar fi socotită ca o ofensă nemeritată.

Sursă sigură.

ACNSAS, fond Documentar, dosar 011512, nenumerotat.

* Înregistrat la Corpul Detectivilor cu nr. 16430 din 13.12.1942.

**Referat privind cererea A. Iaroș de eliberare a lui V. Melnik
din detenție și avizul favorabil în acest sens**

23 decembrie 1942

REFERAT

Anastasia Iaroș, „soția” emigrantului ucrainean Melnik Vasile, fost secretar al dizolvatei grupări ucrainene hatmaniste din Capitală, a adresat Ministerului Afacerilor Interne o cerere prin care solicită eliberarea soțului său din lagărul de deținuți politici din Tg. Jiu.

Melnik Vasile a fost internat la data de 20 aprilie 1942, pentru agitație în rândurile emigrației ucrainene și pentru a-l pune în imposibilitate de a zădărnici acțiunea întreprinsă de guvern pentru încadrarea și organizarea unitară a emigranților ucraineni din Țară în Comitetul de Conducere al Emigrației Ucrainene din România.

Întrucât de la această dată a trecut un termen de 7 luni, în care timp situația Comitetului s-a consolidat suficient, iar activitatea pe linie politică a emigranților ucraineni a ajuns aproape inexistentă, aceștia fiind preocupați de alte chestiuni, personale, vitale, ca, de pildă, aranjarea situației militare, preschimbarea certificatelor *dr. Nansen* etc., suntem de părere a se admite eliberarea emigrantului ucrainean Vasile Melnik, în condițiunile specificate în adresa Ministerului Afacerilor Interne.

Șef de Echipă

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 75.

**Memoriul lui Vasile Melnik privind justificarea eliberării din detenție,
adresat președintelui Comisiei de Verificare a lagărului Târgu-Jiu**

Domnule Președinte,

Subsemnatul, Vasile Melnik, domiciliat în casa proprie din București, strada Păunașul Codrilor nr. 22, de origină etnică ucraineană, de religie creștin-ortodoxă, actualmente secretar general al Comitetului Ucrainean pentru Asistența Emigranților ucraineni din România, cu onoare supun cunoștinței dvs. cele ce urmează:

În anul 1920, împreună cu detașamentul ucrainean cu care am luptat împotriva bolșevicilor și al cărui șef am fost, m-am refugiat în România, stabilit în

baza certificatului *dr. Nansen*. Am fost ofițer în Armata Rusă Imperială și în Armata Ucraineană Națională, iar timp de nouă ani de zile am fost șeful refugiaților ucraineni din Giurgiu și Făgăraș.

Pe baza Ordinului Ministerului de Interne nr. 160/1942, am fost ridicat de la domiciliul meu pe data de 17 aprilie 1942 și internat în lagărul din Tg. Jiu pe ziua de 20 aprilie 1942, având matricola nr. 3082, unde am aflat că am calificativul „Prin continuă agitație, turbură liniștea emigranților ucraineni, cât și ordinea publică în general”.

Pentru susținerea cererii, cu respect vă rog să binevoiți a lua în considerare următoarele:

La 26 octombrie 1940, prin hotărârea Adunării Generale a Emigranților Ucraineni din România, adunare care a fost aprobată de către autoritățile competente, s-a ales un nou Comitet Ucrainean pentru Asistența Emigranților Ucraineni din România, unde subsemnatul a fost ales ca secretar general al celui comitet.

Acest comitet a preluat toate actele și gestiunile bănești de la vechiul comitet. În vechiul comitet secretarul a fost evreica din Basarabia Sara Margulis, iar președinte, în ultimul timp, a fost dl Hnat Porohivski, însurat cu sora fostei secretare a Comitetului Ucrainean.

În sarcina vechiului comitet constatându-se nereguli și fraude, colonia ucraineană a dat pe mâna Parchetului atât pe fosta secretară a comitetului, cât și pe unii membri ai fostului comitet.

Dl Hnat Porohivski, împreună cu alți membri vinovați ai fostului comitet, a împiedicat în mod vădit controlul scriptelor și gestiunii bănești și prin mijloace subversive au căutat să rămâie mai departe la conducerea comitetului, pornind astfel în contra mea o serie de denunțuri false, pe care le-a înaintat diferitelor autorități.

Prin aceste denunțuri false autoritățile române au fost induse în eroare, iar subsemnatul, numai grație dlui Porohivski și altor răuvoitori, mă aflu în lagăr, deși sunt absolut nevinovat.

Domnule președinte,

Sunt stabilit în România de 22 de ani. Nu am avut de-a face cu justiția, deci, nu am fost niciodată condamnat. Față de autoritățile române am avut atitudine loială întotdeauna: ca șef al refugiaților ucraineni, am activat permanent în Asociația Ucraineană și am colaborat cu autoritățile românești în cea mai perfectă înțelegere. Niciodată nu am căutat să tulbur liniștea emigranților ucraineni și cu atât mai mult ordinea publică. Pentru dovedirea nevinovăției mele și elucidarea cazului, cu onoare anexez, în copie, următoarele acte și scrisori, ale căror originale sunt în păstrarea mea:

- 1) declarația membrilor din Comitetul Ucrainean pentru Asistența Emigranților Ucraineni din România, precum și a Asociației „Ukrainska Hromada”,
- 2) certificatul dlui colonel Filipenko, președintele sus-zisului comitet și al Asociației „Ukrainska Hromada”,
- 3) certificatul fostei Misiuni Diplomatice Ucrainene,

- 4) scrisoarea de la fostul Comitet Ucrainean,
- 5) delegația prezentului Comitet Ucrainean,
- 6) scrisoarea dlui Hnat Porohivski.

Din aceste anexe se poate constata destul de clar activitatea mea - mai mult decât corectă - în sânul emigranților ucraineni, cât și atitudinea mea față de toți, precum și neîntemeiatele denunțuri făcute de membrii vechiului comitet, cu scopul de a relua conducerea emigranților ucraineni și de a mușamaliza neregulile descoperite de mine și comise de actualii denunțatori.

Respectuos vă rog, domnule președinte, ca în baza celor de mai sus și a documentelor anexate să binevoiți a dispune eliberarea mea din lagărul din Târgu-Jiu.

Primiți vă rog, domnule președinte, asigurarea profundului meu respect.
Vasile Melnik

D-Sale domnului președinte al Comisiei de Verificare
Lagărul Târgu-Jiu

[Anexă]

Copie

CERTIFICAT

Subsemnatul, colonel Mikola Filipenko, domiciliat în București, str. Banatului nr. 18, președintele Comitetului Ucrainean pentru Asistența Emigranților Ucraineni din România, cu sediul în București, str. Cuțitul de Argint nr. 30, și al asociației ucrainene „Hromada”, certific că dl Vasile Melnik, din București, str. Păunașul Codrilor nr. 22, secretarul general al comitetului de mai sus, din anul 1921, când, fugit din Ucraina din cauza urgiei bolșevice, a găsit ospitalitatea generoasă pe pământul Țării Românești, a activat în modul cel mai dezinteresat în asociația noastră, ducând o luptă acerbă în contra elementelor iudeo-bolșevice, care căutau să se infiltreze în rândurile noastre, spre a abate asociația de la rostul ei de apărătoare a intereselor ucrainene naționaliste.

A împiedicat asociația să se amestece, după sugestiile multor elemente provocatoare, în atitudini și mișcări care ar fi adus cea mai mică atingere sentimentului de ospitalitate pe care Țara Românească l-a avut față de noi. Nu numai că nu a tulburat liniștea emigranților ucraineni, dar numai datorită muncii sale și a câtorva adevărați ucraineni naționaliști, timp de ani de zile, s-a izbutit să se elimine toate elementele turbulente, să se descopere toate neregulile și astfel să unească și să liniștească pe toți ucrainenii de pe întinsul țării, care în Adunarea Generală din 26 octombrie 1940, conform aprobării Prefecturii de Poliție a Capitalei nr. 208919, au ales actualul comitet și singurul reprezentant al ucrainenilor din România.

În ce privește ordinea publică, nu numai că nu a tulburat-o, dar a luptat în contra acelor ce voiau să se folosească de asociație în scopuri străine de rosturile ei.

Președintele Comitetului și al Asociației „Hromada”,

ss, Filipenko

Atest identitatea, T. Simionescu, avocat
(Urmează legalizarea)

ROMÂNIA

Judecătoria VIII Urbană București

Proces-verbal nr. 46

Astăzi 27, luna mai, anul 1942

Având în vedere cererea înregistrată la nr. 285333/942, prin care colonel Nikola Filipenko, din București, str. Banataului nr. 18, cere a se da legalizarea semnăturii pusă pe prezentul certificat semnat de D-sa propriu în fața noastră, a cărei identitate am stabilit-o prin dl avocat Simionescu.

Văzând și disp. art. 30 din *Legea autentificării actelor*,

DISPUNEM

Dăm legalizarea semnăturii pusă pe certificat semnat de colonel Nikola Filipenko, din București, str. Banatului nr. 18.

Prezentul proces-verbal s-a semnat de noi și de grefier.

Judecător, ss, Pastor

Grefier, ss indescifrabil

[Anexă]

Copie

Misiunea Diplomatică și Militară Ucraineană din România

Secția Militară

Nr. 3983 din 12 august 1923

București

CERTIFICAT

Purtătorul prezentei, dl Basil Melnik, locotenent în armata ucraineană, este delegat șef de grupă al lucrătorilor ucraineni la fabrica „Danubiana” din Giurgiu și delegat din partea misiunii noastre pentru protecția supușilor ucraineni aflați în regiunea Giurgiu.

El este obligat a activa în strictă conformitate cu ordinele Misiunii noastre și cu ordinele și dispozițiile autorităților române civile și militare, pe care îi rugăm să binevoiască să-i dea tot concursul, întreaga încredere și ajutorul necesar.

Șeful Misiunii, ss, profesor Mațievici

P. șeful Secției Militare, ss, locotenent B. Trepke

[Anexă]

Copie

Comitetul Ucrainean pentru Asistența Emigranților

Ucraineni din România

Secția Generală

Nr. 2608 din 14 iunie 1929

București

Stimatului reprezentant ucrainean pentru regiunea Giurgiu,
dlui V. Melnik

Ascultând raportul membrului Comitetului de Ajutorare, dlui H. Porohivski, despre viața comunității ucrainene din Giurgiu, Comitetul a constatat că, cu toată activitatea antinațională și nefastă condusă în mod sistematic de către I. Hușnirek și P. Elanskin, viața normală între emigranții din Giurgiu nu numai că nu a staHnat, din contra, dă semnele unei activități mai vii.

Acum, când problema ucraineană devine subiectul unei atenții mai mari din partea factorilor de influență internațională și când contra ucrainenilor s-a încheiat o campanie aprigă, atât din partea bolșevicilor, cât și din partea rușilor, care luptă contra unui stat ucrainean independent, această activitate sporită este plăcută și e de prețuit în mod special.

Aceasta e cea mai bună dovadă că acești oameni care la timpul lor, pentru apărarea națiunii lor, n-au ezitat să aducă jertfa vieții lor, acești oameni nu s-au găsit întâmplător printre rândurile luptătorilor vestiți pentru libertatea Ucrainei, pentru libertatea națiunii lor.

Dacă până acum ei nu s-au grupat întotdeauna și în măsura dorită în jurul organizațiilor lor naționale, această situație se datorește, în mare parte, influenței străine.

Comitetul de Asistență, în a cărui competență intră apărarea intereselor emigranților ucraineni, cât și datoria de a sta de veghe pentru onestitatea națională în străinătate, în România, acest comitet va îndeplini și mai departe îndatoririle sale.

Cu această ocazie, Comitetul vă exprimă mulțumirile sale pentru această activitate dezinteresată ce ați dus-o până acum și vă încredințează și mai departe să duceți îndatoririle demne de un reprezentant stimat, ocupându-vă de acei emigranți care au nevoie de aceasta, îndeplinind misiunile unui reprezentant ucrainean față de autoritățile românești, cât și față de administrația fabricii.

Președinte, ss, V. Trepke
Secretar, ss, Dmitro Herodot

[Anexă]

Copie

București, 3 iulie 1929

Stimate domnule locotenent,

Am onoare a vă transmite cartea poștală aci anexată din partea d-lui general Salski.

Cu această ocazie trebuie să vă aduc la cunoștință că atât dl general Salski, cât și dl Comandant Suprem, au informațiile cele mai precise despre marele rol pe care-l jucați în viața comunității noastre din Giurgiu.

Și eu sunt foarte sigur că comandanții noștri vor aprecia la timpul lor activitatea dvs grea, o vor lua în considerare pentru ca în Patria noastră liberă să vă dea așa o ocupație care să fie pentru dvs o compensație pentru prezenta dvs. activitate și să vă dea mulțumirea potrivit pregătirii dvs.

În rolul pe care-l am în viața organizațiilor Armatei Ucrainene aspir să fiu persoana de legătură obiectivă între guvern și această emigrație. De aceea toate aspectele pozitive care se arată din munca fără preget a unor membri ai comunității noastre, la care dvs., cât și dl locotenent Koriako aparțineți, eu informez guvernul nostru ca să știe pentru viitor cine a lucrat pentru emigrațiunea ucraineană și pe cine poate conta guvernul ca oameni nu numai sinceri, dar să aibă și practica conducerii maselor.

În ultima scrisoare am scris dlui general Salski despre acea atmosferă ce s-a creat la Giurgiu și despre acele condiții în care a trebuit să lucrați... În răspunsul lui, dl ministru vorbește despre munca dezinteresată, vă compătimește și exprimă speranța că nu vom mai suferi mult timp... și că în scurt timp persoanele care lucrează sincer aici în străinătate pentru binele emigranților noștri, vor primi recompensa atât morală, cât și cea materială. Dă, o, Doamne.

Cu salutări sincere către toți și către dvs. și dl locotenent Koriako,

H. Porohivski [...]*

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 84, 86, 94, 96, 97, III.

* Urmează celelalte anexe menționate.

Notă a Direcției Generale a Poliției privind apropierea dintre emigranții ucraineni hatmaniști și cei petliuriști din București

DGP

10 ianuarie 1943

[NOTĂ]

Ucrainenii

În cercurile ucrainene din capitală se afirmă următoarele:

În ultimul timp, printre membrii fostului Comitet Ucrainean Hatmanist (din str. Cuțitul de Argint nr. 30, actualmente dizolvat) se observă o tendință de apropiere de cercurile ucrainene petliuriste. Se vorbește chiar despre o eventuală fuzionare a acestor două organizații ucrainene.

În cercurile ucrainene hatmaniste se face o intensă propagandă în acest sens, propagandă inițiată de către Kovalevski Nicolae, fost ministru ucrainean.

Colonelul Porohivski Hnat, președintele Comitetului Emigrației Ucrainene din str. Delea Veche 45, urmează a părăsi în curând capitala, plecând pe zonă, deoarece i-a expirat concediul.

În lipsa sa, Comitetul va fi condus de către dr. Trepke Vasile, secondat de Linițki Dumitru, conducătorul Asociației Foștilor Combatanți Ucraineni din România.

În ziua de 10 ianuarie a.c. membrii Comitetului sunt convocați la o consfătuire, în cadrul căreia colonelul Porohivski va da ultimele instrucțiuni de activitate.

- [Informații] sigure.
- Sursă C.D.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 26-27.

118

**Notă a Serviciului Special de Informații, către Ministerul Afacerilor Interne,
privind avizul favorabil eliberării lui Vasile Melnik din detenție**

[Serviciul Special de Informații]

Nr. 29215 din 15 ianuarie 1943

Către Ministerul Afacerilor Interne

Direcțiunea Administrației de Stat

[NOTĂ]

La adresa dvs. nr. 57512 din 11 decembrie a.c.

Am onoarea a vă aduce la cunoștință că de către acest Serviciu se dă aviz favorabil în ce privește eliberarea din lagărul de la Tg. Jiu a emigrantului ucrainean Melnik Vasile, fostul secretar al dizolvatei grupări ucrainene hatmaniste din Capitală, cu condițiunea să rămână, cel puțin un timp, sub supraveghere polițienească.

Se restituie, alăturat, anexele.

Șeful Serviciului Special de Informații,
director general

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 78.

119

**Notă a Serviciului Special de Informații privind apropierea dintre
emigranții hatmaniști și cei petliuriști din București**

SSI

2 februarie 1943

NOTĂ

Din cercurile emigrante ucrainene din Capitală

Exponenții emigrației ucrainene hatmaniste (monarhiste) din capitală, care, după cum se știe, a fost dizolvată ca grupare la începutul anului 1942, au dat aderenților lor instrucțiuni să se adreseze Comitetului de Asistență al Ucrainenilor Emigrați în România, București, str. Delea Veche nr. 45, în vederea obținerii certificatelor necesare aranjării situației lor militare în raport cu noua lege a recrutărilor.

Fruntașii hatmaniști au și stabilit o înțelegere în acest sens cu conducătorii Comitetului, care este singurul organ recunoscut pentru apărarea intereselor emigranților ucraineni din România, dar care nu înglobează, în fond, decât fosta emigrație ucraineană petliuristă (republicano-democratică).

Informație sigură.

Comunicat: Președinția Consiliului de Miniștri, Marele Stat Major, Ministerul Apărării Naționale, Ministerului Afacerilor Interne.

ACNSAS, fond Documentar, dosar 011512, nenumerotat.

* Înregistrat la Corpul Detectivilor cu numărul 19496 din 16.02.1943, iar la DGP, Arhiva Siguranței, cu nr. 63334 din 13 februarie 1943.

120

**Notă a Serviciului Special de Informații privind o scrisoare adresată
de Andrei Livițki emigrației politice ucrainene din România**

SSI

18 februarie 1943

NOTĂ

Din cercurile emigrante ucrainene din Capitală

Comitetul de Asistență al Ucrainenilor Emigranți în România, cu sediul în Capitală, str. Delea Veche nr. 45, a primit de la președintele guvernului ucrainean, Andrei Livițki o scrisoare în care numitul mulțumește pentru felicitările adresate lui cu ocazia Anului Nou și transmite totodată bune urări coloniei ucrainene din România, subliniind că anul 1943 va fi hotărâtor pentru viitorul Ucrainei, înfăptuirea sa fiind foarte apropiată.

Scrisoarea sus-menționată a fost primită în cursul săptămânii trecute de către fruntașul ucrainean I. Gavriluik, șeful Secției Culturale și de Editură a Comitetului menționat, iar conținutul său a fost făcut cunoscut membrilor acestuia în adunarea din ziua de 14 februarie a.c., de către dr. Vasile Trepke.

Cu această ocazie, numitul a declarat ucrainenilor că toți trebuie să se unească și mai strâns și să aștepte plini de încredere, deoarece într-un viitor foarte apropiat se vor reîntoarce cu toții în patrie.

Comunicat: Președinția Consiliului de Miniștri, Marele Stat Major, Ministerul Apărării Naționale, Ministerul de Interne.

ACNSAS, fond Documentar, dosar 011512, nenumerotat.

* Înregistrat la DGP, Arhiva Siguranței, cu nr. 64992 din 21 februarie 1943.

121

Notă a Serviciului Special de Informații privind starea de spirit a emigrației ucrainene din București față de evoluțiile de pe frontul antisovietic

SSI

20 februarie 1943

NOTĂ

Emigranții ucraineni nemulțumiți că nu s-a apelat la concursul lor în războiul contra Sovietelor

Între ucrainenii emigranți din Capitală domnește o vie îngrijorare în urma succesorilor bolșevice și a pătrunderii lor pe teritoriul Ucrainei, ocupând parte din guvernamintele Harkov, Ekaterinoslav și Kursk.

Sub impresia acestor evenimente, ucrainenii reproșează germanilor, în discuțiile ce au loc între ei, greșeala de a nu fi apelat deloc la concursul lor, atunci când ei puteau fi atât de utili prin propaganda antisovietică ce ar fi făcut-o printre populația civilă a Ucrainei și prizonierii sovietici, din rândurile cărora s-ar fi putut forma detașamente pentru o luptă activă pe front contra Sovietelor.

Informație sigură.

Comunicat: Președinția Consiliului de Miniștri, Marele Stat Major, Ministerul Apărării Naționale, Ministerul de Interne.

ACNSAS, fond Documentar, dosar 011512, nenumărat.

* Înregistrat la DGP, Arhiva Siguranței, cu nr. 65026 din 21 februarie 1943.

122

Notă a Serviciului Special de Informații privind starea de spirit a emigrației ucrainene din București față de evoluțiile de pe frontul antisovietic

SSI

20 februarie 1943

NOTĂ

Cercurile emigrante ruse din capitală despre viitoarele linii de apărare germane

În cercurile emigrante ruse din Capitală continuă să domnească o stare de spirit pesimistă în legătură cu succesele înregistrate de bolșevici și să se manifeste neliniște cu privire la situația viitoare pe acest front.

În cercurile amintite se susține că față de neîncetata retragere a trupelor germane, liniile viitoare ale apărării germane se vor fixa, prima pe Nipru, iar a doua pe Bug și Nistru, și că în acest ultim caz România va fi nevoită ca, pentru apărarea țării și a Europei de o eventuală invazie bolșevică, să contribuie cu toate forțele sale armate pentru apărarea liniei Nistrului.

Informație sigură.

Comunicat: Președinția Consiliului de Miniștri, Marele Stat Major, Ministerul Apărării Naționale, Ministerul de Interne.

ACNSAS, fond Documentar, dosar 011512, nenumărat.

* Înregistrat la DGP, Arhiva Siguranței, cu nr. 65027 din 21 februarie 1943.

123

Notă a Serviciului Special de Informații privind starea de spirit a emigrației ucrainene din București față de evoluțiile de pe frontul antisovietic

SSI

20 februarie 1943

NOTĂ

Starea de spirit a emigranților ruși și ucraineni în legătură cu ocuparea Harkovului de către Soviete

În cercurile emigrante ruse și ucrainene din Capitală a produs o profundă impresie și deprimare știrea ocupării de către trupele sovietice a orașului Harkov, transmisă în ziua de 16 februarie a.c. de postul de radio *Moscova*.

Făță de succesele treptate ale bolșevicilor, cercurile ucrainene, în special, au început să se îndoiască de posibilitatea răsturnării regimului sovietic și a eliberării Ucrainei de către trupele germane și aliate.

Informație sigură.

Comunicat: Președinția Consiliului de Miniștri, Marele Stat Major, Ministerul Apărării Naționale, Ministerul de Interne.

ACNSAS, fond Documentar, dosar 011512, nenumărat.

* Înregistrat la DGP, Arhiva Siguranței, cu nr. 65031 din 21 februarie 1943.

124

Notă a Serviciului Special de Informații privind apropierea dintre emigranții ucraineni hatmaniști și cei petliuriști din București

SSI

20 martie 1943

NOTĂ

Din cercurile emigrante ucrainene din Capitală

Exponenții dizolvatei organizații hatmaniste a ucrainenilor emigranți din capitală au primit din partea Comitetului de Asistență al Ucrainenilor Emigrați în România, București, str. Delea Veche 45, invitația de a participa la comemorarea festivă a poetului și luptătorului naționalist ucrainean Taras Șevcenko (1814-1861), ce va avea loc la 21 martie a.c., în sala „Eintracht” din capitală, str. Dionisie nr. 64.

Acest gest a produs o plăcută impresie în cercurile sus-amintite, fiind interpretat ca o încercare de apropiere a ucrainenilor petliuriști (majoritatea membrilor Comitetului fiind de această nuanță) de hatmaniști.

Informație sigură.

Comunicat: Președinția Consiliului de Miniștri, Marele Stat Major, Ministerul Apărării Naționale, Ministerul de Interne.

ACNSAS, fond Documentar, dosar 011512, nenumerotat.

* Înregistrat la DGP, Arhiva Siguranței, cu nr. 71003 din 24 martie 1943.

125

Notă a Agenturii Frontului de Est privind prelungirea șederii în țară a lui Hnat Porohivski

Agentura Frontului de Est, către Secția C.I.

Nr. 22.686 din 12 mai 1943*

Secret

[NOTĂ]

Avem onoare a vă ruga să binevoiți a interveni la autoritățile în drept pentru prelungirea șederii în țară, dacă se poate fără termen, a dlui Porohivski Hnat, posesor al pașaportului *dr. Nansen*.

DI Porohivski, lt.-colonel în fosta Armată Rusă și cunoscut colaborator al Serviciului de peste 20 ani, este un element foarte valoros și foarte necesar Serviciului.

De la începutul războiului a intrat în cadrele Agenturii Frontului de Est, Eșalonul I și a luat parte la toate luptele, ca voluntar.

Este unul din cele mai apropiate elemente din toate punctele de vedere.

Pe front a luat parte la luptă cu cele mai înaintate elemente, în special în regiunea Kerçi și Sevastopol.

La Agentură conduce permanent Biroul de Studii, Documentare și Centralizare.

Se alătură buletinul de liberă petrecere nr. 817/1926 și pașaportul *dr. Nansen* nr. 540.

Șeful Agenturii Frontului de Est, colonel, Ionescu Gh., ss

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 40.

* Înregistrat cu numărul 26693 din 12 mai 1943.

126

**Adresa Direcției Generale a Poliției, către Serviciul Special de Informații,
privind preschimbarea certificatului Nansen de către Hnat Porohivski**

Ministerul Afacerilor Interne
Direcțiunea Generală a Poliției
Direcțiunea Sig. Serv. Contr. Str.

Nr. 6105 din 19 mai 1943

Serviciul Special de Informații

Adresei dvs. nr. 26693 din 17 mai 1943 am onoare a vă ruga să binevoiți a dispune că numitul Porohivski Hnat, fost lt.-colonel în armata rusă, să fie îndrumat să se prezinte Prefecturii Poliției Capitalei, unde va depune certificatul *dr. Nansen* pentru a fi preschimbare cu certificat de identitate românesc, întrucât valabilitatea certificatului *dr. Nansen* a încetat.

CertIFICATELE de identitate au valabilitate anuală, după achitarea taxelor timbrului fix.

Se restituie biletul de liberă petrecere și certificatul *dr. Nansen*.

Inspector de Poliție, Ștefan Mihăilescu
Comisar-șef, I.N. Manea

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 41.

* Înregistrat la Președinția Consiliului de Miniștri, SSI cu nr. 172234 din 21 mai 1943.

**Adresă a Serviciului Special de Informații privind
decorarea lt.-colonelului Hnat Porohivski**

SSI. Secția I-a

Intrarea nr. 7876 din 8.11.1943

Copie

Nr. 6117/4 noiembrie 1943

Secret

Secția I-a către Agentura Frontului de Est – Eșalonul I

(dl colonel Ionescu P.)

Se trimite mai jos, în copie, adresa nr. 1252 din 29 octombrie 1943 Secretariatului SSI, ca răspuns la adresa Eșalonului I nr. 6882 din 27 septembrie 1943, spre știință.

Odată cu felicitările care vi le exprim dvs., vă rog să fiți interpretul meu pentru a felicita întregul personal din subordine care a primit înalta distincțiune.

Șeful Secției I-a Informații, colonel, ss, Vulpescu

[Anexa]

Copie

Nr. 1252/29 octombrie 1943

Secretariatul SSI către Secția I-a Informații

Agentura Frontului de Est – Centrala Mobilă

La nr. 6882 din 27 septembrie 1943 și urmare la adresa noastră nr. 1112 din 6 octombrie 1943.

Am onoarea a vă aduce la cunoștință că domnul ministru al Apărării Naționale a aprobat decorarea cu distincțiuni de război cu panglică de „Virtute Militară” numai personalului militar și civil notat pe verso.

MAN – Direcția Personalului urmează să întocmească Înnaltul Decret respectiv pentru acordarea panglicii „Virtute Militară” la ordinele conferite.

Șeful Secretariatului SSI, maior, ss, N. Tomescu, Constanța

P. conformitate, șeful Secretariatului Secției I-a,

ag. princ. 1 gr., ss, Negulescu

Se certifică de noi că prezenta este conformă cu originalul.

Șeful Agenturii Frontului de Est,

ss, colonel Ionescu Palus

Nota de pe verso:

- colonel Palus I.

- maior Măcrinici Trofim

- căpitan Chirilov Nicolae
- șef de grupă Trohani Nicolae
- voluntar Porohivski Hnat

Arhiva doamnei Olga Porohivska.

128

**Scrisoare de solidarizare a Comitetului de Asistență al Ucrainenilor Emigrați
în România, prezidat de Hnat Porohivski, către mareșalul Ion Antonescu**

Copie de pe adresa Comitetului de Asistență al Ucrainenilor Emigrați în România
nr. 488 din 25 noiembrie 1943

Domnule Mareșal,

Față de situația actuală de pe frontul de Răsărit, unde glorioasele armate române și germane luptă eroic contra forțelor militare ale Sovietelor, care duc de mai mult timp atacuri înverșunate, avem onoarea a Vă declara că emigrațiunea ucraineană în România păstrează vechea sa poziție de neclintită ostilitate față de bolșevismul și imperialismul rus.

Fiind ferm convinși că numai biruința asupra acestui groaznic dușman comun al Ucrainei și României, garantând integritatea și prosperitatea Statului Român, va putea aduce eliberarea Ucrainei, emigranții ucraineni sunt hotărâți, ca și la începutul războiului, de a contribui cu toate puterile lor la dobândirea acestei biruințe.

Supunând prezenta declarațiune înaltei atenții a Excelenței Voastre, Vă rugăm să primiți, domnule Mareșal, respectuoasele noastre urări de deplin succes în această luptă istorică, precum și asigurarea prea înaltei noastre considerațiuni.

Colonel, ss, H. Porohivski,
conducătorul și președintele Comitetului

ss, B. Trepke,

dr. în Științe de Stat, vicepreședinte al Comitetului

Căpitan, ss, D. IHnatenko,
vicepreședinte al Comitetului

Locotenent, ss, N. Varda
secretarul general al Comitetului

ss, N. Kovalevski, dr. juris,
membru de onoare al Comitetului,

fost ministru al Republicii Naționale Ucrainene

ss, S. Delvig, general de Divizie,

fost șef al Misiunii Militare a Republicii Naționale Ucrainene în România

AMAE, fond 71/1939 (E 9), vol. 326, f. 402.

* Înregistrat la Președinția Consiliului de Miniștri cu nr. 310501S din 2 decembrie 1943.

** Documentul a fost publicat și în volumul nostru „Emigrația belarusă, caucaziană, rusă și ucraineană în timpul celui de al Doilea Război Mondial: organizarea, activitatea și orientarea în corespondență diplomatică română și note ale Serviciului Special de Informații”.

129

**Scrisoare de mulțumire a Ministerului Afacerilor Străine, în numele
mareșalului Ion Antonescu, către Hnat Porohivski**

Nr. 106.145 [decembrie 1943]

Domnule Colonel,

Referindu-mă la scrisoarea dvs. nr. 488 din 25 noiembrie 1943 ce ați adresat-o domnului Mareșal Ion Antonescu, Conducătorul Statului, am onoarea a Vă aduce la cunoștință că sunt însărcinat de domnul Mareșal a Vă transmite viile sale mulțumiri pentru sentimentele ce ați binevoit a exprima în numele Comitetului de Asistență a Ucrainenilor Emigrați în România.

P. ministrul Afacerilor Străine, G. Davidescu, secretar general

Domnie Sale

Domnului Colonel H. Porohivski

Conducătorul și președintele

Comitetului de Asistență al Ucrainenilor Emigrați în România.

AMAE, fond 71/1939 (E 9), vol. 326, f. 403.

*Ștampilă: „Semnat: Dl. G. Davidescu. redactat: E. Oprișanu. Colaț. M. Mih”.

** Documentul a fost publicat și în volumul nostru „Emigrația belarusă, caucaziană, rusă și ucraineană în timpul celui de al Doilea Război Mondial: organizarea, activitatea și orientarea în corespondență diplomatică română și note ale Serviciului Special de Informații”.

**Ordin al comandantului detașamentului „Vulturul” privind
deplasarea lui H. Porohivski din garnizoana Joița**

SSI

Detașamentul „Vulturul”

Nr. 1067/30 iunie 1944

ORDIN DE SERVICIU

Domnul locotenent-colonel Porohivski Hnat, din acest detașament, se deplasează din garnizoana Joița-Ilfov în garnizoana București și regiunea Vlaşca în interes de serviciu.

Pleacă la data de 30 iunie 1944 și se înapoiază după terminarea misiunii.

Comandantul detașamentului „Vulturul”,
ss, lt.-colonel Ioanovici

Arhiva doamnei Olga Porohivska.

**Notă a Corpului Detectivilor privind pe Gh. Furman,
membru al „Centrului Porohivski”**

[Corpul Detectivilor]

30 octombrie 1946*

[NOTĂ]

În anul 1942 a fost arestat și condamnat pentru 3 ani închisoare numitul Furman, pentru participarea la acțiunea OUN-ului, împreună cu Grigorovici și alții.

Între anii 1940-1941 acest Furman a lucrat prin frontieră în Serviciul Informativ Român, activând în regiunea Cernăuțiului. De prima oară el a fost trimis peste frontieră de către organele de grăniceri din Suceava, iar a doua oară prin mijloacele serviciului SSI, unde a făcut parte din „Centrul Porohivski”.

Se cer acte de judecătă asupra numitului Furman, precum și copia rapoartelor aduse de el pentru SSI despre situația din regiunea Cernăuți.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 7.

* Înregistrat la Corpul Detectivilor cu nr. 8413 din 25 noiembrie 1946.

Notă a Corpului Detectivilor privind pe Hnat Porohivski

Corpul Detectivilor

22 noiembrie 1946

NOTĂ

Rezultatul de la fișele AS-ului

POROHIVSKI HNAT

Este cunoscut din dosarul 40509 individual, fostul colonel ucrainean Hnat Porohivski, semnalat între anii 1938 și 1939, membru în comitetul de conducere al organizației ucrainene-democrate (petliuriste) din România.

La 7 decembrie 1938 a fost semnalat că a părăsit Bucureștiul, cu destinația Varșovia-Praga-Paris.

Scopul acestui voiaj era de a lua contact cu reprezentanții și conducătorii organizației din capitalele de mai sus, pentru ca de comun acord să elaboreze o nouă tactică de acțiune în acel moment, când problema ucraineană era la ordinea zilei.

Col. Porohivski urma să încerce să convingă pe toți conducătorii acestei organizații din străinătate că programul democratic-republican nu mai corespunde vremurilor și că era cazul să se adopte principiul naționalist-totalitar (fascist).

La 13.02.1939 a fost semnalat că a plecat din România la Hust, urmând să se înapoieze peste 4-5 zile.

La 21.02 e semnalat că și-a amânat reîntoarcerea și că a fost tot timpul campaniei electorale și în ziua alegerilor parlamentare în Ucraina Carpatică. În acest timp a luat cuvântul în diferite localități, în timpul propagandei făcute de guvern pentru reușita alegerilor.

La 28.02.1939 este semnalat că s-a întors din Hust, unde a stat 12 zile, de 3 zile.

La plecarea sa din Hust a fost sărbătorit printr-un banchet de către membrii guvernului și de cercurile politice ucrainene ale Ucrainei Carpatice. Aceasta se datorește faptului că, de această dată, vizita colonelului Porohivski la Hust a avut un caracter oficial, el fiind plecat în Ucraina Carpatică, însoțit de prefectul județului Satu Mare, care l-a condus cu automobilul prefecturii respective.

Porohivski a asigurat pe membrii guvernului carpato-ucrainean că atitudinea României față de încercările Poloniei de a obține o frontieră comună cu Ungaria se datorește intervenției pe care a făcut-o pe lângă guvernul român profesorul Mațievici și el personal. Prin aceste informațiuni Hnat Porohivski a reușit să câștige încrederea guvernului carpato-ucrainean și să culeagă informațiunile ce-l interesau.

La 02.03.1939 e semnalat că urmează să plece din nou la Hust, însoțit fiind și de data aceasta de prefectul Județului Satu Mare, spre a nu întâmpina greutăți la frontieră.

Cu această ocazie a primit noi misiuni din partea conducătorilor ambasadei poloneze din București, care l-au delegat să culeagă informațiuni precise referitor la starea de lucruri din Ucraina Carpatică.

Tot cu această ocazie a cumpărat pentru guvernul carpato-ucrainean hârtie pentru tipar și produse alimentare, pe care urma să le predea personal la Hust.

Sumele realizate din comisioanele făcute urma să le întrebuițeze pentru el personal, iar o parte să le predea Comitetului Ucrainean din capitală, în vederea majorării fondului de ajutorare al emigranților ucraineni.

Din dosarul 3764 sp.J.3288/1942 este cunoscut că în urma intervenției scrise a lui Dmitrie IHnatenko, președintele Comitetului Ucrainean Democrat din Capitală, s-a dispus sigilarea arhivei acestui comitet și, conform dispozițiilor MAI - Administrația de Stat, s-a predat această arhivă dlui colonel Hnat Porohivski, singurul recunoscut a fi conducător al emigranților ucraineni din România.

Detectiv, ss

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 8.

133

Notă a Corpului Detectivilor privind pe Ion Grigorovici și Hnat Porohivski

Corpul Detectivilor

23 noiembrie 1946

NOTĂ

Rezultatul notei fr. nr.

1. GRIGOROVICI ION

La PPC cunoscut din dosarul 11956 referat din 15 mai 1941.

Este născut în anul 1920, de fel din Vatra Dornei. A fost legionar rebel și închis la Curtea Marțială Iași pentru participare la rebeliune. Bănuieț că a fost în „Echipa Morții”.

Avea domiciliul în București, str. Alecu Russo nr. 15.

În februarie 1942 este semnalat că locuia în str. Clopotarii Vechi nr. 2 din București.

A fost în Germania după rebeliunea din 1941, stând la Viena într-un lagăr de ucraineni, unde a făcut cursuri de propagandă.

În lagăr a intrat în legătură cu conducătorii Organizației Ucrainene Naționaliste, de la care a primit unele instrucțiuni.

Revenind în București, a fost numit speaker la emisiunile ucrainene de la Societatea Română de Radio-Difuziune. A fost considerat în cercurile ucrainene

melnikist. Fiind naționalist, se părea că a trecut la banderiști, pentru care nu s-a manifestat pe față.

La CD necunoscut.

La AS cunoscut din dosarul 39293, numitul Grigorovici Ioan, ce în 1941 locuia în str. Clopotarii Vechi nr. 2 și care la 29.01.1941 a fost arestat și condamnat la 10 ani muncă silnică, pe care în 1943 se vede că o ispășea. În Penitenciarul Sibiu, de unde a trimis o scrisoare organizației socialiste germane că este dintre acei care cunoaște și știe limba ucraineană și că să fie angajat de legația germană, iar în cazul că este pus în libertate se va prezenta voluntar la o unitate militară germană SS.

La SSI este cunoscut în dosarul personal 12151 și altele ca fiind născut în Cuciucul Mare, la 21.03.1925, fost student al Universității din București.

Numitul, în 1941 plecând în Germania, a stat câteva săptămâni la Viena, unde se găsea un lagăr de ucraineni, în care a participat un timp la propaganda și instrucția ce se făcea în acest lagăr.

Acolo a intrat în legătură cu inginerul Andrei Melnik, succesorul colonelului Ernon Konobalek*, la conducerea Organizației Ucrainene Naționaliste, care i-a dat unele instrucțiuni.

Revenind în capitală, a fost numit speaker la emisiunile ucrainene, la Societatea Română de Radio-Difuziune, condusă la început de ziaristul Nikolae Kovalevski.

Tot timpul activității sale a fost considerat în cercurile ucrainene ca drept aderent al lui Melnik.

Fiind un naționalist înfocat, se pare că a trecut în ultimul timp în tabăra banderistă, deși în exterior nu s-a manifestat altfel decât melnikist.

2. POROHIVSKI HNAT

La PPC necunoscut

La CD idem.

La AS s-a dat notă separat.

La SSI cunoscut din dosarul 10882 și altele ca ofițer de carieră ce a servit în unitățile de elită de vânători siberiene ale Armatei Imperiale Ruse, căpătând gradul de lt.-colonel în timpul Războiului Mondial din 1918, fiind și comandantul Regimentului 43.

După izbucnirea Revoluției Ruse a activat în formațiunile noi ale Armatei Naționale Ucrainene, înrolându-se în primul Corp de Armată Națională Ucraineană și luând parte activă în luptele acestei armate contra bolșevismului.

În România a intrat în ianuarie 1920, în fruntea Brigăzii Speciale de Mitraliere, al cărei comandant a fost, care după luptele contra bolșevicilor și în urma ordinelor primite de la comandamentele superioare ucrainene, precum și autorizației Guvernului Regal Român, s-a retras în plină ordine și formațiune neștirbită pe teritoriul românesc, unde oameni din această brigadă au primit un refugiu binevoitor, ca și ceilalți refugiați ucraineni.

În calitățile sale de comandant care a știut să mențină ordinea și disciplina printre oamenii săi, brigada sa devenind pildă de această ordine și pentru alți

refugiați, colonelul Porohivski a fost confirmat de către Misiunea Diplomatică și Militară a Ucrainei în România ca șef al militarilor ucraineni refugiați în România, iar mai târziu și de ministrul de Armată al Guvernului Național Ucrainean în emigrațiune, fiind numit și șef al Asociației Ostașilor ai Fostei Armate Naționale Ucrainene în România.

În 1940 era semnalat că avea legături cu ziaristul Nikolae Kovalevski, emisar al Reichului, și că, în ultimul timp, s-a întreținut cu profesorul japonez Umedo și căpitanul Namura, cât și cu germanul Dr. Wolkisch, cu care a tratat și studiat problema unei Ucraine Libere.

Comisar-aj., ss

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 9.

* Consemnat eronat, numele corect este *Eugen Konovalet*.

134

Adresă a Corpului Detectivilor, către Serviciul Special de Informații, prin care se solicită date despre Gh. Furman, membru al „Centrului Porohivski”

Corpul Detectivilor

Nr. 40612 S din 26 noiembrie 1946

Către Serviciul Special de Informații

Avem onoare a vă ruga să binevoiți a ne comunica de urgență date și informațiuni complete despre numitul Furman, care ar fi lucrat în cadrele aceluia serviciu, în regiunea Cernăuți și ar fi făcut parte din „Centrul Porohivski”.

P. director general, Nicolschi, ss

P. director de Poliție, Cârje, ss

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 12.

**Notă a Inspectoratului Regional de Poliție Iași, către Corpul
Detectivilor, privind pe Gh. Furman și I. Grigorovici**

Inspectoratul Regional de Poliție Iași
Nr. 11397 din 14 decembrie 1946*
Către Direcția Generală a Poliției - Corpul Detectivilor

[NOTĂ]

La adresa dvs. nr. 40612, cu privire la numiții Furman și Grigorovici. Avem onoare a vă comunica următoarele:

Numitul Furman Gheorghe a fost judecat în anul 1941-1942 și condamnat la 3 ani închisoare pentru participare la acțiunea Organizației Naționalistilor Ucraineni.

Numitul Grigorovici a fost condamnat pentru același fapt la 10 ani închisoare corecțională. Ambii au fost judecați și condamnați de Curtea Marțială Iași.

Numiții au fost încarcerați la data de 10 martie 1942 și amnistiați prin Decretul-Lege nr. 442 din 1944. Amnistierile au fost comunicate cu nr. 34910 din 24 octombrie 1944 pentru Furman, iar pentru Grigorovici a fost comunicată cu nr. 34905 din 23 octombrie 1944.

După 23 august 1944 Furman a început la Iași o activitate în organizațiile democrate studențești, iar mai departe face parte din biroul de conducere studențesc al Partidului Comunist Român.

Activitatea numitului Grigorovici nu se cunoaște de după 23 august 1944.

Inspector regional, C. Dumitrescu, ss
Șeful Serviciului Siguranței, comisar I. Iacob, ss

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 13.

* Înregistrat la Corpul Detectivilor cu nr. 9129 din 18 decembrie 1946.

**Raport al Serviciului III al Securității privind
percheziționarea și arestarea lui Vasile Melnik**

[Serviciul III]

21 ianuarie 1949

RAPORT

Conform dispozițiunii primite de la Șeful Serviciului III și în baza Ordinului nr. 6700 din 20 ianuarie 1949, de a efectua o percheziție domiciliară și a aresta pe numitul Melnik Vasile, din str. Păunașul Codrilor nr. 22, raportează următoarele:

Deplasându-mă la sus-numita adresă, însoțit fiind de loct. Cingaru Marian și plut.maj. Naghi Ștefan, unde am găsit pe numitul Melnik Vasile, după ce i-am pus în vedere calitatea și scopul venirii noastre, am procedat la percheziționare, rezultatul fiind negativ.

Numitul a fost ridicat și depus în arestul MAI.

Sublocotenent de Securitate, ss

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 73-74.

137

Notă privind pe Hnat Porohivski

9 februarie 1949

HNAT POROHIVSKI, CONSPIRATIV M. CIOBANU

Născut la 29.01.1888, în com. Dobroe, Ucraina, jud. Uman, fiu al lui Ermil (+) și al Haritinei (+).

Frați și surori nu are.

Căsătorit cu Ita Margulis, din Chilia Nouă, fiica lui Pavel Margulis, studentă la Facultatea de Litere, București.

Studii: absolvent al Școlii Militare din Odessa, 1907.

Cunoaște limbile rusă, ucraineană, germană, franceză.

Situația militară: colonel 1917, în timpul lui Kerenski.

A fost în străinătate, în toată Ucraina, Moscova, Orel, Ekaterinburg, Vladivostok și altele.

Decorații: de la armata țaristă Ordinul Sf. Stanislav clasa a III-a, Ordinul Sf. Ana clasa a III-a, Ordinul Sf. Vladimir, clasa a IV-a.

A fost în armata lui Kerenski comandantul Regimentului 34 Vânători din Siberia și a luptat împotriva Basarabiei. În 1920 s-a retras cu Brigada a 2-a în România.

Numit în Serviciu la 1 ianuarie 1930, cu gradul de translator.

În 1939 a cerut încadrarea ca cetățean român și să fie scutit de stagiul militar.

În tot timpul serviciului nu i se arată niciun fel de activitate.

La 1 septembrie 1940 a fost pus în disponibilitate cu gradul de șef de grupă.

Venit în România nu s-a manifestat politic.

Domiciliat în București, str. Victoria Lambru Ionescu, nr. 38 (1939).

Semnalmente: statura 168, talia 90, părul castaniu, fața ovală, sprâncenele blonde, ochii verzi, barba rade, bărbia, gura, nasul potrivite, semne particulare n-are.

C. nr. 63

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 60.

138

**Notă despre rezultatul cercetărilor privind
pe Hnat Porohivski la domiciliul familiei**

26 aprilie 1949

NOTĂ

Din investigațiile făcute în str. Victoria Lambru Ionescu nr. 34 s-a aflat:
Porohivski Hnat, născut în Dobroe, Ucraina, la 1888.

Numitul din timpul războiului a dispărut, nemaîștiindu-se nimic de el.

În prezent la această adresă locuiesc Porohivski Neli, soția lui, care dă lecții
de limbi străine, Olga, fiica lor, elevă, și Antonina Ivașina, funcționară.

ss, A. Niculcea

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 61.

139

Declarație a lui Solcan C. Mihaiu privind pe Hnat Porohivski

Copie

18 iulie 1950

DECLARAȚIE

Subsemnatul, plutonier-major, șef Rez., Solcan C. Mihaiu, cu domiciliul în Sibiu, str. Alexandrov nr. 3, declar:

În anul 1942, luna aprilie, am cunoscut, la Odessa, ca făcând parte din Serviciul de Informații de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri, pe colonelul asimilat Dobrescu, acesta era de origine rusă, fost ofițer în armata țaristă.

Numitul, când am plecat în Crimeea, a mers cu noi până la Simferopol, unde acolo a rămas la reședința Centrului și lucra împreună cu colonelul Ivanovici.

Numitul, afară că avea misiunea de a umbla din lagăr în lagăr pentru interogarea de prizonieri, dar el traducea materialul din limba rusă în limba română, care se sintetiza și se trimitea la București.

Știu că era un om bine văzut, căci totdeauna era în anturajul colonelului Palius (Ionescu).

În anul 1943 l-am văzut la Centrul Nikolaev.

De atunci nu știu de el. Altceva nu cunosc nimic de activitatea lui.

Aceasta declar și semnez.

Plutonier-major, șef rez., ss, Solcan Mihaiu

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 176.

140

**Notă a Direcției Generale a Securității Statului
privind identificarea lui Hnat Porohivski**

Direcțiunea Generală a Securității Statului

Nr. 425/306510 din 18 mai 1951*

Către „323”

Obiectul: Identificarea numitului Porohivski E. Hnat,
cerute cu nr. 52700 din 16.04.1951

[NOTĂ]

Porohivski E. Hnat, născut la 29 ianuarie 1888, în Dobroe, Ucraina, URSS, fiul lui Ermil și Haritina.

Fiind căutat la Evidența Populației din [str.] Nicolae Filipescu și la Fișele Generale din CMB, nu figurează nicio persoană cu numele de mai sus, iar la adresa indicată de dvs., în strada Lambru Ionescu nr. 34, în prezent strada Sergent Sandu Marin, nu este cunoscut că ar fi locuit vreodată vreo persoană cu acest nume.

Locotenent-colonel de Securitate Gh. Petrescu, ss

Maior de Securitate, A. Ciupagea, ss

I.P./S.E.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 188.

* Înregistrat la Direcția a III-a cu număr de intrare 65580 din 22 mai 1951.

**Direcția a III-a a Securității Statului, către Direcția a IV-a,
privind solicitarea de investigații asupra lui H. Porohivski**

Ministerul Afacerilor Interne
Direcțiunea Generală a Securității Statului
Direcția a III-a

Strict Secret
Nr. 354/92292/25 decembrie 1951

Către Direcția a IV-a
Sarcina nr. ...*

Rugăm efectuați investigații asupra numitului *Porohivski*, pronume *Hnat*, născut (data și locul nașterii) ..., care domiciliază în *București, str. Lambru Ionescu nr. 1*, Secția Miliție 23 și lucrează în prezent la întreprinderea-instituția ..., în funcția de ...

Date ajutătoare despre individ ...

Investigația trebuie să stabilească *date biografice și relații complete, însoțite de activitatea politică din trecut și prezent, ce funcție ocupă și unde, dacă familia lui este în câmpul muncii, unde anume, din câte persoane îi este compusă familia, date de stare civilă ale fiecărui în parte, anturajul lor de prieteni și orice alte date ce veți mai obține dvs.*

Ce surse nu pot fi folosite în timpul investigațiilor (se vor arăta obligatoriu, atunci când se cunosc) ...

Cine cere investigația (se va trece numele lucrătorului operativ și nr. telefonului): *Mare Ioan, tel 256.*

Termen necesar de executare: *15 ianuarie 1952.*

Șeful Direcției, ss

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 202.

* Aici și în continuare rubrică necompletată.

142

**Adresă a Direcției Generale a Securității Statului, către
Regionala București, privind identificarea foștilor conducători
ai Organizației Naționaliste Ucrainene**

Direcțiunea Generală a Securității Statului
Nr. 354/86712/[01 februarie 1952]

Către Regiunea București

Raportați în termen de 10 zile rezultatul ordinului nostru nr. 354/86712 din 26 decembrie 1951 referitor la identificarea foștilor conducători ai Organizației Naționaliste Ucrainene.

Colonel de Securitate, Birtaş G., ss Căpitan de Securitate, Vaculin A., ss

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 21.

143

**Notă a Regionalei București către Direcția Generală
a Securității Statului privind pe Vasile Melnik**

Regionala București
Direcțiunea Generală a Securității Statului

Nr. 354/42304/09.02.1952

[NOTĂ]

La ordinul dvs. nr. 354/86712 din 26.12.1951 și revenire cu același număr, din 02.02.1952, raportăm următoarele:

Melnik Vasile este născut la 15 iulie 1892, în Moghilev, Ucraina, fără profesie, fost cu domiciliu în București, str. Păunașul Codrilor nr. 22.

Din investigații rezultă că sus-numitul a făcut parte din armata albă, având gradul de căpitan, și este fugit din Rusia din timpul Revoluției Socialiste din Octombrie 1917.

În țară sus-numitul a activat în Partidul Național Socialist Ucrainean și a fost președintele acestui partid.

În timpul regimului antonescian a ajutat pe Antonescu să ducă războiul contra Uniunii Sovietice, având legături cu nemții în acel timp.

În anul 1946 s-au prezentat la domiciliu câțiva ofițeri sovietici, care l-au luat cu mașina și reținut timp de 6 luni, după care a fost eliberat.

De la data eliberării a fost mai mult fugit de la domiciliu.

În anul 1948 a fost arestat de organele Securității și în prezent se afirmă că este la un lagăr de muncă.

La A.S. din Regiunea București este cunoscut că, la începutul anului 1948, a fost ridicat de autoritățile sovietice.

Kolotelo Mihail, născut la 21 octombrie 1921, în localitatea Vilaocea-Storojineț, fiul lui Dumitru și Nastasia, fost student la Medicină, Filosofie și Politehnică, cu ultimul domiciliu la Căminul Studențesc Ion Stănescu din str. Pictor Grigorescu nr. 5.

Numitul Kolotelo Mihail, fiind căutat la Direcția Evidenței și Controlului Populației din CMOB, cât și în Evidența Problemei, nu este cunoscut.

La A.S. din Regiunea București este cunoscut dintr-un dosar personal, din care rezultă că DGSS a cerut să se verifice toate arhivele închisorilor din București dacă în anul 1943 se afla deținut.

Din verificări nu rezultă să fi fost închis.

Numiții Garbosevski Vladimir, din comuna Berhomet, Valea Ceremușului, Voinovski Petre, de circa 36 ani, originar din orașul Siret, Iakobovici Ivan, originar din Cernăuți și București, fiind căutați la Evidența Problemei din CMOS și DGM, nu sunt cunoscuți.

La AS din regiunea București sus-numiții nu sunt cunoscuți.

Colonel de Securitate, A. Stancu

Căpitan de Securitate, A. Olimpu

G.P./V.M./orig. DGSS/copie A.S.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 264122, f. 19-20.

144

Notă a Direcției Generale a Securității Statului privind rezultatul investigațiilor asupra lui Hnat Porohivski

Direcțiunea Generală a Securității Statului

Nr. 425/834113 din 11.02.1952*

[Către] „354”

Obiectul: investigații asupra numitului Porohivski Hnat, cerute cu nr. 92292

[NOTĂ]

1. Date biografice

Porohivski Hnat, născut la 29.01.1888, în Ucraina, URSS, de naționalitate rusă, fost colonel în armata contrarevoluționară și funcționar în Marele Stat Major din Ministerul Apărării Naționale. În prezent dispărut, căsătorit cu Ita – Neli, casnică,

având un copil, fost cu ultimul domiciliu în str. Călugăru Marin nr. 34 (Lambru Ionescu), Secția 23 Miliție.

Sus-numitul a funcționat în cadrele armatei țariste contrarevoluționare ale lui Denikin până după Revoluția din Octombrie, în calitate de colonel, ca după instaurarea regimului sovietic să fugă în Chilia Nouă, Ismail, URSS, unde a stat până în anul 1922, când în acest an venind împreună cu soția și familia sa în București, locuind pe la diferiți cunoscuți și prieteni până în anul 1932.

În același an și-a cumpărat imobilul din str. Călugăru Marin nr. 34, unde a domiciliat până în anul 1945, când a fugit de la domiciliul său la ferma ce o are ca proprietate în comuna Călugăreni, satul Crucea de Piatră, raionul Vidra, regiunea București, unde a stat ascuns până în anul 1946, când și de aici a dispărut fără urmă, împreună cu cumnatul său Ivașina Dumitru.

În perioada 1924-1944 a funcționat ca translator și în alte funcții la Marele Stat Major din MAN. Paralel cu funcțiile ce le avea se mai ocupa și cu stupăria.

Din cele relatate de Calomfirescu Alexandru, delegat de stradă, și soția sa, ambii cu domiciliul în str. Zamora nr. 1, Grigorescu Ioan, cu domiciliul în str. Sandu Marin nr. 6, Iordache Anton Gh., domiciliat în str. Ceahlău nr. 4, reies următoarele:

Cei de mai sus au cunoscut atât pe Porohivski Hnat, cât și pe familia sa, în perioada 1936-1937, de când a venit în acest cartier și și-a cumpărat imobilul ce-l ocupă în prezent familia sa.

Cei de mai sus știu că numitul a făcut parte din armata contrarevoluționară, este rus alb, care, cu revoluția, a fugit din URSS, iar din anul când a venit în cartier știe că avea o funcție înaltă la MAN, ocupându-se totodată și cu exploatarea stupăriei sale, de pe urma căreia, cât și după urma obiectelor de valoare pe care le-a adus din URSS și traficul de valută pe care-l făcea, având astfel posibilitatea să ducă o viață îmbelșugată.

De asemenea, apartamentul său era luxos mobilat. În repetate rânduri erau vizitați de diferiți foști ofițeri contrarevoluționari fugiți din URSS, precum și alte elemente burgheze, cu care erau în strânse legături.

Sus-numitul era un aprig dușman al regimului sovietic, colabora strâns cu elementele burghezo-moșierești, cărora le-a creat posibilități bune de existență în România.

În anul 1926 și-a reglementat situația sa la Serviciul Controlul Străinilor și a primit carnetul nr. 128932817 din 1926 și biletul de liberă petrecere, pe baza cărora a putut să se considere stabil în România sau în București.

În preajma evenimentelor de după 23 august 1944 cel în cauză a stat cca. 1 an de zile împreună cu cumnatul său Ivașina Dumitru, tot fost ofițer contrarevoluționar, ascunși în podul casei spre a nu fi prinși sau să nu fie dați pe mâna Armatei Sovietice.

Numitul văzând, prin anul 1946, că nu mai poate să stea ascuns și, fugăr prin București, și, totodată, cunoscându-și faptele sale știa ce i se va întâmpla, pentru acest motiv a dispărut și din București, iar familia sa, după dispariție, ar fi lansat zvonul că ar fi decedat.

De asemenea, din cele relatate de cei de mai sus, mai rezultă că Porohivski Hnat, împreună cu familia sa și cu cumnatul său Ivașina Dumitru, înafară de diferite obiecte de valoare ce le-au adus din URSS, provenite din jaf, au mai adus în țară, precum și la domiciliul lor, arhive de acte și cărți potrivnice regimului sovietic, cât și alt material de propagandă contra comunismului, care o parte îl deținea în imobilul său, iar o altă parte în domiciliul cumnatului său Ivașina, din comuna Călugăreni, regiunea București, fost conducător legionar, și s-a aflat în cartier că deși familiile lor au lansat zvonul că au murit, totuși nu este adevărat. Se crede că ar fi fugiți în munți.

Soția lui Porohivski Hnat, anume Ita-Neli, a afirmat la o prietenă a sa că soțul său trăiește, dar nu va mai veni în București până nu se va schimba.

De asemenea, se mai afirmă în cartier că la domiciliul celui în cauză s-ar mai găsi și în prezent diferit material contra comunismului.

2. Rude și relații

Porohivski Ita-Nelly, soție, fiica lui Peiseh și Rahili, născută la 09.04.1906, în comuna Chilia Nouă, Ismail, URSS, de naționalitate evreică, religie mozaică, are ca studii liceul, meditaore de limba rusă, având un copil, domiciliază în str. Călugăru Marin nr. 34, proprietară, Secția 21, raionul N. Bălcescu.

Sus-numita în trecut nu a ocupat niciun serviciu, iar din anul 1946 se ocupa cu meditația la limba rusă a unor salariați din întreprinderile REGS din sps. Berceni și la întreprinderea *Octombrie Roșu* din str. Olimpului, precum și pe la diferiți elevi acasă.

În cartier este cunoscută ca un element viclean, o fire ascunsă față de vecinii săi. În trecut a dus o viață destul de îmbelșugată, având o situație materială bună și în prezent sus-numita duce o viață bună, având posibilități materiale, întreținându-și și fiica la liceu, deși nu este efectiv salariată a unei întreprinderi.

La domiciliul său deține diferite obiecte casnice de valoare, provenite o parte din URSS, iar o parte făcute din diferite afaceri ale soțului său.

De asemenea, mai este cunoscută că nu are o atitudine justă față de elementele muncitorești, pe care le sfidează. Sus-numita fiind o fire prudentă, nu se manifestă ostil regimului nostru.

Porohivski Olga, fiică, născută la 24 iulie 1933, în București, elevă în ultimul an la o școală medie.

În cartier este cunoscută ca o fată foarte încrezută, având atitudini antidemocratice și sfidează elementele muncitorești, la care nu le dă importanță. Uneori sus-numita a afirmat că nu stă de vorbă cu niciunul, că ea este fiică de colonel**.

Ivașina Antonina, cumnata celui în cauză, fiica lui Peiseh și Rahili, născută la 10.12.1894, în comuna Chilia Nouă, Ismail, URSS, căsătorită cu Ivașina Dumitru, care este și el dispărut, de profesie funcționară (dactilografă și translatore la *Sovromasigare*), domiciliată în același imobil din str. Călugăru Marin nr. 34, cu sora și nepoata sa.

Locotenent-colonel de Securitate, Petrescu, ss

Maior de Securitate, Ciboasea, ss

S.N./S.E.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 203-206.

* Înregistrat la Direcția a III-a cu număr de intrare 429542 din 14 februarie 1952.

** Afirmatii infirmate de către doamna Olga Porohivska în faza de pregătire a volumului.

145

Notă a Regionalei București a Securității Statului, către Raionul de Securitate Vidra privind investigații asupra lui Hnat Porohivski

Ministerul Afacerilor Interne
Direcțiunea Generală a Securității Poporului
Regiunea București
Nr. 354/49688 din 8 aprilie 1952*

Raionul de Securitate Vidra

[NOTĂ]

Deținem informații că numitul Porohivski Hnat, născut la 29.01.1888, în Ucraina, URSS, fost conducător al Comitetului Emigranților Ucraineni din București, împreună cu cumnatul lui, anume:

IHnatenko Dumitru, fost ofițer în armata țaristă, fost ofițer translator în Marele Stat Major al lui Antonescu, în prezent dispăruți, s-ar afla la fosta lor moșie din comuna Călugăreni, raionul Vidra, deghizați în țărani muncitori,

Porohivski Hnat a avut ultimul domiciliu în București, str. Călugărul Marin nr. 34, iar numitul IHnatenko Dumitru a domiciliat în București, str. Armoniei nr. 2.

Menționăm că soțiile sus-numiților domiciliază în București, str. Călugărul Marin nr. 34**.

Dispuneți măsuri pentru a verifica cele menționate și în cazul că se verifică, sus-numiții vor fi ținuti în strictă supraveghere.

Concomitent cu aceasta, ne veți raporta rezultatul, după care veți primi noi ordine.

Colonel de Securitate, A. Stancu, ss

Căpitan de Securitate, A. Olimpu, ss

G.P./V.M./orig. R.V.

[Rezoluție: „Tov. locotenent Cristea. Conformare prezentului ordin, operat tabelat fișe și fișe cartotecă, iar identificarea și supravegherea se va face cu o atenție deosebită, ss”.]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 174.

* Înregistrat cu număr de intrare 31428 din 10 aprilie 1952.

** Aspect infirmat de către doamna Olga Porohivska în faza de pregătire a volumului: soția lui Dm. Ignatenko nu a locuit niciodată la adresa respectivă.

146

Notă a postului de poliție Călugăreni, către Serviciul Raional de Securitate Vidra, privind dispariția lui Hnat Porohivski de la domiciliu

1 mai 1952

Postul de Miliție Călugăreni, către Securitatea Vidra

Raportăm că Porohivski Hnat și IHnatenko D-tru locuiesc [împreună cu] familiile lor, în București, pe str. Lambru II, nr. 23, pe lângă Cimitirul Evreiesc, pe Șoseaua Giurgiului.

Din informații, bărbatul nu ar fi acasă de la venirea armatelor eliberatoare.

ss

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 173.

147

Notă a Serviciului Raional de Securitate Vidra, către Direcția Regională București, privind rezultatul investigațiilor asupra lui Hnat Porohivski

DGSS

Raionul de Securitate Vidra

Nr. Z/31428 din 2 mai 1952

Către Regiunea București

La Ordinul dvs. nr. 354/49688 din 8 aprilie 1952, prin care se cere identificarea numitului Porohivski Hnat și IHnatenko Dumitru, din comuna Călugăreni, raportăm:

Din investigațiile întreprinse pe teren rezultă că după anul 1944 și intrarea trupelor sovietice, în comuna Călugăreni fiind căutați, cei de mai sus au dispărut de la domiciliu. În această comună nu au avut avere, înafară de 20 de stupi de albine.

De la data dispariției și până în prezent nu au mai apărut în comună. Soțiile acestora, cu restul membrilor de familie, locuiesc în București, pe str. Lambru II, nr. 23, pe lângă Cimitirul Evreiesc de pe Șoseaua Giurgiului.

Sublocotenent de Securitate, C. Olaru

Locotenent de Securitate, T. Cristea

T.C./C.V./2 ex./1 orig. R.B./1 copie Arh.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 172.

148

**Proces-verbal de interogare a lui Dumitru
Rășcanu cu privire la Hnat Porohivski**

PROCES-VERBAL

Învinuitul Rășcanu Dumitru, născut la 9 februarie 1903, în comuna Sorichoi, județul Tulcea, fiul lui Atanasie și Zanfira, cu ultimul domiciliu în București, str. Miletini nr. 27

3 septembrie 1954

Localitatea București

Interogatoriul a început la ora 11 și 10 min. S-a terminat la ora 14 și 25 min.

Întrebare: Într-un proces-verbal dat anterior ai declarat că Dta erai trimes de Moruzov în timpul cât ai lucrat la Serviciul Secret că să duci plicuri cu bani la diferite persoane din București, printre care și numitului Porohivski Hnat. Arată Dta de ce îi dădea Moruzov lui Porohivski bani?

Răspuns: Știu că Moruzov i-a dat de mai multe ori bani fostului colonel Porohivski Hnat din armata țaristă rusă. Refugiat în România, s-a stabilit în București, str. Delea Veche, numărul nu îl cunosc, deoarece acesta a fost angajat în Serviciul Secret ca translator de limba rusă și polonă și probabil că a fost utilizat și ca informator, ca unul ce era fost ofițer în armata țaristă rusă și era și hatmanul (adică șeful ucrainenilor refugiați în România), având relații în această calitate cu foști ofițeri din armata țaristă rusă și cu diferiți alți refugiați ucraineni.

Întrebare: Ce cunoști Dta din activitatea lui Porohivski Hnat și a legăturilor lui cu Moruzov Mihail?

Răspuns: Cunosc că numitul Porohivski Hnat a fost angajat în Serviciul Secret de Moruzov încă înainte de venirea mea în acest Serviciu, adică înainte de 1 august 1928, astfel încât, în luna august 1928, Moruzov îmi dădea să scriu la mașina de scris traduceri din limbile rusă și polonă făcute de sus-numitul, iar în septembrie 1928, când sediul Serviciului Secret s-a stabilit în piața Rosetti nr. 2, Porohivski a fost

adus de acasă, de unde lucra, de Moruzov, ca să lucreze la sediul Serviciului Secret. Porohivski a continuat ca să mai lucreze ca translator de limba rusă și polonă și în celelalte sedii pe care le-a avut Serviciul Secret, până în anul 1936, când Moruzov l-a îndepărtat pe Porohivski de la sediul Serviciului, spunându-i ca să lucreze la domiciliul său din strada Delea Veche.

Această îndepărtare a lui Porohivski a făcut-o Moruzov, în urma stabilirii legăturilor diplomatice între România și Uniunea Sovietică, în anul 1936, și stabilirea în acest an a ambasadei sovietice în București, probabil, ca să evite descoperirea sediului Serviciului Secret, precum și a personalului care lucra în acest sediu., de către ambasada sovietică, care bănuia că o să îl urmărească pe Porohivski. Acesta a continuat să lucreze pentru Serviciul Secret ca translator de limba rusă și polonă la domiciliul său din strada Delea Veche și apoi la locuința sa proprie din cartierul Ferentari, unde eu îi duceam salariul în plic închis și îmi dădea traducerile făcute de el, tot în plic închis și sigilat. Astfel a lucrat Porohivski Hnat până în anul 1941, când și-a stabilit biroul său de lucru într-un apartament compus din două camere din Bulevardul Brâncoveanu nr. 2, etajul 4, chiria acestui apartament fiind, probabil, plătită de Serviciul Special de Informații, prin Agentura Frontului de Est, în cadrul căreia a lucrat în ultimul timp Porohivski, iar la 1 mai 1942, când Centrala Mobilă a Agenturii Frontului de Est a plecat din București la Odessa și de acolo în Crimeea, la Simferopol, a mers și locotenent-colonel Porohivski Hnat, sub numele conspirativ „Dobrescu Paul”.

La Simferopol și în celelalte localități în care s-a deplasat Centrala Mobilă a Frontului de Est, Porohivski Hnat a îndeplinit funcția de translator de limba rusă și polonă, făcând traduceri din presa sovietică și polonă și după documentele de informație primite în limba rusă, în același timp, sus-numitul primea de la ceilalți foști ofițeri din armata țaristă rusă care interogau prizonieri și care nu cunoșteau limba română interogările de prizonieri ce le făceau în limba rusă și pe care Porohivski le traducea în limba română. Sus-numitul a lucrat pentru Serviciul Special de Informații în cadrul Agenturii Frontului de Est până la 23 august 1944, dată de la care nu l-am mai văzut și nu cunosc ce a mai făcut.

Întrebare: De unde cunoști Dta activitatea desfășurată de locotenent-colonelul Porohivski Hnat în această perioadă de timp?

Răspuns: Cunosc activitatea lui Porohivski Hnat deoarece am lucrat la Serviciul Secret și apoi la SSI ca dactilograf, unde îi scriam traducerile făcute de el din limba rusă și polonă. De asemenea, mai cunosc acest lucru pentru că am lucrat cu el la Centrala Mobilă a Agenturii Frontului de Est, unde am scris la mașină traducerile ce le făcea din limba rusă și polonă.

Întrebare: De câți ani ai fost Dta trimis de Moruzov cu plicuri cu bani la Porohivski Hnat acasă?

Răspuns: Am fost trimis de Moruzov cu plicuri cu bani la Porohivski Hnat acasă de mai multe ori, din anul 1936 până în 1940 inclusiv, dar nu pot să precizez de câte ori am fost. În acest timp cred că i-au mai dus bani acasă sus-numitului și alți funcționari care au îndeplinit funcțiunile de secretar la Serviciul Secret.

Întrebare: Cine anume mai cunoaște activitatea lui Porohivski Hnat din Serviciul Secret și, pe urmă, din SSI?

Răspuns: Știu că activitatea lui Porohivski Hnat mai este cunoscută la Serviciul Secret de numiții Mihăescu Marin și Șerbu Gheorghe, care au fost secretari la Serviciul Secret, precum și de numitul Silveșteanu Toma, care a fost dactilograf în Serviciul Secret și a lucrat cu sus-numitul, care îi dicta direct la mașină traducerea ce le făcea.

Activitatea lui Porohivski Hnat în Serviciul Special de Informații o mai cunoaște Budăi Constantin, fost funcționar la Agentura Frontului de Est, sub numele conspirativ de „Budurascu C.”, și care îi lua și el traducerea ce le făcea sus-numitul la biroul său din bulevardul Brâncoveanu, unde pentru prima oară subsemnatul am fost dus de sus-numitul funcționar în 1941, când am revenit la SSI și am luat din nou legătura cu Porohivski Hnat.

De asemeni, activitatea lui Porohivski la Centrala Mobilă a Agenturii Frontului de Est mai este cunoscută de toți ofițerii și funcționarii care au lucrat în cadrul acestei agenturi.

Întrebare: dacă mai ai ceva de declarat în legătură cu activitatea sus-numitului din cadrul Serviciului Secret și, pe urmă, din SSI?

Răspuns: Nu mai am nimic de declarat în legătură cu activitatea dusă de numitul Porohivski Hnat în Serviciul Secret și din Serviciul Special de Informații.

După ce am citit prezentul proces-verbal de interogatoriu cuvânt cu cuvânt și am constatat că corespunde cu cele declarate de mine îl susțin și semnez.

Anchetator, locotenent de Securitate, ss
Anchetat, D. Rășcanu*

[Rezoluții: „Spre identificare în str. Delea Veche”; „Să se verifice printre tabelele expediate organelor sovietice”.]

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 197-199.

* Anchetatul a semnat fiecare pagină a procesului-verbal.

149

**Fișă elaborată de către Direcția Generală a Securității
Statului privind pe Hnat Porohivski**

[1954]*

FIȘĂ

POROHIVSKI HNAT

Născut la 29 ianuarie 1888, în comuna Dobroe, Ucraina (URSS), fiul lui Ermil și Haritinei, căsătorit cu Ita Margulis, cu care are un copil.

Este absolvent al Școlii Militare din Odessa (1907) și cunoaște limbile rusă, ucraineană, germană, franceză.

Stagiul militar l-a satisfăcut în timpul lui Kerenski, cu gradul de colonel (1917).

A fost decorat cu Ordinul Sf. Stanislav clasa a III-a, Ordinul Sf. Ana clasa a III-a și Ordinul Sf. Vladimir clasa a IV-a, în armata țaristă.

A fost comandantul Regimentului 34 Vânători din Siberia, în armata lui Kerenski, și a luptat împotriva Basarabiei. În 1920 s-a retras cu Brigada a II-a în România.

La 1 ianuarie 1930 a fost numit în SSI ca translator, având numele conspirativ „M. Ciobanu”.

În 1939 a cerut încadrarea sa ca cetățean român și scutirea de stagiul militar.

În tot timpul serviciului nu i se arată nicio activitate.

La 1 septembrie 1940 a fost pus în disponibilitate cu gradul de șef de grupă.

În anul 1949 era cunoscut că a dispărut din timpul războiului, nemaștiindu-se nimic de el.

În strada Victoria Lambru Ionescu nr. 34 domiciliu soția sa, împreună cu cele 2 fiice ale sale**.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 191.

* Notă: „Va da o declarație Niculae Stănescu”.

** Aspect ce nu corespunde realității: Hnat Porohivski a avut o singură fiică – Olga Porohivska.

150

Materiale obținute de către Direcția Generală a Securității Statului de la Serviciul de Evidență și Documentare Străini privind pe Hnat Porohivski

[1954]

NOTĂ

Material extras de la Serviciul de Evidență și Documentare Străini privind pe Porohivski Hnat. Dosar nr. 8046/16978

Într-o adeverință eliberată de SSI, detașamentul „Vulturul”, Serviciul Poștal Militar I, rezultă:

Se adevărește prin prezenta că dl locotenent-colonel Hnat Porohivski, provenit din fosta armată naționalistă ucraineană, stabilit în România de la data de 11.11.1920, se află în prezent în cadrul armatei române, de la data de 22.06.1941, dată de la care activează pe Frontul de Est, în cadrul Eșalonului înaintat operativ SSI, la Centrele Înaintate de Informații din linia de luptă.

Pentru activitatea sa rodnică, curajul și spiritul său de sacrificiu a fost distins cu decorații de război.

Actele de ședere în țară de ag. au fost înaintate la Centrala SSI-ului și au fost depuse la timp, prin Serviciul de la Prefectura Poliției Capitalei, în vederea îndeplinirii formalităților necesare pentru preschimbarea pașaportului *Nansen* și obținerea prelungirii de ședere în țară.

Comandantul detașamentului SSI „Vulturul”, ss, colonel Ionescu Gh.

30.10.1943

Dintr-o cerere a lui Hnat Porohivski din 10 noiembrie 1943 rezultă că Hnat Porohivski este emigrant politic, origine ucraineană. Stabilit în România din 2 noiembrie 1920, cu domiciliul în București, strada Victoria Lambru Ionescu nr. 38 (fosta Suburbană Șerban Vodă), are certificat de liberă petrecere nr. 817 și adeverință nr. 7646, eliberată de către detașamentul „Vulturul”.

În baza celor de mai sus Porohivski cere preschimbarea certificatului *dr. Nansen* contra unui certificat de identitate românesc, aflându-se din 22.06.1941 în cadrul Armatei Române, activând pe Frontul de Est în linia de luptă înaintată.

ss, H. Porohivski

Din cererea lui Porohivski H. din 29.02.1940, prin care cere preschimbarea termenului de ședere în țară (pentru motive de familie), rezultă că se află cu dom. în București, str. Delea Veche nr. 45.

Într-o altă cerere, din 1936, rezultă că a domiciliat și la nr. 39, aceeași stradă.

Datele sunt din interogatoriul din 24 octombrie 1923:

Porohivski Hnat s-a născut la 29 ianuarie 1888, în comuna Bobere, Ucraina, fiul lui Emil și al Harițin*a, de naționalitate și cetățenie ucraineană, de profesie funcționar, cu domiciliul în București, str. Delea Veche 45.

Stagiul militar l-a făcut în Rusia țaristă, la Regimentul II Infanterie, având gradul de locotenent-colonel.

Limbi străine, cunoaște rusa, ucraineana, germana, franceza și româna.

Semnalmente:

Talia – mijlocie

Corpolența – potrivită

Obrazul – rotund

Tenul – blond

Fruntea – mică

Ochii – albaștri

Nasul, urechile, gura – potrivite

Barba – rade

Bărbia – rotundă.

Materialele sunt dintr-un referat întocmit de Brigada a IV-a, 05.08.1928:

Porohivski Hnat, de naționalitate și cetățenie ucraineană, este născut la 29 ianuarie 1888, în Dobroe, Ucraina.

Este absolvent al Academiei Militare din Odessa, a fost de carieră militar angajat în armata rusă, fost cu gradul de locotenent-colonel.

Este refugiat în România din anul 1920 și dom. în București, str. Delea Veche nr. 45.

Se întreține din salariul ce primește ca membru al Comitetului Ucrainean pentru Asistența Emigranților și ca funcție onor. a casei de filme „Lucifer”, din Calea Moșilor nr. 88.

Din material rezultă că Porohivski ar fi avut un prieten, anume Leonte Nikolaevici, care a trecut fraudulos frontiera în Rusia și care ar fi solicitat de la Porohivski să-i furnizeze informații, însă acesta a refuzat.

Porohivski mergea foarte des la Giurgiu, unde avea, deasemeni, un prieten ucrainean, fost ofițer în armata albă, anume Vasile Melnik, care lucra la fabrica de zahăr și care era comandantul a unui număr de 20 sau 40 ucraineni refugiați.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 192-194.

* Nume consemnate în mod eronat, corect fiind „Dobroe”, „Ermil”, „Haritina”.

151

**Proces-verbal de interogare a lui Budai N.
Constantin cu privire la Hnat Porohivski**

[1955]

[PROCES-VERBAL DE INTEROGATOR]

Subsemnatul, Budai N. Constantin, domiciliat în București, str. Dionisie F. nr. 17, fost funcționar în Serviciul Special de Informații, de la 15 aprilie 1938 până la 1 iunie 1945, asupra celor întrebate declar:

Întrebări

Răspunsuri

1. Ce agenți informatori ai avut cât ai fost în Serviciu?

Personal nu am avut. Vedeți răspunsul de la pct. 2 asupra informatorilor pe care-i cunosc ca fiind utilizați de fosta Agentură Est.

2. Ce alți agenți informatori mai cunoști că lucrau pentru Serviciu sau bănuiești că erau informatori?

Numele și prenumele?

Hnat Porohivski.

Numele conspirativ?

Dobrescu P.

Semnamente și vârstă?

Potrivit de înalt, blond, cu ochi albaștri, față ovală, vorbea afectat, în

Profesia?	vârstă de circa 55-60 ani. Colonel în rezervă din fosta armată țaristă. Se ocupa și cu stupăritul, pe lângă meseria de informator.
Domiciliul?	Nu știu unde își avea locuința, dar în anul 1941 avea un birou în imobilul din fostul Bulevard Brâncoveanu, colț cu strada Lipscani, la etajul 4. Probabil că în timpul verii locuia și la stupina (prisaca de albine), pe care o avea aranjată în comuna Călugăreni-Vlașca.
În ce an știi că lucra?	Cu agentura colonelului Palius știu că a lucrat din 1941 și până la 23 august 1944, dată după care nu l-am mai văzut.
În ce probleme și cu cine era cunoscut? Când l-ai întâlnit și ce ai vorbit cu el?	L-am întâlnit mai des în 1941, când luam câte un plic închis pentru Agentură, fără a sta de vorbă cu el, fiindcă așa era consemnul lui Palius. De la 21 iunie 1941, când a început războiul contra URSS, și până la 23 august 1944 a fost tot timpul cu Eșalonul col. Palius, purtând uniforma de locotenent-colonel al Armatei Române.
Ce alte date știi despre el?	Este căsătorit și are o fetiță. Cunoaște perfect limba rusă, germana și româna. Este un bun informator, cu vocație multă pentru arta de a culege informații. Era utilizat chiar de pe vremea lui Moruzov, deci, unul din primii și cei mai buni informatori ai Serviciului de Informații.
Cine din Serviciu mai știe de informatorii de la întrebările 1 și 2?	Trohani N., Văleanu Barbu, Fedeleg Fr., Rășcanu D-tru și, îndeosebi, toți ofițerii și funcționarii care au fost cu Eșalonul în URSS.

ss, Budai C.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 186-187.

Declarație a lui Titus Bălănescu privind pe H. Porohivski

[1955]

DECLARAȚIE

Subsemnatul, Bălănescu Titus, domiciliat în București, str. Icoanei nr. 74, funcționar la SSI, asupra celor întrebate răspund următoarele:

Colonel Porohivski

Numele și prenumele:	Porohivski Hnat.
Numele conspirativ:	Dobrescu.
Semnalmentele și vârsta:	Statură medie, față rotundă, blond, ochii albaștri, vârsta în jur de 55 ani.
Profesia:	Informator al SSI.
Domiciliu:	Ultimul domiciliu cunoscut de mine era pe o stradă adiacentă Șoselei Giurgiului.
În ce an știi că lucra?	Din anul 1935 și până în anul 1940.
În ce probleme și cu cine?	În problema ucraineană din țară, personal cu Moruzov, iar mai târziu cu Trohany Nicolae.
Când l-ai întâlnit și ce ai vorbit cu el?	Prin 1940. Banalități. Este provenit din fosta armată țaristă, unde a avut gradul de colonel.

ss. Titus Bălănescu

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 190.

Proces-verbal de interogare a lui Titus Bălănescu privind pe Hnat Porohivski

Copie

Exemplarul nr. ...

PROCES-VERBAL DE INTEROGATOR

Învinuit Bălănescu Titus, născut la data de 05.05.1911, în Brăila, reg. Galați, fiul lui Ștefan și Sofia, de profesie funcționar, cu ultimul domiciliu în București, str. Icoanei nr. 74, raionul 1 Mai

29 noiembrie 1955

București

Interogatoriul a început la ora 10.15, s-a terminat la ora 12.30.

Întrebare: În procesul-verbal de interogatoriu din data de 14 noiembrie 1955 ai arătat un informator cu numele de Porohivski Hnat. Precizează dta dacă acesta îi era numele adevărat sau nu?

Răspuns: Din câte cunosc, acesta îi era numele adevărat.

Întrebare: Care a fost numele său conspirativ ca informator al SSI-ului?

Răspuns: Numele conspirativ al domnului Hnat Porohivski a fost „I.P.”.

Întrebare: În ce dată ai aflat că este informator și care au fost împrejurările?

Răspuns: Despre faptul că numitul Porohivski Hnat este informator am aflat în anul 1935, prin luna aprilie, când a avut o întrevedere cu șeful Serviciului Secret de Informații, Mihail Moruzov, la casa conspirativă a Serviciului din str. Maria Rosetti. Nu știu ce au discutat, întrucât acestea s-au purtat în limba rusă, pe care eu nu o cunosc.

Întrebare: Când fusese el recrutat ca informator al SSI-ului și de către cine anume?

Răspuns: Nu cunosc nimic în legătură cu această problemă.

Întrebare: Care era profesia sa și cu ce se ocupa în acea perioadă de timp?

Răspuns: Din câte știu, acesta (Porohivski) fusese ofițer în armata țaristă. I se spunea „colonelul Porohivski”, dar nu pot preciza dacă a avut acest grad sau nu. În perioada anului 1930-1937 se ocupa cu agricultura.

Întrebare: Unde își avea domiciliul atunci, cât și mai târziu?

Răspuns: În mod precis nu-mi mai reamintesc, deoarece la el acasă am fost numai o singură dată și, în plus, era și seara, dar, în tot cazul, domiciliul său era pe Șoseaua Giurgiului, amănunte nu pot da.

Întrebare: Care erau semnalmentele persoanei arătate de dta mai sus?

Răspuns: Semnalmentele pe care le avea persoana cunoscută de mine sub numele de Porohivski Hnat erau următoarele: era de statură potrivită, voinic la

corp, rotund la figură, roșcovan, părul blond, ochii albaștri. Nu am remarcat semne particulare la figura sa. Vârsta pe care o avea atunci era de aproximativ 50-55 ani.

Întrebare: Precizează perioada de timp în care știi că numitul Porohivski Hnat a fost informatorul SSI-ului.

Răspuns: Perioada de timp în care știu că numitul Porohivski Hnat a fost informatorul Serviciului Secret de Informații a fost între anii 1935-1938. După aceea dată nu mai știu nimic despre el.

Întrebare: Cu ce funcționari din cadrul Serviciului a ținut el legătura și când?

Răspuns: Până în anul 1937 a ținut-o numai cu șeful Serviciului Secret de Informații, M. Moruzov, decedat, iar în anii 1937-1938, în afară de Moruzov, cu maiorul Trohani, mai mult cu el chiar.

Întrebare: În ce consta această legătură dintre Porohivski și Moruzov și Trohani?

Răspuns: Legătura aceasta consta în aceea că din partea lor primea instrucțiunile necesare pentru culegerea de informații și tot lor le preda apoi informațiile culese. Lui Moruzov am văzut de mai multe ori când i-a dat plicurile cu informații, dar nu același lucru pot spune despre Trohani, deoarece niciodată nu am văzut acest lucru.

Întrebare: Care era natura informațiilor pe care le furniza informatorul Porohivski Hnat?

Răspuns: Informațiile pe care le furniza numitul Porohivski Hnat se refereau la activitatea populației ucrainene din țara noastră. Acest lucru l-am putut constata atunci când Moruzov mi-a dat plicurile pe care le primise de la acesta, plicuri care erau deschise și eu m-am uitat în ele, pentru a vedea conținutul lor.

Întrebare: La ce interval de timp aveau loc întâlnirile cu el și unde se țineau?

Răspuns: Cu Moruzov în perioada 1935-1937, de câte două-trei ori pe lună, la casa conspirativă din str. Maria Rosetti și este posibil ca o dată sau de două ori în strada Lucaci.

Cu Trohani în perioada 1937-1938, la o lună-o lună jumătate, în casa conspirativă a Serviciului din strada Lucaci nr. 74.

Întrebare: Care era forma de retribuire și la ce interval de timp?

Răspuns: Retribuirea numitului Porohivski Hnat se făcea cu bani și la interval de timp de câte o lună de zile. Nu cunosc sumele, întrucât erau puse în plic, iar acesta era închis.

Întrebare: Ce funcționari din cadrul Serviciului îl mai cunosc?

Răspuns: Din cadrul Serviciului îl mai cunosc și numiții Rășcanu Dumitru, arestat, care, pare-mi-se, i-a dus banii acasă, și Lepădatu Dumitru, arestat, din perioada în care lucra la casa conspirativă din str. Maria Rosetti.

Prezentul proces-verbal de interogatoriu l-am citit cuvânt cu cuvânt și am constatat că el conține în întregime cele declarate de mine, pentru care îl susțin și semnez.

Anchetator, locotenent-colonel Tîmplea
Anchetat, ss Titus Bălănescu

R.M./2 ex.

Conform cu procesul-verbal original ce se află la dosarul de anchetă nr. 712.

Anchetator, ss, locotenent-colonel C. Țimblea

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 195-196.

154

**Notă informativă a agentului „Popescu
Alexandru” privind pe Hnat Porohivski**

2101/29.10.1956

Copie după nota informativă dată de agentul „Popescu Alexandru”, la 15.08.1956

NOTĂ

Porohovski (*Porohivski*) Ignat

Din organizația ucraineană petliuristă.

În lucrarea „Emigrația rusă și ucraineană din România”, la capitolul I, se arată că la conducerea Comitetului Emigrației Ucrainene din Capitală, care a funcționat până la 1944 (str. Delea Veche nr. 45), postul de vice-președinte a fost deținut de către emigrantul ucrainean Porohovski (*Porohivski*) Ignat, fostul colonel din armata ucraineană „petliuristă”, provenit din fosta armată țaristă, unde a avut gradul de căpitan.

În anii dinaintea războiului 1941-1945, Porohovski a fost în Serviciul Informativ al autorităților militare române, activând împotriva URSS-ului.

În 1942, numitul a intrat în serviciul SSI-ului și a fost încadrat cu gradul de colonel-asimilat în unitatea specială a SSI-ului denumită „Vulturul”, unde a lucrat pe linie informativă și contrainformativă pe teritoriul Transnistriei.

După retragerea armatelor germane și române de pe Frontul de Est și desființarea unității „Vulturul”, Porohovski Ignat s-a înapoiat la București, unde a continuat serviciul la SSI.

Cum se știe, după 23 august 1944, o parte din Armata Română a fost destinată pentru operațiuni militare împotriva trupelor germane care s-au retras din România pe teritoriul Cehoslovaciei, iar la București au început activitatea autoritățile sovietice.

Din teama arestării de organele sovietice, fostul comandant al unității „Vulturul”, anume colonelul Parliux (Palus) Ionescu, a părăsit Bucureștiul, împreună cu trupele române care înaintau spre Cehoslovacia împotriva trupelor germane în retragere.

Tot pe atunci a dispărut din capitală și colonelul ucrainean Porohovski Ignat și cumnatul lui Ivașina (Herodot) Dumitru, de la Comitetul Emigranților Ucraineni Petliuriști și fost reprezentant al „Ukraintag”-ului (Agenția Telegrafică Ucraineană), care a colaborat cu Porohovski pe linie informativă.

După o versiune, numiții au părăsit Bucureștiul din teama arestării de organele sovietice și ei au plecat împreună cu colonelul Paliu (Parliux) Ionescu, în direcția Cehoslovacia, iar după o altă versiune, ei au fost arestați de organele sovietice, când au căutat să intre în legătură cu trupele germane în retragere și căutând împreună cu acestea a părăsi teritoriul României.

În București, numitul Porohovski Ignat și Ivașina (Herodot) Dumitru au lăsat pe soțiile lor (două surori evreice, provenite din Basarabia).

Porohovski Ignat a avut o proprietate pe lângă București (o casă de locuit în comuna Progresul și o vie situată în direcția Șoselei București-Giurgiu).

În 1951, soția lui Porohovski Ignat a continuat a locui în numita comună și a avut un serviciu ca o funcționară. Pe atunci, numita a afirmat că nu știe nimic despre soarta soțului ei și a cumnatului ei.

În prezent, în cercurile emigrante ucrainene din Capitală, cu privire la Porohovski Ignat și Ivașina (Herodot) Dumitru, continuu se zvonesc versiunile arătate mai sus.

Informații suplimentare urmează.

Sursa: Informațiile de mai sus am obținut în treacăt, de la soția lui Porohovski, domiciliată în comuna Progresul, și de la fostul secretar al Comitetului Ucrainean, Varda Nikolae (nu cunosc ce este cu el).

ss

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 182-183.

155

**Notă a Direcției Generale a Securității Statului
privind pe Ita Porohivski și Hnat Porohivski**

[1956]*

[NOTĂ]

POROHIVSKI ITA

Numita Porohivski Ita este născută la 10.03.1902, în Chilia Nouă, Ismail, URSS, fiica lui Pavel și Rahila Margulis, are ca studii Facultatea de Litere din București, de profesie funcționară, domiciliată în București, str. Lambru Ionescu Victoria nr. 38.

Din materialul de arhivă reiese că susnumita a fost căsătorită cu Porohivski Hnat, arestat de organele sovietice, care a desfășurat activitate informativă și contrainformativă pe teritoriul URSS, în cadrul detașamentului „Vulturul”.

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 185.

* Dată probabilă – din document nu rezultă data sau emitentul.

156

Referat privind predarea dosarului lui Hnat Porohivski la Serviciul „C”

2101/15 aprilie 1958

Strict Secret

Se aprobă, ss

Referat

cu propuneri de predare la Serviciul „C” a dosarului individual nr. 40509

Din studiul materialului și din măsurile luate în dosarul individual nr. 40509 de la fila 1 la 12 s-a stabilit că acesta nu prezintă interes operativ pentru noi, fapt pentru care propunem predarea și păstrarea lui la Serviciul ”C”.

Șeful Serviciului, maior M. Zalman, ss

Lucrător operativ, locotenent-major Turcu I., ss

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 1.

157

**Hotărâre a Serviciului „C” pentru păstrarea
la arhivă a dosarului lui Hnat Porohivski**

Ministerul Afacerilor Interne
Serviciul „C”, Secția 4 i

Strict Secret
22.01.1963

[HOTĂRÂRE]

Hotărâre pentru păstrarea la arhivă a dosarului nr. 71448 provenit de la dos. ind. 40509 privind activitatea lui *Porohivski Hnat*, de *albgardist*.

1. Conținutul pe scurt al materialului compromițător: *A fost colonel în armata albgardistă a lui Petliura și conducătorul Comitetului Emigranților Ucrainenii și la Biroul 2 al Serviciului de Informații român.*

2. Motivul și propunerea pentru predare la arhiva operativă: *Nu a desfășurat activitate care să facă obiectul urmăririi informative active.*

3. Persoanele din tabelul anexă în nr. de 1 se trec în evidența operativă și se scot din evidența operativă ...* persoane.

De acord, șeful Secției, maior, ss
Lucrător operativ, căpitan, ss
Se aprobă, locotenent-colonel, ss

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, filă nenumerotată.

* Rubrică necompletată.

** Urmează tabelul în care sunt trecute datele de identificare ale lui Porohivski.

158

**Notă-extras a Serviciului „C” privind materialele
arhivate referitoare la Hnat Porohivski**

Ministerul Afacerilor Interne
Serviciul „C”

Data 22.01.1964

NOTĂ-EXTRAS

Din materialele existente în dosarele din arhiva Serviciului „C”

Numele *Porohivski*, prenumele *Hnat*, născut 29.01.1889, comuna *Dobrod, Ucraina*, fiul lui *Emil* și *Haritoniei**, de profesie - , domiciliat *București, str. Victoria Lambru Ionescu nr. 38 (1939).*

- *Dosar Fond Operativ nr. 48340, vol. 403, file 176-181.*

Apare într-un referat, în copie, fără date și fără antet, întocmit în anul 1949, rezultă că locotenent-[colonelul] Porohivski Hnat, în 1942, [a fost] agent SSI la Centrul Informații Odessa, în echipa de cercetare a prizonierilor și partizanilor.

Tot din referat mai rezultă că a fost șef al ucrainenilor din România.

Of. 203, ss

- *Dosar Fond Operativ nr. 112464, file 56-71*

Din mai multe note și rapoarte întocmite de SSI în perioada anilor 1932-1942 rezultă că Porohivski Hnat, născut la 29.01.1888, fost ofițer, domiciliat în Suburbana Progresul, str. Călugărul Marin nr. 34, a fost colonel (comandant de brigadă) în armata ucraineană, refugiat în România din anul 1920, împreună cu brigada sa.

În România a fost asimilat cu gradul de locotenent-colonel în Armata Română. Fost președinte al Uniunii Foștilor Combatanți din Armata Republicii Ucrainene

Hnat Porohivski: asul ucrainean al SSI

Democratice Emigrați din România și președintele Comitetului Emigranților Ucraineni din Capitală, str. Delea Veche nr. 45.

În 1940 a fost numit de guvernul petliurist Șulghin din Paris comisar pentru Balcani, fiind avansat general. Materialele sunt scrise la mașină, însă numai o parte din ele sunt semnate.

Căpitan, ss

ACNSAS, fond Informativ, dosar 209902, f. 178.

*** Nume consemnate în mod eronat, corect fiind „Dobroe”, „Ermil”, „Haritina”.*

**DE LA ODESSA LA ROSTOV PE DON: JURNALUL
CARE A SCĂPAT SMERȘ-ULUI ȘI SECURITĂȚII**

Eu lupt și voi lupta contra bolșevicilor fiindcă ei, după ideologia lor, după metodele lor, după procedeele lor, sunt dușmanii mei, ai țării mele Ucraina și ai țării mele adoptive România. Ei au distrus poporul ucrainean, l-au nenorocit, l-au băgat în mizerie, au încercat de a omorî sufletul și tot ceea ce a fost bun în acest popor. Ei tind la provocarea aceleiași nenorociri și în România. Și din acest popor pașnic, bun, ospitalier bolșevicii vor face un popor nenorocit.

- H. Porohivski, 20 noiembrie 1942 -

8 mai 1942

Am plecat de la birou la ora 16.00 (6 persoane: guv. Zelingher, Anurin, F., I.U., Zaharia, Bezpilis).

Ne-am îmbarcat în vagon la Grivița. Au fost prezenți Budujeanu, D.T. S-au asociat loc. C. și amb. R.

Am pornit de la Gara de Nord la ora 19.38. Am ajuns la Tighina în ziua de 9 mai 1942.

La gara Tiraspol am cumpărat 6 ouă fierte cu 1 RM, 4 covrigi cu 1 RM. Călătoria a fost bună, însă a fost în vagon cald. Vagon de fier. La fiecare gară am căutat apă.

La ora 18.00 am ajuns la Odessa.

Cu mașina ne-am deplasat la fundația Tellmann. Am întâlnit aci pe căpitanul Arghir, sublocotenentul Skriski.

Fig. 32. Vasile Palius (conspirativ *Ionescu*), comandantul „Vulturului”, împreună cu Nicolae Trohani (conspirativ *Cârlan*), în mașina-radiostație a SSI, comuna Maia, 23 iunie 1941, foto N. Trohani.

Eu și Usenko ne-am ales locuința la Maria Markovna Krivoi, în același *pereulok*⁴⁹ Tellmann. Odaia mică, dar drăguț mobilată. Are un copil de 2,5 ani și o fată de 17 ani - Jene și Tania. Bărbatul în armata sovietică. Fiul de 19 ani deportat pentru un an la Arhanghelsk fiindcă a întârziat la atelier cu 28 de minute.

Seara am luat masa la popotă - carne cu paste.

Toți suntem obosiți. Ne culcăm la ora 22.00 și dormim tun.

10 mai 1942

Parada la „Kulikovom pole”⁵⁰. Eu cu I.U. am luat ceai, o *kașă*⁵¹. Ceva slănină, două ouă, cafea de orz.

Mergem la „Centru”. Întâlnim diferite persoane. Vorbesc cu căpitanul Nestianu. Întâlnesc pe sublocotenentul Găveleanu din Suceava, pe sublocotenentul A.S. Apoi mergem în cordonul de soldați, însă trecem peste toate cordoanele, fără nicio greutate. Soldați și toți militari.

Este obositor. Haina civilă îmi lipsește. Regret că n-am luat-o.

Mergem spre fostul Bulevard Nikolaevski. Pe strada Richelieu. Încă mai înainte am trecut pe lângă Școala Militară. Almamater. Când o părăseam, în 1907, nici n-am gândit că, în uniformă română, o să o revăd după 35 de ani. Clădirea e goală. Geamurile sparte. O păzește un pluton de soldați români. Față de școală, unde a fost Bulevardul Italian, sovieticii au făcut stadionul pentru fotbal. Lipsă totală de estetică. Chiar urât, adică în locul unui covor de verdeață niște buruieni, ziduri etc.

Pe strada Richelieu intrăm în o cofetărie. Un pahar de sirop - 0,50 RM. Așa cafelele sunt multe, la fiecare pas. Se văd prăvăliile cu mărfuri și încălțăminte, însă sunt închise duminică și la 10 mai.

Admirăm „Zapadnii Maestro”⁵². Multe clădiri minate. Ieșim în Nikolaevski Bulevard. Portul, marea. Luăm loc pe bancă. Ne odihnim. Pe mal sunt tunuri antiaeriene, mitraliere.

Intrăm în vorbă cu un om. Muncitor. A lucrat în port. Îl tratăm cu țigară. Vorbim despre viață, prețuri.

Odessa. Prețuri: pâine, 200 gr. 8 pf, fiecare; carne bună, 400 gr 16 pf; țuică, 48 RM 16 kg, liber; sala 15 RM; cartofi, 15 RM pudul; ulei 8 RM kilogramul; *sceavel* 0,50 RM; ceapa, 1 RM kilogramul; crap, 2,5 RM kilogramul; *baiciki* 2,50 RM; sare, 1 RM kilogramul; lapte, 1 RM-80 pf kilogramul; lapte, 1,20 RM litrul; unt de vacă, 16 RM kilogramul; pantofi, 80-100 RM; pardesiu de piele, 120-130 RM.

⁴⁹ Nota noastră: din limba rusă - *stradă*.

⁵⁰ Nota noastră: din limba rusă - *Câmpul Kulikovo*.

⁵¹ Nota noastră: din limba rusă - *terci*.

⁵² Nota noastră: din limba rusă - *Maestrul din Vest*.

Populația este mulțumită. Salariile cam mici față de prețuri. Satele sunt găsite mulțumite. Sătenii și muncitorii sunt foarte mulțumiți.

Ne înapoiem tot prin strada Rechilie. La aceeași cafenea. Am cumpărat 0,5 kg vodka (15 RM). Luăm așa câte un pahărel și mergem la „Centru”. Masa este bună: ciorbă, friptură și clătite.

Dormim după masă până la ora 18.00.

Trecem la „Centru”. Am întâlnit pe dl maior Ivanovici, sunderfuhrer, care acum a venit. Cu el - alți 3 sunderfuhreri, din care unul cu numele Russo, altul Keller. Un maior, doctor jurist.

Mergem la soacra lui Koreško. O găsim. Ne prezentăm și toți suntem salutați din partea lor.

Facem cunoștință cu Osienski. Un bătrân bolnăvicios. Ne povestește despre viața sub bolșevici. Spune că a fost de mai multe ori arestat, bătut, că ducea propagandă antisovietică. Se oferă pentru a continua lupta contra NKVD.

Revenim în întuneric acasă.

La „Centru”.

Fig. 33. Stadionul din Odessa vizitat de H. Porohivski (conspirativ Dobrescu), foto N. Trohani, 1942.

Ne invită familia⁵³ la ea. Renunțăm la ea și mergem acasă, unde avem *blinciki*⁵⁴. Luăm câte un pahar de vodka și facem treaba cu *blinciki*. *Haziaika*⁵⁵

⁵³ Nota noastră: necompletat de autor.

⁵⁴ Nota noastră: din limba rusă - *clătite*.

mănâncă cu noi. Tania și amica ei Katia pun patefonul. I.U. moare după cântece. Eu vorbesc cu haziaka și ea îmi povestește viața amară sub bolșevici. Totuși, spune:

„Primeam 600 ruble, bărbatul 300 ruble, eu 300 ruble, băiatul 300 ruble. A fost suficient. Viața ar fi fost bună, însă teroarea asupra lucrătorilor a fost mare. Pentru un cuvânt, pentru o întârziere de 1 minut prigoneau. Apoi, ajungeau pentru pâine, zahăr, zarzavaturi.

Prețurile au fost fixe în cooperative și libere pe piața colhoznicilor. Un bufet – 500 ruble, un dulap pentru haine – 600 ruble, un scaun – 23 ruble. Viața din zi în zi a fost mai grea, mai scumpă”.

Înjură pe evrei, care au avut viață bună.

Când ne înapoiam din oraș, ziua, am întâlnit un om. Întrebat despre vremurile rusești, el a intrat în vorbă și a povestit mult despre viața sub Soviete, când evreii au acaparat întreaga viață financiară și economică a Sovietelor. După el, în Odessa au fost 600.000 suflete, din care 200.000 de evrei. Acum sunt numai 250.000 populație.

Întregi străzile ai impresia că nu sunt locuite. Asta așa, numai pare. Clădirile au suferit numai de fațadă. Curțile sunt intacte și pline cu locuitori. Toți plătesc chirie: 2 odăi, bucătărie – 9 RM pe lună, 3 odăi, bucătărie – 10-12 RM pe lună.

La ora 12.00 ne culcăm.

11 mai 1942, luni

Am văzut ce-i acasă.

Am vizitat „Centrul”.

Am făcut plimbarea la „Privoz”, piața de zarzavaturi și fel de fel de mărfuri. Prețuri: miere 16 RM un kg, 10 bucăți ouă 2,5 RM, pâine un kg 3,75 RM (pâine de pe cartele 50 pf un kg, 200 gr. la suflet), săpun – o bucată (300 gr) 3,75 RM, arpagic un kg 2,50 RM, zahăr un kg 17 RM, lămâi, 1-3 RM, sodă pentru mâncare un kg 25 RM, cartofi un kg 1 RM, hamei un kg 25 RM, ceapă un kg 1 RM, halva un kg 8 RM, mălai un kg 2-1, 75 RM, salam un kg 10 RM, unt de vacă un kg 14 RM, fasole un kg 2 RM, usturoi un kg 10 RM, morcovi un kg 1 RM, făină de grâu un kg 2 RM, chibrituri 3 bucăți 1 RM.

La „Privoz” este tot ce omul vrea: instrumente, vopsele, sămânță, fel de fel de haine, bucăți de săpun etc. Oamenii se prezintă ca foarte sărăcăcios îmbrăcați, însă veseli.

Între prețurile la articole de primă necesitate și salarii este mare diferență. Așa: conductorul de tramvai primește 50-60 RM pe lună, zavdorii - 60 RM. Dacă presupunem că ei plătesc numai 10 RM pentru locuință, le rămân 50 RM pentru hrană și alte trebuințe.

Lumea, cum se pare, suportă aceste timpuri cu răbdare și este mulțumită.

⁵⁵ Nota noastră: din limba rusă - *stăpâna, proprietara*.

După masă am tras un pui de somn, apoi m-am plimbat cu I.U. prin oraș. Am vizitat parcul Șevcenko și partea din fostul parc Alexandrovski, apoi și acest parc. În parcul Șevcenko este cimitirul evreilor.

Cu cât privesc mai aproape orașul, cu atât se vede mai bine că n-are nicio viață. Bodegi, restaurante sunt, însă ei se feresc de militari. Locuitorii n-au bani. Fabrici nu sunt. Clădirile minate.

Un cunoscut a spus: „Odessa a avut 650.000 de locuitori, din care 300.000 evrei, jumătate din ei au fost evacuați. Restul n-a putut fi evacuat din cauza lipsei de timp. Ei au rămas și au fost trimiși în ghetou sau exterminați. Apoi au plecat și mulți creștini, așa că în Odessa au rămas numai 200.000 de locuitori”.

Casele sunt foarte rar locuite. Eu am impresie foarte pesimistă: orașul - în ruină, câmpurile - lucrate foarte puțin. În Transnistria, cum am văzut din vagon, s-a cultivat maximum 15% din terenuri. Așa că eu cred că din Transnistria nu vom avea cereale anul acesta. Se spune că în Ucraina lucrurile stau și mai rău.

În oraș curățenie bună.

Soldați germani, români foarte disciplinați. Seara pe străzi umblă prin toate locurile, însă fără zgomot. Ziua mai vezi oameni pe străzi, însă seara numai rar.

I.U. a comandat cizme - 250 RM.

Marka aici n-are valoarea de 60 lei, ci 35-40 lei. Cu toată interzicerea, leul este primit în restaurante și chiar pe piață.

Mâncăm la „Centru” și destul de bine.

Fig. 34. Hnat Porohivski, locotenent-colonel în Armata Română, Piatra Neamț, iunie 1941.

12 mai, marți

Timp prost. Până la masă am citit *Круги на воде*⁵⁶, am luat aperitiv (Zelingher, I.U, F., Z., Anurin) și am plecat la masă.

După masă am fost la Operă. Am plecat cu mașina. Opera mi se pare că nu s-a schimbat. Publicul serios. Lumea merge la operă cu hainele de lucru.

„Faust”. Montaj foarte bun. Balet excelent.

Sovieticii au modificat mult textul operei, au tăiat din text, au adăugat ceva. Impresia bună. De exemplu, ultima scenă, care se petrece în biserică, este tăiată, în locul ei Margareta (sufletul) urcă treptele spre cer la un cimitir, iar îngerii îi întind mâinile (o iau în brațe).

Seara am ascultat [ilizibil]. Am mâncat jumări acasă. A căutat partizanul. Au venit, deci, bătrânul Saharov și fiica lui (nepoata). Bătrâna a povestit mult mult despre viață, despre soțul ei trimis în Siberia (medic, profesor universitar etc.).

Fig. 35. Opera din Odessa, vizitată și de Porohivski, foto N. Trohani, 1942.

13 mai 1942, miercuri

M-am plimbat cu Zelenii în oraș. Am cumpărat pâine 4 RM și două pachete de ceai, 9 RM.

⁵⁶ Nota noastră: din limba rusă - *Cercuri pe apă*.

Am întâlnit pe cap. Arghir și cap. Nedel.
Așteptăm pe domnul colonel I. și domnul D.T.
Viață destul de monotona: dormim, mâncăm.
După masă am dormit. Am plecat apoi la cinema cu I.U. O comedie germană
– „Paradisul bărbaților”. Intrarea 1,50 RM. După *kino* am luat masa la „Centru”,
împreună cu ofițerii superiori.
Au sosit colonelul I. și D.T. Maioras.
După cină am fost invitați la ceai de soția unui medic, profesor universitar.
Saharov L.V.

14 mai 1942, joi

Facem pregătiri pentru plecare. S-au strâns mulți. Între ei trei colonei din
Bulgaria (Pavlov, Romanov, Kobilko și Sadlok), Nebru, Rășcanu, Russo etc.
M-am spălat bine și am dormit bine.

Fig. 36. Emigrantul ucrainean Ivan Usenko, prietenul lui H. Porohivski, membru al
Eșalonului Mobil, fotografie de pe Frontul de Est.

15 mai 1942, vineri

Am plătit *haziaice* 15 RM. Plecăm.

Usenko rămâne, iar apoi pleacă la Dnipropetrovsk. Îmi pare rău. M-am obișnuit cu el, precum și cu întreaga noastră echipă cu care am pornit din București.

Cu mine („Centrul”) merge numai Bezpali, îmbrăcat militarăște. Eu plec cu dl Corbu.

Din cauza penelor la diferite mașini, am ajuns cu mașina „Ford-Mercure” la Nikolaev, la ora 20.00.

Când am trecut podul s-a început bombardamentul. Avioanele sovietice aruncau bombe grele. Obiectivul nostru și gara și aerodromu. S-a iscat vacarm. Kvartirierul ne conduce la *kvartiră*⁵⁷, un istoric, numai parașutele (sovietice) iluminau orașul. Vacarm grozav. Schije cad. Noi nu ne putem stăpâni curiozitatea și privim mereu. Feeric. La ora 11.00 atacul (4 valuri) a încetat.

Noi suntem plecați cu germanul Behm.

Luăm ceai. Colonelul - bolnav de stomac.

Dormim tun.

16 mai 1942, sâmbătă

Nikolaev. Dimineața umblăm prin oraș.

La ora 9.00 plecăm spre Herson. Drumul - bun. Sosim la Herson la ora 11.00. Găsim pe sunderfuhrer Iașkevici. După o oră sosește coloana.

Ne spălăm, bărbierim. Luăm ceaiul (strada Sobornaia nr. 24, colț cu Rechelieu, dr. Mihailenko). Tanti Efrosina Vladimirovna Stepanenko.

Luăm masa la „Crucea Roșie” a unității „Bogdan”.

La ora 14.00 pornim spre Nipru pentru aniversare. În așteptarea șlepului (descrierea detaliată) am vorbit cu locatarii.

Prețurile pentru lucrători după cartele: pâine, 300 gr (42 cop.) lucrători, *ijdivenți*⁵⁸ - 200 gr; grâu - 2,2 kg pe lună (1, 75 ruble kg); cei ce nu lucrează - 200 gr. de pâine. Prețurile generale: slănina - 3-3,5 ruble; unt de vacă - 3-3,5 ruble; untdelemn - 3-3,5 ruble; cartofi - 16 kg - 60 ruble.

Lucrătorii plâng. Ei primesc pe zi 9-13 ruble, pe când o familie, de exemplu, e compusă, minimum, din 4-5 persoane.

Lucrătorii susțin că poliția locală (ucraineană) îi jefuiește prin faptul că pune mâna pe marfa ce-o aduc sătenii în oraș. Minimul necesar pentru o asemenea familie este 50 ruble.

Pentru traversarea Niprului există niște pontoane, platforme din lemn puse pe 5-8 pontoane. Unele din aceste pontoane sunt duse de mici vapoare (*kater*), alții au motoare instalate. Traversarea durează circa o oră. Așa că, din lipsa acestor pontoane, cred că sunt 6-8 și mici cu capacitate mai mică, care iau 3 mașini, iar cele

⁵⁷ Nota noastră: din limba rusă - *locuință, apartament*.

⁵⁸ Nota noastră: din limba rusă - *dependenții*, aflați în întreținere.

mari – 12. Eșalonul nostru a fost împărțit în patru grupuri. Colonelul a pornit la ora 16.00, cu grupul al treilea (mașini ușoare și două autocamioane).

Traversarea a fost plăcută. Răcoare. După durerea de care am suferit pe mal - răcoare. A fost binecuvântată. M-am așezat pe scaun și am admirat Niprul. Niprul a crescut. Mai multe insule decât apă. Malurile, de asemenea, numai copaci se văd.

Am vorbit cu niște lucrători, unde ne duceau. Ei cunosc pe răposatul Fastikevski. Au povestit mult despre viața lor sub Soviete. În timpurile vechi lucrătorul primea 30-50 ruble pe lună, însă pentru traversarea Niprului plata pentru bilet era 5 copeici. Sub Soviete lucrătorii primeau 200-500 ruble, însă pentru traversarea Niprului biletul a costat vara o rublă, iar iarna 2 ruble. Dacă comparăm aceste cifre vom vedea ce folos au avut din pretinsul spor de leafă. 10 copeici plătite pentru dus și întors cu vaporeșul făcea din 30 ruble numai a treia parte, pe când 2 ruble din salariul de 200 ruble a o suta parte.

Biserica în Aleški este ruinată. În mănăstire a fost o școală. Tinerii cu care am vorbit pe vapor și limba rusă și limba ucraineană stricate.

La Aleški am cumpărat o legătură de ridichi cu o rublă.

Am fost foarte prost impresionat de scena în care unul din tineri făcea tot posibilul de a convinge pe un cetățean din Aleški că viața sub regimul sovietic nu a fost rea. Acest cetățean, fost marinar, susține că regimul sovietic a fost bun atât pentru lucrători, cât și pentru țărani. Alți cetățeni spuneau că el n-are dreptate, însă apoi au spus: „De ce tu vorbești? Nu știi că acum noi suntem ca prizonierii?”.

Fig. 37. Niprul în dreptul localității Antonovka, foto N. Trohani, 1942.

Nu m-am amestecat în această convorbire, fiindcă n-am văzut niciun rost. Am stat trei minute cu contele Keller, colonelul Pavlov, Romanov și conducătorul mașinii noastre. De la debarcader am urcat și am plecat în direcția Perekop. Aleški este ca un sat.

N-am avut timp de a găsi și de a vizita casa Fustikovski.

Drumul de la Aleški spre Perekop este bun, însă primii 10-15 km sunt, în unele locuri, inundate, așa că s-au făcut drumuri pasarele pe lemn.

Am întâlnit un sat foarte frumos – Velikie Cipani. Prima dată în călătoria mea prin sudul Ucrainei am întâlnit pomi fructiferi. Întregul sat, răspândit pe mare întindere este acoperit cu pomi: vișini, cireși și caiși.

Pentru noapte am oprit într-un un sat numit Brilevka. *Kvartirantele*⁵⁹ au spus că populația nu-i prea ospitalieră. Noi (colonelul, Trohani, contele Keller și eu) ne-am instalat în casa unui ucrainean. Am ocupat două odăi. Casele aci - mult mai bune decât în regiunea Herson sau Aleški.

În curți sunt grajduri pentru vaci și porci. Este mult mai curat decât în Transnistria.

Am vorbit cu *starosta*⁶⁰, ucrainean, fost învățător, el a fost și în timpul Sovietelor președintele „selradei”. El a spus că satul lui este liniștit, nu așa cum sunt altele, de exemplu Velikie Cipani, unde, în ultimul timp, au fost partizani roșii. A spus că 50% din pământurile colhozului sunt cultivate. Țăranii au cultivat grădinile lor, fiecare țăran a primit 7.500 m.p. pentru folosința individuală.

Am vorbit și cu șeful miliției. Miliția ucraineană - din localnici, înarmată. Nu prea a fost încredere în ea.

După ora 10.00 a sosit coloana noastră.

Maiorul Ivanovici a dispus instalarea unui post fix lângă lagărul de vehicule și un post mobil.

Pentru colonel, care de trei zile suferea de stomac, a făcut supă de găină și friptură. Supă am mâncat și noi. Bună. Eu am mâncat și salam și unt cu ridichi. Noaptea mi-a fost cam rău. Probabil, silitra din salam nu a plăcut stomacului meu.

17 mai 1942, duminică

Am pornit la drum la ora 8.00 fără 10 minute.

A fost așa: mașina de turism, un „Stewer” (un căpitan, un radiotelegrafist, contele Keller și Siger), două motociclete (Russo, sunderfuhrer, Șefer – un localnic și șoferul). Acea grupă a trebuit să ajungă la Simferopol. Coloana întreagă (5 mașini, un „Stewer”, 2 dube și 2 autocamioane) va merge atât cât este posibil și va înopta acolo unde o va găsi noaptea.

Drumul este bun.

⁵⁹ Nota noastră: din limba rusă – persoane care se ocupau de asigurarea locuințelor.

⁶⁰ Nota noastră: din limba rusă – *primarul*.

Am ajuns la Perekop. Este un val și un șanț măreț. Ceva foarte impozant. Valul, pe care se spune că l-au făcut tătarii, a fost amenajat de către bolșevici pentru lupta contra armatei germane. Și au luptat aici.

În general, urmele luptelor grele sunt văzute peste tot spațiul între Nipru și Perekop. Multe tancuri scoase din luptă sunt pe câmp. Resturile amuniției, cadavrele cailor etc.

Ne-am oprit pe linia Perekopului.

Ne-am sfătuit despre problema dacă trebuie să ne ducem prin orașul Perekop sau direct la Armeansk, apoi Djankoi.

Ne-am dus prin Armeansk. Case ruinate. În general, orașele și sătulețele fac impresia de ruine. Casele sunt făcute din piatră și pământ. Niciun pom. Întinderi mari. Soarele bate tare. În toate direcțiile sunt miraje (se pare că sunt apele).

La ora 10.45 am ajuns la Djankoi. Orașel mic. 27.000 locuitori. Populație amestecată: ruși, ucraineni, tătarii, armeni etc. Am vorbit cu localnicii. Sunt veseli. Spun că au de lucru. Plâng că lipsesc alimente.

La un depozit german am luat 40 litri de benzină pentru motociclete și mașina de turism. „Stewer”-ul a rămas undeva în urmă. A avut pană, însă când noi am fost la depozit a trecut prin oraș. S-a întâmplat apoi încă o pană și noi l-am găsit în stare lamentabilă: n-a putut continua drumul până când noi nu l-am trimis după „cameră” la Simferopol.

Am continuat drumul. Drum bun. Așa și scrie pe indicatori: „Gute Strase”.

Am găsit „Newer”-ul nostru. Am așezat lucrurile cum am spus mai sus.

La ora 14.00 am ajuns la Simferopol.

Am uitat să spun că Djankoi a fost bombardat de către avioanele sovietice aproape în fiecare noapte. Apoi acolo sovieticii lăsau grupuri de parașutiști. Au fost însă nimicite.

Simferopol este oraș frumos. Poziție frumoasă. Pe dealuri mulți pomi. Chiar în apropierea Simferopolului sunt grădinile de pomi. Mari grădini. Pomi înfloriți.

Am umblat de la o comandatură la alta (chestia benzinei pentru coloana noastră). Am obținut permisiunea pentru 500 litri și a fost dat telefon la Djankoi. Apoi chestia de „cameră” (a umblat sunderfuhrer Iașkovici și căpitan Dudnicenko). Apoi chestia încartuirii. Chestia a durat până la ora 20.00 și tot n-a fost rezolvată definitiv, ci provizoriu.

Între timp am vorbit cu lucrătorii, cu tătarii etc. Lucrătorii sunt mulțumiți. Așa spun. Organizația este bună. Chiar pensionarii sovietici primesc pensie acum. Valuta – ruble, însă nu este nimic de cumpărat. Eu vorbesc de alimente. Pâine după cartele: 200-300 grame, după categorie. Locuitorii ultima lună după cartele au primit numai odată sau de două ori.

Copiii cerșesc după pâine.

Tătarii sunt foarte mulțumiți. Germanii au încredere în ei. Sunt detașamentele de tătarii, care luptă contra partizanilor ruși.

Am vorbit cu ajutorul de staroste din comuna Kughi-Uzen (sau Kuri-Uzen), Memetov Idris (acolo staroste este Bekirov-Mustafa). M-a invitat la satul lui pentru a face cunoștință cu viața de tătar. Eu i-am povestit despre viața și speranțele

tătarilor din Dobrogea. I-am spus că am multe cunoștințe printre tătarii din România și cunosc foarte bine pe Djafar-Saidemet, fost președinte al parlamentului din Crimeea. Tătarii au fost entuziasmați și m-au rugat neapărat să vin la ei.

Duminică. Femeile, în contradicție cu ce am văzut pe străzile Odesei și chiar la Opera din Odessa, sunt frumos îmbrăcate în rochie de vară, multe sunt albe. Femeile sunt drăguțe, multe chiar frumoase.

Liliacul în floare. Multe femei au buchete de liliac în mâini. Prețul unui buchet – 3-10 ruble. Bărbații, în majoritate, în cămăși. Pantofi de vară.

Toți cei cu care vorbim vorbesc cu poftă.

La ora 16.00 avioanele sovietice au bombardat orașul. Nu făceam niciun caz de acest eveniment. Au fost aruncate bombe undeva afară. La ora 18.00 atacul a fost repetat. Ne întâlnim, acțiune.

La ora 20.00 am luat masa la dl colonel. Puțin rom, salam, cașcaval.

La ora 21.00 (eu și contele) am fost conduși cu mașina la căminul german, unde am și dormit, destul de prost, fiind mâncat de păduchi de lemn.

P.S. Pe drum din Djankoi până la Simferopol am întâlnit sute de cerșetori, oameni, femei, copii. Mai interesant: domnule, unde și pentru ce? Din Ialta, Alușta, Simferopol la Djankoi și mai departe în căutarea pâinii. Banii n-au nicio valoare, numai schimbul. Pentru o pereche de bocanci – 80-90 kg de grâu; pentru o haină uzată – 70 kg și așa mai departe.

În timpul revoluției bolșevice orașele au jefuit satele, luând alimentele și îmbrăcămintea. Acum satele dezbracă orașele. Însă nu se știe ce vor mânca orașenii când vor isprăvi cu hainele. Sute și mii căruțioare cu haine la sate și cu grâu înapoi.

Noaptea Djankoi a fost bombardat în modul cel mai serios. Au fost aruncate cca 50 de bombe. Ce fac Sovietele? Kerciul este ocupat. Probabil, ei vor fi aruncați din Crimeea acolo. Sevastopol? Se fac pregătiri pentru atac, iar sovieticii acum încep cu bombardamentele orașelor.

18 mai 1942, luni

Am dormit prost din cauza păduchilor de lemn.

După ce ne-am sculat și ne-am spălat, a venit cu mașina dl Trohani și a spus că nu vom avea ceai. Am rămas cu contele pe loc. Supraveghetoarea ne-a făcut ceai, pe care l-am și băut, fără pâine, cu bomboane. Zahărul meu - în „dubă”.

M-am plimbat puțin prin oraș. Oraș drăguț.

La ora 12.00 am venit la „Centru” (Fontannaia 25), unde s-a adunat toată lumea.

Una este. Am mâncat salam prăjit și cașcaval. Multe discuții asupra hranei. N-am luat parte.

S-a găsit pentru unii locuință în aceeași curte unde sunt și dl colonel cu T. Pentru dl Keller de asemenea.

Gazda Marko Cerkaski. Se trage din cazaci zaporojieni. Nu știe limba ucraineană. Copilul 12 ani, de asemenea. (Fontannaia 34, ap. 2.)

A fost adunarea ofițerilor. Colonelul a făcut expunerea asupra activității. A făcut și muștrarea generală și individuală a unor ofițeri.

Masa – fasole făcută de Zaharko. Când el a pornit de a face supă de fasole, s-a apropiat de mine și a întrebat cum se face. Am dat indicații. Supa a fost bună, gustoasă, așa că toți au rămas mulțumiți. De la Odessa nimeni n-a mâncat hrană caldă.

Ziua am vorbit mult cu gazdele despre viața din Soviete, despre colectivizare, viața lucrătorilor. Nimic nou. Unele detalii, ca, de exemplu, condamnarea lui. Au povestit că 15 mii de evrei au fost exterminați la Simferopol.

După spusele lui, evreii au fost acei care făceau zilele fripte la toată lumea sovietică. Posibil și chiar drept, însă cum pot împușca pe femei și copii? Am frică că vine răzbunarea din partea forței mistice, care nu lasă fără pedeapsă nicio picătură de sânge vărsat de oameni fără armă în mâini.

Am fost deja în pat, iar gazdele tot povesteau mereu și una și alta.

Atacurile aviației sovietice au fost repetate de câteva ore. Trage artileria antiaeriană, populația nu face însă mare caz: circulația nu se oprește și nimeni nu se ascunde. Adăposturile au existat, însă acum sunt desființate, astupate.

19 mai 1942, marți

Ceai. Ora de instructaj. Apoi m-am plimbat în oraș cu cap. Zeleni și alți ofițeri.

Prăvăliile sunt închise: se face inventarierea și fixează prețurile. Asta pentru prăvăliile de consum. Alte prăvălii nu există, în afară de chioșcurile cu apă gazonată. Am intrat în mai multe prăvălii de reparare a încălțămintei. Nu se poate face rost de pingele. Sunt de cauciuc (13 ruble), care nu merg la cizmele noastre. Am vorbit cu oameni, cum și cu restul de tătari. Comitetul Armenilor se ocupă cu formarea corpului de voluntari. Am intrat în mai multe prăvălii de ceasuri. Ceasuri nu sunt. Soldați germani comandă inele pentru amintiri, aducând metalul propriu. Cred că din argint.

Masa camaradescă. Zahăr. O ciorbă de fasole.

După masă am dormit 2-3 ceasuri. Am fost sculat când a venit soldatul după mine.

Ultimele instrucțiuni au fost date prin dl colonel. Nimic nou, însă unele precizări. Eu am primit ordin ca să fiu atașat la grupul dlui maior Ioanovici pentru întărirea acestui grup, mai cu seamă în ceea ce privește Sectorul Kerci. Am primit cu plăcere propunerea și am mulțumit dlui colonel pentru misiunea destul de importantă și periculoasă. Kerci încă nu este luat definitiv și regiunea respectivă, cum suntem informați, este îmbibată cu partizani, adică cu resturile armatelor roșii bătute.

20 mai 1942, miercuri

Dimineața am fost în oraș și am lăsat 20 bucăți de săpun cu 3 RM bucata. 60 RM. Mai am 1.000 de dorobanți și 300 pastile de saharine. Dacă aș avea 1.000 bucăți de săpun aș vinde într-o oră. N-am avut niciun câștig, mai cu seamă din cauză că am făcut și cadou unor săraci. N-am fost și nu voi fi un negustor.

Valiza am lăsat-o lui Rășcanu. Cu mine am luat numai geanta. Obiecte de toaletă și mai nimic.

La ora 11.50 am pornit spre Feodosia. Un „Stoewer”, două motociclete, o dubă, un autocamion. Persoane: maiorul, colonelul Pavlov, colonelul Romanov, căpitanul Kirilov (român), căptanul Nevel, locotenentul Viktorov, sublocotenentul Gavrilă (român), locotenentul Zaraz și câțiva tineri ofițeri numele cărora nu le enumăr, 8 soldați.

Mi-am luat rămas bun de la toți.

La ora 12.30 ne-am oprit lângă sătulețul Novoniazanka și am mâncat sub cerul liber. Am făcut două poze.

Mergem spre Feodosia prin Karasu-Baza, Starîi-Krîm și unele sătulețe. Priveliște destul de tristă în stepă, iar apoi am intrat în dealurile păduroase. Drumurile sunt păzite de posturile de soldați române. Circulația obișnuită. Șeful unui post ne-a raportat că partizani sunt în pădure, câteodată atacă vehicule izolate etc.

Am ajuns la Feodosia la ora 17.00 (drum de 116 km).

Cu chiu cu vai am găsit în orașul minat locul pentru „Centrul” grupului, iar apoi și locuință pentru ofițeri. Pentru mine - locuință imediat lângă „Centru”, pe strada Voikova nr. 6, la o familie, Andrei. Locuința, de fapt, este a concubinei lui, Vera Karolli. Am odaia destul de bună.

Andrei mi-a povestit mult despre purtarea bolșevicilor când ei au ocupat Feodosia. Timp de 22 de zile (ianuarie) marinarii beți au umblat prin oraș și omorau lumea. Nici una nici alta, bolșevicii au tras la răspundere pe toți cetățenii care în un mod sau altul au ajutat germanii. De exemplu, au fost executați lucrătorii care curățau șosele la comandamentele germane, a fost omorâta femeia care spăla vasele la chestura germană. Au fost omorâte, în total, mai mult de o mie de ființe nevinovate, care, pentru o bucată de pâine, au lucrat pentru germani.

Nici nu știu cum poate fi calificat procedeul acesta? Marinarii roșii terorizau pe toți. Dacă deja și soldații roșii au avut frică de marinari: când îi vedeau pe stradă fugeau unde ochii au văzut.

Am fost deja în pat, iar Andrei, lucrător la o moară, povestea despre ororile săvârșite de bolșevici.

Trupele germane au fost atacate la Feodosia. Au fost luate prin surpriză, iar zăpada nu permitea aducerea întăririlor. Aviația germană a bombardat tare, iar când au fost aduse întăriri sovieticii au fugit pe mare. Asta n-a fost decât o banditească escapadă a comuniștilor. Bătaie între marinari și soldați.

Seara am luat ceiaul la cantina (popota) noastră.

21 mai 1942

Familia unde stau este formată din Andrei, concubina lui, Vera Karolli, fiul ei, mama ei și sora, Toni Karolli. Locuința are două odări, o bucătărie foarte mare, antreu.

La bucătărie dorm ei toți. Toni doarme în odaie. Karolli și Andrei n-au dormit noaptea întreagă: le-a fost frică de bombardament. Avioanele sovietice au atacat în timpul nopții 2-3 ore. Toată lumea este speriată, enervată. La primul zgomot al avioanelor sovietice fuge în adăposturi. Nu este nicio mirare. Trei sferturi din Feodosia sunt în mine.

Eu am dormit bine.

Am plecat cu dl maior și sunderfurer Lauert la Comandamentul militar german, iar apoi în lagărele de prizonieri. Sunt trei lagăre. Prizonieri mulți.

După masă am fixat modul colaborării și am început chiar interogarea prizonierilor. Sub aer liber, lângă biserica unde noi am adus mesele și scaune.

Am interogat pe maior Ilie Skudnev, comandantul legăturilor din Divizia 400 Infanterie. Seara a decurs curat. Aviația sovietică a „bombit” de câteva ori. A plouat puțin.

Am uitat să spun că dimineața am vizitat cu dl maior pe sunderfuhrer Kolūmbus, cunoștința mea veche. A fost foarte bucuros. Am întâlnit acolo și pe dl Hausmann, pe care l-am cunoscut sub numele dr. Dopler și cu care am lucrat timp de un an la București. Și el a fost foarte bucuros.

Seara a venit la noi sunderfuhrer Kolūmbus și dl Hausmann și maiorul a hotărât să mergem la Kerci, pentru a studia situația acolo și, dacă va fi posibil, pentru a interoga prizonieri.

22 mai 1942

Plecăm la Kerci. În „Stoewer”: dl maior Ioanovici, sunderfuhrer Kolūmbus și eu. Șofer - Olteanu. În două autobuse ale fuhrerului: locotenent Viktorov, dl Hausmann, 2 șoferi ai noștri, soldați și șoferi ai sunderfuhrerului.

În acest drum am văzut:

- poziția situației Sovietelor între Feodosia-Gudeta și Marea Azov (descrierea acestei poziții de care mult timp nu dispuneam);
- multe cadavre pe tot drumul de la poziție până la Kerci (în ceea ce privește cadavrele oamenilor, am văzut mii, negre, grozave, umflate);
- tunuri sovietice părăsite;
- tancuri și mii de autovehicole;
- mii de cadavre de cai și mii de cai sovietici răniți și sănătoși care au umblat pe câmpul bătăliei (mai cu seamă în sectorul între Kerci și Maiaki).

Noi am studiat terenul între Enikale și Maiaki, cca 8-10 km și în adâncime 4-5 km. Aer îmbibat cu mirosul cadavrelor oamenilor și cailor. Până la intrarea în

această zonă, noi am făcut ocol prin satele Katerle, Iugarov-Kut, Dsinini, Leahovka (pe Marea Azov). Priveliști frumoase. Se vede semi-insula Taman.

Ne-am înapoiat la Iugarov-Kut.

Dl maior, cu mine și sunderfurherul C. am plecat la Maiaki.

Priveliști grozave. După ce noi am făcut cunoștință generală cu câmpul ultimei lupte ne-am întors la Iugarov-Kut.

Eu și dl maior am dormit la pescarul Undin. Bătrân. Fiul a fost luat de sovietici, când ei au ocupat Kerchiul a doua oară (decembrie 1941). Are o noră cu trei copii: un băiat Radion și două fete. Fetele au învățat la *deseatiletka*⁶¹. Cea mai mare a fost doi ani la Institutul de Medicină. Fete frumoase, bine făcute, înalte. În general, femeile și fetele în acest sat sunt frumoase.

Povestesc grozăvii, ca și pretutindeni.

Am dormit bine. Paza coastei trage mereu gloanțe și rachete. Locotenent Viktorov, au tras și ei.

Am făcut pe întuneric vizita unui maior german (comandantul unității de aici). Am intrat în legătură cu comandantul Campaniei române.

Ne-am culcat la ora 23.00.

23 mai 1942

Ne-am sculat la ora 3.00 dimineața. Fără ceai, am pornit la Maiaki. Toată lumea (sunderfuhrerul, Hausmann, maiorul și Viktorov) a fost ocupată cu căutarea documentelor, mașinilor etc. Eu am căutat acte, materiale. Am găsit o mulțime.

La ora 15.00 ne-am strâns lângă mașinile noastre și am mâncat ceva cu mare silă. Căutând materiale mereu dădeam de cadavre, cu aparențele cele mai grozave. Apoi, mirosul cadavrelor ne ajungea mereu, până când, mi se pare, m-am obișnuit cu el.

Lucrul a continuat până la întuneric. Dl maior a luat două mașini, sunderfuhrerul – 2 autocamioane ușoare.

Am pornit spre Iugarov-Kut, însă un ofițer german ne-a spus că partizanii s-au răspândit în sate, așa că nu trebuie să călătorim.

Am hotărât, totuși, să mergem la Iugarov-Kut. Am mers în această direcție, însă pentru repaos de noapte ne-am oprit la Osînin. Toți am dormit în autobuze și mașini, însă eu și Viktorov ne-am dus în sat și am dormit bine.

Căpitanul din Securitatea de Stat (o campanie răspunde de mai mulți kilometri) ne-a spus că mereu umblă în sat partizani, încearcă să omoare soldați etc.

În toate nopțile se auzeau bubuiturile tragerilor din puști, artilerie, rachete.

⁶¹ Nota noastră: din limba rusă – școala generală, de 10 clase.

24 mai 1942

La ora 3.00 ne-am sculat și ne-am dus la „Caravană”. Am pornit numai la ora 5.30. Nebăuți, nemâncăți. Nici seara, ieri, n-am mâncat nimic. Populația săracă. Pâine nu este. Păsări n-are. Suferă de lipsuri.

Am trecut prin satele Katerle, Kerci, unde partizanii tot luptă în carierele de piatră, iar artileria din Taman bate asupra orașului, apoi prin Ceailan, Cistopole, Salin, tot spre Feodosia.

Am mâncat în drum câte un hering, pe care eu l-am cumpărat la Osînin, de la un sătean, cu 30 ruble, 20 bucăți. Bine că s-a găsit pâine la șoferi. Setea ne-am potolit-o în sat.

Acesta a fost alt drum, nu cel pe care am venit la Kerci. Și aci tot am văzut morți, cadavrele cailor, coloane de prizonieri, mașini de luptă etc.

Pe la ora 16.00 am venit la Feodosia. Am găsit aci pe colonel și pe dl Trohani.

Am băut și am mâncat. Câteva convorbiri.

Feodosia minată. Avioanele sovietice de 4-5 zile o bombardează. Lumea, enervată, fuge în adăposturi numai noaptea. Ziua - mai liniștită. Provizia lipsește. Pâinea - un kilogram 25 ruble. Noi suntem bine hrăniți, cu conserve. Nu ne putem plânge.

Fig. 38. Lt.-colonelul Hnat Porohivski, Piatra-Neamț, iunie 1941.

25 mai 1942

Am lucrat ziua întreagă la trierea materialului ce am adus.
Seara colonelul a plecat. Bombardamentul sovietic.

26 mai 1942

Am interogat pe maiorul Skudnev și locotenentul Cernikov despre „Mașka” și „Katiușa”.
Bombardamentul. A sosit sunderfuhrer Iașkevici.

27 mai 1942

Am interogat 3-4 prizonieri. Seara am dat lucrarea.
Bombardament.

28 mai 1942

Interogarea prizonierilor, pe care îi aducem cu camionul în casa vecină cu „Centrul” nostru. Mai mulți armeni, kabardini, georgieni, azeri, beigdgani. Nu prea interesant.

Noaptea, pe la ora 2.00, sovieticii au aruncat bombele nu departe de noi. M-am sculat. Adăposturile sunt departe. Așa că nu este niciun rost de a mă duce acolo.

Zilele bune. Soare. N-avem timp de a ne duce la mare.

Stau tot acolo. Proprietara, Vera Alexeevna, concubina lui Andrei Vasilievici Dehtearev. Fiul ei, Viktor Dorojaninov. Cu ei stă mama – Karolli, și sora Tonia Karolli. Noptile întregi umblă după ofițerii noștri tineri.

29 mai 1942

A venit sunderfuhrerul Kolümbus, dl Hausmann și un soldat german, care cunoaște pe Hordienko, Kohanenko și alții care au fost la Viena. Ne-au dat fotografia lor.

A promis dl Gavrilesco că o să ne dea câte un pahar cu vin bun, ceea ce a și făcut, adăugând niște *foreciki*. Am cunoscut pe musafiri. Toată lumea a fost mulțumită. M-au invitat la ei pentru seara de 30 mai 1942.

Am primit și radiograma în mare măsură redată. După un șir de comunicații: „Ultima. Dobrescu a luat premiul. Felicitările noastre cele mai sincere!”.

Nu cumva Olecika a trecut cu succes examenul? Mă bucur mult. Mă gândesc mult la Nelly și Olecika. Cum le merge acolo? Ce este cu stupăria? Aci salcâmul a înflorit și albinele lucrează. Iar la noi?

Cineva a primit scrisoare din București, datată 15 martie. Spune că acolo timpul frumos. Pe atunci și aici, probabil, a fost bun, dar acum cam noros.

30 mai 1942

Noaptea întreagă bombardamentul avioanelor sovietice. Au început la ora 9.00 seara și au continuat, cu intervale, până la ora 3.00. Au aruncat mai multe bombe. Unele nu departe de noi. Nu se știe efectul. Noaptea trecută au omorât pe mai mulți prizonieri din lagăr.

Sunt trei lagăre, în care s-au strâns cca 30.000 de prizonieri. Barăci nu sunt. Stau sub aer liber. Locul este împrejmuț cu sârmă. O singură clădire pentru ofițeri. Țintă bună. Avioanele sovietice atacă dinadins pe prizonieri. Nu numai aici, ci și în coloane, când prizonierii trec din un sat în altul.

A venit căpitanul Arghir. Sonderfuhrerul Kolūmbus mi-a adus material pentru tălpi (pingele).

Seara a venit maiorul I. de la Kerci.

31 mai 1942, duminică

Lucrăm până la masă.

Sunt tare plictisit cu interogarea. Lume proastă, dar dezghețată. Fiecare ne povestește numai despre el, despre familia lui etc. Ceea ce ne interesează – puțin sau nimic.

Căpitanul Arghir a plecat la Kerci.

Noaptea am dormit prost.

Bombardamentul ușor dintre 11.00 și 1.00 noaptea m-a trezit și am pierdut somnul. Apoi, păduchii de lemn. Noaptea am stat cu profesorul. M-am sculat la ora 6.00.

Nimic interesant la piață, unde am fost. Lumea vinde ce are: sticle, fitile pentru lămpi, creioane, tablouri, diferite piese de fier etc.

Vreau să cumpăr niște pescuitoare, dar n-au un lucru bun. N-am găsit.

După masă – repaus. Am dormit până la ora 18.00. Am văzut pe căpitanul Cucu. A venit locotenentul Cristescu cu mașina din Kerci.

Au venit Kolūmbus și Hausmann – m-au invitat la masă. Am întâlnit pe Kohanenko. A fost și un ucrainean din Kolomeea, se pare Kazasevici. Am băut rom și vodcă. Nu mult. Am băut ceai, am mâncat ceva ridichi, unt. Am vorbit despre război, prizonieri etc.

La ora 9.00 m-a condus cu mașina la „Centru”.

Am dat scrisoarea dlui Cârlan. Am rugat să se trimită valiza. N-am rufărie. Lipsește și săpunul.

1 iunie 1942, luni

Am dormit bine.

Noaptea și ziua bombardamente. Nu așa greu cum a fost înainte: s-a apărut aviația germană ș.a., așa că sovieticii aruncă o bombă-două și fug.

A plecat dl Cristescu la Simferopol. Dl căpitan Cucu - la Islam-Terek, unde lucrează echipa lui. A plecat apoi și dl maior, tot la Islam-Terek.

Timpul frumos. Salcâm în plină floare. Albine puține. Apicultura a scăzut mult în timpul Sovietelor – impozitele au fost prea mari.

În timpurile țariste, în jurul Feodosiei au fost multe vii. În timpul revoluției ele au suferit, iar apoi, în timpul NEP-ului, au fost date în arendă particularilor. Au înflorit, dădeau foloase. Atunci sovieticii au luat înapoi viile. Acum, în jurul Feodosiei toate viile sunt distruse. În Feodosia sunt copaci pe străzi – salcâmi, însă în curțile mici – nici pomi, nici flori. Cetățenii n-au avut nicio poftă de a împodobi curțile. Casele aparțineau nașului, *zavdom*⁶² arunca cetățenii dintr-o casă în alta. Așa că cetățenii n-au avut siguranța de a sta mult în locuință.

Femeile în Feodosia sunt cenușii pretutindeni: urâte, drăguțe și frumoase, însă multe sunt cam prea dezvoltate cu sânii. Chiar fetele tinere au „forme” bune.

2 iunie 1942

Prima zi când sovieticii n-au „bombit” Feodosia. Sovieticii spun „bombit” în locul „bombardiruet”⁶³: „nas bombili”. Sovieticii spun: „Mî vse stakanovți”⁶⁴, în loc de „stahanovți”⁶⁵. „Stakanovți”, adică amatori de a trage la măsea. Sovieticii spun „tavar-ișci”⁶⁶ la comuniști.

Interogarea. Plictiseală.

Am primit valiza din Simferopol. Am găsit în valiza încuiată lucrurile pe care le-am cerut: țigări de foi, țigări germane, *Nivea*, *Gladis*, *Caladorit*. M-am mirat mult, până când n-am găsit notița lui Rășcanu. Spune că a cumpărat pentru mine. Foarte nobil.

⁶² Nota noastră: din limba rusă – *administratorul imobilului*.

⁶³ Nota noastră: din limba rusă – *a bombarda*.

⁶⁴ Nota noastră: din limba rusă – *Noi toți suntem stakanoviști/stahanoviști*, joc de cuvinte.

⁶⁵ Nota noastră: din limba rusă – *stahanovist*, muncitor sovietic premiat pentru depășirea normelor de producție.

⁶⁶ Nota noastră: din limba rusă – joc de cuvinte, „caută marfa” în loc de „tivarăș”.

3 iunie 1942, miercuri

La Casa Germană, nu departe de casa mea, am luat un duș bun. M-am schimbat după 42 în lenjerie de corp. Am dat la spital tot ceea ce a fost murdar.

Prizonierii pleacă la Djankoi. Până la sosirea altora sau la rezolvarea chestiunii, vom face mai departe repaus.

Spre seară am tratat pe *haziain*, *haziika* și două musafire cu „secărică”. Le-a plăcut mult. Au cântat la gitară, cu gura.

Seara masa la popotă.

4 iunie 1942

A sosit colonelul. A fost foarte amabil, a spus că a venit de la Feodosia.

La masă a venit căpitanul Arghir.

Locotenentul Cristescu m-a rugat ca să duc cu el, cu duba; el va conduce mașina, iar eu voi sta lângă el. Colonelul a fost contra, însă apoi a fost de acord, așa că eu mi-am luat rămas bun de la colegi și la ora 18.00 am pornit spre Simferopol.

Cu noi - un colonel bolșevic din georgieni, un armean prizonier. Ei cu duba. Lângă Licoter, care a fost la volan, eu, subofițerul Oroș, șoferul. A fost destul de comod. Plăci. Mașina merge bine. La intrarea pe pod ne-am înarmat cu „pușca mea” automată, revolvere etc. Se spune că în pădure sunt 5.000 de partizani. Nu cred. Se lăsa întunericul, însă drumul umed s-a văzut bine.

Cu bine, la ora 22.00, am ajuns la Simferopol. La „Centru” ne-a întâlnit dl Trohani, soldații. Din provizia luată de la Feodosia (pâine, cașcaval, unt și ceapă) am făcut masă bună. Două sticle de vin, iar dl Trohani a dispus ceva pilaf, omletă.

Gazdele unde am stat prima dată au păstrat odaia, rezervând contra celor care au vrut să o ocupe. Chiar în ziua aceasta au venit niște șoferi pentru a ocupa odaia, însă ospodnia a spus minciuna: „Colonelul a reapărut”. Minciuna spre bine fiind eu am găsit odaia și patul gata.

Am vorbit cu gazda până la 12.00 noaptea. Mi-au povestit cum a mers la Simferopol în absența mea. Bombardamentele au încetat numai azi. Eu am spus că același lucru este și la Feodosia.

Noaptea, de la 3.00 spre 4.00 iunie a fost liniștită. În ziua de 4 iunie însă au zburat deasupra Feodosiei două avioane.

Colonelul a rămas la Feodosia.

Mi s-a spus că eu plec împreună cu colonelul Pavlov și sublocotenentul Oroș la Bahcisarai. 30 km de la Feodosia și 45 km de la Sevastopol. Probabil, mâine plecăm. Nu face nimic: vom vedea și Sevastopol. Am studiat întreaga peninsulă Crimeea.

5 iunie 1942, vineri

M-am plimbat prin oraș. Am dat la dezvoltat filmul.

Am auzit despre uciderea pictorului din Bahenra, executarea unui general bulgar la Vozin, declararea războiului de către SUA.

Mi-a povestit sonderfuhrerul Iașkovici despre activitatea submarinelor japoneze în Madagascar, Lidrei etc.

A venit colonelul. Plecarea noastră nu este fixată.

Am dormit bine.

Fig. 39. Sevastopol, Muzeul Militar, vizitat și de H. Porohivski, foto N. Trohani, 1942.

6 iulie 1942, sâmbătă

Ziua întreagă am lucrat despre informații din Caucaz.

N-a fost niciun bombardament.

7 iulie 1942, duminică

Am interogat prizonieri, doi colonei – Siharulidze Galaction Lichici, georgian, șeful Statului Major al Diviziei 224 Infanterie Gruzinskaia.

A sosit cu noi Mareșalul.

La noi a sosit Arghir. Mi-a adus un cadou.

La ora 23.30 – bombardament sovietic.

8 iunie 1942, luni

Am lucrat la lucrarea asupra forțelor sovietice în Caucaz.

Bombardamente. Mereu. Mereu vin camarazii noștri din diferite puncte.

Arghir cu Drăncoi.

A plecat colonelul Keller și sonderfuhrerul la Varnata.

9 și 10 iunie 1942

Am lucrat la „Caucaz”.

11 iunie 1942

Am terminat lucrarea. Este bună, după aprecierea dlui colonel.

Lucrez asupra mobilizării sovietice.

Au sosit colonelul Rășcanu, Bicearov, Iliescu.

Despre Sevastopol foarte puțin pe lună, merge cam greu (637 ostași s-au pierdut în 7 iunie).

Bombardament ziua și noaptea. Spre ora 10.00-12.00.

12 iunie 1942

Am mâncat multă salată.

Am dureri de stomac. Seara n-am mâncat nimic, însă, în schimb, am băut două păhăruțe de țuică.

Am primit, în schimbul a 5 RM coguri, șocolată, săpun și o cutie de conserve.

Am făcut plimbare cu dl colonel și dl T. prin oraș. Am vizitat lagărul de prizonieri, unde colonelul Vailov, Romanov și alții fac interogare prizonieri.

Apoi am vizitat plantațiile de trandafiri. Am luat pentru amintire câte un buchet bun.

Căpitanul Arghir aflând că n-am „ruble” mi-a făcut cadou 300 ruble, din prada de război.

Prețurile aici sunt enorme: un ou 10 ruble.

În general, cu bani aci este greu de cumpărat ceva în afara plăriilor de vară ale cucoanelor, creioane (5 bucăți o rublă). Un tuns, ras și spălat – 10 ruble cu bacșiș.

Am avut noi dureri de stomac. Nu știu dacă trebuie să fac post și azi.

Noi primim masa de la popota ofițerilor din unitatea „Bogdan”. Hrană simplă, dar suficientă. Avem și desert: compot, prăjituri. Vin nu avem, țuică puțină.

În general, dorm bine, însă bombardamentul trezește mereu. Ieri a bombardat numai o singură dată, ușor. Am dormit bine.

13 iunie 1942

Lucrez asupra „Caucazului”, adică fac chestionar pentru clarificarea anumitor puncte. Se pare că sunt detașat la Statul Major al colonelului și nu voi umbla prin lagărele de prizonieri.

Starea de spirit bună. Nu m-am supărat, nu m-am bucurat niciodată, chiar pentru un moment. Raporturile cu toți ceilalți – corecte, aproape amicale.

Am trimis prin poștă scrisoare lui Nelly.

16 iunie 1942

Călătoria la Ialta (colonelul Ion., colonelul Alin, dl Trohani, dl Russo și eu).

Am pornit dimineața. Simferopol-Alușta-Ialta-Livadia. Vederile splendide. Am făcut ceva cercetări despre situație. Am trecut prin satul Kizil-Toș (Cianuri Kumen), satul natal al lui Djogar Sedemt. Am vizitat casa. Toți tătarii cu care am vorbit au ales foarte bine despre D.S. Am întâlnit mulți care au luptat sub ordinele lui. Sunt cântările în credința lui. Toți tătarii întreabă când vine în țară? Cred că D.S. vine numai atunci când poziția Turciei va rămâne dură.

Am făcut baie de soare și baie de soare la Ialta. Am mâncat la plajă. După baie am vizitat un sat, unde noi am avut baza. Am vorbit cu populația. Toți sunt strânși legal în Germania. Succesul Germaniei asupra tătarilor. Rușii aruncă proclamații „Evrei spite, tatarî – drojite, russkie terpite”⁶⁷.

Apoi am vizitat Livadia. Frumusețe.

La Alușta am vorbit cu mai mulți tătari.

La Gurzuf am vizitat „Casa lui Pușkin”, parcul, fântânile. Ne-a condus o duduie cu numele istoric Tineia, care a vorbit destul de bine limba germană. Drăguță.

17 iunie 1942

Cu dl colonel am vizitat Bahcisarai, iar apoi lagărul de prizonieri. Toți, unde lucrez - dl colonel Keller și dl sonderfuhrer, Iukșevici (sau Iașkovici).

⁶⁷ Nota noastră: din limba rusă – *Evrei, dormiți, tătari, tremurați, ruși, suportați!*

Am dat niște îndrumări. Am văzut pe mai mulți prizonieri răniți. Ei așteptau transportul Crucii Roșii. Tablou grozav.

18 iunie 1942

Lucrările de birou.

Am scris scrisoare Nellei. Am rugat pe dl colonel să dispună ca Usenko, care este undeva pe front (Dnipropetrovsk) să fie trimis la București și să aranjeze stupii.

19 iunie 1942

Lucrăm de la ora 6.00 până la 15.00, iar apoi de la 4.00 până la 9.00. Oboseală.

Azi colonelul ne-a făcut surpriză, ne-a luat după masă la Tolli. Concert tătăresc. Căntece și dansuri naționale. A fost bucuros. În concert mai multe motive asemănătoare cu cele ucrainene. Tot este ceva asemănare și în dansuri. Cine de la cine a furat? Au fost executate și dansuri moldovenești și ungurești.

A cântat o tânără și cântecul românesc „Pe Mureș”.

A fost un concert bun, care face cinste tuturor. Artiștii sunt formație sovietică. Unii chiar au făcut premiați de Stalin.

Seara, la „Radio Simferopol” au fost executate căntece ucrainene [ilizibil]. Se vede că germanii își dau seama de importanța poporului ucrainean.

Mulți tătari și tătăroaice pleacă în Guvernământ la muncă. Pleacă veseli.

Din lagăre se dă drumul ucrainenilor, basarabenilor etc.

La mine doarme căpitanul Arghir.

20 iunie 1942

Am lucrat până la 13.00, apoi am plecat cu dl colonel la poziții.

Am vizitat pe căpitanul Donici la Divizia 18 Infanterie. Am vorbit cu niște ofițeri. Se aud îngrozitor trageri de mitralieră, foarte departe artilerie și avioane. Teren muntos, sălbatic. Toți comandanții stau în bordei. Comandantul Diviziei 18, generalul Băltescu. Am vizitat apoi pe căpitanul Donici. Ne-am odihnit puțin. Am băut lichior. Apoi am plecat la Statul Major al Diviziei I de Munte. Artileria sovietică trage asupra avioanelor germane. Explozie asupra capetelor noastre. (Donici cu Șulu.)

În drum înapoi am vizitat pe colonelul Keller la Tolli.

21 iunie 1942, duminică

De la 6.00 până la 13.00.

Pentru noi nu sunt sărbători.

La masă dl colonel a spus grav: „Dl Cârlan și dl colonel Dobrescu să fie gata la ora 16.30. Vor primi misiune specială”.

La 16.30 am pornit cu mașina.

Bahcisarai. În loc să continuăm drumul spre Sevastopol pornim spre centrul orașului Bahcisarai, partea veche a orașului, care este situată pe vale, între stânci.

Mai mult ca două ceasuri ne-am uitat la turnul palatului, geamie etc., Ne conduce directorul muzeului. În poartă este gen. Rich Hefencum, forțele aeriene din Armata a II-a.

La întoarcere am văzut pe dl Keller. Am strâns prizonieri într-un lagăr pentru ruși. Aseara am raportat acasă. Misiunea s-a terminat.

S-a terminat un an de război. Cu această ocazie la masă colonelul a dispus să se deschidă o sticlă de șampanie. Noi patru: colonelul, Trohani, Rășcanu și eu. Am ciocnit pentru victorie.

22 iunie 1942

Am cumpărat cu 36,5 RM un „padul” de la asistența germană. Trec la carnetul gospodăresc. Înscriu acolo toate veniturile și cheltuielile.

Am primit scrisorile de la Olecika, Nelly, Varda, Gavriliuk. Sunt îngrijorat de chestia cu casa. Ce este? Nelly a scris vedere. De ce n-a scris mai precis?

Fig. 40. Hnat Porohivski, ofițer superior de informații, Crimeea, 27 august 1942.

23 iunie 1942

Călătorie la poziție. Am vizitat punctul de comandă al Diviziei 18 Infanterie. Am vorbit cu dl Marcel Ionescu.

Lumea vine, lumea pleacă. La noi la „Centru” timpul trece cu iuțeală. Am trecut pe la dl colonel Keller.

24 iunie 1942

Lumea (ai noștri) suferă de stomac. Anghiria. Am făcut demult injecția anticholerică. Am pus pingele la cizme: prețul 500 grame de spirt, pe care l-am obținut de la depozit.

Am vândut o sticlă cu rom german, 12 RM. Am vândut, fiindcă și am avut scăparea de Cerkaski, care ruga fiecare moment câte un pahar, până când n-a băut sticla.

25 iunie 1942

Nimic nou. Vorbim de lucru. Lucrăm. Am scris lui Rujtnovanu, acasă etc. Nu pot părăsi frontul. Lucrăm mult. Hrana proastă. Cred că am pierdut 5 kg.

26 iunie 1942

Lucrăm la „Rezervele sovietice”. Lucrez cu dl Trohani. O plăcere. Vorbim de albine, Olecika.

27 iunie 1942

Lucrăm 10 ore pe zi. Exploatăm interogatoriile. A luat masa la noi colonelul de Mare Stat Major Tăutu. I-am expus câteva idei despre situație, propagandă, politică etc. Om cu judecată foarte bună.

Dimineață a venit „Ivan”. N-a lăsat bombe.

28 iunie 1942, duminică

Lucrăm.

La masă dl colonel, care a fost cam supărat (el are întotdeauna vreo cauză pentru supărare), a spus: „La ora 3.30 să fiți prezenți”. Ordinul se referea la mine, dl Trohani și dl Russo, un tânăr foarte simpatic și mare admirator al lui Rommel.

Ne-am prezentat, „Vulturul” adică. Mașina a fost gata și am plecat pe drum spre Djankoi. Lângă Sarabuz am urmat direcția spre Eupatoria. Drumul bun, asfaltat. Pe alocuri a fost stricat, însă foarte practicabil. Într-un sătuleț, Dmitrovka, am cumpărat 10 ouă. La un sovhoz, care deservea în timpurile de pace *kurortul*⁶⁸ „Saki”, am cumpărat 6 verze, 30 kg ceapă (varza cu 2 ruble kg, ceapa cu o rublă kg).

În satul Dmitrovka populația face impresia că e bine hrănită. Copiii de la un an până la 12 sunt bine îngrijiți.

Am trecut prin „Saki”, stațiunea balneară de care am auzit încă în timpul țarului că este foarte bună contra reumatismului. Am văzut localul: el este împărțit în camere de lemn cu paturi. În cealaltă parte a fost sare uscată. Probabil, în timpul trecut și acolo era apă.

Am mers prin „casa” ce se întinde la cca 10 km și mai mult (între mare și lac) și am ajuns la Eupatoria.

Am cumpărat pentru mine 6 kg de *okuli* afumat, cu 5 ruble kg. Am mai luat pentru trebuința grupei 2 cantare și 15 kg de scunaria proapete (cu permisiunea comandantului german).

Am vorbit cu un pescar de *rîbzavod*⁶⁹: sunt 250 care se ocupă cu pescuitul peștelui sub control german. L-am tratat cu țigări.

Am vizitat orașul. Foarte drăguț. O mulțime de sanatorii. Plajă minunată. N-am făcut baie, fiindcă a fost prea târziu.

Am plecat acasă.

Seara Zaharko a prăjit 15 scunarii mari. Fiecare câte una. Țuică și vin. Am stat până la 12.00 noaptea. Locotenentul Cristescu (Rășcanu) nu știu de unde a luat un soldat din plutonul de propagandă, un cântăreț de prima clasă, care a cântat și la radio el ne-a cântat mai multe cântece italiene, române, ruse.

Pe neașteptate, am petrecut foarte bucuroși. Totuși, ne-am sculat la ora 5.00 dimineața.

29 iunie 1942

Am lucrat cu Trohani la comunicat.

30 iunie 1942

Lucrăm la „Rezerve”. Bombardamentul.

⁶⁸ Nota noastră: din limba rusă – stațiunea.

⁶⁹ Nota noastră: din limba rusă – fabrica de pește.

1 iulie 1942

Lucrăm. Colonelul a plecat la poziție. Sevastopolul este pe punct de cădere. Adică trupele germane au intrat (prin Buhta Severnaia), însă centura interioară se reține. Rușii luptă cu disperare.

Colonelul a adus pe un comisar politic. Măine îl vom interoga în chestii de înarmare și pregătire a Armatei Roșii.

La Simferopol mizerie. Lumea pusă la lucru, fără hrană. Toți vorbesc numai de moartea care îi așteaptă iarna. Bombardament grozav al aviației. Au căzut câteva bombe nu departe de noi. Nici nu știm de unde vin avioanele sovietice. Nu de la Sevastopol. Probabil, din Kerci, Euc. sau Tuopsk.

Germanii au, cred, sub Sevastopol, pierderi grozave. Trupele noastre de asemenea. Din unele batalioane germane au rămas numai 50 de soldați.

Cea mai mare pagubă – minele sovietice. La fiecare pas. Pe un metru pătrat se găsesc și 6 mine mici, fel de fel. Orașul Sevastopol nu există: ruine. Populația - în catacombe, tuneluri. Vom avea de furcă cu catacombele. Ca și la Kerci, unde catacombele și paza sunt acum ocupate de soldații sovietici.

Sevastopolul luat, cum spun telegramele. Nu înseamnă că lupta pe acest sector s-a terminat: acolo vom mai avea mult de luptat.

Noi vom avea mult de lucru, fiindcă acum vom avea mulți prizonieri interesați și îi vom exploata. Așa că timpul plecării acasă este așa de apropiat.

6 iulie 1942

N-am scris fiindcă am lucrat mult cu dl Trohani.

Vinerea trecută am făcut o mică plimbare la Sratu (2 km de Simferopol).

„Ștabul” are o mașină proprie ușoară, așa că noi doi (dl Trohani și eu) avem la dispoziția noastră o mașină drăguță. Șoferul rus, prizonierul Moskvici. Îi spune Alexei. Băiat simpatic. În general, noi avem la dispoziție numai 6 soldați români și pe „Zaharko”, pe care aci îl cheamă Efrem, dar prizonieri avem o mulțime: un locotenent-colonel din Marele Stat Major (Șeful Statului Major din Divizia 224 Gruzinskaia), un profesor azer, un inginer Petrica, din Basarabia. Ei lucrează hărți, scheme etc. Petrica face extrase din interogatorii. Mai avem un comisar sovietic, Hasparov. Apoi 6-7 prizonieri.

Zilele trec cu muncă și nici n-am observat a trecut vara. Mă scol la 5.30-6.00. La 7.00 la birou. Dl Trohani se scoală și mai devreme. Echipa de ofițeri pleacă la 6.00 în lagăre (colonelul Pavlov, căpitanul Zelenii, căpitanul Iliescu, Oroș, Bocearniev, sonderfuhrerul dr. Lurnet). Noi lucrăm la prelucrarea interogatoriilor. Trimitem la București, la Corpul I, cu AUKII etc.).

Repaos până la 16.00. Muncă până la 20.00. Masa până la 21.00. Suntem toți oboșiți. Locuiesc peste drum. Imediat mă culc. Și așa în fiecare zi.

Avem echipe la Djankoi, Feodosia, Kerci, Tolli, Sevastopol.

Avem lucru mult. Una alta.

9 iulie 1942

Duminică am plecat cu dl colonel, dl Trohani, la Sevastopol. „Vulturul” merge bine. La volan Ilie, cunoștința noastră.

Fig. 41. Promontoriul din stânga Bateriei 35 Sevastopol. Se distinge discontinuitatea și deschizătura grotei de după care partizanii sovietici au deschis focul împotriva unui soldat german. Pe mare vedete italiene, 9 iulie 1942, foro N. Trohani.

La Sevastopol locul se prezintă ca o ruină în plin sensul acestui cuvânt. Dacă au rămas o sută de căsuțe risipite prin mahalale este mult. Restul nici casele. Numai pietrele. Populația iese din *pescere*⁷⁰ și umblă fără niciun rost prin ruine.

Cu toate că am văzut Sevastopolul acum mai bine de 30 de ani, n-am uitat poziția lui: dealul, râpile, sunt în partea centrală și de vest ceva mai neted. Dealurile în jurul Sevastopolului și în partea de vest sunt grozave, drumurile goale de vegetație.

Pe drumurile înguste, pe marginea râpilor cu greu l-am găsit pe căpitanul Arghir. L-am găsit acolo și pe Dimitriu (Popa Lapte), un locotenent în rezervă cu care am locuit la Maiaki iarna trecută.

Ne-am ales câte o pușcă mitralieră. Armă foarte bună, cu încărcător cu 71 cartușe. Tragerea e automată. Numărul armei mele 3645 (la Kerchi am luat pușca-automat nr.). Tot acolo am luat două săbii. Așa că sunt înarmat bine.

⁷⁰ Nota noastră: din limba rusă – *peșteri*, *caverne*.

Am plecat la Hersones, unde sub teren, în peșteri, sunt încă câteva mii de partizani.

Descrierea peșterilor nu pot face, n-am timp. Însă spun că, din întâmplare, 7 comisari cu două femei și-au schimbat locul lor și s-au adăpostit. Înarmați cu puști și mitraliere, condus de căpitanul Arghir, în dorința de a fotografia locul Bateriei 35, unde este perimetrul galeriilor, m-am apropiat la cca 25-30 de metri de adăpostul celor 7 oameni. Întâmplarea însă a făcut ca ei au fost nevoiți să tragă la început într-un soldat, care, rănit la braț, a căzut în apă, chiar lângă gaură (intrarea) de unde ei trăgeau. Atunci, de la mal, a început să tragă mitraliorul german.

Având în vedere acestea, a parvenit situația tragică. De sus s-au aruncat și grenade. Unul din comisari, înarmat cu revolverul, a atacat pe soldatul german rănit. Lupta între ei s-a desfășurat în apă. Soldatul rănit a luptat cu comisarul, însă ar fi pierit dacă sublocotinentul Buzianu din echipa lui Arghir, și un soldat din echipa lui, nu s-ar fi apropiat din față și n-ar fi tras în comisar. Condițiile pentru tragere au fost foarte grele, fiindcă comisarul a făcut tot posibilul pentru a se acoperi cu soldatul german, însă bravii noștri au făcut 8 trageri și toate gloanțele de la distanță de 10 metri au nimerit în comisar. Apoi, acești ofițeri, conduși de căpitanul Arghir, au scos pe neamț cu frânghia. Atunci, soldații germani au aruncat mai multe bombe în groapă și toți cei care au fost înăuntru au fost omorâți. Au fost trimiși în groapă prizonierii și au scos actele, armele etc.

Fig. 42. În jurul Bateriei 35-Sevastopol se așează mitralierele contra partizanilor agresori. Se disting V. Palius, H. Porohivski și V. Dudnicenko, 9 iulie 1942, foto N. Trohani.

Pentru imprudența sa și mai mult din amicitie, căpitanul Arghir mi-a dat binoclul, luat de la un ucis. L-am luat, l-am spălat și l-am întrebuințat.

În același timp, îndealungul mării, pe distanța stâncoasă de 300 de metri, pe un carniz ca 10-15 metri asupra mării se cățarau cei care au reușit să fugă din peșteră, scăpând din peșteră, scăpând de gloanțele comisarilor. În prezența noastră veneau cca 60 bărbați, femei. Istoviți. După un drum de cca 300 de metri, în care fiecare pas a putut costa viața, ei veneau pe stânca asupra căreia au fost germanii. A fost nevoie de a-i trage cu frânghia sus, fiindcă altă posibilitate n-a fost de a urca.

Sus ei au fost ușurați de acte, de bani, ceasornice etc. și trimiși la o îndepărtare de 300 metri de la mare.

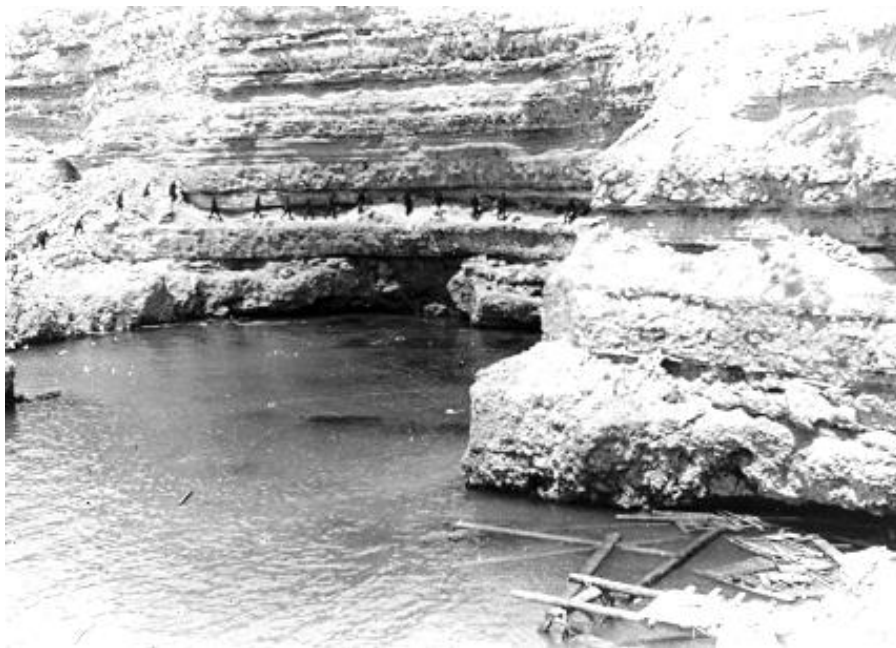

Fig. 43. Partizanii sovietici din grotle de sub Bateria 35-Sevastopol se îndreaptă spre locul de unde vor începe a se cățăra pe litoral pentru se preda, 9 iulie 1942, foto N. Trohani.

Cei de origine evree au fost împușcați imediat, iar cadavrele aruncate în șanț, la 10 metri de poziție. Unde aruncai privirea – cadavre: pe mal: în putrefacție, în apă: goale, dezbrăcate, îmbrăcate. Cadavre grozave: albe, umflate. Nu găsești direcție în care ochiul ar fi putut să se odihnească. Au venit și vedetele italiene. N-au tras, ci așa au umblat în fața peșterilor, la oarecare îndepărtare.

S-a produs în peșteră o explozie enormă. Nu se știe ce s-a întâmplat. Colonelul a fost adânc impresionat, dezamăgit de cruzime, de conducerea ostilităților, care nu dădeau rezultat frumos, fără sânge, fără urmărire. El crede că

dacă s-ar fi combinat amenințările cu promisiunile de garantare a vieții și bun tratament, toți acești comisari, persoane de comandă (generali, *kombrizi*⁷¹ etc.) s-ar fi predat și noi am fi avut material bogat pentru studiul forțelor inamice, care este scopul nostru principal.

Am luat 4 răniți din cei scăpați și am plecat la Sevastopol (3 mașini). Am predat 2 răniți la spital.

Am mâncat la căpitanul Donici, numele căruia, mi se pare, este Didusenکو sau Diducenko. Ofițer activ, tot la SSI.

Colonelul n-a putut mânca: țuicuță și o bucățică de pește sărat. Eu am mâncat fără mare poftă, dar am mâncat și carne.

Fig. 44. Predarea partizanilor sovietici din grotle de sub Bateria 35-Sevastopol, la care a asistat și H. Porohivski, 9 iulie 1942, foto N. Trohani.

Inima mea este ca piatra. Privesc cadavre, răniți, suferinzi ca obiectele. Maiorul, care n-a putut mânca nimic, nu poartă alte sentimente decât silă. Așa de la Kerci, unde am văzut mormântul a 123 de nemți, care, căzând prizonieri la sovietici, au fost chinuiți în mod grozav. Le-au tăiat urechile, nasul și i-au omorau încet, prin lovituri de paturi. Și unii și alții au devenit nebuni cu această luptă. „Nebunie” – spune dl colonel. Nu vreau ca sentimentele care privesc aceste procedee, această nebunie să intre în mine.

⁷¹ Nota noastră: din limba rusă – *comandanți de brigadă*.

Colonelul l-a luat pe căpitanul Arghir în echipa lui și i-a făcut muștrarea că se amestecă în treburile care nu intră în sfera activităților noastre. Iată cum, în liniile generale, se prezintă locul acesta tragic.

19 iulie 1942, duminică

Pe neașteptate, am botezat un copilăș.

Când ieșeam dimineața din curtea *haziaikăi* la care stau, dl colonel m-a întrebat dacă eu nu voi primi invitația de a fi naș la o femeie săracă. N-am spus nici nu, nici da. La ora 12.00 am fost chemat în curtea unde aceiași *haziaika* iar m-a întrebat și a repetat invitația. Am întrebat pe soldați și ofițeri cine vrea, însă *haziaika*, pe care o cheamă Maria Alexandrovna, a spus că vrea să fiu eu. N-am putut refuza. Am pus locotenentului Relu ca să pregătească 0,5 l de spirt, o pâine și o cutie de conservă. Am luat mașina și cu nașa, copila și încă o femeie, care a ținut pe copilă, am plecat la biserică. O oră am așteptat până când s-a terminat serviciul divin. Apoi, mai mult ca o oră a durat procedura. Au fost mai mult ca 50 copii. Copii de la o lună până la 6 ani. Nașii – aproape toți ostași români. Un sergent - al 32-lea copil.

Procedura botezului a fost specială. 50 sau mai multe perechi stând în șir au ținut pe copii în brațe. Copiii mai mari au stat pe scaune. Toate ritualurile se făcea așa, ca de exemplu, preotul trecea de la pereche la pereche, întrebând numele copilului și executând ritualul miruirii, apoi ritualul tăierii șuviței. Copiii n-au fost băgați în apă, ci pereche după pereche treceau lângă vasul cu apă și preotul îi stropea pe copii. Apoi a fost foarte interesant când în jurul altarului mergeau de trei ori o mulțime de perechi. Procedura a durat mult. Copiii zbierau foarte tare. *Krestnița*⁷² mea, Elizaveta, n-a plâns. Are 5 luni. Drăguță.

Am plătit preotului 50 ruble, am dat *mamașkăi*⁷³ 50 de ruble, am cumpărat lumânări de 30 ruble. Am dat săracilor 100 de ruble. Am cumpărat cruciuliță de 3 RM. Am adus pe mica și nașa acasă și am plecat la masă. Nici nu știu dacă mama micuței a mâncat ceva. Am trimis cu Zaharko vodka, pâinea, conserve și ceapă. La ora 7.00 am fost invitat cu nașa, soțul ei și cu doamna care m-a ajutat. Am băut câte un păhărel cu țuică. Am stat o jumătate de oră. Vorbeam de una alta. Mi se pare că fina mea este Elisabeta Țisebska. Tatăl în Armata Roșie, ucrainean. Mama și ea ucraineană. Săraci.

Colonelul nostru este avansat la colonel plin. L-am felicitat.

⁷² Nota noastră: din limba rusă – *finuță*.

⁷³ Nota noastră: din limba rusă – *mămicii*.

20 august 1942

Am venit la unul în birou. Dl sonderfuhrer Baron von Hocstidter. Vorbisem de una alta. A venit dl colonel. A dat ordin și noi am luat câte un pahar cu rom și vin. Dl colonel a vorbit mult, eu traduceam. Ne-am despărțit de sonderfuhrer cu cele mai bune sentimente. M-a invitat la el.

Viața noastră merge monoton, însă cu muncă. Nici n-am observat că iulie este aproape pe la sfârșit. Măine scriu Olguței. Să fie fericită. Ea este singură la noi.

La masă a fost colonelul Hunig, Comand. Infanterie al Diviziei 4 Vânători. Vultur. Om plăcut și foarte brav. Are Crucea de Fier, Clasa I și II. Ne-am despărțit foarte bine. Ei au plecat la luptă contra partizanilor.

Fig. 45. Colonelul Ion Lissievici (*Vulpescu*), șef al Eșalonului Mobil în 1941, subdirector al SSI din 1942, URSS, 23 iulie 1942, foro N. Trohani.

26 august 1942, duminică

Săptămâna a trecut ca un fulger. Muncă, muncă și muncă. Dl colonel a plecat la Tighina. Dl Cârlan conduce întregul aparat răsfirat pe întregul front. Eu activez în calitate de ajutor. Colaborăm în modul cel mai perfect. Am ajutor direct pe căpitanul Cucu. Sub ordinele lui sunt tehnicienii:

- 1) un colonel din Marele Stat Major, Galaction Sihaidze, un georgian, care lucrează la noi mai mult de două luni;
- 2) inginerul Țafar Trezade, un azerbaidjan;
- 3) Petrică Beleavciniv,

4) inginerul Casariolian, care și el este prizonier,
5) învățătorul Gavril Sorbeu;
6) Kuzmin Pavel, un bătrân (47) care a fost mobilizat pentru muncă și a căzut prizonier; el este din Eupatoria, are familia acolo; ajută la interogarea prizonierilor în lagăr;

7) avem un comisar Hasparov Vladimir, care este sfetnicul meu în chestii de Transcaucazia.

Toți ei au birourile aparte, așa că nu sunt pe la biroul nostru și tot ce trebuie le trimitem prin căpitanul Cucu sau personal.

Apoi sunt prizonierii:

- 1) un bătrân din Kazan, absolventul Școlii Înalte, Ceitenaud Abdul;
- 2) maiorul Sadovnikov Nikolai, din Statul Major al Armatei Primorsk;
- 3) locotenent-colonelul Maslov Evgheni, inginer;
- 4) Pivovarov Grigori, agronom;
- 5) *voentehnik*⁷⁴ Antil. Sirota Bold.;
- 6) felcerul Ekaterina Sciliskova;
- 7) mai avem un Ivanov din Belgrad, care tot a lucrat la noi (prizonieri).

Toți patru consultații tehnice. Mai avem pe cei 5 șoferi ruși prizonieri.

Șoferul nostru (al dlui Cârlan și al meu) este un Alioșa, din Moscova. Un băiat simpatic. Mereu cântă când conduce mașina. Dacă vede fetețe drăguțe le spune câte un cuvânt.

Soldații noștri 5 și Zaharko.

Ieri toți ofițerii au plecat la Ialta, ca să facă baie. Vor reveni azi pe seară. Dl Cârlan și dl Relu au plecat la Sevastopol. Am rămas singur. Am făcut baie de soare între 7.30-9.00, apoi am dat permis ca 10 prizonieri să plece la biserică. Îi conduce șoferul Olteanu. Iar Zaharko, care în afară că ne servește masa, ceai etc., se crede mare detectiv, a plecat ca să-i supravegheze și el. Au iscălit hârtie că nu fug. Cred. Unde să fugă?

Aștept revenirea dlui colonel. De asemenea, nu este exclus să vină și dl colonel Lissievici cu Statul său Major. Om bun.

De câțva timp am durere cu partea dreaptă a stomacului. Nu cumva să fie apendicita.

Sonderfurher Launest - bolnav la spital. Alt sonderfuhrer, Iaskevici, a plecat și el ca bolnav la București.

Colonelul Keller, locotenentul Zaraf, căpitanul Donici, colonelul Romanov, căpitanul Arghir au plecat în concediu.

Activitatea echipelor de interogare - cam micșorată, însă mai avem mult.

Ce liniște în curte. Au mai rămas câțiva soldați și prizonieri, dar nu se aud.

De la 11.00 până la 12.00 iar fac baie de soare. Mai multe odăi în care suntem (colonelul, Cârlan și eu) n-au soare până la ora 16.00-17.00. În odăi este frig. Am tușit. Acum iau în fiecare zi câte una-două băi. Mă simt mai bine.

⁷⁴ Nota noastră: din limba rusă – *tehnicianul militar*.

1 septembrie 1942

Mai mult de o lună n-am scris nimic. N-am avut timp, însă și evenimentele au fost de unică importanță.

Revăd acum evenimentele acelea.

A revenit la timp dl colonel.

Dl Cârlan s-a îmbolnăvit. A stat o săptămână în pat, iar apoi a plecat cu „M”-ka la Golta, de unde la București.

Dl colonel m-a însărcinat cu conducerea întregului aparat: exploatarea și redactarea informațiilor, conducerea administrativă a vieții noastre, controlul activității atelierului de reparație, controlul magaziei, controlul gărzii, prizonierilor etc. În general, n-a rămas nicio ramură a activității pentru care eu n-aș purta răspunderea. Multe necazuri mici, prin care trec odată cu supărare, odată cu râs.

Am expediat pe maior Ioanovici la Krasnodar; căpitan Donici la Kerci; căpitan Zelui la Kerci. Am rămas puțini ofițeri: colonelul Keller, locotenentul Svințov, sublocotenentul Bradea, locotenentul Răscănică; sergentul Bălărescu, caporalul Tălpeanu, soldatul Stoica, soldatul Haiducu, soldatul Bezpalii.

Mai avem prizonieri atașați la „Centrala” noastră: colonelul Sihamlidze, soldatul Safarzade, inginerul Beleavcin, inginerul Sivta, locotenentul Bezpalov, locotenentul Sofronov, soldatul Paișin, soldatul Leapin, comisarul Hasparov, șoferul Gică, șoferii prizonieri Nivcikov, Koniulov Viktor, Alioșa Selezniiov, Petrenko Mihail. Mai avem pe TTR Krach, translator de română-germană.

Fig. 46. De la stânga: Hnat Porohivski, Liliana și Nicolae Trohani, Herson, la mormântul lui Emanuel Rosetti, 30 iulie 1942, foto N. Trohani.

Primim multe radiograme. A fost foarte activă viața noastră din punct de vedere al legăturilor cu nemții. Am vizitat în diferite chestiuni pe Main Rizen, maiorul Star, căpitanul Feist. Am avut mai multe întrevederi cu amicii mei Baron Hochentetter, căpitanul Hausmann (dl Dopler) Columbus. Veneau pe la noi, luasem câte un pahar de vin.

Fig. 47. Intrarea Maură a palatului Voronțov, vizitat de H. Porohivski și camaradul său N. Trohani, 1942, foto N. Trohani.

Hausmann mi-a adus niște doctorii. Foarte bune pentru stomac.

Ne-a vizitat în mai multe rânduri maiorul Tilp, sonderfuhrerul Faltfein, sonderfuhrerul Vernicht, locotenentul Wolfet.

Am făcut cunoștință cu șeful Poliției din Crimeea, Alveusleron (conte, fostul adjutant al lui Himmler), cu inspectorul Poliției din Crimeea, un ins din emigrație, Bogdan (Fedorov numele conspirativ), cu polițmeisterul din Simferopol etc.

Am vizitat aici mai multe instituții germane „Wiko”, Ostkomendatur, Compania de propagandă. Tot, mici certuri, mai cu seamă, în legătură cu eliberarea unor prizonieri, pe care dl colonel, prin bunătatea lui, eliberează din lagăr.

În același timp, am lucrat la redactarea informațiilor procurate de la prizonieri, redactarea răspunsurilor la diferite întrebări de la București, Eșalon etc.

Am făcut mai multe anchete referitor la neregulile din atelier etc.

Colonelul muncește mult în chestii de serviciu. Compune tabele de declarațiuni, adrese de băți, redactează radiograme la București, Odessa etc.

Am ajutat populația prin procurarea lemnului, roșiilor, cartofilor etc.

Am făcut mai multe călătorii cu dl colonel în regiunea pentru studiul situației.

Am făcut o călătorie de studiu la Ialta, Simeiz.

Asta a fost o călătorie foarte plăcută. De la „Vultur” au fost colonelul Keller, o cunoștință a dlui colonel și eu. A fost duminică, 23 august, dimineața. Drum Simferopol-Alușta-Livadia-Limeiz. Drumul splendid, însă din cauza serpentinelor sau din cauza că noi n-am mâncat nimic, toți, cu excepția dlui colonel Keller, s-au îmbolnăvit boala de mare. Nu prea, dar totuși am simțit un nod în gât. Doamna era gata să verse. Dl colonel și el a devenit alb. Am oprit mașina de câteva ori.

La Ialta am căutat casa lui Varda. N-am găsit, cu toate că am căutat casa unde a locuit.

Am pornit prin Livadia (drumul de jos) spre Simeiz. Ce vederi minunate, ce vegetație! Ne-am oprit la Palatul lui Voronțov. Dl K. Ne-a fotografiat.

Fig. 48. H. Porohivski (al doilea din stânga) în curtea bisericii Ekaterinskaia, Herson, 30 iulie 1942, foto N. Trohani.

Prin Alupka am ajuns la ora 14.30 la Simeiz. Ne-am oprit în casa cunoștinței dlui colonel Harum Siline. Am băut ceai și am plecat la mare. Am cumpărat și am trimis acasă niște pește scrumbie. La mare am fost până la ora 18.00. Apoi am vizitat puțin orașul și întreprinderile. Am vizitat moscheia. Am cumpărat castraveți.

Acasă am găsit o cină foarte bună. La masă s-au așezat Harum și cuzina ei și noi patru (și Ilie). Am mâncat și am băut bine. Apoi am plecat în vizită la alte cunoștințe ale dlui colonel.

Noaptea minunată. Lună plină. Am stat vreo două ceasuri pe veranda casei unde am dormit și am gândit față de această frumusețe despre viața necrezută a omenirii. M-am dus la culcare la 12.00 noaptea. Am dormit bine.

M-am sculat la 6.00 dimineața. Am băut ceai și după călătoriile în care am făcut cunoștință cu niște nemți din Ostkomendatur și din [ilizibil] iar am plecat la mare. Marea era agitată. Am stat de la ora 9.00 până la ora 12.00. M-am pregătit bine. Colonelul și D.K. povesteau diferite fapte din viața lor. Înotam, ne distrăm. Harum și cuzina ei, Tatiana, destul de simpatică, luau baia la vreo 200 metri.

După baie am luat masa ca și ieri. Eu am dormit vreo 9 ceasuri, iar apoi ne-am luat rămas bun de la Tania, Harum Silme, cuzina ei și am plecat.

Am strâns material bogat despre viața tătarilor în partea din Marea Neagră, despre planurile unităților germane, despre perspectivele materiale etc.

În drumul înapoi a suferit boala de mare numai Harum. Eu m-am simțit bine. A fost seara. Soarele și norii făceau din această regiune minunată o vedere grozav de frumoasă și câteodată grozavă.

De la Alușta până la Simferopol, la fiecare pas câte o patrulă română. Ce s-a întâmplat? Ieri, adică duminică, probabil, după trecerea noastră, partizanii au atacat un tren german, omorând și rănind pe câțiva soldați.

Trupele române, începând de la 12 iulie, luptă contra partizanilor, însă biruiesc greu: izgoniți din un loc, ei, prin păduri, prăpăstii, stânci, apar în altul sau chiar revin la locurile lor.

În orașe populația suferă mult lipsa de alimente. Iarna va fi geroasă. Dacă nu va fi schimbat procedeul economic german – vor muri cel puțin 50%. Acest lucru și cu tătarii de la mare. Ei n-au pâine sau primesc rații foarte mici. Dezastru va fi.

Partizanii jefuiesc satele, iau oi, vite. Cei de la București cred: „Crimeea luată – acolo e pace!”. Nu este așa. Lupta continuă, iar toamna putem aștepta evenimente și mai grave.

Dl colonel a plecat la Rostov. Întreaga răspundere cade pe capul meu. Trebuie să fie multe aranjate. Până când am scos aceste notițe au venit două radiograme, a trebuit să fac mai multe dispoziții.

Croitorul face pentru mine un pardesiu.

Cer comunicare de la București. Sevastopol. Apoi trebuie să trimit cisterna la Odessa. Trebuie să ne pregătim pentru plecare și așa mai departe.

Lucru important și fără importanță, dar cere timp și nervi, fiind S. Verima din prizonieri, alte rele, hoți.

Am vorbit cu dl colonel. Nu este chip ca eu să mă duc la București nici în 2 octombrie. El propune amânarea. Nici nu știu ce mai fac. Aștept când vine dl Cârlan. Ce aduce el în chestia din casă. Atunci hotărâsc.

10 septembrie 1942

Dl colonel a venit și a plecat la 9 septembrie 1942, de data asta spre Novorossiisk, iar eu am rămas cu bucluc pe cap. Trebuie să pregătim pentru plecare magazia, atelierul, cancelaria. Cu asta ne ocupăm. Ieri a sosit din Sevastopol Bradea. A adus cauciucuri etc. Azi iar a plecat pentru a aduce autocamioneta. Avem și o NKVD-istă, Lidia Krapivniția. Am luat-o de la Sevastopol și trimitem la Novorossiisk.

Timpul trece, dar tot cu fleacuri. Am scăpat de haturai. Avem și trei partizani. De asta nici nu știu cum să scap. (Pentru a aminti.)

Am făcut din foaia de cort un *plaști*⁷⁵ cu capișon. Bun contra praf și contra zăpezii. Am plătit 350 lei (foia de cort am adus-o din Kerçi, am spălat-o însă bine).

Inventar pe ziua de 10 septembrie 1942: 1) veston vechi - 1; 2) veston nou, de tip soldat - 1; 3) cămașă de tricotaj cu epoleți -1; 4) pantaloni vechi - 1; 5) pantaloni galbeni - 1; 6) cămăși haco - 4; 7) cămăși de noapte - 2; 8) izmene scurte - 3; 9) izmene lungi - 1; 10) prosop - 3 (unul din casă, 2 cumpărate în Odessa); 11) cearșaf - 2 (unul rupt); 12) față de pernă - 1 (am cumpărat); 13) pături de bumbac - 2; 14) manta - 1; 15) *plaști* din foaie de cort - 1 (am făcut); 16) *plaști* din gumă - 1 (captură); 17) cizme (de acasă) - o pereche; 18) bocanci (cadou) - o pereche; 19) kraghi - o pereche.

Sunt destul de bine echipat pentru timpul de toamnă, pentru iarnă - nu. Păturile sunt slabe. Nici două odată nu vor fi suficiente pentru căldură.

23 septembrie 1942

Între timp a venit dl colonel, iar apoi a venit și dl maior Cârlan. Așa că am scăpat de griji și de răspundere. M-am odihnit sufletește și chiar din punct de vedere fizic. Tot mă scol la ora 6.00 dimineața, însă mă culc după masă pentru o oră, iar seara mă duc acasă la ora 22.00.

Dl colonel a plecat la Tighina, rămân cu dl colonel Horig, un ofițer foarte bun și foarte simpatice. Cunoștința și amicul vechi al dlui colonel Palius.

Au fost vizitatori; căpitan aviator din Rostov, apoi căpitan de geniu din Odessa. Au vizitat Ialta etc.

Am reparat cizmele. Am făcut o pereche de pantofi de casă.

⁷⁵ Nota noastră: din limba rusă - *pardesiu*.

Din o foaie de cort am făcut pantaloni, căptușiți cu stratul gros din pantaloni galbeni, pe care i-am primit de la serviciu (nr. 5 din tabel).

Ciaghi am cedat dlui colonel, fiind prea mari și groase pentru mine. Am primit peste câteva zile bocanci. Buni, dar foarte grei, însă m-am obișnuit. Nu prea merg bine cu molitiere, însă la nevoie pot umbla. Așa că acum sunt mai liniștit în ceea ce privește încălțăminte.

Rășcanu a plecat luni, 21 septembrie, în concediu. A plecat cu avioneta noastră avan cu ținta București, însă din Odessa a trimis telegramă că s-a îmbolnăvit din cauza avionului și continuă drumul cu trenul.

Prin Rășcanu am trimis acasă o cană de scoici. Frumos făcută, însă nu știu cum ajunge acasă. Am rugat pe Rășcanu ca să facă vizită familiei. El face, fiind un om foarte conștiincios, ce a promis face.

Am primit de la dl colonel un cadou: inelul de argint cu placa de aur cu harta Crimeei. Inelul este făcut după comandă, are inițialele „I.P.”.

În Simferopol este greu cu cumpărăturile: nu este nimic de cumpărat în afară de nasturi și tablouri, iar apoi banii nu prea au valoare. Toți furnizorii - niște cămătari, cizmari, bijutieri, sunt plătiți cu țuică. Sovieticii au fost foarte obișnuiți cu băutura. Ei beau spirt fără a clipi din ochi. Mulți sunt alcoolici.

Fig. 49. Locotenent-colonelul Hnat Porohivski, Crimeea, 27 august 1942.

Am comandat o valiză din piele de porc. Apoi noi am primit din Novorossiisk. Lucru - țuică. Voi avea două valize: una luată de acasă, alta făcută aici.

Am nevoie de două valize, adică am avut, fiindcă trebuie să transport mantaua, două pardesiuri (unul din brezent, altul din cauciuc), două păături, un veston și pantaloni, bocanci etc., așa că, cu o singură valiză, nu pot călători cu lucruri bine împachetate. M-am pregătit pentru plecare. Rufele sunt spălate, haine pregătite. Am primit mandat de la Nelly – e foarte bine.

Ne ducem în direcția Mării Caspice. Dl colonel, care a fost în Nord Caucaz, spune că tot ceea ce noi am văzut aici (bombardamentele etc.) sunt „floare la ureche”, în comparație cu ce vom găsi acolo. Bombardamente încontinuu. Partizani în masă. Acolo trebuie să fim cu patru ochi.

Nu face nimic. În ferma credință că Dumnezeu nu mă va lăsa, merg la luptă contra celor care au proclamat că nu există Dumnezeu. Să ne ajute Dumnezeu în lupta contra celui care încerca de a face din om un animal fără suflet, fura credința în Dumnezeu.

2 octombrie 1942

În 10 zile nu s-a întâmplat nimic important.

Rășcanu a plecat în concediu. A pornit cu „Zmeul” nostru, însă la Odessa a renunțat la avion și a plecat cu trenul, pierzând două zile.

Ne-a vizitat căpitanul Opran și adjutantul. Ei ne-au povestit despre Rășcanu.

A plecat la București Cristescu. Prin el am predat scrisoarea cu 5.775 lei (3.000 pentru Varda, restul pentru săracii din Crucea de Piatră), un pachet cu album, un pachet cu lucruri manuale de care n-am nevoie și mașina de scris.

Dl colonel a revenit. Noi lucrăm asupra industriei din URSS. Așteptăm punerea la punct a mașinelor. Atunci plecăm. Se pare, prin Rostov, fiindcă prin Kerchi este foarte greu din cauza bombardamentelor aviației sovietice. Zilele acestea acolo a fost omorât colonelul Kraus, comandantul Diviziei de Cavalerie (loțiitorul). Partizanii (sau, mai bine zis, resturile soldaților sovietici) au omorât pe colonelul Carp și patru ofițeri, când ei mergeau cu mașina pe un drum din Kuban. Simferopol n-a fost atacat demult, însă Ialta, Feodosia și Kerchi sunt mereu bombardate.

M-am fotografiat, am ieșit prost.

Sunt gata pentru plecare. Azi am termenul cu casa, probabil se amână.

N-am frică că vom pierde casa, ci am frică că războiul va fi pierdut. Fără casă eu îmi găsesc mijloacele de trai, însă dacă Germania va pierde războiul, voi pieri și eu. (Convorbirile cu sonderfuhrerul Faltrfein, sonderfuhrerul Baron Hondertidter, maiorul Stroil etc.)

Eu am, din acest punct de vedere, presimțiri grele. Mi-am făcut însă datoria, exprimând sincer și cu un curaj mare părerile mele atât la Viena, cât și la București.

Hitler a spus la 30 septembrie 1942 că ofensiva, după ocuparea Stalingradului, va fi oprită, pentru organizarea spatelui fronturilor. Cred că forțele, trupele germane au slăbit, iar sovieticii fac rezistență grozavă. Mereu trec la contraofensivă, contraatacuri. În același timp, mi se pare că Germania are frică de frontul al doilea și trupele cele mai bune (SS) sunt trimise în Vest.

Spatele frontului german este în stare foarte grea: populația, neglijată, în preajma foametei, măsurile autorităților germane sunt stupide, absurde sau, cel puțin, așa par populației. Populația urăște pe germani. Ferească Dumnezeu vreo retragere mai serioasă!

În Munții Crimeei partizanii luptă.

Avioanele sovietice zboară mereu asupra munților și satelor învecinate. Populația are frică că sovieticii vor lua în posesie Crimeea. Sovieticii răspândesc fel de fel de zvonuri: „Evrei spite, russkie jdite, tatarî drojite!”. În Simferopol au fost omorâți 17.500 de evrei (bărbați, femei, copii). Război grozav. Grozav din cauza *ozverenie*⁷⁶ unora și altora. Greu pentru un om cu inima moale.

4 octombrie 1942

Eu și dl colonel vom pleca la R/D.

Pentru a mai face încă o binefacere a oamenilor din curtea unde noi am stat, adică locuințele noastre particulare (biroul fiind în curte separată), am hotărât cu dl colonel, ceea ce a fost și dorința D-Sale, ca să aducem lemne, cel puțin, pentru cei mai săraci.

De dimineață, eu, cu patru ingineri, cu 12 prizonieri (8 ofițeri și 4 soldați), am pornit încet spre pădure. La 20 km de Simferopol ne-am abătut spre comuna Tavel, unde *obiezdcik*⁷⁷ ne-a arătat locul unde putem lucra. Dat fiind că partizanii au fost în apropiere (1-3 km), noi am pus doi prizonieri, cu mitraliere „PPS”, la pândă, iar restul s-au apucat la muncă. La prânz le-am dat câte 300 grame de pâine, jumătate de chefal și două mere și un păhărel cu țuică. Numai eu singur am fost „cuminte”.

Ziua a fost minunată. Frumos a fost. Eu m-am așezat pe o *sidenie*⁷⁸ scoase din mașină și am gândit: cum este soarta oamenilor și, mai cu seamă, sufletul lor. Nu demult, acești oameni, dacă m-ar fi luat prizonier, mai mult ca sigur că m-ar fi omorât, însă acum, singur, în pădure, printre ei, chiar nu departe de partizani, m-am simțit nu numai în siguranță, ci am avut și starea de spirit de deplină liniște și mulțumire. Eu am fost sigur că dacă partizanii ne-ar fi atacat, toți acești prizonieri ar fi luptat contra lor și m-ar fi apărat până la ultimul om.

Cu gluma, cu bandari, noi am tăiat cca 10 metri cubi de lemne, le-am încărcat și am pornit spre casă, prin Tavel. În această comună am avut trei prieteni: ei au fost aduși la Simferopol ca partizani. Neștiind limba, neputându-se justifica, ei au fost în pericol de a fi împușcați. Din întâmplare, i-am văzut, am vorbit și am căpătat ferma convingere că oamenii nu sunt vinovați, sunt victime ale unui denunț, fiindcă au predat în mâinile autorităților germane pe un adevărat partizan. Acest anunț a survenit când poliția germană a plecat și a intrat poliția română. Jandarmii, primind

⁷⁶ Nota noastră: din limba rusă – *sălbăticiie, abrutizare*.

⁷⁷ Nota noastră: din limba rusă – *paznic, supraveghetor*.

⁷⁸ Nota noastră: din limba rusă – *scaun, banchetă*.

anunț, n-au gândit mult, ci i-au trimis la Simferopol, ca să fie predați ca partizani poliției germane SD. Ești partizan – ești executat. În acest moment când ei au fost duși la SD am intervenit eu, i-am luat sub ocrotirea Serviciului nostru, iar apoi am cercetat și am raportat dlui colonel, care a adoptat punctul meu de vedere, lăsându-mi libertatea pentru aranjarea și găsirea soluției acestor oameni. Ei au stat la noi 7 zile: au spălat rufe, măturau curtea etc. I-am trimis la baie, le-am dat săpun etc.

În ziua când formalitățile au fost gata, fiindcă eu m-am străruit ca oamenii să nu fie deranjați și pe urmă a venit din comună delegația pentru a ruga eliberarea acestor „partizani” ca oameni cinstiți. Eu am spus cum a fost chestia și că ei sunt liberi. Toți au fost mulțumiți, aproape plâneau de bucurie. Așa că „partizanii” mei au luat drumul acasă. Întâmplarea a fost că eu, dorind a lua puțin aer, am plecat singur în pădure. Când noi treceam spre pădure prin Tavel, unul din acești „partizani” ne-a recunoscut, noi am schimbat câteva cuvinte și am plecat în pădure. La întoarcere „partizantul” a oferit ceai la toți cei 12 prizonieri, a spus ca să ia fiecare cât poate (asta din colhoz). Așa că a fost mulțumită toată lumea. Prizonierii n-au găsit cuvinte pentru a exprima simpatiile față de mine (colonelul, inginerul, locotenenții etc.).

Lemnele aduse le-am împărțit în 10 grămezi și le-am dat la 8 familii.

Fig. 50. H. Porohivski (al doilea de lângă mașina „Vulturului”, în uniformă) la un sovhoz fermă mare de meri, septembrie 1942.

6 octombrie 1942

A doua zi a plecat după lemne locotenentul Svințov. A adus și el 7 metri cubi pe care le-am împărțit la 7 familii.

Asta a fost un cadou înainte de plecare.

7 octombrie 1942

La ora 8.40 am pornit spre Rostov. Dl colonel și eu în „Vultur” și doi șoferi prizonieri cu „PKAP” (Vasile Timoșenko și Sofronov Igor).

Am trecut prin Djankoi, Sivaș. Am luat masa în comuna Vasilievka, apoi am trecut prin Melitopol. Orașul destul de mare, dar nu cine știe ce.

Tanerik ne-a găsit în drum. Am văzut două figuri femeiești care duceau în aceeași direcție. Colonelul a spus să oprim, să luăm pe femei și să le spunem ca să ne conducă la satul lor, pentru dormit. Femeile au urcat fără frică. Una, cum apoi noi am aflat, învățătoare, s-a așezat lângă colonel, în față, iar a doua, din lipsă de loc, fiind lângă mine, s-a așezat pe genunchii mei, ne-a condus la fratele ei, unde noi am și dormit, după care cină. Am dormit pe o canapea, însă bine.

8 octombrie 1942

La ora 4.00 ne-am sculat și [am plecat] după ce am pierdut două ore de zăbavă cu motorul de la „PK”.

Am trecut prin Berdeansk, oraș mare, cu industrie metalurgică, case de lucrători foarte frumose.

La Berdeansk am luat o fată și o fetiță: fetița cu noi, fata pe „PK”. Am lăsat pe fată și fetiță în comuna Kanbas (așa se pare). Am trecut prin Mariopol, oraș foarte frumos, mare, port, industrial.

Am luat masa în aer liber în comuna Hofendorf (toți nemții au fost independenți) și apoi am pornit spre Rostov. Drumul, care până acum, de la Simferopol, a fost bun, cu toate că nu pretutindeni a fost pietruit, a devenit mult mai prost.

A căzut întunericul și cu greu noi am ajuns la ora 19.00 la Rostov.

Orașul în întuneric, pe străzi nimeni. Colonelul, care a fost în Rostov numai o singură dată, cu greu a găsit sediul Eșalonului.

Ne-au primit bine. Am intuit pe mai mulți ofițeri cunoștințe vechi: căpitanul Luca, căpitanul Russo, căpitanul Opran (aviatorul), căpitanul Cursaru, locotenentul Vernescu etc. Am făcut cunoștință cu maiorul Sadoveanu (Marele Stat Major), un maior jurist și mai mulți alți ofițeri.

Ne-am prezentat dlui colonel Vulpescu. Ne-a primit bine și ne-am așezat la masă. Eu la stânga colonelului, la dreapta colonelul Vulpescu.

Am luat numai câte o țiucă. Mâncarea a fost bună: chefal, șnițel cu varză, apa „Vichy”. După cină am vorbit diferite lucruri mici cu diferiți ofițeri. M-am întâlnit la masă și cu Melnik. A spus că a fost la București, că a văzut pe Nelly și Olea. Apoi a spus ceva foarte vag despre decorarea mea.

Conduși de dl maior Sadoveanu, am plecat la locuințele destinate nouă: str. Tkacevski nr. 44, ap. 22, unde dl colonel a dormit o noapte când a făcut o vizită prima dată. Locuința de 3 camere, frumos mobilată, cu paturi curate. Am ocupat câte o cameră unită cu loja. M-am spălat. Am băut un pahar cu vin și la ora 11.00 am fost în pat. Dl colonel și maiorul Sadoveanu au zăbovit până la ora 1.00.

La ora 5.00 m-am trezit la vocea dlui colonel, care a strigat pe cineva care spărgea ceva pe balconul vecin. Am mai dormit ceva, apoi m-am sculat și am plecat la Eșalon pentru aducerea restului bagajelor. Am întâlnit pe dl maior Sadoveanu.

A început activitatea pentru găsierea localului pentru Eșalonul nostru.

Seara a fost la noi rittmeisterul Pului, cunoștință veche. Am stat unul lângă altul. A povestit că săracul Columbus și Korcimanik au căzut prizonieri. Este foarte trist. Cu Columbus m-am împrietenit mult. Om tânăr, drăguț. Cunoștința mea din Piatra-Neamț. Soția lui, el s-a căsătorit nu demult, înainte de război, a fost pe la mine la birou, împreună cu doamna Aniciuk. Foarte trist. Pului mi-a povestit detaliile acestei triste întâmplări.

După cină, colonelul cu noi (maiorul Golia, căpitanul Căprița și maiorul Sadoveanu) am plecat la noi, unde am stat cu vin și șampanie până la ora 3.00 dimineața.

Câte vorbe, câteva expuneri false sau sincere unul față de altul. Eu unul poate spune că toți mă consideră ca un camarad, luptător egal cu toți ceilalți ofițeri. Până acum nu mă pot plânge de atitudinea ofițerilor față de mine. La masă, de exemplu, fiecare ofițer are locul cuvenit gradului lui. În capul mesei dl colonel Lissievici, la dreapta de el colonelul Ionescu, la stânga colonelul de Mare Stat Major Ernescu. La dreapta de Ionescu - locul meu, la stânga de colonelul Ernescu - maiorul Sadoveanu. La stânga de Sadoveanu - maiorul Golia, apoi vin căpitanii, locotenenții și sublocotenenții.

Ceai la 7.45, masa la 12.30. Seara la 19.30.

Se dă mare atenție exactității cinei. La masă nu se discută aproape nimic. Colonelul Lissievici face câteva întrebări unui sau altui ofițer, alcătuiește meniul pentru ziua viitoare. Seara e prezentă lista de meniu, el o aprobă și semnează. Căpitan Luca administrează, însă este și un ofițer care se ocupă cu bucătarii. Sunt trei bucătarii: a soldaților și prizonierilor, funcționarilor și a ofițerilor. Fiecare grup are sufrageria specială.

Statul nostru Major se află pe strada Sofievaskaia, colț cu linia a 6-ea. Nahicivani. Este greu de observat unde începe Nahicivani și unde se termină Rostov. Se pare că granița merge pe linia pieței cu teatrul. Aproape este și centrul orașului. Orașul Rostov pe Don. Situat pe malul drept al râului Don. Lungimea orașului grozavă, probabil, 15-20 km. Strada principală Sadovaia, Sobornaia este (în continuare) largă, asfaltată. Clădiri mari, iar cele construite de Soviete – uriașe.

Ne-am plimbat puțin cu dl colonel. Am fost la piață: populația vinde diferite lucruri. Am cumpărat două șervete și o pizoză (16-15 RM). Populației îi place să vorbească rusește, necunoscând ofițerii români. Câte vorbe bune am auzit.

După masă am făcut cu „Vulturul” plimbarea peste Don. Am admirat mărreția orașului. Privit din partea stângă, orașul pare imens. Când l-am observat, a venit „Ivan” și a lansat o bombă. Asta el face în fiecare zi.

Seara am vorbit cu Melnik în biroul meu provizoriu. El a povestit despre viața la București, că a văzut pe Olguța, Nelly etc. Este un om zăpăcit, lăudăros, cu care nici nu pot vorbi despre ceva, fiindcă el sare numaidecât la autolaudă, la activitatea sa.

Am văzut ziua și pe Usenko. Azi sau mâine pleacă iar pe front. A primit o decorație de soldat, mică „Bărbăția și credința” clasa I cu spade. Se bucura mult. Mă bucur și eu că Usenko este apreciat mult.

Prima seară m-am culcat pe la ora 11.00, însă n-am dormit, fiindcă *hazaiika*, așteptând să deschidă ușă dlui colonel, s-a instalat în [camera] mea și a povestit despre viața sub Soviete. A spus, între altele, că a avut viață fericită (*volșebnaia*) în anii 1936-1937, fiindcă a avut multe ocazii de a vizita mai multe orașe din URSS, fiind trimisă ca reprezentantă a fabricii de conserve la diferite întreprinderi, pentru a aplana neînțelegerile între furnizor și întreprindere. Am putut deduce că fabrica de conserve a utilizat simpatia acestei femei pentru a aplana diferite incidente, chiar cu aportul frumuseții acestei femei, ceea ce ea și făcea, cu toate că spune că nu. Povestiri lungi. Am adormit, dar ea tot povestea ceva.

Rostov pe Don

16 octombrie 1942

Ieri au venit trei mașini cu brigada Pavlov, șoferi și prizonieri. I-am plasat bine în locuința Linia VI. Ce înseamnă Linia VI?

Câte am avut de lucru în această locuință până când am eliberat, curățat, instalat paturi, mese, scaune etc.

Azi am lucrat la descărcarea mașinii, fixarea ușii, instalarea energiei electrice etc. Seara. Am satisfacția că sunt aproape bine instalați.

De trei zile stau pe Linia VIII nr. 22 (eu și apartamentul 22?) la o văduvă de 78 de ani. Bună ca mamă, dar surdă. Ce epitețe ea îmi dă: *sînocek*, *svetik*, *detka*⁷⁹. În fiecare zi îi aduc ceva pâine, mere, i-am dat pește uscat (tarani).

La 14 octombrie am primit scrisorile de la Nelly, Varda (trimise la 6 octombrie și la 8 octombrie). De la Olea.

Am umblat zilele acestea după ceai, lacăte, chit, geamuri. Cu mașina „Vultur”.

⁷⁹ Nota noastră: diminutive din limba rusă – *fiul meu*, *lumina mea*, *copilaș*.

Colonelul s-a îmbolnăvit, însă azi îi este mai bine. Lucrează cu dactilograful de la Eșalon. I-am făcut căldură în cabinet, am pus sofa, tot prin grija mea.

N.B. Am găsit notița despre cei cărora le-am împărțit lemne la Simferopol: Ava Urban, Vera Demcenko, Elena Glocke, Vladimir Șinkarenko, A. Cemodannikova, Ester Koghen, G. Șigan, A. Gorihov. I. Erincek, A. Fedos, Katia Kosticenko și Maria Devleacenko (*kuma*)⁸⁰.

Am muncit zilele acestea mult. Am fost în picioare. Cred că de mâine voi începe viața de birou.

(Nr. 3 - rittmeister Pului; oberst-lent Hemprich, șef al sondergruppe „Darius”; șeful oberst-lent - Kornetzky. Locul școlii - sovh. „Stalin”).

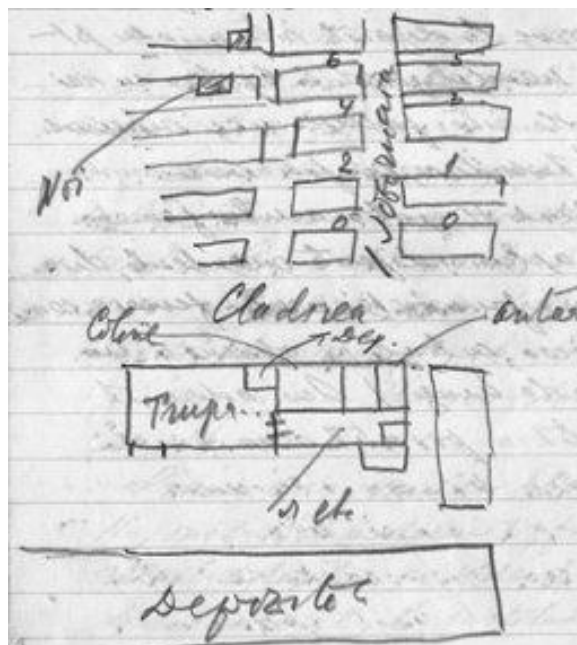

Fig. 51. H. Porohivski: schița amplasării locuințelor față de „Centru”.

17 octombrie 1942

Dimineața am plecat cu dl colonel.

Kazacika Larisa Stepanovna Litvinova.

La Azov pentru a cumpăra ceva pește. Am trecut Donul, apoi prin Balaisk spre Azov. Aziv un mic orașel, mic și sărac de tot, însă *ribzavod*⁸¹ este mare. Am

⁸⁰ Nota noastră: din limba rusă – *nașa*.

⁸¹ Nota noastră: din limba rusă – *fabrică de pește*.

cumpărat 30 kg de *rebzur* și *rîbeț* – cu câte 10 ruble kg. Icre n-am găsit, nici *balîk* (batog). Ne-a promis pentru joi.

20 octombrie 1942

Joi la prânz au fost la noi oberst-l. Linhard și rittmeister Pului. La ora 18.00 ei au venit la biroul nostru (nu al Eșalonului). Am vorbit mult despre situația de pe front, evaluarea. Am băut șampanie. Am cumpărat la Azov 5 kg de *cehornea* și *râbeț*. Am dat la Bradea 3 bucăți, *haziaikăi* – 2 bucăți și unei vecine, tot bătrână – două bucăți.

Mănânc în fiecare dimineață câte jumătate de *cehornea* sau *râbeț*. Dau la *haziaika* ceva pâine. Este bătrână, 78 de ani. Dacă nu-i dau - moare de foame. Am dat rufele la spălat. Ciorapii – rupți. Restul se țin bine. Umblu cu bocanci groși și pantaloni din foaie de cort, căptușiți.

Ieri a căzut zăpada. A plouat. Timp urât. Azi soare. Probabil timpul se va menține bun.

Am lucrat la „Industria” și alte lucruri mărunte.

Azi am primit un cojoc. Nu de la Serviciu, ci de la primăria orașului. Au fost aduse cojoace, șepci și pâsle pentru foștii prizonieri, care sunt ai Serviciului nostru. Dl colonel a permis ca eu, Pavlov și Bradea să luăm câte unul. Au fost mai multe decât trebuie.

21 octombrie 1942

Mi-e dor de casă. Am visat pe Nelly, copila. Mai am ceva treabă și mă duc.

Timpul s-a stricat. Plouă și azi. Nu se știe dacă ne ducem la Mizdok. Dacă ne ducem, cine știe cum și când ne vom înapoia. Apoi, Sovietele pe frontul de Don duc atacuri în direcția Rostovului, având intenția ocupării Rostovului, de a lua în „sac” toate trupele germano-române ce se află în Nord Caucaz. În „sac”, adică să le taie drumul de retragere. Cred că Comandamentul german a luat măsuri pentru menținerea sovieticilor pe linia unde ei se află.

26 octombrie 1942

Sfântu Dumitru. Dmitri Vasilievici are ziua onomastică. N-am avut posibilitatea de a trimite felicitări.

Cârlan n-a sosit. Timpul, după 5-6 zile de stare bună, iar se strică.

Ieri noapte, nici una, nici alta, pe negândite, am visat că am fost ales Hatman al Ucrainei. Visul a durat cel puțin patru ceasuri. Popi m-au binecuvântat, poporul aclamat, armata dădea onorul, am făcut legislația, am pronunțat discursuri în fața megafonului etc. M-am trezit supărat, fiind nu miar, dar nici prefect de județ. N-am

poftă pentru niciun post. Viața mea aparține numai familiei sau, mai bine zis copilei, pe care trebuie să o pun pe picioare. În general, n-am altă grijă decât Olea, copil care promite mult, dacă va avea educația și instrucția cuvenită.

Dl colonel se enervează. Timpul se strică. Cârlan nu vine, iar noi trebuie să mergem la Krasnodar, Piatigorsk, Stalingrad.

Sâmbătă am văzut Azov. Am adus ceva pește, unt. Cu asta plătesc spălatul rufelor, mici reparații la haine etc.

27 octombrie 1942

Ieri și azi timp frumos.

Mare plictiseală. Mă scol la ora 6.30-6.45. *Haziaka* mă așteaptă cu apă. Mă bărbieresc, spăl, îmbrac. Mănânc ceva din peștele afumat, unt adus de mine la 25 octombrie 1942 din Azov, unde am fost a doua oară. Mă duc la „ceai”. Ceaiul la noi la ora 7.45. Ceai de ismă.

La ceai se adună întregul personalul SSI. Se dă pâine prăjită. Două felii subțiri, prăjite. Iau cu mine, ca să am acasă.

După ceai ne ducem la biroul nostru. Nu facem nimic. Ajut pe dl colonel la întocmirea acțiunilor de bătaie etc.

La 12.30 masa. După masă mă culc puțin. Iar birou.

Cina la ora 19.30 și apoi începe cea mai mare plictiseală. N-am ce să citesc. Nici nu pot să mă culc la ora 20.00. Mă culc la 21.00-22.00 și dorm până la 6.00. Și așa în fiecare zi.

Plictiseală. Aștept pe dl Cârlan și C. din Simferopol. Atunci plecăm la Krasnodar, Piatigorsk. Se prevede să plecăm: dl colonel, eu, Pavlov, Bradea și 2-3 prizonieri. Pavlov și C. vor rămâne pe lângă un centru sau subcentru. Probabil la Cucu.

Am cumpărat patru *poltinniki*⁸² de argint. Se spune că doi din ei, cei din 1922, sunt de platină sau au un amestec din platină. Vreau să fac din ei daruri pentru Nelly și Olea. În sensul inelului din Crimeea, însă cu inițialele lor. Pentru aur voi lua câte o legătură din lanțul meu din aur. Este prea larg.

Azi voi curăța cărțile. Dl Cârlan vine după 5 zile. Ar fi bine dacă timpul nu se strică.

30 octombrie 1942

A venit o parte din Eșalonul nostru. Dl Cârlan, Svințov, Rășcanu. Viața a devenit mai plăcută. Am scăpat de mult lucru de prisos.

⁸² Nota noastră: din limba rusă - monezi de 0,5 ruble.

De mult n-am scrisoare de acasă. Nu știu dacă Nelly a primit materialul pentru pantofi. Nici nu știu dacă Varda a primit mașina de scris.

7 noiembrie 1942

Am făcut o mică călătorie la Kuban. Am vizitat raioanele Tihovețki, Arhanghelski, Kuscevski. Am vizitat mai multe stanițe și *hutore*⁸³. Bărbați puțini, femei foarte multe. Vesele. Voinice. „Viața în ultimii 4 ani a fost așa de bună, *șcio vmirati ne treba bulo!*”⁸⁴. Casele frumoase. Paturi, mese, scaune. Lumea s-a obișnuit cu colhozurile. Prigonirile religioase n-au fost așa de aspre cum au fost în Ucraina.

Am vizitat regiunea cu patru cucoane, Mabaraksin și Sofrone Viktorovici Korniurov.

Cucoanele și-au făcut treaba lor, iar eu făceam cunoștință cu starea de spirit, economică etc. Am făcut niște poze. Nu se știe dacă sunt reușite.

Am dormit în *hutorul* Usti-Djegulin.

Stanița Staraia Borisovka și stanița Kuscevskiaia. Am dormit foarte prost. Toți într-o odaie, cucoanele în paie, iar eu în pat, pureci, zgomot. Am impresie destul de bună despre populația din Kuban. Kazaci și *kazaciki*. Vorbesc foarte bine limba ucraineană și după felul lor de a fi mi-am amintit timpurile vechi din Ucraina. Sunt amabili, ospitalieri.

Timpul a fost bun, frumos. Se auzeau bubuituri de tunuri din partea dinspre Sud.

Am făcut raport amănunțit.

Haziaika mea - bolnavă după inocularea holerei. Am adus pentru ea ceva săpun și făină.

8 noiembrie 1942

Timpul trece. Ne pregătim pentru vizita la Stalingrad.

Azi dimineață temperatura -11°. Ger bun.

Ieri seara am fost invitat la masă (prânzul la ora 17.00, care a durat până la ora 21.00) la *haziaika* dlui colonel. Dl colonel a fost ocupat și a lipsit. La masă au fost *haziaika*, sora ei, o doamnă de 40 de ani (care a făcut cu mine călătoria la Tihorețk), bărbatul ei (un contabil care, fiind comandantul unei unități din Armata Roșie, a dezertat de două ori din Armata Roșie; prima oară a fost condamnat la 10 ani de închisoare și trimis la poziție; a dezertat a doua oară și acum stă liniștit la Rostov, apoi a fost la Pașa, o rudă îndepărtată a *haziaicei*).

⁸³ Nota noastră: din limba rusă - *cătune*.

⁸⁴ Nota noastră: din limba ucraineană - *Încă nu era de murit*.

Masa a fost foarte bună. Salată (*vinegred*), ciorba noastră cu smântână, pui de găină, plăcintă cu carne, plăcintă cu mere, vin și ceai.

Am vorbit despre viața sub Soviete: „În ultimii 3-4 ani viața a fost foarte bună. Nu ne lipsea nimic: carne, unt, untdelemn (floarea soarelui), prăjituri au fost cât vroiai. *Kino* și teatrele au fost pline întotdeauna și în orice timp din an. Dansam mult”.

„Viața a fost bună și veselă” – așa mi-au spus în stanițele și hutorele din Kuban, la Rostov, la Simferopol etc.

Am vorbit azi pe această temă cu dl Cârlan. El constată același lucru. El spune: „Probabil, în adâncimea Rusiei viața a fost mai bună. În Ucraina a fost prigoană vădită contra ucrainenilor”. Așa a fost și după părerea mea.

Sub impresia acestor greșeli, războiul începe să ni se prezinte sub alt aspect, și anume: Nu este vorba de eliberare, din punct de vedere național sau social, a popoarelor din URSS, ci, pur și simplu, de un război care are scopul înlăturării puterii (forței) sovietice, care prezintă un pericol permanent pentru Germania în războiul ei contra Angliei. Războiul acesta contra URSS a fost necesar și a fost început la timpul oportun, fiindcă, dacă el n-ar fi fost declanșat la 22 iunie 1941, URSS ar fi putut face o biruință puternică contra Germaniei puțin mai târziu.

Prin urmare, Germania, nedreptățită prin Versailles, a trebuit să facă ceva pentru schimbarea situației ei, având necesitatea vitală de a dobândi colonii sau alte spații vitale. Anglia s-a opus. Război. URSS a început să amenințe Germania: luarea țărilor baltice, a unei părți din Polonia, Galiția, Bucovina, Basarabia, fel de fel de pretenții nejustificate asupra României, Bulgariei etc. Pornirea războiului contra URSS a fost la fel de necesară ca și războiul contra Angliei. Cerințe strategice.

Așa că, după părerea mea, războiul Germaniei contra URSS n-are nicio altă ideologie decât cerința strategică: înlăturarea pericolului de a fi atacată din Est în timpul războiului din Vest. Și asta este just. Stalin și Co. au devenit porci în politica internațională, uzurpatori de situație, nenorocitori ai popoarelor baltice, Bucovinei, Basarabiei. Ei, având o armată neîncercată, au crezut că pot impune voința lor întregii Europe, profitând de războiul dintre țările din Europa. Germanii nu sunt obligați de a realiza eliberarea națională sau socială. Ei luptă pentru existența lor, contra tuturor dușmanilor lor. URSS a devenit dușmanul lor prin pretențiile sale, prin amenințare, prin atacurile asupra Finlandei etc.

Așa se prezintă chestia războiului actual.

Ororile războiului

Războiul este acompaniat de o cruzime nemaivăzută.

Sovieticii omoară în modul cel mai barbar pe prizonierii germani. Asta eu am constatat la fața locului, la Kerci, unde o companie germană, avansând prea repede, a căzut în cursă și s-a constituit în prizonieri. Toți au fost omorâți cu lovituri de pat de pușcă, însă le-au tăiat mâinile, urechile, nasurile, le-au scos ochii. Ei sunt îngropați lângă Marea Azov.

La Feodosia bolșevicii au omorât în modul cel mai barbar pe toți prizonierii, pe toți răniții și bolnavii pe care au găsit în spitale. Am constatat prin mărturisirile

populației. Aceste omoruri au fost săvârșite prin instigarea populației, care și ea mergea din spital în spital, din casă în casă și omora soldații germani și români care s-au ascuns în case.

La Rostov, *hazaiika* dlui colonel, și mai cu seamă sora ei, au povestit că la Rostov, în luna noiembrie, când sovieticii au reocupat Rostovul ei au omorât pe toți prizonierii germani în modul cel grozav. Fapt pe care l-a văzut cu ochii proprii. Soldații germani, surprinși, fără armă, s-au aruncat în genunchi, rugau grațierea, arătând că au copii mici etc., însă toți au fost omorâți în modul cel mai grozav.

Aduc aici faptele de care m-am convins singur, la fața locului, de la martori oculari, care n-au avut niciun interes de a spune minciuni.

La Sevastopol, prizonierii germani și români au fost, majoritatea, omorâți. Asta au spus mai mulți prizonieri și chiar agenții NKVD, care n-au avut niciun interes de a spune neadevărul. Chiar prizonierii răniți au fost omorâți de către personalul sanitar. Sunt în acest sens mai multe declarații ale prizonierilor.

Germanii nu omoară prizonierii, însă sunt cazuri că, în toiul luptei, continuă focul și atunci când soldații ruși aruncau arma. Se spune că au fost omorâți câțiva prizonieri, care în drumul din Sevastopol spre Bahcisarai n-au vrut sau n-au putut merge.

Apoi, sunt omorâți toți prizonierii evrei, comisari și o parte din politrucii. Sunt omorâți toți evreii găsiți în orașe și sate: Sevastopol (17.000), Feodosia, Ialta, Rostov pe Don și altele.

Sunt omorâte și evreicele soții ale creștinilor. Sunt omorâți și copiii al căror tată a fost evreu. Sunt cazuri când soțul creștin s-a dus la moarte de bunăvoie, când a fost dusă la moarte soția evreică. Grozăvie! Mamele creștine și ele se duceau la moarte de bunăvoie, când soțul evreu și copiii lui au fost luați pentru executare.

Degeaba fac acest lucru germanii. Sângele acestor copii și femei se va răzbuna. Bolșevicii însângerați vor pieri, însă și poporului german îi va merge rău. Am presimțirile mele. Presimțirile mele nu m-au înșelat niciodată.

Apoi, la Nahicevani, pe „Linia O”, cineva a omorât un ofițer german. Au fost executate 100 de persoane – bărbați, femei, copii. Printre ei au fost și cei care nici n-au locuit pe această stradă. Ei au fost opriți pe stradă, puși la perete și împușcați.

Iată veacul al XX-lea!

Ce cruzime! Oamenii au devenit fără milă. Grele timpuri.

Sunt mistic. Cel de Sus vede tot ceea ce se petrece cu inimile și va pedepsi pe cei care omoară, care profită de război pentru îmbogățire.

Sunt și soldați germani care fură, jefuiesc. Semn rău. În general, cred că disciplina în armata germană scade. Au pierit soldații buni, disciplinați. Acum sunt elementele nu de prima calitate. Obosiți, supărați, deznădăjduiți, probabil, fiindcă nimeni nu vede cum se termină războiul.

Nici eu.

13 noiembrie 1942

La 11 noiembrie 1942 am primit scrisori de la Nelly și copilă. Slavă Domnului, le merge bine. Mi-au trimis un pachet, pe care nu l-am primit însă, sper că îl voi primi cu trenul sanitar. Pachetele ne sosesc întotdeauna cu aceste trenuri.

În ziua de 11 noiembrie 1942, ora 20.00, clădirile Eșalonului nostru și ale Agenturii Frontului de Est au fost crud bombardate.

Noi am fost la masă, la popotă, cca 30 de ofițeri și 30 funcționari, în două săli. Dl colonel Vulpescu, Ionescu, Ernescu, maior Sadoveanu și Cârlan au fost invitați la masă sau ei au invitat la masă pe cineva. N-am întrebat pe atunci, nici nu este cazul să întreb, ei însă n-au putut pleca, ci se învârtteau colo pe colo, iar colonelul Vulpescu a fost chiar în sala de mese și noi am băut în sănătatea lui.

Deodată 3 bubuituri destul de mari. Apoi se vede că bombe au căzut nu departe. Lumina s-a stins. Au aprins lumânări și noi am continuat să stăm la masă. Apoi încă trei bombe, tot nu departe. Liniște.

Colonelul Vulpescu a vrut să iasă și s-a îndreptat spre ușa de ieșire. Deodată o explozie grozavă, toate geamurile sparte, ușile în zdrențe. Întuneric. Din tavan cade var, iar acolo unde au fost - *svodî* și cărămidă. Curent de aer grozav. Am încercat de a închide jaluzelele, care se închid dinăuntru. Nu este posibil, din cauza molozului pe ferestre. Atunci am auzit vocea dlui colonel Vulpescu, care a ordonat ieșirea din local. Ne-am îmbrăcat cu greu în întuneric. Am ieșit în stradă. Trotuarul acoperit cu moloz. La doi pași de ușă santinela moartă, cu fața în sus. La câțiva pași Ilie, șoferul, lungit pe trotuar cu fața în sus, gemând slab.

Ce a fost în stradă înaintea căderii bombei fatale?

Ilie a primit ordin de a scoate mașina din curtea noastră, pentru a lua pe colonelul I., Cârlan, Colonelul Ernescu și căpitanul Russu. Ei l-au așteptat la colțul clădirii Eșalonului. Plictisiți că nu vine așa de mult, mai cu seamă având în vedere că bombele cădeau la oarecare depărtare, ei s-au deplasat vis-a-vis. În acest moment a ieșit din curtea noastră mașina cu farurile aprinse. Ei au început să strige ca să stingă, însă Ilie n-a auzit nici strigăte, nici zgomotul avionului, care era pedesupra și la înălțime mică. Atunci a căzut o bombă lângă clădirea Eșalonului, care a distrus clădirea Eșalonului, a ucis pe santinelă, pe Ilie, a prefăcut mașina „Vultur” în zdrențe, a rănit pe Cârlan, Sadoveanu, Ernescu. Colonelul, care a fost nu departe de mașină, a scăpat fiindcă schijele în direcția lui au fost oprite de mașină.

Altă bombă a căzut în clădirea noastră care servește ca depozit. A provocat stricăciuni, a spart toate geamurile etc.

Întuneric beznă. Dl colonel Ionescu a chemat pe prizonieri și noi l-am pus pe Ilie pe pătură și l-am transportat în sala de mese. Bombardamentul a continuat. Medicul tânăr. Serviciul sanitar neorganizat. Eu făceam fuga sărituri de la Ilie la Cârlan, care a fost adus în birourile noastre, la colonel Ernescu, care stătea în sala de mese. Apoi am dat fuga la Corusuța. Iar la Cârlan. Iar bombardamentul a continuat.

Unele bombe au căut aproape, însă n-au explodat. Cu mașina am expediat pe răniți și mortul la spital. Bombardamentul a încetat. Noi cu dl colonel I. și colonelul

Vulpescu încă am avut niște consfătuiri, apreciind situația. La ora 11.00 am plecat acasă.

Ilie a fost rănit grozav. Când am văzut oasele picioarelor golite de carne, rana în piept și la cap, am spus colonelului că degeaba va fi orice ajutor, rana este mortală.

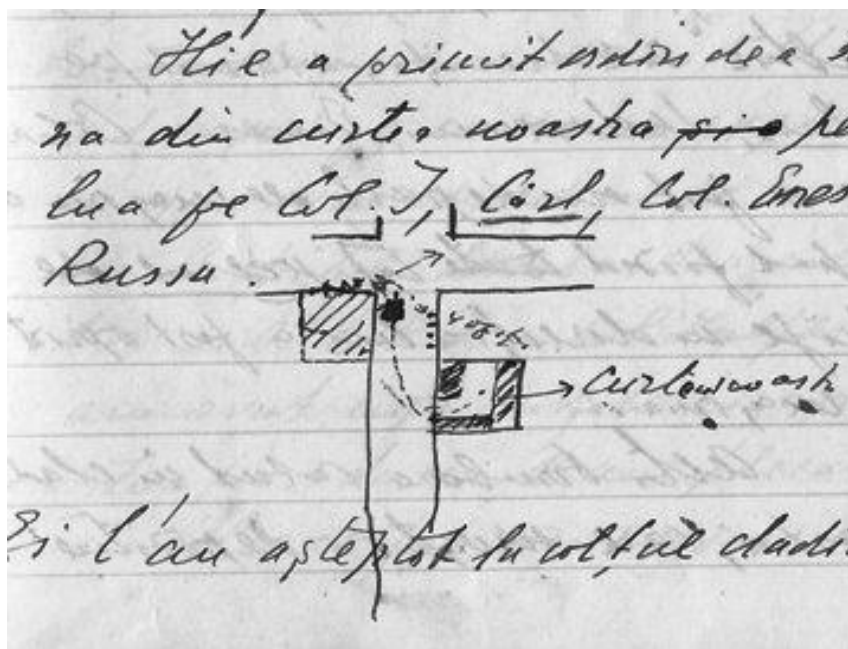

Fig. 52. H. Porohivski: schema bombardării „Vulturului”.

15 noiembrie 1942

Azi am înmormântat pe Ilie N. și pe santinela Baragău Stancu. Serviciul au făcut patru preoți militari. Preotul Main a vorbit foarte frumos, apoi a vorbit frumos și dl colonel Vulpescu. Patru coroane din flori vii. Sunt înmormântați la cimitirul militar român, pe strada Stepovaia nr. 1.

16 noiembrie 1942

Trei zile am fost supraocupat cu instrucția ofițerilor care pleacă la liniile înaintate: căpitanul Bodea Gheorghe, locotenentul Cirapcin, sublocotenentul Nerusianu, Badea, Butenko, Tatrai. Apoi am fost ocupat zilele și nopțile cu echipamentul de iarnă. Ne-am îmbrăcat bine. Am trimis și la „centre” și la „subcentre” echipamentul de iarnă.

Azi am pornit un grup spre Caucazia, altul spre Stalingrad. A plecat și Usenko, care a stat o lună la Rostov. Se prevede că după scurt timp pleacă și dl colonel cu mine.

Timpul a fost geros, însă după masă a început ploaia.

Fig. 53. Colonelul Hnat Porohivski, Rostov pe Don, 24 noiembrie 1942.

17 noiembrie 1942

N-am primit pachetul de la Nelly.

Am stat obosit ieri cu dl colonel până la ora 24.00. Am redactat o scrisoare către dl Keller, [aflat] în Crimeea, și am băut șampanie.

Suntem obosiți. Dl colonel a dormit trei nopți la birou. Și ce lucru am avut cu punerea geamurilor noi, cu curățirea localului etc. Acum răsuflăm. Am scris dlui Keller ca să-mi trimită al doilea tom din Pușkin (150 ruble). De aici îl voi trimite acasă.

Am guturai. Din toate acele evenimente și munca grea am ieșit cam obosit, cu atât mai mult că n-am dormit de 5 zile după masă. Acum îmi revin. Starea de spirit - fermă, liniștită. N-am frică de moarte. Am grijă numai de copila mea, dar

totuși sper că, în cazul cel mai neplăcut (acum, atunci, egal), Guvernul Român și Mareșalul vor face dreptate copilei mele și soției mele.

Vorbim mult cu dl colonel. Ne frământăm mereu ca să îndeplinim misiunea noastră cât mai bine, ca să ajutăm cât mai mult Țara în lupta cea grozavă, care din zi în zi va deveni mai grea. Noi nu închidem ochii la realitate. O vedem cum este, însă nu cu ei luptăm. Nu cu arma, ci cu organizarea, intuiția, supravegherea, controlul, grija ce o purtăm de „centrele” înaintate, îndrumarea lor. Dumnezeu să ne ajute!

20 noiembrie 1942

Cade zăpada. Iarna adevărată a venit. Nu cred că noi vom putea întreprinde călătoria la Stalingrad și Piatigorsk.

Aici plictiseală mare. Lucru adevărat nu este. Așa că ne batem capul cu chestiunile administrative. Hrana, amenajarea locuințelor, îmbrăcarea și încălzirea trupe și prizonierilor.

Citesc literatură sovietică. Sobolev „Kapitalnii remont”⁸⁵, „Stihi”, Esenin, „Izbrannii Esenin”⁸⁶. Sobolev mi-a plăcut. Cum și Esenin. Amândoi scriitorii nu laudă regimul sovietic și vorbesc destul de obiectiv despre timpurile trecute.

Revin la meditații.

Pentru ce lupt eu? Eu lupt și voi lupta contra bolșevicilor fiindcă ei, după ideologia lor, după metodele lor, după procedeele lor, sunt dușmanii mei, ai țării mele Ucraina și ai țării mele adoptive România. Ei au distrus poporul ucrainean, l-au nenorocit, l-au băgat în mizerie, au încercat de a omorî sufletul și tot ceea ce a fost bun în acest popor. Ei tind la provocarea aceleiași nenorociri și în România. Și din acest popor pașnic, bun, ospitalier, bolșevicii vor face un popor nenorocit.

Am discutat cu populația din Rostov. Nu știu însă cum să câștig încrederea fiecărui om cu care stau de vorbă. Populația este dezamăgită de germani. Îi urăște din zi în zi mai mult. Cauza: jafuri adevărate sau închipuite. Orașul este plin cu fel de fel de zvonuri: acolo și acolo, sub pretextul percheziției, germanii au luat îmbrăcăminte, haine, cearșafuri etc. Orașul este plin cu astfel de zvonuri, însă dacă vrei să știi precis nimeni nu știe. Populația spune că germanii sunt cruzi, fără milă. Despre români vorbește bine.

⁸⁵ Nota noastră: din limba rusă - *reparație generală*.

⁸⁶ Nota noastră: din limba rusă - *Versuri. Esenin. Opere alese*.

23 noiembrie 1942

Pe frontul de Don, unde a fost Armata a 3-ia (Corpurile 1, 2 mi se pare, Diviziile 12, 13) Sovietele au rupt frontul. Nu se știe ce este acolo. Pentru a stabili precis situația pe front merg cu dl colonel la front. Misiune grea, periculoasă, însă, în ferma credință în Dumnezeu, mă duc bucuros.

29 noiembrie 1942

Ieri, la ora 20.00, am revenit la Rostov. Am fost la Millerevo, la „Centrul” nr. I. Am găsit acolo pe căpitanul Z., locotenentul C., Bradea, Stici, Firciu și mulți alții.

În ziua de 27 noiembrie 1942 am fost trimis la locotenentul C., la liniile înaintate, pentru a stabili situația exactă a trupelor noastre și inamice. Am călătorit cu „Stower” (locotenent Cirapcin, șoferi Botor Nicolai și Stanciu-Vlașca). Vânt, zăpadă, viscol. Am regăsit cu greu Eșaloanele, Statul Major al Corpului I Armată. Am fixat ce trebuie. Ne-am înapoiat noaptea, în condițiile cele mai grele, obosiți. Drumul făcut - 280 km.

La 28 noiembrie 1942 am plecat de la Millerevo spre Rostov. Două pene. Timp frumos. Am fost obosit.

Fig. 54. Grupul „Centralei” mobile a „vulturilor” SSI. H. Porohivski (al doilea din dreapta, primul rând) și V. Palus (următorul, în mijloc), Melitopol, 23 martie 1943, foto N. Trohani.

3 decembrie 1942

Azi pleacă în concediu de boală dl Melnik. Prin el trimit acasă un veston de vară, un veston de tricotaj, bereta și 20 de țigări.

Dl colonel a hotărât că eu pot pleca între 10-12 decembrie. Asta mă aranjează. Drumul este lung și obositor.

De pe front nimic nou.

SCRISORI DE PE FRONTUL DE EST

Tu știi cum eu sunt obligat față de România: viața mea, fericirea de a trăi, fericirea de-a avea un copil așa de drăguț – toate acestea sunt datorită numai Țării unde am fost primit, am stat 20 de ani, am fost bine tratat. Eu sunt soldat. M-am pus la dispoziția Armatei Române până la terminarea războiului. Până atunci, ca cel mai disciplinat soldat, execut ordine. Ordinele sunt bune, raționale, logice. Așa că am și mare plăcere de a le executa.

- Hnat Porohivski către Nellly Porohivska, 1942 -

I. HNAT PORHIVSKI CĂTRE SOȚIA SA NELLY

14 mai 1942. Odessa

Dargă Nelly,

În sfârșit am văzut Odessa. Frumos oraș, cu toate că jumătate din clădiri sunt ruinate. Am vizitat și „Alma Mater”. Am întinerit văzând școala mea și umblând pe străzile Odessei, unde am petrecut 4 ani din tinerețe.

În Odessa nu lipsește nimic. Viața este bine organizată și bine condusă.

Mie îmi merge bine. Nu-mi lipsește nimic. Timpul e frumos. Am fost invitat la Operă, unde am văzut „Faust”. Montaj foarte frumos, însă, precum se zice, în versiunea sovietică, au schimbat mult din text, aducând niște noutăți.

N-am găsit nimic pentru tine și Olecika. Vă trimit trei pachete cu ceai.

Mă gândesc mult la tine și la Olecika. Cum stă cu sănătatea? Ea trebuie să se plimbe mult la soare.

Vă sărut cu drag!

Salutări la toți!

Iga și Tata.

23 iunie 1942

Dragă Nelly,

Am primit ieri toate scrisorile. Mulțumesc.

Nu cred că pot pleca acasă: conștiința nu-mi permite, fiind foarte necesar și apreciat aici.

Prin urmare, descurcă tu cu dl dr. M. Mihalsky situația acasă. Nici nu știu despre ce este vorba? Impozitele? Exproprierea?

Noi am făcut tot ce a fost în forțele noastre. Dacă asta nu este suficient, nici nu știu ce mai pot face.

Declarațiile noastre, actele din care se vede că casa a fost cumpărată de mine, plătind rate mici timp de atâția ani – astea sunt bazele pe care trebuie să stea dl avocat.

Apoi, tu ai certificat că eu sunt în serviciul Armatei Române și ai dreptul de a spune că soțul, proprietarul casei, luptă pe front.

Dacă nici aceste motive nu sunt suficiente, pot să facă ce vor. Dumnezeu nu ne lasă fără ajutorul Lui.

Îmi merge, Slava Domnului, bine. Sănătos. Avem mult lucru la birou. Mereu vizităm pozițiile de luptă, însă n-am fost sub foc de puști și mitraliere. Am fost sub focul artileriei sovietice, care n-a tras asupra noastră, ci asupra avioanelor noastre.

Cu bombardamentele aviației noi toți suntem așa de obișnuiți, că aproape nici nu le observăm. Așa este.

Te sărut cu drag.

Fii liniștită, curajoasă.

Sunt sigur că totul va fi bine.

Iga.

6 iunie 1942

Dragă Nelly,

Sevastopolul a căzut, însă eu nu pot veni, fiindcă acum avem mult de lucru. După calculele noastre, probabil, vin după o lună.

Dacă tu ai timp pentru a învăța conducerea gospodăriei, aștept scrisoare despre stupuri, casă etc.

Dl T., care este încarnarea vie a unei amabilități, mi-a propus de a-ți transmite cartea alăturată.

În chestii de serviciu am umblat mult. Sunt cam obosit. Avem așa de mult de lucru, că mă scol la 5.30 și lucrăm până la 20.00-21.00.

Dl colonel I. și dl T. Sunt foarte amabili, lucrăm împreună la diferite chestiuni în cea mai bună înțelegere.

M-am aprofundat în treabă pe front, așa că mi se pare că lucrul cel mai important aici e, restul nu este important, în afara familie, bineînțeles.

De ce nu scrii prin Varda.

Varda scrie că chestia cu pantofii este proastă. Cred. Atunci, te rog dă-i lui materialul pe care eu îl am pentru pantofi. Pielea este în dulapul unde eu țin ghetete.

Te-am visat pe tine, Olecika.

Ce fac ai noștri? Complimente la toată lumea.

Am frică că nu voi fi la 21 iulie acasă. Îmi pare rău, însă ce să fac.

Te sărut cu drag și pe copila noastră.

Iga.

13 iulie 1942

Dragă Nelly,

Dl N. Varda plânge mereu că are greutate cu chiria biroului și mici cheltuieli în legătură cu acest birou.

Mi s-a promis că până la 28 iulie chiria va fi plătită, însă în ceea ce privește cheltuielile te rog avansează pe dl Varda cu 2.000 de lei, ca el să aibă posibilitatea de a plăti telefoanele etc.

Am primit scrisoare de la dl Rujinescu, în care el laudă activitatea ta la stupărie. Foarte bine. Acum ai văzut ce muncă este?

Ce face dl Pica? Are serviciu, lucru sau nu? Dacă prezența lui la fermă este necesară și de orice mic folos, poate sta acolo și activa, în speranța că eu, revenind, îi voi da recompensa cuvenită. Îi trimit și salutări, cum și părintelui Drăgan și dlui Hadjic.

Banii cu care îl avansezi pe dl N. Varda îți voi înapoia când vin acasă.

Nu găsesc că am stors multă miere, însă eu sunt mulțumit. Jumătate pot vinde, ca să mă aprovizionez pentru iarnă cu lemne și cu tot ceea ce este necesar.

Evită, în măsura posibilităților, cheltuielile inutile. Gândește-te la sănătatea ta și a copilei. Nu uita cum am suferit de frig anul trecut. Ia toate măsurile ca stocul lemnului să fie suficient. Vorbește și cu dl Pica ca să aranjeze aducerea de la țară. Arată inițiativă.

Nu se știe când voi veni acasă.

Complemente la toți.

Te sărut cu drag.

Iga.

5 august 1942

Dragă Nelly,

Timpu l trece cu viteza de săgeată. Mi se pare că nici n-am văzut vara: o baie de mare, alta la un islaz, asta-i totul. Se simte că se apropie toamna, iar apoi iarna.

Cu toate că avem mult de lucru, mulți au plecat în concediu de scurtă durată, alții au și revenit. Eu am speranța că la 15-16 plec acasă și eu în așa mod ca între 18-25 să pot fi cu voi.

Dl colonel mi-a promis ajutorul lui în ceea ce privește casa. Sper că nu vom fi pedepsiți fără vină.

Ce faci tu, dragă copilă Olecika? Am aflat că din cauza întârzierii scrisorii mele, felicitările mele pentru tine au întârziat cu o zi! Sper că tu nu te-ai supărat prea mult.

Iată aici o poză de pe frontul din Crimeea. Asta prezintă pe dl colonel, un prizonier și pe Tocuțel. Scena se petrece imediat după lupta care, cum am scris, a fost la 50-60 metri de noi. După luptă, situația este așa de complicată că nu o pot descrie nici în patru volume. Iar au început să fugă spre noi sovietici. Echipel e noastre îi trag cu frânghii la mal și ei ne povestesc la iuțea lă despre pozițiile celor ce mai luptă, înarmarea lor etc.

Nici n-am văzut că sunt fotografiat. Sau n-am băgat de seamă. Așa că, primind această poză, m-am mirat și eu. În fundal se vede malul mării, apa nu se vede. Îndealungul acestui mal, între apă și pământ, pe un spațiu îngust, pe poteci periculoase, se desfășoară o luptă pe viață și pe moarte.

Am făcut și eu atunci 5-6 poze, însă încă nu sunt dezvoltate, așa că nu știu cum au ieșit. Nu cred că au ieșit bine. Cu această ocazie trimit și alte poze, tot slab reușite, din viața de campanie.

Cele mai sincere complimente la toți!
La revedere.
Te sărut cu drag și pe mama.
Tocuțel.

Fig. 55. Predarea partizanilor sovietici din grotle de sub Bateria 35-Sevastopol, la care a asistat și H. Porohivski, 9 iulie 1942, foto N. Trohani.

13 august 1942

Dargă Nelly,

Spre regretul meu, nu voi veni în curând la București. Dl Trohani s-a îmbolnăvit și a plecat, așa că, având în vedere momentul actual, dl colonel nu poate rămâne fără ajutorul meu modest.

În schimb, dl colonel a luat toate măsurile pentru amânarea „procesului”. Dl Trohani, la plecare, a scris unui avocat de la Centrul de Românilizare. Prietenii mei germani au scris fostului ministru, dlui Svidenec. Dl colonel a scris o scrisoare dlui Dezi.

În același timp, dl Văleanu a primit ordin să se prezinte în instanță și, dacă la 21 august va fi la București, dl Trohani va activa și el.

Așa că eu, cu toate că îmi pare rău că nu voi fi la 21 august la București, am speranța că chestia va fi rezolvată bine sau amânată.

În chestia stupăriei am scris dlui Rujinescu.

Te sărut cu drag.

Iga.

26 august 1942

Dragă Nelly,

Profit de ocazia că unul din ofițerii noștri pleacă la București și scriu în chestia care ne interesează mai mult.

Ce prevederi avem pentru casă? Ce spune dl avocat? Care anume acte trebuie să le procurăm? Scrie detaliat.

Eu văd că Centrul de Naționalizare ia în considerare numai declarația mea. Prin urmare, cu ce eu mai pot dovedi drepturile mele? Din punctul de vedere al legii n-avem decât speranță foarte mică, însă din punct de vedere moral avem speranță mare.

Dacă tu ai timp să-mi dai răspunsul imediat ar fi foarte bine, însă dacă n-ai posibilitatea, atunci du-te la dl avocat și vorbește cu Domnia Sa pe larg și deschis și scrie-mi. Și cu dl Dezi ce trebuie să facem? Atunci eu voi vedea ce putem face și ce nu.

În tot cazul, timpul lucrează pentru noi. Nu-i așa? De ce n-au amânat procesul până în noiembrie? A rămas, de fapt, numai o lună și sunt atâtea de făcut.

Noi așteptăm ordin ca să mergem în Caucaz. Va fi foarte greu cu drumul dacă eu voi pleca singur la București.

Cred că Făt-Frumos îmi aduce știri despre situația de acasă.

Dl Rujinosu mi-a scris că va avea grijă de miere și de stupărie. Îi transmit recunoștința mea.

Ce face Olecika? Este voinică, sănătoasă? Nu suferă lipsuri de hrană? Tu ce mai faci?

Eu sunt foarte obosit.

Dacă dl Cârlan nu vine după 5-8 zile, nici nu știu cum voi rezolva. De exemplu azi: m-am sculat la 5.30 dimineața. Am avut numai jumătate de oră după masă liberă, iar acum este ora 22.30 și numai acum plec acasă.

Haziaka a luptat ziua întreagă contra păduchilor de lemn, iar acum eu lupt contra musculițelor. Ardem niște lumânări speciale. Noi ne otrăvim, dar moschiții activează.

Te sărut cu drag.

Iga.

P.S. Dacă va fi posibil, trimite prin Făt-Frumos: ciorapi lungi, pastă de dinți, cremă Nivea, ceva bomboane.

Să-i faci cadou lui Făt-Frumos 5-10 kg de miere.

Iga.

27 august 1942

Dragă Nelly,

Așteptând din zi în zi ordin pentru plecarea mai departe, îți trimit scrisorile de la tine și copilă, ca să nu le pierd undeva cu viața noastră de ostași. Păstrează-le. Ele îmi sunt dragi. Le vom reciti odată împreună. Nu-i așa? Va fi foarte plăcut.

Te sărut cu drag.

Iga.

Sărut și pe Olecika. Am recitat toate scrisorile ei. Este foarte mișcător stilul ei drăguț și copilăresc.

Iga.

O foaie din parcul fostului palat regal din Livadia.

Două foi Magulova, tot din Parcul Livadia.

27 august 1942⁸⁷

Dragii mei,

Întrucât avem de gând să ne deplasăm mai departe, vă trimit tot ce este de prisos. Am lucruri de care mă pot lipsi, iar în avion se permit doar lucruri în cantitate limitată.

Așadar, vă trimit:

Țigări diferite 15 pachete. Tu, Nelly, poți să le fumezi, dar nu prea mult, așa că poți să le dai altora. Tratează-o pe doamna Mihalsky și pe alți prieteni. Restul păstrează pentru mine.

Trimit pentru Olea trei echere. Aici costă 50 de copeici fiecare. Păcat că nu pot să-i trimit ceva materiale didactice.

Îți trimit un pieptene. L-am cumpărat cu câteva copeici. Dacă îți place, păstrează-l sănătoasă, dacă nu, poți să-l faci cadou.

Două cămăși colorate și o mulțime de gulere.

După cum ți-am și scris, am obținut de la depozitele militare trei cămăși vechi. Astea sunt cele mai practice. Noi lucrăm aici totdeauna fără veston, iar acestea se poartă mult timp, în timp ce cămășile colorate sau albe nici nu arată la fel și se murdăresc mai repede.

O cravată roșie, care aici nu este necesară.

⁸⁷ Scrisoare în limba ucraineană, tradusă de către doamna Olga Porohivska.

Bretele subțiri.
Ochelari de culoare închisă.
Două inele pentru chei pentru Olea.
Un pachet cu nasturi sovietici. La magazin mi s-au dat în loc de rest.
Trei călimări.
Stiloul meu, pentru a fi dus la reparat și trimis prin dl Varda (am uitat să-l pun în pachet, așa că nu-l vei primi).
Vă transmit 25.000 de lei. Acești bani au o destinație specială, când voi ajunge la București.
După cum vedeți, nu vă trimit nimic important.
Aici e sărăcie și aproape nimic nu se poate cumpăra, iar ce se poate nu vă folosește.
Repet, am nevoie de ciorapi lungi, tu știi de care anume. Ar fi bine dacă mi-ai trimite o colonie „Chipre”. Toate acestea se pot trimite, dar trebuie ca dl Varda să țină legătura cu dl căpitan Văleanu.
Scrisorile mele le-ai primit mai devreme fiindcă pachetele cu corespondență au mers, iar *starșina*⁸⁸ care trebuia să meargă nu a fost luată fiindcă a fost prea puțin loc. Nici nu e sigur dacă va reuși mâine să intre în avion.
În rest, totul este bine. Împreună cu banii îți trimit și o scrisoare către mine de la dl colonel. Păstrează-o, poate îți va folosi.
Rămâneți sănătoși. Salutări tuturor!
Pe tine și pe Olecika vă sărut mult. Cred că ea s-a obișnuit deja cu absența mea, mă așteaptă cu atâta dor. Cred că peste vreo lună, cu ajutorul lui Dumnezeu, ne vom vedea.
Uniforma noastră a fost schimbată: este la fel cu a celorlalți ofițeri, dar cu elemente albe.
Vă sărut încă o dată.
Al vostru Iga și tata.

7 septembrie 1942

Dragă Nelly,
Situția este așa că n-am speranța că voi veni la 2 octombrie la București. Ce să fac? *Voevati, tak voevati!*⁸⁹
Am dat procură dlui avocat Mircea Coandă pentru apărarea casei noastre, fiindcă văd că Dezi este bolnav și apoi nu este „șmeker”, iar pentru menținerea casei, pe care am dobândit-o în mod cinstit, trebuie să recurgem la „șmecherie”. Nu-i așa?

⁸⁸ Nota noastră: din limba rusă - *subofițer*.

⁸⁹ Nota noastră: din limba rusă - *Dacă e de luptat, atunci să luptăm!*

Nu știu ce să fac cu apartamentul 22. Eu n-am nevoie de el, însă când vine dl Cârlan aici, atunci vom hotărî.

Cred că Varda vine la mine. În acest sens am trimis și radiograma, iar ieri dl colonel a trimis și el dispoziția ca Varda să fie angajat, dacă, bineînțeles, nu va impune pretenții mari.

Dacă Varda pleacă, eu voi ruga pe Dmitro Vasilievici să intre în administrația apartamentului 22, dacă îl vom menține, și pentru lichidarea lui, dacă îl vom lichida. De apartament sunt legate și niște speze de telefon, curățire etc. Ar fi bine să îl menținem, însă fără speze.

De ce nu-mi scrieți despre chestiunea casei? Sau nimic nou? Dar, drept să spui, am pierdut interesul pentru vorbărie. Noi nu putem ajuta la nimic.

Cum este cu culesul mierei? Cât ați strâns? Ai vândut ceva? Ce face Pica? Cum este cu paza casei la țară?

Ai primit tu 25.000 lei? Din această sumă – 5.000 lei să-i dai părintelui Drăgan din Crucea de Piatră, la dispoziția lui. Ai dat ceva miere părintelui și săracilor din Crucea? Știi vorba, *Ruka daiușcego ne oskudeet!*⁹⁰.

Ce face Olea? Tot mă așteaptă la poartă? Nu trebuie să aștepte cu așa nerăbdare, mai este mult timp până când ne vom vedea.

Am speranța că la Crăciun vom fi împreună, dar nici în asta nu sunt sigur. Dacă n-am venit până acum – am fost foarte ocupat. Dl Cârlan s-a îmbolnăvit, iar dl colonel mai mult lipsește decât este aici, așa că am treabă multă.

În curând vom merge așa de departe, având în vedere spațiul și lipsa de armuniție, că vom avea încă o picătură de așteptat.

Am făcut baie în Marea Neagră, Azov, acum ne vom scălda într-o mare. Acolo este locul nostru.

Scrie. Complimente la toate.

Te sărut cu drag.

Iga.

20 septembrie 1942

Dragă Nelicika,

Făt-Frumos a venit și mi-a povestit despre chestia cu casa. După spusele lui, noi trebuie să avem întraga speranță. Acum survine amânarea, apoi, probabil, o adresă din partea Președinției Consiliului etc.

Dacă va fi nevoie, declară tu, sus și tare, că eu sunt în Caucaz și șefii mei n-au găsit posibil de a-mi da concediu, fiindcă operațiile sunt în curs și eu am o activitate foarte importantă, care este în legătură directă cu operațiile de pe frontul din Caucaz.

⁹⁰ Nota noastră: expresie biblică în limba rusă – *Cel care va da nu va sărăci*.

Vorbește cu dl avocat. Rog pe dl avocat să se intereseze și de chestia încetățenirii mele. Dl M.M. (Dezi) poate da datele referitoare.

Sper că voi veni la Crăciun sau la începutul lunii decembrie.

Făt-Frumos a spus că din vorba ta a înțeles că copila noastră mereu mă așteaptă cu dor și nerăbdare. Fă tot posibilul ca Olecika să se distreze. Ea să nu mă aștepte cu așa încordare. Spune ei că situația este de așa natură că eu nu pot veni și că nu numai pentru mine, ci și pentru ea, cum și pentru tine, este mult mai bine ca eu să lupt pe front decât să stau acasă fără niciun rost.

Tu să nu crezi că eu nu vreau să vin mai curând acasă. Și mie îmi este dor de voi, de casă, însă situația nu permite. Dl colonel mi-a promis că, după ce noi vom activa un anumit timp în Caucaz și Stalingrad, el mă împachetează și trimite la București. Însă cine știe când vine acest timp.

Tu știi cum eu sunt obligat față de România: viața mea, fericirea de a trăi, fericirea de-a avea un copil așa de drăguț – toate acestea sunt datorită numai Țării unde am fost primit, am stat 20 de ani, am fost bine tratat. Eu sunt soldat. M-am pus la dispoziția Armatei Române până la terminarea războiului. Până atunci, ca cel mai disciplinat soldat, execut ordine. Ordinele sunt bune, raționale, logice. Așa că am și mare plăcere de a le executa. Șefii mei sunt foarte buni cu mine, așa că sper că la timpul oportun să primesc și ordin de a mă duce la București.

Fii energică, curajoasă, activă.

Totul se termină bine.

Te sărut cu drag.

Iga.

27 septembrie 1942

Dragă Nelly,

Profitând de ocazie, îți trimit niște mărunțișuri de care n-am nevoie. Unele din ele au un caracter sau, mai bine zis, au destinația de a-mi aminti despre anumite lucruri atunci când, cu ajutorul lui Dumnezeu mă voi apuca de scrierea amintirilor, altele, tot fără valoare, am avut mila să le arunc aici.

Vorbește cu dl avocat, în sensul că eu îl rog de a face demersuri în chestia casei și prin Președinția Consiliului.

Tu nu mi-ai scris dacă ai primit banii, dacă ai dat părintelui Drăgan 5.000 lei. În general, tu nu-mi scrii niciodată ce anume scrisori și obiecte ai primit de la mine. De ce? Eu nu știu ce tu ai primit și ce s-a putut rățăci. Așa că, în viitor, după primirea de la mine a vreunei scrisori, răspunde numaidecât ce și când ai primit.

Ai primit prin dl Rășcanu cana? Ai primit cinci volume de Pușkin, pe care le-am trimis cu avionul?

Pachetul pe care îl primești acum îl desfăci, albumul cu tot conținutul lui împachetează frumos și predă-l dlui Varda pentru păstrare în birou.

Ce face Olecika? Voinică? Sănătoasă? Măine începe școala. Nu este așa?

Complimente la toți și toate.

Te sărut cu drag.
Iga.

2 octombrie 1942

Dragă Nelly,

Am dormit prost, m-am sculat la ora 5.00, probabil și tu ai dormit tot așa ca mine și tot din cauza procesului de azi.

Cred că procesul este amânat, iar pentru data viitoare noi vom fi mai bine pregătiți. Nu-i așa? Eu n-am nicio grijă. Fii și tu liniștită. Dumnezeu ne va ajuta și eu voi găsi dreptatea. Șefii mei sunt foarte buni și nu mă vor lăsa fără ajutor.

Ce faci tu? Ce face Olecika? Este voinică, sănătoasă? Să nu se gândească prea mult la tocuțelul ei. Să nu mă mai aștepte cu așa nerăbdare. Eu voi veni când vine timpul pentru concediul meu.

Această scrisoare tu nu o vei primi așa de repede ca cele precedente.

Eu, Slavă Domnului, mă simt bine. Privesc viitorul cu siguranță, iar în ceea ce privește viața mea o pun în voia lui Dumnezeu.

Demult n-am primit vești de la tine. Nu e nevoie de a scrie amănunte în legătură cu procesul, eu le cunosc pe altă cale. Așa că, scrie numai despre tine, Olecika și amicii noștri.

Cele mai sincere complimente la toți ai noștri și la vecinii noștri.

Scrie dacă ai primit 2.775 lei și dacă ai avut deja posibilitatea de a împărți ajutoare săracilor, așa cum am scris.

Te sărut pe tine și copilă.

Cu multă dragoste, al vostru tată și Iga.

12 octombrie 1942

Dragă Nelly,

Am primit scrisoarea ta de la 6 octombrie 1942. Tu scrii foarte puțin despre proces. Probabil, dl avocat ți-a dat speranțe. În ceea ce privește pe mine, dl colonel I. a făcut demersurile și pe calea administrativă. Cred că toate aceste demersuri vor avea efectul necesar.

Știu că tu și Olea mă așteptați cu nerăbdare, însă ce să facem? Cred că dacă n-am venit, n-am putut veni din diferite cauze. A lipsit dl Făt-Frumos, iar apoi, când el a venit, s-au ivit alte evenimente, așa că, pentru a nu dăuna serviciului și supăra pe dl colonel, care este foarte bun față de mine și a făcut mult pentru mine, n-am putut părăsi frontul nici pentru un moment.

Sper însă că până la 1 decembrie misiunea mea va fi terminată și atunci voi veni acasă, de care am mare dor. Însă până atunci trebuie să mai facem cu dl colonel o călătorie lungă, periculoasă și obositoare, însă pe care cred că o vom face cu ajutorul lui Dumnezeu cu succes și fără vreo pagubă.

Îmi place viața pe front, fiindcă asta este o activitate singură demnă de un luptător. Așa că nu dați voie fanteziei de ce eu n-am venit până acum, ci cu răbdare și fermitate suportați lipsa mea, rugați pe bunul Dumnezeu să mă ocrotească de mine și pe voi.

Sunt foarte mulțumit că copila noastră face progrese în muzică. Asta este foarte bine. Nu uitați însă și de limba străină. Cu cât începe mai devreme, cu atât va învăța mai ușor și cu accentul mai perfect.

Sunt mișcat că vecinii nu mă uită. Cum se vede, Olea încă n-a primit banii destinați operei de binefacere. Varda a primit acești bani, cum o văd din iscălitura lui pe plic. Probabil, numai la 8 octombrie.

Trimit salutări frizerului meu. Eu m-am gândit la el tot în legătură cu mierea. Așa că foarte bine ai făcut că i-ai dat mierea.

La fermă aranjează cum găsești de cuviință. Am scris, mi se pare, în scrisoarea precedentă, despre Pica. Îmi va face plăcere dacă el va ierna la noi la țară. Cum vezi, anul acesta, adică vara asta, n-am fost nicio zi la *pasika*⁹¹ mea iubită. Acum, dacă voi veni iarna, nu voi avea plăcerea la stupărie așa cum este posibil vara.

Complimente la toți.

Te sărut cu drag.

Iga.

Fig. 56. Camarazii lt.-colonelului Hnat Porohivski din Eșalonul Mobil, Ialta, iunie 1943, între care și N. Trohani, foto N. Trohani.

⁹¹ Nota noastră: diminutiv din limba rusă - *stupuță*.

16 octombrie 1942

Dragă Nelly,
Profitând de ocazie, îți trimit șapte poze cu persoana mea modestă, două poze cu Usenko.

Am primit tot ceea ce tu mi-ai trimis. Cred că am să desfac aceasta odată.

Am nevoie: ¼ bomboane, o sticlută de ceai special cu lichior de care se vinde la farmacie (un amestec foarte bun, ca adevăratul ceai), câteva perechi de ciorapi - ai mei sunt foarte ruși, mai multe găuri decât ciorapi.

Mai mult n-am nevoie de nimic. Avem mâncarea foarte bună și sunt înzestrat cu îmbrăcăminte în mod suficient.

Te sărut cu drag.

Iga.

Dragă copilă,
Îți trimit salutări și te sărut cu dragoste părintească.
Tata.

P.S. Vă trimit scrisorile citite cu mare bucurie. Păstrați-le.

Tata.

27 octombrie 1942

Dragă Nelly,
În scrisoarea precedentă am spus că am nevoie de ciorapi, bomboane și, se pare, încă ceva, despre care nu-mi amintesc acum.

Ar fi bine dacă mi-ai trimite un pachet cu lame de ras, fiindcă frizerul nu este întotdeauna la îndemână.

Dl Cârlan mi-a comunicat că a găsit și al doilea volum din operele lui Pușkin. Așa că îl vom avea.

Ce mai faci? Ce face copilă? Este sănătoasă?

Aici, Slavă Domnului, totul merge bine.

Complimente la toate și la toți!

Te sărut cu drag.

Iga.

Dragă copilă,
Profitând de ocazie, îți trimit câteva rânduri.
Eu mă simt bine, dar am dor de casă. Fac tot posibilul ca la Crăciun să vin la voi. Facem atunci chef, nu-i așa?

Te duci la școală în fiecare zi sau numai după poftă?

Iei lecții de franceză sau germană?

Te sărut cu drag.

Tata.

Îți înapoiez două ilustrate.

13 noiembrie 1942

La 11 septembrie 1942 am primit scrisoarea ta și a copilei. Mulțumesc că mi-ai trimis ceva. Pachetul încă nu l-am primit, însă sper că în curând îl voi primi. În ce situație am citit scrisorile voastre vezi din câteva rânduri din scrisoarea micuței noastre.

M-am îmbrăcat pentru iarnă destul de bine. Zilele acestea mă voi fotografia în îmbrăcăminte de iarnă și poza o veți primi la timp.

Am încă ceva de făcut pe front, iar apoi sper să iau drumul acasă. Voi fi fericit de voi fi cu voi la Crăciun.

Despre termenul pentru 2 decembrie 1942 te rog să-i spui dlui avocat că nu pot veni, fiindcă se prevede că în acest timp eu voi fi pe frontul cel mai avansat.

Rog pe dl avocat ca să facă tot posibilul pentru rezolvarea pozitivă a chestiei cu casa.

Te sărut cu drag.

Iga.

20 noiembrie 1942

Dragă Nelly,

Azi am primit pachetulul. Mulțumesc.

La noi – iarnă, dar la București?

Cum ai aranjat cu dl Pica? Ar fi bine dacă el ar rămâne astă iarnă la stupărie.

Ce face finul Nikolai Feodorovici cu soția și copilul? Vin pe la voi? Dacă se întâmplă să nu vin la Crăciun, ceea ce ar prezenta pentru mine mare durere, fă-i un cadou: miere și ceva bani pentru Șurik.

Ce face dl Mihalsky? Doamna?

Ce face dna și dl Ignatenko? Retransmite complimentele mele și spune dlui Ignatenko că aparatul lui fotografic este în stare bună și la prima ocazie i-l voi înmâna.

Când am timp, mă gândesc la amicii și vecinii noștri și am dorința de a-i vedea pe toți cât mai repede.

Sunt obosit în oarecare măsură. Am dureri de reumatism, din care cauză, câteodată, nu pot dormi nopți întregi.

Dl Cârlan (Făt-Frumos) – la spital. Când îl vizitez, vorbim de casă, de Olecika.

Ce face copila? Probabil a crescut în aceste 7 luni. Complimente doamnei directe!

Am starea de spirit bună, cu toată oboseala fizică. Am 40% din păr alb. Am slăbit puțin, dar nu face nimic, am devenit mai ușor în mișcări.

Pentru iarnă m-am pregătit bine: am bocanci grei, de vreo 5 kilograme, în care însă intră 3 ciorapi groși. Am pantaloni căptușiți. Am un cojoc până la genunchi și o căciulă. Mănuși am cam slabe, dar merg.

Hrană avem bună, simplă, dar sănătoasă.

Am o *haziaikă* tânără, de vreo 78 de ani. Surdă cu totul, dar mă îngrijește ca mama. Ține odăile în cea mai perfectă curățenie. N-am văzut niciun păduche de lemn, nici măcar un purice.

Am două odăi mici, dar drăguțe. Dormitor și cameră de lume. *Haziaika* are odaia aparte. Îmi pregătește ceai, apa de spălat. Îmi spune *detka*, *detocika* și când plec la serviciu face cruce și roagă binecuvântarea Domnului pentru mine. În fiecare sâmbătă merge la biserică și se roagă pentru mine.

În curte este o altă casuță, unde locuiesc doi bătrâni: bărbat și soție. Soția aceasta are grijă de rufăria mea. O plătesc cu ce pot. Procur ceva cartofi, făină. Oameni săraci și luptă din răspuțeri pentru viață.

Viața mea este monotona. Lucru la birou, mesele, odihna acasă, însă zilele nu trec, ci zboară.

Am credință în Dumnezeu, în bunătatea Lui sfântă și sunt liniștit, privesc viitorul cu încredere.

Complimente la toți vecinii.

Te sărut cu drag.

Iga.

P.S. Ziare pentru arhiva mea.

Dragă copilă,

N-am găsit cărțile despre care tu ai scris. Bolșevicii au nimicit literatura veche. Așa că, nu te supăra. Ai destulă literatură în biblioteca ta. Nu cred că tu ții cărțile cu neglijența veche. Cred că le-ai aranjat frumos în dulapul tău.

Transmit complimente la toți copiii amicii tăi!

Aștept cu nerăbdare ceasul când voi pleca spre voi.

Complimente la toți.

Te sărut cu drag.

Tata.

P.S. Iată două poze. În una, în spatele meu – Făt-Frumos. Îi merge, Slavă Domnului, mai bine.

Tata.

24 noiembrie 1942

Dragă Nelly,

Profitând de ocazie, îți trimit un lucru de care n-am nevoie - un inel de argint, cu placă.

Crini de aur și monograma mea. Pe front nu este moda de a purta inele. Inelul acesta este cadoul dlui colonel Ionescu. Până la sosirea mea, păstrează-l tu.

Apoi, îți trimit ceasul meu și lanțul de aur, cumpărat în anul 1928. Eu am alt ceas, mai simplu. De lanț n-am nevoie.

Te sărut cu dragoste și pe copila noastră.

Iga.

14 decembrie 1943

Dragă Nelly,

Nu cred că voi veni acasă la Crăciun. Nu este așa situație ca să-mi permit de a pleca iar acasă, unde am fost aproape o lună și de unde am venit numai decît.

Îmi pare foarte rău că nu voi fi cu voi acasă în zilele de sărbători, însă nu pot face nimic.

Dragă Nelly, fă tot posibilul ca tu și copila să nu vă plictisiți la Crăciun.

Nelly, rog pe I. Vasilevici, să vîndă un bidon de miere și să-i dea dlui Usenko 9.000 lei, salariul lui pe decembrie 1943. Eu am primit această sumă, însă am fost nevoit de a cumpăra cizme, fiindcă cele făcute la București sunt foarte greu de a le încălța și de a le scoate, așa că am căpătat dureri grozave la mijloc.

Apoi, rog pe dl Herodot ca să spună dlui Ignatenko că îl rog frumos de a aranja lucrul în așa fel ca Usenko să facă și pentru mine vreo 10 stupi. Așa cum noi am vorbit.

Fă vizita dlui dr. M.-Mihalsky, ca la prima ocazie să ia contactul cu dl avocat Coandă și ca ei doi să încerce de a avansa chestia cetățeniei mele, scriindu-mi ce am de făcut din partea mea.

Cele mai sincere complimente la toți.

Sărbători fericite!

O sărut pe Olecika și pe tine.

Iga.

10 februarie 1944

Dragă Nelly,

Aproape tot timpul sunt bolnav: am trecut prin gripă, tuse, dureri de ficat, deranjament de stomac etc., însă ceea ce îmi face zilele fripe este reumatismul. Iarna este proastă, la noi cad ploi. În oraș bântuie gripa și tifosul.

Am rugat pe dl Cârlan ca să-ți dea din salariul meu 10.000 de lei pentru datorii.

Pe mine mă interesează ferma. Ce vace Ivan Vasilievici? Au fost stupii puși la iernat sau stau afară? De ce nu-mi scrii despre aceasta? Sau pe tine te interesează numai mierea, iar restul nu? Asta nu este bine, această indiferență a ta la treabă.

Strângeți cât mai multe ziare vechi, ele sunt necesare pentru menținerea căldurii în stupi. La prima ocazie, când vezi pe I. Vasilievici, spune-i că eu îl rog ca să facă cât mai bună încălzire a stupilor, cu hârtie, paie etc. Dacă stupii au iernat afară, atunci ea se face numaidecât, însă dacă stupii au iernat în șopron, atunci încălzirea trebuie să fie făcută în momentul scoaterii lor la aer.

Menținerea căldurii în stupi la primăvară este foarte importantă, fiindcă de aceasta depinde puterea stupilor în timpul înfloririi salcâmului. Spune-i lui I. Vasilievici ca să se îngrijească de acest lucru.

Eu sper că voi veni în martie și voi rămâne una-două luni, fiindcă sunt obosit, îmbătrânit, vreau și am nevoie de odihnă, cu toate că știu că nu mă voi plictisi acasă, fiindcă m-am obișnuit cu anumită activitate pe front.

Dacă voi veni, vom merge la țară, fiindcă în București n-am odihnă. Nu-i așa?

Ce face micuța? Tot are necaz cu nasul. Trebuie să facem tot posibilul ca ea să scape de această boală. Cântă la pian sau a uitat deja tot ce a învățat?

Eu văd că dacă voi rămâne pe front, micuța nu începe limba franceză. De asemenea, nici casa nu va fi reparată și spoită. Am mult lucru acasă, însă nici nu știu cum să fac.

Complimente la toți.

Vă sărut pe amândouă.

Iga și tata.

5 martie 1944

Dragă Nelly,

În principiu, este hotărât ca eu să plec acasă la 15 martie. Sunt bolnav. S-au manifestat odată o mulțime de boli: ficat, inima și reumatismul. Sunt tratat de cel mai bun doctor din Nikolaev. Este un doctor de 66 de ani, cu mare experiență și, după asigurarea pacienților lui, face minuni.

În ceea ce mă privește, tratamentul a început prin încercarea de a elimina hiperaciditatea din stomac și prin luarea măsurilor contra cauzelor de ficat. Țin dietă, însă nu așa de severă, pot mânca supe cu carne, cu fidea, vermișel, crupă. Pot mânca carne fiartă, grâne fierte, ouă moi, pește fiert. Este interzisă orice băutură.

Am început să mă simt mai bine din prima zi de tratament, însă când odată am mâncat frigare din inimă de bou m-a apucat numaidecât criza de ficat, nu așa de tare cum a fost înainte, ci totuși. Pentru acest caz eu am prafuri speciale, așa că, atunci când am luat o doză, în cinci minute criza a trecut.

Când voi veni acasă, cred că și tu vei urma tratamentul meu. Acum îți trimit 4 doze de praf, contra durerilor de ficat. Eu sunt foarte mulțumit de rezultat, cred că și tu vei simți ușurare imediată a durerilor. Se ia numai atunci când vine criza de ficat.

Doctorul meu așa explică proveniența bolii mele: hiperaciditatea produce gaze în duoden. Gazele fac presiune asupra ficatului, ficatul nu poate funcționa, ceea ce are efect asupra inimii și produce mărirea inimii. Așa doctorul explică bolile mele. N-am nicio frică.

Dacă vei simți dureri de ficat, ia unu-două prafuri: la început unul, iar dacă nu încetează boala, ia al doilea.

Apoi, se pare că tu n-ai făcut mutația din Delea Veche 45 la Victoria Ionescu. Fă asta neapărat până la 15 martie, fiindcă apoi survine amenda. Eu nu voi veni la București pentru a umbla la circumscripție.

La noi timpul este ca primăvara, însă este ceață mereu. A fost o zi cu soare, m-am gândit la albine.

Ce face micuța?

Transmite dlui dr. Trepke complimente și spune-i că în drumul spre front l-am vizitat pe unchiul Domniei Sale. Cam bolnav și el, a promis că va scrie dr-lui Trepke.

Complimente la toți.

Vă sărut pe amândouă.

Iga.

P.S. Anexez și copia actelor. Vorbește cu doctorul sau cu dna Mihalsky, cum ei apreciază doctoriile acestea.

[10 februarie 1945]⁹²

Dragă Nelly,

După cum vezi, eu trăiesc și trebuie să-ți spun că sunt și sănătos. Mă simt chiar mult mai bine decât în ultima lună petrecută acasă.

Sunt foarte mulțumit că n-am fugit, așa cum au făcut-o alții; sunt sigur că comportamentul meu mi-a fost dictat de un raționament sănătos, precum și de simțul realității pe care l-am avut în timpul tuturor anilor acestui război.

Lucrez. Nu am prilejul să-ți trimit des scrisori și nici să primesc de la tine, dar sper că totuși vei avea știri despre mine.

Ce mai faci ?

Ce face fetița ? Să nu-i ducă grija tatei, ci să învețe bine.

Nelly, fii atât de bună și ajută cu tot ce e necesar pe aducătorul acestei scrisori, în problema în legătură cu care te va ruga⁹³.

⁹² Nota noastră: Potrivit doamnei Olga Porohivska, scrisoarea a fost primită de la Hnat Porohivski la 3 luni de la arestare – în data de 10 februarie 1945. Scrisoarea, redactată în limba ucraineană, a fost tradusă de către doamna Olga Porohivska.

⁹³ Nota noastră: Potrivit doamnei Olga Porohivska, aducătorul scrisorii i-a cerut lui Nelly Porohivska ca în cazul că Dmitro Ivașina (Herodot) revine acasă sau dacă cumva ia legătura

Te sărut mult pe tine și pe Olecika.
Iga.

P.S. Trebuie să te duci la fermă și să verifici dacă este aer în adăpostul de iarnă al stupilor. Acolo unul din geamuri trebuie scos. Angajează un paznic la stupărie. Înțelege-te cu vreun stupar în ce privește scoaterea albinelor și controlul de primăvară.

Du-te la Societatea de asigurare și aranjează treaba cu asigurarea casei și a fermei. Fă tot posibilul ca aducătorul acestei scrisori să fie mulțumit de ajutorul tău.

Te sărut încă o dată.

Iga.

II. HNAT POROHIVSKI CĂTRE FIICA SA OLGA

3 iunie 1942

Dragă copilă,

Am primit radiograma că tu ai trecut cu succes examenul. Am primit cu această ocazie și felicitările, tot prin radio, de la dl Trohani, dl colonel Ionescu. M-au bucurat mult.

Nu știu ce cadou să-ți fac? Însă sper că după ce vom realiza oarecare sumă după recolta de miere, tu și mama veți primi cadouri după alegere și, bineînțeles, în limitele posibilităților bănești (asta ca să nu faceți planuri prea mari).

Ar fi foarte bine dacă tu în lunile de vară ai începe studiul la pian. Toamna încep studiile la limbile străine.

Despre ce am văzut și prin ce am trecut voi povesti când ne vom vedea.

Te sărut cu drag.

Tata.

23 iunie 1942

Dragă copilă,

Am primit scrisoarea ta. Am știut demul că ai obținut premiul I. Am primit știrea asta prin radiogramă, fiind la masă, așa că noi am băut și câte un păhărel în sănătatea ta.

Ești mulțumită?

cu el, să-l convingă să nu se mai ascundă, ci să se prezinte anchetatorilor, deoarece nu va păți nimic și va fi mai bine pentru el. Convingerea familiei a fost că Hnat Porohivski nu a scris scrisoarea de bunăvoie, ci a fost silit.

În ceea ce privește cadourile - toate vor fi la timpul lor.

Acum numai să dea Dumnezeu ca războiul să se termine cât mai repede și în mod fericit pentru România.

Am văzut multe lucruri grozave, urâte, pe care nu am văzut asemănătoare până acuma, însă am văzut și mai multe colțișoare frumoase de minune.

Nu se știe când vin acasă. Cred că numai atunci când inamicul va fi zdrobit pe frontul unde eu activez. Atunci eu voi avea puțină odihnă, de care am nevoie, fiindcă lucrăm așa de mult, cum n-am lucrat demult.

Cu Făt-Frumos începem la ora 6.00. Lucrăm până la ora 13.00. Apoi un repaos până la ora 15.00 și iar muncă până la 20.00-21.00. Singura noastră odihnă - vizitarea frontului. Atunci, în mașină, avem odihnă.

Acuma ești elevă adevărată. Transmite de la mine complimente dnei directoare. Copiilor cu care te joci - salutări de la mine.

Mamachen, belle-soeur și D. Vasilievici - salutările cele mai amicale.

Te sărut cu drag.

Tata.

P.S. Complimentele cele mai sincere nașei tale, dna Mihalska, și nașului, dl M., de la mine.

Complimente multe de la Făt-Frumos Olecikăi și mamei ei.

13 iulie 1942

Dragă copilă,

Nu departe este 21 iulie, ziua ta de naștere, însă eu n-am nicio speranță că în această zi vom fi împreună. Dacă eu chiar nu voi veni până la această dată, știi că sufletește eu sunt întotdeauna cu tine și cu mama, așa că, în această zi, eu voi fi cu voi.

Fii veselă, draguță. Dacă vin musafiri, transmite complimente de la mine. Dacă aveți miere acasă, împarte copiilor vecini câte un păhărel cu miere, ca să aibă și ei bucurie. Fii bună și draguță cu toți și soarta va fi bună cu tine.

Îmi merge bine. La Hersones, la Mare, după Sevastopol, dl colonel I., Făt-Frumos și eu studiind situația luptei între rămășițele trupelor sovietice și milițiile germane, ne-am apropiat la 30 de metri de o galerie, din care, pe neașteptate, a început să tragă un grup de 9 ofițeri sovietici. Soarta însă ne-a păstrat, așa că noi am fost nevătămați, după lupte dramatice în care ofițerii și soldații români care au fost lângă noi s-au arătat ca eroi, provocând admirația chiar și a nemților, au reușit, susținuți de focul de mitraliere germane, de a nimici sub ochii noștri pe toți sovieticii.

Când voi fi acasă o să povestesc cu detalii cum ofițerii noștri, sub focul din galerie, au salvat pe un soldat german rănit, căzut în apă și atacat în apă de către unul din acești sovietici. A fost ca un vis. Noi am fost toți înarmați cu pistoale

mitralieră, însă noi n-am tras, fiindcă dl colonel a găsit că n-a venit momentul ca și noi să luptăm ca simpli luptători. Atunci eu am făcut câteva poze, nu știu ce a ieșit.

Am văzut multe cadavre, foarte multe. Am văzut și mulți răniți și mulți nenorociți. De fapt, n-am vrut să-ți scriu despre aceste fapte, fiindcă încă ești mică, însă așa am vrut să le spun, că soarta este bună pentru oamenii care în relațiile lor cu oamenii nu urmăresc alt scop decât să facă bine. Fii bună cu apropiații tăi.

Te sărut cu drag.

Tata.

Fig. 57 Predarea partizanilor sovietici din grotle de sub Bateria 35-Sevastopol, la care a asistat și H. Porohivski, 9 iulie 1942, foto N. Trohani.

13 august 1942

Dragă copilă,

Vezi, așa este cu viața: am plecat pentru trei-patru săptămâni și nu pot sosi nici după trei luni.

Îmi pare foarte rău, dar ce să faci? Ar fi trebuit să fiu la București la 21 august, însă situația cere ca noi să mergem mai departe spre Est. Vorbește cu mama ca să nu se prea necăjească că nu vin în curând. Eu sunt sigur că noi vom avea dreptate în chestia căsuței.

Vine timpul școlii. Să aranjați așa ca și anul trecut. Transmit complimente doamnei directoare. Faceți ei cadou câteva kilograme de miere.

Am serviciul greu. Muncesc mult. Sunt, câteodată, cum am fost la Sevastopol, în pericol, însă suport toate acestea cu hotărâre, fiindcă prin aceasta lupt contra bolșevicilor răi, care au distrus și nimicir pe toate și toți ce mi-au fost dragi: averea, frații și surorile.

Viața ta, a mamei și a tuturor celor apropiați ar fi nimiciră și ea dacă aceste hoarde, fără frică de Dumnezeu, ar pătrunde în România. Lupt pentru România și, în același timp, și pentru tine. Nu-i așa, dragă copilă?

Așa că tu și mama trebuie și voi să suportați cu curaj absența mea și să țineți piept singure tuturor greutăților de viață pe care le aveți. Sper însă că nu vă merge greu. Bineînțeles, în comparație cu alții.

Timpurile sunt grele. Așa se prezintă situații noi. Noi, care suntem pe zonă, devenim mai stoici, mai filosofi. Nu știu cum sunteți voi acolo. Spatele frontului, cum spunem noi, adică voi, care sunteți la București, vă necăjiți de mai multe ori din cauza unor lucruri neînsemnate.

Tu ești mică. Nu-ți bate capul cu alte lucruri decât cu învățătura. Învață bine, fii ascultătoare, politicoasă cu toți, nu te supăra, fii bună și amabilă cu toți: săraci și bogați, umili și destoinici. Dacă tu vei fi bună cu oamenii, soarta va fi bună cu tine. Acestea au fost principiile mele în viață. În politică, militarie m-am certat cu oameni, însă în viața particulară aproape cu nimeni.

Mă grăbesc.

Te sărut cu drag.

Tata.

P.S. Scrieți mai des.

25 august 1942

Dragă copilă,

Timpul trece și eu tot sunt departe. Nici n-am observat cum a trecut vara. Aici timpul este frumos.

23 și 24 august - am făcut cu dl colonel călătoria de inspecție. Iar am vizitat Alușta, Ialta, Simeiz. Am avut trei ceasuri libere și ne-am prăjit la soare. Regiune minunată, dar este destul de plină cu partizani. Lupte în fiecare zi. Cred că din zi în zi rămân mai puțini.

Sunt înțepat de moschiți în așa fel că picioarele și mâinile sunt cu sânge și ustură grozav. Apoi, locuința pe unde stau are păduchi de lemn. Din cauza moschiților și păduchilor de lemn aproape nu dorm nopțile. Așa că, am slăbit cel mai puțin cu 10 kilograme.

Zilele acestea mergem mai departe.

Dragă copilă, fii cuminte, harnică, ascultătoare, învață bine. Roagă-te pentru tata, cum o făceai înainte. Dumnezeu nu ne lasă. Aștept scrisoare de la mama și de la tine. Scrieți mai des.

Te sărut.

Tata.

Fig.58. Olga Porohivska, premiantă la școală, 10 ani, la absolvirea clasei a III-a primare, 1943.

Dragă Nelly,
Am primit telegrama că procesul este amânat pentru 2 octombrie 1942.
Foarte bine. Expediez și scrisorile întârziate în alt plic.
Viața la noi nu trece, ci fuge. Nici nu observăm cum zboară săptămânile.
Scrieți-mi în detaliu despre chestia cu casa. Ce acte lipsesc? Să scrie dl
advocat. Noi mergem mai departe.
Dragă Nelly, ai grijă de lemne, murături și tot ce trebuie pentru casă.
Ce face copila noastră? Face studiile bine?
Salutări la toți.
Te sărut cu drag.
Iga.

2 septembrie 1942

Dragă Olecika,
De ce nu scrieți nimic?

De o lună n-am primit nicio scrisoare?

Nu cumva ești bolnavă?

Te sărut cu drag.

Tata.

7 septembrie 1942

Dragă copilă,

Nu mă aștepta așa de repede. Mai zăbovesc încă două-trei luni pe front.

A venit toamna. Școala. Dar cred că tu te bucuri de școală. Cum ai hotărât? Tota așa ca în anul trecut? Ar fi bine. Ce face doamna directoare? I-ai făcut cadou? Dați-i ei câteva kilograme de miere. Dați și copiilor săraci.

Mă bucur mult că tu înveți bine pianul. Îmi place că Fănel ia și el lecții. E băiat drăguț și harnic. Te joci cu el? Dar nu vă certați și nu vă luați la bătaie.

Mă duc mai departe, dragă copilă. Voi trece prin multe pericole, însă sper că Dumnezeu nu mă va lăsa fără ocrotirea Lui, cum și pe voi toți, dragii mei.

Complimente la toți.

Te sărut cu drag.

Tata.

24 septembrie 1942

Dragă Olecika,

Îți trimit cinci volume de Pușkin. Lipsește volumul al doilea. Îl voi găsi și voi trimite.

Această ediție „jubiliară” este foarte rară, bună și complexă, însă nu te apuca de citit imediat. Așteaptă câțiva ani.

Cum îți merge? Ești voinică, sănătoasă? Eu mă gândesc mereu la tine și la mama, însă deocamdată nu pot veni. Așa este mai bine. Nu credeți?

Făt-Frumos mi-a spus că mama se simte dezorientată, nesigură. Nu cred că este cazul să fie dezorientată: acasă are un consilier, pe Nojka, un cenzor, D. Vasilievici, iar în ceea ce privește chestiunile cu Centrul de Naționalizare – un avocat, ajutat, cum mi se spune, de un Serviciu important.

Am trimis 20.000 de lei lui Varda, ca să plătească apartamentul nr. 22. Îl poi acest apartament la dispoziția lui D. Vasilievici.

Dl Varda vine foarte rar la birou. Câte persoane au trecut la orele 12.00-13.00 prin birou și n-au găsit pe Varda. Spune-i lui D. Vasilievici că eu îl rog ca să găsească o soluție.

Prin dl Rășcanu v-am trimis o cană din scoici. Rășcanu a ajuns cu avionul până la Odessa, unde a abandonat avionul și a luat trenul, fiind imposibil de a continua drumul cu avionul, fiindcă s-a îmbolnăvit de boală de mare.

Primiți pe Rășcanu frumos. Este un om bun, cinstit și devotat.

Anexez și două poze: dl colonel cu mine față de palatul prințului Voronțov din Alupka. Altă poză – din Hersones.

Toate pozele le păstrați bine: probabil, la bătrânețe, mă voi apuca cu scrierea amintirilor, atunci materialul acesta îmi va servi ca bază, cum și scrisorile acestea.

Complimente la toate. Pe mama o sărut!

Te sărut cu drag.

Tata.

27 septembrie 1942

Dragă copilă,

Am căutat ieri ceva pentru tine, dar n-am găsit nimic. Sunt prăvălii, dar n-au nimic din ceea ce poate să te intereseze pe tine.

Sper că tu ești bine! Te-ai odihnit și ești gata de a continua studiile. Nu-i așa?

În acest plic găsești 2.775 lei. Fă-mi plăcerea și retransmite, la prima ocazie, 2.500 lei părintelui Drăgan din Crucea de Piatră, ca să-i distribuie la cinci familii, cele mai sărace din sat. Domnia Sa știe la cine trebuie să dea acest mic ajutor. Două sute de lei, câte o sută, - la cele două fete cu care cred că stai în relații diplomatice bune: Prepelița și alta, al cărei nume l-am uitat. Iar 75 de lei dă-i cui vrei.

Eu sunt bine. Știu că vă este greu fără mine, dar ce să fac. Cu ajutorul lui Dumnezeu totul va fi bine.

Scrie-mi ce este cu Pica.

Te sărut cu drag.

Tata.

12 octombrie 1942

Dragă Olecika,

Am primit scrisoarea ta de la 6 octombrie 1942. Ea m-a găsit la 600-700 kilometri mai departe de locul unde am fost înainte. Așa că acum stau într-un alt oraș mare și frumos. Cred că aici vom avea sediul până la primăvară, însă vom face plimbări și mai departe peste timp mai scurt sau mai lung și iar revenim aici. În așa „plimbare” noi vom ajunge în curând cu dl colonel. Cred că „plimbarea” va dura 10-14 zile, iar apoi revenim, cu ajutorul lui Dumnezeu.

Mă bucur mult de succesele tale în muzică. Am văzut pe dl Stepan Melnik. El mi-a povestit că te-a văzut pe tine, că ești drăguță și deșteaptă. M-am bucurat mult auzind așa ceva. Vezi, copiii cumiți sunt bine apreciați și lăudați chiar și de străini. Ține-te bine, dragă copilă. Fii veselă, joacă-te, citește, distrează-te, însă poartă-te cu oamenii bine, politicos, cu respect. Atunci vei fi iubită și apreciată de toți și vei fi în posibilitatea de a face mai mult bine pentru omenire. Dacă n-ai înșeles, o să-ți explice mama.

Mă bucur mult că tu ai o prietenă. Tamara. Am auzit de ea că este fetiță drăguță. Îi transmit complimente, cum și doamnei Lenocika, doamnei Dezi și domnișoarei Coca. Dar ce face Fănel? Tot învață armonică sau a lăsat? Fii bună cu toți copiii, mai cu seamă cu cei săraci și suferinzi.

Știu că Pușkin este greu pentru tine. Nici n-am gândit ca tu să te apuci cu cititul lui acum, însă o să vină timpul când tu îl vei citi cu plăcere. Păcat că n-am găsit pe Șevcenko. Vezi, cu Sovietele n-a fost așa de răspândită literatura ucraineană.

Fig. 59. Olga Porohivska la vârsta de 11 ani, București, 1943.

Am primit și două cărți ilustrate. Am surâs, dar am fost mișcat. Însă știi, când voi veni acasă, tu vei lua vacanță de muzică, ca eu să dorm liniștit după masă.

Am văzut aici pe Usenko. El este foarte mulțumit că activează aici, dar a plecat iar la 400-500 kilometri de la mine. El m-a rugat să vă retransmit complimentele lui. Nu știu cum eu, însă el a îmbătrânit, are mult păr alb, s-a încocoșat puțin. Pe front viața este grea, dar suportabilă și plăcută.

N-am venit până acum des din mai multe cauze și rezerve, însă sper, dacă voi veni, că voi sta acasă două-trei luni, dacă șefii nu vor avea nevoie de mine.

Cum te porți cu bunica? Cred că ești mai serioasă și mai politicoasă. Nu-i așa? Complimente la toți și la toate. Dar ai pus murăturile? Tu știi cum îmi plac. Când voi veni la chef, vom face, dar fără murătură ce chef?

Te sărut cu drag.

Tata.

10 noiembrie 1942

Dragă copilă,
Îți trimit două poze. Nu-i așa că am reușit bine?
Ce mai faci? Mergi la școală?
La noi este un frig bun. Am auzit că și în Țară a început iarna.
Complimente la toate și la toți.
Te sărut cu drag.
Tata.

III. DIVERSE PERSOANE CĂTRE HNAT POROHIVSKI

1 iunie 1942

Domnule colonel,
Vă trimitem aici mai multe lucruri cumpărate de noi pentru dvs. și pentru care vă rog să confirmați și să ne trimiteți alăturata chitanță.
Geamantanul mi-am permis să-l deschid cu o cheie de a mea, pentru a vă putea pune lucrurile, în prezența dlui Cârlan.
Să trăiți, dle colonel.
ss, D. Rășcanu

10 iunie 1942

Mult Stimat domnule colonel,
Imediat după plecarea dvs., *intendența* a început să ceară bani pentru contract, 1.585 lei (jumătate din suma totală), și eu am fost nevoit să plătesc această sumă. Acuma a venit plata telefonului, 650 lei, pe care a trebuit să plătesc, căci altfel riscați să fie închis. Situația mea bănească este foarte slabă și, înafară de aceasta, se apropie taxa pentru electricitate și peste o lună trebuiește plătită chiria pentru trei luni. Vă rog să aranjați această chestiune, dacă nu veniți în curând.

Domnul Coman a ridicat chiria pentru Comitet la suma de 45.000 anual, plus 5.000 lei pentru apă și gunoi și 2.000 lei diverse, nu știu ce intră în această sumă, ridicându-se, deci, chiria la suma totală de lei 52.000. Mi s-a cerut de către dl Coman să se iscălească contractul, ceea ce eu n-am făcut, el fiind făcut pe numele dvs. și suma fiind prea mare.

În ziua de 31 mai Comitetul a făcut parastas pentru Simon Petliura și o mică *akademia*. Pentru aceasta am scos autorizația de la Comandamentul Militar al capitalei. A fost multă lume, s-a petrecut simplu, dar foarte bine.

Cu ziarul, după câte văd, nu este nimica, pentru că dl Havriliuk nu cred că va putea face ceva singur, fără dvs. Când îl întreb unde întâmpină greutăți, dlui nu

poate să mă lămurească, neștiind nici ce i se spune la cenzura Militară. Ar fi foarte bine dacă ați veni mai repede.

După cum a fost vorba înainte de plecarea dvs., a trebuit ca noi să cerem înapoierea sumei de bani și obiectele ce nu ne-au fost încă predate. Dar noi am făcut somații, dar nu le-am înaintat, având în vedere că nu veniți atât de repede. Dacă trimiteam somația și chestiunea nu se rezolva așa cum trebuie, noi am fi fost nevoiți să înaintăm organelor respective, ceea ce nu se putea face fără iscălitura dvs.

Am contact foarte strâns cu dl Trepke, dându-ne silința ca totul să meargă din ce în ce mai bine.

Trebuie să dați directive pentru stupărie. Anul acesta trebuie să fie o recoltă mare de miere de la salcâm și noi toți credem că mierea trebuie scoasă acuma, pentru ca albinele să aibă o silință mai mare la lucru.

Păcat că dl Pica nu se pricepe în această privință. Am vorbit cu dlui ca să strângă toate bidoanele la Crucea, astfel că la sosirea dvs. să le găsiți la stupărie.

Zilnic vin la București căruțe cu căpșuni de la domnul Petrică, ar fi bine dacă s-ar putea transporta bidoanele cu aceste căruțe. Dl Pica a promis să aducă acest plan la îndeplinire.

Noi toți așteptăm pe dvs. Multe complimente de la toți ai noștri.

Cu salut și respect, al dvs. Nik. Varda

P.S. Dacă se poate de găsit acolo de cumpărat așa la fel ce a adus dl Sadovski era foarte bine, pentru că am mare nevoie de așa ceva. Voi restitui când veniți înapoi. Dacă puteți, comunicați când veniți la București.

M-m Bodrova n-a adus scrisoare. Adresa ei nu cunosc.

N. Varda

15 iunie 1942

Stimate domnule colonel,

Știind că scrisorile noastre încă n-au fost trimise la dvs., scriu câteva rânduri.

Nu știu unde aflați acuma dvs., dar dacă nu cumva vizitați Ialta, vă rog foarte mult vizitați pe sora mea, Lidia Cifik, care, cunosc după ultimele scrisorile de mama mea, a stat în Ialta, pe strada Hanturinskaia nr. 35. Asta este sora mea care a fost măritată cu un agronom ucrainean, Cifik Petre. Nu știu dacă și acum este la Ialta. Dacă găsiți pe ea acolo, ajutați cu ceva și eu aici restituesc.

De la dl Koriciko este scrisoare cu mulțumire pentru ajutor la soacra ei.

Dacă încă nu veniți în curând și dacă este absolută nevoie de scos mierea, dați directive și noi toți facem toate posibile ca să fie bine.

Dl Melnik a sosit, eu am făcut legătura cu cine trebuie.

Este greu cu autorizația de călătorii CFR, așa că pentru soția dvs. se eliberează autorizația de la ștab.

Așteptăm pe dvs. cu nerăbdare.
Cu tot respectul, al dvs. N. Varda⁹⁴.

27 iunie 1942

Mult Stimat dle colonel,
Scrisoarea dvs. cu data de 22 iunie am primit.

Dl Rujinosu în ziua de 21 iunie a vizitat stupăria dvs., despre ce eu am rugat pe dumnealui din partea dvs și a găsit că stupii sunt plini de miere și este mare nevoie de scos mierea.

Ieri am vorbit cu dl Rujinosu și am rugat din partea dvs. pe dl căpitan Văleanu și dl Rujinosu să plece mâine la stupărie. Odată cu dânsul pleacă și soția dvs. să scoată miere. Bidoanele sunt deja trimise la Crucea de Piatră. Dl Rujinosu spune că este mare nevoie de scos mierea, altfel începe roitul. Nu știu cum este cu vaccina, dacă aveți acolo pregătite.

În prima scrisoare eu am scris că am plătit 1.585 lei pentru contractul biroului dvs. și taxa de telefon. Acuma bombardează *intendenșa* pentru plata chiriei pentru trei luni, total, cam 18.000 lei. Eu nici nu știu ce să fac.

Acasă la dvs. toate este bine. Olecika deja început lecții de muzica la dna Trepke. Soția dvs. roagă să veniți, dacă se poate, cel puțin pentru scurt timp acasă.

La noi toate este bine, dar era mai bine dacă veniți dvs. Cu ziarul nu este aranjat încă nimica. La Cenzura Militară au spus la dl Havriliuk că este toate la Consiliul de Miniștri.

De la toți cele mai sincere complimente.
N. Varda.

30 iunie 1942

P.S. Domnule colonel,

Duminică, 28 iunie, soția dvs., dl Herodot, dl Rujinosu și Maria (nu știu familia) au plecat la Crucea de Piatră cu intenția de a scoate miere. Rezultatul însă nu știu, pentru că încă n-au venit. Adcă scrieți, atunci scrieți și directive în privința vânzării mierii. Eu cred că nu trebuie să grăbiți cu vânzarea.

Vă rog, dle colonel, comunicați în ce privește locuința biroului dvs și taxei de telefon. Electrica este tăiată și asta este foarte bine, tutuna n-avem nimic acum. Cam când veniți?

⁹⁴ Nota lui Hnat Porohivski pe scrisoarea lui Nikolae Varda: „La 24 august 1942 am fost la Ialta. Am găsit strada Hanturina nr. 35. De 5-6 ani casa a trecut în patrimoniul unei instituții de sănătate. Lumea s-a schimbat. Nimeni din vecini nu a cunoscut pe Cifik. Am rugat pe un domn Stekovski ca să caute și să-mi comunice.

Vă salut.
N. Varda.

P.S. Acuma a venit dl Herodot și a spus că n-a făcut nimic la ferma dvs., pentru că a fost timp urât, a plouat trei zile. Sâmbăta care vine iar pleacă dl Rujinosu, cu soția dvs. la fermă, atunci vor scoate miere. Roitul a început și nu știu de ce dl Rujinosu nu poate să facă așa ca să oprească roitul. Un roi a prins, l-a băgat iar în stup. Dl Picu are grijă, dacă roiește, să prindă roiul. Era bine dacă veneați dvs. Cu stimă, N. Varda.

Fig. 60. Imobilul din centrul Bucureștiului în care a avut biroul Hnat Porohivski, fotografie din prezent.

6 iulie 1942

Mult Stimat domnule colonel,

Am primit ultima dvs. scrisoare. Cealaltă, trimisă dlui V., numai am citit-o puțin, însă pe cea trimisă personal o am la mine. Dar chiar și fără aceasta, eu tot aranjam lucrurile la locul lor. Eu nu am știut că nu aveți pe nimeni acolo care să lucreze la albine. Credeam că dl P. are grijă de stupi și cunoaște această meserie. Scrisoarea care v-am trimis-o a fost numai ca să vă înștiințez despre mersul lucrurilor, pentru că odată trecând pe acolo, pe la dvs., spre dra Bejan, m-am interesat și mi s-a spus că nu poate nimeni umbla la stupi și că sunteți așteptat. Cum situația eu o cunoașteam, atunci v-am scris. Acum sunt în măsură să vă dau un răspuns precis și totodată îmbucurător.

După primirea scrisorii dvs., a mai venit și de la dl col. I., prezentându-l personal chiar dl căpitan V., în urma căruia mi s-au acordat două zile pentru aranjarea stupăriei. Dar atât și nimic mai mult, căci nu am avut mijloace de transport. Dar chiar și așa, eu deja luasem înțelegere cu doamna, în ziua de 29 iunie, ca sâmbătă după masă și duminică să aranjăm chestiunea. Și așa a și fost, cum am aranjat noi.

În ziua de 4 iulie, sâmbătă, ne-am transportat, împreună cu doamna dvs. și dl H., la stupărie. Am luat ca ajutor pe bătrânul Stamate și încă un băiat din sat pentru ajutor. Dimineață a plouat puțin, dar după masă am avut un timp bun. De asemenea și duminică. Am lucrat tot timpul.

Ceva surprinzător pentru dvs. va fi vestea că atât doamna dvs., cât și dl H., cumnatul dvs., ne-au dat un prețios ajutor, demonstrând un curaj pe care nu o să-l credeți. Doamna a fost chiar înțepată de câteva albine, așa că acum o putem numi apicultoare bună, întrucât a făcut botezul înțepăturilor. A lucrat atât în stupărie, făcând fum cu mașina, cât și în laborator, la descăpăcitul fagurilor, precum și la centrifugă. Deși în nenumărate rânduri am rugat-o să se odihnească, tot timpul a lucrat fără preget.

De asemenea, dl H. a stat lângă noi în stupărie și ne-a adus materialul de care aveam nevoie, precum și a cărat toți fagurii scoși de la stupi pentru a fi recoltați, pentru că, trebuie să vă spun, lucrurile merg de minune.

În privința roitului nu a fost mare pagubă, pentru că ele tocmai acum se pregăteau de roit mai multe. Au roit numai vreo 7 stupi, din care 3 Layens, căci nu aveau faguri decât 6-7-8. Un Layens l-am găsit mort, iar fagurii stricați de găzelnită. Din cei roiți, au fost prinși 4 roi naturali, iar eu am făcut 2 artificiali. Puteam face mai mulți, însă ne-au lipsit complet fagurii artificiali și ramele. Așa că acum aveți 59 de bucăți complete și bune.

Am mai găsit 3 stupi care au avut nevoie de ajutor, adică erau prea slabi și le-am dat câteva rame cu puiet și miere. Alții mai aveau de lucru, dar au fost o serie de stupi, aproximativ 30, care erau plini. Rame nu au avut îndeajuns, dar au lucrat câte 2-3 faguri atârnați de scândurile deasupra ramelor, iar în ei au băgat fie miere, fie trântori, care încă nu ieșise.

Cred că vă închipuiți munca ce a trebuit până ce s-au desfăcut acești faguri care erau prinși și de pereții stupilor, iar alții erau încărcăți cu miere apoasă caldă. Când puneai mâna pe ei, se rupeau imediat, căzând peste albine. Dar cu mare atenție și cu grijă multă am reușit să-i punem în ordine. Așa cât am luat numai ca să aibă de lucru, s-a recoltat cam la 300 kg de miere și mai bine. Le-am dat rame goale ca să aibă unde lucra faguri. Culesul încă este bun și cred că va dura mai mult timp.

Cred că se va mai putea scoate cel puțin 500 kg de miere în august. Deci, puteți fi liniștit și fără grijă, căci totul este în ordine. Dacă nu veți putea veni nici în august, vă rog să ne anunțați din timp, ca să luăm noi măsurile necesare, pentru că timpul este prea scurt acum și programul trebuie făcut cu mare grijă din timp.

Termin de scris, dorindu-vă realizarea tuturor visurilor și începuturilor frumoase pe care le realizați cu ajutorul lui Dumnezeu.

Dra Olecika a visat într-o noapte că veniți acasă, iar a doua zi v-a așteptat toată ziua la poartă, deși doamna i-a spus că nu veniți.

Toți vă doresc să vă vadă măcar cât de puțin. De altfel, pe acasă la dvs. toți sunt sănătoși și o duc bine. Eu am fost și pe acasă la București și totul este în ordine, deci, încă o dată, nicio grijă.

[Cu toată stima și considerația, al dvs. Ruginosu.]

8 iulie 1942

Domnule colonel,

Totul este în ordine și va fi și pe viitor. Cele trimise de dvs. acasă s-au primit la timpul lor, adică imediat după sosire.

Dacă mai aveți vreo dorință, puteți să o formulați.

Mult noroc și respectuase salutări,
căpitan Văleanu.

17 iulie 1942

Mult Stimate domnule colonel,

Primind de la doamna Nelly citațiunile pentru termenul de 10 iulie a.c., am îndeplinit toate formele premergătoare judecății și am achitat toate taxele cerute de lege, la care suntem obligați sub sancțiunea nulității cererii noastre.

La judecata cererii însă n-am vrut să pășesc, întrucât este absolut necesar să stabilesc împreună cu dvs. calea apărării și să mai procur unele acte, trebuincioase pentru o bună apărare.

Pentru acest motiv, am depus în instanță certificatul din partea Serviciului dvs., prin care s-a arătat că dvs. vă aflați acum pe câmpul operațiunilor militare și am cerut pe baza lui, amânarea procesului, ceea ce Curtea a și aprobat, fixând termenul viitor pentru ziua de 21 august a.c.

Până atunci trebuie să ne vedem neapărat. Ar fi, deci, bine, să veniți la București pentru cel puțin două zile (înainte de termen), ca să stabilim tot ce trebuie.

În fond, cauza este serioasă și trebuie procedat cu multă precauțiune, cu toate că din partea reprezentantului părții adverse am avut, la termenul din 10 iulie a.c., toată bunăvoința. Dar textele legii sunt foarte categorice.

Primiți, domnule colonel, din partea mea și a soției mele cele mai sincere salutări și vă dorim tot binele,
ss, [indescifrabil], avocat

18 iulie 1942

Mult stimat domnule colonel,

Scrisoarea dvs. cu data de 6 iulie am dat la soția dvs. și cartea la Olecika.

Dle colonel, eu de câteva ori am scris la dvs despre locuința aici pe Bdul Albert. De la mine zilnic cere bani *intendența* și, cum am scris dvs. în primele zile lunii iulie, eu trebuie să primesc bani, dar ștabul spune că nu știe nimic despre aceasta și mai departe eu nici nu știu ce să fac.

De la dvs., dle colonel n-am primit niciun ban, am plătit, dar vor taxa telefonului. Prin Fr. Am scris la dvs. despre chirii, dar văd că dvs. încă n-a primit. Vă rog foarte mult grăbiți cu această chestiune, altfel de la 21 iulie nici nu viu aici în birou, pentru că 23 iulie termină plata locuinței.

La noi tot așa cum și a fost. Eu colaborez cu dl dr. Trepke și facem tot ce posibil ca se merge bine.

Cu salut și respect, N. Varda.

17 august 1942

Mult Stimate domnule colonel,

Azi am primit scrisoarea dvs. ultima. Am mai primit una mai înainte și aceasta este a doua, în care mi-ați expus situația actuală. Eu am înțeles totul și vă rog să nu aveți nicio grijă, să fiți liniștit, pentru că nu vă cauzează nicio pierdere. Atâta timp cât sunt eu aici și în limita timpului disponibil, voi face tot posibilul, la urmă chiar și imposibilul, și am să aranjez totul, în așa fel ca și cum ar fi ale mele. Cred că dvs. știți pasiunea mea pentru acele mici ființe, nu pentru câștig sau pentru vreun interes, ci numai din marea dragoste și iubire ce o am pentru ele. De aceea nici să nu vă gândiți la vreo pierdere sau la vreo neajuns în această privință, căci, după cum v-am scris mai înainte, noi aici, împreună cu doamna dvs. și cumnatul dvs., dl H., aranjăm toate lucrurile la locul lor, cu ajutorul dlui Pica, care se interesează foarte mult de toate.

V-am scris că doamna lucrează atât la stupi, cât și în laborator, ca cea mai perfectă apicultoare. Eu am avut ajutor mare de la dl H., precum și de la bătrânul Stamate, și am pus la punct totul atunci. Acum v-am așteptat pe dvs. și ne este tare dor la toți să vă vedem, însă dacă nu puteți veni, să fiți liniștit, că noi ne vom face treaba ca și cum dvs. ați fi între noi. La mine nu există niciun interes altul decât să fie albinele puse la punct, să aibă hrană, să ierneze bine și să vă servesc pe dvs.

La mine termin definitiv pe ziua de 20-24 și atunci încep la dvs. Timpul este încă foarte cald și secetos. Așteptăm să plouă, însă atosefera nu vrea. A înflorit floarea soarelui, dar culesul este slab din cauza secetei care se menține. În orice caz, atunci am scos peste 300 kg, dar să nu credeți că am luat tot, căci le-am lăsat aproape tot și am luat numai așa ca să aibă de lucru. Deci, sper că vom mai scoate ceva și acum în toamnă. După terminarea operațiunii am să vă comunic situația pe care o voi găsi și așa cum i-am aranjat. Am înființat un carnet special pentru dvs., unde este trecută situația fiecăruia, deci, avem o situație evidentă și sper că va fi bună.

Pe la doamna nu am mai fost din cauza lipsei de timp, fiindcă orice clipă este foarte prețioasă, deoarece mulți specialiști apicoli fiind lipsă, trebuie să aranjez multe stupării, iar la birou lucru este berechet.

Acum, am o mică rugămintă pentru dvs. de la bătrânul Stamate. El v-a așteptat foarte mult să vorbească cu dvs, însă fiindcă nu puteți veni, scriu eu dorința lui., și anume vă roagă foarte mult și din tot sufletul dacă puteți să-i faceți rost de o pereche de bocanci nr. 42, care îi sunt foarte necesari pentru iarnă. El ne dă un ajutor prețios și a spus dacă îi faceți acest mare bine, ne va da și de aici înainte un mai mare ajutor, fără nicio altă obligație. Vă rog și eu, dacă aveți posibilitatea să-l satisfaceți, deși nu văd posibilitatea, știind situația care este, și apoi se pune problema transportului. Eu vă rog, dar dvs., dacă nu aveți posibilitatea, nu trebuie să vă alarmați, pentru că treburile se aranjează și altfel și el se va mulțumi ca și până acum. Ar fi bine dacă l-ați putea ajuta, fiindcă este un om de încredere aici în regiune și punem toată baza pe el.

Fig. 61. Stupăria (*pasika*) lui Hnat Porohivski, ferma din Crucea de Piatră.

Chiar în zilele următoare mă voi duce să aranjez cu dl H. și doamna dvs. planul de lucru. Timp este destul, căci se menține căldura și sunt tendințe să se mențină încă mult. Știu că atât doamna, cât și păpușa mică vă așteaptă foarte, foarte mult, dar eu am să le demonstrez că această așteptare are să le aducă cea mai mare fericire și, deci, să înțeleagă situația, iar pentru dvs. să vă țină Dumnezeu sănătos, ca să puteți duce la îndeplinire toate misiunile, în vederea victoriei finale.

Aici avem tot oameni care înțeleg situația și vă dau tot concursul. Și rându-l trecut dl col. I.M., imediat ce dl căpitan i-a expus situația, mi-a dat voie să plec atât cât am avut nevoie, bineînțeles că eu nu puteam să abuzez și de aceea cred că și acum vom face totul ca să fie numai bine.

Astăzi am vorbit cu dl T., care a sosit în București, și mi-a spus că veniți pentru ziua de 19 sau 20 august și m-am bucurat tare mult, dar această bucurie a fost de scurtă durată, deoarece după maximum două ore am primit și ultima scrisoare. Eu vă doresc sănătate, noroc și realizarea tuturor dorințelor și misiunilor.

Cu toată stima și considerația, al dvs. R[uginescu].

25 august 1942

Mult Stimate domnule colonel,

De când noi toți așteptăm pe dvs. și dvs. nu veniți.

Domnule colonel, comunic la dvs. că de la 1 septembrie nu mai sunt în serviciu la Consulatul German, pentru că Secția noastră radio (radio în limba ucraineană) se desființează. Așa a venit ordin din Berlin. Acuma, nici nu știu ce de făcut. Eu am crezut că dvs. veniți și se poate plec și eu cu dvs. pe front.

Viața așa este de scumpă aici, că fără serviciu nu pot se stă nicio zi. Dacă eram sigut că dvs. puteți să faceți ceva pentru mine, eu așteptăm, dar nu sunt sigur și trebuie actul. Vreau să fac probe la dl Haum Acolo eu am găsit serviciu, cum știți dvs. pe dl Saenko și persoana pentru Derkaci, așa că, cred dl Haum găsește ceva și pentru mine.

E acum mai prost că nu găsesc timp să stau și în birou la dvs. să fac treburi pentru Comitet. Dar n-am ce să fac, treba să mănânc, pentru că nici acolo, și nici acolo n-am niciun franc. Dar asta încă nu știu dacă dl Haum găsește ceva pentru mine și dacă nu? Atunci ce fac? Eu am vorbit cu dl Ionescu și dl Ionescu a promis, dacă nu găsesc ceva, atunci pot să fiu angajat în serviciu la dvs.

Vă rog, dle colonel, scrieți la mine în această privință cum credeți dvs. Eu vreau să merg pe front și cred că pot să țin folosință acolo, dar dl Trepke spune că dacă eu plec, atunci dlui se dă demisia de la Comitet.

La cererea noastră despre reîntoarcerea la Ucraina a primit răspuns de la Ministerul de Interne și de la Președinția de Miniștri și pe urmă de la Consulatul German, că reîntoarcerea emigranților în Patria lor cam deocamdată nu este rezolvată de organelle germane.

Am luat legătura cu dl Rujinosu și D-Sa a spus că sâmbăta asta, 29 august, pleacă la stupăria dvs. și face tot cum a dat dvs. directivă. Astăzi mă duc la soția dvs. și comunic ca să fie pregătită pentru plecare sâmbătă la Crucea.

Vă rog, domnule colonel, scrieți cum credeți, dacă pot să fiu și eu lângă dvs.

De la toți ai noștri complimente.

Al dvs., N. Varda.

P.S. Din banii care am primit eu de la dvs., 20.000 lei și cu 3.000 de la dl K., și 2.000 de la dna, au rămas 675 lei, tocmai pentru plata de taxa la telefon pe luna august. Curățenie nu mai plătesc, fac curățenie singur.

Vă rog, dle colonel, scrieți la mine dacă pot să am speranța la serviciu cu dvs.
Cu stimă, N. Varda.

15 septembrie 1942

Mult Stimate domnule colonel,

Ar fi trebuit să vă scriu mai demult, însă timpul nu mi-a permis acest lucru. Acum mă grăbesc să vă scriu aceste rânduri pentru a vă expune situația stupăriei.

Încă de acum două săptămâni, am fost cu doamna și domnișoara, împreună cu cumnata dvs. (sora doamnei), pentru că dl Mitia nu a fost liber să meargă, și am lucrat trei zile, punând totul în ordine.

Stupii se prezintă toți bine, hrană au suficientă, afară de doi, care nu au regine. Unul avea albile autoare, iar celălalt avea o regină tânără, care nu începuse ouatul. Încolo toți sunt bine.

S-a mai recoltat aproximativ 260 kg de miere, care a și fost adusă imediat la București.

Toți sunt bine și vă doresc.

Eu voi avea grijă și de aici înainte pentru stupi, adică pregătirea pentru iernat, punerea grătarelor pentru șoareci și așezarea lor în cameră la timpul potrivit.

Dvs. nu trebuie să aveți nicio grijă, căci atâta timp cât eu sunt aici am grijă de toate. Tot ce doamna și domnișoara are nevoie, eu le dau concursul în limita posibilităților, așa că numai sănătate să fie, căci încolo totul este bine.

Avem și câteva kilograme de ceară.

Acum rămâne problema pentru la primăvară, adică în vara anului 1943. Dar cred că până atunci o să mai veniți pe acasă și vom aranja chestiunea din timp, pentru că nu cred că dvs. veți avea posibilitatea să vă ocupați de stupărie în aceste timpuri când aveți altceva de lucru, mult mai important.

Chiar dacă nu puteți veni și nu ne întâlnim, îmi scrieți din timp, ca să știu, pentru că nici eu singur nu pot să-i îngrijesc și de aceea trebuie să angajez sau pe bătrânul Stemate sau încă pe un alt tovarăș, care să-mi dea ajutor, căci e mult de lucru. Mai ales la primăvară trebuie să avem grijă să punem faguri în rame. La iarnă trebuie să iau ceara să o presez, ca la timpul potrivit să avem totul gata, nu să ne găsească timpul ca și în vara aceasta.

Pe la noi mierea are preț foarte bun și este căutată.

Încolo, toate sunt bune. Fructe nu s-au făcut, iar via foarte puțin și a fost mâncată așa până s-a copt, deci, nu a mai rămas nimic din ea.

Vă rog, dacă aveți un minut liber, să-mi răspundeți din timp, ca să știu ce am de făcut, pentru că, fiind mult de lucru, este necesar a eșalona programul și a pregăti totul din timp.

Timpul este frumos și cald, dar a fost secetos. Dacă ar fi plouat la timp, am fi avut o recoltă foarte frumoasă de toamnă de la stupi, însă și așa a fost ceva, dar mult mai slab.

Domnule colonel, termin de scris, dorindu-vă numai bine și sănătate, treburi bune peste tot și să veniți acasă cu vești bune.

Al dvs. devotat, R[uginosu].

P.S. Domnișoarei Olișka i-a plăcut foarte mult la stupărie și a dorit să mai stea o zi în plus. Cu toții i-am făcut pe plac și în loc să vină luni dimineața la București, au venit marți.

La ducere la stupărie am mers cu autobuzul CFR, iar la întoarcere am spus că e mult mai frumos cu un camion cu cai. Și așa am călătorit până acasă cu un camion cu doi cai frumoși, luând totodată și mierea și câte ceva de pe la țară. A fost și soția mea la țară și a venit tot cu camionul, odată cu doamna, domnișoara și cumnata dvs. Au plecat dimineața și la ora 8.00 au fost acasă. Eu le-am ieșit înainte la barieră și am plătit taxa pentru miere (o taxă mică – 30 lei), am scos autorizație de la primărie, așa că totul a mers în perfectă regulă.

Toți au fost foarte mulțumiți și călătoria le-a plăcut de minune, dorind ca și altă dată să mai călătorească, spunând că e mult mai frumos cu camionul cu cai decât cu autobuzul.

Și de rândul acesta doamna a lucrat atât în laborator, cât și la stupărie. Chiar și domnișoara mi-a făcut fum cu mașina la doi stupi, dovedind un mare curaj, neavând absolut deloc frică de albine, spunând că îi plac foarte mult stupii⁹⁵.

Deci, dvs. nu trebuie să vă îngrijiți de nimic.

Doamna mi-a spus că dl Mitia a procurat și lemne pentru la iarnă.

24 septembrie 1942

Stimate domnule colonel,

Am primit de la dvs. scrisoarea, ca și fotografia cu inscripție, ceea ce mi-a făcut o vie plăcere. V-ați amintit în sfârșit și de mine.

Poza dvs. este foarte reușită; aveți o înfățișare de un adevărat general, rangul care vă cuvine fără îndoială și obținerea căruia cât de curând posibil vă doresc cu toată sinceritatea.

V-am așteptat de mai multe ori și prezența dvs. aici, măcar pentru un timp de vreo 10 zile, ar fi de o mare necesitate și importanță, deoarece la plecarea dvs. nu ați avut destul timp, așa că câteva chestiuni au rămas nerezolvate (cu toată importanța lor), în vederea reîntoarcerii dvs., presupusă atunci cam peste 3-4 săptămâni. Or, de atunci s-au scurs mai bine de trei luni.

⁹⁵ Nota lui Hnat Porohivski pe scrisoare: „Am fost mișcat citind aceste rânduri [ilizibil]. Tata”.

În tot cazul, fără prezența dvs. nu poate fi rezolvată aici chestiunea de restituire a sumelor primite la timpul său de la Comisia Interimară, nici obiectelor și actelor ce mai lipsesc. De asemenea, chestiunea cu contractul pentru localul din strada Delea Veche - el trebuie iscălit de dvs. personal, altfel, proprietarul casei va avea motivul să ne urce din nou chiria (chiar din octombrie), sub pretextul că s-a schimbat persoana chiriașului. Știți bine și așa cât de greu ne este să suportăm chiria actuală (52.000 lei).

În ceea ce privește pe dl Varda, el este șomer de la 15 septembrie a.c., deci, a rămas fără mijloace de existență, iar plecarea lui de-ací ar însemna o complectă dezorganizare a Serviciului Comitetului, dat fiind că nu avem actualmente absolut pe nimeni cine ar putea ocupa locul secretarului (neplătit, dar de a plăti nu avem de unde), mai ales că Asociația Foștilor Ostași Ucraineni nu mai contribuie la cheltuieli.

N-ar fi posibil ca dl Varda (prin intervenția dvs.) să primească vreun post aici (în serviciul în care colaborați dvs.)? Atunci această problemă ar fi rezolvată pozitiv.

Poate că aceste chestiuni vi se par fără importanță în comparație cu imensele probleme în fața cărora vă găsiți acum acolo pe front, dar totuși și viața emigrațiunii noastre aici este o părticică, cât de mică, a acestor probleme, și toate lucrurile mari se compun din cele mici. Este adevărat că omul este, în general, dispus să judece că ceea ce îl privește în momentul de față este și singurul lucru important.

Condițiile speciale, stabilite atunci când ați preluat conducerea fac că chestiunile principale de fond să nu poată fi rezolvate decât personal de dvs.

Văd că mulți de pe front obțin concedii sau permise, așa că îmi permit să cred că și dvs., după atâta muncă depusă, veți putea căpăta măcar o scurtă odihnă ca și răgaz pentru aranjarea treburilor rămase în suspensie.

Mă bucur să aflu că dvs. vă simțiți bine în mediul în care trăiți acum, având și satisfacția morală de a putea lua personal parte activă la lupta contra dușmanului nostru cel mai grav - bolșevismul, care este și dușmanul întregii lumi civilizate din epoca noastră. Regretăm că noi cu toții nu putem lua parte la această Cruciadă contra comunismului, pe care toți îl detestăm, și a lupta personal contra lui dorim cu toată ființa noastră.

În ceea ce privește viața noastră aici, Slavă Domnului și grație măsurilor luate de autoritățile în drept, nu prea simțim lipsurile, iar anumite restricțiuni și reduceri care privesc viața zilnică sunt nimicuri, ușor de suportat pentru fiecare om de bun simț și conștiință, când te gândești la toată grozăvia, amplexarea și mai ales problema actualului război.

În speranța că veți veni totuși în curând și urându-vă toate cele mai bune și multă sănătate, vă salut cu toată stima,

B. Trepke.

P.S. Priimiți salutul și din partea întregii familii noastre.

Mă bucur că pot să vă comunic că Olecika face mari progrese la pian, posedând și talentul necesar. Când veți veni vă va face un concert „solo” și în „patru mâini”. Profesoara este foarte mulțumită de ea.

[1942]⁹⁶

Dragă domnule colonel,

⁹⁶ Nota noastră: scrisoare nedată.

Îmi pare rău foarte mult, dar ziarul nu a apărut până acum. Am primit știrea de la dvs., m-am dus la Cenzură, dar - „Vino mâine”. Am venit și iar: „Vino poimâine”. Am venit și de data aceasta: „Vino peste două zile”. Și așa fără sfârșit. Am fost acolo de șapte ori și nu mai merg. Nu vreau să mai am aceste neplăceri politicoase.

Să vă dea Dumnezeu toate cele mai bune.

Al dvs. devotat.

P.S. În lipsa dvs. au fost organizate 2 *akademii*. Mai cu seamă a fost solemnă *akademia* închinată amintirii lui Simon Petliura. În biserică au fost mulți oameni din str. Cuțitului. Mulți dintre ei au luat parte la *akademia* din comitet.

Vă salut!

Ilie Havriliuk.

Fig. 62. Soția și fiica locotenent-colonelului Hnat Porohivski: Nelly și Olga, București, 20 martie 1944.

DOSAR INDIVIDUAL Model 20

REGATUL ROMÂNIEI

Dosarul Nr. 44.509 *Fascicula Nr.* _____

MINISTERUL INTERNELOR

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A POLIȚIEI

ARHIVA SIGURANȚEI

ANUL 193

Dos. fond op. anch. H.448

DOSARUL

referitor la Porohowschi

Ignatie

Fig. 63. Coperta dosarului Direcției Generale a Poliției privind pe H. Porohivski, preluat de Securitate (ACNSAS).

ROMÂNIA

MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE

48

STAT DE SERVICIU

Al D-lui Ignatie Porochovski (conștient Ciobanu)
 la 1 Ianuarie 1930 prin h. m. Nr. 19 din 18 Ianuarie 1930
 ctința de traducător la Marele Stat Major

Semnalmentele :

<u>168 cm.</u>	Nasul	} <u>potrivite</u>
<u>90 cm.</u>	Gura	
<u>castaniu</u>	Bărbia	
<u>orah</u>	Semne particulare	<u>n-are</u>
ochi <u>roșii</u>		
<u>verde</u>		
<u>verde</u>		

Semnătura funcționarului
I. Porochovski

Fig. 64. Prima pagină a „Statului de Serviciu” al lui H. Porohivski, 1930 (ACNSAS).

88A
 Goryon
 nu era cunoscut.
 Mucel Himale
 OPERAT LA FIȘE
 16 m
 An onoare a vă mai întâi o copie de
 Cereșă de Domnului Serbescu și
 Cereșă înaintată d-lui Prim-ministru.
 Acest domn s'au deporal în
 țară și se stăruie în sensul expus în
 Cereșă.
 Al. J. din a spus că d-l. Goral
 face parte din serviciul Siguranței
 Statului.
 Cu stima
 J. P.

Fig. 65. Notă olografă a lui H. Porohivski, 1932 (ACNSAS).

București.
28.III.37.
I.P.

OPERAT LA FISE
(66)

Muli Stimate Domnule Șef,

Vă mulțumesc din toată inima pe Dv. pentru acordare-mi unui concediu de boala până la 1 Septembrie. Am fost foarte bolnav, iar acum se pare m'am restabilit în așa măsură că pot activa pentru binele țării.

Am petrecut timp în țară, însă am urmărit cu cea mai mare atenție evenimentele din Polonia. Lăcrămește este foarte greu, fiindcă acolo domnește cenzura foarte aspră; totuși am putut în oarecare măsură de a înțelege starea de lucruri din țara vecină.

Starea de spirit acolo este proastă. Pot ivi evenimente și mai grele. Cred că urmărirea acestor evenimente este necesară, fiindcă ei sunt așa de natură că pot, în un sau în alt mod, influența relațiile între România și Polonia de mâine.

Cu alte cuvinte, eu admit unele păreri că în Polonia pot izbucni, mai curând sau mai târziu, o revoluție cu înclinare spre extrema stângă.

Am găsit de cuvința de a întreba atenția de Dv. despre aceste evenimente și dacă Dv. o găsit necesar voi urmări cu atenție desfășurarea lor.

Anexez o scurtă expunere a situației din I.

Cu stima cea mai perfectă și
devotamentul J.P.

*Primit pe gura
de la 2 sept 1937
în București*

Fig. 66. Notă a lui H. Porohivski privind situația din Polonia, 1937 (ACNSAS).

[illegible]

Fig. 67. Notă olografă a lui H. Porohivski, 1938 (ACNSAS).

Fig. 68. H. Porohivski. Carnetul de student al Școlii Superioare de Documentare și Științe Administrative din București, 1930 (Arhivă O. Porohivska).

Fig. 69. H. Porohivski. Legitimă de corespondent al publicației „Capitala” pe numele conspirativ „Mircea Dobrescu”, 1937 (Arhivă O. Porohivska)

16

ЭП. П а н а Генерал

О. Удовіченко.

江蘇省通志

Високопородниці

Пане Генерале,

OPE

[illegible]

- 425 -

București. 16. IX. 39

M u l t S t i m a t e

Domnule S e f,

Înaintându cu prezentă scrisoară copiile cererilor
mele adresate Comisiunii de Naturalizare și D-lui
Ministru de Justiție, cu onoare vă rog se binevoiți
a-mi acorda ajutorul Dv. precis pentru scutirea de
stagiul.

Motivul care a determinat pe mine de a solicita
cetățenie română, este profundul devotament față de
România și dorința sincera de luptă în rândurile
oștelor români față oricui inamic, care își ar mani-
festa agresiunea față de România și poporul ei.

Cu stima și devotamentul

P.S.

În petiția a mea către Dl. Ministru, Avocatul meu a
omis de a arăta, că eu timp de trei ani a fost pe frontul
în Războiul cel Mare, am fost rănit de patru ori și am fost
comandantului titular al Reg. 43 de vânătoare de Siberia.

Fig. 71. Nota lui H. Porohivski prin care solicită sprijinul șefului SSI pentru dobândirea cetățeniei române, 1939 (ACNSAS).

OPERAT LA FIȘE 27

CORPUL DETECTIVILOR 27 Martie 1940

Grupa III-a I. 2. 2398 100

Activitatea colonelului ucrainian Ignatie Porohovski.

Ucrainienii democrați (petliuriști) din București, afirmă că, colonelul Ignatie Porohovski, membru în Comitetul de conducere al organizației ucrainenilor democrați (petliuriști), se găsește ^{în prezent la Paris} ~~actualmente în capitala~~ Franței, de unde urmează a primi ~~instrucțiuni~~ instrucțiuni din partea Generalului Udovicenco, comandantul legiunei ucrainiene, care se formează pe teritoriul Franței.

~~Recenta~~, în vederea acțiunii ce urmează ~~ca~~ o desfășurare colonelul Porohovski în România.

Fig. 72. Notă a Corpului Detectivilor privind activitatea lui H. Porohivski, 1940 (ACNSAS).

Ag. Fr. de Est. -

55 607

BIROUL PERSONALULUI

INTORNOU Nr. 1341

1941 Lucr. Hnatu. sing. 5

Cantier No. 607

Referat. -

28 Februarie 1941. -

Am onorarea a raporta :

Informatorul Serv. Col. I. Porochowtschi
cunoscut și vechi colaborator al Ser., are
nici un act - legitimație, valabil în fața
autorităților / în fața de pasaportul Hansen /
și rugăm să binevoim să aproba de a i se eli-
bera o legitimație de serviciu, care să este
censată atât în minianile ce îndeplinește cât
și pentru a fi recunoscut de către autorită-
țile noastre. -

28. II. 1941
S-a aprobat
în întocmirea
o legitimație
specială
Seful Ser. I
Hnat Porohivski

Seful Ag. Fr. de Est. -

S. Cochet Lomacu

Referat

Col. I. P. are ca legitimație
un carnet de 50% reducere pe c. f. r.
pe numele "Paul Dobrescu". -

Prezentând la viză carnetul a fost
returnat de Mr. Hnatului. -

5. III. 1941

S-a prezentat
carnetul conform ordi-
nului din repulitic.
- cazur.

Seful Ser. I
D. L. -

Fig. 73. Referat al Agenției Frontului de Est privind eliberarea unei legitimații lui H. Porohivski pe numele „Paul Dobrescu”, 1941 (ACNSAS).

Data nașterii anul 1888
luna Ianuarie **ziua** 29
Domiciliul: comuna ȘERBAN-VODA
 județul Iași **strada** Victoriei
La număr 38
Supușenia _____
Actul de stare civilă sau alt act doveditor de identitate (pasaport etc.) Pasaport Nansen Nr. 128/931 al Ministerului de Interne
Palet de eliberare pe care Nr. 817/26/930 al Prefect. Pol. București

Regatul României
Municipiul București
Primăria Comunei Suburbane ȘERBAN-VODA
BULETIN de ÎNSCRIERE
La Biroul Populației
Privitor pe D. Porohivski
Comuna ȘERBAN-VODA
Județul Iași
Carnet No. 1266/939
 25.IV.1939

Fig. 74. H. Porohivski, Buletinul de înscriere la Biroul Populației Șerban-Vodă, 1939 (Arhivă O. Porohivska).

ROMANIA
PREFECTURA POLIȚIEI CAPITALEI
SERVICIUL CONTROLUL STRĂINILOR
PALATUL PREFECTURII POLIȚIEI — CALEA VICTORIEI
Nr. 1736
Data 10.XII-1943
Do. 11642/943
ADEVERINȚA PROVIZORIE
PENTRU
FOȘII POSESORI DE CERTIFICATE DR. NANSEN
D. Porohivski **Igustic** **de profesie** agricultor
de origine ucraineană **domiciliat** în București,
Și **La număr** 1266/939 **apartamentul** _____ **a** **de** **la**
 acest serviciu cererea însoțită de actele legale în vederea obținerii certificatului de identitate prevăzut în Decretul Lege cu Nr. 238/938.
 Prezentă adeverință este valabilă până la data de 30 Dec. 1943
P. PREFECT
Șeful Serviciului

Fig. 75. H. Porohivski. Adeverință provizorie de fost posesor de certificat Nansen, 1943 (Arhivă O. Porohivska).

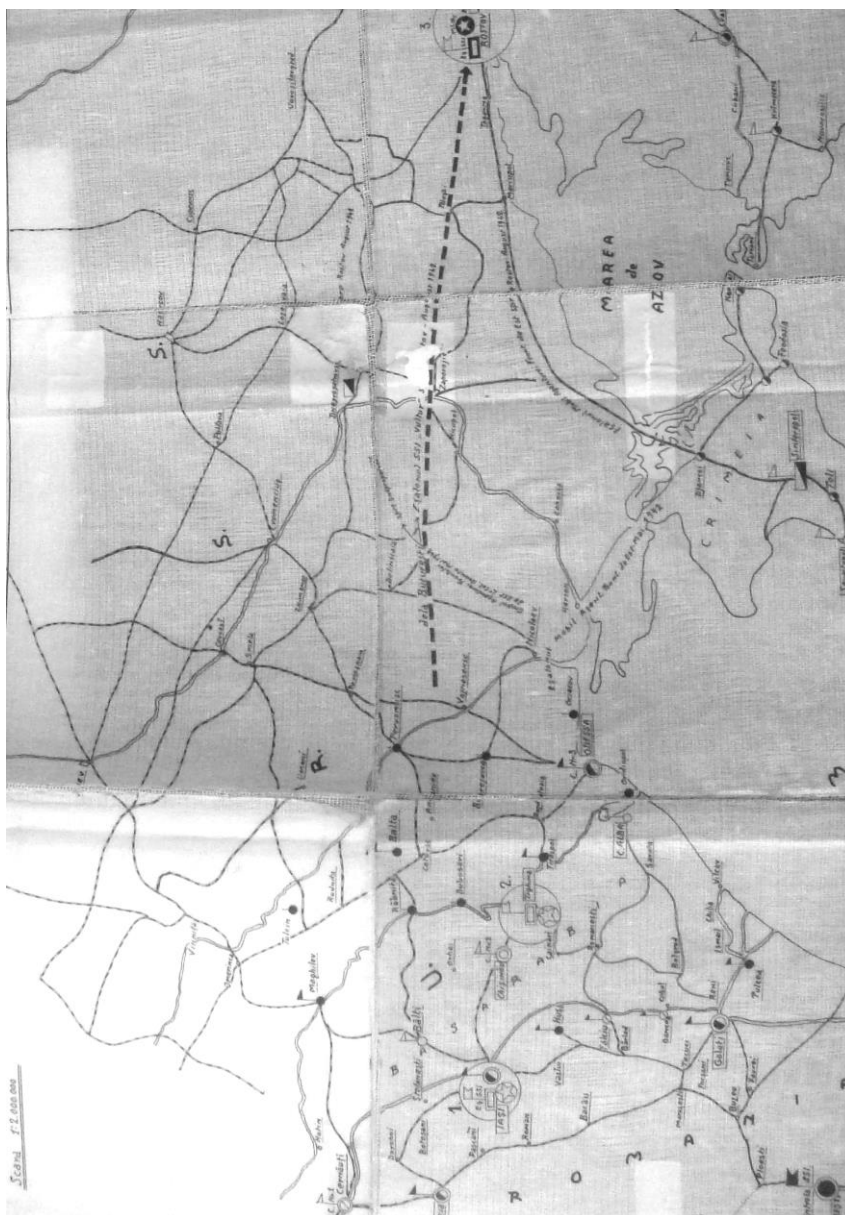

Fig. 76. Harta „Dislocarea și deplasarea organelor SSI și Agenturii Frontului de Est în timpul războiului antisovietic”(ANR, fond PCM-SSI, vol. 31/1940).

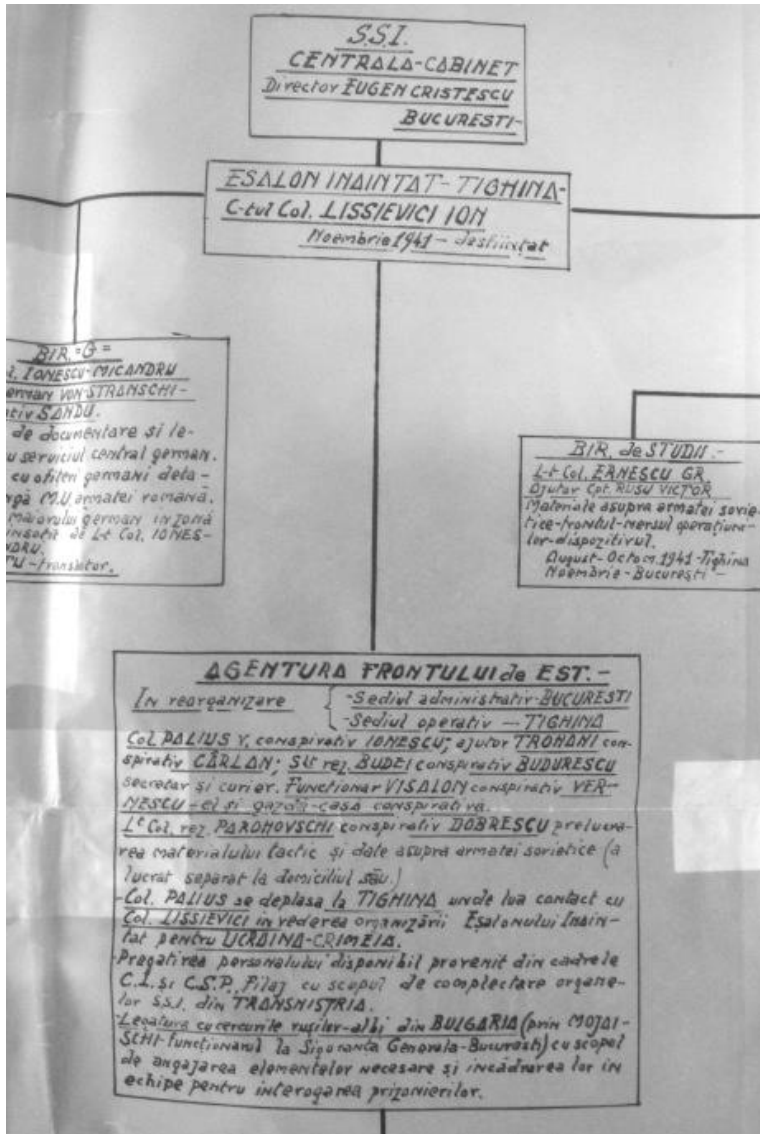
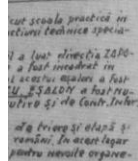

Fig. 77. Fragment din schema de organizare și încadrare a Eșalonului înaintat Tighina și a Agenturii Frontului de Est în campania de cucerire a Transnistriei (1941), H. Porohivski apare cu numele conspirativ „Dobrescu”, responsabil de „prelucrarea materialului tactic și date asupra armatei sovietice”, lucrând separat, la domiciliu (ANR, fond PCM-SSI, vol. 31/1940).

- 432 -

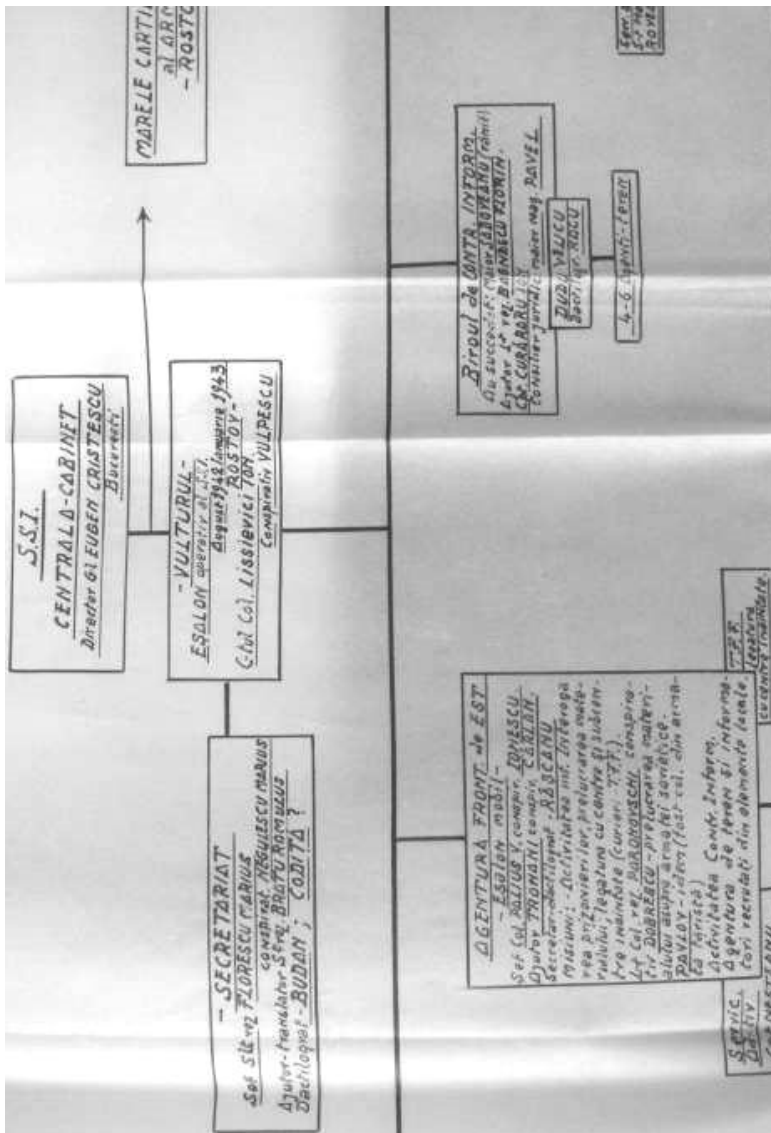

Fig. 79. Fragment din schema de organizare a Eșalonului operativ „Vulturul” și Agenției Frontului de Est în intervalul august 1942-ianuarie 1943. H. Porohivski apare în cadrul Eșalonului Mobil, cu numele conspirativ „Dobrescu”, responsabil de „prelucrarea materialului asupra armatei sovietice”. „Vulturul” a lucrat pentru Marele Cartier General al Armatei de operațiuni, cu sediul la Rostov; în jumătatea a doua a lunii ianuarie 1943 „Eșalonul” se desființează, iar Agenția își lărgeste cadrul activității (ANR, fond PCM-SSI, vol. 31/1940).

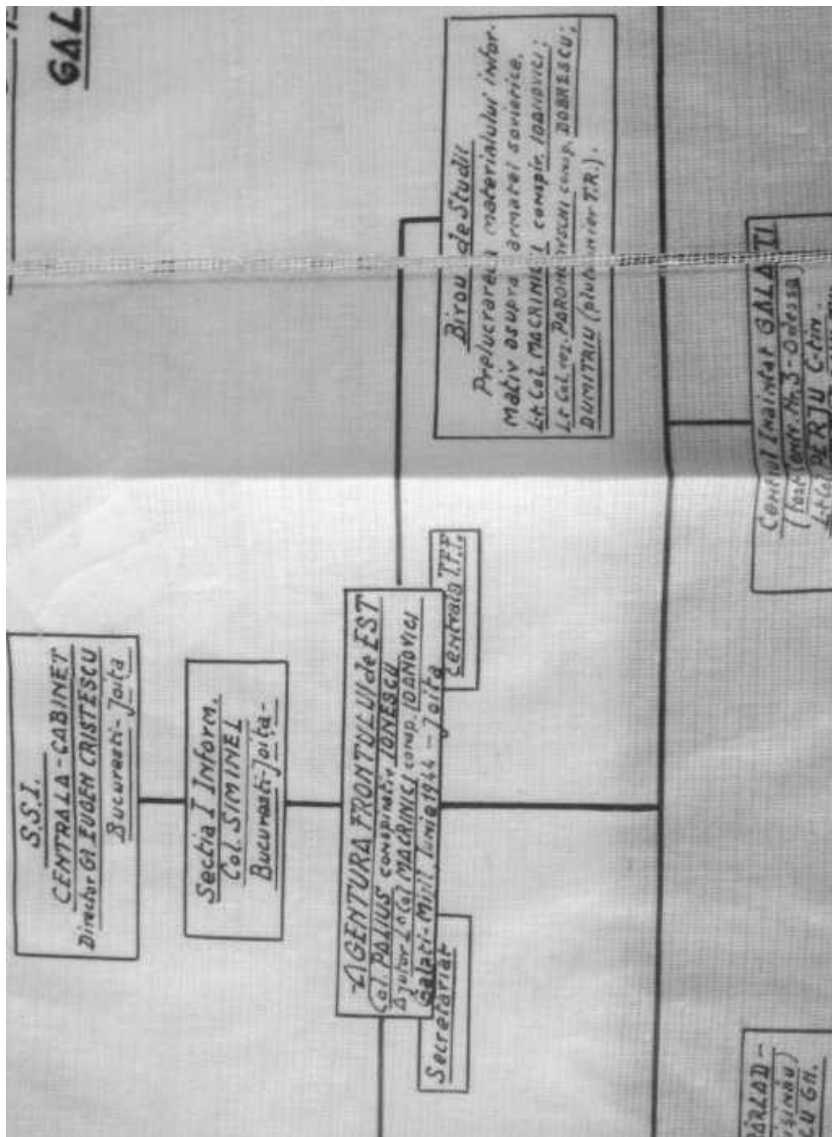

Fig. 80. Fragment din schema de organizare și încadrare a Agenturii Frontului de Est după retragerea de pe teritoriul URSS, aprilie - 23 august 1944. H. Porohivski apare în cadrul Biroului de Studii al Agenturii, responsabil de „prelucrarea materialului informativ asupra armatei sovietice” (ANR, fond PCM-SSI, vol. 31/1940).

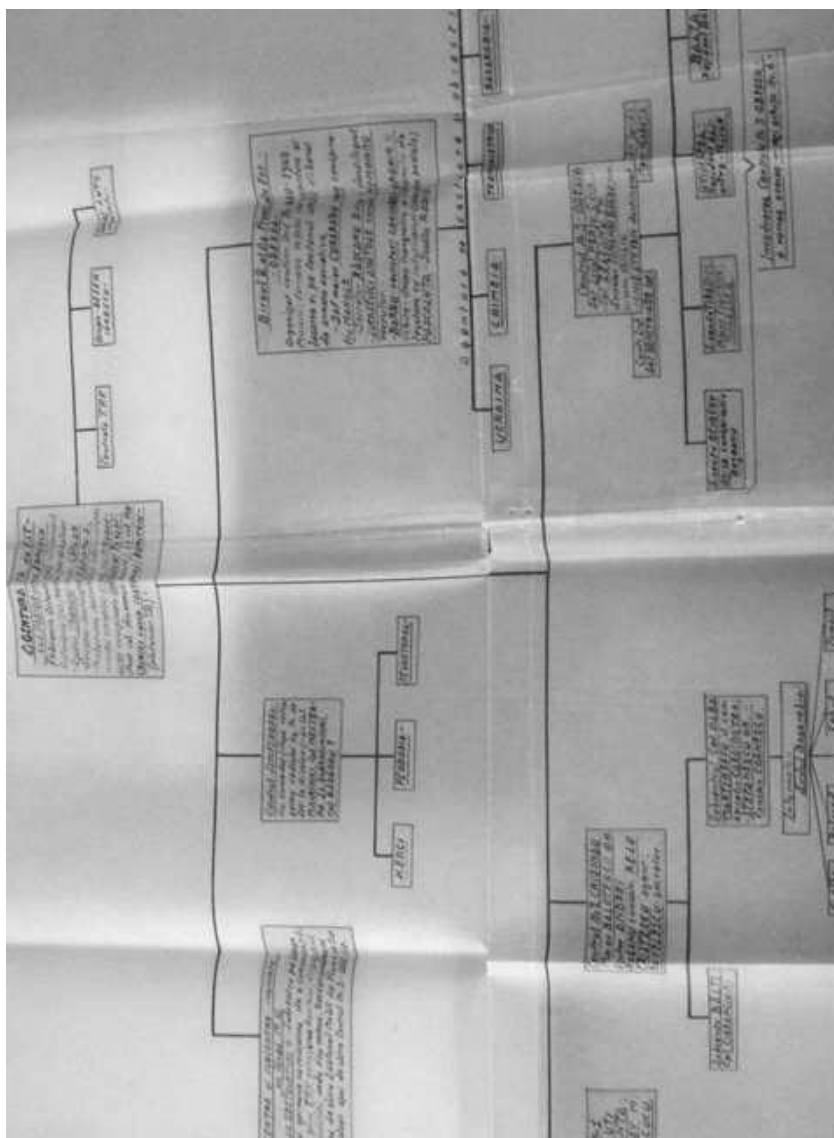

Fig. 81. Fragment din schema Agenturii Frontului de Est după retragerea de la Rostov, având sediul succesiv Simferopol-Nikolaev, ianuarie 1943 –aprilie 1944. Porohivski apare în vârful piramidei, împreună cu Palius, Trohani, Rășcanu, Pavlov, Macrinici și Dumitriu (ANR, fond PCM-SSI, vol. 31/1940).

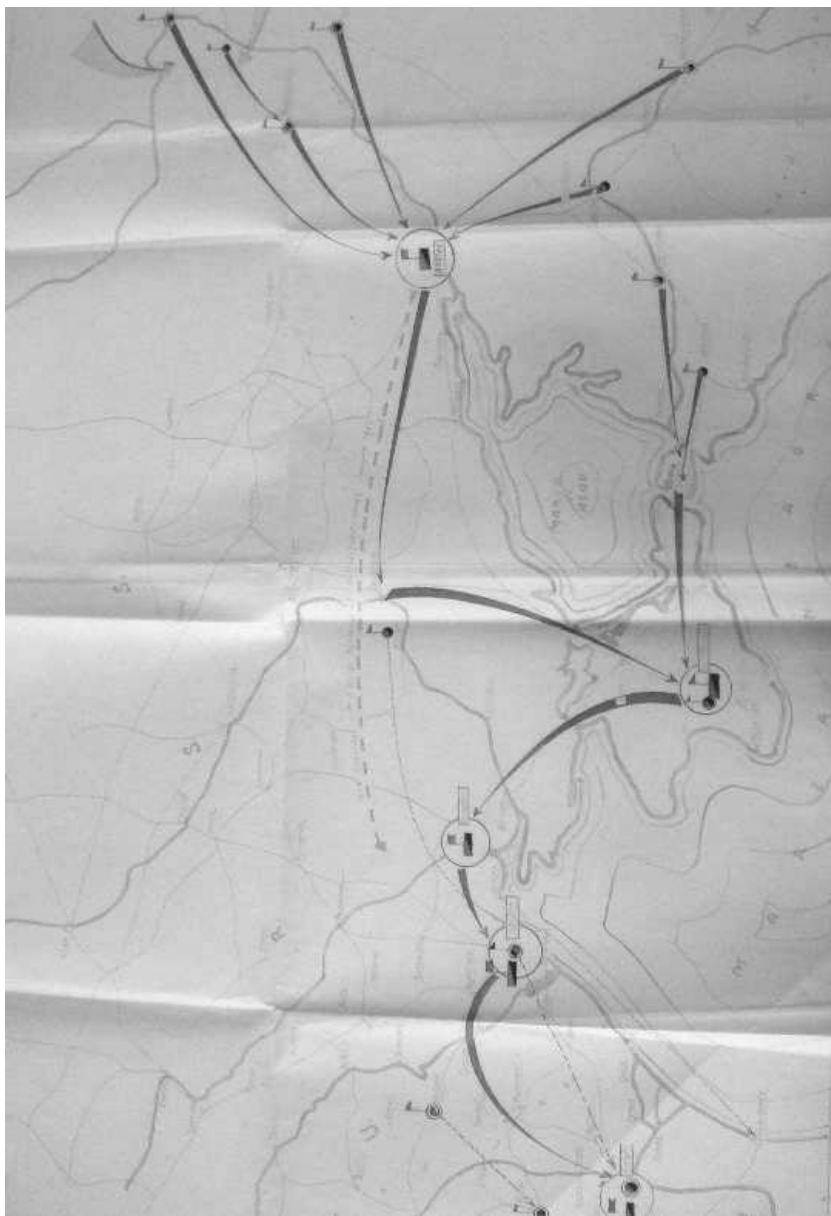

Fig. 82. Fragment din harta privind retragerea Eșalonului Mobil al Agenturii Frontului de Est de pe teritoriul URSS, în intervalul ianuarie 1943 - 23 august 1944 (ANR, fond PCM-SSI, vol. 31/1940).

CORPUL DETECTIVILOR

21 Noembrie 1946.

009

NOTA

Rezultatul notei f.n.

GRIGOROVICI, - (Yvan), 5884410101

La P.P.C. necunoscut. 5929310101

La C.D. și A.S. se cer date complete.

La S.S.I. idem.

POHOVOSCHI sau POHOROVSCHI, Ignat.

La P.P.C. necunoscut.

La C.D. idem. 4050910101

La A.S. și S.S.I. se cer date complete.-

Comisar-aj. 3493410101

14/2/1946

3464772388/1946

Fig. 83. Notă a Corpului Detectivilor privind pe H. Porohivski, 1946 (ACNSAS).

26-IV-1949
(62)

Notă

Despre investigațiile făcute în
str. VICTORIA LAMBRU JONESCU
nr. 34 s-a aflat: 017
PAROCHOUSCHY JGENDI născut
în Dobrod-Ucraina la 1888,
stăruindu-se timpuriu în învățare
și limba nu numai înțelegându-se și vorbindu-se
în ea. În prezent la această
adresă locuiește:
Parochovskii Heli (f. 106)
fiu lui, care dă lecții de limbă
rusească, Olga fiica lui elevă,
Antonina soția, funcționară.

A. V. V. V.

Fig. 84. Notă a Securității privind pe H. Porohivski, 1949 (ACNSAS).

DIRECTIUNEA GENERALA A SECURITATII STATULUI **376**

Nr. 425/30651d **85**
din 18.V.1951

Către
" 323

OBIECTUL
Identificarea numizului
PAROCOVSKI E. IGANTI cerute
cu nr. 52700 din 16.IV.1951

INTRARE
Nr. **65.580**
Data **22.V.51**

PAROCOVSKI E. IGANTI născut
la 29 Ianuarie 1888 în Dobrod - Ucraina -
U.R.S.S. fiul lui Emil și Hortina.

Fiind căutat la Evidența Populației
din Nicolae Filipescu și la Fișele Generale
din C.M.B, nu figurează nicio persoană cu
numele de mai sus, iar la adresa indicată
de Dvs. în str. Iambru Ionescu Nr. 34 în
prezent str. Serg. Sandu Marin nu este cunoscut
că ar fi locuit vreodată vreo persoană cu
acest nume.

IT. COL. DE SECURITATE
Gh. Petrescu
A. Ciupăgea

IP/SE

Fig. 85. Notă a Securității Statului privind identificarea lui H. Porohivski, 1951 (ACNSAS).

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

198
STRICT SECRET
Nr. 354/9292
din

19 DEC 1951

Dir. III - a

Către, Dir. IV - a

SARCINA Nr.

Rugăm efectuați investigații asupra: Num. POROHIVSKY pron. IGNAT
născut (data și locul nașterii) care domiciliază în ~~32~~
~~XXXX~~ București Str. Lambru Ionescu Nr. 1 Secția Mil. 33
și lucrează în prezent la Intreprinderea Instituția în funcția de

Date ajutoare despre individ

Investigația trebuie să stabilească Date biografice și relații complete însoțite de activitatea politică din trecut și prezent, ce funcție ocupă și unde, dacă familia lui este în câmpul muncii unde anume, din câte persoane și este compusă familia datele de stare civilă ale fiecărui în parte, anturajul lor de prieteni și orice alte date ce veți mai obține Dvs. -

Ce surse nu pot fi folosite în timpul investigațiilor (se vor arăta obligatoriu, atunci când se cunosc)

Cine cere investigația (se va trece numele lucrătorului operativ și Nr. telefonului).
Mare Ioan Tel. 256.-

Termen necesar de executare 15 Ian. 1952.-

Seful Direcției,

Fig. 86. „Sarcină” Securității privind investigarea lui H. Porohivski, 1952 (ACNSAS).

10 IV 1952
Joa. L. G. G. G.
Confirmați prezenta
a din aparatului
fize și fize confide
identificarea și
se face cu

REGISTRUL DE SECURITATE VI
Detinem informa
născut la 29-1-1928 în U
al Comitetului Emigran
al Comitetului

- 441 -

195
24
COPIE
Exemplarul nr. 101
(195)

PROCES VERBAL DE INTEROGATOR

INVINUIT (~~MARTOR~~) BĂLĂNESCU TITUS născut la data de 5.OV.1911, în
Brăila, Pog.Galați, fiul lui STEVAN și SOFIA, de profesie funcționar,
cu ultimul domiciliu în București, Str.Icoanei Nr.74, raionul 1 Mai.-

29 noiembrie 5
195

Localitatea București

Interogatoriul a început la ora 10 min. 15
" s-a terminat " 12 min. 30

Întrebare: În procesul verbal de interogatoriu din data de
14 noiembrie 1955, ai arătat un informator cu numele de PORCHOVSKI
IGNAT. Precizează dta. dacă acesta îi era numele adevărat sau nu ?

Răspuns: Din câte cunosc acesta îi era numele adevărat.-

Întrebare: Care a fost numele său conspirativ ca informator
al S.S.I.-ului ?

Răspuns: Numele conspirativ al Domnului IGNAT PORCHOVSKI
a fost "I.P.".-

Întrebare: În ce dată ai aflat că este informator și care
au fost împrejurările ?

Răspuns: Despre faptul că numitul PORCHOVSKI IGNAT este
informator am aflat în anul 1935, prin luna aprilie, când a avut o
întrevedere cu șeful Serviciului Secret de Informații, Mihail Moruzov,
la masa conspirativă a Serviciului din Str.Maria Rosetti. Nu știu ce
am discutat între cît acestea s-au purtat în limba rusă pe care eu nu
o cunosc.-

Întrebare: Cînd fusese el recrutat ca informator al S.S.I.-
ului și de către cine anume ?

Răspuns: Nu cunosc nimic în legătură cu această problemă.-

c. 949

Fig. 88. Proces-verbal de interogatoriu a lui T. Bălănescu privind pe H. Porohivski, 1955 (ACNSAS).

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
SERVICIUL „C”

Data 22 I. 1964 178

NOTA—EXTRAS

din materialele existente în dosarele din arhiva Serviciului „C”.

Numele POROCHOVSKY prenumele IGNATI
născut 25.7.1888 cum Dobrod Ucraina fiul lui Emil și
Hudenia de profesie domiciliat București str.
Victoria Lombu Jucescu nr. 38 (1939)

Dosar fond operativ 48340 vol. 403 fila 176-181
Opere într-un raport în copie, date date și forță anle,
intocmit în anul 1948, rezultă că Li. POROCHOVSKI IGNATI în
1942 agent S.S.T. la Central Informații Odesa, în echipa de
cerutură a prizonierilor și partizanilor.
Tot din raport mai rezultă că a fost sef al
ucrainienilor din România.
of. R.O.3 H. Hnat

Do. F. op. 112464 f. 56-71

În mai multe note și rapoarte întocmite de SSI în
perioada anilor 1932-1942, rezultă că POROCHOVSKI
IGNATI, născ. la 25.7.1888, fost ofițer, din în Subarmata
Sovietică St. Căminului Mării Nr. 34, a fost capturat
(capturat de japonezi) în orașul Ucrainean, refugiat
în România din anul 1940 împreună cu soția sa
În România a fost stabilit în domiciliu la Str. Col.
în orașul București. - Fost președinte al Uniunii Fost în
București din Armata Republicii Ucrainene Democrate
Fondată din România cu președintele „Căminului”
Educațional Ucrainean din Capitala St. Peștera Veche 45.
În 1940 a fost numit în comitetul „Căminului” din
Str. Peștera Veche pentru București fiind organizat în
Membrii născuți la Ucraina în orașul București
de la născuți

of. Hnat

În nota-extras se va menționa obligatoriu: Nr. dosarului, denumirea organului și data întocmirii documentului, felul materialului (original sau copie), din care s-a făcut extrasul, ordin, adresă, referat, notă informativă, declarație etc.

Fig. 89. Notă a Serviciului „C” privind pe H. Porohivski, 1964 (ACNSAS).

Fig. 90. Decorație acordată lui Hnat Porohivski în perioada interbelică de către guvernul Ucrainei Democratice în exil.

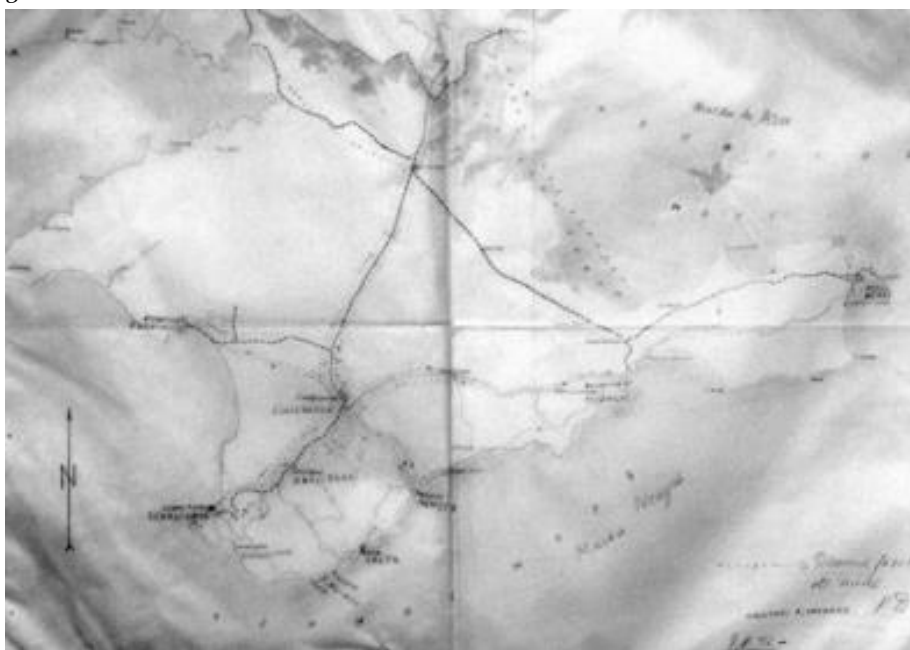

Fig. 91. Hartă întocmită de către Hnat Porohivski la 5 mai 1942 privind distanțele parcurse în cadrul Eșalonului Mobil al SSI pe teritoriul sovietic.

Fig. 92. Decorații acordate de Statul Român locotenent-colonelului Hnat Porohivski pentru merite deosebite pe frontul antisovietic al informațiilor.

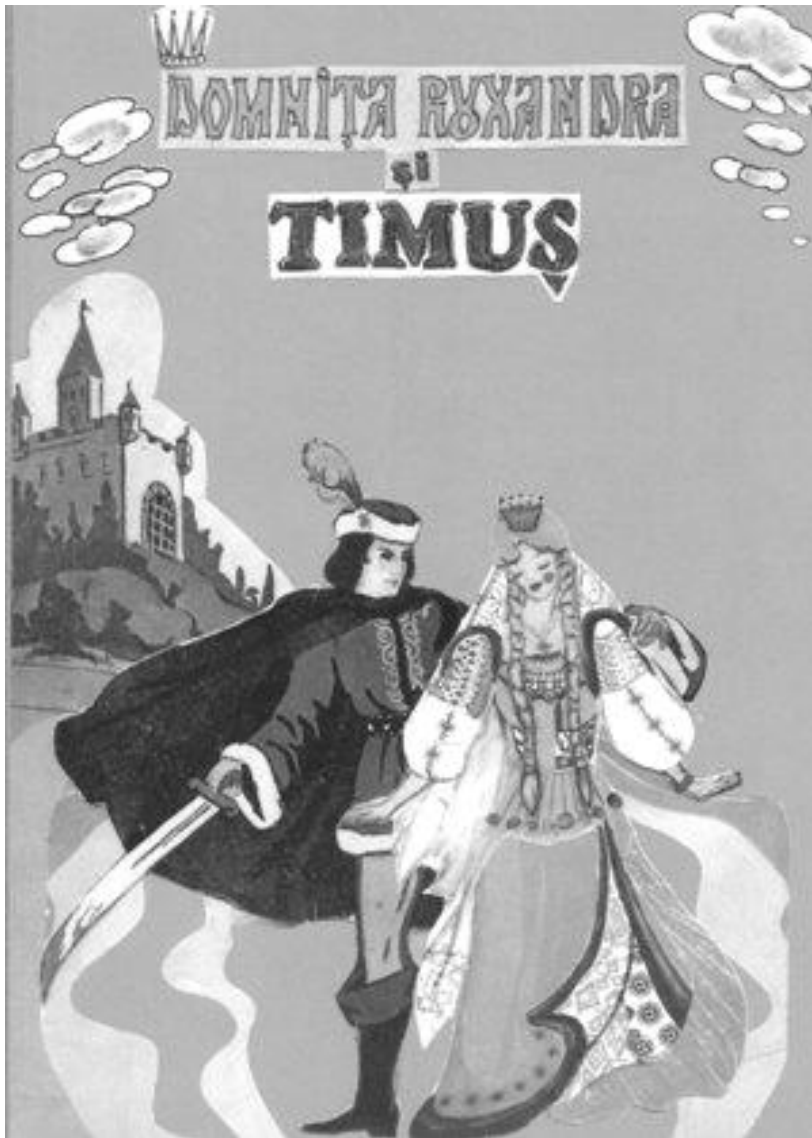

Fig. 93. Volumul „Basmе din patru zări”, publicat în anul 2012 de către scriitoarea Olga Andrici, născută Porohivska, dedicat memoriei tatălui său, Hnat Porohivski.

Fig. 94. Volumul „Basmе din patru zări”, publicat în anul 2013 de către scriitoarea Olga Andrici, dedicat mamei sale, Nelly Porohivska.

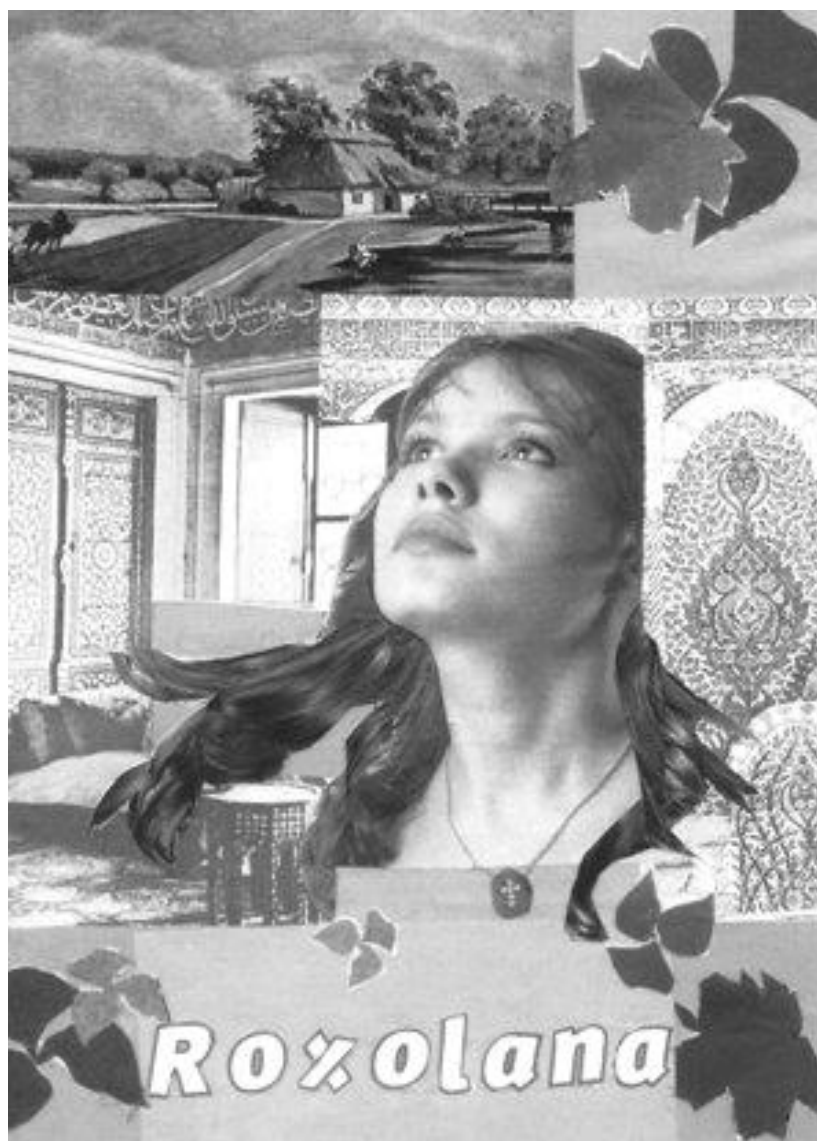

Fig. 95. Volumul „Roxolana” (S. Placinta, I. Kolisnicenko), tradus și publicat de către doamna Olga Andrici în memoria soțului Vladimir, în anul 2010.

A

Aleşki 328, 329
Alexandrov 22, 33
Aluşta 331, 343, 358, 359, 341
Alveusleron 357
Ancara 144
Andrici (Porohivska), O. 12, 14, 15,
17, 18, 19, 64, 116
Andrici, Vl. 62, 63
Anglia, englez 39, 60, 62, 107,
109, 129, 145, 146, 190, 372
Antonescu, I. 46, 47, 122, 124, 131,
133, 211, 256, 286, 287, 298, 302
Antoško, C. 196, 210, 211, 220,
225, 226
Anurin 320, 325
Apor, Vl. 99
Arad 139
Argeş 138, 139
Argentina 24
Arghir 320, 326, 340, 341, 342,
344, 349-351, 353, 355
Arhanghelsk 321, 371
Armeansk 330
Asia, asiatic 145
Ataturk 144
Austria 25, 112, 116, 190
Azov, Marea 334, 335, 368-370,
372, 388

B

Bacău 25, 31, 39, 104, 138, 139, 223
Bahcisarai 340, 343, 345, 373
Bahenra 341
Balaisk 368
Balašovsk 96
Banat 67, 179
Baraţcoş 25, 39, 104
Basarabia, basarabean 21, 34, 35,
65, 67, 72, 107, 109, 141, 147, 148,
186, 189, 197, 213-215, 221, 223,

INDICE

246, 248, 254, 273, 294, 307, 315,
344, 348, 372
Batumi 144
Bălănescu, T. 125, 134, 311-313
Bălănescu 356
Băltescu 344
Bălţi 23, 65, 74, 103, 214
Behm 327
Bekirov 330
Beleavciniv, P. 354
Belgia 25, 40, 147, 178
Belgrad 186, 355
Benzel 76
Berdicev 137
Berejnîi, V. 210, 211
Berhommet 299
Berlin 122, 131, 141, 162, 164, 196,
232, 253, 254, 269-271, 414
Betlen, G. 99
Bezpalii 327, 356
Bezpolis 320
Bicearov 342
Birtaş, G. 298
Bodea, Gh. 375
Bodrova 407
Boemia 180
Bogdanovici 75, 82, 253
Bogdanovici, Şt. 210, 225, 226,
248
Bolgrad 223
Botor, N. 378
Bradea 356, 360, 369, 370, 378
Braşov 21, 23, 39, 69, 70, 75-78,
81, 85, 86, 88, 103, 205, 213, 214
Braţlav 86, 87
Brazilia 24
Brăila 312
Brendzan, S. 254
Brighiu 212
Brilevka 329

- Bucovina, bucovinean 34, 35, 46, 62, 67, 107, 109, 140, 141, 143, 146-148, 163, 169, 172, 178, 186, 189, 190, 214, 243, 246, 248, 254, 267, 372
București 23-26, 33-35, 38-45, 47-51, 53-56, 59-64, 82, 90, 104, 109, 116, 119, 121-125, 135-143, 148, 152, 157, 159, 163-169, 172, 173, 175-178, 181, 182, 184-186, 188-190, 193-195, 197, 202-205, 207, 209, 211-215, 217, 218, 220, 224-226, 228-230, 234, 235, 237-240, 243, 248, 249, 252, 256, 258-261, 263, 266, 268-272, 274-279, 281-283, 288-291, 294, 295, 297-305, 309, 311, 312, 314, 315, 317, 327, 334, 338, 344, 348, 355, 356, 358-362, 366-367, 384, 385, 387, 389, 393, 395-397, 400, 401, 405, 407, 409, 411, 414-416, 418
Budai, N.C. 306, 309, 310
Budionnii 87
Budujeanu 320
Budzilo, K. 67
Bug 121, 130, 243, 244, 245, 247, 282
Buialo, P. 217
Bulgaria, bulgar 25, 26, 40, 72, 109, 112, 147, 326, 341, 372
Butenko 375
Buzianu 350
Бринзан 160
Битинські 160
Бенеш 158, 159
- C
Calomfirescu, A. 300
Canada 24, 63
Cârje 292
Carol al II-lea, rege al României 177
Carpați, Munții 38, 68, 69, 72
Casariolian 355
Catană, I. 169
Caucaz, caucazian 102, 287, 341-343, 355, 362, 369, 376, 385, 388, 389
Călinescu, A. 188, 189
Călugăreni 45, 51-53, 125, 133, 183, 300-303, 310
Căprița 366
Ceailan 336
Cehoslovacia, Cehia, ceh 22, 24, 25, 30, 40, 81, 92, 112, 116, 144, 147, 153, 154, 156, 158, 159, 161-163, 314, 315, 369
Ceitenaud, A. 355
Cerkaski, M. 331, 346
Cerkassî 93-95, 97, 137
Cernăuți 40, 86, 143, 148, 89, 253, 288, 292, 299
Cernescu 83, 84
Cernețki, E. 225
Cernigov 137
Cernikov 337
Cernițki, E. 163, 220
Cernota, A. 103
Cernov 23, 77, 78, 82-84
Chilia Nouă 41, 137, 164, 194, 202, 235, 294, 300, 301, 315
Ciboasea 302
Cicerin, Gh. 21
Ciflik, P. 407
Cijikov 84, 85, 99
Ciorogariu, R. 90
Cirapcin 375, 378
Cistopole 336
Ciudei 189
Ciungaru, M. 189
Ciupagea, A. 296
Cluj 78, 93, 98
Coandă, M. 387, 395
Coman 406
Covurlui 236
Cozac 66
Cracovia 191, 194, 196
Crimeea 87, 295, 305, 331, 340, 345, 357, 359, 361, 363, 370, 376, 383
Cristea, T. 303, 304
Cristescu 338-340, 347, 362
Cristescu, E. 28, 32, 198, 240, 260, 263
Crișana 67
Crucea de Piatră 45, 51, 183, 300, 362, 388, 404, 408, 413
Cuciucul Mare 291

Cucu 338, 339, 354, 355, 370
Cursaru 365

D

Daraniuk, Ol. 214
Davidescu, G. 287
Davidescu, R. 256
Decebal 71, 72
Dehtearev 337
Delvig, S. 40, 214, 221, 222, 234, 286
Demcenko, V. 368
Denikin 84, 300
Derenkivți 94
Derkaci 94, 97, 102, 230, 414
Dermaneț 227, 228
Devleacenko 368
Diaconescu, I. 207, 235, 236, 238, 260, 262, 263
Diamandy, C.I. 21, 22
Didov 75, 82
Diducenko 352
Dimitriu 349
Djafar-Saidemet 331
Djankoi 330, 331, 340, 347, 348, 365
Djogar Sedemt 343
Dmitrovka 347
Dnipropetrovsk 239, 327, 344
Dobroe 27, 37, 136, 137, 164, 194, 204, 235, 294-296, 306, 308, 309, 318
Dobrogea 138, 331
Dobrovici, E. 262, 263
Doliniuk, Al. 26, 230, 248, 255
Dombiu 38
Don 23, 77, 78, 85, 90, 99, 107, 113, 138, 232, 366-369, 378
Doneț 252
Donici 344, 352, 355, 356
Donțov 186, 209
Dorojaninov, V. 337
Dovhi, N. 230
Dovicio, M. 90
Drăgan 51, 383, 388, 389, 404
Drobit, I. 81, 102, 139, 210, 219, 220, 224-226, 231, 262
Dsinini 335
Dudnicenko 330, 350

Duhnik, T. 219, 231
Dumitrescu, C. 293
Dunăre 41, 71-73, 98, 144
Dziubinski, M. 139
Дмитрієв 160

E

Efremov, S. 117, 126, 154
Ekaterinburg 137, 294
Elanski, P. 220, 225, 276
Elveția 178
Emilianov, T. 214
Enikale 334
Erdin 96
Ernescu 366, 374
Eupatoria 347, 355
Europa, european 24-26, 29, 46, 65, 66, 72, 73, 89, 101, 110, 143-146, 163, 182, 186, 190, 201, 214, 229, 242, 255, 282, 372

F

Faltrfein 362
Făgăraș 21-24, 29, 39, 74, 76, 78, 85, 89, 98-102, 213, 217
Fedkovici 42,
Fedorenko, S. 220
Fedoriv, M. 139
Feist 357
Feodosia 333, 334, 336, 339, 340, 348, 362, 372, 373
Ferdinand I, rege al României 38, 39, 75
Filipenko 209-211, 260
Filipenko, N. 262, 263, 273-275
Finlanda 25, 85, 372
Franța 27, 40, 41, 62, 74, 109, 115, 119, 136, 147, 157, 160, 161, 178, 179, 181, 189, 203, 214, 294, 307, 308, 392, 396
Franko, I. 42, 43
Freiburg 221
Furman, Gh. 288, 292, 293

G

Gaevski, I. 208
Gaftaescu, I. 148
Galiția 42, 88, 89, 107, 109, 113, 163, 174, 243, 245, 246, 252, 372,

Garbosevski, V. 209
Gavrilă 333
Gavrilescu 337
Găvana 39, 41, 138, 139
Gelep, V.G. 258, 259, 261, 258,
259, 261
Geneva 226
Georgescu 149, 152, 170, 183
Germania, german 24, 27, 29, 30,
32, 34, 40, 41, 46, 51-54, 73, 89,
90, 107, 109, 113-115, 117, 121, 126,
130, 136, 143, 144-148, 152, 153, 162-
164, 173, 182, 184, 186-188, 190,
191, 194, 196, 197, 199, 200, 202,
203, 205, 207, 209-211, 221, 239,
241-254, 256, 270, 271, 281, 282,
286, 290-292, 294, 297, 308, 310,
314, 315, 324, 326, 327, 330-335,
337, 339, 340, 343-345, 356, 357,
359, 362-364, 369, 372, 373, 377,
384, 392, 399, 414
Ghimeș-Făget 104
Giurgiu 25, 39, 53, 75, 76, 80, 81,
86, 91, 92, 103, 104, 138, 139, 188,
202, 213, 217, 219, 220, 228, 273,
275-277, 303, 304, 309, 311, 312,
315
Golia 366
Golii, V. 94, 95
Golta 356
Grigorescu, I. 300
Grigorovici, I. 124, 133, 288, 290,
291, 293,
Grizda 94
Grușevski, M. 39
Gujesti 138, 139
Gulii-Gulenko 23, 74, 85
Gurzuf 343
Генералов 158, 159

H

Habarovsk 137
Hadjic 383
Haiducu 356
Haisin 87
Hariton, R. 268
Harkov 97, 281, 282
Hasparov, Vl. 348, 355, 356
Hausmann 334, 335, 337, 338, 357

Havriliuk, I. 64, 194, 197, 267,
280, 345, 406, 408, 418
Hălciu 77
Hefencum, R. 345
Herasimenko, A. 208
Heroviski, E. 208
Herson 94-97, 239, 240, 327, 329,
350, 356, 358, 399, 404
Himmler 357
Hitler, A., hitlerist 32, 46, 144,
146, 153, 362
Hmara 88
Hocstidter 354
Hodakivski, P. 210, 226
Holodnii Iar 94
Holodovski 232
Hondertidttter 362
Hordienko 337
Horești, V. 210, 211
Horodișce 94, 97
Horunji 117, 126, 142
Hotin 163
Hrecika, K. 103
Hrecika, K. 103
Hrodski, L. 102
Humeniuk, H. 75
Hunig 354
Hușnîrek, I. 276
Hust 152-159, 164, 166-168, 170-
173, 188, 289, 290

I, Î

Iacob, I. 293
Iagolnița, E. 264
Iakovenko 187
Iakubenko, E. 86-88, 224
Ialta 331, 343, 355, 358, 360, 362,
373, 391, 401, 407
Iaroș, N. 163, 180, 220, 224, 225
Iașkevici 327, 337
Ignatenko 23, 81, 303, 393, 395
Ilfov 215, 288
Iliat 77, 79, 80, 83
Iliescu 342, 348
Iliescu, V. 207
Imperiul Roman 71, 99
Ionescu, Gh. (Palus) 30, 192,
284, 285, 295, 308, 314, 320, 366,
374, 395, 398, 414

Ionescu, St. 194
Ionescu, T. 21
Ionescu, V. 162
Ionescu, M. 346
Iordache, A. 300
Irkutsk 137
Islam-Terek 339
Italia, italian 25, 145, 146, 248,
252, 253, 347, 349
Iugarov-Kut 335
Iugoslavia 25, 40, 147, 179
Iulescu, V. 206, 207
Iuşcenko, V. 62, 64
Ivanov 355
Ivanovici 295, 322, 329,
Ivaşina, A. 26, 39, 43, 46, 49, 51,
55, 56, 58-60, 164, 223-226, 295,
301
Ivaşina, Dm. (Herodot) 26, 39, 46,
49, 58, 60, 64, 164, 189, 214, 216-
220, 226-229, 300, 301, 315
Întorsura Buzăului 139
Яковлів 160

J

Jitomir 137

K

Kalisz 22
Kallay 254
Kaniv 93, 94
Kalaria 135
Karasu-Baza 333
Karolli, V. 333, 334, 337
Karpovici, A. 139
Katerle 335, 336
Kazan 355
Kazasevici 338
Keller, P. 322, 329, 331, 342-346,
355, 358, 376
Kerci 284, 331, 332, 334-336, 338,
348, 349, 352, 356, 360, 362, 372
Kerenski 136, 294, 307
Kiev 37, 41, 64, 93, 137, 232, 243
Kikician 85
Kirilov 333
Kizil-Toş 343
Kobilko 326
Koghen 368

Kohanenko, S. 139, 337, 338
Kolomeea 338
Kolotelo, M. 299
Kolūmbus 334, 337, 338
Koniulov, V. 356
Konovalē, E. 252, 292
Kopitin 232
Koriako 139, 218, 277
Koriciko 407
Korniurov 371
Kosticenکو 368
Kovalevski, N. 184, 190, 194, 197,
199, 200, 234, 278, 286, 291, 292
Krasnodar 356, 370
Kraus 362
Kremenciug 137
Krivoi, M. 321
Krivoi-Rog 239, 240
Kuban 107, 113, 233, 362, 371, 372
Kughi-Uzen 330
Kujawski 22
Kursk 281
Kuscevski 371
Kuşnirenko, K. 139
Kutepov 233
Kuziela 254
Kuzmin, P. 355
Кабачків 160
Косенко 160

L

Lanţut 22, 24, 25, 38
Lauert 334
Leahovka 335
Leapin 356
Lemnos 233
Liberec 22
Licoter 340
Limeiz 358
Liniţki, Dm. 56, 173, 193, 197, 230,
234, 249
Lipoveţ 86, 87
Lissievici, I. (Vulpescu) 30-34,
169, 255, 354, 355, 366
Litvinov, M. 21, 22
Litvinova 368
Livadia 343, 358, 386
Liviţki, A. 41, 221, 280
Lorentz, H. 117, 126, 148

Lubak 163
Lucki, O. 254
Lukienici, I. 208
Luna de Mijloc 39
Lvov 37, 42, 45, 59, 117, 126, 137,
150-152, 174

M

Mabaraksin 371
Madagascar 341
Maer-Mihalsky 40, 189, 381, 386,
393, 395, 397, 399
Mahno, mahnovist 23, 83, 88, 93,
105, 106
Maiaki 334, 335, 349
Main 357, 375
Makovkin, V. 82, 219, 231
Makovski 75
Manciuria 147
Manea, I.N. 284
Maramureș 67, 141
Marea Britanie 25, 178
Marea Caspică 362
Marea Neagră 143-145, 388
Maria, regină a României 38
Maslov, E. 355
Mașievici, K. 25, 25, 39, 52, 164, 180,
214, 221, 222, 229
Mayer, L. 189
Mazepa 66
Mărcuța 24, 104
Melnik, A. 252, 291
Melnik, St. 91, 366, 367, 379, 404,
407
Melnik, V. 81, 104, 121-124, 129,
131, 132, 193, 209, 210-212, 216-220,
224-228, 230, 231, 237, 253, 260,
263, 264, 266, 268, 269, 272, 274,
275, 276, 279, 293, 298, 309
Memetov, I. 330
Mialovski 76
Miercurea-Ciuc 69
Mihai I, rege al României 54
Mihailov, Al. 266, 267
Mihaiu, C. 295, 296
Mihăescu, M. 306
Mihăilescu, Șt. 284
Miliutin 233
Millerevo 378

Mirczulk, I. 254
Mironescu, V. 201
Mișchevici 81, 214
Mliiv 94, 96
Moghilev 97, 213, 298
Moldova 59, 72, 138
Moraru, P. 34, 36
Moravia 180
Moreni 139
Moruzov 28, 29, 119, 128, 188-190,
215, 304, 305, 310-313
Moscova 30, 137, 232, 294, 355
Moscu 23, 69, 70, 74, 76
Moskvici 348
Mostovenko 233
Moșki 95
Munții Carpați 38, 69
Макаренко 166

N

Naghi, Șt. 294
Nemecke Jablonne 22
Nepolocăuți 163
Nerusianu 375
Nesterenko, G. 93, 97
Nevel 333
Nicolșchi 292
Niculcea, A. 295
Nikolae al II-lea 39
Nikolaev 239, 240, 295, 327, 396
Nipru 43, 45, 93, 95-97, 102, 121,
243-245, 247, 282, 327, 328, 330
Nistorenko, Gh. 121, 130, 235, 236
Nistru 21, 22, 63, 65, 68, 72, 87,
89, 97, 121, 153, 213, 243, 245, 282
Nivčikov 356
Novoniazanka 333
Novorossiisk 144, 360, 361

O

Oceanul Pacific 65
Odessa 30, 136, 137, 144, 163, 164,
232, 254, 294, 295, 305, 307, 309,
317, 319-325, 331, 332, 358-360
Olaru, C. 304
Oleksandriv, Gh. 81
Olimpu, A. 299, 302
Olixandriv, Gr. 139
Olt 98, 99

Olteanu 334, 355
Olteanu, general 24, 90, 91,
Omelcenko 254
Onisimiv 102
Onisko, N. 139
Onisimiv, M. 81
Opran 362, 365
Oprișanu, E. 287
Oradea 23, 24, 39, 75, 78-81, 85,
89-93, 97-99, 101, 103, 213, 217
Orășeni 169, 170
Orel 96, 97, 137
Orliveț 94
Oroș 340, 348
Osînin 335, 336
Ostrog 137

P

Panonie 72
Pappen 144
Paris 39, 40, 41, 53, 119, 128, 140,
149, 157, 160, 163, 179, 181, 185,
186, 289, 318
Pastor 275
Pavlenko, H. 86, 87
Pavlov 33, 326, 329, 333, 340, 348,
367, 369, 370
Perekop 329, 330
Pereny 254
Pescaru 70, 77
Petersburg 221
Petliura, S. 21, 26, 27, 37-39, 43,
53, 64, 86, 138, 140, 142, 160, 195,
199, 215, 221, 223, 252, 316, 406,
418
Petrenko, P. 96, 139, 208, 230,
356
Petrescu, Gh. 296, 301
Petrici 238
Petrovici 89
Petrușevici, E. 254
Piatigorsk 370, 377
Piatra-Neamț 25, 39, 47, 138, 139,
207, 324, 336, 366
Pica 383, 388, 391, 393, 404, 407,
412
Pika, 46
Pilavski, L. 230
Pilipenko 76

Pilsudski 174
Piotrkow 22
Piscik, S. 89
Pisenko, I. 220
Pitești 39, 41
Pivovarov, Gr. 355
Pișenko, I. 225, 226
Ploiești 25, 210
Poberejnii, V. 86
Podebrady 92, 81
Polonia, polon 21, 22, 24-26, 29,
30, 38, 40, 42, 53, 65, 67, 87, 88,
95, 105, 109, 112, 117, 118, 119, 137,
138, 142-144, 147, 151-153, 156-158,
160-163, 169, 171-174, 181, 182, 188-
190, 195, 203, 209, 214, 216, 221,
252, 289, 290, 304, 305, 372
Poltava 164, 221, 223
Pompilian, A. 223, 262, 263
Popescu Poiană 206
Popescu, H. 263
Popov, M. 102
Popovici, Em. 152
Popovkin, I. 103
Portărescu 256
Porusciuk, I. 208
Potma 59
Praga 26, 142, 149, 164, 180, 186,
233, 289
Prahova 139, 148
Primorsk 355
Progresul 194, 202, 235, 315, 317
Prokopovici 160, 185, 186
Prusia Centrală 250
Prut 35, 47, 67, 68, 73

R

Râmnicu-Sărat 139
Rabinovici 219
Racoviță 34
Radzievski, St. 82, 88
RASS Mordvină 59
Ratușenko 139
Rășcanu, D. 304, 306, 310, 313,
326, 333, 339, 342, 345, 347, 361,
362, 370, 389, 403, 406
Reichul German 152, 181, 187, 191,
194, 196, 200, 252, 292
Revai 156, 159, 161, 166

- Rhin 144
Rîndin 23, 77, 78
Rohrbach 254
Roma 99, 119
Roman 90
Romanenko 33
Romanov 326, 329, 333, 342, 355
Rosenberg, Al. 163, 194
Rostov 319, 359, 360, 362, 365-367, 369, 371-373, 376-378
Rudcenko, O. 103
Ruhr 144
Rujinescu 382, 385
Rujtnovanu 346
Rusia 26, 29, 35, 38, 39, 41, 71, 84, 85, 90, 99, 107, 113, 137, 145, 147, 162-164, 216, 221, 223, 232, 233, 271, 298, 308, 309, 372
Rusov, Gh. 180, 184, 186, 193, 196, 200, 209, 220, 226, 231
Russo 322, 326, 329, 343, 346, 365
Рудичів 160
- S, Ș**
Saar 144
Saba 197
Sadlok 326
Sadoveanu 365, 366, 374
Sadovnikov, N. 355
Sadovski 407
Saenko 414
Saenko, G. 208
Safarzade 356
Saharov 325, 326
Salin 336
Salonic 179
Salski, Vl. 41, 42, 151, 174, 277
Sandu, M. 296, 300
Sarabuz 347
Satu Mare 21, 170-173, 289, 290
Savciuk, M. 103
Savon 104
Sciliskova, E. 355
Seleznirov, A. 356
Semenko, P. 230
Semigrad 67
Serbeniuk 117, 135, 148, 186, 189, 210
Serbia, sârb 26, 109, 179
Sereda 74, 75, 80
Sevastopol 144, 284, 331, 340-342, 345, 348-352, 355, 359, 360, 373, 382, 384, 399-401
Sfântu-Gheorghe 47, 69, 76, 137
Siberia, siberian 56, 78, 139, 145, 177, 222, 245-247, 291, 294, 307, 325
Sibiu 78, 291, 295
Sihamlidze 341, 356
Silveșteanu, T. 306
Simferopol 295, 305, 329-332, 339, 340, 343, 344, 348, 357-359, 361, 362-365, 368, 370, 372
Simionescu 147, 275, 299
Siret 147, 299
Sirko 23, 74, 85, 86
Sivta 356
Skoropadski, P. 122, 162, 163, 214, 253
Skrinski 320
Skudnev 334, 337
Slănic 148
Smochină, N. 269
Sofia 179, 186, 232, 233, 312
Solcan, M. 124, 133, 295, 296
Sorbeu, G. 355
Sorichoi 304
Spănu, A. 29, 31
Sratur 348
Stalin 61, 146, 344, 371
Stalingrad 362, 370, 371, 376, 377, 389
Stanciu-Vlașca 378
Stancu, A. 299, 302, 375
Staraia Borisovka 371
Staroselski, Vl. 254
Starosilia 94
Stașinski 23, 78
Stepanenko 327
Stoica 356
Storojineț 189, 299
Strasbourg 178
Stroil 362
Strzalkow 22
SUA, America, american 24, 29, 53, 144, 147, 186, 209, 341
Svarthard 140
Svidenec 384

Svințov 356, 365, 370
Szczypiorno 22
Славінські 160
Şarik 89
Şciokin 232, 233
Şemet, B. 140
Şerbu, Gh. 306
Şevcenko 405
Şevcenko, T. 42, 43, 63, 102, 103, 283
Şinkarenko 368
Şlapak, Gr. 139
Şoiman 207
Ştefănescu, N. 128, 188
Şulghin, Al. 41, 43, 160, 163, 179, 318
Şulu 344
Şumilin 232, 233
Шумицьки 160

T, Ț

Târgu-Jiu 123, 132, 235-237, 268, 272, 274
Taroşanko 189
Tatrai 375
Tavel 363, 364
Tâlpeanu 356
Tăutu 346
Techirghiol 21
Telenkevici, N. 139, 210
Terlețki, I. 103
Tighina 164, 214, 320, 354, 360
Tihii 103
Tihovețk 371
Tilp 357
Timoșciuk 227, 228
Tiraspol 320
Tirolul de Sud 146
Tisa 72
Tisescu 70
Țimblea 313, 314
Tolli 344, 348
Torcin 64
Traian 71
Transcaucazia 355
Transilvania 67, 69-73, 78, 90, 98, 254
Transnistria, transnistrean 35, 122, 131, 194, 246, 247, 248, 252-254, 256, 269, 314, 324, 329

Trepke, N. 51, 52, 214-216, 216, 223, 233, 234, 408
Trepke, V. 25, 31, 39, 44, 51, 52, 56, 139, 140, 164, 173, 180, 181, 184, 186, 189, 214, 217-219, 221, 227, 254, 267, 271, 275, 276, 278, 280, 286, 397, 407, 412, 414, 417
Troșcinski, V.P. 25
Trohani, Nicolae (Cârlan, Făt-Frumos) 30, 58, 198, 203, 286, 310, 311, 313, 320, 322, 325, 328, 329, 331, 336, 340, 341, 343, 345-352, 354, 356-358, 378, 384, 385, 391, 398, 400
Trohani, George 14, 18
Troncotă, C. 29, 31
Tulcea 22, 304
Turan 73
Turcia, turc 25, 30, 73, 79, 343
Turcu, I. 316
Turkestan 137
Tuzla 22
Țafar Trezade 354
Țisebska, E. 353

U

Ucraina Subcarpatică 64, 118, 152-155, 158, 161, 163, 164, 166-168, 170-172, 179, 188, 189, 254
Udovicenko, Ol. 117, 119, 126, 128, 157, 160, 179, 181, 185,
Uman 27, 37, 85, 87, 136, 137, 175, 294
Umedo 292
Undin 335
Ungaria, ungar 25, 34, 40, 61, 171, 188, 246, 254, 289
Uniunea Sovietică, URSS, Sovietele 22, 24, 26, 28, 29, 34, 46, 54-56, 58, 61, 145, 146, 153, 162, 163, 186, 190, 194, 210, 224, 225, 232, 236, 243, 244, 251, 252, 281, 282, 286, 296, 299-302, 305, 306, 310, 314-316, 323, 328, 329, 331, 332, 334, 339, 354, 362, 366, 367, 369, 372, 378, 405
Urban 368
Usenko, I. 46, 56, 321, 326, 327, 344, 367, 376, 392, 395, 405

Usti-Djegulin 371

V

Vaculin, A. 298

Vahivski, I. 67

Vailov 342

Vakirineț, I. 205

Valahia 72

Valea Ceremușului 299

Valea Vișeului 153

Varda, N. 184, 193, 202, 203, 207,
219, 230, 234, 239, 248, 253, 255,
286, 315, 345, 358, 362, 367, 371,
382, 383, 387-389, 391, 403, 407,
408, 409, 412, 414, 417

Varnata 342

Varșovia 53, 160, 188, 196

Vasilievka 365

Vassal, S. 163

Vatra Dornei 25, 290

Văleanu 204, 310, 385, 387, 408,
411

Vechiul Regat 23, 67, 91

Velikie Cipani 329

Verdeș, C. 212

Verhnedneprovsk 164

Vernescu 365

Vernicht 357

Vernut, V.S. 29, 30

Vidra 125, 133, 300, 302, 303

Viena 21, 120, 153, 153, 186, 190,
196, 206, 210, 215, 227, 249-251,
290, 291, 337, 362

Viktorov 333-335, 371

Vilancea

Vinnicenko 42

Vladivostok 37, 294

Vlasie, I. 201

Vlasiuk 139, 184, 210, 215, 230,
248

Vlașca 288, 310

Voinovski, P. 299

Volîneț 86

Volînia 37, 64

Волошин 158, 161

Vovcea Hat 96

Vovgura 94, 96, 97

Vozin 341

Voznesensk 240

Vranghel, vranghelist 23, 77, 87,
95, 105

W

Wadowice 22

Weygand 179

Wolkisch 292

Z

Zabolenko, A. 208

Zaharia 320

Zaharko (Efrem) 332, 347, 348,
353, 355

Zahorodnii 94-97

Zaporojeț, P. 82, 88

Zaraf 355

Zarojani 86, 92

Zavianski, A. 208

Zbruci 21, 65, 85

Zelenii 325, 348

Zelinger

Zelingher 320, 325

Zirzor, V.S. 194

Zvenigorod 94

Змієнко 160

În anul 1920, într-o luptă inegală cu trupele bolșevice, în fruntea Brigăzii a 2-a de Mitraliere a Armatei Naționale Ucrainene, locotenent-colonelul Hnat Porohivski s-a retras pe malul drept al Nistrului. Participant la Primul Război Mondial, lider al emigranților ucraineni care s-au salvat din fostul Imperiu Rus în România, în anul 1931 absolvă Școala Superioară de Științe Administrative din București, iar în 1940 devine comisar al guvernului ucrainean în exil pentru statele balcanice. Din anul 1930 lucrează pentru Serviciul Secret de Informații al Armatei Române, sub numele conspirativ *Ciobanu*, loialitatea sa fiind determinată nu doar de orientarea antisovietică, dar și de ospitalitatea oferită. Luând parte la lupte din primele zile ale războiului româno-sovietic, sub numele conspirativ *Dobrescu*, în calitate de ofițer superior al Agenturii Frontului de Est, a condus Biroul de Studii, Documentare și Centralizare. Cel de al optulea volum din seria *Afaceri Orientale* reprezintă un prim pas de recuperare a memoriei celui căruia i se datorează, în mare parte, renumele de care s-a bucurat emigrația politică ucraineană din România, rezistența acesteia în fața asaltului de distrugere și divizare, menținerea poziției de ostilitate față de comunism și de imperialism.

SERIA AFACERI ORIENTALE

ISBN 978-973-109-378-9